yetkin®
BİLİMSEL YAYINLAR

Muhammed HARDALAÇ
Avukat

SEÇİMLERE İLİŞKİN MEVZUAT VE KARAR ÖZETLERİ

Avukat Muhammed HARDALAÇ

GENEL SEÇİMLERE İLİŞKİN MEVZUAT ve KARAR ÖZETLERİ

Son Değişikliklerle

YETKİN Basım Yayım ve Dağıtım A.Ş.
Strasburg Caddesi No: 31/A 06430 Sıhhiye/ANKARA
Tel: 0 (312) 231 42 34 (35) - 232 03 43 Faks: 229 87 85
Şube: Abide-i Hürriyet Cad. No: 158 34381 Şişli/İSTANBUL
Tel: 0 (212) 234 50 56 (57) Pbx Faks: 0 (212) 234 50 58
http://www.yetkin.com.tr e-posta: yetkin@yetkin.com.tr

ISBN 978-975-464-919-2
9 789754 649192
http://www.yetkin.com.tr/p/5857
KDV Dahil 40,00TL

YETKİN

YETKİN YAYINLARI®

GENEL SEÇİMLERE İLİŞKİN MEVZUAT
ve
KARAR ÖZETLERİ

YETKİN
YAYINLARI

ÖDEMELİ İSTEME VE GENEL DAĞITIM

YETKİN Basım Yayım ve Dağıtım A.Ş.
Strasburg Caddesi No: 31/A 06430 Sıhhiye / ANKARA
Tel : 0 (312) 231 42 34 (35) – 232 03 43 Faks: 229 87 85
Şube: Abide-i Hürriyet Cad. No: 158 34381 Şişli / İSTANBUL
Tel: 0 (212) 234 50 56 (57) Pbx Faks: 0 (212) 234 50 58
e-mail: yetkin@yetkin.com.tr http://www.yetkin.com.tr

Yayınevi Sertifika No: 13974

Yayın Kodu: ISBN 978-975-464-919-2

© Yetkin Yayınları 2015

Dizgi: YETKİN Elektronik Yayımcılık Sistemleri
Baskı: YETKİN BASIMEVİ
Kâzım Karabekir Caddesi No: 95/7-8-10
Tel: 0 (312) 341 00 06 06060 ANKARA
Matbaa Sertifika No: 13989

Avukat Muhammed HARDALAÇ

GENEL SEÇİMLERE İLİŞKİN MEVZUAT
ve
KARAR ÖZETLERİ

Son değişikliklerle

ANKARA - 2015

ÖNSÖZ

Anayasa hukuku ve siyasal bilim terimi olarak seçim; bir kamu görevini yürütecek kişi veya kurulun, ilgili seçmenlerce, çok sayıda aday arasında yapılacak tercihlerle belirlenmesi anlamına gelmektedir. Bu sebeple Türkiye Cumhuriyeti Devleti yasama organı, demokrasinin en temel şartı olan seçimleri 1982 Türkiye Cumhuriyeti Anayasası ile düzenlemiş ve konuları uyarınca 298 Sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun, 2839 Sayılı Milletvekili Seçim Kanunu, 2972 Sayılı Mahalli İdareler ve Mahalli Muhtarlıkları ve İhtiyar Heyetleri Seçimi Hakkında Kanun ve 2820 Sayılı Siyasi Partiler Kanunu olmak üzere çeşitli kanunlarla ayrıntılandırmıştır.

Bununla birlikte Anayasamızın 79. Maddesinde, seçimlerin başlamasından bitimine kadar, seçimin düzen içinde yönetimi ve dürüstlüğü ile ilgili bütün işlemleri yapma ve yaptırma, seçim süresince ve seçimden sonra seçim konularıyla ilgili bütün yolsuzlukları, şikayet ve itirazları inceleme ve kesin karara bağlama görevi Yüksek Seçim Kuruluna verilmiştir. Bundan dolayı çalışmamızda mevzuat ile birlikte uygulamadaki önemi dolayısıyla ilgili maddelere göre Yüksek Seçim Kurulu kararlarına da yer verilmiştir.

Bu kanunlar isimlerinden de anlaşılabileceği gibi içerik olarak birbirlerinden farklı olsalar da her birinin amacı, demokratik ve adaletli hukuk düzeninin bir gereği ve halkın yönetime katılmasının bir yolu olan seçimlerin eşit, adaletli, yargı yönetim ve denetim altında yapılmasını sağlamaktır. Ülkemizde seçim mevzuatı sıklıkla değişikliğe uğramış olsa da, seçim konusu, gerçekleştirildikleri ülkelerin kaderlerini belirlemede hayati öneme sahip olduklarından, ciddiyet içerisinde bir yaklaşım gerektiren ve hak kayıplarının önlenmesi açısından sadece hukukçular tarafından değil hukukçu olmayan vatandaşlar tarafından da bilgi sahibi olmayı zorunlu kılan konulardandır.

Tüm bu sebeplerle bu kitabımızda, yaklaşan 2015 Milletvekili Genel Seçimlerini de göz önünde bulundurarak, milletvekili genel seçimleri ile ilişkili tüm kanunların literatürünü ve bu kanun hükümlerine ilişkin yargı kararları özetlerini bir araya toplamak suretiyle güncel bir çalışma gerçekleştirilmiştir.

Av. Muhammed HARDALAÇ

İÇİNDEKİLER

(Genel)

1) 2709 Sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasası 31
2) 298 Sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun.....123
3) 2820 Sayılı Siyasi Partiler Kanunu 277
4) 2839 Sayılı Milletvekili Seçimi Kanunu.....343

İÇİNDEKİLER

(Maddelere Göre)

TÜRKİYE CUMHURİYETİ ANAYASASI

BAŞLANGIÇ

BİRİNCİ KISIM
GENEL ESASLAR

Madde 1- Devletin Şekli 32
Madde 2- Cumhuriyetin Nitelikleri.....32
Madde 3- Devletin bütünlüğü, resmi dili, bayrağı, milli marşı ve başkenti.....32
Madde 4- Değiştirilemeyecek hükümler.....33
Madde 5- Devletin temel amaç ve görevleri.....33
Madde 6- Egemenlik.....33
Madde 7- Yasama yetkisi.....33
Madde 8- Yürütme yetkisi ve görevi 33
Madde 9- Yargı yetkisi 33
Madde 10- Kanun önünde eşitlik.....33
Madde 11- Anayasanın bağlayıcılığı ve üstünlüğü.....34

İKİNCİ KISIM
TEMEL HAKLAR VE ÖDEVLER

BİRİNCİ BÖLÜM
GENEL HÜKÜMLER

Madde 12- Temel hak ve hürriyetlerin niteliği 34
Madde 13- Temel hak ve hürriyetlerin sınırlanması.....34

Madde 14- Temel hak ve hürriyetlerin kötüye kullanılamaması 35
Madde 15- Temel hak ve hürriyetlerin kullanılmasının durdurulması.....35
Madde 16- Yabancıların durumu 35

İKİNCİ BÖLÜM
KİŞİNİN HAKLARI VE ÖDEVLERİ

Madde 17- Kişinin dokunulmazlığı, maddi ve manevi varlığı.....35
Madde 18- Zorla çalıştırma yasağı.....36
Madde 19- Kişi hürriyeti ve güvenliği.....36
Madde 20- Özel hayatın gizliliği.....37
Madde 21- Konut dokunulmazlığı 38
Madde 22- Haberleşme hürriyeti 38
Madde 23- Yerleşme ve seyahat hürriyeti 38
Madde 24- Din ve vicdan hürriyeti 39
Madde 25- Düşünce ve kanaat hürriyeti 39
Madde 26- Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti.....39
Madde 27- Bilim ve Sanat Hürriyeti.....40
Madde 28- Basın Hürriyeti 40
Madde 29- Süreli ve süresiz yayın hakkı 41
Madde 30- Basın araçlarının korunması 41
Madde 31- Kamu tüzel kişilerinin elindeki basın dışı kitle haberleşme araçlarından yararlanma hakkı.....42
Madde 32- Düzeltme ve cevap hakkı.....42
Madde 33- Dernek kurma hürriyeti.....42
Madde 34- Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı 43
Madde 35- Mülkiyet hakkı.....43
Madde 36- Hak arama hürriyeti 43
Madde 37- Kanuni hakim güvencesi.....44
Madde 38- Suç ve cezalara ilişkin esaslar.....44
Madde 39- İspat hakkı.....44
Madde 40- Temel hak ve hürriyetlerin korunması.....45

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
SOSYAL VE EKONOMİK HAKLAR VE ÖDEVLER

Madde 41- Ailenin korunması ve çocuk hakları 45
Madde 42- Eğitim ve öğrenim hakkı ve ödevi.....45
Madde 43- Kıyılardan yararlanma 46

Madde 44- Toprak mülkiyeti 46
Madde 45- Tarım, hayvancılık ve bu üretim dallarında çalışanların korunması 47
Madde 46- Kamulaştırma....47
Madde 47- Devletleştirme ve Özelleştirme....47
Madde 48- Çalışma ve sözleşme hürriyeti 48
Madde 49- Çalışma hakkı ve ödevi....48
Madde 50- Çalışma şartları ve dinlenme hakkı....48
Madde 51- Sendika kurma hakkı 48
Madde 52- Sendikal faaliyet 49
Madde 53- Toplu iş sözleşmesi ve toplu sözleşme hakkı 49
Madde 54- Grev hakkı ve lokavt....50
Madde 55- Ücrette adalet sağlanması 50
Madde 56- Sağlık hizmetleri ve çevrenin korunması....50
Madde 57- Konut hakkı 51
Madde 58- Gençliğin korunması....51
Madde 59- Sporun geliştirilmesi ve tahkim 51
Madde 60- Sosyal güvenlik hakkı....51
Madde 61- Sosyal güvenlik bakımından özel olarak korunması gerekenler 51
Madde 62- Yabancı ülkelerde çalışan Türk vatandaşları 52
Madde 63- Tarih, kültür ve tabiat varlıklarının korunması....52
Madde 64- Sanatın ve sanatçının korunması 52
Madde 65- Devletin iktisadi ve sosyal ödevlerinin sınırları 52

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
SİYASİ HAKLAR VE ÖDEVLER

Madde 66- Türk vatandaşlığı 52
Madde 67- Seçme, seçilme ve siyasi faaliyette bulunma hakları....53
Madde 68- Parti kurma, partilere girme ve partilerden ayrılma....55
Madde 69- Siyasi partilerin uyacakları esaslar 57
Madde 70- Hizmete girme 59
Madde 71- Mal bildirimi....59
Madde 72- Vatan hizmeti....59
Madde 73- Vergi ödevi 59
Madde 74- Dilekçe, bilgi edinme ve kamu denetçisine başvurma hakkı ..59

ÜÇÜNCÜ KISIM
CUMHURİYETİN TEMEL ORGANLARI

BİRİNCİ BÖLÜM
YASAMA

Madde 75- Türkiye Büyük Millet Meclisinin kuruluşu 60
Madde 76- Milletvekili seçilme yeterliliği....60
Madde 77- Türkiye Büyük Millet Meclisinin seçim dönemi....61
Madde 78- Türkiye Büyük Millet Meclisi seçimlerinin geriye bırakılması ve ara seçimleri....62
Madde 79- Seçimlerin genel yönetim ve denetimi....62
Madde 80- Milletin temsili 63
Madde 81- Andiçme....64
Madde 82- Üyelikle bağdaşmayan işler....65
Madde 83- Yasama dokunulmazlığı 65
Madde 84- Milletvekilliğinin düşmesi....66
Madde 85- İptal istemi 67
Madde 86- Ödenek ve yolluklar....68
Madde 87- Genel olarak Türkiye Büyük Millet Meclisinin görev ve yetkileri....68
Madde 88- Kanunların teklif edilmesi ve görüşülmesi 68
Madde 89- Kanunların Cumhurbaşkanınca yayımlanması 69
Madde 90- Milletlerarası andlaşmaları uygun bulma 69
Madde 91- Kanun hükmünde kararname çıkarma yetkisi verme....70
Madde 92- Savaş hali ilanı ve silahlı kuvvet kullanılmasına izin verme ..71
Madde 93- Toplanma ve tatil....71
Madde 94- Başkanlık divanı 71
Madde 95- İçtüzük siyasi parti grupları ve kolluk işleri 72
Madde 96- Toplantı ve karar yeter sayısı....72
Madde 97- Görüşmelerin açıklığı ve yayımlanması 73
Madde 98- Genel olarak Türkiye Büyük Millet Meclisinin bilgi edinme ve denetim yolları 73
Madde 99- Gensoru....73
Madde 100- Meclis soruşturması....74

İKİNCİ BÖLÜM
YÜRÜTME

Madde 101- Cumhurbaşkanının nitelikleri ve tarafsızlığı....75
Madde 102- Cumhurbaşkanı seçimi....75
Madde 103- Cumhurbaşkanının ant içmesi....76
Madde 104- Cumhurbaşkanının görev ve yetkileri....76
Madde 105- Cumhurbaşkanının sorumluluk ve sorumsuzluk hali....77
Madde 106- Cumhurbaşkanına vekillik etme....78
Madde 107- Cumhurbaşkanı Genel Sekreterliği....78
Madde 108- Devlet Denetleme Kurulu....78
Madde 109- Bakanlar Kurulunun kuruluşu....79
Madde 110- Göreve başlama ve güvenoyu....79
Madde 111- Görev sırasında güvenoyu....79
Madde 112- Görev ve siyasi sorumluluk....79
Madde 113- Bakanlıkların kurulması ve bakanlar....80
Madde 114- Seçimlerde geçici Bakanlar Kurulu....80
Madde 115- Tüzükler....81
Madde 116- Türkiye Büyük Millet Meclisi seçimlerinin Cumhurbaşkanınca yenilenmesi....81
Madde 117- Başkomutanlık ve Genelkurmay Başkanlığı....82
Madde 118- Milli Güvenlik Kurulu....82
Madde 119- Tabii afet ve ağır ekonomik bunalım sebebiyle olağanüstü hal ilanı....83
Madde 120- Şiddet olaylarının yaygınlaşması ve kamu düzeninin ciddi şekilde bozulması sebepleriyle olağanüstü hal ilanı....83
Madde 121- Olağanüstü hallerle ilgili düzenleme....83
Madde 122- Sıkıyönetim, seferberlik ve savaş hali....84
Madde 123- İdarenin bütünlüğü ve kamu tüzelkişiliği....85
Madde 124- Yönetmelikler....85
Madde 125- Yargı yolu....85
Madde 126- Merkezi idare....86
Madde 127- Mahalli idareler....86
Madde 128- Kamu hizmeti görevleriyle ilgili genel ilkeler....87
Madde 129- Kamu hizmeti görevlilerinin görev ve sorumlulukları, disiplin kovuşturulmasında güvence....87
Madde 130- Yükseköğretim kurumları....88

Madde 131- Yükseköğretim üst kuruluşları....89
Madde 132- Yükseköğretim kurumlarından özel hükümlere tabi olanlar....89
Madde 133- Radyo ve Televizyon Üst Kurulu, radyo ve televizyon kuruluşları ve kamuyla ilişkili haber ajansları....89
Madde 134- Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu....90
Madde 135- Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları....90
Madde 136- Diyanet İşleri Başkanlığı....91
Madde 137- Kanunsuz emir....91

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
YARGI

Madde 138- Mahkemelerin bağımsızlığı....91
Madde 139- Hakimlik ve savcılık teminatı....92
Madde 140- Hakimlik ve savcılık mesleği....92
Madde 141- Duruşmaların açık ve kararların gerekçeli olması....93
Madde 142- Mahkemelerin kuruluşu....93
Madde 143- Devlet Güvenlik Mahkemeleri (Mülga)....93
Madde 144- Adalet hizmetlerinin denetimi....93
Madde 145- Askeri yargı....93
Madde 146- Anayasa Mahkemesi kuruluşu....94
Madde 147- Anayasa Mahkemesi üyelerinin görev süresi ve üyeliğin sona ermesi....95
Madde 148- Anayasa Mahkemesinin görev ve yetkileri....95
Madde 149- Anayasa Mahkemesinin çalışma ve yargılama usulü....96
Madde 150- İptal davası....97
Madde 151- Dava açma süresi....97
Madde 152- Anayasaya aykırılığın diğer mahkemelerde ileri sürülmesi....97
Madde 153- Anayasa Mahkemesinin kararları....98
Madde 154- Yargıtay....98
Madde 155- Danıştay....99
Madde 156- Askeri Yargıtay....100
Madde 157- Askeri Yüksek İdare Mahkemesi....100
Madde 158- Uyuşmazlık Mahkemesi....100
Madde 159- Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu....101
Madde 160- Sayıştay....103

DÖRDÜNCÜ KISIM
MALİ VE EKONOMİK HÜKÜMLER

BİRİNCİ BÖLÜM
MALİ HÜKÜMLER

Madde 161- Bütçenin hazırlanması ve uygulanması 103
Madde 162- Bütçenin görüşülmesi 104
Madde 163- Bütçelerde değişiklik yapılabilme esasları 104
Madde 164- Kesinhesap.....104
Madde 165- Kamu iktisadi teşebbüslerinin denetimi.....105

İKİNCİ BÖLÜM
EKONOMİK HÜKÜMLER

Madde 166- Planlama; Ekonomik ve Sosyal Konsey 105
Madde 167- Piyasaların denetimi ve dış ticaretin düzenlenmesi 106
Madde 168- Tabii servetlerin ve kaynakların aranması ve işletilmesi.....106
Madde 169- Ormanların korunması ve geliştirilmesi 106
Madde 170- Orman köylüsünün korunması.....107
Madde 171- Kooperatifçiliğin geliştirilmesi.....107
Madde 172- Tüketicilerin korunması.....107
Madde 173- Esnaf ve sanatkarların korunması.....107

BEŞİNCİ KISIM
Çeşitli hükümler

Madde 174- İnkılap kanunlarının korunması.....107

ALTINCI KISIM
Geçici hükümler

Geçici Maddeler 108

YEDİNCİ KISIM
Son hükümler

Madde 175- Anayasanın değiştirilmesi, seçimlere ve halkoylamasına katılma..... 115
Madde 176- Başlangıç ve kenar başlıklar 117
Madde 177- Anayasanın yürürlüğe girmesi.....117
İşlenemeyen hükümler 118

298 SAYILI SEÇİMLERİN TEMEL HÜKÜMLERİ VE SEÇMEN KÜTÜKLERİ HAKKINDA KANUN

BİRİNCİ BÖLÜM
İlkeler

Madde 1- Kanunun kapsamı 123
Madde 2- Seçim esasları 124
Madde 3- Seçim çevresi 124
Madde 4- Seçim bölgesi 125
Madde 5- Sandık bölgesi 125
Madde 6- Seçmen 127
Madde 7- Oy kullanamayacak olanlar 127
Madde 8- Seçmen olamayanlar 128

İKİNCİ BÖLÜM
Seçim kurulları

Madde 9- Seçim işlerinin yürütülmesi 129
Madde 10- Seçim kurulları 129
Madde 11- Yüksek seçim kurulu 130
Madde 12- Üye seçimi zamanı 131
Madde 13- Karar verme 132
Madde 14- Yüksek Seçim Kurulunun görev ve yetkileri 132
Madde 15- İl seçim kurulu 135
Madde 16- İl seçim kurulunun görev ve yetkileri 136
Madde 17- Siyasi parti temsilcileri 137
Madde 18- İlçe seçim kurulu 138
Madde 19- İlçe seçim kurulu üyelikleri 140
Madde 20- İlçe seçim kurulu görev ve yetkileri 141
Madde 20/A- Yurt Dışı İlçe Seçim Kurulunun görev ve yetkileri 142
Madde 21- Sandık kurulu 143
Madde 22- Sandık kurulu başkanının seçimi 144
Madde 23- Sandık kurulu üyelikleri 144
Madde 24- Sandık kurullarının kurulması ve görev süresi 146
Madde 25- Adaylar ve müşahitleri 146
Madde 26- Kurullarda görev alamayacak olanlar 146
Madde 27- And içme 147

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
Seçim Öncesi İşleri

BİRİNCİ KESİM
Seçmen Kütükleri

Madde 28- Kuruluş ve tanımlar 147
Madde 29- Seçmen Kütüğü Genel Müdürlüğü çalışma amaç ve ilkeleri 148
Madde 30- Seçmen kütüğü Genel Müdürlüğü ile Seçmen Kütük Bürolarının kuruluşu ve yönetimi 149
Madde 31- Devamlı veya geçici personel ve görevlendirme yetkisi 150
Madde 32- Yüksek seçim kurulunun kararlarının bağlayıcılığı 151
Madde 33- Seçmen kütüğü düzenlenmesi 151
Madde 34- Kütüğe yazılma esasları 152
Madde 35- Yurt dışı seçmen kütüğü ve seçmen listeleri 153
Madde 36- Genel yazım ve denetleme 153
Madde 37- Yazımda esas bilgi kaynakları 154
Madde 38- Muhtarlık krokisi ve binalar cetveli 155
Madde 39- Muhtarlık bölgesi askı listesi 156
Madde 40- Askı zamanı ve süresi 156
Madde 41- Mükerrer yazım 157
Madde 42- Sandık bölgesi askı listesi 158
Madde 43- Sandık seçmen listesi 158
Madde 44- Seçmen bilgi kağıdı 160
Madde 45- Seçmen kütüğü il ve ilçe listesi 160
Madde 46- Çalışmaların görüşülmesi 160
Madde 47- Seçmen kütüğünün saklanması ve ilgililere verilmesi 161
Madde 48- Seçmen kartlarının dağıtılması (Mülga) 162

İKİNCİ KESİM
Seçim Propagandası

Madde 49- Propaganda serbestliği ve süresi 162
Madde 50- Açık yerlerde propaganda 163
Madde 51- Kapalı yerlerde propaganda 164
Madde 51/A- Seçim büroları 165
Madde 52- Radyo ve televizyonla propaganda 166
Madde 53- Müracaat 168

Madde 54- Yayın zamanının tespiti 168
Madde 55- Radyo ve televizyon konuşmalarının tespiti 169
Madde 55/A- Özel radyo ve televizyonlarla yayın 170
Madde 55/B- Basın, iletişim araçları ve internette propaganda 171
Madde 56- Hoparlörle propaganda 171
Madde 57- Propaganda amaçlı yayın ve malzeme dağıtma 172
Madde 58- Propaganda yayınlarına ilişkin yasaklar ve propagandada kullanılacak dil 173
Madde 59- Muafiyet 174
Madde 60- İlan ve reklam yerleri 174
Madde 61- İlan ve reklam yerleri ile ilgili yasaklar 178
Madde 62- Matbua dağıtımı 179
Madde 63- Seçim süresince yapılamayacak işler 179
Madde 64- Törenlere ait yasaklar 180
Madde 65- Başbakan ve bakanlara ilişkin yasaklar 181
Madde 66- Memurların gezilere katılma yasağı 182

ÜÇÜNCÜ KESİM
Araçlar

Madde 67- Araçların sağlanması 182
Madde 68- Oy verme araçları ve teslimi 182
Madde 69- Tutanak defteri 184

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
Seçim Günü İşleri

BİRİNCİ KESİM
Sandık Başı İşleri

Madde 70- Ant içme 185
Madde 71- Görev ve yetkiler 185
Madde 72- Müşahitler 186
Madde 73- Kurulda çoğunluğun sağlanması 186
Madde 74- Sandığın konulacağı yer 187
Madde 75- Oy verme yeri 188
Madde 76- Oy verme yerinin nitelikleri 188
Madde 77- Sandığın, birleşik oy pusulalarının ve zarfların kurulca mühürlenmesi 188
Madde 78- Birleşik oy pusulası ve zarflar 189

İKİNCİ KESİM
Yasaklar ve Sandık Başı Düzeni

Madde 79- İçki ve silah taşıma yasağı 190
Madde 80- Yayın yasağı 191
Madde 81-Sandık alanı ve sandık çevresi 191
Madde 82- Sandık çevresinde düzenin sağlanması....192
Madde 83- Sandık alanında alınacak güvenlik önlemleri ve yasaklar 193
Madde 84- Sandık alanında inzıbat tedbirleri (Mülga) 194
Madde 85- Sandık alanı dışındaki inzıbat tedbirleri 194
Madde 85/A- Ceza infaz kurumları ve tutukevlerinde kurulan sandıklarda uygulanacak esaslar....194

ÜÇÜNCÜ KESİM
Oy Verme

Madde 86- Oy verme yetkisi....195
Madde 87- Kimliğin tespiti 196
Madde 88- Oy verme düzeni....197
Madde 89- Oy verme süresi 197
Madde 90- Oy vermede sıra....198
Madde 91- Oy vermeden önceki işler 198
Madde 92- Kapalı oy verme yerinde seçmenin uyması gereken kurallar....199
Madde 93- Birleşik oy pusulasının atılması ve işaretleme....200
Madde 94- Sandık seçmen listesinde kayıtlı olmayan seçmenlerin oy kullanması....200
Madde 94/A- Yurt dışı seçmenlerin oy verme yöntemleri ve genel ilkeler 201
Madde 94/B- Yurt dışı seçmenlerin mektupla oy vermesi 202
Madde 94/C- Yurt dışı seçmenlerin sandıkta oy vermesi....203
Madde 94/D- Yurt dışı seçmenlerin elektronik ortamda oy vermesi 205
Madde 94/E- Yurt dışı seçmenlerin gümrük kapılarında oy vermesi 206

DÖRDÜNCÜ KESİM
Oyların Sayımı ve Dökümü

Madde 95- Sayım tedbirleri 207
Madde 96- Oy verenler sayısının kontrolü....208
Madde 97- Kullanılmayan birleşik oy pusulaları ve zarflar....208

Madde 98- Sandığın açılması ve zarfların sayımı 209
Madde 99- Oyların sayımı ve dökümü (Mülga).....211
Madde 100- Zarfların açılması, oyların sayım ve dökümü 211
Madde 101- Geçerli olmayan oy pusulaları 214
Madde 102- Hesaba katılan ve katılmayan oy pusulaları 215
Madde 103- Muteber olmayan zarf ve birleşik oy pusulaları (Mülga) 216
Madde 104- Hesaba katılan ve katılmayan oy pusulaları (Mülga) 216
Madde 105- Sandık sonuç tutanağının düzenlenmesi ve ilanı 216
Madde 106- Tutanağın asılması (Mülga).....220
Madde 107- Sayıma ilişkin evrak ve belgelerin teslimi 220

BEŞİNCİ BÖLÜM
Seçim Sonrası İşleri

BİRİNCİ KESİM

Madde 108- Seçim sonuçlarının ilçe seçim kurullarınca birleştirilmesi ve denetlenmesi 221

İKİNCİ KESİM
İl Seçim Kurulunda Birleştirme

Madde 109- İl seçim tutanakları 224

ALTINCI BÖLÜM
İtirazlar ve Şikayetler

BİRİNCİ KESİM
Genel Hükümler

Madde 110- Kimlerin itiraz edebileceği 225
Madde 111- İtiraz mercileri 225
Madde 112- İtirazın şekli 226
Madde 113- İtiraz üzerine verilecek karar 227
Madde 114- Kararların bildirilmesi ve tebliği 228
Madde 115- Resim ve harç 228

İKİNCİ KESİM
Şikayet

Madde 116- Tarifi ve mercii 228
Madde 117- Şikayetin incelenmesi 229
Madde 118- İtiraz ve şikayetin işlemleri durduramaması 229

ÜÇÜNCÜ KESİM
Kurulların Teşekkül ve İşlemlerine Karşı Şikayet ve İtiraz

Madde 119- Sandık kurullarına ait itiraz ve şikayet 230
Madde 120- İlçe seçim kurullarına ait itiraz ve şikayet 231
Madde 121- İl seçim kurullarına ait itiraz ve şikayet.....231
Madde 122- Muhtarlık bölgesi askı listelerine itiraz 232
Madde 123- Sandık bölgesi askı listelerine itiraz 233
Madde 124- Listelere itirazların yöntemi.....233
Madde 125- Adaylığa itiraz 234
Madde 126- İtirazın incelenmesi süresi 234
Madde 127- Sandık kurullarının veya başkanlarının şikayet üzerine verecekleri kararlara itiraz 235
Madde 128- Sandık kurulu kararlarına ve tutanağa itiraz.....235

ALTINCI KESİM

Madde 129- İlçe seçim kurullarının veya başkanlarının şikayet üzerine verecekleri kararlarla sair kararlarına ve ilçe birleştirme tutanaklarına itiraz 237

YEDİNCİ KESİM

Madde 130- İl seçim kurulu ve başkanlarının şikayet üzerine verecekleri kararlarla, sair kararlarına ve tutanaklara itiraz ve olağanüstü itiraz.....238

SEKİZİNCİ KESİM

Madde 131- Yüksek Seçim Kurulunun işlem ve tedbirlerine karşı şikayet.....239
Madde 132- Tetkik ve tahkik usulü 240

YEDİNCİ BÖLÜM
Seçim Suçları ve Cezaları

Madde 133- Kurullara karşı suçlar.....241
Madde 134- Kurulların tedbirlerine riayetsizlik 241
Madde 135- Kurul üyelerinin kurul kararlarına riayetsizliği 242
Madde 136- Kurul üyelerinin göreve gelmemesi.....242
Madde 137- Araç ve gereçlerin vaktinde gönderilmemesi 242
Madde 138- Görevi kötüye kullanma 243
Madde 139- Memur olanların cezaları (Mülga).....243

Madde 140- Seçmen kütüğü hazırlıklarına ilişkin suçlar....243
Madde 141- Seçmen kütüğünün düzenlenmesi....244
Madde 142- Kütük düzenlemekle görevli olanların suçları....245
Madde 143- Seçme yeterliği olmayanların seçmen kütüğüne kaydı....245
Madde 144- Seçmen kütüğüne birden fazla kayıt....246
Madde 145- Seçmen kütüğüne kaydolunmamaya teşvik....247
Madde 146- Seçmen listeleri üzerinde işlenen suçlar....247
Madde 147- Seçmen listesine ilişkin suçlar....247
Madde 148- Seçmen kütüğü, seçmen listeleri ve diğer belgeler üzerinde işlenen suçlar....248
Madde 149- Propaganda toplantılarına karşı suçlar....249
Madde 149/A- Özel radyo ve televizyon yayınlarına ilişkin suçlar....250
Madde 150- Toplantı heyetlerine karşı suçlar....251
Madde 151- Yasak propaganda....251
Madde 152- Haksız oy temini....252
Madde 153- Oy kullanmaya engel olmak....252
Madde 154- Adaylık hükümlerine aykırı hareketler ve propaganda yapamayacak olanlar....253
Madde 155- Başbakan ve bakanların yasaklara uymamaları....253
Madde 156- Sair propaganda suçları....254
Madde 157- Matbua ve ilanların tahribi....255
Madde 158- Sandık düzeni ve oy verme ile ilişkin suçlar....255
Madde 159- Sandık başında müdahale ve ihtara riayetsizlik....255
Madde 160- Seçmen olmayanların oy vermesi....255
Madde 161- Oy sandığı üzerinde suçlar....257
Madde 162- Siyasi partilerle bağımsız adayların oy pusulaları üzerinde işlenecek suçlar....258
Madde 163- Kurul başkan ve üyelerinin seçim işlerini bozması....258
Madde 164- Oy verme sonucuna tesir edecek haller....259
Madde 165- İtirazları ve şikayetleri kabul etmemek....259
Madde 166- Kötü niyetle itiraz....259
Madde 167- Kötü niyetle şikayet....260
Madde 168- Çeşitli hükümler....260
Madde 169- Resmi makamların bildirilerine karşı işlenen suçlar....260
Madde 170- İçki yasağına aykırı hareketler....260
Madde 171- Silah taşıyanlar....261
Madde 172- Kovuşturma usullerine aykırı hareket....262

SEKİZİNCİ BÖLÜM
Soruşturma ve Kovuşturma Usul ve Şekilleri

Madde 173- Soruşturma ve kovuşturma zamanı....262
Madde 174- Genel hükümlerin uygulanması....262
Madde 175- İdari para cezasına karar verme yetkisi....263
Madde 176- Seçim zamanında cevap hakkı....263
Madde 177- Kurulda görevli yargıcın bakamayacağı davalar....264
Madde 178- Tutanakların delil kıymeti (Mülga)....264
Madde 179- Seçim suçu....264
Madde 180- Dava süresi....264

DOKUZUNCU BÖLÜM
Çeşitli Hükümler

Madde 181- Seçim giderleri....265
Madde 182- Ödenecek ücretler....265
Madde 183- Satın alma ve avans....266
Madde 184- Seçim eşyasının muhafazası....266
Madde 185- Muaflık....266
Madde 186- Siyasi partilerin kağıt ihtiyacı....266
Yüksek seçim kurulunca yapılacak işlemler....267

ONUNCU BÖLÜM
Geçici Hükümler

Geçici maddeler....269

ONBİRİNCİ BÖLÜM
Son Hükümler

Madde 187- Kaldırılan kanunlar....273
Madde 188- Yürürlük....274
Madde 189- Yürütmekle görevli makam....274
İşlenemeyen hükümler....274

2820 SAYILI SİYASİ PARTİLER KANUNU

BİRİNCİ KISIM
Genel Esaslar

Madde 1- Amaç....277
Madde 2- Kapsam....277
Madde 3- Tanım....277
Madde 4- Siyasi partilerin vazgeçilmezliği ve niteliği....277
Madde 5- Siyasi parti kurma hakkı....278
Madde 6- Üye olma ve üyelikten çekilme hakkı....278
Madde 7- Siyasi partilerin teşkilatı....278

İKİNCİ KISIM
Siyasi Partilerin Teşkilatlanması

BİRİNCİ BÖLÜM
Kuruluş

Madde 8- Partilerin kurulması....279
Madde 9- Cumhuriyet Başsavcılığının partilerin kuruluşunu denetlemesi (Mülga)....280
Madde 10- Siyasi parti sicili....280

İKİNCİ BÖLÜM
Üyelik

Madde 11- Siyasi partilere üye olma....282
Madde 12- Üyeliğe kabul şartları....283

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
Merkez Teşkilatı

Madde 13- Partilerin genel merkez teşkilatı....283
Madde 14- Büyük kongre....283
Madde 15- Genel başkan....285
Madde 16- Merkez karar, yönetim ve icra organları....286
Madde 17- Merkez disiplin kurulu....286
Madde 18- Küçük kongre (Mülga)....287

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
İl ve İlçe Teşkilatı

Madde 19- İl teşkilatı 287
Madde 20- İlçe teşkilatı.....288
Madde 21- Seçimlerin yapılması 290

BEŞİNCİ BÖLÜM
Türkiye Büyük Millet Meclisi Siyasi Parti Grupları

Madde 22- Grup kurma.....293
Madde 23- Grup iç yönetmeliği 293
Madde 24- Grup genel kurulu.....293
Madde 25- Grup yönetim ve disiplin kurulları 293
Madde 26- Grup başkanı.....293
Madde 27- Grupta gizli oylama 293
Madde 28- Grup ve hükümet ilişkileri 294

ALTINCI BÖLÜM
Teşkilatla ilgili Diğer Hükümler

Madde 29- Kongrelerle ilgili genel hükümler.....294
Madde 30- İbra için oya katılamayacak olanlar.....294
Madde 31- Teşkilatın merkezleri 294
Madde 32- Bağdaşmayan görevler.....295
Madde 33- Organlarda görev alanların ilgili makamlara bildirilmesi.....295
Madde 34- Kamu yararına dernek sayılmama 295
Madde 35- Anamuhalefet partisi ve genel başkanı 296

YEDİNCİ BÖLÜM
Siyasi Partilerin Seçimlere Katılması ve Adayların Tespiti

Madde 36- Siyasi partilerin seçimlere katılması 296
Madde 37- Parti adaylarının tespiti 297
Madde 38- Kontenjan adaylığı (Mülga).....298
Madde 39- Adayların tespitinde uygulanacak hükümler 298
Madde 40- Siyasi partilerde aday adaylığı ve merkez adaylığı 299
Madde 41- Kurulların oluşumu.....300
Madde 42- Parti seçmen listesi 301
Madde 43- Önseçimde propaganda ile ilgili hükümler.....302
Madde 44- Kuruldaki parti üyesinin görevini yerine getirmemesi 302

Madde 45- Müşahitler 302
Madde 46- Oy pusulası 303
Madde 47- Kimliğin tespiti 303
Madde 48- Son işlemler 304
Madde 49- Önseçim evrakının saklanması 304
Madde 50- İtiraz hakkı 304
Madde 51- Önseçim tutanağı ve tutanağın iptali 304
Madde 52- Mahalli seçimler yoklaması 305

SEKİZİNCİ BÖLÜM
Disiplin İşleri

Madde 53- Disiplin suçları ve cezaları....305
Madde 54- Disiplin kurulları üyelerinin seçilmesi....306
Madde 55- Disiplin kurullarının çalışması....306
Madde 56- Disiplin işleriyle ilgili görüşme ve karar yasağı 306
Madde 57- Disiplin cezalarına itiraz....307
Madde 58- Af yetkisi 307
Madde 59- Disiplin konusunda tedbir kararı 307

DOKUZUNCU BÖLÜM
Parti defterleri

Madde 60- Tutulacak defter ve kayıtlar 307

ÜÇÜNCÜ KISIM
Mali Hükümler

BİRİNCİ BÖLÜM
Partilerin Gelirleri

Madde 61- Gelirler ve kaynakları 308
Madde 62- Giriş ve üyelik aidatı....309
Madde 63- Milletvekili aidatı....309
Madde 64- Milletvekili aday adaylığı aidatı 310
Madde 65- Satış bedelleri 310
Madde 66- Bağışlar....310
Madde 67- Ticari faaliyet, kredi ve borç alma yasağı....311
Madde 68- Taşınmaz mal edinme....311
Madde 69- Gelirlerin sağlanmasında usul....311

İKİNCİ BÖLÜM
Partilerin Giderleri

Madde 70- Giderlerin yapılmasında usul 312
Madde 71- Mali sorumluluk 312
Madde 72- Borç verme yasağı 313

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
Parti İçi Mali İşlemler

Madde 73- Parti bütçeleri ve kesinhesabı 313

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
Anayasa Mahkemesince Yapılacak Mali Denetim

Madde 74- Kesinhesabın gönderilmesi 313
Madde 75- Denetim 314

BEŞİNCİ BÖLÜM
Mali Hükümlerin Müeyyideleri

Madde 76- Hazinece elkoyma 315
Madde 77- Paraya çevirme 315

DÖRDÜNCÜ KISIM
Siyasi Partilerle İlgili Yasaklar

BİRİNCİ BÖLÜM
Amaçlar ve Faaliyetlerle İlgili Yasaklar

Madde 78- Demokratik Devlet düzeninin korunması ile ilgili yasaklar 316

İKİNCİ BÖLÜM
Milli Devlet Niteliğinin Korunması

Madde 79- Bağımsızlığın korunması 317
Madde 80- Devletin tekliği ilkesinin korunması 317
Madde 81- Azınlık yaratılmasının önlenmesi 317
Madde 82- Bölgecilik ve ırkçılık yasağı 318
Madde 83- Eşitlik ilkesinin korunması 318

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
Atatürk İlke ve İnkılaplarının ve Laik Devlet Niteliğinin Korunması

Madde 84- Atatürk ilke ve inkılaplarının korunması 318
Madde 85- Atatürk'e saygı 319

Madde 86- Laiklik ilkesinin korunması ve halifeliğin istenemeyeceği....319
Madde 87- Dini ve dince kutsal sayılan şeyleri istismar yasağı....319
Madde 88- Dini gösteri yasağı....319
Madde 89- Diyanet İşleri Başkanlığının yerinin korunması....319

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
Çeşitli Yasaklar

Madde 90- Tüzük ve programlar ile parti faaliyetlerine ilişkin sınırlamalar....320
Madde 91- Yan kuruluşlar yasağı (Mülga)....320
Madde 92- Dernek, sendika, vakıf, kooperatif ve meslek kuruluşlarıyla siyasi ilişki ve işbirliği yasağı (Mülga)....320
Madde 93- Parti içi çalışmaların demokrasi esaslarına uygun olma zorunluluğu....320
Madde 94- Üniforma giydirme ve güvenlik kuvvetlerinin görevlerini üstlendirme yasağı....320
Madde 95- Kapatılan siyasi partiler ve mensuplarının durumu....321
Madde 96- Kullanılamayacak parti adları ve işaretler....321
Madde 97- 12 Eylül 1980 Harekatına karşı beyan ve tutum yasağı(Mülga)....322

BEŞİNCİ KISIM
Siyasi Partilerin Kapatılması

Madde 98- Görevli mahkeme ve savcılık....322
Madde 99- Siyasi partilerle ilgili yasakları inceleme kurulu....323
Madde 100- Siyasi partilerle ilgili yasaklara aykırılık halinde dava açılması....323
Madde 101- Anayasadaki yasaklara aykırılık halinde partilerin kapatılması....324
Madde 102- Cumhuriyet Başsavcılığının isteklerine uyulmaması halinde yapılacak işlem....325
Madde 103- Bir siyasi partinin yasak eylemlere odak olması hali....326
Madde 104- Diğer sebeplerle başvuru....326
Madde 105- Seçimlere katılmama nedeniyle dava açılması (İptal)....327
Madde 106- İdari mercilerin, savcıların ve mahkemelerin görevi....327
Madde 107- Kapatılan partinin malları....328
Madde 108- Kapanma kararının kapatmaya ilişkin hükmün sonuçlarına etkili olamayacağı (İptal)....328

ALTINCI KISIM
Siyasi Partilerin Kapanması

Madde 109- Kapanma kararı....328
Madde 110- Kapanan siyasi partilerin malları....328

YEDİNCİ KISIM
Ceza Hükümleri

Madde 111- Cumhuriyet Başsavcılığına ve Anayasa Mahkemesine gerekli bilgilerin verilmemesi....329
Madde 112- Oylamaya hile karıştırılması....330
Madde 113- Parti defter ve kayıtlarının tutulmaması, tahrifi, defterlerin yok edilmesi veya gizlenmesi....330
Madde 114- Gerçek dışı üye kaydı yapılması....330
Madde 115- Organlarda görev alanların bildirilmemesi....330
Madde 116- Kanuna aykırı bağış, kredi veya borç alınması, borç verilmesi....331
Madde 117- Kanuna aykırı sair davranışlar (İptal)....331
Madde 118- Genel ceza hükümleri....331
Madde 119- Özel yasaklılarla ilgili cezalar (Mülga)....331
Madde 120- Seçimlerde alınan tedbirlere uymama....331

SEKİZİNCİ KISIM
Çeşitli Hükümler

Madde 121- Diğer kanunların genel olarak uygulanacak hükümleri....332
Madde 122- Uygulanmayacak kanun hükümleri Devletçe yardım....332

DOKUZUNCU KISIM
Geçici Hükümler

Geçici maddeler....334

ONUNCU KISIM
Yürürlük ve Yürütme

Madde 123- Yürürlük....339
Madde 124- Yürütme....339
İşlenemeyen hükümler....340

2839 SAYILI MİLLETVEKİLİ SEÇİM KANUNU

BİRİNCİ BÖLÜM
Genel Hükümler

Madde 1- Amaç ve kapsam....343
Madde 2- Seçim sistemi ve usulü....343
Madde 3- Milletvekili sayısı ve dağılımı....343
Madde 4- Seçim çevreleri ve çıkaracağı milletvekili sayısı....344
Madde 5- Seçim çevreleri ve çıkaracakları milletvekili sayısının ilanı....347
Madde 6- Seçim dönemi, seçimin başlangıcı ve seçim günü....348
Madde 7- Ara seçimi....348
Madde 8- Seçimin yenilenmesi....349
Madde 9- Sürelerin tespiti....349
Madde 10- Seçilme yeterliği....349
Madde 11- Milletvekili seçilemeyecek olanlar....350

İKİNCİ BÖLÜM
Seçim Öncesi İşleri

Madde 12- Adaylık....352
Madde 13- İller toplamının en az yarısında tam aday göstermeyen siyasi partilerin durumu....352
Madde 14- İller toplamının yarısından fazlasında aday gösteren partilerin durumu....353
Madde 15- İtiraz üzerine meydana gelen eksiklikler....353
Madde 16- Siyasi partilerin adayları ve bağımsız adaylar....354
Madde 17- Kurullarda görevli hakimlerin durumu....354
Madde 18- Adaylık için görevden çekilmesi gerekenler....355
Madde 19- Görevden ayrılmaya ilişkin hükümler....356
Madde 20- Siyasi partilerin aday listelerini vermeleri....357
Madde 21- Bağımsız adayların müracaatı....358
Madde 22- Adaylara karşı itiraz....359
Madde 23- Adayların incelenmesi....360
Madde 24- Adayların ilanı....360
Madde 25- Adaylıktan istifa ve ölüm....360

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
Seçim günü işleri

Madde 26- Kullanılacak oy pusulasının şekli 361
Madde 27- Birleşik oy pusulalarının mahalline yollanması ve mühürlenmesi 364
Madde 28- Oyların kullanma şekli.....364
Madde 29- Geçerli oyların hesabı 364
Madde 30- Sayımın tutanağa geçirilmesi (Mülga).....365

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
Seçimden Sonra Yapılacak İşler

Madde 31- İlçelerde seçim sonuçlarının birleştirilmesi 365
Madde 32- İl seçim kurullarında birleştirme.....365
Madde 33- Genel baraj ve hesaplanması 365
Madde 34- Bir seçim çevresinde siyasi partilerin ve bağımsız adayların elde edecekleri milletvekili sayısının hesabı.....367
Madde 34/A- Siyasi partilerin çıkaracakları ülke seçim çevresi milletvekili sayısının hesabı(İptal) 367
Madde 35- Siyasi parti adaylarından seçilenlerin tespiti 367
Madde 36- Milletvekili seçilenlerin Yüksek Seçim Kuruluna bildirilmesi ve tutanakların verilmesi 368
Madde 37- Seçim sonuçlarının yayımı 368
Madde 38- Seçim sonuçlarının Devlet İstatistik Enstitüsü Başkanlığı tarafından yayımlanması.....369
Madde 39- Seçimin veya tutanağın iptali.....369
Madde 40- Seçim belgelerinin saklanması 370

BEŞİNCİ BÖLÜM
Çeşitli Hükümler

Madde 41- Bağımsız adayların emaneten yatırdıkları para hakkında yapılacak işlemler.....371
Madde 42- Özel hüküm bulunmayan hallerdeki uygulama 371

ALTINCİ BÖLÜM
Değiştirilen Kanun Hükümleri

Madde 43- Değiştirilen kanun hükümleri 372
Madde 44-61- Değiştirilen kanun hükümleri 372
Madde 62- Değiştirilen kanun hükümleri 372

YEDİNCİ BÖLÜM
Geçici Hükümler

Geçici maddeler.....372

SON HÜKÜMLER

Madde 63- Seçimde oy kullanmayanlar.....376
Madde 64- Yürürlükten kaldırılan kanunlar 376
Madde 65- Yürürlük.....376
Madde 66- Yürütme 376
İşlenemeyen geçici madde.....377

TÜRKİYE CUMHURİYETİ ANAYASASI[1] [2]

Kanun Numarası : 2709
Kabul Tarihi : 18/10/1982
Yayımlandığı R.Gazete : Tarih : 9/11/1982 Sayı:17863 (Mükerrer)
Yayımlandığı Düstur : Tertip : 5 Cilt : 22 Sayfa: 3

B A Ş L A N G I Ç[3]

Türk Vatanı ve Milletinin ebedi varlığını ve Yüce Türk Devletinin bölünmez bütünlüğünü belirleyen bu Anayasa, Türkiye Cumhuriyetinin kurucusu, ölümsüz önder ve eşsiz kahraman Atatürk'ün belirlediği milliyetçilik anlayışı ve onun inkılap ve ilkeleri doğrultusunda;

Dünya milletleri ailesinin eşit haklara sahip şerefli bir üyesi olarak, Türkiye Cumhuriyetinin ebedi varlığı, refahı, maddi ve manevi mutluluğu ile çağdaş medeniyet düzeyine ulaşma azmi yönünde;

Millet iradesinin mutlak üstünlüğü, egemenliğin kayıtsız şartsız Türk Milletine ait olduğu ve bunu millet adına kullanmaya yetkili kılınan hiçbir kişi ve kuruluşun, bu Anayasada gösterilen hürriyetçi demokrasi ve bunun icaplarıyla belirlenmiş hukuk düzeni dışına çıkamayacağı;

Kuvvetler ayrımının, Devlet organları arasında üstünlük sıralaması anlamına gelmeyip, belli Devlet yetki ve görevlerinin kullanılmasından ibaret ve bununla sınırlı medeni bir işbölümü ve işbirliği olduğu ve üstünlüğün ancak Anayasa ve kanunlarda bulunduğu;

Hiçbir faaliyetin Türk milli menfaatlerinin, Türk varlığının, Devleti ve ülkesiyle bölünmezliği esasının, Türklüğün tarihi ve manevi değerlerinin, Atatürk milliyetçiliği, ilke ve inkılapları ve medeniyetçiliğinin karşısında

---

1 Bu Anayasa; Kurucu Meclis tarafından 18/10/1982'de Halkoylamasına sunulmak üzere kabul edilmiş ve 20/10/1982 tarihli ve 17844 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmış; 7/11/1982'de Halkoylamasına sunulduktan sonra 9/11/1982 tarihli ve 17863 Mükerrer sayılı Resmi Gazete'de yeniden yayımlanmıştır.

2 7/5/2010 tarihli ve 5982 sayılı Kanun ile yapılan Anayasa değişiklikleri 12/9/2010 tarihinde Halkoyuna sunularak kabul edilmiş, buna ilişkin 22/9/2010 tarihli ve 846 sayılı Yüksek Seçim Kurulu Kararı 23/9/2010 tarihli ve 27708 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

3 Anayasa'nın Başlangıç metni 23/7/1995 tarih ve 4121 sayılı Kanun'un 1 inci maddesi ile değiştirilmiş ve metne işlenmiştir.

korunma göremeyeceği ve laiklik ilkesinin gereği olarak kutsal din duygularının, Devlet işlerine ve politikaya kesinlikle karıştırılamayacağı;[4]

Her Türk vatandaşının bu Anayasadaki temel hak ve hürriyetlerden eşitlik ve sosyal adalet gereklerince yararlanarak milli kültür, medeniyet ve hukuk düzeni içinde onurlu bir hayat sürdürme ve maddi ve manevi varlığını bu yönde geliştirme hak ve yetkisine doğuştan sahip olduğu;

Topluca Türk vatandaşlarının milli gurur ve iftiharlarda, milli sevinç ve kederlerde, milli varlığa karşı hak ve ödevlerde, nimet ve külfetlerde ve millet hayatının her türlü tecellisinde ortak olduğu, birbirinin hak ve hürriyetlerine kesin saygı, karşılıklı içten sevgi ve kardeşlik duygularıyla ve "Yurtta sulh, cihanda sulh" arzu ve inancı içinde, huzurlu bir hayat talebine hakları bulunduğu;

FİKİR, İNANÇ VE KARARIYLA anlaşılmak, sözüne ve ruhuna bu yönde saygı ve mutlak sadakatle yorumlanıp uygulanmak üzere.

TÜRK MİLLETİ TARAFINDAN, demokrasiye aşık Türk evlatlarının vatan ve millet sevgisine emanet ve tevdi olunur.

BİRİNCİ KISIM
GENEL ESASLAR

I. Devletin şekli

Madde 1 – Türkiye Devleti bir Cumhuriyettir.

II. Cumhuriyetin nitelikleri

Madde 2 – Türkiye Cumhuriyeti, toplumun huzuru, milli dayanışma ve adalet anlayışı içinde, insan haklarına saygılı, Atatürk milliyetçiliğine bağlı, başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, demokratik, laik ve sosyal bir hukuk Devletidir.

III. Devletin bütünlüğü, resmi dili, bayrağı, milli marşı ve başkenti

Madde 3 – Türkiye Devleti, ülkesi ve milletiyle bölünmez bir bütündür. Dili Türkçedir.

Bayrağı, şekli kanununda belirtilen, beyaz ay yıldızlı al bayraktır.

Milli marşı "İstiklal Marşı"dır.

Başkenti Ankara'dır.

---

[4] Bu fıkrada geçen, "Hiçbir düşünce ve mülahazanın" ibaresi, 3/10/2001 tarih ve 4709 sayılı Kanunun 1 inci maddesiyle "Hiçbir faaliyetin" şeklinde değiştirilmiş ve metne işlenmiştir.

IV. Değiştirilemeyecek hükümler

Madde 4 – Anayasanın 1 inci maddesindeki Devletin şeklinin Cumhuriyet olduğu hakkındaki hüküm ile, 2 nci maddesindeki Cumhuriyetin nitelikleri ve 3 üncü maddesi hükümleri değiştirilemez ve değiştirilmesi teklif edilemez.

V. Devletin temel amaç ve görevleri

Madde 5 – Devletin temel amaç ve görevleri, Türk milletinin bağımsızlığını ve bütünlüğünü, ülkenin bölünmezliğini, Cumhuriyeti ve demokrasiyi korumak, kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlamak; kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddi ve manevi varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmaktır.

VI. Egemenlik

Madde 6 – Egemenlik, kayıtsız şartsız Milletindir.

Türk Milleti, egemenliğini, Anayasanın koyduğu esaslara göre, yetkili organları eliyle kullanır.

Egemenliğin kullanılması, hiçbir surette hiçbir kişiye, zümreye veya sınıfa bırakılamaz. Hiçbir kimse veya organ kaynağını Anayasadan almayan bir Devlet yetkisi kullanamaz.

VII. Yasama yetkisi

Madde 7 – Yasama yetkisi Türk Milleti adına Türkiye Büyük Millet Meclisinindir. Bu yetki devredilemez.

VIII. Yürütme yetkisi ve görevi

Madde 8 – Yürütme yetkisi ve görevi, Cumhurbaşkanı ve Bakanlar Kurulu tarafından, Anayasaya ve kanunlara uygun olarak kullanılır ve yerine getirilir.

IX. Yargı yetkisi

Madde 9 – Yargı yetkisi, Türk Milleti adına bağımsız mahkemelerce kullanılır.

X. Kanun önünde eşitlik

Madde 10 – Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir.

(Ek fıkra: 7/5/2004-5170/1 md.) Kadınlar ve erkekler eşit haklara sahiptir. Devlet, bu eşitliğin yaşama geçmesini sağlamakla yükümlüdür. **(Ek cümle: 7/5/2010-5982/1 md.)** Bu maksatla alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı olarak yorumlanamaz.

(Ek fıkra: 7/5/2010-5982/1 md.) Çocuklar, yaşlılar, özürlüler, harp ve vazife şehitlerinin dul ve yetimleri ile malul ve gaziler için alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı sayılmaz.

Hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınamaz.

Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde (…)[5] kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar.[5]

XI. Anayasanın bağlayıcılığı ve üstünlüğü

Madde 11 – Anayasa hükümleri, yasama, yürütme ve yargı organlarını, idare makamlarını ve diğer kuruluş ve kişileri bağlayan temel hukuk kurallarıdır.

Kanunlar Anayasaya aykırı olamaz.

İKİNCİ KISIM
TEMEL HAKLAR VE ÖDEVLER

BİRİNCİ BÖLÜM
GENEL HÜKÜMLER

I. Temel hak ve hürriyetlerin niteliği

Madde 12 – Herkes, kişiliğine bağlı, dokunulmaz, devredilmez, vazgeçilmez temel hak ve hürriyetlere sahiptir.

Temel hak ve hürriyetler, kişinin topluma, ailesine ve diğer kişilere karşı ödev ve sorumluluklarını da ihtiva eder.

II. Temel hak ve hürriyetlerin sınırlanması

Madde 13 – (Değişik: 3/10/2001-4709/2 md.)

Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz.

---

[5] 9/2/2008 tarihli ve 5735 sayılı Kanunun 1 inci maddesiyle; bu fıkraya "bütün işlemlerinde" ibaresinden sonra gelmek üzere "ve her türlü kamu hizmetlerinden yararlanılmasında" ibaresi eklenmiş ve metne işlenmiştir. Daha sonra aynı ibare; Anayasa Mahkemesi'nin 5/6/2008 tarihli ve E.: 2008/16, K.: 2008/116 sayılı Kararı ile iptal edilmiştir.

III. Temel hak ve hürriyetlerin kötüye kullanılamaması

Madde 14 – (Değişik: 3/10/2001-4709/3 md.)

Anayasada yer alan hak ve hürriyetlerden hiçbiri, Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozmayı ve insan haklarına dayanan demokratik ve lâik Cumhuriyeti ortadan kaldırmayı amaçlayan faaliyetler biçiminde kullanılamaz.

Anayasa hükümlerinden hiçbiri, Devlete veya kişilere, Anayasayla tanınan temel hak ve hürriyetlerin yok edilmesini veya Anayasada belirtilenden daha geniş şekilde sınırlandırılmasını amaçlayan bir faaliyette bulunmayı mümkün kılacak şekilde yorumlanamaz.

Bu hükümlere aykırı faaliyette bulunanlar hakkında uygulanacak müeyyideler, kanunla düzenlenir.

IV. Temel hak ve hürriyetlerin kullanılmasının durdurulması

Madde 15 – Savaş, seferberlik, sıkıyönetim veya olağanüstü hallerde, milletlerarası hukuktan doğan yükümlülükler ihlal edilmemek kaydıyla, durumun gerektirdiği ölçüde temel hak ve hürriyetlerin kullanılması kısmen veya tamamen durdurulabilir veya bunlar için Anayasada öngörülen güvencelere aykırı tedbirler alınabilir.

Birinci fıkrada belirlenen durumlarda da, savaş hukukuna uygun fiiller sonucu meydana gelen ölümler (…) dışında, kişinin yaşama hakkına, maddi ve manevi varlığının bütünlüğüne dokunulamaz; kimse din, vicdan, düşünce ve kanaatlerini açıklamaya zorlanamaz ve bunlardan dolayı suçlanamaz; suç ve cezalar geçmişe yürütülemez; suçluluğu mahkeme kararı ile saptanıncaya kadar kimse suçlu sayılamaz.

V. Yabancıların durumu

Madde 16 – Temel hak ve hürriyetler, yabancılar için, milletlerarası hukuka uygun olarak kanunla sınırlanabilir.

İKİNCİ BÖLÜM
KİŞİNİN HAKLARI VE ÖDEVLERİ

I. Kişinin dokunulmazlığı, maddi ve manevi varlığı

Madde 17 – Herkes, yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir.

Tıbbi zorunluluklar ve kanunda yazılı haller dışında, kişinin vücut bütünlüğüne dokunulamaz; rızası olmadan bilimsel ve tıbbi deneylere tabi tutulamaz.

Kimseye işkence ve eziyet yapılamaz; kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tabi tutulamaz.

(…)[6] meşru müdafaa hali, yakalama ve tutuklama kararlarının yerine getirilmesi, bir tutuklu veya hükümlünün kaçmasının önlenmesi, bir ayaklanma veya isyanın bastırılması, sıkıyönetim veya olağanüstü hallerde yetkili merciin verdiği emirlerin uygulanması sırasında silah kullanılmasına kanunun cevaz verdiği zorunlu durumlarda meydana gelen öldürme fiilleri, birinci fıkra hükmü dışındadır.

II. Zorla çalıştırma yasağı

Madde 18 – Hiç kimse zorla çalıştırılamaz. Angarya yasaktır.

Şekil ve şartları kanunla düzenlenmek üzere hükümlülük veya tutukluluk süreleri içindeki çalıştırmalar; olağanüstü hallerde vatandaşlardan istenecek hizmetler; ülke ihtiyaçlarının zorunlu kıldığı alanlarda öngörülen vatandaşlık ödevi niteliğindeki beden ve fikir çalışmaları, zorla çalıştırma sayılmaz.

III. Kişi hürriyeti ve güvenliği

Madde 19 – Herkes, kişi hürriyeti ve güvenliğine sahiptir.

Şekil ve şartları kanunda gösterilen:

Mahkemelerce verilmiş hürriyeti kısıtlayıcı cezaların ve güvenlik tedbirlerinin yerine getirilmesi; bir mahkeme kararının veya kanunda öngörülen bir yükümlülüğün gereği olarak ilgilinin yakalanması veya tutuklanması; bir küçüğün gözetim altında ıslahı veya yetkili merci önüne çıkarılması için verilen bir kararın yerine getirilmesi; toplum için tehlike teşkil eden bir akıl hastası, uyuşturucu madde veya alkol tutkunu, bir serseri veya hastalık yayabilecek bir kişinin bir müessesede tedavi, eğitim veya ıslahı için kanunda belirtilen esaslara uygun olarak alınan tedbirin yerine getirilmesi; usulüne aykırı şekilde ülkeye girmek isteyen veya giren, ya da hakkında sınır dışı etme yahut geri verme kararı verilen bir kişinin yakalanması veya tutuklanması; halleri dışında kimse hürriyetinden yoksun bırakılamaz.

Suçluluğu hakkında kuvvetli belirti bulunan kişiler, ancak kaçmalarını, delillerin yokedilmesini veya değiştirilmesini önlemek maksadıyla veya bunlar gibi tutuklamayı zorunlu kılan ve kanunda gösterilen diğer hallerde hakim kararıyla tutuklanabilir. Hakim kararı olmadan yakalama, ancak suçüstü halinde veya gecikmesinde sakınca bulunan hallerde yapılabilir; bunun şartlarını kanun gösterir.

---

[6] 7/5/2004 tarihli ve 5170 sayılı Kanunun 2 nci maddesiyle, 15 inci maddenin ikinci fıkrasında yer alan "ile, ölüm cezalarının infazı" ve aynı Kanunun 3 üncü maddesiyle de 17 nci maddenin dördüncü fıkrasının başında geçen, "Mahkemelerce verilen ölüm cezalarının yerine getirilmesi hali ile" ibareleri madde metinlerinden çıkartılmıştır.

Yakalanan veya tutuklanan kişilere, yakalama veya tutuklama sebepleri ve haklarındaki iddialar herhalde yazılı ve bunun hemen mümkün olmaması halinde sözlü olarak derhal, toplu suçlarda en geç hakim huzuruna çıkarılıncaya kadar bildirilir.

(Değişik birinci cümle: 3/10/2001-4709/4 md.) Yakalanan veya tutuklanan kişi, tutulma yerine en yakın mahkemeye gönderilmesi için gerekli süre hariç en geç kırksekiz saat ve toplu olarak işlenen suçlarda en çok dört gün içinde hâkim önüne çıkarılır. Kimse, bu süreler geçtikten sonra hakim kararı olmaksızın hürriyetinden yoksun bırakılamaz. Bu süreler olağanüstü hal, sıkıyönetim ve savaş hallerinde uzatılabilir.

(Değişik: 3/10/2001-4709/4 md.) Kişinin yakalandığı veya tutuklandığı, yakınlarına derhal bildirilir.

Tutuklanan kişilerin, makul süre içinde yargılanmayı ve soruşturma veya kovuşturma sırasında serbest bırakılmayı isteme hakları vardır. Serbest bırakılma ilgilinin yargılama süresince duruşmada hazır bulunmasını veya hükmün yerine getirilmesini sağlamak için bir güvenceye bağlanabilir.

Her ne sebeple olursa olsun, hürriyeti kısıtlanan kişi, kısa sürede durumu hakkında karar verilmesini ve bu kısıtlamanın kanuna aykırılığı halinde hemen serbest bırakılmasını sağlamak amacıyla yetkili bir yargı merciine başvurma hakkına sahiptir.

(Değişik: 3/10/2001-4709/4 md.) Bu esaslar dışında bir işleme tâbi tutulan kişilerin uğradıkları zarar, tazminat hukukunun genel prensiplerine göre, Devletçe ödenir.

IV. Özel hayatın gizliliği ve korunması

A. Özel hayatın gizliliği

Madde 20 – Herkes, özel hayatına ve aile hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına sahiptir. Özel hayatın ve aile hayatının gizliliğine dokunulamaz. **(Üçüncü cümle mülga: 3/10/2001-4709/5 md.)**

(Değişik: 3/10/2001-4709/5 md.) Millî güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlık ve genel ahlâkın korunması veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması sebeplerinden biri veya birkaçına bağlı olarak, usulüne göre verilmiş hâkim kararı olmadıkça; yine bu sebeplere bağlı olarak gecikmesinde sakınca bulunan hallerde de kanunla yetkili kılınmış merciin yazılı emri bulunmadıkça; kimsenin üstü, özel kâğıtları ve eşyası aranamaz ve bunlara el konulamaz. Yetkili merciin kararı yirmidört saat içinde görevli hâkimin onayına sunulur. Hâkim, kararını el koymadan itibaren kırksekiz saat içinde açıklar; aksi halde, el koyma kendiliğinden kalkar.

(Ek fıkra: 7/5/2010-5982/2 md.) Herkes, kendisiyle ilgili kişisel verilerin korunmasını isteme hakkına sahiptir. Bu hak; kişinin kendisiyle ilgili kişisel veriler hakkında bilgilendirilme, bu verilere erişme, bunların düzeltilmesini veya silinmesini talep etme ve amaçları doğrultusunda kullanılıp kullanılmadığını öğrenmeyi de kapsar. Kişisel veriler, ancak kanunda öngörülen hallerde veya kişinin açık rızasıyla işlenebilir. Kişisel verilerin korunmasına ilişkin esas ve usuller kanunla düzenlenir.

B. Konut dokunulmazlığı

Madde 21 – (Değişik: 3/10/2001-4709/6 md.)

Kimsenin konutuna dokunulamaz. Millî güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlık ve genel ahlâkın korunması veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması sebeplerinden biri veya birkaçına bağlı olarak usulüne göre verilmiş hâkim kararı olmadıkça; yine bu sebeplere bağlı olarak gecikmesinde sakınca bulunan hallerde de kanunla yetkili kılınmış merciin yazılı emri bulunmadıkça; kimsenin konutuna girilemez, arama yapılamaz ve buradaki eşyaya el konulamaz. Yetkili merciin kararı yirmidört saat içinde görevli hâkimin onayına sunulur. Hâkim, kararını el koymadan itibaren kırksekiz saat içinde açıklar; aksi halde, el koyma kendiliğinden kalkar.

C. Haberleşme hürriyeti

Madde 22 – (Değişik: 3/10/2001-4709/7 md.)

Herkes, haberleşme hürriyetine sahiptir. Haberleşmenin gizliliği esastır.

Millî güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlık ve genel ahlâkın korunması veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması sebeplerinden biri veya birkaçına bağlı olarak usulüne göre verilmiş hâkim kararı olmadıkça; yine bu sebeplere bağlı olarak gecikmesinde sakınca bulunan hallerde de kanunla yetkili kılınmış merciin yazılı emri bulunmadıkça; haberleşme engellenemez ve gizliliğine dokunulamaz. Yetkili merciin kararı yirmidört saat içinde görevli hâkimin onayına sunulur. Hâkim, kararını kırksekiz saat içinde açıklar; aksi halde, karar kendiliğinden kalkar.

İstisnaların uygulanacağı kamu kurum ve kuruluşları kanunda belirtilir.

V. Yerleşme ve seyahat hürriyeti

Madde 23 – Herkes, yerleşme ve seyahat hürriyetine sahiptir.

Yerleşme hürriyeti, suç işlenmesini önlemek, sosyal ve ekonomik gelişmeyi sağlamak, sağlıklı ve düzenli kentleşmeyi gerçekleştirmek ve kamu mallarını korumak;

Seyahat hürriyeti, suç soruşturma ve kovuşturması sebebiyle ve suç işlenmesini önlemek;

Amaçlarıyla kanunla sınırlanabilir.

(Değişik fıkra: 7/5/2010-5982/3 md.) Vatandaşın yurt dışına çıkma hürriyeti, ancak suç soruşturması veya kovuşturması sebebiyle hâkim kararına bağlı olarak sınırlanabilir.

Vatandaş sınır dışı edilemez ve yurda girme hakkından yoksun bırakılamaz.

VI. Din ve vicdan hürriyeti

Madde 24 – Herkes, vicdan, dini inanç ve kanaat hürriyetine sahiptir.

14 üncü madde hükümlerine aykırı olmamak şartıyla ibadet, dini ayin ve törenler serbesttir.

Kimse, ibadete, dini ayin ve törenlere katılmaya, dini inanç ve kanaatlerini açıklamaya zorlanamaz; dini inanç ve kanaatlerinden dolayı kınanamaz ve suçlanamaz.

Din ve ahlak eğitim ve öğretimi Devletin gözetim ve denetimi altında yapılır. Din kültürü ve ahlak öğretimi ilk ve ortaöğretim kurumlarında okutulan zorunlu dersler arasında yer alır. Bunun dışındaki din eğitim ve öğretimi ancak, kişilerin kendi isteğine, küçüklerin de kanuni temsilcisinin talebine bağlıdır.

Kimse, Devletin sosyal, ekonomik, siyasi veya hukuki temel düzenini kısmen de olsa, din kurallarına dayandırma veya siyasi veya kişisel çıkar yahut nüfuzsağlama amacıyla her ne suretle olursa olsun dini veya din duygularını yahut dince kutsal sayılan şeyleri istismar edemez ve kötüye kullanamaz.

VII. Düşünce ve kanaat hürriyeti

Madde 25 – Herkes, düşünce ve kanaat hürriyetine sahiptir.

Her ne sebep ve amaçla olursa olsun kimse, düşünce ve kanaatlerini açıklamaya zorlanamaz; düşünce kanaatleri sebebiyle kınanamaz ve suçlanamaz.

VIII. Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti

Madde 26 – Herkes, düşünce ve kanaatlerini söz, yazı, resim veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklama ve yayma hakkına sahiptir. Bu hürriyet resmi makamların müdahalesi olmaksızın haber veya fikir almak ya da vermek serbestliğini de kapsar. Bu fıkra hükmü, radyo, televizyon, sinema veya benzeri yollarla yapılan yayımların izin sistemine bağlanmasına engel değildir.

Bu hürriyetlerin kullanılması, **(Ek ibare: 3/10/2001-4709/9 md.)** millî güvenlik, kamu düzeni, kamu güvenliği, Cumhuriyetin temel nitelikleri ve

Devletin ülkesi ve milleti ile bölünmez bütünlüğünün korunması, suçların önlenmesi, suçluların cezalandırılması, Devlet sırrı olarak usulünce belirtilmiş bilgilerin açıklanmaması, başkalarının şöhret veya haklarının, özel ve aile hayatlarının yahut kanunun öngördüğü meslek sırlarının korunması veya yargılama görevinin gereğine uygun olarak yerine getirilmesi amaçlarıyla sınırlanabilir.

(Mülga: 3/10/2001-4709/9 md.)

Haber ve düşünceleri yayma araçlarının kullanılmasına ilişkin düzenleyici hükümler, bunların yayımını engellememek kaydıyla, düşünceyi açıklama ve yayma hürriyetinin sınırlanması sayılmaz.

(Ek: 3/10/2001-4709/9 md.) Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyetinin kullanılmasında uygulanacak şekil, şart ve usuller kanunla düzenlenir.

IX. Bilim ve sanat hürriyeti

Madde 27 – Herkes, bilim ve sanatı serbestçe öğrenme ve öğretme, açıklama, yayma ve bu alanlarda her türlü araştırma hakkına sahiptir.

Yayma hakkı, Anayasanın 1 inci, 2 nci ve 3 üncü maddeleri hükümlerinin değiştirilmesini sağlamak amacıyla kullanılamaz.

Bu madde hükmü yabancı yayınların ülkeye girmesi ve dağıtımının kanunla düzenlenmesine engel değildir.

X. Basın ve yayımla ilgili hükümler

A. Basın hürriyeti

Madde 28 – Basın hürdür, sansür edilemez. Basımevi kurmak izin alma ve mali teminat yatırma şartına bağlanamaz.

(Mülga ikinci fıkra: 3/10/2001-4709/10 md.)

Devlet, basın ve haber alma hürriyetlerini sağlayacak tedbirleri alır.

Basın hürriyetinin sınırlanmasında, Anayasanın 26 ve 27 nci maddeleri hükümleri uygulanır.

Devletin iç ve dış güvenliğini, ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü tehdit eden veya suç işlemeye ya da ayaklanma veya isyana teşvik eder nitelikte olan veya Devlete ait gizli bilgilere ilişkin bulunan her türlü haber veya yazıyı, yazanlar veya bastıranlar veya aynı amaçla, basanlar, başkasına verenler, bu suçlara ait kanun hükümleri uyarınca sorumlu olurlar. Tedbir yolu ile dağıtım hakim kararıyle; gecikmesinde sakınca bulunan hallerde de kanunun açıkça yetkili kıldığı merciin emriyle önlenebilir. Dağıtımı önleyen yetkili merci, bu kararını en geç yirmidört saat içinde yetkili hakime bildirir. Yetkili hakim bu kararı en geç kırksekiz saat içinde onaylamazsa, dağıtımı önleme kararı hükümsüz sayılır.

Yargılama görevinin amacına uygun olarak yerine getirilmesi için, kanunla belirtilecek sınırlar içinde, hakim tarafından verilen kararlar saklı kalmak üzere, olaylar hakkında yayım yasağı konamaz.

Süreli veya süresiz yayınlar, kanunun gösterdiği suçların soruşturma veya kovuşturmasına geçilmiş olması hallerinde hakim kararıyla; Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünün, milli güvenliğin, kamu düzeninin, genel ahlakın korunması ve suçların önlenmesi bakımından gecikmesinde sakınca bulunan hallerde de kanunun açıkça yetkili kıldığı merciin emriyle toplatılabilir. Toplatma kararı veren yetkili merci, bu kararını en geç yirmidört saat içinde yetkili hakime bildirir; hakim bu kararı en geç kırksekiz saat içinde onaylamazsa, toplatma kararı hükümsüz sayılır.

Süreli veya süresiz yayınların suç soruşturma veya kovuşturması sebebiyle zapt ve müsaderesinde genel hükümler uygulanır.

Türkiye'de yayımlanan süreli yayınlar, Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğüne, Cumhuriyetin temel ilkelerine, milli güvenliğe ve genel ahlaka aykırı yayımlardan mahkum olma halinde, mahkeme kararıyla geçici olarak kapatılabilir. Kapatılan süreli yayının açıkça devamı niteliğini taşıyan her türlü yayın yasaktır; bunlar hakim kararıyla toplatılır.

B. Süreli ve süresiz yayın hakkı

Madde 29 – Süreli veya süresiz yayın önceden izin alma ve mali teminat yatırma şartına bağlanamaz.

Süreli yayın çıkarabilmek için kanunun gösterdiği bilgi ve belgelerin, kanunda belirtilen yetkili mercie verilmesi yeterlidir. Bu bilgi ve belgelerin kanuna aykırılığının tesbiti halinde yetkili merci, yayının durdurulması için mahkemeye başvurur.

Süreli yayınların çıkarılması, yayım şartları, mali kaynakları ve gazetecilik mesleği ile ilgili esaslar kanunla düzenlenir. Kanun, haber, düşünce ve kanaatlerin serbestçe yayımlanmasını engelleyici veya zorlaştırıcı siyasal, ekonomik, mali ve teknik şartlar koyamaz.

Süreli yayınlar, Devletin ve diğer kamu tüzelkişilerinin veya bunlara bağlı kurumların araç ve imkanlarından eşitlik esasına göre yararlanır.

C. Basın araçlarının korunması

Madde 30 – (Değişik: 7/5/2004-5170/4 md.)

Kanuna uygun şekilde basın işletmesi olarak kurulan basımevi ve eklentileri ile basın araçları, suç aleti olduğu gerekçesiyle zapt ve müsadere edilemez veya işletilmekten alıkonulamaz.

D. Kamu tüzel kişilerinin elindeki basın dışı kitle haberleşme araçlarından yararlanma hakkı

Madde 31 – Kişiler ve siyasi partiler, kamu tüzel kişilerinin elindeki basın dışı kitle haberleşme ve yayım araçlarından yararlanma hakkına sahiptir. Bu yararlanmanın şartları ve usulleri kanunla düzenlenir.

(Değişik: 3/10/2001-4709/11 md.) Kanun, millî güvenlik, kamu düzeni, genel ahlâk ve sağlığın korunması sebepleri dışında, halkın bu araçlarla haber almasını, düşünce ve kanaatlere ulaşmasını ve kamuoyunun serbestçe oluşmasını engelleyici kayıtlar koyamaz.

ANAYASA MAHKEMESİ KARAR ÖZETLERİ

1) Propagandanın amacı, siyasi partiler yönünden kendilerini en iyi biçimde tanıtarak olabildiğince çok seçmenin oyunu almak, vatandaşlar yönünden ise oyunu serbestçe ve en uygun biçimde kullanabilmesine olanak sağlayacak bilgilerle donatılmak olduğuna göre demokratik bir toplum düzeninde karşılıklı etkileşimin oluşturduğu olumlu ortamın her türlü olumsuz etkiden korunması gerekir. Tersine uygulamalara yasa yoluyla geçerlik tanınması asla uygun karşılanamaz. Kitle haberleşme araçları alanında devlet işletmeciliğinin kabul edildiği ülkelerde oyları etkileme sonucunu doğuracak paralı propagandanın benimsenmemesine bu tür kaygıların neden olduğu anlaşılmaktadır. Bu nedenle, paralı propagandaya ilişkin hükümler Anayasanın 31. Maddesine aykırıdır. AYMK., E.1987/3; K.1987/13; T.22/5/1987

E. Düzeltme ve cevap hakkı

Madde 32 – Düzeltme ve cevap hakkı, ancak kişilerin haysiyet ve şereflerine dokunulması veya kendileriyle ilgili gerçeğe aykırı yayınlar yapılması hallerinde tanınır ve kanunla düzenlenir.

Düzeltme ve cevap yayımlanmazsa, yayımlanmasının gerekip gerekmediğine hakim tarafından ilgilinin müracaat tarihinden itibaren en geç yedi gün içerisinde karar verilir.

XI. Toplantı hak ve hürriyetleri

A. Dernek kurma hürriyeti

Madde 33 – (Değişik: 3/10/2001-4709/12 md.)

Herkes, önceden izin almaksızın dernek kurma ve bunlara üye olma ya da üyelikten çıkma hürriyetine sahiptir.

Hiç kimse bir derneğe üye olmaya ve dernekte üye kalmaya zorlanamaz.

Dernek kurma hürriyeti ancak, millî güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlık ve genel ahlâk ile başkalarının hürriyetlerinin korunması sebepleriyle ve kanunla sınırlanabilir.

Dernek kurma hürriyetinin kullanılmasında uygulanacak şekil, şart ve usuller kanunda gösterilir.

Dernekler, kanunun öngördüğü hallerde hâkim kararıyla kapatılabilir veya faaliyetten alıkonulabilir. Ancak, millî güvenliğin, kamu düzeninin, suç işlenmesini veya suçun devamını önlemenin yahut yakalamanın gerektirdiği hallerde gecikmede sakınca varsa, kanunla bir merci, derneği faaliyetten men ile yetkilendirilebilir. Bu merciin kararı, yirmidört saat içinde görevli hâkimin onayına sunulur. Hâkim, kararını kırksekiz saat içinde açıklar; aksi halde, bu idarî karar kendiliğinden yürürlükten kalkar.

Birinci fıkra hükmü, Silahlı Kuvvetler ve kolluk kuvvetleri mensuplarına ve görevlerinin gerektirdiği ölçüde Devlet memurlarına kanunla sınırlamalar getirilmesine engel değildir.

Bu madde hükümleri vakıflarla ilgili olarak da uygulanır.

B. Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı

Madde 34 – (Değişik: 3/10/2001-4709/13 md.)

Herkes, önceden izin almadan, silahsız ve saldırısız toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına sahiptir.

Toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkı ancak, millî güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlığın ve genel ahlâkın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması amacıyla ve kanunla sınırlanabilir.

Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının kullanılmasında uygulanacak şekil, şart ve usuller kanunda gösterilir.

XII. Mülkiyet hakkı

Madde 35 – Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir.

Bu haklar, ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabilir.

Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz.

XIII. Hakların korunması ile ilgili hükümler

A. Hak arama hürriyeti

Madde 36 – Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir[7]

Hiçbir mahkeme, görev ve yetkisi içindeki davaya bakmaktan kaçınamaz.

---

[7] Bu fıkraya, 3/10/2001 tarih ve 4709 sayılı Kanunun 14 üncü maddesiyle "savunma" ibaresinden sonra gelmek üzere "ile adil yargılanma" ibaresi eklenmiş ve metne işlenmiştir.

B. Kanuni hakim güvencesi

Madde 37 – Hiç kimse kanunen tabi olduğu mahkemeden başka bir merci önüne çıkarılamaz.

Bir kimseyi kanunen tabi olduğu mahkemeden başka bir merci önüne çıkarma sonucunu doğuran yargı yetkisine sahip olağanüstü merciler kurulamaz.

C. Suç ve cezalara ilişkin esaslar

Madde 38 – Kimse, işlendiği zaman yürürlükte bulunan kanunun suç saymadığı bir fiilden dolayı cezalandırılamaz; kimseye suçu işlediği zaman kanunda o suç için konulmuş olan cezadan daha ağır bir ceza verilemez.

Suç ve ceza zamanaşımı ile ceza mahkumiyetinin sonuçları konusunda da yukarıdaki fıkra uygulanır.

Ceza ve ceza yerine geçen güvenlik tedbirleri ancak kanunla konulur.

Suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar, kimse suçlu sayılamaz.

Hiç kimse kendisini ve kanunda gösterilen yakınlarını suçlayan bir beyanda bulunmaya veya bu yolda delil göstermeye zorlanamaz.

(Ek: 3/10/2001-4709/15 md.) Kanuna aykırı olarak elde edilmiş bulgular, delil olarak kabul edilemez.

Ceza sorumluluğu şahsidir.

(Ek: 3/10/2001-4709/15 md.) Hiç kimse, yalnızca sözleşmeden doğan bir yükümlülüğü yerine getirememesinden dolayı özgürlüğünden alıkonulamaz.

(Ek: 3/10/2001-4709/15 md; Mülga: 7/5/2004-5170/5 md.)

(Değişik onuncu fıkra: 7/5/2004-5170/5 md.) Ölüm cezası ve genel müsadere cezası verilemez.

İdare, kişi hürriyetinin kısıtlanması sonucunu doğuran bir müeyyide uygulayamaz. Silahlı Kuvvetlerin iç düzeni bakımından bu hükme kanunla istisnalar getirilebilir.

(Değişik son fıkra: 7/5/2004-5170/5 md.) Uluslararası Ceza Divanına taraf olmanın gerektirdiği yükümlülükler hariç olmak üzere vatandaş, suç sebebiyle yabancı bir ülkeye verilemez.

XIV. İspat hakkı

Madde 39 – Kamu görev ve hizmetinde bulunanlara karşı, bu görev ve hizmetin yerine getirilmesiyle ilgili olarak yapılan isnatlardan dolayı açılan hakaret davalarında, sanık, isnadın doğruluğunu ispat hakkına sahiptir. Bunun dışındaki hallerde ispat isteminin kabulü, ancak isnat olunan fiilin doğru

olup olmadığının anlaşılmasında kamu yararı bulunmasına veya şikayetçinin ispata razı olmasına bağlıdır.

XV. Temel hak ve hürriyetlerin korunması

Madde 40 – Anayasa ile tanınmış hak ve hürriyetleri ihlal edilen herkes, yetkili makama geciktirilmeden başvurma imkanının sağlanmasını isteme hakkına sahiptir.

(Ek:3/10/2001-4709/16 md) Devlet, işlemlerinde, ilgili kişilerin hangi kanun yolları ve mercilere başvuracağını ve sürelerini belirtmek zorundadır.

Kişinin, resmi görevliler tarafından vaki haksız işlemler sonucu uğradığı zarar da, kanuna göre, Devletçe tazmin edilir. Devletin sorumlu olan ilgili görevliye rücu hakkı saklıdır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
SOSYAL VE EKONOMİK HAKLAR VE ÖDEVLER

I. Ailenin korunması ve çocuk hakları[8]

Madde 41 – Aile, Türk toplumunun temelidir ve eşler arasında eşitliğe dayanır.[9]

Devlet, ailenin huzur ve refahı ile özellikle ananın ve çocukların korunması ve aile planlamasının öğretimi ile uygulanmasını sağlamak için gerekli tedbirleri alır, teşkilatı kurar.

(Ek fıkra: 7/5/2010-5982/4 md.) Her çocuk, korunma ve bakımdan yararlanma, yüksek yararına açıkça aykırı olmadıkça, ana ve babasıyla kişisel ve doğrudan ilişki kurma ve sürdürme hakkına sahiptir.

(Ek fıkra: 7/5/2010-5982/4 md.) Devlet, her türlü istismara ve şiddete karşı çocukları koruyucu tedbirleri alır.

II. Eğitim ve öğrenim hakkı ve ödevi

Madde 42 – Kimse, eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılamaz.

Öğrenim hakkının kapsamı kanunla tespit edilir ve düzenlenir.

Eğitim ve öğretim, Atatürk ilkeleri ve inkılapları doğrultusunda, çağdaş bilim ve eğitim esaslarına göre, Devletin gözetim ve denetimi altında yapılır. Bu esaslara aykırı eğitim ve öğretim yerleri açılamaz.

---

8 Bu maddenin kenar başlığı "I. Ailenin korunması" iken, 7/5/2010 tarihli ve 5982 sayılı Kanunun 4 üncü maddesiyle metne işlendiği şekilde değiştirilmiştir.

9 Bu fıkraya, 3/10/2001 tarih ve 4709 sayılı Kanunun 17 nci maddesiyle , "ve eşler arasında eşitliğe dayanır" ibaresi eklenmiş ve metne işlenmiştir.

Eğitim ve öğretim hürriyeti, Anayasaya sadakat borcunu ortadan kaldırmaz.

İlköğretim kız ve erkek bütün vatandaşlar için zorunludur ve Devlet okullarında parasızdır.

Özel ilk ve orta dereceli okulların bağlı olduğu esaslar, Devlet okulları ile erişilmek istenen seviyeye uygun olarak, kanunla düzenlenir.

(Ek fıkra: 9/2/2008-5735/2 md.; İptal: Anayasa Mahkemesi'nin 5/6/2008 tarihli ve E.: 2008/16, K.: 2008/116 sayılı Kararı ile.)

Devlet, maddi imkanlardan yoksun başarılı öğrencilerin, öğrenimlerini sürdürebilmeleri amacı ile burslar ve başka yollarla gerekli yardımları yapar. Devlet, durumları sebebiyle özel eğitime ihtiyacı olanları topluma yararlı kılacak tedbirleri alır.

Eğitim ve öğretim kurumlarında sadece eğitim, öğretim, araştırma ve inceleme ile ilgili faaliyetler yürütülür. Bu faaliyetler her ne suretle olursa olsun engellenemez.

Türkçeden başka hiçbir dil, eğitim ve öğretim kurumlarında Türk vatandaşlarına ana dilleri olarak okutulamaz ve öğretilemez. Eğitim ve öğretim kurumlarında okutulacak yabancı diller ile yabancı dille eğitim ve öğretim yapan okulların tabi olacağı esaslar kanunla düzenlenir. Milletlerarası andlaşma hükümleri saklıdır.

III. Kamu yararı

A. Kıyılardan yararlanma

Madde 43 – Kıyılar, Devletin hüküm ve tasarrufu altındadır.

Deniz, göl ve akarsu kıyılarıyla, deniz ve göllerin kıyılarını çevreleyen sahil şeritlerinden yararlanmada öncelikle kamu yararı gözetilir.

Kıyılarla sahil şeritlerinin, kullanılış amaçlarına göre derinliği ve kişilerin bu yerlerden yararlanma imkan ve şartları kanunla düzenlenir.

B. Toprak mülkiyeti

Madde 44 – Devlet, toprağın verimli olarak işletilmesini korumak ve geliştirmek, erozyonla kaybedilmesini önlemek ve topraksız olan veya yeter toprağı bulunmayan çiftçilikle uğraşan köylüye toprak sağlamak amacıyla gerekli tedbirleri alır. Kanun, bu amaçla, değişik tarım bölgeleri ve çeşitlerine göre toprağın genişliğini tesbit edebilir. Topraksız olan veya yeter toprağı bulunmayan çiftçiye toprak sağlanması, üretimin düşürülmesi, ormanların küçülmesi ve diğer toprak ve yeraltı servetlerinin azalması sonucunu doğuramaz.

Bu amaçla dağıtılan topraklar bölünemez, miras hükümleri dışında başkalarına devredilemez ve ancak dağıtılan çiftçilerle mirasçıları tarafından işletilebilir. Bu şartların kaybı halinde, dağıtılan toprağın Devletçe geri alınmasına ilişkin esaslar kanunla düzenlenir.

C. Tarım, hayvancılık ve bu üretim dallarında çalışanların korunması

Madde 45 – Devlet, tarım arazileri ile çayır ve mer'aların amaç dışı kullanılmasını ve tahribini önlemek, tarımsal üretim planlaması ilkelerine uygun olarak bitkisel ve hayvansal üretimi artırmak maksadıyla, tarım ve hayvancılıkla uğraşanların işletme araç ve gereçlerinin ve diğer girdilerinin sağlanmasını kolaylaştırır.

Devlet, bitkisel ve hayvansal ürünlerin değerlendirilmesi ve gerçek değerlerinin üreticinin eline geçmesi için gereken tedbirleri alır.

D. Kamulaştırma

Madde 46 – (Değişik:3/10/2001-4709/18 md)

Devlet ve kamu tüzel kişileri; kamu yararının gerektirdiği hallerde, gerçek karşılıklarını peşin ödemek şartıyla, özel mülkiyette bulunan taşınmaz malların tamamını veya bir kısmını, kanunla gösterilen esas ve usullere göre, kamulaştırmaya ve bunlar üzerinde idarî irtifaklar kurmaya yetkilidir.

Kamulaştırma bedeli ile kesin hükme bağlanan artırım bedeli nakden ve peşin olarak ödenir. Ancak, tarım reformunun uygulanması, büyük enerji ve sulama projeleri ile iskân projelerinin gerçekleştirilmesi, yeni ormanların yetiştirilmesi, kıyıların korunması ve turizm amacıyla kamulaştırılan toprakların bedellerinin ödenme şekli kanunla gösterilir. Kanunun taksitle ödemeyi öngörebileceği bu hallerde, taksitlendirme süresi beş yılı aşamaz; bu takdirde taksitler eşit olarak ödenir.

Kamulaştırılan topraktan, o toprağı doğrudan doğruya işleten küçük çiftçiye ait olanlarının bedeli, her halde peşin ödenir.

İkinci fıkrada öngörülen taksitlendirmelerde ve herhangi bir sebeple ödenmemiş kamulaştırma bedellerinde kamu alacakları için öngörülen en yüksek faiz uygulanır.

E. Devletleştirme ve Özelleştirme[10]

Madde 47 – Kamu hizmeti niteliği taşıyan özel teşebbüsler, kamu yararının zorunlu kıldığı hallerde devletleştirilebilir.

Devletleştirme gerçek karşılığı üzerinden yapılır. Gerçek karşılığın hesaplanma tarzı ve usulleri kanunla düzenlenir.

---

[10] Bu maddenin kenar başlığı "E Devletleştirme" iken 13/8/1999 tarih ve 4446 sayılı Kanunla metne işlendiği şekilde değiştirilmiştir.

(Ek:13/8/1999-4446/1 md.) Devletin, kamu iktisadi teşebbüslerinin ve diğer kamu tüzelkişilerinin mülkiyetinde bulunan işletme ve varlıkların özelleştirilmesine ilişkin esas ve usuller kanunla gösterilir.

(Ek:13/8/1999-4446/1 md.) Devlet, kamu iktisadi teşebbüsleri ve diğer kamu tüzelkişileri tarafından yürütülen yatırım ve hizmetlerden hangilerinin özel hukuk sözleşmeleri ile gerçek veya tüzelkişilere yaptırabileceği veya devredebileceği kanunla belirlenir.

IV. Çalışma ve sözleşme hürriyeti

Madde 48 – Herkes, dilediği alanda çalışma ve sözleşme hürriyetlerine sahiptir. Özel teşebbüsler kurmak serbesttir.

Devlet, özel teşebbüslerin milli ekonominin gereklerine ve sosyal amaçlara uygun yürümesini, güvenlik ve kararlılık içinde çalışmasını sağlayacak tedbirleri alır.

V. Çalışma ile ilgili hükümler

A. Çalışma hakkı ve ödevi

Madde 49 – Çalışma, herkesin hakkı ve ödevidir.

(Değişik: 3/10/2001-4709/19 md.) Devlet, çalışanların hayat seviyesini yükseltmek, çalışma hayatını geliştirmek için çalışanları ve işsizleri korumak, çalışmayı desteklemek, işsizliği önlemeye elverişli ekonomik bir ortam yaratmak ve çalışma barışını sağlamak için gerekli tedbirleri alır.

(Mülga: 3/10/2001-4709/19 md.)

B. Çalışma şartları ve dinlenme hakkı

Madde 50 – Kimse, yaşına, cinsiyetine ve gücüne uymayan işlerde çalıştırılamaz.

Küçükler ve kadınlar ile bedeni ve ruhi yetersizliği olanlar çalışma şartları bakımından özel olarak korunurlar.

Dinlenmek, çalışanların hakkıdır.

Ücretli hafta ve bayram tatili ile ücretli yıllık izin hakları ve şartları kanunla düzenlenir.

C. Sendika kurma hakkı

Madde 51 – (Değişik: 3/10/2001-4709/20 md.)

Çalışanlar ve işverenler, üyelerinin çalışma ilişkilerinde, ekonomik ve sosyal hak ve menfaatlerini korumak ve geliştirmek için önceden izin almaksızın sendikalar ve üst kuruluşlar kurma, bunlara serbestçe üye olma ve üyelikten serbestçe çekilme haklarına sahiptir. Hiç kimse bir sendikaya üye olmaya ya da üyelikten ayrılmaya zorlanamaz.

Sendika kurma hakkı ancak, millî güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlık ve genel ahlâk ile başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması sebepleriyle ve kanunla sınırlanabilir.

Sendika kurma hakkının kullanılmasında uygulanacak şekil, şart ve usuller kanunda gösterilir.

(Mülga dördüncü fıkra: 7/5/2010-5982/5 md.)

İşçi niteliği taşımayan kamu görevlilerinin bu alandaki haklarının kapsam, istisna ve sınırları gördükleri hizmetin niteliğine uygun olarak kanunla düzenlenir.

Sendika ve üst kuruluşlarının tüzükleri, yönetim ve işleyişleri, Cumhuriyetin temel niteliklerine ve demokrasi esaslarına aykırı olamaz.

D. Sendikal faaliyet

Madde 52 – (Mülga: 23/7/1995 - 4121/3 md.)

VI. Toplu iş sözleşmesi, grev hakkı ve lokavt

A. Toplu iş sözleşmesi ve toplu sözleşme hakkı[11]

Madde 53 – İşçiler ve işverenler, karşılıklı olarak ekonomik ve sosyal durumlarını ve çalışma şartlarını düzenlemek amacıyla toplu iş sözleşmesi yapma hakkına sahiptirler.

Toplu iş sözleşmesinin nasıl yapılacağı kanunla düzenlenir.

(Ek: 23/7/1995-4121/4 md.; Mülga üçüncü fıkra: 7/5/2010-5982/6 md.)

(Mülga dördüncü fıkra: 7/5/2010-5982/6 md.)

(**Ek fıkra: 7/5/2010-5982/6 md.)** Memurlar ve diğer kamu görevlileri, toplu sözleşme yapma hakkına sahiptirler.

(**Ek fıkra: 7/5/2010-5982/6 md.)** Toplu sözleşme yapılması sırasında uyuşmazlık çıkması halinde taraflar Kamu Görevlileri Hakem Kuruluna başvurabilir. Kamu Görevlileri Hakem Kurulu kararları kesindir ve toplu sözleşme hükmündedir.

(**Ek fıkra: 7/5/2010-5982/6 md.)** Toplu sözleşme hakkının kapsamı, istisnaları, toplu sözleşmeden yararlanacaklar, toplu sözleşmenin yapılma şekli, usulü ve yürürlüğü, toplu sözleşme hükümlerinin emeklilere yansıtılması, Kamu Görevlileri Hakem Kurulunun teşkili, çalışma usul ve esasları ile diğer hususlar kanunla düzenlenir.

---

[11] Bu maddenin kenar başlığı "A. Toplu iş sözleşmesi hakkı" iken, 7/5/2010 tarihli ve 5982 sayılı Kanunun 6 ncı maddesiyle metne işlendiği şekilde değiştirilmiştir.

B. Grev hakkı ve lokavt

Madde 54 – Toplu iş sözleşmesinin yapılması sırasında, uyuşmazlık çıkması halinde işçiler grev hakkına sahiptirler. Bu hakkın kullanılmasının ve işverenin lokavta başvurmasının usul ve şartları ile kapsam ve istisnaları kanunla düzenlenir.

Grev hakkı ve lokavt iyiniyet kurallarına aykırı tarzda, toplum zararına ve milli serveti tahrip edecek şekilde kullanılamaz.

(Mülga üçüncü fıkra: 7/5/2010-5982/7 md.)

Grev ve lokavtın yasaklanabileceği veya ertelenebileceği haller ve işyerleri kanunla düzenlenir.

Grev ve lokavtın yasaklandığı hallerde veya ertelendiği durumlarda ertelemenin sonunda, uyuşmazlık Yüksek Hakem Kurulunca çözülür. Uyuşmazlığın her safhasında taraflar da anlaşarak Yüksek Hakem Kuruluna başvurabilir. Yüksek Hakem Kurulunun kararları kesindir ve toplu iş sözleşmesi hükmündedir.

Yüksek hakem kurulunun kuruluş ve görevleri kanunla düzenlenir.

(Mülga yedinci fıkra: 7/5/2010-5982/7 md.)

Greve katılmayanların işyerinde çalışmaları, greve katılanlar tarafından hiç bir şekilde engellenemez.

VII. Ücrette adalet sağlanması

Madde 55 – Ücret emeğin karşılığıdır.

Devlet, çalışanların yaptıkları işe uygun adaletli bir ücret elde etmeleri ve diğer sosyal yardımlardan yararlanmaları için gerekli tedbirleri alır.

(Değişik: 3/10/2001-4709/21 md.) Asgarî ücretin tespitinde çalışanların geçim şartları ile ülkenin ekonomik durumu da gözönünde bulundurulur.

VIII. Sağlık, çevre ve konut

A. Sağlık hizmetleri ve çevrenin korunması

Madde 56 – Herkes, sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahiptir.

Çevreyi geliştirmek, çevre sağlığını korumak ve çevre kirlenmesini önlemek Devletin ve vatandaşların ödevidir.

Devlet, herkesin hayatını, beden ve ruh sağlığı içinde sürdürmesini sağlamak; insan ve madde gücünde tasarruf ve verimi artırarak, işbirliğini gerçekleştirmek amacıyla sağlık kuruluşlarını tek elden planlayıp hizmet vermesini düzenler.

Devlet, bu görevini kamu ve özel kesimlerdeki sağlık ve sosyal kurumlarından yararlanarak, onları denetleyerek yerine getirir.

Sağlık hizmetlerinin yaygın bir şekilde yerine getirilmesi için kanunla genel sağlık sigortası kurulabilir.

B. Konut hakkı

Madde 57 – Devlet, şehirlerin özelliklerini ve çevre şartlarını gözeten bir planlama çerçevesinde, konut ihtiyacını karşılayacak tedbirleri alır, ayrıca toplu konut teşebbüslerini destekler.

IX. Gençlik ve spor

A. Gençliğin korunması

Madde 58 – Devlet, istiklal ve Cumhuriyetimizin emanet edildiği gençlerin müsbet ilmin ışığında, Atatürk ilke ve inkılapları doğrultusunda ve Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü ortadan kaldırmayı amaç edinen görüşlere karşı yetişme ve gelişmelerini sağlayıcı tedbirleri alır.

Devlet, gençleri alkol düşkünlüğünden, uyuşturucu maddelerden, suçluluk, kumar ve benzeri kötü alışkanlıklardan ve cehaletten korumak için gerekli tedbirleri alır.

B. Sporun geliştirilmesi ve tahkim[12]

Madde 59 – Devlet, her yaştaki Türk vatandaşlarının beden ve ruh sağlığını geliştirecek tedbirleri alır, sporun kitlelere yayılmasını teşvik eder.

Devlet başarılı sporcuyu korur.

(Ek fıkra: 17/3/2011-6214/1 md.) Spor federasyonlarının spor faaliyetlerinin yönetimine ve disiplinine ilişkin kararlarına karşı ancak zorunlu tahkim yoluna başvurulabilir. Tahkim kurulu kararları kesin olup bu kararlara karşı hiçbir yargı merciine başvurulamaz.

X. Sosyal güvenlik hakları

A. Sosyal güvenlik hakkı

Madde 60 – Herkes, sosyal güvenlik hakkına sahiptir.

Devlet, bu güvenliği sağlayacak gerekli tedbirleri alır ve teşkilatı kurar.

B. Sosyal güvenlik bakımından özel olarak korunması gerekenler:

Madde 61 – Devlet harp ve vazife şehitlerinin dul ve yetimleriyle, malül ve gazileri korur ve toplumda kendilerine yaraşır bir hayat seviyesi sağlar.

Devlet, sakatların korunmalarını ve toplum hayatına intibaklarını sağlayıcı tedbirleri alır.

---

[12] Bu kenar başlığı "Sporun geliştirilmesi" iken, 17/3/2011 tarihli ve 6214 sayılı Kanunun 1 inci maddesiyle metne işlendiği şekilde değiştirilmiştir.

Yaşlılar, Devletçe korunur, Yaşlılara Devlet yardımı ve sağlanacak diğer haklar ve kolaylıklar kanunla düzenlenir.

Devlet, korunmaya muhtaç çocukların topluma kazandırılması için her türlü tedbiri alır.

Bu amaçlarla gerekli teşkilat ve tesisleri kurar veya kurdurur.

C. Yabancı ülkelerde çalışan Türk vatandaşları

Madde 62 – Devlet, yabancı ülkelerde çalışan Türk vatandaşlarının aile birliğinin, çocuklarının eğitiminin, kültürel ihtiyaçlarının ve sosyal güvenliklerinin sağlanması, anavatanla bağlarının korunması ve yurda dönüşlerinde yardımcı olunması için gereken tedbirleri alır.

XI. Tarih, kültür ve tabiat varlıklarının korunması

Madde 63 – Devlet, tarih, kültür ve tabiat varlıklarının ve değerlerinin korunmasını sağlar, bu amaçla destekleyici ve teşvik edici tedbirleri alır.

Bu varlıklar ve değerlerden özel mülkiyet konusu olanlara getirilecek sınırlamalar ve bu nedenle hak sahiplerine yapılacak yardımlar ve tanınacak muafiyetler kanunla düzenlenir.

XII. Sanatın ve sanatçının korunması

Madde 64 – Devlet, sanat faaliyetlerini ve sanatçıyı korur. Sanat eserlerinin ve sanatçının korunması, değerlendirilmesi, desteklenmesi ve sanat sevgisinin yayılması için gereken tedbirleri alır.

XIII. Devletin iktisadi ve sosyal ödevlerinin sınırları[13]

Madde 65 – (Değişik: 3/10/2001-4709/22 md.)

Devlet, sosyal ve ekonomik alanlarda Anayasa ile belirlenen görevlerini, bu görevlerin amaçlarına uygun öncelikleri gözeterek malî kaynaklarının yeterliliği ölçüsünde yerine getirir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
SİYASİ HAKLAR VE ÖDEVLER

I. Türk vatandaşlığı

Madde 66 – Türk Devletine vatandaşlık bağı ile bağlı olan herkes Türktür.

Türk babanın veya Türk ananın çocuğu Türktür. **(Mülga cümle: 3/10/2001-4709/23 md.)**

---

[13] Bu kenar başlığı "Sosyal ve ekonomik hakların sınırı" iken, 3/10/2001 tarihli ve 4709 sayılı Kanunla metne işlendiği şekilde değiştirilmiştir.

Vatandaşlık, kanunun gösterdiği şartlarla kazanılır ve ancak kanunda belirtilen hallerde kaybedilir.

Hiçbir Türk, vatana bağlılıkla bağdaşmayan bir eylemde bulunmadıkça vatandaşlıktan çıkarılamaz.

Vatandaşlıktan çıkarma ile ilgili karar ve işlemlere karşı yargı yolu kapatılamaz.

II. Seçme, seçilme ve siyasi faaliyette bulunma hakları

Madde 67 – Vatandaşlar, kanunda gösterilen şartlara uygun olarak seçme, seçilme ve bağımsız olarak veya bir siyasi parti içinde siyasi faaliyette bulunma ve halkoylamasına katılma hakkına sahiptir.

(Değişik: 23/7/1995 - 4121/5 md.) Seçimler ve halkoylaması serbest, eşit, gizli, tek dereceli, genel oy, açık sayım ve döküm esaslarına göre, yargı yönetim ve denetimi altında yapılır. Ancak, yurt dışında bulunan Türk vatandaşlarının oy hakkını kullanabilmeleri amacıyla kanun, uygulanabilir tedbirleri belirler.

(Değişik: 23/7/1995-4121/5 md.) Onsekiz yaşını dolduran her Türk vatandaşı seçme ve halkoylamasına katılma haklarına sahiptir.

Bu hakların kullanılması kanunla düzenlenir.

(Değişik: 23/7/1995 - 4121/5 md.) Silah altında bulunan er ve erbaşlar ile askeri öğrenciler, **(Ek ibare: 3/10/2001-4709/24 md**.) taksirli suçlardan hüküm giyenler hariç ceza infaz kurumlarında bulunan hükümlüler oy kullanamazlar. Ceza infaz kurumları ve tutuk evlerinde (...) oy kullanılması ve oyların sayım ve dökümünde seçim emniyeti açısından alınması gerekli tedbirler Yüksek Seçim Kurulu tarafından tespit edilir ve görevli hakimin yerinde yönetim ve denetimi altında yapılır.[14]

(Değişik: 23/7/1995 - 4121/5 md.) Seçim kanunları, temsilde adalet ve yönetimde istikrar ilkelerini bağdaştıracak biçimde düzenlenir.

(Ek: 3/10/2001-4709/24 md.) Seçim kanunlarında yapılan değişiklikler, yürürlüğe girdiği tarihten itibaren bir yıl içinde yapılacak seçimlerde uygulanmaz.

ANAYASA MAHKEMESİ KARAR ÖZETLERİ

1) Anayasa'nın 67. maddesinin ikinci fıkrasında "Seçimler ve halkoylaması serbest, eşit, gizli, tek dereceli, genel oy, açık sayım ve döküm esaslarına göre, yargı yönetim ve denetimi altında yapılır. Ancak, yurt dışında bulunan Türk vatandaşları-

---

[14] Bu fıkrada bulunan; "bulunan tutukluların seçme haklarını kullanmalarında" ibaresi, 3/10/2001 tarihli ve 4709 sayılı Kanunla "oy kullanılması ve" şeklinde değiştirilmiş ve metne işlenmiştir.

nın oy hakkını kullanabilmeleri amacıyla kanun, uygulanabilir tedbirleri belirler." denilmektedir.

Buna göre seçimler serbest, eşit, gizli, tek dereceli, genel oy, açık sayım ve döküm esaslarına göre, yargı yönetim ve denetimi altında yapılacaktır.

Gizli oy ilkesi, seçmenin, seçme hakkını hiçbir etki ya da baskı altında kalmaksızın özgür iradesiyle kullanmasını sağlamak amacıyla kabul edilmiştir. Gizli oyun amacı seçmeni oy verirken her türlüçevre etkisinden uzaklaştırmaktır.

Anayasa Mahkemesi'nin kimi kararlarında belirtildiği gibi serbest oy ilkesi seçmenin hiçbir yasa dışı el atmaya, baskıya ve etkiye kapılmadan oyunu kullanmasıdır. Serbest seçim, oyların bu ortamda kullanıldığı seçimdir. Oy kullanmayı etkileyecek, seçmenin özgür iradesini saptırabilecek her tür etkileme baskı sayılır. Seçmeni dolaylı da olsa, olumlu ya da olumsuz etkiye açık tutacak her girişimin önlenmesi gerekir.

Oy hakkı Anayasa'da güvence altına alınmış temel bir haktır. Yasa koyucunun ödevi de yurt içinde ya da yurt dışında yaşayan bütün yurttaşların oy hakkından Anayasa'nın öngördüğü ilkelere uygun olarak yararlanmasını sağlamaktır.

Devletin, yurt dışında bulunan Türk vatandaşlarının oy verme haklarını kullanabilmelerini sağlarken Anayasa'da belirlenen seçim ilkelerine uygun ve uygulanabilir nitelikteki tedbirleri alması gerekir. İptali istenilen yasa kurallarında öngörülen mektupla oy kullanma yöntemi, seçmenin oyunu kullanırken aile üyelerinden ve sosyal çevresinden gelebilecek her türlü etkiye açık olması nedeniyle seçmenin iradesini korumaya elverişli bulunmamaktadır. Seçimin serbestliği ilkesi, seçmenin oyunu her türlü etkiden uzak ve gizlilik içinde kullanmasının tam olarak güvence altına alınması halinde gerçekleşebilir. AYMK., E.2008/33; K.2008/113; T.29/5/2008

2) Çoğulcu, katılımcı, kurallar ve kurumlar düzeni ve bir yaşam biçimi, çağdaş bir anlayış olan demokrasi bir değerler bütünüdür. Seçme, seçilme, siyasî faaliyette bulunma ve halk oylamasına katılma hakkı demokratik bir devlet yönetiminin vazgeçilmez koşulları arasındadır. Anayasa'nın 67. maddesinde bu özgürlükleri güvence altına alacak ilkeler belirlenmiştir.

Anayasa'nın 67. maddesinin birinci fıkrasında, "Vatandaşlar, kanunda gösterilen şartlara uygun olarak seçme, seçilme ve bağımsız olarak veya bir siyasî parti içinde siyasî faaliyette bulunma ve halkoylamasına katılma hakkına sahiptir"; 68. maddesinin birinci fıkrasında da, "Vatandaşlar, siyasî parti kurma ve usulüne göre partilere girme ve partilerden ayrılma hakkına sahiptir"; beşinci fıkrasında ise "Hakimler ve Savcılar, Sayıştay dahil yüksek yargı organları mensupları, kamu kurum ve kuruluşlarının memur statüsündeki görevlileri, yaptıkları hizmet bakımından işçi niteliği taşımayan diğer kamu görevlileri, Silahlı Kuvvetler mensupları ile yükseköğretim öncesi öğrencileri siyasi partilere üye olamazlar" denilmektedir.

Anayasa'nın 67. ve 68. maddelerinde açıklanan özgürlüklerin güvence altına alınması, ancak siyasi partilere katılımın özendirilmesi ve önündeki engellerin kaldırılmasıyla gerçekleşebilir. AYMK., E.2002/38; K.2002/89; T.8/10/2002

III. Siyasi partilerle ilgili hükümler

A. Parti kurma, partilere girme ve partilerden ayrılma[15]

Madde 68 – (Değişik: 23/7/1995 - 4121/6 md.)

Vatandaşlar, siyasi parti kurma ve usulüne göre partilere girme ve partilerden ayrılma hakkına sahiptir. Parti üyesi olabilmek için onsekiz yaşını doldurmuş olmak gerekir.

Siyasi partiler, demokratik siyasi hayatın vazgeçilmez unsurlarıdır.

Siyasi partiler önceden izin almadan kurulurlar ve Anayasa ve kanun hükümleri içerisinde faaliyetlerini sürdürürler.

Siyasi partilerin tüzük ve programları ile eylemleri, Devletin bağımsızlığına, ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğüne, insan haklarına, eşitlik ve hukuk devleti ilkelerine, millet egemenliğine, demokratik ve laik Cumhuriyet ilkelerine aykırı olamaz; sınıf veya zümre diktatörlüğünü veya herhangi bir tür diktatörlüğü savunmayı ve yerleştirmeyi amaçlayamaz; suç işlenmesini teşvik edemez.

Hakimler ve savcılar, Sayıştay dahil yüksek yargı organları mensupları, kamu kurum ve kuruluşlarının memur statüsündeki görevlileri, yaptıkları hizmet bakımından işçi niteliği taşımayan diğer kamu görevlileri, Silahlı Kuvvetler mensupları ile yükseköğretim öncesi öğrencileri siyasi partilere üye olamazlar.

Yüksek öğretim elemanlarının siyasi partilere üye olmaları ancak kanunla düzenlenebilir. Kanun bu elemanların, siyasi partilerin merkez organları dışında kalan parti görevi almalarına cevaz veremez ve parti üyesi yüksek öğretim elemanlarının yüksek öğretim kurumlarında uyacakları esasları belirler.

Yüksek öğretim öğrencilerinin siyasi partilere üye olabilmelerine ilişkin esaslar kanunla düzenlenir

Siyasi partilere, Devlet, yeterli düzeyde ve hakça mali yardım yapar. Partilere yapılacak yardımın, alacakları üye aidatının ve bağışların tabi olduğu esaslar kanunla düzenlenir.

ANAYASA MAHKEMESİ KARAR ÖZETLERİ

1) Anayasa'nın 68. maddesinin ikinci fıkrasında siyasi partiler demokratik siyasi yaşamın vazgeçilmez unsurları olarak tanımlanmıştır.

Demokratik sistem herkese açık, herkes için eşit ve özgür siyasal katılımla gerçekleşebilir. Bunun için bireysel iradeleri birleştirip yönlendirerek onlara ağırlık

---

[15] Bu madde başlığı 23/7/1995 tarih ve 4121 sayılı Kanunun 6 ncı maddesi ile değiştirilmiş ve metne işlenmiştir.

kazandıran özgün kuruluşlara gereksinim vardır. Bu kuruluşlar, dağınık siyasal tercihleri birleştirip açıklık ve güç sağlayarak devlet hizmetlerini daha yararlı kılmak, hak ve özgürlükleri güvenceye bağlayarak toplumsal barışı güçlendirmek, anayasal ilkeler doğrultusunda kamuoyu oluşturarak ulusal yaşama daha çok aydınlık getirmek yönünden vazgeçilmez öneme sahip olan siyasi partilerdir.

Siyasi partilerin, halkın demokrasi alanında yetişmesi ve olgunlaşması için bir okul hizmeti gördükleri ve demokrasinin oluşum aracı oldukları gözetilirse, demokratik düzenin işleyişi, devletin yönetilmesi yolundaki kolaylaştırıcı ve hazırlayıcı bütün bu ve benzeri sürekli faaliyetlerin, siyasî partileri kamu yararına çalışan kuruluşlar durumuna getirdiği belirgindir.

Siyasi partiler, siyasal mücadele yoluyla mümkün olan en geniş onaya ulaşarak ulusal iradenin devlete egemen kılınmasını sağlayan yaşamsal nitelikte demokratik unsurlardır. Siyasi partiler ulusal iradeyi yasama organında somutlaştırarak, ülkenin bir seçim dönemi için hangi siyasal program ya da programlara göre yönetileceğini belirlerler.

Siyasi partilerin, ortaya çıkışı ve örgütlenmesinden başlayarak, rekabetçi ortamda toplumla iletişim kurabilmesi, siyasal programını topluma aktarabilmesi, nitelikli eleman çalıştırması ve toplumsal taleplerle iletişim kurabilmesi için maddi kaynaklara ihtiyaçları vardır. Demokratik ülkelerin çoğunda siyasi partilerin bu gereksinimlerini kısmen karşılamak üzere devlet bütçesinden yardım yapılması yöntemi benimsenmiştir.

Siyasi partilere devlet yardımını zorunlu kılan koşullar dikkate alındığında, yardımın, iktidara gelme mücadelesi sırasında ve öncesinde ortaya çıkabilecek harcamalara dönük olduğu anlaşılmaktadır. Anayasa'nın 68. maddesinde devlet yönetimine ya da yasama faaliyetlerine katılan siyasi partilerle ilgi kurulmaksızın, yalnızca demokratik yaşamın vazgeçilmez unsurları olarak tanımlanan siyasi partilere yardım yapılacağı belirtilmektedir. Dolayısıyla yardımın temel amacı, siyasi parti mensuplarının milletvekili ya da bakan olarak devlet iktidarı kullanımına katılmasının ödüllendirilmesi olamayacağından, bu yönde bir anayasal zorunluluğun bulunduğundan söz edilemez.

Siyasi partilere yapılacak devlet yardımına ilişkin ölçütler Anayasa'nın 68. maddesinin son fıkrasında yer almaktadır. Anayasa'nın 2. maddesindeki demokratik devlet ilkesi ile 5. maddesindeki demokrasiyi korumak görevinin somutlaşması niteliğinde olan bu fıkraya göre "siyasi partilere, devlet, yeterli düzeyde ve hakça mali yardım yapar. Partilere yapılacak yardımın, alacaklarıüye aidatının ve bağışların tabi olduğu esaslar kanunla düzenlenir".

"Yeterli düzeyde" ve "hakça" ifadeleri, yardımın tabi olacağı ilkeleri belirleyecek olan yasa koyucunun takdir alanının sınırlarınıçizmektedir.

"Yeterli düzeyde" ifadesi seçimlerde toplumsal onaya ulaşmak için yapılması gereken siyasal faaliyetleri karşılamaya elverişli parasal miktar ile ilgilidir. Siyasi partiler ulusal iradenin oluşumunu sağlarken üye aidatları ya da bağışlarla yeterli parasal kaynağa ulaşamadıkları durumda, çok partili demokratik düzenin gerekli kıldığıölçüde devlet yardımından yararlandırılması, onların paraca güçlü bazı kişi ve kuruluşların etki ve baskısı altına düşmesini engeller. Tüm harcamaların devlet büt-

çesinden karşılanması da siyasal partilerin toplumla ilişkisini koparark ulusal iradenin oluşumunu engeller. O halde yapılacak yardımın "yeterli düzeyde" olması, bir yandan siyasi partilerin devletin ya da özel kişi ve kuruluşların güdümüne girmesini engelleyici, diğer yandan toplumla ilişkisini destekleyici düzeyde olmasını ifade etmektedir. Kuşkusuz, yeterli düzeydeki parasal tutarın ne kadar olduğunun, ülkenin ekonomik, siyasal ve sosyal koşullarına göre değişkenlik göstermesi nedeniyle yasa koyucu tarafından somutlaştırılması gerekir.

"Hakça" ifadesi hangi siyasi partilere ve ne oranda devlet yardımı yapılacağını belirleyen temel ölçüttür. Bu kavram, siyasi partilere yapılacak yardımın miktarının adaletli bir ölçüte göre saptanmasını zorunlu kılmaktadır. Devlet yardımının hangi ölçütleri yerine getiren siyasi partilere verileceği hususu ile bu ölçütleri yerine getiren partilerin hangi oranda devlet yardımı alabileceği yasa koyucu tarafından belirlenecektir.

Hakça ifadesi, belirli örgütlenme yaygınlığına ulaşmış ve belirli toplumsal onaya mazhar olmuş partilerin, seçimlerde elde ettiği başarı düzeylerine göre devlet yardımından yararlanacağı biçiminde anlaşılmalıdır. Kuşkusuz bu yönde kamu yararını daha isabetli biçimde karşılayabilecek sistem ve yöntem tercihi yasa koyucunun takdiri içinde kalmaktadır. AYMK., E.2007/59; K.2007/75; T.30/7/2007

B. Siyasi partilerin uyacakları esaslar

Madde 69 – (Değişik: 23/7/1995 - 4121/7 md.)

Siyasi partilerin faaliyetleri, parti içi düzenlemeleri ve çalışmaları demokrasi ilkelerine uygun olur. Bu ilkelerin uygulanması kanunla düzenlenir.

Siyasi partiler, ticari faaliyetlere girişemezler.

Siyasi partilerin gelir ve giderlerinin amaçlarına uygun olması gereklidir. Bu kuralın uygulanması kanunla düzenlenir. Anayasa Mahkemesince siyasi partilerin mal edinimleri ile gelir ve giderlerinin kanuna uygunluğunun tespiti, bu hususun denetim yöntemleri ve aykırılık halinde uygulanacak yaptırımlar kanunda gösterilir. Anayasa Mahkemesi, bu denetim görevini yerine getirirken Sayıştaydan yardım sağlar. Anayasa Mahkemesinin bu denetim sonunda vereceği kararlar kesindir.

Siyasi partilerin kapatılması, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının açacağı dava üzerine Anayasa Mahkemesince kesin olarak karara bağlanır.

Bir siyasi partinin tüzüğü ve programının 68 inci maddenin dördüncü fıkrası hükümlerine aykırı bulunması halinde temelli kapatma kararı verilir.

Bir siyasi partinin 68 inci maddenin dördüncü fıkrası hükümlerine aykırı eylemlerinden ötürü temelli kapatılmasına, ancak, onun bu nitelikteki fiillerin işlendiği bir odak haline geldiğinin Anayasa Mahkemesince tespit edilmesi halinde karar verilir.**(Ek cümle:3/10/2001-4709/25 md.)** Bir siyasî parti, bu nitelikteki fiiller o partinin üyelerince yoğun bir şekilde işlendiği ve bu durum o partinin büyük kongre veya genel başkan veya merkez karar veya yönetim organları veya Türkiye Büyük Millet Meclisindeki grup genel

kurulu veya grup yönetim kurulunca zımnen veya açıkça benimsendiği yahut bu fiiller doğrudan doğruya anılan parti organlarınca kararlılık içinde işlendiği takdirde, söz konusu fiillerin odağı haline gelmiş sayılır.

(Ek: 3/10/2001-4709/25 md.) Anayasa Mahkemesi, yukarıdaki fıkralara göre temelli kapatma yerine, dava konusu fiillerin ağırlığına göre ilgili siyasî partinin Devlet yardımından kısmen veya tamamen yoksun bırakılmasına karar verebilir.

Temelli kapatılan bir parti bir başka ad altında kurulamaz.

Bir siyasi partinin temelli kapatılmasına beyan veya faaliyetleriyle sebep olan kurucuları dahil üyeleri, Anayasa Mahkemesinin temelli kapatmaya ilişkin kesin kararının Resmi Gazetede gerekçeli olarak yayımlanmasından başlayarak beş yıl süreyle bir başka partinin kurucusu, üyesi, yöneticisi ve denetçisi olamazlar.

Yabancı devletlerden, uluslararası kuruluşlardan ve Türk uyrukluğunda olmayan gerçek ve tüzel kişilerden maddi yardım alan siyasi partiler temelli olarak kapatılır.

(Değişik:3/10/2001-4709/25 md.) Siyasî partilerin kuruluş ve çalışmaları, denetlenmeleri, kapatılmaları ya da Devlet yardımından kısmen veya tamamen yoksun bırakılmaları ile siyasî partilerin ve adayların seçim harcamaları ve usulleri yukarıdaki esaslar çerçevesinde kanunla düzenlenir.

ANAYASA MAHKEMESİ KARAR ÖZETLERİ

1) 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun itiraz konusu 108. maddesinde, bir siyasi partinin kapatılması için dava açıldıktan sonra o partinin yetkili organı tarafından alınan kapanma kararının, Anayasa Mahkemesinde açılmış bulunan kapatma davasının yürütülmesine ve kapatma kararı verilmesi halinde doğacak hukuki sonuçlara hükmedilmesine engel olmayacağıöngörülmektedir.

Dağılma halinin tespiti dışında bir siyasi partinin hukuki varlığının sona ermesi, ancak yetkili organı tarafından alınan bir kapanma kararı veya hakkında açılan kapatma davası sonucunda Anayasa Mahkemesince verilen kapatma kararlarıyla gerçekleşir. 2820 sayılı Kanun'un 109. maddesine göre bir siyasi partinin kapanmasına ancak büyük kongrece gizli oyla karar verilebilir ve kapanma kararının alındığı tarihte siyasi partinin tüzelkişiliği sona erer. Siyasi partilerin kapatılması ise Anayasa'nın 69. maddesinin beşinci, altıncı ve onuncu fıkralarında sayılan üç nedene dayalı olarak aynı maddenin dördüncü fıkrası uyarınca açılacak dava üzerine karara bağlanır. İtiraz konusu kuralla, kapanma kararından önce açılmış bulunan kapatma davasının yürütülmesi ve kapatma kararı verilmesi halinde doğacak hukuki sonuçlara hükmedilmesi amaçlanmaktadır. Böylece, kapanma kararıyla birlikte tüzel kişiliğini zaten kaybetmiş olan siyasi partinin mallarının Hazine'ye geçirilmesine ve siyasi partinin temelli kapatılmasına beyan veya faaliyetleriyle sebep olan kurucuları dâhil üyelerinin beş yıl süreyle bir başka partinin kurucusu, üyesi, yöneticisi ve deneticisi olamayacaklarına karar verilebilecektir. AYMK., E.2010/17; K.2010/112; T.8/12/2010

IV. Kamu hizmetlerine girme hakkı

A. Hizmete girme

Madde 70 – Her Türk, kamu hizmetlerine girme hakkına sahiptir.

Hizmete alınmada, görevin gerektirdiği niteliklerden başka hiçbir ayırım gözetilemez.

B. Mal bildirimi

Madde 71 – Kamu hizmetine girenlerin mal bildiriminde bulunmaları ve bu bildirimlerin tekrarlanma süreleri kanunla düzenlenir. Yasama ve yürütme organlarında görev alanlar, bundan istisna edilemez.

V. Vatan hizmeti

Madde 72 – Vatan hizmeti, her Türkün hakkı ve ödevidir. Bu hizmetin Silahlı Kuvvetlerde veya kamu kesiminde ne şekilde yerine getirileceği veya getirilmiş sayılacağı kanunla düzenlenir.

VI. Vergi ödevi

Madde 73 – Herkes, kamu giderlerini karşılamak üzere, mali gücüne göre, vergi ödemekle yükümlüdür.

Vergi yükünün adaletli ve dengeli dağılımı, maliye politikasının sosyal amacıdır.

Vergi, resim, harç ve benzeri mali yükümlülükler kanunla konulur, değiştirilir veya kaldırılır.

Vergi, resim, harç ve benzeri mali yükümlülüklerin muaflık, istisnalar ve indirimleriyle oranlarına ilişkin hükümlerinde kanunun belirttiği yukarı ve aşağı sınırlar içinde değişiklik yapmak yetkisi Bakanlar Kuruluna verilebilir.

VII. Dilekçe, bilgi edinme ve kamu denetçisine başvurma hakkı[16]

Madde 74 – Vatandaşlar **(Ek ibare:3/10/2001-4709/26 md.)** ve karşılıklılık esası gözetilmek kaydıyla Türkiye'de ikamet eden yabancılar kendileriyle veya kamu ile ilgili dilek ve şikayetleri hakkında, yetkili makamlara ve Türkiye Büyük Millet Meclisine yazı ile başvurma hakkına sahiptir.

Kendileriyle ilgili başvurmaların sonucu, **(Ek ibare:3/10/2001-4709/26 md.)** gecikmeksizin dilekçe sahiplerine yazılı olarak bildirilir.

(Mülga üçüncü fıkra: 7/5/2010-5982/8 md.)

(Ek fıkra: 7/5/2010-5982/8 md.) Herkes, bilgi edinme ve kamu denetçisine başvurma hakkına sahiptir.

---

[16] Bu maddenin kenar başlığı "VII. Dilekçe hakkı" iken, 7/5/2010 tarihli ve 5982 sayılı Kanunun 8 inci maddesiyle metne işlendiği şekilde değiştirilmiştir.

(Ek fıkra: 7/5/2010-5982/8 md.) Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına bağlı olarak kurulan Kamu Denetçiliği Kurumu idarenin işleyişiyle ilgili şikâyetleri inceler.

(Ek fıkra: 7/5/2010-5982/8 md.) Kamu Başdenetçisi Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından gizli oyla dört yıl için seçilir. İlk iki oylamada üye tamsayısının üçte iki ve üçüncü oylamada üye tamsayısının salt çoğunluğu aranır. Üçüncü oylamada salt çoğunluk sağlanamazsa, bu oylamada en çok oy alan iki aday için dördüncü oylama yapılır; dördüncü oylamada en fazla oy alan aday seçilmiş olur.

(Ek fıkra: 7/5/2010-5982/8 md.) Bu maddede sayılan hakların kullanılma biçimi, Kamu Denetçiliği Kurumunun kuruluşu, görevi, çalışması, inceleme sonucunda yapacağı işlemler ile Kamu Başdenetçisi ve kamu denetçilerinin nitelikleri, seçimi ve özlük haklarına ilişkin usul ve esaslar kanunla düzenlenir.

ÜÇÜNCÜ KISIM
CUMHURİYETİN TEMEL ORGANLARI

BİRİNCİ BÖLÜM
YASAMA

I. Türkiye Büyük Millet Meclisi

A. Kuruluşu:

Madde 75 – (Değişik: 23/7/1995 - 4121/8 md.)

Türkiye Büyük Millet Meclisi genel oyla seçilen beşyüzelli milletvekilinden oluşur.

B. Milletvekili seçilme yeterliliği

Madde 76 – Yirmibeş yaşını dolduran her Türk milletvekili seçilebilir.[17]

En az ilkokul mezunu olmayanlar, kısıtlılar, yükümlü olduğu askerlik hizmetini yapmamış olanlar, kamu hizmetinden yasaklılar, taksirli suçlar hariç toplam bir yıl veya daha fazla hapis ile ağır hapis cezasına hüküm giymiş olanlar; zimmet, ihtilas, irtikap, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, inancı kötüye kullanma, dolanlı iflas gibi yüz kızartıcı suçlarla, kaçakçılık, resmi ihale ve alım satımlara fesat karıştırma, Devlet sırlarını açığa vurma, **(Değişik ibare: 27/12/2002-4777/1 md.)** terör eylemlerine katılma ve

[17] Bu fıkrada geçen "Otuz" ibaresi, 13/10/2006 tarihli ve 5551 sayılı Kanunun 1 inci maddesiyle "Yirmibeş" olarak değiştirilmiş ve metne işlenmiştir.

bu gibi eylemleri tahrik ve teşvik suçlarından biriyle hüküm giymiş olanlar, affa uğramış olsalar bile milletvekili seçilemezler.[18].

Hakimler ve savcılar, yüksek yargı organları mensupları, yükseköğretim kurumlarındaki öğretim elemanları, Yükseköğretim Kurulu üyeleri, kamu kurum ve kuruluşlarının memur statüsündeki görevlileri ile yaptıkları hizmet bakımından işçi niteliği taşımayan diğer kamu görevlileri ve Silahlı Kuvvetler mensupları, görevlerinden çekilmedikçe, aday olamazlar ve milletvekili seçilemezler.

ANAYASA MAHKEMESİ KARAR ÖZETLERİ

1) Anayasa'nın 76. maddesinde milletvekili seçimleriyle ilgili olarak aday olan kamu görevlilerine görevden çekilme zorunluluğu getirilmiştir. Benzer yükümlülükler diğer seçim kanunlarında da yer almaktadır. Seçimlerde aday olan kamu görevlileri ile siyasi partilerin, sivil toplum örgütleri ve özel sektör kuruluşlarının bazı yöneticilerinin görevlerinden çekilme zorunluluğu getirilmesinin nedeninin bir taraftan seçim sürecinde kamu hizmetlerinin aksamasını engellemek, diğer taraftan bu kişilerin görevleri sebebiyle sahip olduklarıimkânları seçim sürecinde kullanarak diğer adaylara karşı avantaj sağlamalarını engellemek olduğu anlaşılmaktadır. AYMK., E.2012/30; K.2012/96; T.15/06/2012

C. Türkiye Büyük Millet Meclisinin seçim dönemi

Madde 77 – Türkiye Büyük Millet Meclisinin seçimleri dört yılda bir yapılır.

Meclis, bu süre dolmadan seçimin yenilenmesine karar verebileceği gibi, Anayasada belirtilen şartlar altında Cumhurbaşkanınca verilecek karara göre de seçimler yenilenir. Süresi biten milletvekili yeniden seçilebilir.

Yenilenmesine karar verilen Meclisin yetkileri, yeni Meclisin seçilmesine kadar sürer.

ANAYASA MAHKEMESİ KARAR ÖZETLERİ

1) Yasama organının uygun bulduğu bir günde seçimin yapılması asıldır. Günü belirlenmeyen seçim olamaz. Anayasa'nın 77. Maddesindeki olağan ve yenilenen, 78. Maddesindeki ara seçim, 116. Maddesindeki Cumhurbaşkanınca yenilenmesi türlerinde hedef olarak seçim gününün belirlenmesi, düzenlemeyi tamamlayan temel bir öğe olarak ele alınacaktır. Başlı başına seçim gününe ilişkin maddenin Anayasa'nın herhangi bir kuralına aykırılığı söz konusu olmadığı gibi yasanın öbür kurallarıyla, örneğin onsekiz yaşını tamamlayarak seçme hakkı verilenlerin yazılmalarıyla bağlantılı biçimiyle de Anayasa'ya aykırı yönü yoktur. Katılımın olabildiğince gerçekleşmesi için tanınan zamanın, gerçekleşmeyi sözde ya da olanaksız bırakacak

---

[18] Bu fıkrada geçen "ideolojik veya anarşik eylemlere" ibaresi, 27/12/2002 tarihli ve 4777 sayılı Kanunla "terör eylemlerine" şeklinde değiştirilmiş ve metne işlenmiştir.

biçimde sınırlayıp daraltmak, ön işlemlerin tamamlanmasını gözetmeyecek ölçüde sınırlamak durumlarında aykırılığı irdelenebilir. AYMK., E.1995/54; K.1995/59; T.18/11/1995

D. Türkiye Büyük Millet Meclisi seçimlerinin geriye bırakılması ve ara seçimleri

Madde 78 – Savaş sebebiyle yeni seçimlerin yapılmasına imkan görülmezse, Türkiye Büyük Millet Meclisi, seçimlerin bir yıl geriye bırakılmasına karar verebilir.

Geri bırakma sebebi ortadan kalkmamışsa, erteleme kararındaki usule göre bu işlem tekrarlanabilir.

Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeliklerinde boşalma olması halinde, ara seçime gidilir. Ara seçim, her seçim döneminde bir defa yapılır ve genel seçimden otuz ay geçmedikçe ara seçime gidilemez. Ancak, boşalan üyeliklerin sayısı, üye tamsayısının yüzde beşini bulduğu hallerde, ara seçimlerinin üç ay içinde yapılmasına karar verilir.

Genel seçimlere bir yıl kala, ara seçimi yapılamaz.

(Ek: 27/12/2002-4777/2 md.) Yukarıda yazılı hallerden ayrı olarak, bir ilin veya seçim çevresinin, Türkiye Büyük Millet Meclisinde üyesinin kalmaması halinde, boşalmayı takip eden doksan günden sonraki ilk Pazar günü ara seçim yapılır. Bu fıkra gereği yapılacak seçimlerde Anayasanın 127 nci maddesinin üçüncü fıkrası hükmü uygulanmaz.

E. Seçimlerin genel yönetim ve denetimi

Madde 79 – Seçimler, yargı organlarının genel yönetim ve denetimi altında yapılır.

Seçimlerin başlamasından bitimine kadar, seçimin düzen içinde yönetimi ve dürüstlüğü ile ilgili bütün işlemleri yapma ve yaptırma, seçim süresince ve seçimden sonra seçim konularıyla ilgili bütün yolsuzlukları, şikayet ve itirazları inceleme ve kesin karara bağlama ve Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerinin seçim tutanaklarını ve Cumhurbaşkanlığı seçim tutanaklarını kabul etme görevi Yüksek Seçim Kurulunundur. Yüksek Seçim Kurulunun kararları aleyhine başka bir mercie başvurulamaz.[19] [20]

---

[19] 31/5/2007 tarihli ve 5678 sayılı Kanunun 1 inci maddesiyle; 77 nci maddenin birinci fıkrasında geçen "beş" ibaresi "dört" olarak değiştirilmiş, 2 nci maddesiyle, 79 uncu maddenin ikinci fıkrasında geçen "seçim tutanaklarını" ibaresinden sonra gelmek üzere "ve Cumhurbaşkanlığı seçimi tutanaklarını" ibaresi eklenmiş ve metne işlenmiştir.

[20] 23/5/1987 tarihli ve 3376 sayılı Anayasa Değişikliklerinin Halkoyuna Sunulması Hakkında Kanun gereğince, halkoyuna sunulmak üzere 16/6/2007 tarihli ve 26554 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan, 16/10/2007 tarihli ve 5697 sayılı Kanunla değişik

Yüksek Seçim Kurulunun ve diğer seçim kurullarının görev ve yetkileri kanunla düzenlenir.

Yüksek Seçim Kurulu yedi asıl ve dört yedek üyeden oluşur. Üyelerin altısı Yargıtay, beşi Danıştay Genel Kurullarınca kendi üyeleri arasından üye tamsayılarının salt çoğunluğunun gizli oyu ile seçilir. Bu üyeler, salt çoğunluk ve gizli oyla aralarından bir başkan ve bir başkanvekili seçerler.

Yüksek Seçim Kuruluna Yargıtay ve Danıştaydan seçilmiş üyeler arasından ad çekme ile ikişer yedek üye ayrılır. Yüksek Seçim Kurulu Başkanı ve Başkanvekili ad çekmeye girmezler.

Anayasa değişikliklerine ilişkin kanunların halkoyuna sunulması, Cumhurbaşkanının halk tarafından seçilmesi, işlemlerinin genel yönetim ve denetimi de milletvekili seçimlerinde uygulanan hükümlere göre olur.[21] [22]

F. Üyelikle ilgili hükümler

1. Milletin temsili

Madde 80 – Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri, seçildikleri bölgeyi veya kendilerini seçenleri değil, bütün Milleti temsil ederler.

ANAYASA MAHKEMESİ KARAR ÖZETLERİ

1) Anayasanın 80. maddesinde milletvekillerinin seçildikleri bölgeyi veya kendilerini seçenleri değil, bütün Milleti temsil edecekleri belirtilmiştir. Görüldüğü üzere, Anayasa, milletvekillerinin belli bir seçim bölgesinden seçileceğini kabul etmektedir. Bu itibarla ülkenin belli seçim çevrelerine ayrılması ve bu ayrımın da iller baz alınarak yapılmasında anayasaya aykırı bir yön bulunmamaktadır.

"Eşit oy", "temsilde adalet" ve "eşitlik" ilkeleri uyarınca, parlamentoya seçilen her bir milletvekilinin mümkün olduğunca birbirine yakın sayıda nüfusu ya da seçmeni temsil etmesi gerektiği hususunda hiçbir tereddüt yoktur. Bu noktada matematiksel ya da mutlak bir eşitlik aranmamakta ve böyle bir eşitliğin uygulamada ger-

---

31/5/2007 tarihli ve 5678 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bazı Maddelerinde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun 21/10/2007 tarihinde yapılan halkoylaması sonucu kabul edilmiş ve buna ilişkin Yüksek Seçim Kurulu Kararı 31/10/2007 tarihli ve 26686 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

[21] 31/5/2007 tarihli ve 5678 sayılı Kanunun 2 nci maddesiyle; bu fıkrada geçen "halkoyuna sunulması" ibaresinden sonra gelmek üzere ", Cumhurbaşkanının halk tarafından seçilmesi" eklenmiş ve metne işlenmiştir.

[22] 23/5/1987 tarihli ve 3376 sayılı Anayasa Değişikliklerinin Halkoyuna Sunulması Hakkında Kanun gereğince, halkoyuna sunulmak üzere 16/6/2007 tarihli ve 26554 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan, 16/10/2007 tarihli ve 5697 sayılı Kanunla değişik 31/5/2007 tarihli ve 5678 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bazı Maddelerinde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun 21/10/2007 tarihinde yapılan halkoylaması sonucu kabul edilmiş ve buna ilişkin Yüksek Seçim Kurulu Kararı 31/10/2007 tarihli ve 26686 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

çekleştirilmesi de mümkün görülmemektedir. Buna karşılık, oyların eşit ağırlıklı olması ve temsilde adalet ilkesinden uzaklaşılması sonucunu doğuran ve haklı sebeplere dayanmayan düzenlemelerin anayasaya uygun olmayacağı açıktır. AYMK., E.2009/88; K.2011/39; T.10/02/2011

2. Andiçme

Madde 81 – Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri, göreve başlarken aşağıdaki şekilde andiçerler:

"Devletin varlığı ve bağımsızlığını vatanın ve milletin bölünmez bütünlüğünü, milletin kayıtsız ve şartsız egemenliğini koruyacağıma; hukukun üstünlüğüne, demokratik ve laik Cumhuriyete ve Atatürk ilke ve inkılaplarına bağlı kalacağıma; toplumun huzur ve refahı, milli dayanışma ve adalet anlayışı içinde herkesin insan haklarından ve temel hürriyetlerden yararlanması ülküsünden ve Anayasaya sadakattan ayrılmayacağıma; büyük Türk milleti önünde namusum ve şerefim üzerine andiçerim".

ANAYASA MAHKEMESİ KARAR ÖZETLERİ

1) TBMM'de kimlerin yemin edeceği 81 inci ve 103 üncü maddesinde gösterilmiştir.

Anayasamızın 81. Maddesinde, bütün milleti temsil eden Milletvekilleri, göreve başlarken "Devletin varlığı ve bağımsızlığını, vatanın ve milletin bölünmez bütünlüğünü, milletin kayıtsız ve şartsız egemenliğini koruyacağıma; hukukun üstünlüğüne, demokratik ve lâik Cumhuriyete ve Atatürk ilke ve inkılaplarına bağlı kalacağıma; toplumun huzur ve refahı, milli dayanışma ve adalet anlayışı içinde herkesin insan haklarından ve temel hürriyetlerden yararlanması ülküsünden ve Anayasaya sadakatten ayrılmayacağıma; büyük Türk Milleti önünde namusum ve şerefim üzerine adilerim.", şeklinde andiçerler.

Anayasamızın 103. Maddesine göre ise, Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin başı olan Cumhurbaşkanı da göreve başlarken, Türkiye Büyük Millet Meclisi önünde aşağıdaki şekilde andiçer:

"Cumhurbaşkanı sıfatıyla, Devletin varlığı ve bağımsızlığını, vatanın ve milletin bölünmez bütünlüğünü, milletin kayıtsız ve şartsız egemenliğini koruyacağıma, Anayasaya, hukukun üstünlüğüne, demokrasiye, Atatürk ilke ve inkılâplarına ve lâik Cumhuriyet ilkesine bağlı kalacağıma, milletin huzur ve refahı, milli dayanışma ve adalet anlayışı içinde herkesin insan haklarından ve temel hürriyetlerinden yararlanması ülküsünden ayrılmayacağıma, Türkiye Cumhuriyetinin şan ve şerefini korumak, yüceltmek ve üzerime aldığım görevi tarafsızlıkla yerine getirmek için bütün gücümle çalışacağıma Büyük Türk Milleti ve tarih huzurunda, namusum ve şerefim üzerine andiçerim."

Milletvekilleri ve Cumhurbaşkanı dışında, Anayasada herhangi bir kamu görevlisinin TBMM Genel Kurulu'nda yemin edeceğine ilişkin başkaca bir düzenleme yoktur. AYMK., E.2012/96; K.2012/206; T.27/12/2012

3. Üyelikle bağdaşmayan işler

Madde 82 – Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri, Devlet ve diğer kamu tüzel kişilerinde ve bunlara bağlı kuruluşlarda; Devletin veya diğer kamu tüzelkişilerinin doğrudan doğruya ya da dolaylı olarak katıldığı teşebbüs ve ortaklıklarda; özel gelir kaynakları ve özel imkanları kanunla sağlanmış kamu yararına çalışan derneklerin ve Devletten yardım sağlayan ve vergi muafiyeti olan vakıfların, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ile sendikalar ve bunların üst kuruluşlarının ve katıldıkları teşebbüs veya ortaklıkların yönetim ve denetim kurullarında görev alamazlar, vekili olamazlar, herhangi bir taahhüt işini doğrudan veya dolaylı olarak kabul edemezler, temsilcilik ve hakemlik yapamazlar.

Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri, yürütme organının teklif, inha, atama veya onamasına bağlı resmi veya özel herhangi bir işle görevlendirilemezler. Bir üyenin belli konuda ve altı ayı aşmamak üzere Bakanlar Kurulunca verilecek geçici bir görevi kabul etmesi, Meclisin kararına bağlıdır.

Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeliği ile bağdaşmayan diğer görev ve işler kanunla düzenlenir.

4. Yasama dokunulmazlığı

Madde 83 – Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri, Meclis çalışmalarındaki oy ve sözlerinden, Mecliste ileri sürdükleri düşüncelerden, o oturumdaki Başkanlık Divanının teklifi üzerine Meclisce başka bir karar alınmadıkça bunları Meclis dışında tekrarlamak ve açığa vurmaktan sorumlu tutulamazlar.

Seçimden önce veya sonra bir suç işlediği ileri sürülen bir milletvekili, Meclisin kararı olmadıkça tutulamaz, sorguya çekilemez, tutuklanamaz ve yargılanamaz. Ağır cezayı gerektiren suçüstü hali ve seçimden önce soruşturmasına başlanılmış olmak kaydıyla Anayasanın 14 üncü maddesindeki durumlar bu hükmün dışındadır. Ancak, bu halde yetkili makam durumu hemen ve doğrudan doğruya Türkiye Büyük Millet Meclisine bildirmek zorundadır.

Türkiye Büyük Millet Meclisi üyesi hakkında, seçiminden önce veya sonra verilmiş bir ceza hükmünün yerine getirilmesi, üyelik sıfatının sona ermesine bırakılır; üyelik süresince zamanaşımı işlemez.

Tekrar seçilen milletvekili hakkında soruşturma ve kovuşturma, Meclisin yeniden dokunulmazlığını kaldırmasına bağlıdır.

Türkiye Büyük Millet Meclisindeki siyasi parti gruplarınca, yasama dokunulmazlığı ile ilgili görüşme yapılamaz ve karar alınamaz.

1) Milletvekillerinin, yapmış oldukları konuşmalar ve açıklamış olduğu düşüncelerinden dolayı partilerinin kapatılabileceğini, milletvekilliklerinin düşeceğini ve beş yıl siyasi parti yasağına maruz kalabilecekleri endişesini taşımaları durumunda, yasama faaliyetlerine özgür iradeleriyle katılabileceklerini düşünmek mümkün değildir. Bu da sonuçta yasama faaliyetlerinin layıkıyla yerine getirilmesini engelleyecektir. Başka bir ifade ile eğer partili milletvekillerinin konuşmaları, partilerinin kapatılmasında gerekçe olarak kullanıldığı takdirde, yasama sorumsuzluğunun pratikte bir anlamı kalmayacaktır.

Ayrıca parti kapatma davalarında yasama sorumsuzluğunun dikkate alınmaması, partili milletvekillerinin ifade özgürlüğünün bağımsız milletvekilleriyle karşılaştırıldığında eşitsiz biçimde kısıtlanması sonucunu doğuracaktır. Bu durum da demokratik siyasi hayatın vazgeçilmez unsurları olarak nitelendirilen siyasi partilerin özel olarak cezalandırılması anlamına gelecektir.

Bu nedenle Anayasanın 69 uncu maddesindeki beş yıllık siyasi parti yasağı, 84 üncü maddesindeki milletvekilliğinin düşmesi ile 83 üncü maddesindeki sorumsuzluk hükümlerinin birlikte değerlendirilerek uyumlu bir yoruma tabi tutulması zorunludur. Böyle bir değerlendirme sonucunda da, 83 üncü madde hükmünün daha "özel" bir hüküm olarak diğerleri karşısında üstün tutulması gerekir. AYMK., E.2008/1; K.2008/2-5; T.30/07/2008

5. Milletvekilliğinin düşmesi[23]

Madde 84 – (Değişik: 23/7/1995 - 4121/9 md.)

İstifa eden milletvekilinin milletvekilliğinin düşmesi, istifanın geçerli olduğu Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlık Divanınca tespit edildikten sonra, Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulunca kararlaştırılır.

Milletvekilliğinin kesin hüküm giyme veya kısıtlanma halinde düşmesi, bu hususta kesin mahkeme kararının Genel Kurula bildirilmesiyle olur.

82 nci maddeye göre milletvekilliğiyle bağdaşmayan bir görev veya hizmeti sürdürmekte ısrar eden milletvekilinin milletvekilliğinin düşmesine, yetkili komisyonun bu durumu tespit eden raporu üzerine Genel Kurul gizli oyla karar verir.

Meclis çalışmalarına özürsüz veya izinsiz olarak bir ay içerisinde toplam beş birleşim günü katılmayan milletvekilinin milletvekilliğinin düşmesine, durumun Meclis Başkanlık Divanınca tespit edilmesi üzerine, Genel Kurulca üye tamsayısının salt çoğunluğunun oyuyla karar verilebilir.

---

[23] Bu madde başlığı, 23/7/1995 tarih ve 4121 sayılı Kanunun 9 uncu maddesi ile değiştirilmiş ve metne işlenmiştir.

ANAYASA MAHKEMESİ KARAR ÖZETLERİ

1) Tüm kamu kurumu ve kuruluşlarının görev ve yetkilerinin kaynağının Anayasa olduğu ve kaynağını Anayasa'dan almayan bir yetkinin kullanılamayacağı hukuk devletinin önemli ilkelerindendir. Bu ilke çerçevesinde Anayasa Mahkemesi'nin "Görev ve yetkileri" Anayasa'nın 148. maddesinin birinci fıkrasında belirtilmiştir. Buna göre "Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğünün Anayasaya şekil ve esas bakımından uygunluğunu denetler. Anayasa değişikliklerini ise sadece şekil bakımından inceler ve denetler. Ancak, olağanüstü hallerde, sıkıyönetim ve savaş hallerinde çıkarılan kanun hükmünde kararnamelerin şekil ve esas bakımından Anayasaya aykırılığı iddiasıyla, Anayasa Mahkemesinde dava açılamaz."

Yine Anayasa'nın 85. maddesinde, "Yasama dokunulmazlığının kaldırılmasına veya milletvekilliğinin düşmesine 84 üncü maddenin birinci, üçüncü veya dördüncü fıkralarına göre karar verilmiş olması hallerinde, Meclis Genel Kurulu kararının alındığı tarihten başlayarak yedi gün içerisinde ilgili milletvekili veya bir diğer milletvekili, kararın, Anayasaya, kanuna veya İçtüzüğe aykırılığı iddiasıyla iptali için Anayasa Mahkemesine başvurabilir. Anayasa Mahkemesi, iptal istemini on beş gün içerisinde kesin karara bağlar." biçiminde ayrık bir hüküm öngörülmüştür. AYMK., E.2007/45; K.2007/54; T.01/05/2007

(Mülga son fıkra: 7/5/2010-5982/9 md.)

6. İptal istemi

Madde 85 – (Değişik: 23/7/1995 - 4121/10 md.)

Yasama dokunulmazlığının kaldırılmasına veya milletvekilliğinin düşmesine 84 üncü maddenin birinci, üçüncü veya dördüncü fıkralarına göre karar verilmiş olması hallerinde, Meclis Genel Kurulu kararının alındığı tarihten başlayarak yedi gün içerisinde ilgili milletvekili veya bir diğer milletvekili, kararın, Anayasaya, kanuna veya İçtüzüğe aykırılığı iddiasıyla iptali için Anayasa Mahkemesine başvurabilir. Anayasa Mahkemesi, iptal istemini onbeş gün içerisinde kesin karara bağlar.

ANAYASA MAHKEMESİ KARAR ÖZETLERİ

1) Anayasa'nın 85. maddesinde sözü edilen yasama dokunulmazlığının kaldırılmasına veya milletvekilliğinin düşmesine ilişkin TBMM kararları ile Anayasa'nın 148. maddesinde belirtilen TBMM İçtüzüğü 'nün, hukuki nitelikleri bakımından birer parlamento kararı olduklarında duraksama bulunmamaktadır. Anayasa'da sayılarak gösterilen bu kararlar dışında kalan parlamento kararları kural olarak Anayasa'ya uygunluk denetimine bağlı tutulamamakta ise de, Anayasa Mahkemesi'nin birçok kararında belirtildiği gibi, iptali istenilen bir yasama tasarrufunun anayasal denetime bağlı tutulabilecek nitelikte olup olmadığı saptanırken sadece, onun bu tasarrufta bulunan organ tarafından nasıl nitelendirildiğine ve hangi ismin verildiğine veya bu işlemin nasıl bir yöntem izlenerek yapıldığına bakılması yeterli olmayıp, yapılış yöntemi ve adı ne olursa olsun hukuksal niteliği, etkisi ve doğurduğu sonuç-

lar da gözetilmelidir. Yapılacak değerlendirme sonucunda, iptali istenilen tasarrufun, Anayasa'nın 148. maddesi uyarınca Anayasa Mahkemesi'nin denetim alanına giren kanun, KHK veya TBMM İçtüzüğü ile aynı değer ve etkide bir işlem olduğu kanısına varılırsa bu işlem Anayasa Mahkemesi'nce denetlenebilir. Aksi halde, hukuksal nitelikleri, etkileri ve meydana getirdikleri sonuçlar bakımından, Anayasa'ya uygunluk denetimine tabi tutulan kanun, KHK ve TBMM İçtüzüğü ile eşdeğerde bulunan ve bu nedenle de belirtilen işlemlere özgü yöntem ve isimlerle tesis edilip, hukuki varlık kazanması gereken bazı yasama tasarrufları, farklı yöntem ve isimlerle hukuk sistemine dâhil edilerek Anayasa'ya uygunluk denetiminin kapsamı dışına çıkarılabilir. AYMK., E.2007/62; K.2007/66; T.05/07/2007

7. Ödenek ve yolluklar

Madde 86 – (Değişik birinci cümle: 21/11/2001-4720/1 md)[24] Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerinin ödenek, yolluk ve emeklilik işlemleri kanunla düzenlenir. Ödeneğin aylık tutarı en yüksek Devlet memurunun almakta olduğu miktarı, yolluk da ödenek miktarının yarısını aşamaz. **(Ek ibare: 21/11/2001-4720/1 md)** Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri ile bunların emeklileri T.C. Emekli Sandığı ile ilgilendirilirler ve üyeliği sona erenlerin istekleri halinde ilgileri devam eder.

Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerine ödenecek ödenek ve yolluklar, kendilerine T.C.Emekli Sandığı tarafından bağlanan emekli aylığı ve benzeri ödemelerin kesilmesini gerektirmez.[25]

Ödenek ve yollukların en çok üç aylığı önceden ödenebilir.

II. Türkiye Büyük Millet Meclisinin görev ve yetkileri

A. Genel olarak

Madde 87 – Türkiye Büyük Millet Meclisinin görev ve yetkileri, kanun koymak, değiştirmek ve kaldırmak; Bakanlar Kurulunu ve bakanları denetlemek; Bakanlar Kuruluna belli konularda kanun hükmünde kararname çıkarma yetkisi vermek; bütçe ve kesinhesap kanun tasarılarını görüşmek ve kabul etmek; para basılmasına ve savaş ilanına karar vermek; milletlerarası andlaşmaların onaylanmasını uygun bulmak, (...)[26] **(Ek ibare: 3/10/2001-4709/28 md.)** Türkiye Büyük Millet Meclisi üye tam sayısının beşte üç ço-

---

[24] Bu maddenin birinci cümlesi "Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerinin ödenek ve yolluk ları kanunla düzenlenir." şeklinde iken, 21/11/2001 tarih ve 4720 sayılı Kanunla metne işlendiği şekilde değiştirilmiştir.

[25] Bu fıkrada yeralan "Sosyal güvenlik kuruluşları" ibaresi 21/11/2001 tarih ve 4720 sayılı Kanun ile "T.C.Emekli Sandığı" olarak değiştirilmiş ve metne işlenmiştir.

[26] Bu arada bulunan, "Anayasanın 14 üncü maddesindeki fiillerden dolayı hüküm giyenler hariç olmak üzere," ibaresi 3/10/2001 tarihli ve 4709 sayılı Kanunla metinden çıkarılmıştır.

ğunluğunun kararı ile genel ve özel af ilanına (…)[27] karar vermek ve Anayasanın diğer maddelerinde ön görülen yetkileri kullanmak ve görevleri yerine getirmektir.

B. Kanunların teklif edilmesi ve görüşülmesi

Madde 88 – Kanun teklif etmeye Bakanlar Kurulu ve milletvekilleri yetkilidir.

Kanun tasarı ve tekliflerinin Türkiye Büyük Millet Meclisinde görüşülme usul ve esasları içtüzükle düzenlenir.

C. Kanunların Cumhurbaşkanınca yayımlanması

Madde 89 – Cumhurbaşkanı, Türkiye Büyük Millet Meclisince Kabul edilen kanunları onbeş gün içinde yayımlar.

Yayımlanmasını **(Ek ibare: 3/10/2001-4709/29 md.)** kısmen veya tamamen uygun bulmadığı kanunları, bir daha görüşülmek üzere, bu hususta gösterdiği gerekçe ile birlikte aynı süre içinde, Türkiye Büyük Millet Meclisine geri gönderir. **(Ek cümle: 3/10/2001-4709/29 md.)** Cumhurbaşkanınca kısmen uygun bulunmama durumunda, Türkiye Büyük Millet Meclisi sadece uygun bulunmayan maddeleri görüşebilir. Bütçe kanunları bu hükme tabi değildir.

Türkiye Büyük Millet Meclisi, geri gönderilen kanunu aynen kabul ederse, kanun Cumhurbaşkanınca yayımlanır; Meclis, geri gönderilen kanunda yeni bir değişiklik yaparsa, Cumhurbaşkanı değiştirilen kanunu tekrar Meclise geri gönderebilir.

Anayasa değişikliklerine ilişkin hükümler saklıdır.

D. Milletlerarası andlaşmaları uygun bulma

Madde 90 – Türkiye Cumhuriyeti adına yabancı devletlerle ve milletlerarası kuruluşlarla yapılacak andlaşmaların onaylanması, Türkiye Büyük Millet Meclisinin onaylamayı bir kanunla uygun bulmasına bağlıdır.

Ekonomik, ticari veya teknik ilişkileri düzenleyen ve süresi bir yılı aşmayan andlaşmalar, Devlet Maliyesi bakımından bir yüklenme getirmemek, kişi hallerine ve Türklerin yabancı memleketlerdeki mülkiyet haklarına dokunmamak şartıyla, yayımlanma ile yürürlüğe konabilir. Bu takdirde bu andlaşmalar, yayımlarından başlayarak iki ay içinde Türkiye Büyük Millet Meclisinin bilgisine sunulur.

---

[27] Bu arada yer alan, “,mahkemelerce verilip kesinleşen ölüm cezalarının yerine getirilmesine” ibaresi, 7/5/2004 tarihli ve 5170 sayılı Kanunun 6 ncı maddesiyle madde metninden çıkartılmıştır.

Milletlerarası bir andlaşmaya dayanan uygulama andlaşmaları ile kanunun verdiği yetkiye dayanılarak yapılan ekonomik, ticari, teknik veya idari andlaşmaların Türkiye Büyük Millet Meclisince uygun bulunması zorunluğu yoktur; ancak, bu fıkraya göre yapılan ekonomik, ticari veya özel kişilerin haklarını ilgilendiren andlaşmalar, yayımlanmadan yürürlüğe konulamaz.

Türk kanunlarına değişiklik getiren her türlü andlaşmaların yapılmasında birinci fıkra hükmü uygulanır.

Usulüne göre yürürlüğe konulmuş Milletlerarası andlaşmalar kanun hükmündedir. Bunlar hakkında Anayasaya aykırılık iddiası ile Anayasa Mahkemesine başvurulamaz. **(Ek cümle: 7/5/2004-5170/7 md.)** Usulüne göre yürürlüğe konulmuş temel hak ve özgürlüklere ilişkin milletlerarası andlaşmalarla kanunların aynı konuda farklı hükümler içermesi nedeniyle çıkabilecek uyuşmazlıklarda milletlerarası andlaşma hükümleri esas alınır.

E. Kanun hükmünde kararname çıkarma yetkisi verme

Madde 91 – Türkiye Büyük Millet Meclisi, Bakanlar Kuruluna kanun hükmünde kararname çıkarma yetkisi verebilir. Ancak sıkıyönetim ve olağanüstü haller saklı kalmak üzere, Anayasanın ikinci kısmının birinci ve ikinci bölümlerinde yer alan temel haklar, kişi hakları ve ödevleri ile dördüncü bölümünde yer alan siyasi haklar ve ödevler kanun hükmünde kararnamelerle düzenlenemez.

Yetki kanunu, çıkarılacak kanun hükmünde kararnamenin, amacını, kapsamını, ilkelerini, kullanma süresini ve süresi içinde birden fazla kararname çıkarılıp çıkarılamayacağını gösterir.

Bakanlar Kurulunun istifası, düşürülmesi veya yasama döneminin bitmesi, belli süre için verilmiş olan yetkinin sona ermesine sebep olmaz.

Kanun hükmünde kararnamenin, Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından süre bitiminden önce onaylanması sırasında, yetkinin son bulduğu veya süre bitimine kadar devam ettiği de belirtilir.

Sıkıyönetim ve olağanüstü hallerde, Cumhurbaşkanının Başkanlığında toplanan Bakanlar Kurulunun kanun hükmünde kararname çıkarmasına ilişkin hükümler saklıdır.

Kanun hükmünde kararnameler, Resmi Gazetede yayımlandıkları gün yürürlüğe girerler. Ancak, kararnamede yürürlük tarihi olarak daha sonraki bir tarih de gösterilebilir.

Kararnameler, Resmi Gazetede yayımlandıkları gün Türkiye Büyük Millet Meclisine sunulur.

Yetki kanunları ve bunlara dayanan kanun hükmünde kararnameler, Türkiye Büyük Millet Meclisi komisyonları ve Genel Kurulunda öncelikle ve ivedilikle görüşülür.

Yayımlandıkları gün Türkiye Büyük Millet Meclisine sunulmayan kararnameler bu tarihte, Türkiye Büyük Millet Meclisince reddedilen kararnameler bu kararın Resmi Gazetede yayımlandığı tarihte yürürlükten kalkar. Değiştirilerek kabul edilen kararnamelerin değiştirilmiş hükümleri, bu değişikliklerin Resmi Gazetede yayımlandığı gün yürürlüğe girer.

F. Savaş hali ilanı ve silahlı kuvvet kullanılmasına izin verme

Madde 92 – Milletlerarası hukukun meşru saydığı hallerde savaş hali ilanına ve Türkiye'nin taraf olduğu milletlerarası andlaşmaların veya milletlerarası nezaket kurallarının gerektirdiği haller dışında, Türk Silahlı Kuvvetlerinin yabancı ülkelere gönderilmesine veya yabancı silahlı kuvvetlerin Türkiye'de bulunmasına izin verme yetkisi Türkiye Büyük Millet Meclisinindir.

Türkiye Büyük Millet Meclisi tatilde veya ara vermede iken ülkenin ani bir silahlı saldırıya uğraması ve bu sebeple silahlı kuvvet kullanılmasına derhal karar verilmesinin kaçınılmaz olması halinde Cumhurbaşkanı da, Türk Silahlı Kuvvetlerinin kullanılmasına karar verebilir.

III. Türkiye Büyük Millet Meclisinin faaliyetleri ile ilgili hükümler

A. Toplanma ve tatil

Madde 93 – (Değişik birinci fıkra: 23/7/1995 - 4121/11 md.) Türkiye Büyük Millet Meclisi, her yıl Ekim ayının ilk günü kendiliğinden toplanır.

Meclis, bir yasama yılında en çok üç ay tatil yapabilir; ara verme veya tatil sırasında, doğrudan doğruya veya Bakanlar Kurulunun istemi üzerine, Cumhurbaşkanınca toplantıya çağrılır.

Meclis Başkanı da doğrudan doğruya veya üyelerin beşte birinin yazılı istemi üzerine, Meclisi toplantıya çağırır.

Ara verme veya tatil sırasında toplanan Türkiye Büyük Millet Meclisinde, öncelikle bu toplantıyı gerektiren konu görüşülmeden ara verme veya tatile devam edilemez.

B. Başkanlık Divanı

Madde 94 – Türkiye Büyük Millet Meclisinin Başkanlık Divanı, Meclis üyeleri arasından seçilen Meclis Başkanı, Başkanvekilleri, Katip üyeler ve İdare Amirlerinden oluşur.

Başkanlık Divanı, Meclisteki siyasi parti gruplarının üye sayısı oranında Divana katılmalarını sağlayacak şekilde kurulur. Siyasi parti grupları Başkanlık için aday gösteremezler.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlık Divanı için, bir yasama döneminde iki seçim yapılır. **(Değişik ikinci cümle: 7/5/2010-5982/10 md.)** İlk

seçilenlerin görev süresi iki yıldır, ikinci devre için seçilenlerin görev süresi ise o yasama döneminin sonuna kadar devam eder.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkan adayları, Meclis üyeleri içinden, Meclisin toplandığı günden itibaren beş gün içinde, Başkanlık Divanına bildirilir, Başkan seçimi gizli oyla yapılır. İlk iki oylamada üye tamsayısının üçte iki ve üçüncü oylamada üye tamsayısının salt çoğunluğu aranır. Üçüncü oylamada salt çoğunluk sağlanamazsa, bu oylamada en çok oy alan iki aday için dördüncü oylama yapılır; dördüncü oylamada en fazla oy alan üye, Başkan seçilmiş olur. Başkan seçimi, aday gösterme süresinin bitiminden itibaren, beş gün içinde tamamlanır.[28]

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanvekillerinin Katip Üyelerinin ve İdare Amirlerinin adedi, seçim nisabı, oylama sayısı ve usulleri, Meclis İçtüzüğünde belirlenir.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı, Başkanvekilleri, üyesi bulundukları siyasi partinin veya parti grubunun Meclis içinde veya dışındaki faaliyetlerine; görevlerinin gereği olan haller dışında, Meclis tartışmalarına katılamazlar; Başkan ve oturumu yöneten Başkanvekili oy kullanamazlar.

C. İçtüzük siyasi parti grupları ve kolluk işleri

Madde 95 – Türkiye Büyük Millet Meclisi, çalışmalarını, kendi yaptığı içtüzük hükümlerine göre yürütür.

İçtüzük hükümleri, siyasi parti gruplarının, Meclisin bütün faaliyetlerine üye sayısı oranında katılmalarını sağlayacak yolda düzenlenir. Siyasi parti grupları, en az yirmi üyeden meydana gelir.

Türkiye Büyük Millet Meclisinin bütün bina, tesis, eklenti ve arazisinde kolluk ve yönetim hizmetleri Meclis Başkanlığı eliyle düzenlenir ve yürütülür. Emniyet ve diğer kolluk hizmetleri için yeteri kadar kuvvet ilgili makamlarca Meclis Başkanlığına tahsis edilir.

D. Toplantı ve karar yeter sayısı

Madde 96 – (Değişik birinci fıkra: 31/5/2007-5678/3 md.)[29] Türkiye Büyük Millet Meclisi, yapacağı seçimler dahil bütün işlerinde üye tamsayı-

---

[28] Bu fıkrada geçen; "on gün içinde" ibaraleri, 3/10/2001 tarihli ve 4709 sayılı Kanunla "beş gün içinde"olarak değiştirilmiş ve metne işlenmiştir.

[29] 23/5/1987 tarihli ve 3376 sayılı Anayasa Değişikliklerinin Halkoyuna Sunulması Hakkında Kanun gereğince, halkoyuna sunulmak üzere 16/6/2007 tarihli ve 26554 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan, 16/10/2007 tarihli ve 5697 sayılı Kanunla değişik 31/5/2007 tarihli ve 5678 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bazı Maddelerinde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun 21/10/2007 tarihinde yapılan halkoylaması sonucu kabul edilmiş ve buna ilişkin Yüksek Seçim Kurulu Kararı 31/10/2007 tarihli ve 26686 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

sının en az üçte biri ile toplanır. Türkiye Büyük Millet Meclisi, Anayasada başkaca bir hüküm yoksa toplantıya katılanların salt çoğunluğu ile karar verir; ancak karar yeter sayısı hiçbir şekilde üye tamsayısının dörtte birinin bir fazlasından az olamaz.

Bakanlar Kurulu üyeleri, Türkiye Büyük Millet Meclisinin katılamadıkları oturumlarında, kendileri yerine oy kullanmak üzere bir bakana yetki verebilirler. Ancak bir bakan kendi oyu ile birlikte en çok iki oy kullanabilir.

E. Görüşmelerin açıklığı ve yayımlanması

Madde 97 – Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulundaki görüşmeler açıktır ve tutanak dergisinde tam olarak yayımlanır.

Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzük hükümlerine göre kapalı oturumlar yapabilir, bu oturumlardaki görüşmelerin yayımı Türkiye Büyük Millet Meclisi kararına bağlıdır.

Meclisteki açık görüşmelerin, o oturumdaki Başkanlık Divanının teklifi üzerine Meclisce başkaca bir karar alınmadıkça, her türlü vasıta ile yayımı serbesttir.

IV. Türkiye Büyük Millet Meclisinin bilgi edinme ve denetim yolları

A. Genel olarak

Madde 98 – Türkiye Büyük Millet Meclisi soru, Meclis araştırması, genel görüşme, gensoru ve Meclis soruşturması yollarıyla denetleme yetkisini kullanır.

Soru, Bakanlar Kurulu adına, sözlü veya yazılı olarak cevaplandırılmak üzere Başbakan veya bakanlardan bilgi istemekten ibarettir.

Meclis araştırması, belli bir konuda bilgi edinilmek için yapılan incelemeden ibarettir.

Genel görüşme, toplumu ve Devlet faaliyetlerini ilgilendiren belli bir konunun, Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulunda görüşülmesidir.

Soru, Meclis araştırması ve genel görüşme ile ilgili önergelerin verilme şekli, içeriği ve kapsamı ile cevaplandırılma, görüşme ve araştırma yöntemleri Meclis İçtüzüğü ile düzenlenir.

B. Gensoru

Madde 99 – Gensoru önergesi, bir siyasi parti grubu adına veya enaz yirmi milletvekilinin imzasıyla verilir.

Gensoru önergesi, verilişinden sonraki üç gün içinde bastırılarak üyelere dağıtılır; dağıtılmasından itibaren on gün içinde gündeme alınıp alınmayacağı görüşülür. Bu görüşmede, ancak önerge sahiplerinden biri, siyasi parti

grupları adına birer milletvekili, Bakanlar Kurulu adına Başbakan veya bir bakan konuşabilir.

Gündeme alma kararıyla birlikte, gensorunun görüşülme günü de belli edilir; ancak gensorunun görüşülmesi, gündeme alma kararının verildiği tarihten başlayarak iki gün geçmedikçe yapılamaz ve yedi günden sonraya bırakılamaz.

Gensoru görüşmeleri sırasında üyelerin veya grupların verecekleri gerekçeli güvensizlik önergeleri veya Bakanlar Kurulunun güven isteği, bir tam gün geçtikten sonra oylanır.

Bakanlar Kurulunun veya bir bakanın düşürülebilmesi, üye tamsayısının salt çoğunluğuyla olur; oylamada yalnız güvensizlik oyları sayılır.

Meclis çalışmalarının dengeli olarak yürütülmesi amacına ve yukardaki ilkelere uygun olmak kaydıyla gensoru ile ilgili diğer hususlar İçtüzükle belirlenir.

C. Meclis soruşturması

Madde 100 – Başbakan veya bakanlar hakkında, Türkiye Büyük Millet Meclisi üye tamsayısının en az onda birinin vereceği önerge ile, soruşturma açılması istenebilir. Meclis, bu istemi en geç bir ay içinde görüşür ve **(Ek ibare: 3/10/2001-4709/31 md.)** gizli oyla karara bağlar.

Soruşturma açılmasına karar verilmesi halinde, Meclisteki siyasi partilerin, güçleri oranında komisyona verebilecekleri üye sayısının üç katı olarak gösterecekleri adaylar arasından her parti için ayrı ayrı ad çekme suretiyle kurulacak onbeş kişilik bir komisyon tarafından soruşturma yapılır. Komisyon, soruşturma sonucunu belirten raporunu iki ay içinde Meclise sunar. Soruşturmanın bu sürede bitirilememesi halinde, komisyona iki aylık yeni ve kesin bir süre verilir. **(Ek cümle: 3/10/2001-4709/31 md.)** Bu süre içinde raporun Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına teslimi zorunludur.

(Değişik: 3/10/2001-4709/31 md.) Rapor Başkanlığa verildiği tarihten itibaren on gün içinde dağıtılır, dağıtımından itibaren on gün içinde görüşülür ve gerek görüldüğü takdirde ilgilinin Yüce Divana sevkine karar verilir. Yüce Divana sevk kararı ancak üye tamsayısının salt çoğunluğunun gizli oyuyla alınır.

Meclisteki siyasi parti gruplarında, Meclis soruşturması ile ilgili görüşme yapılamaz ve karar alınamaz.

İKİNCİ BÖLÜM
YÜRÜTME

1. Cumhurbaşkanı

A. Nitelikleri ve tarafsızlığı

Madde 101 – (Değişik: 31/5/2007-5678/4 md.)[30]

Cumhurbaşkanı, kırk yaşını doldurmuş ve yüksek öğrenim yapmış Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri veya bu niteliklere ve milletvekili seçilme yeterliğine sahip Türk vatandaşları arasından, halk tarafından seçilir.

Cumhurbaşkanının görev süresi beş yıldır. Bir kimse en fazla iki defa Cumhurbaşkanı seçilebilir.

Cumhurbaşkanlığına Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri içinden veya Meclis dışından aday gösterilebilmesi yirmi milletvekilinin yazılı teklifi ile mümkündür. Ayrıca, en son yapılan milletvekili genel seçimlerinde geçerli oylar toplamı birlikte hesaplandığında yüzde onu geçen siyasi partiler ortak aday gösterebilir.

Cumhurbaşkanı seçilenin, varsa partisi ile ilişiği kesilir ve Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeliği sona erer.

B. Seçimi

Madde 102 – (Değişik: 31/5/2007-5678/5 md.)[31]

Cumhurbaşkanı seçimi, Cumhurbaşkanının görev süresinin dolmasından önceki altmış gün içinde; makamın herhangi bir sebeple boşalması halinde ise boşalmayı takip eden altmış gün içinde tamamlanır.

Genel oyla yapılacak seçimde, geçerli oyların salt çoğunluğunu alan aday Cumhurbaşkanı seçilmiş olur. İlk oylamada bu çoğunluk sağlanamazsa, bu oylamayı izleyen ikinci pazar günü ikinci oylama yapılır. Bu oylamaya,

---

30 23/5/1987 tarihli ve 3376 sayılı Anayasa Değişikliklerinin Halkoyuna Sunulması Hakkında Kanun gereğince, halkoyuna sunulmak üzere 16/6/2007 tarihli ve 26554 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan, 16/10/2007 tarihli ve 5697 sayılı Kanunla değişik 31/5/2007 tarihli ve 5678 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bazı Maddelerinde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun 21/10/2007 tarihinde yapılan halkoylaması sonucu kabul edilmiş ve buna ilişkin Yüksek Seçim Kurulu Kararı 31/10/2007 tarihli ve 26686 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

31 23/5/1987 tarihli ve 3376 sayılı Anayasa Değişikliklerinin Halkoyuna Sunulması Hakkında Kanun gereğince, halkoyuna sunulmak üzere 16/6/2007 tarihli ve 26554 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan, 16/10/2007 tarihli ve 5697 sayılı Kanunla değişik 31/5/2007 tarihli ve 5678 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bazı Maddelerinde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun 21/10/2007 tarihinde yapılan halkoylaması sonucu kabul edilmiş ve buna ilişkin Yüksek Seçim Kurulu Kararı 31/10/2007 tarihli ve 26686 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

ilk oylamada en çok oy almış bulunan iki aday katılır ve geçerli oyların çoğunluğunu alan aday Cumhurbaşkanı seçilmiş olur.

İkinci oylamaya katılmaya hak kazanan adaylardan birinin ölümü veya seçilme yeterliğini kaybetmesi halinde; ikinci oylama, boşalan adaylığın birinci oylamadaki sıraya göre ikame edilmesi suretiyle yapılır. İkinci oylamaya tek adayın kalması halinde, bu oylama referandum şeklinde yapılır. Aday, geçerli oyların çoğunluğunu aldığı takdirde Cumhurbaşkanı seçilmiş olur.

Cumhurbaşkanı göreve başlayıncaya kadar görev süresi dolan Cumhurbaşkanının görevi devam eder.

Cumhurbaşkanlığı seçimine ilişkin usûl ve esaslar kanunla düzenlenir.

C. Andiçmesi

Madde 103 – Cumhurbaşkanı, görevine başlarken Türkiye Büyük Millet Meclisi önünde aşağıdaki şekilde andiçer:

"Cumhurbaşkanı sıfatıyla, Devletin varlığı ve bağımsızlığını, vatanın ve milletin bölünmez bütünlüğünü, milletin kayıtsız ve şartsız egemenliğini koruyacağıma, Anayasaya, hukukun üstünlüğüne, demokrasiye, Atatürk ilke ve inkılaplarına ve laik Cumhuriyet ilkesine bağlı kalacağıma, milletin huzur ve refahı, milli dayanışma ve adalet anlayışı içinde herkesin insan haklarından ve temel hürriyetlerinden yararlanması ülküsünden ayrılmayacağıma, Türkiye Cumhuriyetinin şan ve şerefini korumak, yüceltmek ve üzerime aldığım görevi tarafsızlıkla yerine getirmek için bütün gücümle çalışacağıma Büyük Türk Milleti ve tarih huzurunda, namusum ve şerefim üzerine andiçerim."

D. Görev ve yetkileri

Madde 104 – Cumhurbaşkanı Devletin başıdır. Bu sıfatla Türkiye Cumhuriyetini ve Türk Milletinin birliğini temsil eder; Anayasanın uygulanmasını, Devlet organlarının düzenli ve uyumlu çalışmasını gözetir.

Bu amaçlarla Anayasanın ilgili maddelerinde gösterilen şartlara uyarak yapacağı görev ve kullanacağı yetkiler şunlardır:

a) Yasama ile ilgili olanlar:

Gerekli gördüğü takdirde, yasama yılının ilk günü Türkiye Büyük Millet Meclisinde açılış konuşmasını yapmak,

Türkiye Büyük Millet Meclisini gerektiğinde toplantıya çağırmak,

Kanunları yayımlamak,

Kanunları tekrar görüşülmek üzere Türkiye Büyük Millet Meclisine geri göndermek,

Anayasa değişikliklerine ilişkin kanunları gerekli gördüğü takdirde halk oyuna sunmak,

Kanunların, kanun hükmündeki kararnamelerin, Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğünün, tümünün veya belirli hükümlerinin Anayasaya şekil veya esas bakımından aykırı oldukları gerekçesi ile Anayasa Mahkemesinde iptal davası açmak,

Türkiye Büyük Millet Meclisi seçimlerinin yenilenmesine karar vermek,

b) Yürütme alanına ilişkin olanlar:

Başbakanı atamak ve istifasını kabul etmek,

Başbakanın teklifi üzerine bakanları atamak ve görevlerine son vermek,

Gerekli gördüğü hallerde Bakanlar Kuruluna başkanlık etmek veya Bakanlar Kurulunu başkanlığı altında toplantıya çağırmak,

Yabancı devletlere Türk Devletinin temsilcilerini göndermek, Türkiye Cumhuriyetine gönderilecek yabancı devlet temsilcilerini kabul etmek,

Milletlerarası andlaşmaları onaylamak ve yayımlamak,

Türkiye Büyük Millet Meclisi adına Türk Silahlı Kuvvetlerinin Başkomutanlığını temsil etmek,

Türk Silahlı Kuvvetlerinin kullanılmasına karar vermek,

Genelkurmay Başkanını atamak,

Milli Güvenlik Kurulunu toplantıya çağırmak,

Milli Güvenlik Kuruluna Başkanlık etmek,

Başkanlığında toplanan Bakanlar Kurulu kararıyla sıkıyönetim veya olağanüstü hal ilan etmek ve kanun hükmünde kararname çıkarmak,

Kararnameleri imzalamak,

Sürekli hastalık, sakatlık ve kocama sebebi ile belirli kişilerin cezalarını hafifletmek veya kaldırmak,

Devlet Denetleme Kurulunun üyelerini ve Başkanını atamak,

Devlet Denetleme Kuruluna inceleme, araştırma ve denetleme yaptırtmak,

Yükseköğretim Kurulu üyelerini seçmek,

Üniversite rektörlerini seçmek,

c) Yargı ile ilgili olanlar:

Anayasa Mahkemesi üyelerini, Danıştay üyelerinin dörtte birini, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı ve Yargıtay Cumhuriyet Başsavcıvekilini, Askeri Yargıtay üyelerini, Askeri Yüksek İdare Mahkemesi üyelerini, Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu üyelerini seçmek.

Cumhurbaşkanı, ayrıca Anayasada ve kanunlarda verilen seçme ve atama görevleri ile diğer görevleri yerine getirir ve yetkileri kullanır.

E. Sorumluluk ve sorumsuzluk hali

Madde 105 – Cumhurbaşkanının, Anayasa ve diğer kanunlarda Başbakan ve ilgili bakanın imzalarına gerek olmaksızın tek başına yapabileceği belirtilen işlemleri dışındaki bütün kararları, Başbakan ve ilgili bakanlarca imzalanır; bu kararlardan Başbakan ve ilgili bakan sorumludur.

Cumhurbaşkanının resen imzaladığı kararlar ve emirler aleyhine Anayasa Mahkemesi dahil, yargı mercilerine başvurulamaz.

Cumhurbaşkanı, vatana ihanetten dolayı, Türkiye Büyük Millet Meclisi üye tamsayısının en az üçte birinin teklifi üzerine, üye tamsayısının en az dörtte üçünün vereceği kararla suçlandırılır.

F. Cumhurbaşkanına vekillik etme

Madde 106 – Cumhurbaşkanının hastalık ve yurt dışına çıkma gibi sebeplerle geçici olarak görevinden ayrılması hallerinde, görevine dönmesine kadar, ölüm, çekilme veya başka bir sebeple Cumhurbaşkanlığı makamının boşalması halinde de yenisi seçilinceye kadar, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı Cumhurbaşkanlığına vekillik eder ve Cumhurbaşkanına ait yetkileri kullanır.

G. Cumhurbaşkanı Genel Sekreterliği

Madde 107 – Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreterliğinin kuruluşu, teşkilat ve çalışma esasları, personel atama işlemleri Cumhurbaşkanlığı kararnamesi ile düzenlenir.

H. Devlet Denetleme Kurulu

Madde 108 – İdarenin hukuka uygunluğunun, düzenli ve verimli şekilde yürütülmesinin ve geliştirilmesinin sağlanması amacıyla, Cumhurbaşkanlığına bağlı olarak kurulan Devlet Denetleme Kurulu, Cumhurbaşkanının isteği üzerine, tüm kamu kurum ve kuruluşlarında ve sermayesinin yarısından fazlasına bu kurum ve kuruluşların katıldığı her türlü kuruluşta, kamu kurumu niteliğinde olan meslek kuruluşlarında, her düzeydeki işçi ve işveren meslek kuruluşlarında, kamuya yararlı derneklerle vakıflarda, her türlü inceleme, araştırma ve denetlemeleri yapar.

Silahlı Kuvvetler ve yargı organları, Devlet Denetleme Kurulunun görev alanı dışındadır.

Devlet Denetleme Kurulunun üyeleri ve üyeleri içinden Başkanı, kanunda belirlenen nitelikteki kişiler arasından, Cumhurbaşkanınca atanır.

Devlet Denetleme Kurulunun işleyişi, üyelerinin görev süresi ve diğer özlük işleri, kanunla düzenlenir.

II. Bakanlar Kurulu

A. Kuruluş

Madde 109 – Bakanlar Kurulu, Başbakan ve bakanlardan kurulur.

Başbakan, Cumhurbaşkanınca, Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri arasından atanır.

Bakanlar, Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri veya milletvekili seçilme yeterliğine sahip olanlar arasından Başbakanca seçilir ve Cumhurbaşkanınca atanır; gerektiğinde Başbakanın önerisi üzerine Cumhurbaşkanınca görevlerine son verilir.

B. Göreve başlama ve güvenoyu

Madde 110 – Bakanlar Kurulunun listesi tam olarak Türkiye Büyük Millet Meclisine sunulur. Türkiye Büyük Millet Meclisi tatilde ise toplantıya çağrılır.

Bakanlar Kurulunun programı, kuruluşundan en geç bir hafta içinde Başbakan veya bir bakan tarafından Türkiye Büyük Millet Meclisinde okunur ve güvenoyuna başvurulur. Güvenoyu için görüşmeler, programın okunmasından iki tam gün geçtikten sonra başlar ve görüşmelerin bitiminden bir tam gün geçtikten sonra oylama yapılır.

C. Görev sırasında güvenoyu

Madde 111 – Başbakan, gerekli görürse, Bakanlar Kurulunda görüştükten sonra, Türkiye Büyük Millet Meclisinden güven isteyebilir.

Güven istemi, Türkiye Büyük Millet Meclisine bildirilmesinden bir tam gün geçmedikçe görüşülemez ve görüşmelerin bitiminden bir tam gün geçmedikçe oya konulamaz.

Güven istemi, ancak üye tamsayısının salt çoğunluğuyla reddedilebilir.

D. Görev ve siyasi sorumluluk

Madde 112 – Başbakan, Bakanlar Kurulunun başkanı olarak, Bakanlıklar arasında işbirliğini sağlar ve hükümetin genel siyasetinin yürütülmesini gözetir. Bakanlar Kurulu, bu siyasetin yürütülmesinden birlikte sorumludur.

Her bakan, Başbakana karşı sorumlu olup ayrıca kendi yetkisi içindeki işlerden ve emri altındakilerin eylem ve işlemlerinden de sorumludur.

Başbakan, bakanların görevlerinin Anayasa ve kanunlara uygun olarak yerine getirilmesini gözetmek ve düzeltici önlemleri almakla yükümlüdür.

Bakanlar Kurulu üyelerinden milletvekili olmayanlar; 81 inci maddede yazılı şekilde Millet Meclisi önünde andiçerler ve bakan sıfatını taşıdıkları sürece milletvekillerinin tabi oldukları kayıt ve şartlara uyarlar ve yasama

dokunulmazlığına sahip bulunurlar. Bunlar Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri gibi ödenek ve yolluk alırlar.

E. Bakanlıkların kurulması ve bakanlar

Madde 113 – Bakanlıkların kurulması, kaldırılması, görevleri, yetkileri ve teşkilatı kanunla düzenlenir.

Açık olan bakanlıklarla izinli veya özürlü olan bir bakana, diğer bir bakan geçici olarak vekillik eder. Ancak, bir bakan birden fazlasına vekillik edemez.

Türkiye Büyük Millet Meclisi kararı ile Yüce Divana verilen bir bakan bakanlıktan düşer. Başbakanın Yüce Divana sevki halinde hükümet istifa etmiş sayılır.

Herhangi bir sebeple boşalan bakanlığa en geç onbeş gün içinde atama yapılır.

F. Seçimlerde geçici Bakanlar Kurulu

Madde 114 – Türkiye Büyük Millet Meclisi genel seçimlerinden önce, Adalet, İçişleri ve Ulaştırma bakanları çekilir. Seçimin başlangıç tarihinden üç gün önce; seçim dönemi bitmeden seçimin yenilenmesine karar verilmesi halinde ise, bu karardan başlayarak beş gün içinde, bu bakanlıklara Türkiye Büyük Millet Meclisi içinden veya dışarıdan bağımsızlar Başbakanca atanır.

116 ncı madde gereğince seçimlerin yenilenmesine karar verildiğinde Bakanlar Kurulu çekilir ve Cumhurbaşkanı geçici Bakanlar Kurulunu kurmak üzere bir Başbakan atar.

Geçici Bakanlar Kuruluna, Adalet, İçişleri ve Ulaştırma bakanları Türkiye Büyük Millet Meclisindeki veya Meclis dışındaki bağımsızlardan olmak üzere, siyasi parti gruplarından, oranlarına göre üye alınır.

Siyasi parti gruplarından alınacak üye sayısını Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı tespit ederek Başbakana bildirir. Teklif edilen bakanlığı kabul etmeyen veya sonradan çekilen partililer yerine, Türkiye Büyük Millet Meclisi içinden veya dışarıdan bağımsızlar atanır.

Geçici Bakanlar Kurulu, yenilenme kararının Resmi Gazete'de ilanından itibaren beş gün içinde kurulur.

Geçici Bakanlar Kurulu için güvenoyuna başvurulmaz.

Geçici Bakanlar Kurulu seçim süresince ve yeni Meclis toplanıncaya kadar vazife görür.

1) Anayasa'nın 114. maddesinde Türkiye Büyük Millet Meclisi seçimlerinden önce Adalet, İçişleri ve Ulaştırma bakanlarının görevlerinden çekilmeleri öngörülmekle birlikte diğer Bakanlar ve Başbakan açısından böyle bir çekilme yükümlülüğü getirilmemiştir. Cumhurbaşkanı, Başbakan ve Bakanların aday olmaları halinde görevden çekilme zorunluluğu getirilmemiş olmasının bu kişilerin görevlerinin niteliğinden kaynaklandığı anlaşılmaktadır. Kanun koyucunun Cumhurbaşkanı, Başbakan ve Bakanların görevlerinden ayrılmaları ve bu görevlerin geçici olarak başkaları tarafından yürütülmesinin, seçim döneminde aksaklıklara neden olabileceğini gözeterek tercihini dava konusu kural doğrultusunda kullanması takdir yetkisi içindedir.

Cumhurbaşkanı, Başbakan ve Bakanların diğer kamu görevlileri ile aynı hukuksal durumda oldukları söylenemeyeceğinden bu kişiler bakımından Cumhurbaşkanlığına aday olmaları halinde görevden çekilme zorunluluğu getirilmemiş olmasında eşitlik ilkesine aykırı bir yön bulunmamaktadır. AYMK., E.2012/30; K.2012/96; T.15/06/2012

G. Tüzükler

Madde 115 – Bakanlar Kurulu, kanunun uygulanmasını göstermek veya emrettiği işleri belirtmek üzere, kanunlara aykırı olmamak ve Danıştayın incelemesinden geçirilmek şartıyla tüzükler çıkarabilir.

Tüzükler, Cumhurbaşkanınca imzalanır ve kanunlar gibi yayımlanır.

H. Türkiye Büyük Millet Meclisi seçimlerinin Cumhurbaşkanınca yenilenmesi

Madde 116 – Bakanlar Kurulunun, 110 uncu maddede belirtilen güvenoyunu alamaması ve 99 uncu veya 111 inci maddeler uyarınca güvensizlik oyuyla düşürülmesi hallerinde; kırkbeş gün içinde yeni Bakanlar Kurulu kurulamadığı veya kurulduğu halde güvenoyu alamadığı takdirde Cumhurbaşkanı, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanına danışarak, seçimlerin yenilenmesine karar verebilir.

Başbakanın güvensizlik oyu ile düşürülmeden istifa etmesi üzerine kırkbeş gün içinde veya yeni seçilen Türkiye Büyük Millet Meclisinde Başkanlık Divanı seçiminden sonra yine kırkbeş gün içinde Bakanlar Kurulunun kurulamaması hallerinde de Cumhurbaşkanı Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanına danışarak seçimlerin yenilenmesine karar verebilir.

Yenilenme kararı Resmi Gazetede yayımlanır ve seçime gidilir.

ANAYASA MAHKEMESİ KARAR ÖZETLERİ

1) Anayasa yargısının amacı, Anayasa'ya uygunluk denetimi işlevini yerine getirerek Anayasa'ya aykırılıklarıönlemektir. Yasama organının Anayasa'ya aykırı düşmeyen tercih haklarına herhangi bir nedenle ya da yerindelik denetimi sayılabilecek bir yaklaşımla ilişilemez. Yasama organının uygun bulduğu bir günde seçimin yapılması asıldır. Günü belirlenmeyen seçim olamaz. Anayasa'nın 77. maddesindeki olağan ve yenilenen, 78. maddesindeki ara seçim, 116. maddesindeki Cumhurbaşkanınca yenilenmesi türlerinde bir hedef olarak seçim gününün belirlenmesi, düzenlemeyi tamamlayan temel bir öğe olarak ele alınacaktır. Başlı başına seçim gününe ilişkin maddenin Anayasa'nın herhangi bir kuralına aykırılığı söz konusu olmadığı gibi Yasa'nın öbür kurallarıyla, örneğin onsekiz yaşını tamamlayarak seçme hakkı verilenlerin yazılmalarıyla bağlantılı biçimiyle de Anayasa'ya aykırı yönü yoktur. Katılımın olabildiğince gerçekleşmesi için tanınan zamanın, gerçekleşmeyi sözde ya da olanaksız bırakacak biçimde sınırlayıp daraltmak, ön işlemlerin tamamlanmasını gözetmeyecek ölçüde sınırlamak durumlarında aykırılığı irdelenebilir. Yasa tümüyle incelendiğinde de seçim gününe ilişkin maddenin bir aykırılık oluşturduğu saptanmamıştır. AYMK., E.1995/54; K.1995/59; T.18/11/1995

İ. Milli Savunma

1. Başkomutanlık ve Genelkurmay Başkanlığı

Madde 117 – Başkomutanlık, Türkiye Büyük Millet Meclisinin manevi varlığından ayrılamaz ve Cumhurbaşkanı tarafından temsil olunur.

Milli güvenliğin sağlanmasından ve Silahlı Kuvvetlerin yurt savunmasına hazırlanmasından, Türkiye Büyük Millet Meclisine karşı, Bakanlar Kurulu sorumludur.

Genelkurmay Başkanı; Silahlı Kuvvetlerin komutanı olup, savaşta Başkomutanlık görevlerini Cumhurbaşkanlığı namına yerine getirir.

Genelkurmay Başkanı, Bakanlar Kurulunun teklifi üzerine, Cumhurbaşkanınca atanır; görev ve yetkileri kanunla düzenlenir. Genelkurmay Başkanı, bu görev ve yetkilerinden dolayı Başbakana karşı sorumludur.

Milli Savunma Bakanlığının, Genelkurmay Başkanlığı ve Kuvvet Komutanlıkları ile görev ilişkileri ve yetki alanı kanunla düzenlenir.

2. Milli Güvenlik Kurulu

Madde 118 – (Değişik birinci fıkra: 3/10/2001-4709/32 md.) Millî Güvenlik Kurulu; Cumhurbaşkanının başkanlığında, Başbakan, Genelkurmay Başkanı, Başbakan yardımcıları, Adalet, Millî Savunma, İçişleri, Dışişleri Bakanları, Kara, Deniz ve Hava Kuvvetleri Komutanları ve Jandarma Genel Komutanından kurulur.

Gündemin özelliğine göre Kurul toplantılarına ilgili bakan ve kişiler çağrılıp görüşleri alınabilir.

(Değişik birinci cümle: 3/10/2001-4709/32 md.) Millî Güvenlik Kurulu; Devletin millî güvenlik siyasetinin tayini, tespiti ve uygulanması ile ilgili alınan tavsiye kararları ve gerekli koordinasyonun sağlanması konusundaki görüşlerini Bakanlar Kuruluna bildirir. Kurulun, Devletin varlığı ve bağımsızlığı, ülkenin bütünlüğü ve bölünmezliği, toplumun huzur ve güvenliğinin korunması hususunda alınmasını zorunlu gördüğü tedbirlere ait kararlar Bakanlar Kurulunca değerlendirilir.[32]

Milli Güvenlik Kurulunun gündemi; Başbakan ve Genelkurmay Başkanının önerileri dikkate alınarak Cumhurbaşkanınca düzenlenir.

Cumhurbaşkanı katılamadığı zamanlar Milli Güvenlik Kurulu Başbakanın başkanlığında toplanır. Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliğinin teşkilatı ve görevleri kanunla düzenlenir.

III. Olağanüstü yönetim usulleri

A. Olağanüstü haller

1. Tabii afet ve ağır ekonomik bunalım sebebiyle olağanüstü hal ilanı

Madde 119 – Tabii afet, tehlikeli salgın hastalıklar veya ağır ekonomik bunalım hallerinde, Cumhurbaşkanı başkanlığında toplanan Bakanlar Kurulu, yurdun bir veya birden fazla bölgesinde veya bütününde süresi altı ayı geçmemek üzere olağanüstü hal ilan edebilir.

2. Şiddet olaylarının yaygınlaşması ve kamu düzeninin ciddi şekilde bozulması sebepleriyle olağanüstü hal ilanı

Madde 120 – Anayasa ile kurulan hür demokrasi düzenini veya temel hak ve hürriyetleri ortadan kaldırmaya yönelik yaygın şiddet hareketlerine ait ciddi belirtilerin ortaya çıkması veya şiddet olayları sebebiyle kamu düzeninin ciddi şekilde bozulması hallerinde, Cumhurbaşkanı başkanlığında toplanan Bakanlar Kurulu, Milli Güvenlik Kurulunun da görüşünü aldıktan sonra yurdun bir veya birden fazla bölgesinde veya bütününde, süresi altı ayı geçmemek üzere olağanüstü hal ilan edebilir.

3. Olağanüstü hallerle ilgili düzenleme

Madde 121 – Anayasanın 119 ve 120 nci maddeleri uyarınca olağanüstü hal ilanına karar verilmesi durumunda, bu karar Resmi Gazetede yayımlanır ve hemen Türkiye Büyük Millet Meclisinin onayına sunulur. Türkiye Büyük

---

[32] Bu fıkrada bulunan; "öncelikle dikkate alınır" ibaresi, 3/10/2001 tarihli ve 4709 sayılı Kanunla, "değerlendirilir" olarak değiştirilmiş ve metne işlenmiştir.

Millet Meclisi tatilde ise derhal toplantıya çağırılır. Meclis, olağanüstü hal süresini değiştirebilir, Bakanlar Kurulunun istemi üzerine, her defasında dört ayı geçmemek üzere, süreyi uzatabilir veya olağanüstü hali kaldırabilir.

119 uncu madde uyarınca ilan edilen olağanüstü hallerde vatandaşlar için getirilecek para, mal ve çalışma yükümlülükleri ile olağanüstü hallerin her türü için ayrı ayrı geçerli olmak üzere, Anayasanın 15 inci maddesindeki ilkeler doğrultusunda temel hak ve hürriyetlerin nasıl sınırlanacağı veya nasıl durdurulacağı, halin gerektirdiği tedbirlerin nasıl ve ne suretle alınacağı, kamu hizmeti görevlilerine ne gibi yetkiler verileceği, görevlilerin durumlarında ne gibi değişiklikler yapılacağı ve olağanüstü yönetim usulleri, Olağanüstü Hal Kanununda düzenlenir.

Olağanüstü hal süresince, Cumhurbaşkanının başkanlığında toplanan Bakanlar Kurulu, olağanüstü halin gerekli kıldığı konularda, kanun hükmünde kararnameler çıkarabilir. Bu kararnameler, Resmi Gazetede yayımlanır ve aynı gün Türkiye Büyük Millet Meclisinin onayına sunulur; bunların Meclisce onaylanmasına ilişkin süre ve usul, İçtüzükte belirlenir.

B. Sıkıyönetim, seferberlik ve savaş hali

Madde 122 – Anayasanın tanıdığı hür demokrasi düzenini veya temel hak ve hürriyetleri ortadan kaldırmaya yönelen ve olağanüstü hal ilanını gerektiren hallerden daha vahim şiddet hareketlerinin yaygınlaşması veya savaş hali, savaşı gerektirecek bir durumun başgöstermesi, ayaklanma olması veya vatan veya Cumhuriyete karşı kuvvetli ve eylemli bir kalkışmanın veya ülkenin ve milletin bölünmezliğini içten veya dıştan tehlikeye düşüren şiddet hareketlerinin yaygınlaşması sebepleriyle, Cumhurbaşkanı başkanlığında toplanan Bakanlar Kurulu, Milli Güvenlik Kurulunun da görüşünü aldıktan sonra, süresi altı ayı aşmamak üzere yurdun bir veya birden fazla bölgesinde veya bütününde sıkıyönetim ilan edebilir. Bu karar, derhal Resmi Gazetede yayımlanır ve aynı gün Türkiye Büyük Millet Meclisinin onayına sunulur. Türkiye Büyük Millet Meclisi toplantı halinde değilse hemen toplantıya çağırılır. Türkiye Büyük Millet Meclisi gerekli gördüğü takdirde sıkıyönetim süresini kısaltabilir, uzatabilir veya sıkıyönetimi kaldırabilir.

Sıkıyönetim süresinde, Cumhurbaşkanının başkanlığında toplanan Bakanlar Kurulu sıkıyönetim halinin gerekli kıldığı konularda kanun hükmünde kararname çıkarabilir.

Bu kararnamameler Resmi Gazetede yayımlanır ve aynı gün Türkiye Büyük Millet Meclisinin onayına sunulur. Bunların Meclisce onaylanmasına ilişkin süre ve usul İçtüzükte belirlenir.

Sıkıyönetimin her defasında dört ayı aşmamak üzere uzatılması, Türkiye Büyük Millet Meclisinin kararına bağlıdır. Savaş hallerinde bu dört aylık süre aranmaz.

Sıkıyönetim, seferberlik ve savaş hallerinde hangi hükümlerin uygulanacağı ve işlemlerin nasıl yürütüleceği, idare ile olan ilişkileri, hürriyetlerin nasıl kısıtlanacağı veya durdurulacağı ve savaş veya savaşı gerektirecek bir durumun başgöstermesi halinde vatandaşlar için getirilecek yükümlülükler kanunla düzenlenir.

Sıkıyönetim komutanları Genelkurmay Başkanlığına bağlı olarak görev yaparlar.

IV. İdare

A. İdarenin esasları

1. İdarenin bütünlüğü ve kamu tüzelkişiliği

Madde 123 – İdare, kuruluş ve görevleriyle bir bütündür ve kanunla düzenlenir.

İdarenin kuruluş ve görevleri, merkezden yönetim ve yerinden yönetim esaslarına dayanır.

Kamu tüzelkişiliği, ancak kanunla veya kanunun açıkça verdiği yetkiye dayanılarak kurulur.

2. Yönetmelikler

Madde 124 – Başbakanlık, bakanlıklar ve kamu tüzelkişileri, kendi görev alanlarını ilgilendiren kanunların ve tüzüklerin uygulanmasını sağlamak üzere ve bunlara aykırı olmamak şartıyla, yönetmelikler çıkarabilirler.

Hangi yönetmeliklerin Resmi Gazetede yayımlanacağı kanunda belirtilir.

B. Yargı yolu

Madde 125 – İdarenin her türlü eylem ve işlemlerine karşı yargı yolu açıktır.**(Ek hüküm: 13/8/1999-4446/2 md.)** Kamu hizmetleri ile ilgili imtiyaz şartlaşma ve sözleşmelerinde bunlardan doğan uyuşmazlıkların milli veya milletlerarası tahkim yoluyla çözülmesi öngörülebilir. Milletlerarası tahkime ancak yabancılık unsuru taşıyan uyuşmazlıklar için gidilebilir.

Cumhurbaşkanının tek başına yapacağı işlemler ile Yüksek Askeri Şuranın kararları yargı denetimi dışındadır. **(Ek cümle: 7/5/2010-5982/11 md.)** Ancak, Yüksek Askerî Şûranın terfi işlemleri ile kadrosuzluk nedeniyle emekliye ayırma hariç her türlü ilişik kesme kararlarına karşı yargı yolu açıktır.

İdari işlemlere karşı açılacak davalarda süre, yazılı bildirim tarihinden başlar.

(Değişik birinci cümle: 7/5/2010-5982/11 md.) Yargı yetkisi, idarî eylem ve işlemlerin hukuka uygunluğunun denetimi ile sınırlı olup, hiçbir su-

rette yerindelik denetimi şeklinde kullanılamaz. Yürütme görevinin kanunlarda gösterilen şekil ve esaslara uygun olarak yerine getirilmesini kısıtlayacak, idari eylem ve işlem niteliğinde veya takdir yetkisini kaldıracak biçimde yargı kararı verilemez.

İdari işlemin uygulanması halinde telafisi güç veya imkansız zararların doğması ve idari işlemin açıkça hukuka aykırı olması şartlarının birlikte gerçekleşmesi durumunda gerekçe gösterilerek yürütmenin durdurulmasına karar verilebilir.

Kanun, olağanüstü hallerde, sıkıyönetim, seferberlik ve savaş halinde ayrıca milli güvenlik, kamu düzeni, genel sağlık nedenleri ile yürütmenin durdurulması kararı verilmesini sınırlayabilir.

İdare, kendi eylem ve işlemlerinden doğan zararı ödemekle yükümlüdür.

C. İdarenin kuruluşu

1. Merkezi idare

Madde 126 – Türkiye, merkezi idare kuruluşu bakımından, coğrafya durumuna, ekonomik şartlara ve kamu hizmetlerinin gereklerine göre, illere; iller de diğer kademeli bölümlere ayırılır.

İllerin idaresi yetki genişliği esasına dayanır.

Kamu hizmetlerinin görülmesinde verim ve uyum sağlamak amacıyla, birden çok ili içine alan merkezi idare teşkilatı kurulabilir. Bu teşkilatın görev ve yetkileri kanunla düzenlenir.

2. Mahalli idareler

Madde 127 – Mahalli idareler; il, belediye veya köy halkının mahalli müşterek ihtiyaçlarını karşılamak üzere kuruluş esasları kanunla belirtilen ve karar organları, gene kanunda gösterilen, seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan kamu tüzelkişileridir.

Mahalli idarelerin kuruluş ve görevleri ile yetkileri, yerinden yönetim ilkesine uygun olarak kanunla düzenlenir.

(Değişik: 23/7/1995 - 4121/12 md.) Mahalli idarelerin seçimleri, 67 nci maddedeki esaslara göre beş yılda bir yapılır. Ancak, milletvekili genel veya ara seçiminden önceki veya sonraki bir yıl içinde yapılması gereken mahalli idareler organlarına veya bu organların üyelerine ilişkin genel veya ara seçimler milletvekili genel veya ara seçimleriyle birlikte yapılır. Kanun, büyük yerleşim merkezleri için özel yönetim biçimleri getirebilir.

Mahalli idarelerin seçilmiş organlarının, organlık sıfatını kazanmalarına ilişkin itirazların çözümü ve kaybetmeleri, konusundaki denetim yargı yolu ile olur. Ancak, görevleri ile ilgili bir suç sebebi ile hakkında soruşturma

veya kovuşturma açılan mahalli idare organları veya bu organların üyelerini, İçişleri Bakanı, geçici bir tedbir olarak, kesin hükme kadar uzaklaştırabilir.

Merkezi idare, mahalli idareler üzerinde, mahalli hizmetlerin idarenin bütünlüğü ilkesine uygun şekilde yürütülmesi, kamu görevlerinde birliğin sağlanması, toplum yararının korunması ve mahalli ihtiyaçların gereği gibi karşılanması amacıyla, kanunda belirtilen esas ve usuller dairesinde idari vesayet yetkisine sahiptir.

Mahalli idarelerin belirli kamu hizmetlerinin görülmesi amacı ile, kendi aralarında Bakanlar Kurulunun izni ile birlik kurmaları, görevleri, yetkileri, maliye ve kolluk işleri ve merkezi idare ile karşılıklı bağ ve ilgileri kanunla düzenlenir. Bu idarelere, görevleri ile orantılı gelir kaynakları sağlanır.

D. Kamu hizmeti görevlileriyle ilgili hükümler

1. Genel ilkeler

Madde 128 – Devletin, kamu iktisadi teşebbüsleri ve diğer kamu tüzelkişilerinin genel idare esaslarına göre yürütmekle yükümlü oldukları kamu hizmetlerinin gerektirdiği asli ve sürekli görevler, memurlar ve diğer kamu görevlileri eliyle görülür.

Memurların ve diğer kamu görevlilerinin nitelikleri, atanmaları, görev ve yetkileri, hakları ve yükümlülükleri, aylık ve ödenekleri ve diğer özlük işleri kanunla düzenlenir. **(Ek cümle: 7/5/2010-5982/12 md.)** Ancak, malî ve sosyal haklara ilişkin toplu sözleşme hükümleri saklıdır. Üst kademe yöneticilerinin yetiştirilme usul ve esasları, kanunla özel olarak düzenlenir.

2. Görev ve sorumlulukları, disiplin kovuşturulmasında güvence

Madde 129 – Memurlar ve diğer kamu görevlileri Anayasa ve kanunlara sadık kalarak faaliyette bulunmakla yükümlüdürler.

Memurlar ve diğer kamu görevlileri ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ve bunların üst kuruluşları mensuplarına savunma hakkı tanınmadıkça disiplin cezası verilemez.

(Değişik üçüncü fıkra: 7/5/2010-5982/13 md.) Disiplin kararları yargı denetimi dışında bırakılamaz.

Silahlı Kuvvetler mensupları ile hakimler ve savcılar hakkındaki hükümler saklıdır.

Memurlar ve diğer kamu görevlilerinin yetkilerini kullanırken işledikleri kusurlardan doğan tazminat davaları, kendilerine rücu edilmek kaydıyla ve kanunun gösterdiği şekil ve şartlara uygun olarak, ancak idare aleyhine açılabilir.

Memurlar ve diğer kamu görevlileri hakkında işledikleri iddia edilen suçlardan ötürü ceza kovuşturması açılması, kanunla belirlenen istisnalar dışında, kanunun gösterdiği idari merciin iznine bağlıdır.

E. Yükseköğretim kurumları ve üst kuruluşları

1. Yükseköğretim kurumları

Madde 130 – Çağdaş eğitim-öğretim esaslarına dayanan bir düzen içinde milletin ve ülkenin ihtiyaçlarına uygun insan gücü yetiştirmek amacı ile; ortaöğretime dayalı çeşitli düzeylerde eğitim-öğretim, bilimsel araştırma, yayın ve danışmanlık yapmak, ülkeye ve insanlığa hizmet etmek üzere çeşitli birimlerden oluşan kamu tüzelkişiliğine ve bilimsel özerkliğe sahip üniversiteler Devlet tarafından kanunla kurulur.

Kanunda gösterilen usul ve esaslara göre, kazanç amacına yönelik olmamak şartı ile vakıflar tarafından, Devletin gözetim ve denetimine tabi yükseköğretim kurumları kurulabilir.

Kanun, üniversitelerin ülke sathına dengeli bir biçimde yayılmasını gözetir.

Üniversiteler ile öğretim üyeleri ve yardımcıları serbestçe her türlü bilimsel araştırma ve yayında bulunabilirler. Ancak, bu yetki, Devletin varlığı ve bağımsızlığı ve milletin ve ülkenin bütünlüğü ve bölünmezliği aleyhinde faaliyette bulunma serbestliği vermez.

Üniversiteler ve bunlara bağlı birimler, Devletin gözetimi ve denetimi altında olup, güvenlik hizmetleri Devletçe sağlanır.

Kanunun belirlediği usul ve esaslara göre; rektörler Cumhurbaşkanınca, dekanlar ise Yükseköğretim Kurulunca seçilir ve atanır.

Üniversite yönetim ve denetim organları ile öğretim elemanları; Yükseköğretim Kurulunun veya üniversitelerin yetkili organlarının dışında kalan makamlarca her ne suretle olursa olsun görevlerinden uzaklaştırılamazlar.

Üniversitelerin hazırladığı bütçeler; Yükseköğretim Kurulunca tetkik ve onaylandıktan sonra Milli Eğitim Bakanlığına sunulur ve merkezi yönetim bütçesinin bağlı olduğu esaslara uygun olarak işleme tabi tutularak yürürlüğe konulur ve denetlenir.[33]

Yükseköğretim kurumlarının kuruluş ve organları ile işleyişleri ve bunların seçimleri, görev, yetki ve sorumlulukları üniversiteler üzerinde Devletin gözetim ve denetim hakkını kullanma usulleri, öğretim elemanlarının görevleri, unvanları, atama, yükselme ve emeklilikleri, öğretim elemanı yetiştirme, üniversitelerin ve öğretim elemanlarının kamu kuruluşları ve diğer kurumlar ile ilişkileri, öğretim düzeyleri ve süreleri, yükseköğretime giriş, devam ve alınacak harçlar, Devletin yapacağı yardımlar ile ilgili ilkeler, disiplin ve

---

[33] 29/10/2005 tarihli ve 5428 sayılı Kanunun 1 inci maddesiyle bu fıkrada yer alan "genel ve katma bütçelerin" ibaresi "merkezi yönetim bütçesinin" şeklinde değiştirilmiş ve metne işlenmiştir.

ceza işleri, mali işler, özlük hakları, öğretim elemanlarının uyacakları koşullar, üniversitelerarası ihtiyaçlara göre öğretim elemanlarının görevlendirilmesi, öğrenimin ve öğretimin hürriyet ve teminat içinde ve çağdaş bilim ve teknoloji gereklerine göre yürütülmesi, Yükseköğretim kuruluna ve üniversitelere Devletin sağladığı mali kaynakların kullanılması kanunla düzenlenir.

Vakıflar tarafından kurulan yükseköğretim kurumları, mali ve idari konuları dışındaki akademik çalışmaları, öğretim elemanlarının sağlanması ve güvenlik yönlerinden, Devlet eliyle kurulan yükseköğretim kurumları için Anayasada belirtilen hükümlere tabidir.

2. Yükseköğretim üst kuruluşları

Madde 131 – Yükseköğretim kurumlarının öğretimini planlamak, düzenlemek, yönetmek, denetlemek, yükseköğretim kurumlarındaki eğitim - öğretim ve bilimsel araştırma faaliyetlerini yönlendirmek bu kurumların kanunda belirtilen amaç ve ilkeler doğrultusunda kurulmasını, geliştirilmesini ve üniversitelere tahsis edilen kaynakların etkili bir biçimde kullanılmasını sağlamak ve öğretim elemanlarının yetiştirilmesi için planlama yapmak maksadı ile Yükseköğretim Kurulu kurulur.

(Değişik ikinci fıkra: 7/5/2004-5170/8 md.) Yükseköğretim Kurulu, üniversiteler ve Bakanlar Kurulunca seçilen ve sayıları, nitelikleri, seçilme usulleri kanunla belirlenen adaylar arasından rektörlük ve öğretim üyeliğinde başarılı hizmet yapmış profesörlere öncelik vermek sureti ile Cumhurbaşkanınca atanan üyeler ve Cumhurbaşkanınca doğrudan doğruya seçilen üyelerden kurulur.

Kurulun teşkilatı, görev, yetki, sorumluluğu ve çalışma esasları kanunla düzenlenir.

3. Yükseköğretim kurumlarından özel hükümlere tabi olanlar

Madde 132 - Türk Silahlı Kuvvetleri ve emniyet teşkilatına bağlı yükseköğretim kurumları özel kanunlarının hükümlerine tabidir.

F. Radyo ve Televizyon Üst Kurulu, radyo ve televizyon kuruluşları ve kamuyla ilişkili haber ajansları[34]

Madde 133 - (Değişik: 8/7/1993 - 3913/1 md.)

Radyo ve televizyon istasyonları kurmak ve işletmek kanunla düzenlenecek şartlar çerçevesinde serbesttir.

---

[34] Bu madde başlığı "F. Radyo ve televizyon kuruluşları ve kamuyla ilişkili haber ajansları" iken, 21/6/2005 tarihli ve 5370 sayılı Kanunun 1 inci maddesiyle metne işlendiği şekilde değiştirilmiştir.

(Ek fıkra: 21/6/2005-5370/1 md.) Radyo ve televizyon faaliyetlerini düzenlemek ve denetlemek amacıyla kurulan Radyo ve Televizyon Üst Kurulu dokuz üyeden oluşur. Üyeler, siyasi parti gruplarının üye sayısı oranında belirlenecek üye sayısının ikişer katı olarak gösterecekleri adaylar arasından, her siyasi parti grubuna düşen üye sayısı esas alınmak suretiyle Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulunca seçilir. Radyo ve Televizyon Üst Kurulunun kuruluşu, görev ve yetkileri, üyelerinin nitelikleri, seçim usulleri ve görev süreleri kanunla düzenlenir.

Devletçe kamu tüzelkişiliği olarak kurulan tek radyo ve televizyon kurumu ile kamu tüzelkişilerinden yardım gören haber ajanslarının özerkliği ve yayınlarının tarafsızlığı esastır.

G. Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu

Madde 134 – Atatürkçü düşünceyi, Atatürk ilke ve inkılaplarını, Türk kültürünü, Türk tarihini ve Türk dilini bilimsel yoldan araştırmak, tanıtmak ve yaymak ve yayınlar yapmak amacıyla; Atatürk'ün manevi himayelerinde, Cumnurbaşkanının gözetim ve desteğinde, Başbakanlığa bağlı; Atatürk Araştırma Merkezi, Türk Dil Kurumu, Türk Tarih Kurumu ve Atatürk Kültür Merkezinden oluşan, kamu tüzel kişiliğine sahip "Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu" kurulur.

Türk Dil Kurumu ile Türk Tarih Kurumu için Atatürk'ün vasiyetnamesinde belirtilen mali menfaatler saklı olup kendilerine tahsis edilir.

Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumunun; kuruluşu, organları, çalışma usulleri ve özlük işleri ile kuruluşuna dahil kurumlar üzerindeki yetkileri kanunla düzenlenir.

H. Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları

Madde 135 – Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ve üst kuruluşları; belli bir mesleğe mensup olanların müşterek ihtiyaçlarını karşılamak, mesleki faaliyetlerini kolaylaştırmak, mesleğin genel menfaatlere uygun olarak gelişmesini sağlamak, meslek mensuplarının birbirleri ile ve halk ile olan ilişkilerinde dürüstlüğü ve güveni hakim kılmak üzere meslek disiplini ve ahlakını korumak maksadı ile kanunla kurulan ve organları kendi üyeleri tarafından kanunda gösterilen usullere göre yargı gözetimi altında, gizli oyla seçilen kamu tüzelkişilikleridir.

Kamu kurum ve kuruluşları ile kamu iktisadi teşebbüslerinde asli ve sürekli görevlerde çalışanların meslek kuruluşlarına girme mecburiyeti aranmaz.

(Değişik: 23/7/1995 - 4121/13 md.) Bu meslek kuruluşları, kuruluş amaçları dışında faaliyette bulunamazlar.

(Değişik: 23/7/1995 - 4121/13 md.) Bu meslek kuruluşları ve üst kuruluşları organlarının seçimlerinde siyasi partiler aday gösteremezler.

(Değişik: 23/7/1995 - 4121/13 md.) Bu meslek kuruluşları üzerinde Devletin idari ve mali denetimine ilişkin kurallar kanunla düzenlenir.

(Değişik: 23/7/1995 - 4121/13 md.) Amaçları dışında faaliyet gösteren meslek kuruluşlarının sorumlu organlarının görevine, kanunun belirlediği merciin veya Cumhuriyet savcısının istemi üzerine mahkeme kararıyla son verilir ve yerlerine yenileri seçtirilir.

(Değişik: 23/7/1995 - 4121/13 md.) Ancak, milli güvenliğin, kamu düzeninin, suç işlenmesini veya suçun devamını önlemenin yahut yakalamanın gerektirdiği hallerde gecikmede sakınca varsa, kanunla bir merci, meslek kuruluşlarını veya üst kuruluşlarını faaliyetten men ile yetkilendirilebilir. Bu merciin kararı, yirmidört saat içerisinde görevli hakimin onayına sunulur. Hakim, kararını kırksekiz saat içinde açıklar; aksi halde, bu idari karar kendiliğinden yürürlükten kalkar.

İ. Diyanet İşleri Başkanlığı

Madde 136 – Genel idare içinde yer alan Diyanet İşleri Başkanlığı, laiklik ilkesi doğrultusunda, bütün siyasi görüş ve düşünüşlerin dışında kalarak ve milletçe dayanışma ve bütünleşmeyi amaç edinerek, özel kanununda gösterilen görevleri yerine getirir.

J. Kanunsuz emir

Madde 137 – Kamu hizmetlerinde herhangi bir sıfat ve suretle çalışmakta olan kimse, üstünden aldığı emri, yönetmelik, tüzük, kanun veya Anayasa hükümlerine aykırı görürse, yerine getirmez ve bu aykırılığı o emri verene bildirir. Ancak, üstü emrinde ısrar eder ve bu emrini yazı ile yenilerse, emir yerine getirilir; bu halde, emri yerine getiren sorumlu olmaz.

Konusu suç teşkil eden emir, hiçbir suretle yerine getirilmez; yerine getiren kimse sorumluluktan kurtulamaz.

Askeri hizmetlerin görülmesi ve acele hallerde kamu düzeni ve kamu güvenliğinin korunması için kanunla gösterilen istisnalar saklıdır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
Yargı

I. Genel hükümler

A. Mahkemelerin bağımsızlığı

Madde 138 – Hakimler, görevlerinde bağımsızdırlar; Anayasaya, kanuna ve hukuka uygun olarak vicdanı kanaatlerine göre hüküm verirler.

Hiçbir organ, makam, merci veya kişi, yargı yetkisinin kullanılmasında mahkemelere ve hakimlere emir ve talimat veremez; genelge gönderemez; tavsiye ve telkinde bulunamaz.

Görülmekte olan bir dava hakkında Yasama Meclisinde yargı yetkisinin kullanılması ile ilgili soru sorulamaz, görüşme yapılamaz veya herhangi bir beyanda bulunulamaz.

Yasama ve yürütme organları ile idare, mahkeme kararlarına uymak zorundadır; bu organlar ve idare, mahkeme kararlarını hiçbir suretle değiştiremez ve bunların yerine getirilmesini geciktiremez.

B. Hakimlik ve savcılık teminatı

Madde 139 – Hakimler ve savcılar azlolunamaz, kendileri istemedikçe Anayasada gösterilen yaştan önce emekliye ayrılamaz; bir mahkemenin veya kadronun kaldırılması sebebiyle de olsa, aylık, ödenek ve diğer özlük haklarından yoksun kılınamaz.

Meslekten çıkarılmayı gerektiren bir suçtan dolayı hüküm giymiş olanlar, görevini sağlık bakımından yerine getiremeyeceği kesin olarak anlaşılanlar veya meslekte kalmalarının uygun olmadığına karar verilenler hakkında kanundaki istisnalar saklıdır.

C. Hakimlik ve savcılık mesleği

Madde 140 – Hakimler ve savcılar adli ve idari yargı hakim ve savcıları olarak görev yaparlar. Bu görevler meslekten hakim ve savcılar eliyle yürütülür.

Hakimler, mahkemelerin bağımsızlığı ve hakimlik teminatı esaslarına göre görev ifa ederler.

Hakim ve savcıların nitelikleri, atanmaları, hakları ve ödevleri, aylık ve ödenekleri, meslekte ilerlemeleri, görevlerinin ve görev yerlerinin geçici veya sürekli olarak değiştirilmesi, haklarında disiplin kovuşturması açılması ve disiplin cezası verilmesi, görevleriyle ilgili veya görevleri sırasında işledikleri suçlarından dolayı soruşturma yapılması ve yargılanmalarına karar verilmesi, meslekten çıkarmayı gerektiren suçluluk veya yetersizlik halleri ve meslek içi eğitimleri ile diğer özlük işleri mahkemelerin bağımsızlığı ve hakimlik teminatı esaslarına göre kanunla düzenlenir.

Hakimler ve savcılar altmışbeş yaşını bitirinceye kadar hizmet görürler; askeri hakimlerin yaş haddi, yükselme ve emeklilikleri kanunda gösterilir.

Hakimler ve savcılar, kanunda belirtilenlerden başka, resmi ve özel hiçbir görev alamazlar.

Hakimler ve savcılar idari görevleri yönünden Adalet Bakanlığına bağlıdırlar.

Hakim ve savcı olup da adalet hizmetindeki idari görevlerde çalışanlar, hakimler ve savcılar hakkındaki hükümlere tabidirler. Bunlar, hakimler ve savcılara ait esaslar dairesinde sınıflandırılır ve derecelendirilirler, hakimlere ve savcılara tanınan her türlü haklardan yararlanırlar.

D. Duruşmaların açık ve kararların gerekçeli olması

Madde 141 – Mahkemelerde duruşmalar herkese açıktır. Duruşmaların bir kısmının veya tamamının kapalı yapılmasına ancak genel ahlakın veya kamu güvenliğinin kesin olarak gerekli kıldığı hallerde karar verilebilir.

Küçüklerin yargılanması hakkında kanunla özel hükümler konulur.

Bütün mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli olarak yazılır.

Davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılması, yargının görevidir.

E. Mahkemelerin kuruluşu

Madde 142 – Mahkemelerin kuruluşu, görev ve yetkileri, işleyişi ve yargılama usulleri kanunla düzenlenir.

F. Devlet Güvenlik Mahkemeleri

Madde 143 – (Mülga: 7/5/2004-5170/9 md.)

G. Adalet hizmetlerinin denetimi[35]

Madde 144 – (Değişik: 7/5/2010-5982/14 md.)

Adalet hizmetleri ile savcıların idarî görevleri yönünden Adalet Bakanlığınca denetimi, adalet müfettişleri ile hâkim ve savcı mesleğinden olan iç denetçiler; araştırma, inceleme ve soruşturma işlemleri ise adalet müfettişleri eliyle yapılır. Buna ilişkin usul ve esaslar kanunla düzenlenir.

H. Askeri yargı

Madde 145 – (Değişik: 7/5/2010-5982/15 md.)

Askerî yargı, askerî mahkemeler ve disiplin mahkemeleri tarafından yürütülür. Bu mahkemeler; asker kişiler tarafından işlenen askerî suçlar ile bunların asker kişiler aleyhine veya askerlik hizmet ve görevleriyle ilgili olarak işledikleri suçlara ait davalara bakmakla görevlidir. Devletin güvenliğine, anayasal düzene ve bu düzenin işleyişine karşı suçlara ait davalar her halde adliye mahkemelerinde görülür.

Savaş hali haricinde, asker olmayan kişiler askerî mahkemelerde yargılanamaz.

---

[35] Bu maddenin kenar başlığı "G. Hakim ve savcıların denetimi" iken, 7/5/2010 tarihli ve 5982 sayılı Kanunun 14 üncü maddesiyle metne işlendiği şekilde değiştirilmiştir.

Askerî mahkemelerin savaş halinde hangi suçlar ve hangi kişiler bakımından yetkili oldukları; kuruluşları ve gerektiğinde bu mahkemelerde adlî yargı hâkim ve savcılarının görevlendirilmeleri kanunla düzenlenir.

Askerî yargı organlarının kuruluşu, işleyişi, askerî hâkimlerin özlük işleri, askerî savcılık görevlerini yapan askerî hâkimlerin görevli bulundukları komutanlıkla ilişkileri, mahkemelerin bağımsızlığı ve hâkimlik teminatı esaslarına göre kanunla düzenlenir.

II. Yüksek mahkemeler

A. Anayasa Mahkemesi

1. Kuruluşu

Madde 146 – (Değişik: 7/5/2010-5982/16 md.)[36]

Anayasa Mahkemesi onyedi üyeden kurulur.

Türkiye Büyük Millet Meclisi; iki üyeyi Sayıştay Genel Kurulunun kendi başkan ve üyeleri arasından, her boş yer için gösterecekleri üçer aday içinden, bir üyeyi ise baro başkanlarının serbest avukatlar arasından gösterecekleri üç aday içinden yapacağı gizli oylamayla seçer. Türkiye Büyük Millet Meclisinde yapılacak bu seçimde, her boş üyelik için ilk oylamada üye tam sayısının üçte iki ve ikinci oylamada üye tam sayısının salt çoğunluğu aranır. İkinci oylamada salt çoğunluk sağlanamazsa, bu oylamada en çok oy alan iki aday için üçüncü oylama yapılır; üçüncü oylamada en fazla oy alan aday üye seçilmiş olur.

Cumhurbaşkanı; üç üyeyi Yargıtay, iki üyeyi Danıştay, bir üyeyi Askerî Yargıtay, bir üyeyi Askerî Yüksek İdare Mahkemesi genel kurullarınca kendi başkan ve üyeleri arasından her boş yer için gösterecekleri üçer aday içinden; en az ikisi hukukçu olmak üzere üç üyeyi Yükseköğretim Kurulunun kendi üyesi olmayan yükseköğretim kurumlarının hukuk, iktisat ve siyasal bilimler dallarında görev yapan öğretim üyeleri arasından göstereceği üçer aday içinden; dört üyeyi üst kademe yöneticileri, serbest avukatlar, birinci sınıf hâkim ve savcılar ile en az beş yıl raportörlük yapmış Anayasa Mahkemesi raportörleri arasından seçer.

Yargıtay, Danıştay, Askerî Yargıtay, Askerî Yüksek İdare Mahkemesi ve Sayıştay genel kurulları ile Yükseköğretim Kurulundan Anayasa Mahkemesi üyeliğine aday göstermek için yapılacak seçimlerde, her boş üyelik için, (…)

---

[36] Bu maddenin dördüncü fıkrasının birinci cümlesinde yer alan "… bir üye ancak bir aday için oy kullanabilir; …" ibaresi, aynı fıkranın ikinci cümlesinde yer alan "… de her bir baro başkanı ancak bir aday için oy kullanabilir ve …" ibaresi, 1/8/2010 tarihli ve 27659 (Mükerrer) sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Anayasa Mahkemesi'nin 7/7/2010 tarihli ve E.: 2010/49, K.: 2010/87 sayılı Kararı ile iptal edilmiştir.

en fazla oy alan üç kişi aday gösterilmiş sayılır. Baro başkanlarının serbest avukatlar arasından gösterecekleri üç aday için yapılacak seçimde (…)[36] en fazla oy alan üç kişi aday gösterilmiş sayılır.

Anayasa Mahkemesine üye seçilebilmek için, kırkbeş yaşın doldurulmuş olması kaydıyla; yükseköğretim kurumları öğretim üyelerinin profesör veya doçent unvanını kazanmış, avukatların en az yirmi yıl fiilen avukatlık yapmış, üst kademe yöneticilerinin yükseköğrenim görmüş ve en az yirmi yıl kamu hizmetinde fiilen çalışmış, birinci sınıf hâkim ve savcıların adaylık dahil en az yirmi yıl çalışmış olması şarttır.

Anayasa Mahkemesi üyeleri arasından gizli oyla ve üye tam sayısının salt çoğunluğu ile dört yıl için bir Başkan ve iki başkanvekili seçilir. Süresi bitenler yeniden seçilebilirler.

Anayasa Mahkemesi üyeleri aslî görevleri dışında resmi veya özel hiçbir görev alamazlar.

2. Üyelerin görev süresi ve üyeliğin sona ermesi[37]

Madde 147 – (Değişik birinci fıkra: 7/5/2010-5982/17 md.) Anayasa Mahkemesi üyeleri oniki yıl için seçilirler. Bir kimse iki defa Anayasa Mahkemesi üyesi seçilemez. Anayasa Mahkemesi üyeleri altmışbeş yaşını doldurunca emekliye ayrılırlar. Zorunlu emeklilik yaşından önce görev süresi dolan üyelerin başka bir görevde çalışmaları ve özlük işleri kanunla düzenlenir.

Anayasa Mahkemesi üyeliği, bir üyenin hakimlik mesleğinden çıkarılmayı gerektiren bir suçtan dolayı hüküm giymesi halinde kendiliğinden; görevini sağlık bakımından yerine getiremeyeceğinin kesin olarak anlaşılması halinde de, Anayasa Mahkemesi üye tamsayısının salt çoğunluğunun kararı ile sona erer.

3. Görev ve yetkileri[38]

Madde 148 – Anayasa Mahkemesi, kanunların, kanun hükmünde kararnamelerin ve Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğünün Anayasaya şekil ve esas bakımlarından uygunluğunu denetler ve bireysel başvuruları karara bağlar. Anayasa değişikliklerini ise sadece şekil bakımından inceler ve denetler. Ancak, olağanüstü hallerde, sıkıyönetim ve savaş hallerinde çıkarılan kanun hükmünde kararnamelerin şekil ve esas bakımından Anayasaya aykırılığı iddiasıyla, Anayasa Mahkemesinde dava açılamaz.

---

37 Bu maddenin kenar başlığı "2. Üyeliğin sona ermesi" iken, 7/5/2010 tarihli ve 5982 sayılı Kanunun 17 nci maddesiyle metne işlendiği şekilde değiştirilmiştir.

38 7/5/2010 tarihli ve 5982 sayılı Kanunun 18 inci maddesiyle, bu maddenin birinci fıkrasının birinci cümlesinin sonuna "ve bireysel başvuruları karara bağlar" ibaresi eklenmiş ve metne işlenmiştir.

Kanunların şekil bakımından denetlenmesi, son oylamanın, öngörülen çoğunlukla yapılıp yapılmadığı; Anayasa değişikliklerinde ise, teklif ve oylama çoğunluğuna ve ivedilikle görüşülemeyeceği şartına uyulup uyulmadığı hususları ile sınırlıdır. Şekil bakımından denetleme, Cumhurbaşkanınca veya Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerinin beşte biri tarafından istenebilir. Kanunun yayımlandığı tarihten itibaren on gün geçtikten sonra, şekil bozukluğuna dayalı iptal davası açılamaz; def'i yoluyla da ileri sürülemez.

(Ek fıkra: 7/5/2010-5982/18 md.) Herkes, Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından, ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurabilir. Başvuruda bulunabilmek için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması şarttır.

(Ek fıkra: 7/5/2010-5982/18 md.) Bireysel başvuruda, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlarda inceleme yapılamaz.

(Ek fıkra: 7/5/2010-5982/18 md.) Bireysel başvuruya ilişkin usul ve esaslar kanunla düzenlenir.

Anayasa Mahkemesi Cumhurbaşkanını, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanını, Bakanlar Kurulu üyelerini, Anayasa Mahkemesi, Yargıtay, Danıştay, Askeri Yargıtay, Askeri Yüksek İdare Mahkemesi Başkan ve üyelerini, Başsavcılarını, Cumhuriyet Başsavcıvekilini, Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu ve Sayıştay Başkan ve üyelerini görevleriyle ilgili suçlardan dolayı Yüce Divan sıfatıyla yargılar.[39]

(Ek fıkra: 7/5/2010-5982/18 md.) Genelkurmay Başkanı, Kara, Deniz ve Hava Kuvvetleri Komutanları ile Jandarma Genel Komutanı da görevleriyle ilgili suçlardan dolayı Yüce Divanda yargılanırlar.

Yüce Divanda, savcılık görevini Cumhuriyet Başsavcısı veya Cumhuriyet Başsavcıvekili yapar.

(Değişik beşinci fıkra: 7/5/2010-5982/18 md.) Yüce Divan kararlarına karşı yeniden inceleme başvurusu yapılabilir. Genel Kurulun yeniden inceleme sonucunda verdiği kararlar kesindir.

Anayasa Mahkemesi, Anayasa ile verilen diğer görevleri de yerine getirir.

4. Çalışma ve yargılama usulü

Madde 149 – (Değişik: 7/5/2010-5982/19 md.)

Anayasa Mahkemesi, iki bölüm ve Genel Kurul halinde çalışır. Bölümler, başkanvekili başkanlığında dört üyenin katılımıyla toplanır. Genel Kurul,

---

[39] 7/5/2010 tarihli ve 5982 sayılı Kanunun 18 inci maddesiyle, bu fıkrada yer alan "Cumhurbaşkanını," ibaresinden sonra gelmek üzere "Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanını," ibaresi eklenmiş ve metne işlenmiştir.

Mahkeme Başkanının veya Başkanın belirleyeceği başkanvekilinin başkanlığında en az oniki üye ile toplanır. Bölümler ve Genel Kurul, kararlarını salt çoğunlukla alır. Bireysel başvuruların kabul edilebilirlik incelemesi için komisyonlar oluşturulabilir.

Siyasî partilere ilişkin dava ve başvurulara, iptal ve itiraz davaları ile Yüce Divan sıfatıyla yürütülecek yargılamalara Genel Kurulca bakılır, bireysel başvurular ise bölümlerce karara bağlanır.

Anayasa değişikliğinde iptale, siyasî partilerin kapatılmasına ya da Devlet yardımından yoksun bırakılmasına karar verilebilmesi için toplantıya katılan üyelerin üçte iki oy çokluğu şarttır.

Şekil bozukluğuna dayalı iptal davaları Anayasa Mahkemesince öncelikle incelenip karara bağlanır.

Anayasa Mahkemesinin kuruluşu, Genel Kurul ve bölümlerin yargılama usulleri, Başkan, başkanvekilleri ve üyelerin disiplin işleri kanunla; Mahkemenin çalışma esasları, bölüm ve komisyonların oluşumu ve işbölümü kendi yapacağı İçtüzükle düzenlenir.

Anayasa Mahkemesi Yüce Divan sıfatıyla baktığı davalar dışında kalan işleri dosya üzerinde inceler. Ancak, bireysel başvurularda duruşma yapılmasına karar verilebilir. Mahkeme ayrıca, gerekli gördüğü hallerde sözlü açıklamalarını dinlemek üzere ilgilileri ve konu üzerinde bilgisi olanları çağırabilir ve siyasî partilerin kapatılmasına ilişkin davalarda, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısından sonra kapatılması istenen siyasî partinin genel başkanlığının veya tayin edeceği bir vekilin savunmasını dinler.

5. İptal davası

Madde 150 – Kanunların, kanun hükmündeki kararnamelerin, Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğünün veya bunların belirli madde ve hükümlerinin şekil ve esas bakımından Anayasaya aykırılığı iddiasıyla Anayasa Mahkemesinde doğrudan doğruya iptal davası açabilme hakkı, Cumhurbaşkanına, iktidar ve anamuhalefet partisi Meclis grupları ile Türkiye Büyük Millet Meclisi üye tamsayısının en az beşte biri tutarındaki üyelere aittir. İktidarda birden fazla siyasi partinin bulunması halinde, iktidar partilerinin dava açma hakkını en fazla üyeye sahip olan parti kullanır.

6. Dava açma süresi

Madde 151 – Anayasa Mahkemesinde doğrudan doğruya iptal davası açma hakkı, iptali istenen kanun, kanun hükmünde kararname veya içtüzüğün Resmi Gazetede yayımlanmasından başlayarak altmış gün sonra düşer.

7. Anayasaya aykırılığın diğer mahkemelerde ileri sürülmesi

Madde 152 – Bir davaya bakmakta olan mahkeme, uygulanacak bir kanun veya kanun hükmünde kararnamenin hükümlerini Anayasaya aykırı görürse veya taraflardan birinin ileri sürdüğü aykırılık iddiasının ciddi olduğu kanısına varırsa, Anayasa Mahkemesinin bu konuda vereceği karara kadar davayı geri bırakır.

Mahkeme, Anayasaya aykırılık iddiasını ciddi görmezse bu iddia, temyiz merciince esas hükümle birlikte karara bağlanır.

Anayasa Mahkemesi, işin kendisine gelişinden başlamak üzere beş ay içinde kararını verir ve açıklar. Bu süre içinde karar verilmezse mahkeme davayı yürürlükteki kanun hükümlerine göre sonuçlandırır. Ancak, Anayasa Mahkemesinin kararı, esas hakkındaki karar kesinleşinceye kadar gelirse, mahkeme buna uymak zorundadır.

Anayasa Mahkemesinin işin esasına girerek verdiği red kararının Resmi Gazetede yayımlanmasından sonra on yıl geçmedikçe aynı kanun hükmünün Anayasaya aykırılığı iddiasıyla tekrar başvuruda bulunulamaz.

8. Anayasa Mahkemesinin kararları

Madde 153 – Anayasa Mahkemesinin kararları kesindir. İptal kararları gerekçesi yazılmadan açıklanamaz.

Anayasa Mahkemesi bir kanun veya kanun hükmünde kararnamenin tamamını veya bir hükmünü iptal ederken, kanun koyucu gibi hareketle, yeni bir uygulamaya yol açacak biçimde hüküm tesis edemez.

Kanun, kanun hükmünde kararname veya Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü ya da bunların hükümleri, iptal kararlarının Resmi Gazetede yayımlandığı tarihte yürürlükten kalkar. Gereken hallerde Anayasa Mahkemesi iptal hükmünün yürürlüğe gireceği tarihi ayrıca kararlaştırabilir. Bu tarih, kararın Resmi Gazetede yayımlandığı günden başlayarak bir yılı geçemez.

İptal kararının yürürlüğe girişinin ertelendiği durumlarda, Türkiye Büyük Millet Meclisi, iptal kararının ortaya çıkardığı hukuki boşluğu dolduracak kanun tasarı veya teklifini öncelikle görüşüp karara bağlar.

İptal kararları geriye yürümez.

Anayasa Mahkemesi kararları Resmi Gazetede hemen yayımlanır ve yasama, yürütme ve yargı organlarını, idare makamlarını, gerçek ve tüzelkişileri bağlar.

B. Yargıtay

Madde 154 – Yargıtay, adliye mahkemelerince verilen ve kanunun başka bir adli yargı merciine bırakmadığı karar ve hükümlerin son inceleme merciidir. Kanunla gösterilen belli davalara da ilk ve son derece mahkemesi olarak bakar.

Yargıtay üyeleri, birinci sınıfa ayrılmış adli yargı hakim ve Cumhuriyet savcıları ile bu meslekten sayılanlar arasından Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca üye tamsayısının salt çoğunluğu ile ve gizli oyla seçilir.

Yargıtay Birinci Başkanı, birinci başkanvekilleri ve daire başkanları kendi üyeleri arasından Yargıtay Genel Kurulunca üye tamsayısının salt çoğunluğu ve gizli oyla dört yıl için seçilirler; süresi bitenler yeniden seçilebilirler.

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı ve Cumhuriyet Başsavcıvekili, Yargıtay Genel Kurulunun kendi üyeleri arasından gizli oyla belirleyeceği beşer aday arasından Cumhurbaşkanı tarafından dört yıl için seçilirler. Süresi bitenler yeniden seçilebilirler.

Yargıtayın kuruluşu, işleyişi, Başkan, başkanvekilleri, daire başkanları ve üyeleri ile Cumhuriyet Başsavcısı ve Cumhuriyet Başsavcıvekilinin nitelikleri ve seçim usulleri, mahkemelerin bağımsızlığı ve hakimlik teminatı esaslarına göre kanunla düzenlenir.

C. Danıştay

Madde 155 – Danıştay, idari mahkemelerce verilen ve kanunun başka bir idari yargı merciine bırakmadığı karar ve hükümlerin son inceleme merciidir. Kanunla gösterilen belli davalara da ilk ve son derece mahkemesi olarak bakar.

(Değişik ikinci fıkra: 13/8/1999 - 4446/3 md.) Danıştay, davaları görmek, Başbakan ve Bakanlar Kurulunca gönderilen kanun tasarıları, kamu hizmetleri ile ilgili imtiyaz şartlaşma ve sözleşmeleri hakkında iki ay içinde düşüncesini bildirmek, tüzük tasarılarını incelemek, idari uyuşmazlıkları çözmek ve kanunla gösterilen diğer işleri yapmakla görevlidir.

Danıştay üyelerinin dörtte üçü, birinci sınıf idari yargı hakim ve savcıları ile bu meslekten sayılanlar arasından Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu; dörtte biri, nitelikleri kanunda belirtilen görevliler arasından Cumhurbaşkanı; tarafından seçilir.

Danıştay Başkanı, Başsavcı, başkanvekilleri ve daire başkanları, kendi üyeleri arasından Danıştay Genel Kurulunca üye tamsayısının salt çoğunluğu ve gizli oyla dört yıl için seçilirler. Süresi bitenler yeniden seçilebilirler.

Danıştayın, kuruluşu, işleyişi, Başkan, Başsavcı, başkanvekilleri, daire başkanları ile üyelerinin nitelikleri ve seçim usulleri, idari yargının özelliği, mahkemelerin bağımsızlığı ve hakimlik teminatı esaslarına göre kanunla düzenlenir.

D. Askeri Yargıtay

Madde 156 – Askeri Yargıtay, askeri mahkemelerden verilen karar ve hükümlerin son inceleme merciidir. Ayrıca, asker kişilerin kanunla gösterilen belli davalarına ilk ve son derece mahkemesi olarak bakar.

Askeri Yargıtay üyeleri birinci sınıf askeri hakimler arasından Askeri Yargıtay Genel Kurulunun üye tamsayısının salt çoğunluğu ve gizli oyla her boş yer için göstereceği üçer aday içinden Cumhurbaşkanınca seçilir.

Askeri Yargıtay Başkanı, Başsavcısı, İkinci Başkanı ve daire başkanları Askeri Yargıtay üyeleri arasından rütbe ve kıdem sırasına göre atanırlar.

(Değişik son fıkra: 7/5/2010-5982/20 md.) Askerî Yargıtayın kuruluşu, işleyişi, mensuplarının disiplin ve özlük işleri mahkemelerin bağımsızlığı ve hâkimlik teminatı esaslarına göre kanunla düzenlenir.

E. Askeri Yüksek İdare Mahkemesi

Madde 157 – Askeri Yüksek İdare Mahkemesi, askeri olmayan makamlarca tesis edilmiş olsa bile, asker kişileri ilgilendiren ve askeri hizmete ilişkin idari işlem ve eylemlerden doğan uyuşmazlıkların yargı denetimini yapan ilk ve son derece mahkemesidir. Ancak, askerlik yükümlülüğünden doğan uyuşmazlıklarda ilgilinin asker kişi olması şartı aranmaz.

Askeri Yüksek İdare Mahkemesinin askeri hakim sınıfından olan üyeleri, mahkemenin bu sınıftan olan başkan ve üyeleri tamsayısının salt çoğunluğu ve gizli oy ile birinci sınıf askeri hakimler arasından her boş yer için gösterilecek üç aday içinden; hakim sınıfından olmayan üyeleri, rütbe ve nitelikleri kanunda gösterilen subaylar arasından, Genelkurmay Başkanlığınca her boş yer için gösterilecek üç aday içinden Cumhurbaşkanınca seçilir.

Askeri hakim sınıfından olmayan üyelerin görev süresi en fazla dört yıldır.

Mahkemenin Başkanı, Başsavcı ve daire başkanları hakim sınıfından olanlar arasından rütbe ve kıdem sırasına göre atanırlar.

(Değişik son fıkra: 7/5/2010-5982/21 md.) Askerî Yüksek İdare Mahkemesinin kuruluşu, işleyişi, yargılama usulleri, mensuplarının disiplin ve özlük işleri mahkemelerin bağımsızlığı ve hâkimlik teminatı esaslarına göre kanunla düzenlenir.

F. Uyuşmazlık Mahkemesi

Madde 158 – Uyuşmazlık Mahkemesi adli, idari ve askeri yargı mercileri arasındaki görev ve hüküm uyuşmazlıklarını kesin olarak çözümlemeye yetkilidir.

Uyuşmazlık Mahkemesinin kuruluşu, üyelerinin nitelikleri ve seçimleri ile işleyişi kanunla düzenlenir. Bu mahkemenin Başkanlığını Anayasa Mahkemesince, kendi üyeleri arasından görevlendirilen üye yapar.

Diğer mahkemelerle, Anayasa Mahkemesi arasındaki görev uyuşmazlıklarında, Anayasa Mahkemesinin kararı esas alınır.

III. Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu

Madde 159 – (Değişik: 7/5/2010-5982/22 md.)[40]

Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu, mahkemelerin bağımsızlığı ve hâkimlik teminatı esaslarına göre kurulur ve görev yapar.

Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu yirmiiki asıl ve oniki yedek üyeden oluşur; üç daire halinde çalışır.

Kurulun Başkanı Adalet Bakanıdır. Adalet Bakanlığı Müsteşarı Kurulun tabiî üyesidir. Kurulun, dört asıl üyesi, nitelikleri kanunda belirtilen; yükseköğretim kurumlarının hukuk, (…)[40] dallarında görev yapan öğretim üyeleri, (…) [40] ile avukatlar arasından Cumhurbaşkanınca, üç asıl ve üç yedek üyesi Yargıtay üyeleri arasından Yargıtay Genel Kurulunca, iki asıl ve iki yedek üyesi Danıştay üyeleri arasından Danıştay Genel Kurulunca, bir asıl ve bir yedek üyesi Türkiye Adalet Akademisi Genel Kurulunca kendi üyeleri arasından, yedi asıl ve dört yedek üyesi birinci sınıf olup, birinci sınıfa ayrılmayı gerektiren nitelikleri yitirmemiş adlî yargı hâkim ve savcıları arasından adlî yargı hâkim ve savcılarınca, üç asıl ve iki yedek üyesi birinci sınıf olup, birinci sınıfa ayrılmayı gerektiren nitelikleri yitirmemiş idarî yargı hâkim ve savcıları arasından idarî yargı hâkim ve savcılarınca, dört yıl için seçilir. Süresi biten üyeler yeniden seçilebilir.

Kurul üyeliği seçimi, üyelerin görev süresinin dolmasından önceki altmış gün içinde yapılır. Cumhurbaşkanı tarafından seçilen üyelerin görev süreleri dolmadan Kurul üyeliğinin boşalması durumunda, boşalmayı takip eden altmış gün içinde, yeni üyelerin seçimi yapılır. Diğer üyeliklerin boşalması halinde, asıl üyenin yedeği tarafından kalan süre tamamlanır.

Yargıtay, Danıştay ve Türkiye Adalet Akademisi genel kurullarından seçilecek Kurul üyeliği için her üyenin, birinci sınıf adlî ve idarî yargı hâkim ve savcıları arasından seçilecek Kurul üyeliği için her hâkim ve savcının; (…)[40] oy kullanacağı seçimlerde, en fazla oy alan adaylar sırasıyla asıl ve yedek üye seçilir. Bu seçimler her dönem için bir defada ve gizli oyla yapılır.

---

[40] Bu maddenin üçüncü fıkrasının üçüncü cümlesinde yer alan "…iktisat ve siyasal bilimler …" ve "… üst kademe yöneticileri …" ibareleri ile aynı maddenin beşinci fıkrasının birinci cümlesinde yer alan " … ancak bir aday için …" ibaresi, 1/8/2010 tarihli ve 27659 (Mükerrer) sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Anayasa Mahkemesi'nin 7/7/2010 tarihli ve E.: 2010/49, K.: 2010/87 sayılı Kararı ile iptal edilmiştir.

Kurulun, Adalet Bakanı ile Adalet Bakanlığı Müsteşarı dışındaki asıl üyeleri, görevlerinin devamı süresince; kanunda belirlenenler dışında başka bir görev alamazlar veya Kurul tarafından başka bir göreve atanamaz ve seçilemezler.

Kurulun yönetimi ve temsili Kurul Başkanına aittir. Kurul Başkanı dairelerin çalışmalarına katılamaz. Kurul, kendi üyeleri arasından daire başkanlarını ve daire başkanlarından birini de başkanvekili olarak seçer. Başkan, yetkilerinden bir kısmını başkanvekiline devredebilir.

Kurul, adlî ve idarî yargı hâkim ve savcılarını mesleğe kabul etme, atama ve nakletme, geçici yetki verme, yükselme ve birinci sınıfa ayırma, kadro dağıtma, meslekte kalmaları uygun görülmeyenler hakkında karar verme, disiplin cezası verme, görevden uzaklaştırma işlemlerini yapar; Adalet Bakanlığının, bir mahkemenin kaldırılması veya yargı çevresinin değiştirilmesi konusundaki tekliflerini karara bağlar; ayrıca, Anayasa ve kanunlarla verilen diğer görevleri yerine getirir.

Hâkim ve savcıların görevlerini; kanun, tüzük, yönetmeliklere ve genelgelere (hâkimler için idarî nitelikteki genelgelere) uygun olarak yapıp yapmadıklarını denetleme; görevlerinden dolayı veya görevleri sırasında suç işleyip işlemediklerini, hal ve eylemlerinin sıfat ve görevleri icaplarına uyup uymadığını araştırma ve gerektiğinde haklarında inceleme ve soruşturma işlemleri, ilgili dairenin teklifi ve Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu Başkanının oluru ile Kurul müfettişlerine yaptırılır. Soruşturma ve inceleme işlemleri, hakkında soruşturma ve inceleme yapılacak olandan daha kıdemli hâkim veya savcı eliyle de yaptırılabilir.

Kurulun meslekten çıkarma cezasına ilişkin olanlar dışındaki kararlarına karşı yargı mercilerine başvurulamaz.

Kurula bağlı Genel Sekreterlik kurulur. Genel Sekreter, birinci sınıf hâkim ve savcılardan Kurulun teklif ettiği üç aday arasından Kurul Başkanı tarafından atanır. Kurul müfettişleri ile Kurulda geçici veya sürekli olarak çalıştırılacak hâkim ve savcıları, muvafakatlerini alarak atama yetkisi Kurula aittir.

Adalet Bakanlığının merkez, bağlı ve ilgili kuruluşlarında geçici veya sürekli olarak çalıştırılacak hâkim ve savcılar ile adalet müfettişlerini ve hâkim ve savcı mesleğinden olan iç denetçileri, muvafakatlerini alarak atama yetkisi Adalet Bakanına aittir.

Kurul üyelerinin seçimi, dairelerin oluşumu ve işbölümü, Kurulun ve dairelerin görevleri, toplantı ve karar yeter sayıları, çalışma usul ve esasları, dairelerin karar ve işlemlerine karşı yapılacak itirazlar ve bunların incelenmesi usulü ile Genel Sekreterliğin kuruluş ve görevleri kanunla düzenlenir.

IV. Sayıştay

Madde 160 – Sayıştay, merkezî yönetim bütçesi kapsamındaki kamu idareleri ile sosyal güvenlik kurumlarının bütün gelir ve giderleri ile mallarını Türkiye Büyük Millet Meclisi adına denetlemek ve sorumluların hesap ve işlemlerini kesin hükme bağlamak ve kanunlarla verilen inceleme, denetleme ve hükme bağlama işlerini yapmakla görevlidir. Sayıştayın kesin hükümleri hakkında ilgililer yazılı bildirim tarihinden itibaren onbeş gün içinde bir kereye mahsus olmak üzere karar düzeltilmesi isteminde bulunabilirler. Bu kararlar dolayısıyla idari yargı yoluna başvurulamaz.[41]

Vergi, benzeri mali yükümlülükler ve ödevler hakkında Danıştay ile Sayıştay kararları arasındaki uyuşmazlıklarda Danıştay kararları esas alınır.

(Ek üçüncü fıkra: 29/10/2005-5428/2 md.) Mahallî idarelerin hesap ve işlemlerinin denetimi ve kesin hükme bağlanması Sayıştay tarafından yapılır.

Sayıştayın kuruluşu, işleyişi, denetim usulleri, mensuplarının nitelikleri, atanmaları, ödev ve yetkileri, hakları ve yükümlülükleri ve diğer özlük işleri, Başkan ve üyelerinin teminatı kanunla düzenlenir.

(Mülga son fıkra: 7/5/2004-5170/10 md.)

DÖRDÜNCÜ KISIM
Mali ve Ekonomik Hükümler

BİRİNCİ BÖLÜM
Mali Hükümler

I. Bütçe

A. Bütçenin hazırlanması ve uygulanması

Madde 161 – Devletin ve kamu iktisadi teşebbüsleri dışındaki kamu tüzel kişilerinin harcamaları, yıllık bütçelerle yapılır.

(Değişik ikinci fıkra: 29/10/2005-5428/3 md.) Malî yıl başlangıcı ile merkezi yönetim bütçesinin hazırlanması, uygulanması ve kontrolü kanunla düzenlenir.

Kanun, kalkınma planları ile ilgili yatırımlar veya bir yıldan fazla sürecek iş ve hizmetler için özel süre ve usuller koyabilir.

Bütçe kanununa, bütçe ile ilgili hükümler dışında hiçbir hüküm konulamaz.

---

[41] 29/10/2005 tarihli ve 5428 sayılı Kanunun 2 nci maddesiyle bu fıkrada yer alan "genel ve katma bütçeli dairelerin" ibaresi "merkezî yönetim bütçesi kapsamındaki kamu idareleri ile sosyal güvenlik kurumlarının" şeklinde değiştirilmiş ve metne işlenmiştir.

B. Bütçenin görüşülmesi

Madde 162 – Bakanlar Kurulu, merkezî yönetim bütçe tasarısı ile milli bütçe tahminlerini gösteren raporu, mali yıl başından en az yetmişbeş gün önce, Türkiye Büyük Millet Meclisine sunar.[42]

Bütçe tasarıları ve rapor, kırk üyeden kurulu Bütçe Komisyonunda incelenir. Bu komisyonun kuruluşunda, iktidar grubuna veya gruplarına en az yirmibeş üye verilmek şartı ile, siyasi parti gruplarının ve bağımsızların oranlarına göre temsili gözönünde tutulur.

Bütçe Komisyonunun ellibeş gün içinde kabul edeceği metin, Türkiye Büyük Millet Meclisinde görüşülür ve mali yıl başına kadar karara bağlanır.

(Değişik dördüncü fıkra: 29/10/2005-5428/4 md.) Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri, Genel Kurulda, kamu idare bütçeleri hakkında düşüncelerini, her bütçenin tümü üzerindeki görüşmeler sırasında açıklarlar; bölümler ve değişiklik önergeleri, üzerinde ayrıca görüşme yapılmaksızın okunur ve oylanır.

Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri, bütçe kanunu tasarılarının Genel Kurulda görüşülmesi sırasında, gider artırıcı veya gelirleri azaltıcı önerilerde bulunamazlar.

C. Bütçelerde değişiklik yapılabilme esasları

Madde 163 – Merkezî yönetim bütçesiyle verilen ödenek, harcanabilecek miktarın sınırını gösterir. Harcanabilecek miktar sınırının Bakanlar Kurulu kararıyla aşılabileceğine dair bütçelere hüküm konulamaz. Bakanlar Kuruluna kanun hükmünde kararname ile bütçede değişiklik yapmak yetkisi verilemez. Cari yıl bütçesindeki ödenek artışını öngören değişiklik tasarılarında ve cari ve ileriki yıl bütçelerine mali yük getirecek nitelikteki kanun tasarı ve tekliflerinde, belirtilen giderleri karşılayabilecek mali kaynak gösterilmesi zorunludur.

D. Kesinhesap

Madde 164 – Kesinhesap kanunu tasarıları, kanunda daha kısa bir süre kabul edilmemiş ise, ilgili oldukları mali yılın sonundan başlayarak, en geç yedi ay sonra Bakanlar Kurulunca Türkiye Büyük Millet Meclisine sunulur. Sayıştay, genel uygunluk bildirimini, ilişkin olduğu kesinhesap kanunu tasarısının verilmesinden başlayarak en geç yetmişbeş gün içinde Türkiye Büyük Millet Meclisine sunar.

---

[42] 29/10/2005 tarihli ve 5428 sayılı Kanunun 4 üncü maddesiyle 162 nci maddenin birinci fıkrasında yer alan "genel ve katma bütçe tasarıları" ibaresi "merkezî yönetim bütçe tasarısı"; 163 üncü maddede yer alan "genel ve katma bütçelerle" ibaresi "merkezî yönetim bütçesiyle" şeklinde değiştirilmiş ve metne işlenmiştir.

Kesinhesap kanunu tasarısı, yeni yıl bütçe kanunu tasarısıyla birlikte Bütçe Komisyonu gündemine alınır. Bütçe Komisyonu, bütçe kanunu tasarısıyla kesinhesap kanunu tasarısını Genel Kurula birlikte sunar, Genel Kurul, kesinhesap kanunu tasarısını, yeni yıl bütçe kanunu tasarısıyla beraber görüşerek karara bağlar.

Kesinhesap kanunu tasarısı ve genel uygunluk bildiriminin Türkiye Büyük Millet Meclisine verilmiş olması, ilgili yıla ait Sayıştayca sonuçlandırılamamış denetim ve hesap yargılamasını önlemez ve bunların karara bağlandığı anlamına gelmez.

E. Kamu iktisadi teşebbüslerinin denetimi

Madde 165 – Sermayesinin yarısından fazlası doğrudan doğruya veya dolaylı olarak Devlete ait olan kamu kuruluş ve ortaklıklarının Türkiye Büyük Millet Meclisince denetlenmesi esasları kanunla düzenlenir.

İKİNCİ BÖLÜM
Ekonomik Hükümler

I. Planlama; Ekonomik ve Sosyal Konsey[43]

Madde 166 – Ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınmayı, özellikle sanayiin ve tarımın yurt düzeyinde dengeli ve uyumlu biçimde hızla gelişmesini, ülke kaynaklarının döküm ve değerlendirilmesini yaparak verimli şekilde kullanılmasını planlamak, bu amaçla gerekli teşkilatı kurmak Devletin görevidir.

Planda milli tasarrufu ve üretimi artırıcı, fiyatlarda istikrar ve dış ödemelerde dengeyi sağlayıcı, yatırım ve istihdamı geliştirici tedbirler öngörülür; yatırımlarda toplum yararları ve gerekleri gözetilir; kaynakların verimli şekilde kullanılması hedef alınır. Kalkınma girişimleri, bu plana göre gerçekleştirilir.

Kalkınma planlarının hazırlanmasına, Türkiye Büyük Millet Meclisince onaylanmasına, uygulanmasına, değiştirilmesine ve bütünlüğünü bozacak değişikliklerin önlenmesine ilişkin usul ve esaslar kanunla düzenlenir.

(Ek fıkra: 7/5/2010-5982/23 md.) Ekonomik ve sosyal politikaların oluşturulmasında hükümete istişarî nitelikte görüş bildirmek amacıyla Ekonomik ve Sosyal Konsey kurulur. Ekonomik ve Sosyal Konseyin kuruluş ve işleyişi kanunla düzenlenir.

---

[43] Bu maddenin kenar başlığı "I. Planlama" iken, 7/5/2010 tarihli ve 5982 sayılı Kanunun 23 üncü maddesiyle metne işlendiği şekilde değiştirilmiştir.

II. Piyasaların denetimi ve dış ticaretin düzenlenmesi

Madde 167 – Devlet, para, kredi, sermaye, mal ve hizmet piyasalarının sağlıklı ve düzenli işlemelerini sağlayıcı ve geliştirici tedbirleri alır; piyasalarda fiili veya anlaşma sonucu doğacak tekelleşme ve kartelleşmeyi önler.

Dış ticaretin ülke ekonomisinin yararına olmak üzere düzenlenmesi amacıyla ithalat, ihracat ve diğer dış ticaret işlemleri üzerine vergi ve benzeri yükümlülükler dışında ek mali yükümlülükler koymaya ve bunları kaldırmaya kanunla Bakanlar Kuruluna yetki verilebilir.

III. Tabii servetlerin ve kaynakların aranması ve işletilmesi

Madde 168 – Tabii servetler ve kaynaklar Devletin hüküm ve tasarrufu altındadır. Bunların aranması ve işletilmesi hakkı Devlete aittir. Devlet bu hakkını belli bir süre için, gerçek ve tüzelkişilere devredebilir. Hangi tabii servet ve kaynağın arama ve işletmesinin, Devletin gerçek ve tüzelkişilerle ortak olarak veya doğrudan gerçek ve tüzelkişiler eliyle yapılması, kanunun açık iznine bağlıdır. Bu durumda gerçek ve tüzelkişilerin uyması gereken şartlar ve Devletçe yapılacak gözetim, denetim usul ve esasları ve müeyyideler kanunda gösterilir.

IV. Ormanlar ve orman köylüsü

A. Ormanların korunması ve geliştirilmesi

Madde 169 – Devlet, ormanların korunması ve sahalarının genişletilmesi için gerekli kanunları koyar ve tedbirleri alır. Yanan ormanların yerinde yeni orman yetiştirilir, bu yerlerde başka çeşit tarım ve hayvancılık yapılamaz. Bütün ormanların gözetimi Devlete aittir.

Devlet ormanlarının mülkiyeti devrolunamaz. Devlet ormanları kanuna göre, Devletçe yönetilir ve işletilir. Bu ormanlar zamanaşımı ile mülk edinilemez ve kamu yararı dışında irtifak hakkına konu olamaz.

Ormanlara zarar verebilecek hiçbir faaliyet ve eyleme müsaade edilemez. Ormanların tahrip edilmesine yol açan siyasi propaganda yapılamaz; münhasıran orman suçları için genel ve özel af çıkarılamaz. Ormanları yakmak, ormanı yok etmek veya daraltmak amacıyla işlenen suçlar genel ve özel af kapsamına alınamaz.

Orman olarak muhafazasında bilim ve fen bakımından hiçbir yarar görülmeyen, aksine tarım alanlarına dönüştürülmesinde kesin yarar olduğu tespit edilen yerler ile 31/12/1981 tarihinden önce bilim ve fen bakımından orman niteliğini tam olarak kaybetmiş olan tarla, bağ, meyvelik, zeytinlik gibi çeşitli tarım alanlarında veya hayvancılıkta kullanılmasında yarar olduğu tespit edilen araziler, şehir, kasaba ve köy yapılarının toplu olarak bulunduğu yerler dışında, orman sınırlarında daraltma yapılamaz.

B. Orman köylüsünün korunması

Madde 170- Ormanlar içinde veya bitişiğindeki köyler halkının kalkındırılması, ormanların ve bütünlüğünün korunması bakımlarından, ormanın gözetilmesi ve işletilmesinde Devletle bu halkın işbirliğini sağlayıcı tedbirlerle, 31/12/1981 tarihinden önce bilim ve fen bakımından orman niteliğini tamamen kaybetmiş yerlerin değerlendirilmesi; bilim ve fen bakımından orman olarak muhafazasında yarar görülmeyen yerlerin tespiti ve orman sınırları dışına çıkartılması; orman içindeki köyler halkının kısmen veya tamamen bu yerlere yerleştirilmesi için Devlet eliyle anılan yerlerin ihya edilerek bu halkın yararlanmasına tahsisi kanunla düzenlenir.

Devlet, bu halkın işletme araç ve gereçleriyle diğer girdilerinin sağlanmasını kolaylaştırıcı tedbirleri alır.

Orman içinden nakledilen köyler halkına ait araziler, Devlet ormanı olarak derhal ağaçlandırılır.

V. Kooperatifçiliğin geliştirilmesi

Madde 171 – Devlet, milli ekonominin yararlarını dikkate alarak, öncelikle üretimin artırılmasını ve tüketicinin korunmasını amaçlayan kooperatifçiliğin gelişmesini sağlayacak tedbirleri alır.

(Mülga son fıkra: 23/7/1995 - 4121/15 md.)

VI. Tüketiciler ile esnaf ve sanatkarların korunması

A. Tüketicilerin korunması

Madde 172 – Devlet, tüketicileri koruyucu ve aydınlatıcı tedbirler alır, tüketicilerin kendilerini koruyucu girişimlerini teşvik eder.

B. Esnaf ve sanatkarların korunması

Madde 173 – Devlet, esnaf ve sanatkarı koruyucu ve destekleyici tedbirleri alır.

BEŞİNCİ KISIM
Çeşitli Hükümler

I. İnkılap kanunlarının korunması

Madde 174 – Anayasanın hiçbir hükmü, Türk toplumunu çağdaş uygarlık seviyesinin üstüne çıkarma ve Türkiye Cumhuriyetinin laiklik niteliğini koruma amacını güden, aşağıda gösterilen inkılap kanunlarının, Anayasanın halkoyu ile kabul edildiği tarihte yürürlükte bulunan hükümlerinin, Anayasaya aykırı olduğu şeklinde anlaşılamaz ve yorumlanamaz:

1. 3 Mart 1340 tarihli ve 430 sayılı Tevhidi Tedrisat Kanunu;

2. 25 Teşrinisani 1341 tarihli ve 671 sayılı Şapka İktisası Hakkında Kanun;

3. 30 Teşrinisani 1341 tarihli ve 677 sayılı Tekke ve Zaviyelerle Türbelerin Seddine ve Türbedarlıklar ile Bir Takım Unvanların Men ve İlgasına Dair Kanun;

4. 17 Şubat 1926 tarihli ve 743 sayılı Türk Kanunu Medenisiyle kabul edilen, evlenme akdinin evlendirme memuru önünde yapılacağına dair medeni nikah esası ile aynı kanunun 110 uncu maddesi hükmü;

5. 20 Mayıs 1928 tarihli ve 1288 sayılı Beynelmilel Erkamın Kabulü Hakkında Kanun;

6. 1 Teşrinisani 1928 tarihli ve 1353 sayılı Türk Harflerinin Kabul ve Tatbiki hakkında Kanun;

7. 26 Teşrinisani 1934 tarihli ve 2590 sayılı Efendi, Bey, Paşa gibi Lakap ve Unvanların Kaldırıldığına dair Kanun;

8. 3 Kanunuevvel 1934 tarihli ve 2596 sayılı Bazı Kisvelerin Giyilemeyeceğine Dair Kanun.

ALTINCI KISIM
Geçici Hükümler

Geçici Madde 1 – Anayasanın halkoylaması sonucu, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası olarak kabul edildiğinin usulünce ilanı ile birlikte, halkoylaması tarihindeki Milli Güvenlik Konseyi Başkanı ve Devlet Başkanı, Cumhurbaşkanı sıfatını kazanarak, yedi yıllık bir dönem için, Anayasa ile Cumhurbaşkanına tanınan görevleri yerine getirir ve yetkileri kullanır. 18 Eylül 1980 tarihinde Devlet Başkanı olarak içtiği and yürürlükte kalır. Yedi yıllık sürenin sonunda Cumhurbaşkanlığı seçimi Anayasada öngörülen hükümlere göre yapılır.

Cumhurbaşkanı, ilk genel seçimler sonucu Türkiye Büyük Millet Meclisi toplanıp; Başkanlık Divanı oluşuncaya kadar, 12 Aralık 1980 gün ve 2356 sayılı Kanunla teşekkül etmiş olan Milli Güvenlik Konseyinin Başkanlığını da yürütür.

İlk milletvekili genel seçimleri sonunda Türkiye Büyük Millet Meclisi toplanıp göreve başlayıncaya kadar geçecek süre içinde, Cumhurbaşkanlığının herhangi bir surette boşalması halinde, Milli Güvenlik Konseyinin en kıdemli üyesi, Türkiye Büyük Millet Meclisi toplanıp Anayasaya göre yeni Cumhurbaşkanını seçinceye kadar, Cumhurbaşkanına vekalet eder ve O'nun Anayasadaki bütün görevlerini yerine getirir ve yetkilerini kullanır.

Geçici Madde 2 – 12 Aralık 1980 gün ve 2356 sayılı Kanunla kuruluşu gösterilen Milli Güvenlik Konseyi, Anayasaya dayalı olarak hazırlanacak

Siyasi Partiler Kanunu ile Seçim Kanununa göre yapılacak ilk genel seçimler sonucu Türkiye Büyük Millet Meclisi toplanıp

Başkanlık Divanını oluşturuncaya kadar 2324 sayılı Anayasa Düzeni Hakkında Kanun ve 2485 sayılı Kurucu Meclis Hakkında Kanunlara göre görevlerini devam ettirir.

Anayasanın kabulünden sonra 2356 sayılı Kanunun 3 üncü maddesindeki Milli Güvenlik Konseyi Üyeliklerinden birisinin herhangi bir nedenle boşalması halinde doldurulması usulüne ilişkin hüküm uygulanmaz.

Türkiye Büyük Millet Meclisi toplanıp göreve başladıktan sonra, Milli Güvenlik Konseyi, altı yıllık bir süre için Cumhurbaşkanlığı Konseyi haline dönüşür ve Milli Güvenlik Konseyi Üyeleri, Cumhurbaşkanlığı Konseyi Üyesi sıfatını alırlar. Milli Güvenlik Konseyi üyesi olarak 18 Eylül 1980 tarihinde içtikleri and yürürlükte kalır. Cumhurbaşkanlığı Konseyi Üyeleri, Anayasada Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerinin haiz bulundukları özlük hakları ile dokunulmazlığına sahip olurlar. Altı yıllık süre sonunda Cumhurbaşkanlığı Konseyinin hukuki varlığı sona erer.

Cumhurbaşkanlığı Konseyinin görevleri şunlardır:

a) Türkiye Büyük Millet Meclisince kabul edilerek Cumhurbaşkanlığına gönderilen, Anayasada yazılı temel hak ve hürriyetlere ve ödevlere, laiklik ilkesine, Atatürk inkılaplarının, milli güvenliğin ve kamu düzeninin korunmasına, Türkiye Radyo - Televizyon Kurumuna, Milletlerarası andlaşmalara, dış ülkelere silahlı kuvvet gönderilmesine ve yabancı kuvvetlerin Türkiyeye kabulüne, olağanüstü yönetime, sıkıyönetim ve savaş haline dair kanunlar ile Cumhurbaşkanınca gerekli görülen diğer kanunları Cumhurbaşkanına tanınan onbeş günlük sürenin ilk on günü içinde incelemek;

b) Cumhurbaşkanının istemi ve tespit edeceği süre içinde:

Milletvekili genel seçimlerinin yenilenmesine, olağanüstü yönetim yetkisinin kullanılmasına ve alınacak tedbirlere, Türkiye Radyo - Televizyon Kurumunun yönetim ve gözetimine, gençliğin yetiştirilmesine ve Diyanet İşlerinin düzenlenmesine ilişkin konuları incelemek ve görüş bildirmek;

c) Cumhurbaşkanının istemine göre, iç ve dış güvenlik ile gerekli görülen diğer konularda inceleme ve araştırma yapmak ve sonuçlarını Cumhurbaşkanına sunmak.

Geçici Madde 3 – Anayasaya göre yapılacak ilk milletvekili genel seçimi sonucunda Türkiye Büyük Millet Meclisi toplanıp, Başkanlık Divanını oluşturması ile birlikte:

a) 27 Ekim 1980 gün ve 2324 sayılı Anayasa Düzeni Hakkında Kanun,

b) 12 Aralık 1980 gün ve 2356 sayılı Milli Güvenlik Konseyi Hakkında Kanun,

c) 29 Haziran 1981 gün ve 2485 sayılı Kurucu Meclis Hakkında Kanun,

Yürürlükten kalkar ve Milli Güvenlik Konseyi ile Danışma Meclisinin hukuki varlıkları sona erer.

Geçici Madde 4 – (Mülga: 17/5/1987 - 3361/4 md.)[44]

Geçici Madde 5 – Yapılacak ilk milletvekili genel seçimi sonucunun Yüksek Seçim Kurulunca ilanını takip eden onuncu gün, Türkiye Büyük Millet Meclisi Ankara'da, Türkiye Büyük Millet Meclisi binasında, saat 15.00 de kendiliğinden toplanır. Bu toplantıya en yaşlı Milletvekili Başkanlık eder. Bu toplantıda milletvekilleri andiçerler..

Geçici Madde 6 – Anayasaya göre kurulan Türkiye Büyük Millet Meclisinin toplantı ve çalışmaları için kendi içtüzükleri yapılıncaya kadar, Millet Meclisinin 12 Eylül 1980 tarihinden önce yürürlükte olan İçtüzüğünün, Anayasaya aykırı olmayan hükümleri uygulanır.

Geçici Madde 7 – İlk milletvekili genel seçimi sonunda, Türkiye Büyük Millet Meclisi toplanıp, yeni Bakanlar Kurulu kuruluncaya kadar, iş başında olan Bakanlar Kurulunun görevi devam eder.

Geçici Madde 8 – Anayasa ile kabul edilmiş olan yeni organ, kurum ve kurulların kuruluş, görev, yetki ve işleyişleri ile ilgili kanunlarla, Anayasada konulması veya değiştirilmesi öngörülen diğer kanunlar, Anayasanın kabulünden başlayarak Kurucu Meclisin görev süresi içerisinde, bu süre içerisinde yetiştirilemeyenler, seçimle gelen Türkiye Büyük Millet Meclisinin ilk toplantısını izleyen bir yıl sonuna kadar çıkartılır.

Geçici Madde 9 – İlk genel seçimler sonucu toplanacak Türkiye Büyük Millet Meclisinin Başkanlık Divanı kurulduktan sonra altı yıllık süre içinde yapılacak Anayasa değişikliklerini Cumhurbaşkanı, Türkiye Büyük Millet Meclisine geri gönderebilir. Bu takdirde Türkiye Büyük Millet Meclisinin geri gönderilen Anayasa değişikliği hakkındaki kanunu, aynen kabul edip tekrar Cumhurbaşkanına gönderebilmesi, üye tamsayısının dörtte üç çoğunluğunun oyu ile mümkün olabilir.

Geçici Madde 10 – Mahalli İdare seçimleri en geç Türkiye Büyük Millet Meclisinin ilk toplantısını izleyen bir yıl içinde yapılır.

Geçici Madde 11 – Anayasanın halkoyu ile kabul edildiği tarihte Anayasa Mahkemesi asıl ve yedek üyesi olanların kadroları ile görevleri devam eder. Bunlardan Anayasa Mahkemesince belli görevlere seçilenlerin bu suretle kazanmış oldukları sıfatları saklı kalır.

---

[44] 25/3/1987 tarihli ve 3376 sayılı Anayasa Değişikliklerinin Halkoyuna Sunulması Hakkında Kanun gereğince, halkoyuna sunulmak üzere 18/5/1987 tarihli ve 19464 Mük. sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 17/5/1987 tarihli ve 3361 sayılı Kanun 6/9/1987 tarihinde yapılan halkoylaması sonucu kabul edilmiş ve buna ilişkin Yüksek Seçim Kurulu Kararı 12/9/1987 tarihli ve 19572 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

Anayasa Mahkemesi asıl üye sayısı onbire ininceye kadar boşalan asıl üye kadrosuna, asıl ve yedek üye sayısı toplamı onbeşe ininceye kadar da boşalan yedek üye kadrosuna seçim yapılmaz. Anayasa Mahkemesinin yeni düzenlemeye intibakı sağlanıncaya kadar asıl üye sayısının onbirden, asıl ve yedek üye sayıları toplamının onbeşden aşağı düşmesi nedeniyle yapılacak seçimlerde bu Anayasanın kabul ettiği esasa ve sıraya uyulur.

Anayasa Mahkemesi asıl üye sayısı onbire ininceye kadar dava ve işlerde 22/4/1962 gün ve 44 sayılı Kanunun öngördüğü toplanma yeter sayısı uygulanır.

Geçici Madde 12 – 13/5/1981 gün ve 2461 sayılı Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu Kanununun geçici 1 inci maddesi uyarınca Yargıtay ve Danıştaydan Kurulun asıl ve yedek üyeliğine; 1730 sayılı Yargıtay Kanununa 25/6/1981 gün ve 2483 sayılı Kanunla eklenen geçici madde uyarınca Cumhuriyet Başsavcılığı ile Cumhuriyet Başsavcıvekilliğine; 6/1/1982 gün ve 2575 sayılı Danıştay Kanununun geçici 14 üncü maddesinin ikinci fıkrası uyarınca Danıştay Başkanlığına, Başsavcılığına, başkanvekilliklerine ve daire başkanlıklarına, Devlet Başkanınca seçilmiş bulunanlar, seçildikleri dönem için bu görevlerine devam ederler.

6/1/1982 gün ve 2576 sayılı Kanunun geçici maddelerinin idari mahkemeler Başkan ve üyeliklerine atamalara ilişkin hükümleri de saklıdır.

Geçici Madde 13 – Hakimler ve Savcılar Yüksek Kuruluna Yargıtaydan seçilmesi gereken bir asıl ve bir yedek üyenin seçimleri Anayasa'nın yürürlüğe girdiği tarihi izleyen yirmi gün içinde yapılır.

Seçilen üyeler göreve başlayıncaya kadar Kurul, toplantı yeter sayısını oluşturacak yedek üyenin katılmasıyla çalışmalarını yapar.

Geçici Madde 14 – Sendikaların gelirlerini Devlet bankalarında muhafaza etmelerine ilişkin yükümlülükleri, Anayasanın yürürlüğe girdiği tarihten itibaren en geç iki yıl içinde yerine getirilir.

Geçici Madde 15 – (Mülga: 7/5/2010-5982/24 md.)

Geçici Madde 16 – Anayasanın halkoylamasına ilişkin oy verme kütüğünde ve sandık listesinde kaydı ve oy kullanma yeterliği bulunduğu halde hukuki veya fiili herhangi bir mazereti olmaksızın halkoylamasına katılmayanlar, Anayasanın halkoylamasını takip eden beş yıl içinde yapılacak genel ve ara seçimleri ile mahalli seçimlere ve diğer halkoylamalarına katılamazlar, seçimlerde aday olamazlar.

Geçici Madde 17 – (Ek: 10/5/2007-5659/1 md.)

Bu Kanunun yürürlüğe girmesinden sonra yapılacak ilk genel seçimde, Anayasanın 67 nci maddesinin son fıkrası 10/6/1983 tarihli ve 2839 sayılı Milletvekili Seçimi Kanununun bağımsız adayların birleşik oy pusulasında yer almasına ilişkin hükümleri bakımından uygulanmaz.

Geçici Madde 18 – (Ek: 7/5/2010-5982/25 md.)[45]

Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihte Anayasa Mahkemesinin mevcut yedek üyeleri asıl üye sıfatını kazanır.

Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren otuz gün içinde, Türkiye Büyük Millet Meclisi bir üyeyi Sayıştay Genel Kurulunun ve bir üyeyi de baro başkanlarının gösterecekleri üçer aday içinden seçer.

Türkiye Büyük Millet Meclisinin yapacağı üye seçimi için aday göstermek amacıyla;

a) Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren beş gün içinde, Sayıştay Başkanı adaylık başvurusunu ilan eder. İlan tarihinden itibaren beş gün içinde adaylar Başkanlığa başvurur. Başvuru tarihinin sona erdiği günden itibaren beş gün içinde Sayıştay Genel Kurulunca seçim yapılır. Her Sayıştay üyesinin (…)[45] oy kullanabileceği bu seçimde en fazla oy alan üç kişi aday gösterilmiş sayılır.

b) Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren beş gün içinde, Türkiye Barolar Birliği Başkanlığı adaylık başvurusunu ilan eder. İlan tarihinden itibaren beş gün içinde adaylar Türkiye Barolar Birliği Başkanlığına başvurur. Başvuru tarihinin sona erdiği günden itibaren beş gün içinde Türkiye Barolar Birliği Başkanlığının ilanında gösterilen yer ve zamanda baro başkanları tarafından seçim yapılır. Her bir baro başkanının (…) [45] oy kullanabileceği bu seçimde, en fazla oy alan üç kişi aday gösterilmiş sayılır.

c) (a) ve (b) bentleri uyarınca yapılan seçimlerin sonucunda aday gösterilmiş sayılanların isimleri seçimin yapıldığı günü takip eden gün Sayıştay ve Türkiye Barolar Birliği başkanlıklarınca Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına bildirilir.

ç) (c) bendi uyarınca yapılan bildirimden itibaren on gün içinde Türkiye Büyük Millet Meclisinde seçim yapılır. Her boş üyelik için yapılacak seçimde, ilk oylamada üye tamsayısının üçte iki ve ikinci oylamada üye tamsayısının salt çoğunluğu aranır; ikinci oylamada salt çoğunluk sağlanamazsa bu oylamada en çok oy alan iki aday için üçüncü oylama yapılır; üçüncü oylamada en fazla oy alan aday üye seçilmiş olur.

Cumhurbaşkanı, birer üyeyi Yargıtay ve Danıştay kontenjanlarından olan ilk üyeliklerin boşalmasından sonra Yükseköğretim Kurulunun kendi üyesi olmayan yükseköğretim kurumlarının hukuk, iktisat ve siyasal bilimler

---

[45] Bu maddenin üçüncü fıkrasının (a) ve (b) bentlerinin son cümlelerinde yer alan "… ancak bir aday için…" ibareleri, 1/8/2010 tarihli ve 27659 (Mükerrer) sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Anayasa Mahkemesi'nin 7/7/2010 tarihli ve E.: 2010/49, K.: 2010/87 sayılı Kararı ile iptal edilmiştir.

dallarında görev yapan öğretim üyeleri arasından göstereceği üçer aday içinden seçer.

Anayasa Mahkemesi üyeliğine aday gösteren kurumların halen mevcut üyeleri ile kendi kontenjanlarından seçilmiş yedek üyeler, tamamlama seçiminde göz önünde bulundurulur.

Anayasa Mahkemesinde halen belli görevlere seçilmiş olanların bu sıfatları seçilmiş oldukları sürenin sonuna kadar devam eder. Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihte üye olanlar yaş haddine kadar görevlerine devam ederler.

Bireysel başvuruya ilişkin gerekli düzenlemeler iki yıl içinde tamamlanır. Uygulama kanununun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren bireysel başvurular kabul edilir.

Geçici Madde 19 – (Ek: 7/5/2010-5982/25 md.)[46]

Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren otuz gün içinde aşağıda belirtilen esas ve usuller dahilinde Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu üyeleri seçilir:

a) Cumhurbaşkanı, hâkimlik mesleğine alınmasına engel bir hali olmayan; yükseköğretim kurumlarının hukuk, (…) dallarında en az onbeş yıldan beri görev yapan öğretim üyeleri, (…)[46] ile meslekte fiilen onbeş yılını doldurmuş avukatlar arasından dört üye seçer. **(İptal ikinci cümle: Anayasa Mahkemesi'nin 7/7/2010 tarihli ve E.: 2010/49, K.: 2010/87 sayılı Kararı ile.)**

b) Yargıtay Genel Kurulu, Yargıtay üyeleri arasından üç asıl ve üç yedek üye seçer. Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren yedi gün içinde Yargıtay Birinci Başkanı adaylık başvurusunu ilan eder. İlan tarihinden itibaren yedi gün içinde adaylar Birinci Başkanlığa başvurur. Başvuru tarihinin sona erdiği günden itibaren onbeş gün içinde Yargıtay Genel Kurulu seçim yapar. Her Yargıtay üyesinin (…)[46] oy kullanabileceği seçimde, en fazla oy alan adaylar sırasıyla asıl ve yedek üye seçilmiş olur.

c) Danıştay Genel Kurulu, Danıştay üyeleri arasından iki asıl ve iki yedek üye seçer. Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren yedi gün içinde Danıştay Başkanı adaylık başvurusunu ilan eder. İlan tarihinden itibaren yedi gün içinde adaylar Başkanlığa başvurur. Başvuru tarihinin sona erdiği günden itibaren onbeş gün içinde Danıştay Genel Kurulu seçim yapar. Her Danıştay üyesinin (…)[46] oy kullanabileceği seçimde, en fazla oy alan adaylar sırasıyla asıl ve yedek üye seçilmiş olur.

---

[46] Bu maddenin birinci fıkrasının (a) bendinin birinci cümlesinde yer alan "… iktisat ve siyasal bilimler…" ve "… üst kademe yöneticileri…" ibareleri ile aynı maddenin (b), (c), (ç) bentlerinin son cümlelerinde yer alan "… sadece bir aday için…" ibareleri, 1/8/2010 tarihli ve 27659 (Mükerrer) sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Anayasa Mahkemesi'nin 7/7/2010 tarihli ve E.: 2010/49, K.: 2010/87 sayılı Kararı ile iptal edilmiştir.

ç) Türkiye Adalet Akademisi Genel Kurulu, kendi üyeleri arasından, Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kuruluna bir asıl ve bir yedek üye seçer. Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren yedi gün içinde Türkiye Adalet Akademisi Başkanı adaylık başvurusunu ilan eder. İlan tarihinden itibaren yedi gün içinde adaylar Başkanlığa başvurur. Başvuru tarihinin sona erdiği günden itibaren onbeş gün içinde Türkiye Adalet Akademisi Genel Kurulu seçim yapar. Her üyenin (…)[46] oy kullanabileceği seçimde, en fazla oy alan adaylar sırasıyla asıl ve yedek üye seçilmiş olur.

d) Yedi asıl ve dört yedek üye birinci sınıf olup, birinci sınıfa ayrılmayı gerektiren nitelikleri yitirmemiş olan adlî yargı hâkim ve savcıları arasından, adlî yargı hâkim ve savcıları tarafından Yüksek Seçim Kurulunun yönetim ve denetiminde seçilir. Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren beş gün içinde Yüksek Seçim Kurulu adaylık başvurularını ilân eder. İlân tarihinden itibaren üç gün içinde adaylar Yüksek Seçim Kuruluna başvurur. Başvuru tarihinin sona erdiği günden itibaren iki gün içinde Yüksek Seçim Kurulu adayların başvurularını inceler ve aday listesini belirleyerek ilân eder. Takip eden iki gün içinde bu listeye karşı itiraz edilebilir. İtiraz süresinin sona erdiği günden itibaren iki gün içinde itirazlar incelenir, sonuçlandırılır ve kesin aday listesi ilân edilir. Yüksek Seçim Kurulunun kesin aday listesini ilân ettiği tarihten sonraki ikinci Pazar günü her ilde, il seçim kurulunun yönetim ve denetimi altında yapılacak seçimlerde, o ilde ve ilçelerinde görev yapan hâkim ve savcılar oy kullanır. İl seçim kurulları o ilde oy kullanacak hâkim ve savcıların sayısına göre sandık kurulları oluşturur. Sandık kurullarının işlem, tedbir ve kararlarına karşı yapılan şikâyet ve itirazlar il seçim kurulunca karara bağlanır. Adaylar propaganda yapamazlar; sadece, Yüksek Seçim Kurulu tarafından belirlenen usul ve esaslar çerçevesinde özgeçmişlerini bu iş için tahsis edilmiş bir internet sitesinde yayımlayabilirler. **(İptal onbirinci cümle: Anayasa Mahkemesi'nin 7/7/2010 tarihli ve E.: 2010/49, K.: 2010/87 sayılı Kararı ile.)** Seçimlerde en çok oy alan adaylar sırasıyla asıl ve yedek üye seçilmiş olur. Kullanılacak oy pusulalarıyla ilgili diğer hususlar Yüksek Seçim Kurulu tarafından belirlenir. Yüksek Seçim Kurulu, oy pusulalarını kendisi bastırabileceği gibi gerektiğinde uygun göreceği il seçim kurulları vasıtasıyla bastırmaya da yetkilidir. Yapılacak seçimlerde, 26/4/1961 tarihli ve 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanunun bu bende aykırı olmayan hükümleri uygulanır.

e) Üç asıl ve iki yedek üye birinci sınıf olup, birinci sınıfa ayrılmayı gerektiren nitelikleri yitirmemiş idarî yargı hâkim ve savcıları arasından, idarî yargı hâkim ve savcıları tarafından Yüksek Seçim Kurulunun yönetim ve denetiminde seçilir. Bölge idare mahkemelerinin bulunduğu illerde, il seçim kurulunun yönetim ve denetimi altında yapılacak bu seçimlerde, o bölge

idare mahkemesinde ve yargı çevresi içerisinde kalan yerlerde görev yapan idarî yargı hâkim ve savcıları oy kullanır. Bu seçimler hakkında da (d) bendi hükümleri uygulanır.

Birinci fıkranın (a), (ç), (d) ve (e) bentleri uyarınca seçilen Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunun asıl üyeleri bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten sonraki otuzuncu günü takip eden iş günü görevlerine başlarlar.

Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihte, Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunun Yargıtay ve Danıştaydan gelen asıl ve yedek üyelerinin görevleri, seçilmiş oldukları sürenin sonuna kadar devam eder. Bunlardan, Yargıtaydan gelen üyelerden görev süresini tamamlayanların yerine birinci fıkranın (b) bendi uyarınca seçilenler; Danıştaydan gelen üyelerden görev süresini tamamlayanların yerine birinci fıkranın (c) bendi uyarınca seçilenler, sırayla göreve başlarlar.

Birinci fıkranın (b) ve (c) bentleri uyarınca seçilen üyelerden, üçüncü fıkra uyarınca göreve başlayanların görev süresi, birinci fıkranın (a), (ç), (d) ve (e) bentleri uyarınca seçilen diğer Kurul üyelerinin görev süresinin bittiği tarihte sona erer.

İlgili kanunlarda gerekli düzenlemeler yapılıncaya kadar, Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kuruluna seçilen asıl üyeler, Yargıtay daire başkanı için ilgili mevzuatında öngörülen tüm malî ve sosyal haklar ile emeklilik hakkından aynen yararlanırlar. Ayrıca, Kurulun Başkanı dışındaki asıl üyelerine, (30000) gösterge rakamının memur aylıklarına uygulanan katsayı ile çarpımı sonucu bulunacak miktarda aylık ek tazminat ödenir.

İlgili kanunlarda düzenleme yapılıncaya kadar, Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu;

a) Anayasa hükümlerine aykırı olmamak kaydıyla, yürürlükteki kanun hükümlerine göre Kurul şeklinde çalışır.

b) İkinci fıkra uyarınca asıl üyelerinin göreve başladığı tarihten itibaren bir hafta içinde Adalet Bakanının başkanlığında toplanır ve bir geçici Başkanvekili seçer.

c) En az onbeş üye ile toplanır ve üye tam sayısının salt çoğunluğu ile karar verir.

ç) Sekreterya hizmetleri Adalet Bakanlığı tarafından yürütülür.

Kurul müfettişleri ile adalet müfettişleri atanıncaya kadar, mevcut adalet müfettişleri, Kurul müfettişi ve adalet müfettişi sıfatıyla görev yaparlar.

Bu madde hükümleri, ilgili kanunlarda gerekli düzenlemeler yapılıncaya kadar uygulanır.

YEDİNCİ KISIM
Son Hükümler

I. Anayasanın değiştirilmesi, seçimlere ve halkoylamasına katılma:

Madde 175 – (Değişik: 17/5/1987-3361/3 md.)[47]

Anayasanın değiştirilmesi Türkiye Büyük Millet Meclisi üye tamsayısının en az üçte biri tarafından yazıyla teklif edilebilir. Anayasanın değiştirilmesi hakkındaki teklifler Genel Kurulda iki defa görüşülür. Değiştirme teklifinin kabulü Meclisin üye tamsayısının beşte üç çoğunluğunun gizli oyuyla mümkündür.

Anayasanın değiştirilmesi hakkındaki tekliflerin görüşülmesi ve kabulü, bu maddedeki kayıtlar dışında, kanunların görüşülmesi ve kabulü hakkındaki hükümlere tabidir.

Cumhurbaşkanı Anayasa değişikliklerine ilişkin kanunları, bir daha görüşülmek üzere Türkiye Büyük Millet Meclisine geri gönderebilir. Meclis, geri gönderilen Kanunu, üye tamsayısının üçte iki çoğunluğu ile aynen kabul ederse Cumhurbaşkanı bu Kanunu halkoyuna sunabilir.

Meclisce üye tamsayısının beşte üçü ile veya üçte ikisinden az oyla kabul edilen Anayasa değişikliği hakkındaki Kanun, Cumhurbaşkanı tarafından Meclise iade edilmediği takdirde halkoyuna sunulmak üzere Resmi Gazetede yayımlanır.

Doğrudan veya Cumhurbaşkanının iadesi üzerine, Meclis üye tamsayısının üçte iki çoğunluğu ile kabul edilen Anayasa değişikliğine ilişkin kanun veya gerekli görülen maddeleri Cumhurbaşkanı tarafından halkoyuna sunulabilir. Halkoylamasına sunulmayan Anayasa değişikliğine ilişkin Kanun veya ilgili maddeler Resmi Gazetede yayımlanır.

Halkoyuna sunulan Anayasa değişikliklerine ilişkin kanunların yürürlüğe girmesi için, halkoylamasında kullanılan geçerli oyların yarısından çoğunun kabul oyu olması gerekir.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Anayasa değişikliklerine ilişkin kanunların kabulü sırasında, bu Kanunun halkoylamasına sunulması halinde, Anayasanın değiştirilen hükümlerinden, hangilerinin birlikte hangilerinin ayrı ayrı oylanacağını da karara bağlar.

Halkoylamasına, milletvekili genel ve ara seçimlerine ve mahalli genel seçimlere iştiraki temin için, kanunla para cezası dahil gerekli her türlü tedbir alınır.

---

[47] 25/3/1987 tarihli ve 3376 sayılı Anayasa Değişikliklerinin Halkoyuna Sunulması Hakkında Kanun gereğince, halkoyuna sunulmak üzere 18/5/1987 tarihli ve 19464 Mük. sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 17/5/1987 tarihli ve 3361 sayılı Kanun 6/9/1987 tarihinde yapılan halkoylaması sonucu kabul edilmiş ve buna ilişkin Yüksek Seçim Kurulu Kararı 12/9/1987 tarihli ve 19572 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

1) Anayasa'nın 175. maddesi Anayasa'yı değiştirme yetkisinin TBMM'ye ait olduğunu, Meclisin bu yetkisini üye tamsayısının üçte bir çoğunluğunun yazılı teklifi ve en az beşte üççoğunluğunun kabul oyuyla kullanabileceğini öngörmektedir.

Anayasa'nın 175. maddesine göre Anayasa'yı değiştirme yetkisi TBMM'ne tanınmıştır. Bu yetkinin Anayasa'nın öngördüğü yöntemlerle ve Anayasa'ya uygun olarak kullanılacağı kuşkusuzdur. Yasama organı bu yetkisini 175. maddede belirtilen yöntemle kullanırken, yetkinin her şeyden önce asli kurucu iktidar tarafından kullanılmasına izin verilen bir yetki olmasıgerekir. AYMK., E.2010/49; K.2010/87; T.07/07/2010

II. Başlangıç ve kenar başlıklar

Madde 176 – Anayasanın dayandığı temel görüş ve ilkeleri belirten başlangıç kısmı, Anayasa metnine dahildir.

Madde kenar başlıkları, sadece ilgili oldukları maddelerin konusunu ve maddeler arasındaki sıralama ve bağlantıyı gösterir. Bu başlıklar, Anayasa metninden sayılmaz.

III. Anayasanın yürürlüğe girmesi

Madde 177 – Bu Anayasa, halkoylaması sonucu kabul edilip Resmi Gazetede yayımlanması ile Türkiye Cumhuriyeti Anayasası olur ve aşağıda gösterilen istisnalar ile bu istisnaların yürürlüğe girmesine ait hükümler dışında bütünüyle yürürlüğe girer.

a) İKİNCİ KISIM II. Bölümdeki; kişi hürriyeti ve güvenliği, basın ve yayımla ilgili hükümler, toplantı hak ve hürriyetleri,

III. Bölümdeki çalışma ile ilgili hükümler, toplu iş sözleşmesi, grev hakkı ve lokavt ile ilgili hükümler,

Bu hükümler yeni kanunları çıkarıldığında veya mevcut kanunlarda değişiklik yapıldığında ve her halde en geç Türkiye Büyük Millet Meclisi göreve başladığında yürürlüğe girer. Ancak bu hükümler yürürlüğe girinceye kadar mevcut kanunlar ve Milli Güvenlik Konseyinin bildiri ve kararları uygulanır.

b) İKİNCİ KISIM'daki; siyasi faaliyette bulunma hakları ile siyasi partilerle ilgili hükümler, bunlara dayalı olarak yeniden hazırlanacak Siyasi Partiler Kanununun;

Seçme ve seçilme hakkı ise yine bu hükümlere dayalı olarak hazırlanacak Seçim Kanununun;

Yayımlanması ile yürürlüğe girer.

c) ÜÇÜNCÜ KISIM'daki; yasama ile ilgili hükümler;

Bu hükümler ilk milletvekili genel seçimi sonucunun ilanı ile birlikte yürürlüğe girer. Ancak bu bölümdeki Türkiye Büyük Millet Meclisinin görev ve yetkilerine ilişkin hükümleri, 29 Haziran 1981 gün ve 2485 sayılı Kurucu Meclis Hakkında Kanun hükümleri saklı kalmak üzere Türkiye Büyük Millet Meclisi göreve başlayıncaya kadar Milli Güvenlik Konseyince yerine getirilir.

d) ÜÇÜNCÜ KISIM'daki; Cumhurbaşkanı başlığı altındaki görev ve yetkileri ile Devlet Denetleme Kurulu, Bakanlar Kurulu başlığı altındaki tüzükler, Milli Savunma, olağanüstü yönetim usulleri, idare başlığı altındaki mahalli idareler ile Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu hariç diğer hükümler ve Devlet Güvenlik Mahkemeleri hariç yargıya ilişkin bütün hükümler Anayasanın halkoylaması sonucunda kabulünün Resmi Gazetede ilanı ile birlikte yürürlüğe girer. Cumhurbaşkanı ve Bakanlar Kuruluna ait yürürlüğe girmeyen hükümler Türkiye Büyük Millet Meclisinin göreve başlaması ile, mahalli idareler ile Devlet Güvenlik Mahkemelerine ilişkin hükümler ise ilgili kanunların yayımlanması ile yürürlüğe girer.

e) Anayasanın halkoylaması sonucu kabulünün ilanıyle birlikte yürürlüğe girecek hükümleri ve mevcut ve kurulacak kurum, kuruluş ve kurullar için yeniden kanun yapılması veya mevcut kanunlarda değişiklik yapılması gerekiyorsa bunlara ilişkin işlemler mevcut kanunların Anayasaya aykırı olmayan hükümleri veya doğrudan Anayasa hükümleri, Anayasanın 11 inci maddesi gereğince uygulanır.

f) Kesinhesap kanunu tasarılarının görüşülme usulünü düzenleyen 164 üncü maddenin ikinci fıkrası hükmü 1984 yılından itibaren uygulanmaya başlanır.

18/10/1982 TARİHLİ VE 2709 SAYILI KANUNA İŞLENEMEYEN HÜKÜMLER:

1- 23/7/1995 tarih ve 4121 sayılı Kanunun hükmüdür.

Madde 16 – Bu Kanunun halkoylamasına sunulması halinde,

1 inci maddesi,

2,3, 13 ve 15 inci maddeleri birlikte,

4 üncü maddesi,

5 inci maddesi,

6, 7 ve 14 üncü maddeleri birlikte,

8 inci maddesi ve 17 nci maddesinin ilk fıkrası birlikte,

9 ve 10 uncu maddeleri birlikte,

11 inci maddesi,

12 nci maddesi,

Ayrı ayrı oylanır.

Halkoylaması, ilk milletvekili genel seçimi ile birarada yapılır.

2– 13/8/1999 tarih ve 4446 sayılı Kanunun hükmüdür.

Madde 4 – Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer ve halk oylamasına sunulması halinde 1 inci maddesi ayrı, 2 ve 3 üncü maddeleri birlikte ayrı oylanır.

3– 3/10/2001 tarih ve 4709 sayılı Kanunun hükümleridir.

Geçici Madde – A) Bu Kanunun 24 üncü maddesi ile Anayasanın 67 nci maddesine son fıkra olarak eklenen hüküm bu Kanunun yürürlüğe girmesinden sonra yapılacak ilk genel seçimde uygulanmaz.

B) Bu Kanunun 28 inci maddesi ile Anayasanın 87 nci maddesinde yapılan değişiklik, bu Kanunun yürürlük tarihinden önce, Anayasanın 14 üncü maddesindeki fiilleri işleyenler hakkında uygulanmaz.

Madde 35- Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer ve halkoylamasına sunulması halinde tümüyle oylanır.

4– 27/12/2002 tarih ve 4777 sayılı Kanunun hükmüdür.

Geçici Madde 1- Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 67 nci maddesinin son fıkrası, Türkiye Büyük Millet Meclisinin 22 nci dönemi içinde yapılacak ilk ara seçimde uygulanmaz.**.**

Madde 3- Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer ve halk oylamasına sunulması halinde tümüyle oylanır.

2709 SAYILI KANUNA EK VE DEĞİŞİKLİK GETİREN MEVZUATIN VEYA ANAYASA MAHKEMESİ TARAFINDAN İPTAL EDİLEN HÜKÜMLERİN YÜRÜRLÜĞE GİRİŞ TARİHİNİ GÖSTERİR LİSTE

Değiştiren Kanunun/ İptal Eden Anayasa Mahkemesinin Kararının Numarası	**2709 sayılı Kanunun değişen veya iptal edilen maddeleri**	**Yürürlüğe Giriş Tarihi**
3361	67, 75, 175, Geçici Madde 4 ve İşlenemeyen Hükümler	Bu Kanun 6/9/1987 tarihinde yapılan halkoylaması sonucu kabul edilmiş ve buna ilişkin Yüksek Seçim Kurulu Kararı 12/9/1987 tarihli ve 19572 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.
3913	133	10/7/1993
4121	BAŞLANGIÇ hükmü, 33, 52, 53, 67, 68, 69, 84,85, 93, 127, 135,149, 171, İşlenemeyen Hüküm	26/7/1995
	75	İlk milletvekili genel seçiminin başlangıcı tarihinden itibaren
4388	143	18/6/1999
4446	47, 125, 155, İşlenemeyen Hükümler	14/8/1999
4709	BAŞLANGIÇ hükmü, 13, 14, 19, 20, 21, 22, 23, 26, 28, 31, 33, 34, 36, 38, 40, 41, 46, 49, 51, 55, 65, 66, 67, 69, 74, 87, 89, 94, 100, 118, 149, Geçici Madde 15, İşlenemeyen Hükümler	17/10/2001
4720	86	1/12/2001
4777	76, 78, İşlenemeyen Hükümler	31/12/2002
5170	10, 15, 17, 30, 38, 87, 87, 90, 131, 143, 160, İşlenemeyen Hüküm	22/5/2004
5370	133, İşlenemeyen Hüküm	23/6/2005

5428	130, 160, 161, 162, 163, İşlenemeyen Hüküm	9/11/2005
5551	76, İşlenemeyen Hüküm	17/10/2006
5659	67, İşlenemeyen Hüküm	18/5/2007
5678[48]	77, 79, 96, 101, 102, İşlenemeyen Hüküm	(Bu Kanun 21/10/2007 tarihinde yapılan halkoylaması sonucu kabul edilmiş ve buna ilişkin Yüksek Seçim Kurulu Kararı 31/10/2007 tarihli ve 26686 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.)
5735	10, 42, İşlenemeyen Hüküm	23/2/2008
Anayasa Mah.'nin 5/6/2008 tarihli ve E.: 2008/16, K.: 2008/116 sayılı Kararı.	10, 42	22/10/2008
5982	10, 20, 23, 41, 51, 53, 54, 74, 84, 94, 125, 128, 129, 144, 145, 146, 147,148, 149, 156, 157, 159, 166, Geçici Madde 15, 18, 19, İşlenemeyen Hüküm	(Bu Kanun 12/9/2010 tarihinde yapılan halkoylaması sonucu kabul edilmiş ve buna ilişkin Yüksek Seçim Kurulu Kararı 23/9/2010 tarihli ve 27708 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.)
Anayasa Mah.'nin 7/7/2010 tarihli ve E.: 2010/49, K.: 2010/87 sayılı Kararı	146, 159, Geçici Madde 18, 19	1/8/2010
6214	59, İşlenemeyen Hüküm	29/3/2011

[48] Halkoylamasına sunulan 5678 sayılı Kanunun 6 ncı maddesiyle Türkiye Cumhuriyeti Anayasasına eklenen Geçici 18 ve 19 uncu Maddeler, 16/10/2007 tarihli ve 5697 sayılı Kanunla halkoylamasına sunulan metinden çıkarılmıştır.

SEÇİMLERİN TEMEL HÜKÜMLERİ VE SEÇMEN KÜTÜKLERİ HAKKINDA KANUN (1)

Kanun Numarası : 298
Kabul Tarihi : 26/4/1961
Yayımlandığı R.Gazete : Tarih : 2/5/1961 Sayı : 10796
Yayımlandığı Düstur : Tertip : 4 Cilt : 1 Sayfa : 2553

BİRİNCİ BÖLÜM
İlkeler

Kanunun kapsamı:[1] [2]

Madde 1 – (Değişik: 28/3/1986 - 3270/21 md.)

Özel kanunlarına göre yapılacak Cumhurbaşkanı, milletvekili, il genel meclisi üyeliği, belediye başkanlığı, belediye meclisi üyeliği, muhtarlık, ihtiyar meclisi üyeliği, ihtiyar heyeti üyeliği seçimlerinde ve Anayasa değişikliklerine ilişkin kanunların halk oyuna sunulmasında bu Kanun hükümleri uygulanır.

YÜKSEK SEÇİM KURULU KARAR ÖZETLERİ

1) 298 sayılı Kanunun 1 nci maddesi kapsamına giren seçimlerle ilgili olarak aynı yasanın değişik 87. maddesinde; seçimleri adli yargı denetimine tabi sair kurum ve kuruluş seçimleri içinde kendi kanun, tüzük ve yönetmeliklerinde oy kullanacak seçmenlerin kimlik tespitleri ile ilgili düzenlemeler getirilmiş olup, ayrıca bu konuda 298 sayılı Yasanın 87. maddesi ile verilen yetkiye istinaden Kurulumuzca çıkarılan 138 sayılı genelgenin 26. maddesinde kimlik belirlemesinde kabul edilecek resmi belgelerin "Kimlik Kartı, Pasaport, Evlenme Cüzdanı, Askerlik Belgesi, Trafik Şoför Sürücü Belgesi" gibi kimliği tereddütsüz ortaya koyan belgeler olarak belirlenmiştir. YSKK. 2.2.2002/88

2) 298 sayılı Kanunun 1 inci maddesinde sözü edilenler dışında kalan ve fakat yargı gözetimi altında yapılması öngörülen diğer seçimler için özel kanunlarında

---

1 Bu Kanunun maddelerinde geçen "Cumhuriyet Senatosuna dair hükümler" 10/6/1983 tarih ve 2839 sayılı Kanunun 43 üncü maddesi ile kaldırılmıştır.

2 19/1/2011 tarihli ve 6271 sayılı Kanunun 22 nci maddesiyle, bu maddenin birinci fıkrasında yer alan "milletvekili" ibaresinden önce gelmek üzere "Cumhurbaşkanı" ibaresi eklenmiştir.

Yüksek Seçim Kuruluna görev ve yetki veren açık bir hüküm de mevcut değildir YSKK. 06.11.1999/166

3) Yüksek Seçim Kurulunun görev ve yetkileri Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 79 uncu ve 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanunun 14 üncü maddelerinde açıkça belirlenmiş ve uygulama alanı da, aynı Kanunun 1 inci maddesinde sayılan seçimlerle sınırlandırılmıştır. 298 sayılı Kanunun 1 inci maddesinde sözüedilenler dışında kalan ve fakat yargı gözetimi altında yapılması öngörülen diğer seçimler için özel kanunların da Yüksek Seçim Kuruluna görev ve yetki veren açık bir hüküm de mevcut değildir. YSKK. 07.02.1999/104

4) 298 sayılı Kanun'un 1. maddesinde; özel kanunlarına göre yapılacak Cumhurbaşkanı milletvekili, il genel meclisi üyeliği, belediye başkanlığı, belediye meclisi üyeliği, muhtarlık, ihtiyar meclisi üyeliği, ihtiyar heyeti üyeliği seçimlerinde ve Anayasa değişikliklerine ilişkin kanunların halkoyuna sunulmasında bu Kanun hükümlerinin uygulanacağı öngörülmüştür. YSKK. 22.06.2014/3057

Seçim esasları:

Madde 2 – Seçimler, serbest, eşit, tek dereceli genel oy esaslarına göre yapılır.

Seçmen oyunu kendisi kullanır. Oy gizli verilir.

Oyların sayımı, dökümü ve tutanaklara bağlanması açık olarak yapılır.

YÜKSEK SEÇİM KURULU KARAR ÖZETLERİ

1) 298 sayılı yasanın 95 nci maddesi uyarınca seçim sandıklarındaki oyların sayımı ve dökümünün açık olarak yapılması gerekir. Bu sayım dökümün bütün seçim sandıkların da gizli yapıldığı saptandığı takdirde ortada tam kanunsuzluk bulunduğundan seçim iptal edilmelidir. YSKK. 25.12.1977/3339

2) Resmi üniforma giymiş subaylar ve diğer askeri kişiler, polis ve benzerleri, seçmen dahi olsalar, sandık alanına giremezler, sivil elbise ile oy verirler. YSKK. 3.7.1961/87

3) Siyasi partilerin serbestçe propaganda yapabilmelerine ve seçmenin oyunu serbestçe kullanmasına etkili olabileceği düşünülen yasa dışı her çeşit hareketin önceden önlenmesi amacıyla genel tedbir olarak ilçe seçim kurullarının, ad çekme işlemini, o yerin idare ve zabıta makamlarından alınacak bilgilere de dayanarak, açık yerlerde yapılacak propagandaların ayrı ayrı günlerde veya yerin özelliğine göre gerekirse ve sakınca yoksa günün birbirinden uzak saatlerinde veya birbirinden uzak yerlerde yapılacak şekilde düzenlemeleri gerekir. YSKK. 29.8.1965/211

Seçim çevresi:

Madde 3 – Özel kanunlarındaki çevre ayırmaları saklı kalmak şartiyle, seçimlerde her il bir seçim çevresidir.

YÜKSEK SEÇİM KURULU KARAR ÖZETLERİ

1) Köy muhtarlığı ve ihtiyar meclisi üyeliği seçimlerinde köy bir seçim çevresidir. Her seçim çevresinde konulmuş sandıklarda o çevre seçimi için oy kullanılır. YSKK. 15.2.2004/304

2) İllerin seçim çevresi ve milletvekili sayısının saptanması seçim iş ve hazırlıklarının bir parçası olduğundan, bu konudaki şikayet ve isteklerin en geç seçimin başlangıç tarihine kadar yapılması gerekir. YSKK. 3.9.1991/169

3) İl genel meclisi üyeleri seçimlerinde her ilçe bir seçim çevresidir. YSKK. 1.1.1974/12

Seçim bölgesi:

Madde 4 – Seçimlerde, her muhtarlık, bir seçim bölgesidir.

YÜKSEK SEÇİM KURULU KARAR ÖZETLERİ

1) Seçmen kütükleri ve sandık seçmen listeli olmayan, zaman itibariyle yeniden yazım olanağı bulunmayan köylerin mahalli idare genel seçimleri yapılamaz; buralarda yeniden seçmen kütükleri düzenlenerek ilerde köy muhtarlığı ve ihtiyar heyeti üyelikleri için seçim yapılabilir. YSKK. 20.2.1984/97

2) Muhtar seçimlerinde her muhtarlık bir seçim bölgesidir. YSKK. 18.12.1977/3115

3) Yaylanın sandık bölgesi olarak kabulü gerekip gerekmeyeceği hususunda karar vermek yetkisi ilçe seçim kuruluna aittir. YSKK. 19.4.1971/126

Sandık bölgesi:

Madde 5 – (Değişik: 17/5/1979 - 2234/1 md.)[3]

Seçimlerde, her seçim bölgesi gerektiği kadar sandık bölgesine ayrılır.

(Değişik İkinci fıkra: 28/12/1993 - 3959/1 md.) Bir sandık bölgesi esas itibariyle köylerde (200), kasaba ve şehirlerde (150) seçmeni kapsar. Birden çok mahalle veya semt gibi toplu yerleşim birimlerinden oluşan muhtarlıklar, her birinde yukarıdaki seçmen sayılarının varlığı aranmaksızın, mesafe durumu ve ulaşım güçlükleri dikkate alınarak, gereken sayıda sandık bölgesine ayrılabilir.

(Son fıkra Mülga: 28/12/1993 - 3959/1 md.)

---

[3] Bu maddede, 28/12/1993 tarih ve 3959 sayılı Kanunla yapılan değişikliğin ilk genel yerel seçimlerde uygulanmayacağı aynı Kanunun geçici 2 nci maddesi ile hükme bağlanmıştır.

YÜKSEK SEÇİM KURULU KARAR ÖZETLERİ

1) 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanunun 1. maddesinde;

Özel kanunlarına göre yapılacak milletvekili, il genel meclisi üyelimi, belediye başkanlığı, belediye meclisi üyeliği, muhtarlık, ihtiyar meclisi üyeliği, ihtiyar heyeti üyeliği seçimlerinde ve Anayasa değişikliklerine ilişkin kanunların halkoyuna sunulmasında bu Kanun hükümlerinin uygulanacağı,

2839 sayılı Milletvekili Seçimi Kanunun 42. maddesinde de; Bu Kanunda özel hüküm bulunmayan hallerde, 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanunun bu Kanuna aykırı olmayan hükümleri uygulanacağı,

öngörülmüştür.

Teklifte de belirtildiği üzere; 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanunun 14. maddesinin 2. fıkrasında; "… Katlanıp bir kenarı yapıştırıldıktan sonra zarf haline gelebilen "Türkiye Cumhuriyeti Yüksek Seçim Kurulu" filigranını taşıyan birleşik oy pusulalarını, her (400)'ü ve her (400)'lük paketi, aynı numarayı taşımak üzere bastırmak ve her sandık için bir paket, ilçe seçim kurullarına zamanında ulaştırmak." ve 5 inci maddesinin ikinci fıkrasında yer alan "Bir sandık bölgesi, esas itibariyle (300) seçmeni kapsar." yolundaki hüküm, 3959 sayılı Kanunla "Bir sandık bölgesi esas itibariyle köylerde (200), kasaba ve şehirlerde (150) seçmeni kapsar." biçiminde değiştirilmiş, ancak 03 Kasım 2002 tarihinde yapılan Milletvekili Genel Seçimlerinde(280-330), 28 Mart 2004 tarihinde yapılan Mahalli idareler Genel Seçimlerinde (300-330), 22 Temmuz 2007 Milletvekili Genel Seçimlerinde (300-330), 21 Ekim 2007 tarihinde yapılan Halkoylamasında (400-420), 29 Mart 2009 tarihinde yapılan Mahalli idareler Genel Seçimlerinde (300-330) ve bugüne kadar muhtelif tarihlerde yapılmış olan mahalli idareler ara seçimlerinde hükmün eski hali uygulanmış ve bu seçimlere münhasıran düzenlenen Örnek: 140/I sayılı Güncelleştirme Genelgelerinde de bir sandıkta (300) seçmenin oy kullanması ilkesi benimsenmiş ve bu esasa göre yapılan seçimlerde herhangi bir aksaklık ve gecikme söz konusu olmamıştır.

Bilindiği gibi, milletvekili seçiminde seçmenler bir sandık bölgesinde tek sandıkta oylarını kullanacaklarından, tüm yurt genelinde tasarruf ilkeleri, oy verme ve sayım - döküm işlemlerinin kolaylığı, ve her sandık bölgesi için bir sandık kurulu oluşturulacağı da göz önüne alınarak, 12 Haziran 2011 tarihinde yapılacak olan XXIV. Dönem Milletvekili Genel Seçiminde, bir sandık bölgesinde ki seçmen sayısının (300) olarak, mezra gibi toplu yerleşim birimleri için de mesafe durumu ve ulaşım güçlükleri ile 298 sayılı Kanunun 5 inci maddesinde sandık bölgesi oluşturulması işlemlerinde oluşturulan sandık bölgelerinde de sandık seçmen sayısının (300) olarak belirlenmesine karar verilmelidir. YSKK. 5.3.2011/156

2) Sandık bölgelerinde bütün seçimler aynı sandık kurulları tarafından yürütülür. Milletvekili, mahalli idareler ile mahalle muhtarlıkları ve ihtiyar heyeti meclisi üyeliği seçimlerinde oy verme iş ve işlemleri bir sandık bölgesinde aynı sandık kurulu tarafından yürütülür. YSKK. 8.2.2004/279

3) Bir sandıkta oy kullanacak seçmen sayısı 340'tan fazla olan sandıklar bulunduğundan, seçmenlerin rahatlıkla oy kullanabilmeleri ve herhangi bir kargaşaya

meydan verilmemesi bakımından yeterli miktarda sandığın İlçe Seçim Kurulu Başkanlıklarınca yaptırılmasına izin verilmesi. YSKK. 7.10.2002/742

Seçmen:

Madde 6 – (Değişik: 27/10/1995 - 4125/1 md.)

Onsekiz yaşını dolduran her Türk vatandaşı seçme ve halk oylamasına katılma hakkına sahiptir.

YÜKSEK SEÇİM KURULU KARAR ÖZETLERİ

1) 298 sayılı Kanunun 6. maddesi uyarınca; seçmen olabilmek için 18 yaşını doldurmak ve Türk Vatandaşı olmak gerekir.

Bu nedenle, Türk Vatandaşı olmayan ve seçim tarihinde 18 yaşını doldurmayan kişilerin seçmen olarak seçmen kütüklerine kayıtları yapılamayacağından, bu kişiler kesinleşen sandık seçmen listelerinde yer alsalar bile seçimlerde oy kullanamazlar. YSKK. 19.05.1999/199

2) 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanunun 6 ncı maddesinde ise, ons ekiz yaşını dolduran her Türk vatandaşının seçme ve halk oylamasına katılma hakkı olduğu vurgulanmıştır. Değinilen yasal metinler karşısında; bir köyde seçim yapılabilmesi için, seçilme yeterliliğine sahip en az 9 kişinin olması gerektiği açıktır. Ayrıca, köyün tüzel kişiliğinin varlığını koruyor olmasının, seçme ve seçilme olgusunun gerekli kıldığı ve yasalarla belirlenmiş ilgili köyde yaşayan birey sayısının aranması zorunluğunu ortadan kaldırmayacağında da kuşku yoktur. YSKK. 02.08.2002/439

3) Kesinleşen sandık seçmen listesinde yazılı olan ve oy kullanan seçmenlerin, seçmen yeterliğine sahip olmadıklarına ilişkin ve seçimden sonra yapılan itirazın incelenmesi mümkün değildir. YSKK. 1.4.1984/293

Oy kullanamıyacak olanlar:

Madde 7 – Aşağıda yazılı olanlar oy kullanamazlar:

1. Silah altında bulunan erler, onbaşılar ve kıta çavuşları (Her ne sebeple olursa olsun, izinli bulunanlar da bu hükme tabidir),

2. Askeri öğrenciler.

3. **(Ek: 10/6/1983 - 2839/44 md. Değişik: 27/10/1995-4125/2 md.)** Ceza infaz kurumlarında hükümlü olarak bulunanlar

YÜKSEK SEÇİM KURULU KARAR ÖZETLERİ

1) Türkiye Cumhuriyet Anayasası'nın 67. maddesinin 5. fıkrasında; "Silah altında bulunan er ve erbaşlar ile askerî öğrenciler, taksirli suçlardan hüküm giyenler hariç ceza infaz kurumlarında bulunan hükümlüler oy kullanamazlar. Ceza infaz kurumları ve tutukevlerinde oy kullanılması ve oyların sayım ve dökümünde seçim emniyeti açısından alınması gerekli tedbirler Yüksek Seçim Kurulu tarafından tespit edilir ve görevli hâkimin yerinde yönetim ve denetimi altında yapılır." 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanunun "Oy kulla-

namayacak olanlar " baslıklı 7. maddesinde; "Aşağıda yazılı olanlar oy kullanamazlar:

1- Silah altında bulunan erler, onbaşılar ve kıta çavuşları (Her ne sebeple olursa olsun, izinli bulunanlar da bu hükme tabidir),

2- Askeri öğrenciler.

3- Ceza infaz kurumlarında hükümlü olarak bulunanlar."

Yüksek Seçim Kurulunun 7/3/2011 tarihli, 2011/158 sayılı kararı ile kabul edilen Seçmen Kütüğünün Güncelleştirilmesi Usul ve Esaslarını Gösterir Örnek 140/I sayılı Genelgenin "Muhtarlık Bölgesi Askı

Listelerine Yazılmayacak olanlar " baslıklı 6. maddesinin c fıkrasında;

"c) Silâh altında bulunan er ve erbaşlar ile askeri öğrenciler (izinli olsalar bile),

listelere yazılamazlar"

hükümleri yer almaktadır.

Bu nedenle; yedek subay öğrencilerin oy kullanamayacağına ancak; 31/3/2011 tarihine kadar asteğmenliğe terfi edenlerin bulundukları (görev yaptıkları) yer ilçe seçim kurulu başkanlığına yukarıda belirtilen Güncelleştirme Genelgesi çerçevesinde başvurmaları halinde, seçmen kütüğünde daha önce kaydı var olup da askerlik nedeniyle kayıtları dondurulmuş ise kayıtlarının oy kullanılabilir hale getirilmesi gerektiğine, seçmen kütüğünde kaydı olmayanların görev durumunu gösteren belge ve yerleşim yeri değişikliğine ilişkin adres bilgisi ile birlikte 31/3/2011 tarihine kadar müracaat ederek kayıtlarını yaptırmak suretiyle oylarını o yerde kullanabileceklerine karar verilmesi gerekmiştir. YSKK. 22.3.2011/234

2) Seçimi kazanan ve kaybeden siyasi parti adaylarının arasındaki oy farkının bir olması ve oy verme gününde asker olan bir kişinin oy kullanması nedeniyle seçimin iptali ile seçimin yenilenmesi gerekir. YSKK. 1.5.2004/1858

3) Kapalı ceza evinde tutuklular ve taksirli suçlardan mahkum olanlar, cezaevinin bulunduğu mahalle seçmenleri ile yapılacak muhtar ve ihtiyar heyeti üyeliği seçimlerinde o seçim bölgesi seçmeni iseler oy kullanabilirler. Başka seçim bölgesi seçmeni iseler oy kullanamazlar. YSKK. 4.10.2004/2598

Seçmen olamıyanlar:

Madde 8 – Aşağıdaki kimseler seçmen olamazlar:

1. Kısıtlı olanlar,

2. Kamu hizmetinden yasaklı olanlar.

YÜKSEK SEÇİM KURULU KARAR ÖZETLERİ

1) Beldesinde seçimi kazanan ve kaybeden siyasi parti adayları arasında bir oy farkı bulunduğu ve iki kısıtlı kişinin kısıtlılık durumlarının sürmesine karşın oy kullandıklarının anlaşılması nedeniyle seçimlerin iptaline karar verilmelidir. YSKK. 27.4.2004/1775

2) 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanunun 7 ve 8 inci maddelerinde açıklandığı üzere, kimlerin seçmen olamayacağı ve

kimlerin oy kullanamayacakları açıklanmış bulunmaktadır. Bu nedenle meşruten tahliye olan hükümlülerin hükümlülük durumları devam ettiğinden bihakkın tahliye oluncaya kadar oy kullanmaları mümkün değildir. YSKK. 09.04.1999/44

3) 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanunun 7 ve 8 inci maddelerinde açıklandığı üzere, kimlerin seçmen olamayacağı ve kimlerin oy kullanamayacakları açıklanmış bulunmaktadır. Bu nedenle meşruten tahliye olan hükümlülerin hükümlülük durumları devam ettiğinden bihakkın tahliye oluncaya kadar oy kullanmaları mümkün değildir. YSKK. 09.04.1999/44

İKİNCİ BÖLÜM
Seçim Kurulları

Seçim işlerinin yürütülmesi:

Madde 9 – (Değişik: 17/5/1979 - 2234/1 md.)

Seçim işleri, seçim kurullarınca yürütülür.

Valiler, kaymakamlar, belediye başkanları, muhtarlar ve bütün kamu görevlileri her türlü seçim işleri ve seçmen kütükleri yazımında, seçim kurullarının istediği bilgileri ve belgeleri, gecikmeden, süresinde ve doğru olarak göndermeye mecburdur.

YÜKSEK SEÇİM KURULU KARAR ÖZETLERİ

1) İl ve ilçe seçim kurulları, kuruluşlarından itibaren iki yıllık görev süreleri içinde yasalarda belirlenen görevlerle birlikte yapılacak tüm seçimleri, halkoylaması, seçmen kütükleri yazımı, denetimi ve güncelleştirmesi işlemlerini yönetirler. YSKK. 19.1.2008/19

2) Belediyeler ellerinde bulunan araçlarla seçim işlerine yardım etmekle yükümlüdürler. Bu araçların yakıt masrafları ile şoför yevmiyeleri seçim ödeneğinden karşılanabilir. Hasar vukuunda aracın onarımını seçim kurullarının sağlaması veya onarım giderini seçim ödeneğinden karşılaması olanağı yoktur. YSKK. 9.6.1973/534

3) Seçim kurulları, adaylık şartlarının varlığını, adayların tesbiti sırasında gerek resen gerek itiraz üzerine inceleme yetkisine sahiptir. YSKK. 22.12.1972/353

Seçim kurulları:

Madde 10 – (Değişik: 17/5/1979 - 2234/1 md.)

Ankara'da bir Yüksek Seçim Kurulu, her seçim çevresinde bir il seçim kurulu, her ilçede bir ilçe seçim kurulu ve seçim bölgelerine konulacak her sandık için bir sandık kurulu bulunur. **(Ek cümle: 13/3/2008-5749/1 md.)** Yurt dışında bulunan vatandaşların oy kullanmalarıyla ilgili seçim işlerini yönetmek üzere Ankara İl Seçim Kuruluna bağlı Yurt Dışı İlçe Seçim Kurulu oluşturulur. İhtiyaç duyulması halinde birden fazla yurt dışı ilçe seçim kurulu teşkil edilebilir.

İl merkezlerinde, ayrıca bir merkez ilçe seçim kurulu teşkil olunur.

Son nüfus sayımına göre nüfusu 200.000'i aşan ilçelerde, köy ve mahalle sınırları (seçim bölgeleri) esas alınarak ve mümkün olduğu nispette nüfus sayısında eşitlik gözetilerek; birden fazla ilçe seçim kurulu teşkil edilir.

İl belediyeleri ile ilçe belediyeleri dışında; ilçe dahilindeki (merkez ilçe dahil) diğer belediyeler; bölünme yapılmaksızın, mahalleleri ile birlikte bir bütün olarak ilçe seçim kurullarından birine bağlanır.

YÜKSEK SEÇİM KURULU KARAR ÖZETLERİ

1) İl ve ilçe seçim kurullarının iki yıl süre ile Ocak ayının son haftası içinde yeniden kurulması yasal zorunluluktur. YSKK. 13.01.2000/23

2) Birden fazla ilçe seçim kurulu oluşturulmasında mümkün olduğunca nüfusta eşitlik ve idari bütünlüğün korunması ölçütlerinin gözetilmesi gerekir. YSKK. 23.8.1991/152

3) Nüfusu 200.000 i aşan ilçelerde birden fazla ilçe seçim kurulu teşkili 298 sayılı kanunun 10 uncu maddesinin emredici hükmü gereğidir. YSKK. 2.5.1983/125

Yüksek seçim kurulu:

Madde 11 – (Değişik: 19/2/1987 - 3330/1 md.)

Yüksek Seçim Kurulu yedi asıl ve dört yedek üyeden oluşur. Üyelerin altısı Yargıtay, beşi Danıştay Genel Kurullarınca kendi üyeleri arasından üye tamsayılarının salt çoğunluğunun gizli oyu ile seçilir. Bu üyeler salt çoğunluk ve gizli oyla aralarından bir başkan ve bir başkanvekili seçerler.

Yüksek Seçim Kurulu üyelerinin görev süresi altı yıldır. Süresi biten üyeler yeniden seçilebilir.

Yeni üyelerin tamamının seçilmelerine kadar eski üyeler görevlerine devam ederler.

Başkanvekili, başkanlık görevlerinin yapılmasında başkana yardım ve bulunmadığı zaman ona vekillik eder. Başkanvekilinin de engeli halinde, asıl üyelerin en yaşlısı başkanlık görevini yerine getirir.

Her yenileme seçiminden sonra, Yüksek Seçim Kuruluna Yargıtay ve Danıştay'dan seçilmiş üyeler arasından ad çekme ile ikişer yedek üye ayrılır. Başkan ve başkanvekili ad çekmeye girmezler.

Başkan veya başkanvekilinin bu görevi bırakması halinde, boşalan yer için Yüksek Seçim Kurulunca yeniden seçim yapılır; başkan veya başkanvekilliğinden ayrılan üye, bu göreve yeni seçilen üyenin yerini alır.

(Ek: 5/6/1997 - 4265/1 md.) Yüksek Seçim Kurulu Başkanı, Başkanlık görevi süresince kurumundan izinli sayılır. Ancak kurumundaki aylık, ödenek ve her türlü zam ve tazminatlar ile diğer özlük haklarından aynen yararlanmaya devam eder.

(Ek fıkralar: 11/9/1987- KHK 290/1 md.; aynen kabul: 26/8/1999 - 4448/1 md.)

Yüksek Seçim Kurulunun sekreterlik ile idari, mali ve diğer yardımcı hizmetlerini yürütmek üzere, kurul bünyesinde "İdari ve Mali İşler Dairesi Başkanlığı" kurulmuştur.

Daire Başkanı ile şube müdürleri, Yüksek Seçim Kurulu Başkanının teklifi üzerine, Yüksek Seçim Kurulu kararı ile, diğer personel ise Yüksek Seçim Kurulu Başkanı tarafından atanır. Bu Kanunun 30 uncu maddesinin ikinci fıkrası ile üçüncü fıkrasının personelin başka kurumlara nakli ile ilgili hükümleri Daire ve personeli hakkında da uygulanır.

YÜKSEK SEÇİM KURULU KARAR ÖZETLERİ

1) Hakimin davaya bakamaması ve reddi müesseselerinin Yüksek Seçim Kurulu Başkanı, Başkanvekili ve üyeleri için uygulanmasına olanak bulunmadığından, Kurul Başkanının Kuruldan çekilmesi isteminin reddine karar verilmelidir. YSKK. 4.10.2003/833

2) Sağlık nedeni dışındaki bir nedenle Yüksek Seçim Kurulu Üyeliğinden istifa olanağı yoktur. YSKK. 27.12.1990/380

3) Eksik üyeliğin derhal seçim yapılarak doldurulması gerekir. YSKK. 14.1.1991/14

Üye seçimi zamanı:

Madde 12 – (Değişik: 19/2/1987 - 3330/2 md.)

Yüksek Seçim Kurulunun görev süresi biten üyeleri yerine yenilerinin belirlenmesi için üç yılda bir ocak ayının ikinci yarısında seçim yapılır.

Bu süre içinde üye sayısında azalma olursa, eksiklik yukarıdaki madde gereğince tamamlanır. Bu yoldan seçilen kimse, yerine seçildiği üyenin süresini tamamlar. Seçim, başkan veya başkanvekilinin kuruldan ayrılmış olması nedeniyle yapılmış ise, yeni üyenin de katılmasıyla başkan veya başkanvekili seçimi yapıldıktan sonra, bu seçimin sonucuna ve 11 inci maddenin son fıkrasında belirtilen esasa göre yeni üyenin yeri belirlenir.

YÜKSEK SEÇİM KURULU KARAR ÖZETLERİ

1) Yüksek Seçim Kurulu üyesinin sağlık nedenleri dışında bir özürle üyelikten çekilmesine hukuken olanak bulunmadığından Yüksek Seçim Kurulunun bu isteğin reddine ilişkin kararının kaldırılması isteğinin de aynı nedenlerle reddi gerekir. YSKK. 2.1.1991/4

Karar verme:

Madde 13 – Yüksek Seçim Kurulu, kararlarını salt çoğunlukla verir; oyların eşitliği halinde başkanın katıldığı taraf üstün tutulur.

Yüksek Seçim Kurulunun nihai kararları ile, prensip kararları Resmi Gazete'de, en kısa zamanda yayınlanır.

YÜKSEK SEÇİM KURULU KARAR ÖZETLERİ

1) Salt çoğunluk yarıdan fazlayı ifade eder. Yüksek seçim kurulu 11 kişiden oluştuğuna göre, başkan ve başkan vekili seçilebilmek için 6 oy yeterlidir. YSKK. 17.3.1982/13

2) Yüksek Seçim Kurulu kararları kesindir; belli bir hukuki sebebe dayanan bir itiraz karara bağlandıktan sonra, içtihadın değişmesi halinde dahi, konunun yeniden incelenmesi mümkün değildir. YSKK. 26.2.1985/128

3) Yüksek Seçim Kurulu'nun itiraz üzerine verdiği kararlar kesin olup bu kararların şikayet, itiraz, kararın düzeltilmesi, tavzih ya da yeniden inceleme yolu ile tekrar ele alınması olanağı bulunmamaktadır. YSKK. 17.1.1987/30

Görev ve yetkileri:

Madde 14 – (Değişik: 17/5/1979 - 2234/1 md.)

Yüksek Seçim Kurulunun görev ve yetkileri şunlardır:

1. **(Değişik: 31/3/1988 - 3420/1 md.)** Seçimlerde, içine oy pusulası konulacak olan zarfların, icabında her seçim için başka başka renk ve ölçüde olmak ve gerek piyasada, gerek Devlet Malzeme Ofisince imal edilen veya ettirilen veya depolarında bulunan zarfların renklerinden ve ölçülerinden farklı ve kağıdında "Türkiye Cumhuriyeti Yüksek Seçim Kurulu" filigranı bulunmak üzere, yeteri kadar özel zarf imal ettirmek ve bu imalatı, kağıt hamurundan başlıyarak zarfın, imaline ve teslim alınmasına kadar olan safhalarını; yapılacak işin hacmi, süresi ve niteliği dikkate alınarak belirleyeceği kendi üye veya üyelerinin veya imal ve teslim yerinde yetki vereceği ilçe seçim kurulu başkanının, il seçim kurulu başkanı ya da üyesi hakim veya hakimlerinin devamlı gözetim ve denetimi altında yaptırmak ve bu zarfları il seçim kurullarına, her ilin ihtiyacına yetecek sayıda, alındı belgeleri karşılığında göndermek,

2. Özel zarfların imali için gerekli "Türkiye Cumhuriyeti Yüksek Seçim Kurulu" filigran kalıpları ile zarf ölçü kalıplarını yaptırıp gerekli miktarda kağıt ve zarf imalinden sonra saklamak,

Katlanıp bir kenarı yapıştırıldıktan sonra zarf haline gelebilen "Türkiye Cumhuriyeti Yüksek Seçim Kurulu" filigranını taşıyan birleşik oy pusulalarını, her (400)'ü ve her (400)'lük paketi, aynı numarayı taşımak üzere bas-

tırmak ve her sandık için bir paket, ilçe seçim kurullarına zamanında ulaştırmak,

(Mülga son paragraf: 13/3/2008-5749/15 md.)

3. Bu Kanunda sözkonusu edilen bütün işlemlerin gerektirdiği form, evrak, liste gibi her türlü basılı kağıdın tasarım ve baskısını yaptırmak, il ve ilçe seçim kurullarına zamanında ve ihtiyacı kadar ulaşımını sağlamak,

4. **(Değişik: 31/3/1988 - 3420/1 md.)** Tüzüklerine göre ilk genel kongresini yapmış olup, illerin en az yarısında ve en az altı ay evvel il ve ilçe teşkilatını kurmuş bulunan siyasi partilerin adlarını, ilçe seçim kurullarının yeniden kurulması için öngörülen ayların ikinci haftasında tespit ve ilan etmek,

5. İl ve İlçe seçim kurullarının teşekkülünü sağlamak, İl seçim kurullarının teşekkülüne, işlemlerine ve kararlarına karşı yapılacak itirazları, oy verme gününden önce ve itiraz konusunun gerektirdiği süratle, kesin karara bağlamak,

6. Adaylığa ait itirazlar hakkında bu Kanun ve özel kanunları gereğince kesin karar vermek,

7. İl seçim kurullarınca, oy verme günü işlemleri hakkında verilmiş olan kararlara karşı yapılan itirazları derhal inceleyip kesin karara bağlamak,

8. İl seçim kurullarınca düzenlenen tutanaklara karşı yapılan itirazları inceleyip kesin karara bağlamak,

9. Seçimlerden sonra, kendisine süresi içinde yapılan, seçimin sonucuna müessir olacak ve o çevre seçiminin veya seçilenlerden bir veya birkaçının tutanağının iptalini gerektirecek mahiyette itirazları, altkurullara yapılan itirazların silsilesine ve sürelerine uygunluğunu araştırmaksızın inceleyip kesin karara bağlamak,

10. İl seçim kurulları başkanlıklarınca seçim işlerinin yürütülmesi hakkında sorulacak hususları derhal cevaplandırmak ve seçimin bütün yurtta düzenle yapılmasını sağlayacak tedbirleri almak ve bu hususta gereken genelgeleri zamanında yapmak,

11. **(Değişik: 31/3/1988 - 3420/1 md.)** Siyasi partilerin milletvekili genel ve ara seçimlerine ve belediye başkanlığı ile belediye meclisi, il genel meclisi üyelikleri genel ve ara seçimlerine katılabilmeleri için illerin en az yarısında, oy verme gününden en az altı ay evvel teşkilat kurmuş ve büyük kongrelerini yapmış olmaları veya Türkiye Büyük Millet Meclisinde gruplarının bulunması şarttır.

Bir ilde teşkilatlanma, merkez ilçesi dahil o ilin ilçelerinin en az üçte birinde teşkilat kurmayı gerektirir. Bu esaslar dairesinde seçime katılabilecek siyasi partiler tespit ve seçimin başlangıç tarihinden on gün, seçimin yenilenmesi halinde yenileme kararının ilanından sonraki beş gün içinde ilan etmek.

(Ek fıkralar: 17/5/1979 - 2234/1 md.)

12. Seçmen Kütüğü Genel Müdürlüğü kuruluş ve işleyişi ve diğer çalışma konuları ile ilgili ilkeleri belirlemek, yönetmelikleri yayınlamak, programlarını yapmak ve denetlemek.

13. **(Ek: 13/3/2008-5749/2 md.)** Yurt Dışı İlçe Seçim Kurulunun oluşturulmasını ve yurt dışında bulunan vatandaşların oy kullanmalarını sağlamak üzere gerekli düzenlemeleri yapmak.

14. **(Ek: 9/5/2012-6304/1 md.)** Yurt dışı seçim iş ve işlemlerinde seçim takvimi süresince Yurt Dışı İlçe Seçim Kurulunun verdiği görevleri yapmak üzere, ihtiyaç görülmesi halinde, Dışişleri Bakanlığının görüşü alınarak bu Bakanlık mensupları arasından en az daire başkanı seviyesinde görevlendirme yapmak.

15. Kanunla kendisine verilen başkaca görevleri yapmak.[4] [5] [6]

YÜKSEK SEÇİM KURULU KARAR ÖZETLERİ

1) 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun'un 14 üncü maddesinin 11 inci fıkrasında, siyasi partilerin milletvekili genel ve ara seçimlerine, belediye başkanlığı ile belediye meclisi, il genel meclisi üyelikleri genel ve ara seçimlerine katılabilmeleri için illerin en az yarısında, oy verme gününden en az altı ay evvel teşkilat kurmuş ve büyük kongrelerini yapmış olmalarının veya Türkiye Büyük Millet Meclisinde gruplarının bulunmasının zorunlu olduğu vurgulandıktan sonra; bir ilde teşkilatlanmanın, merkez ilçesi dahil o ilin ilçelerinin en az üçte birinde teşkilat kurmayı gerektirdiği belirtilmiş, 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun 20 inci maddesinin 1 inci fıkrasında da, bir ilçede teşkilatlanmanın, ilçe sınırları içerisindeki beldelerin en az yarısında teşkilat kurmayı gerektirdiği, belde sayısı üç veya daha az ise beldenin sadece birinde teşkilat kurulmuş olmasının yeterli olduğu öngörülmüştür. YSKK. 24.1.2004/196

2) Yüksek Seçim Kurulunun görev ve yetkileri Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 79 uncu ve 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanunun 14 üncü maddelerinde açıkça belirlenmiş ve uygulama alanı da, aynı Kanunun 1 inci maddesinde sayılan seçimlerle sınırlandırılmıştır. YSKK. 20.11.1999/177

3) 298 sayılı Kanunun 14 üncü maddesi Yüksek Seçim Kurulunun, 16 ncı maddesi İl ve 20 nci maddesi ise İlçe Seçim Kurullarının görev ve yetkilerini belirlemiştir. Özellikle seçim işlemlerinin kesinleşmesinden ve seçimlerden sonra, seçilme ye-

---

4 Bu hükmün uygulanmasında ek 1 ve 5 nci maddelere bakınız.

5 13/3/2008 tarihli ve 5749 sayılı Kanunun 2 nci maddesiyle bu fıkraya (12) numaralı bentten sonra gelmek üzere (13) numaralı bent eklenmiş ve mevcut (13) numaralı bendin numarası (14) olarak teselsül ettirilmiştir.

6 9/5/2012 tarihli ve 6305 sayılı Kanunun 1 inci maddesiyle bu fıkraya (13) numaralı bendinden sonra gelmek üzere (14) numaralı bent eklenmiş ve mevcut (14) numaralı bent (15) numaralı bent olarak teselsül ettirilmiştir.

terliğine ilişkin bir halin oluşması durumunda, karar vermeye yetkili merciin seçim kurulları değil, idare kurulları olduğu açıktır. Yukarıda sözü edilen yasal düzenlemeye göre mahkumiyetin seçilmeye engel olabilmesi için buna ilişkin kararın seçimden önce kesinleşmiş olması gerekir. YSKK. 13.11.1999/172

4) 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun'un 14. maddesinin 11. fıkrasında; siyasi partilerin, milletvekili, belediye başkanlığı, belediye meclisi ve il genel meclisi üyelikleri seçimlerine katılabilmeleri için illerin en az yarısında, oy verme gününden en az altı ay önce teşkilat kurmaları ve büyük kongrelerini yapmış olmaları veya Türkiye Büyük Millet Meclisinde gruplarının bulunması gerektiği vurgulanmıştır. YSKK. 29.06.2014/3092

5) Teklifte de belirtildiği üzere; 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanunun 14. maddesinin 2. fıkrasında; "… Katlanıp bir kenarı yapıştırıldıktan sonra zarf haline gelebilen "Türkiye Cumhuriyeti Yüksek Seçim Kurulu" filigranını taşıyan birleşik oy pusulalarını, her (400)'ü ve her (400)'lük paketi, aynı numarayı taşımak üzere bastırmak ve her sandık için bir paket, ilçe seçim kurullarına zamanında ulaştırmak." ve 5 inci maddesinin ikinci fıkrasında yer alan "Bir sandık bölgesi, esas itibariyle (300) seçmeni kapsar." yolundaki hüküm, 3959 sayılı Kanunla "Bir sandık bölgesi esas itibariyle köylerde (200), kasaba ve şehirlerde (150) seçmeni kapsar." biçiminde değiştirilmiş, ancak 12 Eylül 2010 tarihinde yapılan Anayasa Değişikliğinin Halkoyuna Sunulmasında (400-420), 12 Haziran 2011 tarihinde yapılan Milletvekili Genel Seçiminde (300), 30 Mart 2014 tarihinde yapılan Mahalli İdareler Genel Seçiminde (320) ve 10 Ağustos 2014 tarihinde yapılan Cumhurbaşkanı Seçiminde (400) olarak belirlenmiş ve bu esasa göre yapılan seçimlerde herhangi bir aksaklık ve gecikme söz konusu olmamıştır. Bilindiği gibi, milletvekili seçiminde seçmenler bir sandık bölgesinde tek sandıkta oylarını kullanacaklarından, tüm yurt genelinde tasarruf ilkeleri, oy verme ve sayım - döküm işlemlerinin kolaylığı, ve her sandık bölgesi için bir sandık kurulu oluşturulacağı da göz önüne alınarak, yapılacak olan XXV. Dönem Milletvekili Genel Seçiminde, bir sandık bölgesindeki seçmen sayısının (360-380) olarak, mezra gibi toplu yerleşim birimleri için de mesafe durumu ve ulaşım güçlükleri ile 298 sayılı Kanun'un 5. maddesinde sandık bölgesi oluşturulması işlemlerinde oluşturulan sandık bölgelerinde de sandık seçmen sayısının (360-380) olarak belirlenmesine, ancak köylerde seçmen sayısı (400)'ü aşmadığı takdirde bir sandıkta oy kullanılabileceğine karar verilmelidir. YSKK. 28.10.2014/4103

İl seçim kurulu:

Madde 15 – (Değişik: 22/12/2005 - 5435/44 md.)

İl seçim kurulu, iki yılda bir ocak ayının son haftasında, il merkezinde görev yapan en kıdemli hâkimin başkanlığında merkez ilçe seçim kurulu başkanlarından sonra gelen en kıdemli iki üyeden oluşur. Kurulun, hâkimlerden iki de yedek üyesi vardır. Bu suretle kurulan il seçim kurulu iki yıl süre ile görev yapar. Hâkimlerin kıdemi, 24.2.1983 tarihli ve 2802 sayılı Hâkimler ve Savcılar Kanununun 15 inci maddesine göre belirlenir. Ancak, bu

kıdemin belirlenmesinde, kınama veya daha ağır disiplin cezası almış olanlar diğerlerinden kıdemsiz sayılırlar.

İl seçim kurulu başkanlığı ile asıl ve yedek üyeliklerini ve ilçe seçim kurulu başkanlığını yapacak olan hâkimlerden biri, herhangi bir sebeple bu görevi yapamaz ve o yerde bu görevi yapabilecek başka bir hâkim de bulunmazsa, o yerin bağlı olduğu ağır ceza mahkemesinin yargı çevresi içerisinde bulunan ve görevinden ayrılmasında sakınca görülmeyen bir hâkime, mercince bu yetki verilir.

Eksiklerin, ağır ceza çevresi içerisindeki hâkimlerden tamamlanmasına imkân bulunmayan hâllerde, bu ağır ceza merkezine en yakın ağır ceza mahkemelerinin yargı çevresi içerisindeki hâkimlerden biri, yukarıdaki usûle göre yetki verilerek gönderilir.

Bu suretle kendisine yetki verilen hâkimin gelip görevine başlamasına kadar seçim kurulu başkanlığını, kurulun kendi arasından gizli oyla seçeceği bir üye yapar.

YÜKSEK SEÇİM KURULU KARAR ÖZETLERİ

1) 298 sayılı kanunun 15 inci maddesine göre il merkezinde görev en yüksek dereceli hakim İl seçim kurulu başkanı aynı kanunun 18/3 üncü maddesine göre ise il seçim kurulu başkanından sonra gelen en yüksek dereceli hakim ilçe seçim kurulu başkanıdır. YSKK. 31.5.1992/78

2) İl ve ilçe seçim kurullarının iki yıl süreyle Ocak ayının son haftası içinde yeniden kurulması yasal zorunluluktur. YSKK. 13.01.2000/23

3) İlçe seçim kurulunun oluşumu sırasında kıdemli olan hakimin raporlu olması durumunda oluşuma dahil edilmesi gerekmekte olup, raporu bitip göreve başladığında kuruldaki görevini devralacaktır. YSKK. 3.2.1996/65

Görev ve yetkileri:

Madde 16 – İl seçim kurulunun başlıca görev ve yetkileri şunlardır:

1. İl seçim çevresi içinde seçimin düzenle yürütülmesini sağlamak için gereken bütün tedbirleri almak ve seçim işlerini denetlemek,

2. İlçe seçim kurullarına oy sandıklarını ve bu kanunda yazılı diğer seçim araç ve gereçlerini göndermek,

3. İlçe seçim kurullarının teşekkülüne, işlemlerine ve kararlarına karşı yapılan itirazları inceliyerek derhal karara bağlamak,

4. İlçe seçim kurulları başkanlıklarınca seçim işlerinin yürütülmesi hakkında sorulacak hususları derhal cevaplandırmak,

5. Aday beyanname veya listelerini almak ve ilan etmek, bunlar hakkında yapılacak itirazları incelemek ve bu beyanname veya listelerden kanuna göre muteber olmıyanlar hakkında karar vermek, geçici ve kesin aday listelerini yerlerine göndermek ve ilan etmek,

6. İle bağlı ilçe seçim kurullarından gelen tutanakları birleştirerek il seçim çevresi için bir tutanak düzenlemek,

7. Kanunla kendisine verilen başkaca görevleri yapmak.

YÜKSEK SEÇİM KURULU KARAR ÖZETLERİ

1) 298 Sayılı Kanunun 16/1. Maddesi gereğince il seçim kurulunun; "İl seçim çevresinde seçimlerin düzenli yürümesi için gerekli önlemleri almak, seçim işlerini denetlemek, il sınırları içerisinde ilçe seçim kurulları arasında koordinasyonu sağlamak, oy pusulalarını, gerektiğinde seçim araç ve gereçlerini, basılı evrakı zamanında ilçe seçim kuruluna ulaştırmak, kurullarda oluşacak boşalmalar sebebiyle görevli hakimi belirlemek, personel görevlendirmek, güvenlik konularında Vali düzeyinde gerekli girişimlerde bulunmak gibi" yönetsel görevleri örneklenmiştir.

Bu görevleri önceden kestirmek ve sıralayıp saymak mümkün olmayacağından "durumun ve görevin gerektirdiği" işleri yapmak, tedbirleri almak ve aldırmak il seçim kurullarının yetki kapsamı içindedir. YSKK. 02.01.1999/14

2) 298 Sayılı Kanunun 16/1. Maddesi gereğince il seçim kurulunun; "İl seçim çevresinde seçimlerin düzenli yürümesi için gerekli önlemleri almak, seçim işlerini denetlemek, il sınırları içerisinde ilçe seçim kurulları arasında koordinasyonu sağlamak, oy pusulalarını, gerektiğinde seçim araç ve gereçlerini, basılı evrakı zamanında ilçe seçim kuruluna ulaştırmak, kurullarda oluşacak boşalmalar sebebiyle görevli hakimi belirlemek, personel görevlendirmek, güvenlik konularında Vali düzeyinde gerekli girişimlerde bulunmak gibi" yönetsel görevleri örneklenmiştir. YSKK. 02.01.1999/14

3) Seçildikten sonra işlenen suçlar nedeniyle ilgili hakkında seçim kurulları değil idare kurullarınca karar verilmesi gerekir. YSKK. 24.2.1990/60

Siyasi parti temsilcileri:

Madde 17 – (Değişik: 17/5/1979 - 2234/1 md.)

Son Milletvekili ve Cumhuriyet Senatosu genel ve ara seçimlerinde kendi listesinden yasama meclislerinden birine seçilmiş en az bir üyeye sahip olan veya 14 üncü maddenin dördüncü bendi gereğince Yüksek Seçim Kurulunca tespit ve ilan edilen siyasi partilerden o il ve ilçede teşkilatı bulunanlar, il ve ilçe seçim kurullarında birer temsilci bulundururlar. **(Ek ikinci cümle: 8/4/2010-5980/1 md.)** Ayrıca seçime katılan siyasi partilerden, en son yapılan milletvekili genel seçimlerinde en çok oy almış dört siyasi parti ve Türkiye Büyük Millet Meclisinde grubu bulunan siyasi partiler, o siyasi parti genel başkanları tarafından yazılı olarak yetki verilmiş olması şartıyla Yüksek Seçim Kurulunda da bir asıl bir yedek temsilci bulundurabilir. Bu tem-

silciler kurulun bütün çalışmalarına ve görüşmelerine katılırlar, oy kullanamazlar. Ancak, Yüksek Seçim Kurulunca 14 üncü maddenin onbirinci bendi gereğince yapılan ilandan seçime katılamayacağı anlaşılan veya o seçim çevresinde seçime katılmayan partilerin bu kurullarda temsilci bulundurma hakları sona erer.

Görüşülen iş hakkında siyasi partiler temsilcileri görüşlerini bildirirlerse, kurul, bunları da dinledikten sonra, kendi arasında işi görüşerek karar verir ve kararı temsilcilere bildirir.

Siyasi parti temsilcilerinin toplantılara katılmamaları, işlerin görüşülmesini durdurmaz.

YÜKSEK SEÇİM KURULU KARAR ÖZETLERİ

1) 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkındaki Kanunun 15 ve 18 inci maddeleri hükümlerine göre il ve ilçe seçim kurullarının 2002 yılı Ocak ayının son haftasında iki yıl süre için yeniden kurulması gerekmektedir.

Aynı Kanunun 14 üncü maddesinin 4 üncü bendinde ise, Yüksek Seçim Kurulu, "Tüzüklerine göre ilk genel kongrelerini yapmış olup illerin en az yarısında ve en az altı ay evvel il ve ilçe teşkilatını kurmuş bulunan siyasi partilerin adlarını, ilçe seçim kurullarının yeniden kurulması için öngörülen ayların ikinci haftasında tespit ve ilan etmek" ile görevlendirilmiştir. YSKK. 12.1.2002/20

2) Siyasi parti temsilcilerinin kurulların çalışmalarına ve görüşmelerine katılmaları konusunda, 298 sayılı Kanunun 17. Maddesindeki genel hüküm uyarınca işlem yapılması zorunludur. YSKK. 5.10.1962/77

3) Kurullarda değişiklik yapılarak işlerde aksamaya meydan verilmemesini hedef tutan ilke, kurullarda bulunup bulunmamaları etkisiz olan siyasi parti temsilcileri hakkında uygulanamaz. YSKK. 14.6.1961/70

İlçe seçim kurulu:

Madde 18 – (Değişik: 22/12/2005 - 5435/45 md.)

İlçe seçim kurulu, iki yılda bir ocak ayının son haftasında, bir başkan ile altı asıl ve altı yedek üyeden kurulur ve iki yıl süre ile görev yapar. İlçedeki en kıdemli hâkim kurulun başkanıdır. Bu kurul asıl üyeleriyle toplanır. Bir asıl üyenin katılmadığı toplantıya, öncelikle o üyenin yedeği çağırılır.

İl merkezlerinde kurulacak merkez ilçe seçim kurullarına, il seçim kurullarına başkanlık edecek hâkimden sonra gelen en kıdemli hâkim başkanlık eder.

Seçmen sayısı 25 000`i aşan ilçelerde seçim evrakının dağıtım ve toplanması sandık kurul başkanları ve en az bir üyenin eğitimi ile sandık kurullarından sonuçların alınması ve birleştirilerek bağlı olduğu ilçe seçim kuruluna teslim görevini niyabeten yerine getirmek amacıyla geçici ilçe seçim kurulları oluşturulabilir. Bu kurullar bir başkanla altı üyeden oluşur. İl ve ilçe seçim kurullarında görev almış hâkimlerden sonra gelen en kıdemli hâkimler bu kurullara başkanlık eder. Kurulun iki üyesi kurul başkanınca kamu görevlileri arasından belirlenir. Dört üye ise dört yedeği ile birlikte 19 uncu madde esaslarına göre siyasî partilerden alınır. Bu kurulların çalışma usûl ve esasları, kurulacağı ilçeler ile sayısı ve görev süresi Yüksek Seçim Kurulu tarafından kararlaştırılır.

Hâkimlerin kıdemi 2802 sayılı Kanunun 15 inci maddesine göre belirlenir. Ancak, bu kıdemin belirlenmesinde, kınama veya daha ağır disiplin cezası almış olanlar diğerlerinden kıdemsiz sayılırlar.

YÜKSEK SEÇİM KURULU KARAR ÖZETLERİ

1) 298 sayılı Kanunun 18. maddesinde ilçedeki en yüksek dereceli yargıçtan sözedilerek, en yüksek dereceli yargıcın başkanlığında ilçe seçim kurulunun kurulacağı öngörülmüştür.

Başkanlığımızın 01.02.1999 gün ve 665 sayılı yazısında da belirtildiği üzere Yüksek Seçim Kurulunun 17.01.1998 gün ve 4 sayılı kararının IV/b bendinde, ilçe seçim kurulunun oluşmasından sonra o yere daha kıdemli hakimin atanmış olmasının seçim kurullarında değişiklik yapılmasını gerektirmeyeceği belirtilmiştir.

Sonradan yapılan atama ve kıdem değişiklikleri, mevcut ilçe seçim kurulunun durumunda herhangi bir değişiklik yapılmasını gerektirmez.

Ancak söz konusu durumun ilçe seçim kurullarının yeniden oluşumunda dikkate alınması gerekmektedir. YSKK. 01.12.1999/180

2) 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun'un 18 inci maddesine 4381 sayılı Kanunla eklenen ek fıkrada, seçmen sayısı 25.000'i aşan ilçelerde geçici ilçe seçim kurullarının oluşturulabileceği öngörülmüş ve bu kurulların oluşturulması Yüksek Seçim Kurulu'nun takdirine bırakılmıştır. YSKK. 16.3.1999/370

3) 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkındaki Kanunun 15 ve 18 inci maddelerinde, il ve ilçe seçim kurullarının iki yılda bir Ocak ayının son haftasında kurulması öngörülmüştür YSKK. 13.01.2000/23

İlçe seçim kurulu üyelikleri:

Madde 19 – (Değişik: 17/5/1979 - 2234/1 md.)

1. İlçe seçim kurulunun dört asıl ve dört yedek üyesi siyasi partilerden alınır. Bu üyeler aşağıda yazılı olduğu gibi belli edilir:

İlçe seçim kurulu başkanı, bu kurulun yeniden kurulması için yukarıdaki maddede öngörülen sürenin başında, ilçede teşkilatı bulunan ve son milletvekili genel seçiminde o ilçede en çok oy almış olan dört siyasi partiye birer asıl ve birer yedek üye adını iki gün içinde bildirmelerini tebliğ eder.

Bu işlemle belirlenen veya süresi içinde ad bildiren siyasi parti sayısı dörtten az olduğu takdirde, eksik kalan üyelikler, aynı şartları taşıyan diğer siyasi partilerden, o ilçede aldıkları oyların büyüklük sırasına göre, aynı usulle tamamlanır.

Oylarda eşitlik halinde ad çekilir.

Yukarıdaki hükümlerin uygulanmasına rağmen dört asıl ve dört yedek üyenin tümü belirlenemediği takdirde, 14 üncü maddenin dördüncü bendi gereğince Yüksek Seçim Kurulunun ilan ettiği siyasi partilerden o ilçede teşkilatı bulunanlar tespit edilerek bunlar arasında ad çekilir. Ad çekmedeki sıraya göre, adı çıkan, eksik üyelik sayısı kadar siyasi partinin, yukarıda yazılan usulle bildireceği kimseler ilçe seçim kurulu üyesi olur.

İlçe seçim kurulunun bu bentte gösterilen üyeliklerinden eksik kalanlar, ikinci bent hükümleri gereğince tamamlanır.

2. Diğer iki asıl ve yedek üyelikle yukarıdaki bentte yazılan işlemler sonucunda eksik kalan asıl ve yedek üyelikler, ilçe merkezinde görev yapan ve toplam memuriyet süresi on yıldan fazla olan, yasama meclisleri veya yerel idare seçimlerinden birine siyasi parti adayı veya aday adayı olarak katılmamış ve evvelce hiç bir siyasi partiye kaydolmamış Devlet memurlarını gösteren, o ilçedeki görev süreleri esas alınarak düzenlenecek listenin ilk sekiz sırasında yer alanlar arasından ad çekme ile belli edilir. Ad çekme, birinci bent hükümleri gereğince tespit edilen asıl üyeler huzurunda ilçe seçim kurulu başkanı tarafından yapılır. Ad çekme sırasında, adları önce çıkanlar asıl, sonrakiler sıra ile yedek üye olur. Bu yoldan her asıl üyenin yedeği belirlenir. Ancak, aynı bakanlığa mensup memurlardan birden fazla asıl üye olamaz; zorunlu durumlar saklıdır.

3. İlçe seçim kurulu başkanı, siyasi partiler arasında yapılan ad çekmenin gün ve saatini, ad çekmeye katılan siyasi partilere tebliğ eder.

Görev süresi içinde asıl üyeliklerde vukubulacak boşalmalar, eksilen asıl üyenin yerine kendi yedeği getirilmek suretiyle doldurulur. Yedek üyeliklerdeki eksilmeler, eksilen üyenin niteliğine göre, seçilmesinde uygulanan hükümler gereğince tamamlanır.

14 üncü maddenin onbirinci bendi gereğince yapılan tespit ve ilandan seçime katılamayacağı anlaşılan veya o seçim çevresinde seçime katılmayan partinin ilçe seçim kurulundaki üyelerinin görevi sona erer. Bu yoldan boşalan üyelikler, o seçim çevresinde seçime katılan ve ilçe seçim kurulunda üyesi bulunmayan partiler hakkında birinci bentte yazılan hükümlerin uygulanmasıyla belirlenir.

İlçe seçim kurulunda boşalan göreve getirilen kimse, yerine geldiği üyenin süresini tamamlar.

YÜKSEK SEÇİM KURULU KARAR ÖZETLERİ

1) Teşkilat yeri saptanamayan ve iletişim kurulamayan siyasi partinin ilçe teşkilatı bulunmadığı kabul edilerek, bu durumda olan siyasi partiden ilçe seçim kuruluna üye alınması gerekmez. YSKK. 26.1.2002/65

2) İl ve ilçe seçim kurullarının kuruluş biçimleri 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanunun 15, 18 ve 19. maddelerinde gösterilmiştir. Ayrıca Yüksek Seçim Kurulu'nun 19.01.1998 gün ve 1998/2 sayılı Genel Yazısı ekinde tüm teşkilata gönderilen 17.01.1998 gün ve 1998/4 sayılı kararında "Naklen atama, istifa ve emeklilik gibi nedenlerle il ve ilçe seçim kurullarında meydana gelen boşalmalarda ise, kurullarda görev almamış en yüksek dereceli hakim boşalmış görevi üstlenir. Kesin kural budur.

3) 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanunun değişik 19. maddesinde; ilçe seçim kurulu başkanınca ilçe seçim kurulunun yeniden kurulması sırasında ilçede teşkilatı bulunan ve son milletvekili genel seçiminde o ilçede en çok oy almış olan dört siyasi partiden birer asıl ve birer yedek üyenin adının iki gün içinde bildirilmesinin tebliğ edileceği öngörülmüştür.

Görev ve yetkileri:

Madde 20 – İlçe seçim kurullarının, başlıca görev ve yetkileri şunlardır:

1. İlçe çevresinde seçimin düzenle yürütülmesini sağlamak için gereken bütün tedbirleri almak ve seçim işlerini denetlemek,

2. Sandık kurullarını kurmak,

3. İlçedeki sandık kurullarına, oy sandıklarını ve bu kanunda yazılı diğer seçim araç ve gereçlerini göndermek,

4. Sandık kurullarının teşekküllerine, işlemlerine ve kararlarına karşı yapılan itirazları inceleyerek karara bağlamak,

5. Sandık kurulları başkanlıklarınca seçim işlerinin yürütülmesi hakkında sorulacak hususları derhal cevaplandırmak,

6. İlçe çevresindeki sandık kurullarından gelen tutanakları birleştirerek, ilçe seçim tutanağını düzenlemek ve bu tutanağı seçim işlerine ait diğer evrak ile birlikte il seçim kuruluna derhal teslim etmek,

7. Kanunla kendisine verilen başkaca görevleri yapmak.

YÜKSEK SEÇİM KURULU KARAR ÖZETLERİ

1) 298 sayılı Kanunun 14 üncü maddesi Yüksek Seçim Kurulunun, 16 ncı maddesi İl ve 20 nci maddesi ise İlçe Seçim Kurullarının görev ve yetkilerini belirlemiştir. Özellikle seçim işlemlerinin kesinleşmesinden ve seçimlerden sonra, bu olayda olduğu gibi seçilme yeterliğine ilişkin bir halin oluşması durumunda, karar vermeye yetkili merciin seçim kurulları değil, idare kurulları olduğu açıktır.

2) 98 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun'un 20. maddesiyle, sandık kurullarının oluşturulması görevi ilçe seçim kurullarına verilmiştir. YSKK. 21.06.2014/3005

3) Yeni yerleşim yerinin belirlenmesi gibi işlemlerde yapılacak plebisit(halk oylaması), seçim hukukunu ilgilendirmeyen idari işlem olması nedeniyle ilçe seçim kurulu başkanlığının görev ve yetkisi bulunmamaktadır. YSKK. 7.10.2004/2601

Yurt Dışı İlçe Seçim Kurulunun görev ve yetkileri

Madde 20/A – (Ek: 9/5/2012-6304/2 md.)

Yurt Dışı İlçe Seçim Kurulunun görev ve yetkileri şunlardır:

1. Yurt dışı seçmen kütüğüne kayıtlı vatandaşların oy kullanmalarıyla ilgili seçim iş ve işlemlerinin düzenle yürütülmesini sağlamak ve gereken bütün tedbirleri almak.

2. Yurt dışı sandık kurullarını kurmak.

3. Oy pusulaları ile arkası kendi mührüyle mühürlenmiş oy zarflarını ve diğer seçim araç ve gereçlerini oy verme işleminin başlayacağı günden en geç yedi gün önce Dışişleri Bakanlığı aracılığıyla ilgili yurt dışı temsilciliklerinde hazır bulunacak şekilde göndermek veya gerekli görülmesi halinde oy sandığı, oy verme kabinleri gibi araçların mahallinden teminini Dışişleri Bakanlığından istemek.

4. Yurt dışı sandık kurullarının işlemlerine ve kararlarına karşı yapılan itiraz ve şikâyetleri incelemek ve karara bağlamak.

5. Yurt dışı sandık kurulu başkanlıklarınca seçim iş ve işlemleri hakkında sorulacak hususları derhal cevaplandırmak.

6. Yurt dışı seçmen kütüğüne, askı süresinde doğrudan ya da konsolosluklar aracılığıyla yapılacak itirazları sonuçlandırmak, verilecek kararları Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğüne göndermek ve bu kararlara uygun gerekli kayıt ve düzeltme işlemlerini yaptırmak.

7. Yerleşim yeri adresi yurt dışında olup da, yurt dışı seçmen kütüğünün askı süresi içinde herhangi bir nedenle yurt içerisinde bulunan seçmenlerin, yurt dışı seçmen kütüğüne kayıtlarının yapılması için doğrudan ya da ilçe seçim kurulları aracılığıyla iletilen adres beyan formlarını onaylayarak Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğüne göndermek.

8. Askerlikten terhis olanlardan yurt dışı seçmen kütüğünde kaydı bulunmayanlar ile kısıtlılık hali sona erenlerin, doğrudan ya da ilçe seçim kurulları aracılığıyla iletilen başvurularını kabul etmek ve yurt dışı seçmen kütüğüne kaydını sağlamak.

9. Yurt dışı seçmen kütüğüne kayıtlı olmakla beraber, (izinli olsalar bile) silah altında bulunan erler, erbaşlar ve askeri öğrenciler ile kesinleşmiş mahkeme kararı ile kısıtlanan seçmenlerin yurt dışı seçmen kütüğündeki kayıtlarının dondurulmasına karar vermek.

10. Yurt dışı seçmen kütüğüne yazılması için askı süresi içinde yapılan başvuruların kütüğe kaydedilmesine karar verildiği hâlde, kesinleşen yurt dışı seçmen kütüğünde ismi yer almayan seçmenlerin, yurt dışı seçmen kütüğünün kesinleşmesine bakılmaksızın kütüğe ilave edilmelerine karar vermek ve Seçmen Kütüğü Genel Müdürlüğüne göndermek.

11. Yurt dışından ağzı mühürlü olarak gelen oy torbalarını genel esaslara uygun bir şekilde yurt içerisinde oy verme süresi bittikten sonra; bir başkan, bir kamu görevlisi üye ve son milletvekili genel seçiminde Türkiye genelinde en çok oy alan üç siyasi partinin bildirdiği bir asil bir yedek üyeden oluşan yeteri kadar sandık kurulu kurmak suretiyle denetimi altında açtırarak sayım ve dökümünü yaptırmak, tutanak tutturmak ve birleştirme işlemlerini yapmak, ayrıca geçici gümrük kapısı seçim kurullarından gelen sonuçları birleştirmek ve Ankara İl Seçim Kuruluna iletmek.

12. Kanunlarla kendisine verilen başkaca görevleri yapmak.

Sandık kurulu:

Madde 21 – (Değişik: 17/5/1979 - 2234/1 md.)

Sandık kurulu bir başkan ile altı asıl ve altı yedek üyeden kurulur. Bu kurul asıl üyeleriyle toplanır.

YÜKSEK SEÇİM KURULU KARAR ÖZETLERİ

1) Sandık kurulu, bir başkan ve altı asıl üye ve altı yedek üyeden kurulur. Kurul asıl üyeleriyle toplanır. YSKK. 8.2.2011/164

2) Kanun gereği sandık kurulunca alınması gereken tedbirler ve yapılması gereken işlemler üzerinde anlaşma olmadığı takdirde, kurulu oluşturan üyelerin yarısından bir fazlasının görüşüne göre karar alınır veya işlem yapılır. Oyların eşitliği halinde başkanın katıldığı tarafın görüşü üstün tutulur. YSKK. 8.3.2011/169

3) Kanuna göre başkan tarafından yapılması gereken işler ve özel olarak sandık başında yapılacak işler başkanın izni ile üyeler tarafından da yapılabilir. YSKK. 26.05.2007/308

Sandık kurulu başkanının seçimi:

Madde 22 – (Değişik: 17/5/1979 - 2234/1 md.)

İlçe seçim kurulu başkanı, ilçe seçim kuruluna siyasi partiler dışından getirilen asıl üyelerle görüşerek sandığın kurulacağı seçim bölgesi içindeki veya dışındaki seçmenler arasından iyi ün sahibi olmakla tanınmış, okur - yazar kimselerden, kurula bağlı seçim bölgelerindeki sandıklardan her biri için birer kişi olmak üzere bir liste düzenler.

Kurulun, siyasi partilerden seçilmiş asıl üyelerinden her biri de, ilçe seçim kurulu başkanınca belirlenecek süre içinde, yukarıdaki fıkrada gösterilen nitelikte birer liste düzenleyerek başkanlığa verir. Belirlenen süre içinde liste vermeyen parti temsilcisi, bu hakkından vazgeçmiş sayılır.

Yukarıdaki fıkralar gereğince düzenlenen listelerde her sandık için adı önerilen başkan adayları arasında ad çekilerek sandık kurulu başkanları belirlenir.

Şu kadar ki, 648 sayılı Siyasi Partiler Kanununa göre partilere üye olamayacak kimseler ile köy muhtarları, görev yaptıkları köylerde sandık kurulu başkanı olamazlar.

Sandık kurulu başkanının görevi başına gelmemesi halinde, yerine kurul üyelerinden en yaşlısı başkanlık eder.

YÜKSEK SEÇİM KURULU KARAR ÖZETLERİ

1) 298 sayılı kanunun 22 nci maddesinin 4 üncü bendinin '… şu kadar ki 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanununa göre partilere üye olamayacak kimseler… sandık kurulu başkanı olamazlar…' deyimi, ilçe seçim kurulu başkanı tarafından 22 nci maddenin 1 inci fıkrasına göre düzenlenen listede yer alması mümkün memurları kapsamadığından, memurların ya da öğretmenlerin sandık kurulu başkanı olmalarına yasal engel yoktur. YSKK. 8.3.2011/169

2) Sandık kurulu başkanının seçim suçu işlediği iddiası ile cezalandırılmasına ilişkin istem hakkında, Yüksek Seçim Kurulunun cezai kovuşturma yapma gibi bir görevi bulunmamaktadır. Görev Cumhuriyet Savcısına aittir. YSKK. 4.9.1999/2162

Sandık kurulu üyelikleri:

Madde 23 – (Değişik: 17/5/1979 - 2234/1 md.)

Sandık kurulu üyelikleri aşağıdaki şekilde belli edilir:

İlçe seçim kurulu başkanı, o seçim çevresinde seçime katılan ve ilçede teşkilatı bulunan siyasi partilerden, son milletvekili genel seçiminde o ilçede en çok oy almış olan beş partiye, her sandık için birer asıl ve birer yedek üye adını beş gün içinde bildirmelerini tebliğ eder.

Bu yoldan tespit edilen sandık kurulu üye sayısı beşten az olduğu takdirde, eksik kalan üyelikler, aynı şartları taşıyan diğer siyasi partilerden, aldıkları oyların büyüklük sırasına göre, aynı usulle tamamlanır.

Oylarda eşitlik halinde ad çekilir.

Yukarıdaki hükümlerin uygulanmasına rağmen beş asıl ve beş yedek üyenin tümü belirlenemediği takdirde, o ilçede seçime katılan ve teşkilatı bulunan diğer siyasi partiler arasında ad çekilir. Ad çekmedeki sıraya göre, adı çıkan, eksik üyelik sayısı kadar siyasi partinin yukarıda yazılan usulle bildireceği kimseler, sandık kurulu üyesi olur.

Bundan başka, sandığın bulunduğu köy ve mahalle ihtiyar heyeti ve ihtiyar meclisi asıl ve yedek üyelerinden keza ad çekme ile iki kişi seçilir. Bu ad çekme sırasına göre ilki asıl, diğeri yedek üyedir. Şu kadar ki; bu fıkra gereğince görevlendirilecek sandık kurulu asıl ve yedek üyeliklerine yetecek kadar ihtiyar heyeti ve ihtiyar meclisi asıl ve yedek üyesi bulunmayan köy ve mahallelerde noksan üyelikler, yukarıdaki fıkralarda yazılan hükümlerin sandık kurullarına üye vermemiş partiler hakkında uygulanmasıyla tamamlanır.

Yukarıdaki fıkralar gereğince belirlenen sandık kurulu asıl üyelerinden göreve gelmeyenin yerine, öncelikle, gelmeyen üyenin yedeği alınır.

Sandık kurulu başkan ve üyelikleri için ad çekme işlemleri, ilçe seçim kurulu huzurunda, bu kurulun başkanı tarafından yapılır.

Üyeliklerin bu şekilde doldurulması mümkün olmazsa, eksikler, ilçe seçim kurulu başkanı tarafından, o çevrede bulunan ve sandık kurulunda görev verilmesinde sakınca olmayan kimselerden doldurulur.

YÜKSEK SEÇİM KURULU KARAR ÖZETLERİ

1) En son yapılan milletvekili genel seçimlerinde en fazla oy alan 5 siyasi partiden herhangi birinin o seçim çevresinde seçime katılmaması halinde ilçe seçim kurullarındaki üyelikleri sona erer ve seçime katılacak diğer partilerin üyelerinin görevleri ise devam eder. Bu siyasi partilerden boşalacak asıl ve yedek üyelikler, o seçim çevresinde seçime katılan ve o yerde teşkilatı bulunan siyasi partilerden birer asıl ve birer yedek üye alınmak suretiyle ilçe seçim kurulları oluşturulur. YSKK. 21.2.2004/336

2) Sandık seçmen listesinin birer nüshasının seçime katılan ve o ilçede teşkilatı olup talep eden siyasi partilerin ilçe başkanlıklarına ücretsiz olarak (daha önce bu şekilde verilmişse) tekrar istenmesi halinde ücretli olarak verilmesi gerekir. YSKK. 25.2.2004/393

3) İlçe seçim kurulu daha önceden oluşturulmuş olması nedeniyle, ilçe teşkilatını sonradan tamamlayan siyasi partiden üye alınmaz. Sandık Kurullarına ancak o ilçede teşkilatı bulunması koşulu ile üye alınması mümkündür. YSKK. 18.02.1999/144

Sandık kurullarının kurulması ve görev süresi:

Madde 24 – (Değişik: 17/5/1979 - 2234/1 md.)

Sandık kurulları Yüksek Seçim Kurulunca tespit ve ilan edilen tarihte kurulur.

Bu kurulların asıl ve yedek üyeleri, her seçim çevresinin yerel özellikleri gözönüne alınarak Yüksek Seçim Kurulunca tespit edilecek tarihlerde göreve başlarlar ve sayıma ilişkin evrak ve belgeler ilçe seçim kuruluna teslim edilinceye kadar aralıksız çalışmaya devam ederler.

YÜKSEK SEÇİM KURULU KARAR ÖZETLERİ

1) Sandık kurulu üyeleri Yüksek Seçim Kurulunca tespit ve ilan edilen tarihte göreve başlayacak ve oyların sayımına ilişkin belgeler ilçe seçim kuruluna teslim edilinceye kadar aralıksız çalışacaklardır. YSKK. 9.5.2007/248; YSKK. 25.1.2004/ 199 - (Örnek sayılı 139 Genelge)

Adaylar ve müşahitleri:

Madde 25 – Sandık başı işlemlerini takibetmek üzere, siyasi partiler ve bağımsız adaylar, birer müşahit gönderebilirler.

YÜKSEK SEÇİM KURULU KARAR ÖZETLERİ

1) Bağımsız adayların gösterdikleri gözlemciler üçten fazla olursa, sandık kurulu başkanı bunlar arasında ad çeker. Adları ilk çıkan üç gözlemci sandık başında bırakılır. Diğerleri sandık alanında kalabilirler. YSKK. 8.3.2011/169

2) Sandık başında görevli partili kurul üyeleri rozet, amblem veya partisini belirtir herhangi bir işaret taşımayacağına göre, müşahitlerinde bu şekilde işaret taşımalarının mümkün olmadığına ve söz konusu gözlemcilerinin sadece hangi partinin siyasi gözlemcisi olduklarını yazılı bir belge ile kanıtlamak zorunda olduğuna karar verildi. YSKK. 24.1.2004/141

Kurullarda görev alamayacak olanlar:

Madde 26 – (Değişik: 17/5/1979 - 2234/1 md.)

İdare amirleri, zabıta amir ve memurları, Askeri Ceza Kanununun 3 üncü maddesinde yazılı askeri şahıslar, Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri ve adaylar, bu Kanunda gösterilen kurullara seçilemezler.

648 sayılı Siyasi Partiler Kanununa göre, siyasi partilere üye olamayacak kimseler; bu kurullarda üye, müşahit veya temsilci olarak, siyasi partiler tarafından görevlendirilemezler.

YÜKSEK SEÇİM KURULU KARAR ÖZETLERİ

1) Sandık kurullarında görev almaları mümkün bulunmayan kimselere görev verilmiş olması nedenine dayanılarak bir seçimin iptal edilebilmesi için kanuna aykırı bu davranışın seçim sonuçlarına etki yaptığının gerçekleşmiş bulunması şarttır. YSKK. 31.1.1974/664

2) Sandık kurullarının teşekkül tarzı seçim sonuçlarına etkili değildir. YSKK. 18.11.1970/307

And içme:

Madde 27 – Yüksek Seçim Kurulu, il ve ilçe seçim kurulları başkan, asıl ve yedek üyeleri, görevlerine başlamadan önce, kurul önünde birer birer şöyle and içerler:

(Hiçbir tesir altında kalmaksızın, hiç kimseden korkmadan, seçim sonuçlarının tam ve doğru olarak belirmesi için görevimi kanuna göre, dosdoğru yapacağıma namusum, vicdanım ve bütün mukaddesatım üzerine and içerim.)

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
Seçim Öncesi İşleri

BİRİNCİ KESİM
Seçmen Kütükleri

Kuruluş ve tanımlar:

Madde 28 – (Değişik: 17/5/1979 - 2234/1 md.)

A) Kuruluş:

Yüksek Seçim Kuruluna bağlı olarak Ankara'da bir "Seçmen Kütüğü Genel Müdürlüğü" ile her ilçede "Seçmen Kütükleri Bürosu" kurulmuştur.

B) Tanımlar:

1. Bu Yasaya göre seçmen olan vatandaşları tek olarak tanımlayan ve seçmenin oturduğu yeri belirleyen bilgileri kapsayan bilgisayar ortamına "Seçmen Kütüğü" denilir.

2. Seçmen Kütüğü, Yüksek Seçim Kuruluna bağlı olarak kurulan Seçmen Kütüğü Genel Müdürlüğü tarafından, bu Yasaya uygun olarak tasarlanacak, planlanacak, Yönetilecek ve yürütülecek çalışmalarla elde edilir.

3. Bir seçmene ait ve seçmeni tanımlamak için kullanılan; adı, soyadı, doğum yılı ve doğum yeri gibi kayıtların her birine "Veri" denilir.

4. Bir seçmeni tek olarak tanımlayan verilerin bütününe "Seçmene Ait Bilgi" denilir.

5. Seçmenin devamlı oturduğu konutun bulunduğu ilçe, muhtarlık, sokak isimleri ile binanın kapı ve varsa daire numarası "Seçmenin Adresi" dir.

6. Her seçmen; seçmen kütüğü sıra numarası, adı, soyadı, ana ve babasının adı, doğduğu ilçe, doğum yılı ile belirlenir ve tanımlanır.

7. Seçmen kütüğündeki bilgilerin; bu Kanunda yazıldığı şekilde değiştirilmesi, düzeltilmesi ve tamamlanmasına Seçmen Kütüğünün "Güncelleştirilme" si denilir.

8. **(Ek: 13/3/2008-5749/3 md.)** Bu Kanuna göre seçmen olup, yurt dışında bulunan vatandaşların adres kayıt sistemindeki bilgilerine dayalı olarak oluşturulan bilgiler topluluğuna "Yurt Dışı Seçmen Kütüğü" denilir.

YÜKSEK SEÇİM KURULU KARAR ÖZETLERİ

1) Her ilçede bir seçmen kütüğü bürosu vardır. Bu büro birinci ilçe seçim kuruluna bağlıdır. Seçmen yazımı işlerinin bölünmesi olanaksız bulunduğundan, yapılacak seçmen yazımının birinci ilçe seçim kurullarınca yerine getirilmesi gerekir. YSKK. 5.7.1979/460

2) Seçmenlik sıfatının tayininde esas seçmen kütüklerdir. Her seçmen, kütüğünde yazılı bulunduğu seçim bölgesinde ve oturduğu yere en yakın sandığa ait seçmen listesine yazılması ve sandıkta oy vermesi esastır. Bir kimsenin deprem sebebiyle geçici olarak başka il merkezine göç etmesi, hukuksal bakımdan ikametgahı ile olan ilgisini sona erdirmez. YSKK. 17.2.1977/41

Seçmen Kütüğü Genel Müdürlüğü çalışma amaç ve ilkeleri:

Madde 29 – (Değişik: 17/5/1979 - 2234/1 md.)

Seçmen Kütüğü Genel Müdürlüğü kuruluşunun çalışma amacı; yasalara uygun olarak seçmen vatandaşın eksiksiz belirlenmesini, mükerrer yazımın önlenmesini, seçmenin kolay, hızlı, doğru oy vermesini, seçimin çabuk sonuçlanmasını, mükerrer oy kullanan seçmenlerin tespitini, vatandaşların görev ve sorumluluklarına uygun siyasal haklarını yüksek oranda kullanmalarını sağlayacak bilginin; toplanması, düzenlenmesi, saklanması, işlenmesi, kullanılır hale getirilmesi ve gerekli yerlere ulaştırılmasını ve dağıtımını sağlamaktır.

Seçmen Kütüğü Genel Müdürlüğü; çalışmalarını, proje, program, raporlama ve gelişmiş yönetim tekniklerine uygun olarak Yüksek Seçim Kurulunca tespit edilen ilkeler içinde yürütür. Genel Müdür, Yüksek Seçim Kurulunca onaylanan programına uygun, aylık ve haftalık raporlarla çalışmalarını Yüksek Seçim Kuruluna sunar.

Genel Müdürlüğün denetleme ilke ve yöntemi, Yüksek Seçim Kurulunca belirlenir ve uygulanır.

Yüksek Seçim Kurulunca; seçmen kütüğünün önemi, düzenleme yöntemleri, seçmenlerin görevleri, bu çalışmanın vatandaşa ve devlet hayatına katkı ve yararları, bu çalışmada uygulanan teknikler ve gerekli bilgiler; bütün ülke ve vatandaşları kapsayan, sürekli tanıtma programları ile yaygınlaştırılır.

Seçmen Kütüğü Genel Müdürlüğü ile Seçmen Kütük Bürolarının kuruluşu ve yönetimi:

Madde 30 – (Değişik: 17/5/1979 - 2234/1 md.)

Seçmen Kütüğü Genel Müdürlüğü, Yüksek Seçim Kurulunca sözleşmeli veya devamlılık esasına göre atanan ve bu kurula bağlı bir genel müdür; merkez ilçe ve diğer ilçelerdeki seçmen kütük büroları da bağlı bulundukları ilçe seçim kurulu başkanı tarafından, bu Kanunda yazılı esaslar dairesinde yönetilir.

Seçmen Kütüğü Genel Müdürlüğü ile seçmen kütük bürolarının kuruluş şeması, birimleri, birimler arasındaki ilişkiler, görev tanımlamaları, yetki ve sorumlulukları, mensuplarının nitelikleri, göreve alınmaları, yükseltilmeleri, nakilleri, haklarında disiplin kovuşturması yapılması ve sair özlük işlemlerine dair hükümler, bu Kanunun 31 inci maddesi ile 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun ilgili hükümleri gözönünde tutularak genel müdürlükçe hazırlanıp, Yüksek Seçim Kurulunca kabul edilip onaylanacak bir genelgeyle düzenlenir.

(Değişik Üçüncü fıkra: 11/9/1987 - KHK 290/2 md.; aynen kabül: 26/8/1999 - 4448/2 md.) Seçmen Kütüğü Genel Müdürü, Genel Müdür Yardımcısı ve şube müdürleri Yüksek Seçim Kurulu kararı ile, diğer personel ise, Yüksek Seçim Kurulu Başkanı tarafından atanır. Seçmen kütük büroları personeli, İlçe Seçim Kurulu Başkanının teklifi üzerine veya re'sen Yüksek Seçim Kurulu Başkanı tarafından atanır. Genel Müdürlük personeli, gerektiğinde yukarıda belirtilen atamaya yetkili merciin teklifi üzerine kamu kurumlarına bu kurumların atamaya yetkili amirlerince 657 sayılı Kanun hükümlerine göre atanabilirler.

(Dördüncü ve beşinci fıkralar Mülga: 11/9/1987 - KHK 290/2 md.; aynen kabul: 26/8/1999 - 4448/2 md.)

Seçmen kütük bürolarında görevli (...)[7] memurların sicil amirleri bağlı bulundukları ilçe seçim kurulu başkanıdır. Bunlar hakkında uyarma ve kınama cezalarını doğrudan doğruya uygulamaya ilçe seçim kurulu başkanı yetkilidir.

---

[7] Bu aradaki "şef ve" ibaresi 13/9/1991 tarih ve 455 sayılı KHK'nin 1 inci maddesi ve 26/8/1999 tarih ve 4448 sayılı Kanunun 2 nci maddesi ile kaldırılmış olup, metinden çıkarılmıştır.

İlçe seçim kurulu başkanı işlerin müsaadesi nispetinde seçmen kütükleri bürosu memurlarının o yerdeki adalet hizmetlerinde geçici olarak çalıştırılmalarına müsaade edebilir.

(Ek: 13/9/1991 - KHK - 455/1 md.; aynen kabul: 26/8/1999 - 4448/2 md.) İlçelerin seçim bürolarında birer seçim müdürü bulunur.

(Ek: 31/7/1998 - 4381/4 md.) İlçe seçmen kütük büroları ve il seçim kurulları için öncelikle adliye ve hükümet konaklarında yeterli nitelikte yer ayırmakla Cumhuriyet Başsavcıları ile mülki amirler görevlidir.

(Ek: 22/12/2005- 5435/46 md.) Seçim büroları, seçim kurulu başkanları tarafından ve seçim iş ve işlemleri dışında Yüksek Seçim Kurulunun görüşü alınmak suretiyle Adalet Bakanlığınca çıkartılacak yönetmelikle belirlenecek usûl ve esaslara göre adalet müfettişleri vasıtası ile denetlenir.

(Ek: 22/12/2005- 5435/46 md.) Seçim büroları, seçim kurulu başkanlarınca yılda en az bir defa denetlenir. Bu denetim, geçen bir yıllık işlemlere şâmil olmak üzere her yıl ocak ayı içinde yapılır. Denetim sonucunda düzenlenecek raporların bir örneği seçim bürolarında saklanır, birer örneği de en geç o ayın sonuna kadar Yüksek Seçim Kurulu Başkanlığına gönderilir.

YÜKSEK SEÇİM KURULU KARAR ÖZETLERİ

1) İki ilçe seçim kurulu bulunan yerlerde daimi seçmen kütük bürosunun ve görevin bölünmesi olanağı yoktur. Fazla memur çalıştırılarak hizmetin yürütülmesi gerekir. YSKK. 10.5.1973/302

Devamlı veya geçici personel ve görevlendirme yetkisi:

Madde 31 – (Değişik: 17/5/1979 - 2234/1 md.)

Yüksek Seçim Kurulu; 657 sayılı Devlet Memurları Kanununa göre; Seçmen Kütüğü Genel Müdürlüğünde; devamlı, geçici ve sözleşmeli, diğer seçim işlerinde devamlı ve geçici personel çalıştırabilir.

Genel Müdürlüğün devamlı, geçici ve sözleşmeli personeli, evvelce herhangi bir siyasi partiye üye, herhangi bir seçimde siyasi parti listesinden aday olmamış kişiler arasından seçilir.

Seçim işlerinde ve seçmen kütüğü yazım, düzenleme, denetleme ve güncelleştirilmesinde, il ve ilçe seçim kurulu başkanları; Yüksek Seçim Kurulunun belirleyeceği ilkeler içinde; mahalle ve köy muhtar ve ihtiyar heyet veya meclisleri üyelerini; Devlet, katma bütçeli idare, özel idare, belediye, iktisadi devlet teşekkülleri ve kamu tüzelkişiliklerindeki (hakimler, cumhuriyet savcıları, vali ve kaymakamlar, nahiye müdürleri, askeri şahıslar, zabıta amir ve memurları hariç) bütün memur, işçi ve hizmetlileri görevlendirebilir; bunlar dışında da gerekli gördüğü kimseleri çalıştırabilir.

YÜKSEK SEÇİM KURULU KARAR ÖZETLERİ

1) Askıya çıkartılan listelerin seçmenler tarafından kolaylıkla incelenmesi amacıyla yapılacak işlerde muhtar ve ihtiyar kurulu üyelerinin görevlendirilmesi halinde kendilerine ücret ödenmesi gerekir. YSKK. 22.8.1982/236

2) Köye gelen yazım memurlarına, meskenlerinin gösterilmesinde ve seçme yeterliğine sahip olanların belirlenmesinde yardımcı olmak, muhtar ve ihtiyar kurulu üyelerinin asli görevlerindendir. Bu nedenle kendilerine ücret ödenmez. YSKK. 24.8.1982/238

Yüksek seçim kurulunun kararlarının bağlayıcılığı:

Madde 32 – (Değişik: 17/5/1979 - 2234/1 md.)

Seçmen kütüğünün kurulması, güncelleştirilmesi ve bundan elde edilecek liste, çizelge ve diğer malzemenin gerekli yerlere ulaştırılması ve dağıtılması için, Yüksek Seçim Kurulunca alınacak kararlar bütün kamu kuruluşlarını ve görevlilerini bağlar.

Yazım ve denetleme işlerinde görevlendirileceklerin ödev ve yetkileriyle yazım hazırlıkları, yazım ve denetimin yapılış ve yazım ve denetim formlarının şekilleri ve bunların ne gibi bilgileri taşıyacağı, ne suretle doldurulacağı, yazımda, denetlemede ve sürekli ara çalışmalarda ne cins evrak kullanılacağı, evrakın teslimi, yazımın denetlenmesi ilke, yöntem ve kuralları Yüksek Seçim Kurulunca belirtilir.

Seçmen kütüğü düzenlenmesi:

Madde 33 – (Değişik: 17/5/1979 - 2234/1 md.)

(Değişik birinci fıkra: 13/3/2008-5749/4 md.) Seçmen kütüğü; adres kayıt sistemindeki bilgiler esas alınarak Yüksek Seçim Kurulunca belirlenecek usul ve esaslara göre her yıl yeniden düzenlenir, sürekli bilgi toplama ile her seçim döneminde güncelleştirilir.

Düzenleme, sürekli güncelleştirme ve genel denetleme kural, yöntem ve teknikleriyle Seçmen Kütüğü Genel Müdürlüğünün bilgi işlem; ilke, kural ve yöntemleri Yüksek Seçim Kurulunca düzenlenecek genelge ile belirlenir.

Yazım ve denetlemede toplanan bilgileri, seçmene ait bilgilerin verilerindeki değişimleri belirleyen ad, soyad, yaş, cinsiyet tashihi, seçme ehliyetini kaybetme, (kısıtlanma, kamu hizmetinden yasaklanma) veya yeniden kazanma gibi yargı kararlarına, vatandaşlıktan ıskat veya yeniden vatandaşlık hakkını kazandığını gösteren bilgiler ile vefat ettiğini tespit eden bilgilere seçim bölgesi içinde ve dışında vukubulan ikametgah değişikliklerine ait verilere, Yüksek Seçim Kurulunun belirleyeceği kural ve yönteme uygun olarak toplanacak diğer belgelere dayanılarak, seçmen kütüğü kurulur ve güncelleştirilir.

YÜKSEK SEÇİM KURULU KARAR ÖZETLERİ

1) Genel seçimlerde, oy verme yeterliğine sahip olan vatandaşları eksiksiz ve sağlıklı bilgilere dayalı olarak kapsayan seçmen kütüğünün düzenlenmesi, yargı yönetim ve denetimi altında yapılan seçimlerin temel unsuru ve oylama sonucunun etkinliğinden söz edebilmek için vazgeçilmez bir ilkedir. YSKK. 24.7.1983/214

2) Kooperatifleşme sonucu oluşan mahallede seçmen kütüğünün bu yere münhasır olarak yazımının yapılması ve Güncelleştirme Genelgesine göre güncelleştirip kesinleştirmesi gerekir. YSKK. 9.2.2002/106

3) Herhangi bir seçimin yenilenmesine karar verilmesi halinde güncelleştirme işlemi yapılmaz. YSKK. 10.5.1994/1460

Kütüğe yazılma esasları:

Madde 34 – (Değişik: 17/5/1979 - 2234/1 md.)

Seçmenlik sıfatının tayininde esas, seçmen kütüğüdür.

Seçmen kütüğünde; seçmenin; adı, soyadı, baba adı, ana adı doğum yılı, doğduğu ilçe adı, oturduğu yer adresi bulunması esastır.

(Değişik: 27/10/1995 - 4125/3 md.) Bu Kanunun uygulanmasında herkes, nüfus kütüğünde yazılı bulunan doğduğu ay ve güne göre işleme tabi tutulur. Ancak, o yıl seçim yapılması durumunda seçmen listeleri hazırlanırken on sekiz yaşın doldurulmuş olmasının hesabında seçim günü (o gün dahil) esas alınır.

Seçmene ait bilgi eksik ise; bilgi tamamlanıncaya kadar seçmen, sandık seçmen listesine yazılmaz.

Tamamlama kuralları; Yüksek Seçim Kurulunca belirlenir ve yayınlanır.

Sandık bölgesinde oturan seçmenlere ait bilgileri kapsayan sandık seçmen listeleri seçmen kütüğünden çıkarılır.

Sandık seçmen listesinde yazılı olmayan seçmen oy veremez.

Seçmen kütüğüne seçmen bir kez yazılır ve birden fazla oy kullanamaz.

Yazım, görevlilerin insan oturan yerleri birer birer gezip seçmenleri görmeleri suretiyle yapılır.

Yazım memuru yazım sırasında, yazım yerinde bulunan seçmeni yazar. Seçmenin bildireceği oturduğu yerin adresi yazılır. Seri numaralı yazım formu her seçmene imzalatılır.

YÜKSEK SEÇİM KURULU KARAR ÖZETLERİ

1) Seçmen kütükleri seçmenlik sıfatının tayininde esas olan belgelerdir. Bu husta 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanunun 28 inci maddesi gereğince bir Seçmen Kütüğü Genel Müdürlüğü Kurulmuş olup, aynı yasanın 29 uncu maddesine göre genel müdürlük; yasalara uygun olarak seçmen vatandaşları eksiksiz belirlemek, vatandaşların görev ve sorumluluklarına

uygun siyasal haklarını yüksek oranda kullanmasını sağlamak, bu uğurda gerekli bilgileri toplayarak seçmen kütüğü düzenlemek ve seçimlerde kullanılmak üzere saklanmasını temin etmekle görevlendirilmiştir. Genel Müdürlük çalışmalarını Yüksek Seçim Kurulu'nca belirlenecek ilkeler içinde yürütür. Ayrıca 2839 sayılı Yasanın 40 ıncı maddesinde; seçimlerle ilgili her türlü evrakın Yüksek Seçim Kurulu'nun istem ve izni alınmadan hiçbir yere gönderilemeyeceği, özel hükmü yer almaktadır. YSKK. 23.6.2003/434

2) Zorunlu sebeplerle köylerini terk etmiş olanların, oylarını kullanabilecekleri yerin kütüğüne yazılmaları lazımdır. YSKK. 27.7.1982/123

3) Yazım günü silah altında bulunan er, onbaşı, ve kıta çavuşlarının terhis olmaları halinde itiraz yoluyla kütüğe yazılmaları mümkün değildir. YSKK. 16.9.1982/ 296

Yurt dışı seçmen kütüğü ve seçmen listeleri[8]

Madde 35 – (Değişik: 13/3/2008-5749/5 md.)

Yurt dışı seçmen kütüğü, adres kayıt sistemindeki bilgiler esas alınarak Yüksek Seçim Kurulunca belirlenecek usul ve esaslar çerçevesinde oluşturulur.

(Ek fıkra: 9/5/2012-6304/3 md.) Yurt dışı seçmen listeleri, yurt dışında sandık kurulmasına karar verilen temsilciliklerin görev çevreleri gözetilerek ve yurt dışı seçmen kütüğü esas alınarak Yüksek Seçim Kurulunca oluşturulur ve elektronik ortamda ilan edilir.

Genel yazım ve denetleme:

Madde 36 – (Değişik: 17/5/1979 - 2234/1 md.)

(Değişik birinci fıkra: 13/3/2008-5749/6 md.) Seçmen kütüğü; adres kayıt sistemindeki bilgiler esas alınarak her yıl güncelleştirilerek oluşturulur. Gerektiğinde, seçmen kütüğünün dört yılda bir yeniden düzenlenmesi ve iki yılda bir denetlenmesi için gerekli bilgileri toplamak amacıyla, bütün Türkiye'de aynı zamanda Nisan ayının ikinci pazar günü yazım yapılmasına Yüksek Seçim Kurulunca karar verilir.

Yazım günü, saat 05.00'ten itibaren yazımın bittiği alışılmış araçlarla ilan edilinceye kadar görevlilerden başka kimselerin bulundukları yerden ayrılmaları yasaktır.

Ancak yazım ve denetim işleminin her halde aynı gün saat 19.00 a kadar bitirilmiş olması gerekir.

---

8 13/3/2008 tarihli ve 5749 sayılı Kanunun 5 inci maddesiyle; bu madde başlığı "Yurt dışında oturan vatandaşların yazımı:" iken "Yurt dışı seçmen kütüğü" şeklinde, daha sonra 9/5/2012 tarihli ve 6304 sayılı Kanunun 3 üncü maddesiyle metne işlendiği şekilde değiştirilmiştir.

Yüksek Seçim Kurulu, kütüğün düzenlenmesi ve yazım sırasında, bu Kanunda öngörülen gereklere göre genelgelerle belirteceği diğer yöntem, teknik ve kuralları uygular.

Yüksek Seçim Kurulunun bu Kanunun 14 üncü maddesinin dördüncü fıkrasına göre ilan edeceği siyasi parti ilçe başkanları, yazım memurunun yanına bir temsilci verebilirler.

Temsilci isimleri, ilçe seçim kurulunun isteği üzerine bildirilen sürede liste halinde teslim edilir. İsimleri bildirilen siyasi parti temsilcileri ilçe seçim kurulu başkanlığından aldıkları belge ile temsilcilik görevini yaparlar. Bu listedeki isimler ve görev yerleri sonradan değiştirilmez.

(Ek: 30/5/1997 - KHK - 572/26 md.) Seçmen kütüğü yazımı sırasında, seçmenin oyunu kullanmasını engelleyecek bir engelliliği varsa, forma kaydedilir.[9]

YÜKSEK SEÇİM KURULU KARAR ÖZETLERİ

1) 298 sayılı Yasanın 33 ve 36. maddelerine göre seçmen kütükleri için genel yazıma gidilmesine gerek bulunmadığından, öncelikle bu tarihte adli tatile çıkmayıp, seçimde görevli hakimlerce, tüm merkez ilçeyi kapsayacak biçimde çalışma yapılarak, belediyeden mahalle sınır krokileri, bina cetvelleri ve diğer belgelerin getirtilerek, 298 sayılı Yasanın 38. maddesinin verdiği yetki ile bu işle ilgili belediye personeli, ayrıca gerek duyulduğu takdirde yerel kadastro teşkilatından görevlendirme yapılarak, mahalle muhtarlarının da katılımı ile merkez ilçede seçimle görevli hakimlerin denetiminde, mahalleler arz üzerinde belirlenmelidir. YSKK. 20.07.2002/385

2) Seçmen kütüğü genel denetiminin yapılacağı yerlerin bazılarında numarataj çalışması yapıldığından bahisle, genel yazım yapılamaz. YSKK. 9.10.1997/215

3) Siyasi partilerce atanan temsilciler, parti il veya ilçe başkanlıklarından aldıkları belge ile müşahitlik görevini yaparlar. İstek halinde, ilçe seçim kurulu başkanlığınca da, bir belge verilmesinde kanuni sakınca bulunmamaktadır. YSKK. 26.4.1973/210

Yazımda esas bilgi kaynakları:

Madde 37 – (Değişik: 17/5/1979 - 2234/1 md.)

Seçmen kütüğü yazımı sırasında, formlara yazılacak bilginin tespitinde resmi belgeler esas tutulur.

Yazım sırasında 38 inci maddeye göre düzenlenmiş kroki ve cetvelden yararlanılır.

Seçmenin devamlı oturduğu adresin tespitinde muhtarlıkların, varsa apartman yöneticilerinin kayıtlarından faydalanılır.

---

[9] 25/4/2013 tarihli ve 6462 sayılı Kanunun 1 inci maddesiyle, bu fıkrada yer alan "özürlülüğü" ibaresi "engelliliği" şeklinde değiştirilmiştir

Muhtarlık krokisi ve binalar cetveli:

Madde 38 – (Değişik: 17/5/1979 - 2234/1 md.)

Şehir ve kasabalarda, ilçe seçim kurulu başkanının denetlemesi altında belediyeler, her muhtarlık için, iki yılda bir "Muhtarlık Krokisi" düzenlemek zorundadırlar.

A) Krokide:

1. Muhtarlık sınırları ile, bu sınırlar içindeki sokakların adları ve her sokağın baş ve sonundaki binaların numaraları.

2. Muhtarlık, sokaklara ayrılmamış dağınık yapılardan ibaret ise, bu dağınık yapılar numaraları ile birlikte, okunaklı şekilde gösterilir.

B) Köylerde ve kroki yapılmasına teknik imkan bulunmayan şehir ve kasabalarda kroki yerini tutmak üzere, her muhtarlık için (Binalar Cetveli) düzenlenir.

(Binalar Cetveli) ilçe seçim kurulu başkanının denetimi altında, şehir ve kasabalarda belediyelerce, köylerde muhtarlıklarca yapılır.

C) Muhtarlıkta, numarası olmayan ve içinde insan oturan yerler bulunduğu takdirde, bu yerler numaralanır.

Yukarıda (B) bendinde yazılı (Binalar Cetveli), (C) bendinde numarasız yerlerin numaralanması işlemi, İstatistik Genel Müdürlüğünün (Numaralama Yönetmeliği) esaslarına göre yapılır.

Muhtarlık krokisi ve binalar cetveli, yıl sonu durumunu gösterecek şekilde düzenlenir.

Yukarıdaki madde gereğince, her muhtarlık için düzenlenen kroki veya binalar cetvelinin onaylı birer örneği, ilçe seçim kurulu başkanı tarafından 14 üncü maddenin dördüncü fıkrasına göre ilan edilen siyasi partilerin ilçe başkanlıklarına, her iki yılda bir, Yüksek Seçim Kurulunun belirleyeceği ayda alındı belgesi karşılığı verilir.

YÜKSEK SEÇİM KURULU KARAR ÖZETLERİ

1) Seçme kütüklerinde sandık seçmen listelerinin asılmasından önce ilçe seçim kurulu başkanınca düzeltme yapılabilir, asılmadan sonra itiraz üzerine verilen kararlar dışında düzeltme yapılamaz ve kesinleşen kütük ve listeler üzerinde hiçbir değişiklik yapılamaz. YSKK. 26.6.1961/81

2) 298 sayılı Yasanın 38. maddesinin verdiği yetki ile bu işle ilgili belediye personeli, ayrıca gerek duyulduğu takdirde yerel kadastro teşkilatından görevlendirme yapılarak, mahalle muhtarlarının da katılımı ile merkez ilçede seçimle görevli hakimlerin denetiminde, mahalleler arz üzerinde belirlenmeli, bu belirlemeden sonra yapılan seçimlerde kullanılan listeler ile yeniden kurulan mahallelerde yapılan seçimlerdeki kütüklerden yararlanılarak, yeniden oluşturulan mahalleler, değişen cad-

de isimleri ve sokak numaralarına göre seçmen listeleri yeniden tespit edilmelidir. YSKK. 20.07.2002/385

3) Boşaldığı tespit edilen yerleşim birimlerinde insan oturduğu tespit edilmesi halinde binalar cetvelinin düzenlenmesi gerekir. Oturma yerlerinde geçici olarak bulunan seçmenleri yazım ve denetimi için binalar cetvelinin düzenlenmesine gerek yoktur. YSKK. 13.9.1997/203

Muhtarlık bölgesi askı listesi:

Madde 39 – (Değişik: 17/5/1979 - 2234/1 md.)

Seçmen kütüğündeki yanlışların düzeltilmesi ve eksiklerin tamamlanması amacıyla;

Seçmen kütüğünde yazılı adreslere göre aynı muhtarlıkta oturan ve seçmen kütüğünde yazılı seçmenlerin; seçmen kütüğü numarası, adı ve soyadı, ana ve baba adı, doğum yılı, doğum yeri, adresi yazılı olduğu ve seçmen soyadı alfabe sırasına göre sıralanmış listeye "Muhtarlık Bölgesi Askı Listesi" denir.

Muhtarlık bölgesi askı listesi her yıl sonundaki kesinleşmiş mevcut bilgilere dayanılarak seçmen kütüğünden elde edilir.

Muhtarlık bölgesi askı listesi; her yıl mart ayında;

1. a) Ait olduğu muhtarlığa iki nüsha,

b) 14 üncü maddenin dördüncü fıkrasına göre ilan edilen siyasi partilerin o ilçedeki ilçe başkanlarına bir nüsha,

c) İlçe seçim kurulu işlerinde kullanılmak üzere iki nüsha, ilçe seçim kurulu başkanlıklarına,

2. İşlemlerde kullanılmak üzere bir nüsha il seçim kurulu başkanlıklarına,

Gönderilir.

Askı zamanı ve süresi:

Madde 40 – (Değişik: 17/5/1979 - 2234/1 md.)

(Değişik birinci fıkra: 13/3/2008-5749/7 md.) Muhtarlık bölgesi askı listesi, seçim dönemlerinde muhtarlıklarda askıya çıkarılır ve iki hafta süreyle askıda kalır.

Muhtarlık bölgesi askı listeleri, ait oldukları mahalle veya köylerde, halkın kolaylıkla görüp okuyabileceği yerlere asılır. Bunların asıldıkları tarih ve yerler, seçim bölgelerinin ayrıldığı sandık bölgelerini gösteren cetvel ile birlikte, mahalli gazetelerle ve ayrıca alışılmış araç ve usullerle ilan edilir.

Listelerin hangi tarihlerde ve nerelere asıldığı, ilanın ne suretle yapıldığı, ilçe seçim kurulu başkanı tarafından görevlendirilen kimselerce bir tutanakla

tespit olunur. Listelerin askıdan indirildiği tarih de ayrı bir tutanakla tespit edilir. Bu tutanaklar, ilçe seçim kurulu başkanı tarafından ayrı bir dosyada saklanır.

İlçe seçim kurulu başkanı, askı listelerinin asıldıkları tarih ve yerleri bir yazı ile mahallin mülki amirine derhal bildirir.

Asılı kaldıkları sürece, muhtarlık bölgesi askı listelerinin korunmasından; idare amirleriyle zabıta amir ve memurları sorumludur.

İlçe seçim kurulu başkanı, askı devam ettiği sürece muhtarlık bölgesi seçmen sayısını da gözönünde tutarak seçmenlerin adlarını aramalarını ve incelemelerini kolaylaştırmak üzere gerekli tedbirleri alır. Muhtar veya ihtiyar heyeti üyelerinden veya bu iş için görevlendirilmiş kimselerden birinin, müracaatlar için uygun düşen belli saatlerde askı yerinde devamlı olarak hazır bulunmasını sağlar ve durumu askı yerinde ilan eder.

YÜKSEK SEÇİM KURULU KARAR ÖZETLERİ

1) Seçmen listeleri her seçim döneminde seçime katılacak siyasi partilere verildiğinden, partinin iç işlemi ile ilgili düzenlemelerde kullanılmak üzere seçmen kütükleri veya fotokopileri ikinci kez siyasi partilere verilemez. YSKK. 1.4.1995/104

2) Seçmen kütüklerinde sandık seçmen listelerinin asılmasından önce ilçe seçim kurulu başkanınca düzeltme yapılabilir, asılmadan sonra itiraz üzerine verilen kararlar dışında düzeltme yapılamaz ve kesinleşen kütük ve listeler üzerinde hiçbir değişiklik yapılamaz. YSKK. 26.6.1961/81

3) Kütüklerin düzenlenmesi tarihinden başlayarak 6 ay içinde yapılacak seçimler için yeniden kütük düzenlenmez. YSKK. 22.6.1972/154

Mükerrer yazım:

Madde 41 – (Değişik: 17/5/1979 - 2234/1 md.)

Seçmen kütüğünde; adı ve soyadı, ana ve baba adı, doğum yeri ve doğduğu yılı belirten verileri aynı olan seçmene ait iki bilgi bir tek seçmeni tanımlar.

Bu takdirde Yüksek Seçim Kurulu Seçmen Kütüğü Genel Müdürlüğü, seçmen sıra numarası büyük olan bilgiyi seçmen kütüğünde bırakır, diğerini mükerrer listesine alır.

Mükerrer listesinde bilgi iki yıl saklanır.

Askı listesinde; seçmene ait bilgilerde;

a) Adı ve soyadı aynı olup da, baba adı, ana adı, doğum yılı, doğduğu ilçeye ait verilerden biri veya ikisi farklı,

b) Adı ve soyadında bir veya iki harf ve (a) fıkrasında yazılı diğer verilerden biri farklı,

c) Adı, ve soyadı, aynı, diğerinde bir isim fazla, (a)`da yazılı diğer veriler aynı veya biri farklı,

d) Adresi farklı, (a)'da yazılı diğer verilerden biri veya ikisi farklı,

e) Ayrıca Yüksek Seçim Kurulunun belirleyeceği,

Durumlar bulunduğunda; itiraz üzerine veya resen; ilçe seçim kurulu başkanı; bilginin tek veya birden fazla seçmeni tanımlamış olup olmadığına karar verir. Karar işlenmek üzere Yüksek Seçim Kurulu Seçmen Kütüğü Genel Müdürlüğüne gönderilir.

YÜKSEK SEÇİM KURULU KARAR ÖZETLERİ

1) 298 sayılı Kanunun 41. maddesine göre İlçe Seçim Kurulu Başkanının mükerrer seçmen kaydı ile ilgili işlem yapması gerektiği yolunda yol gösterici nitelikte bir karar vermiş olup, İlçe Seçim Kurulu Başkanınca mükerrer seçmen kaydı ile gerekli işlemi yapması, bu konudaki İl Seçim Kurulu kararı ışığında İlçe Seçim Kurulunun yetkisi içinde gerekli mükerrerlik araştırması yapılabilmesi gerekir. YSKK. 07.04.1999/43

2) 298 sayılı Kanunun 41. maddesinde mükerrer seçmen kaydı düzenlenmekte olup seçmen kütüğünde adı ve soyadı, anne ve baba adı, doğum yeri ve doğduğu yılı belirten veriler aynı olan seçmene ait iki bilginin bir tek seçmeni tanımladığı, seçmen sırası büyük olan bilginin seçmen kütüğünde bırakılacağı, diğerinin mükerrer listesine alınacağı itiraz üzerine veya resen İlçe Seçim Kurulu Başkanının bilginin tek veya birden fazla seçmeni tamamlamış olup olmadığına karar vereceği bildirilmiştir. YSKK. 07.04.1999/43

Sandık bölgesi askı listesi:

Madde 42 – (Değişik: 17/5/1979 - 2234/1 md.)

Bu Kanunun 122 nci maddesine göre seçmen kütüğüne işlenmesi gereken kararların, seçmen kütüğüne işlenmesinden sonra elde edilen kütükten, sandık bölgesi askı listesi çıkarılır.

Sandık bölgesi askı listelerinde, 43 üncü maddede yazılı, sandık seçmen listesindeki bilgiler aynı sıra ile bulunur.

Bu liste il ve ilçe seçim kurulu başkanlıklarına gönderilir. İlçe seçim kurulu başkanları 14 üncü maddenin dördüncü fıkrasına göre ilan edilen siyasi partilerin o ilçedeki başkanlarına bu listenin bir suretini teslim eder.

Sandık seçmen listesi:

Madde 43 – (Değişik: 17/5/1979 - 2234/1 md.)

Seçmen kütüğünde yazılı adreslerine göre aynı sandık bölgesinde oturan, seçmen kütüğünde yazılı seçmenleri; seçmen kütüğü numarası, adı, soyadı, ana ve baba adı, doğum yılı, doğum yeri, adresinin yazılı olduğu ve soyadı alfabe sırasına göre sıralanmış listeye "Sandık Seçmen Listesi" denilir. San-

dık seçmen listesinin her sayfasında ait olduğu, il, ilçe, muhtarlık isimleri ve sandık numarası ile geçerlik süresi belirtilir. Sandık kuruluna verilecek nüshalarda ayrıca sandık başı işlemleri için gerekli sütunlar bulunur.

Sandık seçmen listeleri; oy verme gününden 120 gün önce seçmen kütüğünde kesinleşmiş mevcut bilgilere dayanılarak çıkarılır.

Sandık seçmen listesi oy verme gününden 30 gün önce,

1. a) Her sandık için iki nüsha sandık kurulu başkanına,

b) Birer nüsha seçime katılan siyasi partilerin ilçe başkanlıklarına, oy verme gününden 20 gün önce,

c) Bir nüsha ilgili muhtarlığa, oy verme gününden 20 gün önce.

Teslim edilmek üzere ilgili seçim kurulu başkanlıklarına,

2. İlçe seçim kurulu işlemlerinde kullanılmak üzere iki nüsha ilgili ilçe seçim kurulu başkanlıklarına,

3. İşlemlerde kullanılmak üzere bir nüsha ilgili il seçim kurulu başkanlıklarına,

Gönderilir.

Muhtarlıklardaki sandık seçmen listelerini vatandaşlar her zaman inceleyebilir.

Muhtarlar, oy verme gününden 10 gün önceden oy verme günü saat 17.00'ye kadar; çalışma saatleri içinde seçmenlerin sandık numarası, sandık yeri ve oy verme hakkındaki suallerini cevaplandırmak; seçim kurullarının yayınlarını dağıtmak; seçim kurullarının vatandaşın kolay ve doğru oy vermesi için hazırlayacağı afiş, işaret, levha ve benzerlerini asmak ve dağıtmak, bu işlem için seçim kurulu ayrıca personel görevlendirirse, bu personele yardımcı olmak zorundadırlar.

YÜKSEK SEÇİM KURULU KARAR ÖZETLERİ

1) Siyasi partilerin bir seçim çevresinde seçime katılmamaları hallerinde ilçe seçim kurulunda görevli olan üyelerinin görevi sona ermekte, yerine o yerde seçime giren ve o yerde teşkilatı bulunan partilerden istenecek üyelerle doldurulacaktır. Bu düzenleme kurulların seçime giren ve kurulda temsil edilip hakkını koruyacak partilerin üyelerinden oluşacağı genel kuralına tamamen uyarlı bulunmaktadır.

Bu yasal düzenlemeler sandık kurullarının teşkili ile ilgili olarak da anılan Kanunun 23 ve müteakip maddelerinde aynen tekrarlanmış bulunmaktadır. YSKK. 1.4.1995/104

2) 298 sayılı Kanunun 43/1-b ve Güncelleştirme Genelgemizin 16. maddelerine göre, sandık seçim listelerinin birer nüshalarının seçime katılan ve o ilçede teşkilatı olup talep eden siyasi partilerin İlçe Başkanlıklarına alındı belgesi karşılığında ücretsiz olarak verilmesi gerekmektedir. YSKK. 25.02.2004/393

3) Düzenlenecek seçmen kütükleri ile bunlardan ayrılacak sandık seçmen listelerinin imzalanmasında (klişe imza) kullanmak mümkün değildir. YSKK. 26.3.1973/80

Seçmen bilgi kağıdı:

Madde 44 – (Değişik: 17/5/1979 - 2234/1 md.)

Seçmen kütüğünde kayıtlı her seçmen için, seçmene hangi seçim bölgesinde, kaç numaralı sandıkta oy vereceğini, seçmen sıra numarası ve diğer bilgileri bildirmek amacıyla bir seçmen bilgi kağıdı hazırlanır ve seçim çevrelerinin özelliklerine göre Yüksek Seçim Kurulunca tespit edilen esaslar dairesinde gönderilir veya dağıtılır.

Seçmen bilgi kağıdı hiçbir surette kimlik belirlemesinde belge olarak kullanılmaz; bu husus kağıdın üzerine yazılır.

YÜKSEK SEÇİM KURULU KARAR ÖZETLERİ

1) Seçmen bilgi kağıdı, seçmenin oyunu kullanacağı sandık bölgesi ile sandık numarasını öğrenmesi amacıyla düzenlenir ve kimlik belirlemesinde yeterli bilgi olarak kabul edilemez. Seçmen bilgi kağıdı bulunmayan seçmen de oyunu kullanabilir. YSKK. 10.7.1982/79

Seçmen kütüğü il ve ilçe listesi:

Madde 45 – (Değişik: 17/5/1979 - 2234/1 md.)

Seçmen kütüğünde yazılı seçmenlere ait bilgiler; her yıl seçmenlerin oturdukları il ve ilçeye göre ayrılmış listeler halinde, il ve ilçe seçim kurulu başkanlıklarına birer nüsha gönderilir.

Bu listelerin son iki yıllık olanı kurul üyelerinin incelemelerine açık tutulur.

Bu listelerin çıkarılma, gönderilme ve saklanma kural ve yöntemleri Yüksek Seçim Kurulunca belirlenir.

Yüksek Seçim Kurulu Seçmen Kütüğü Genel Müdürlüğü; ülke, il ve ilçe düzeyinde seçmen soyadı alfabe ve seçmen kütüğü sıra numarasına göre düzenlenmiş listelerin; düzenleme, siyasi partilerin inceleme kural ve sürelerini belirler.

Çalışmaların görüşülmesi:

Madde 46 – (Değişik: 17/5/1979 - 2234/1 md.)

Seçmen Kütüğü Genel Müdürlüğünün program, tasarım, alınan sonuçlar, hazırlanan genelgeler ve tüm uygulamalarını tanıtan raporu, 14 üncü maddenin dördüncü fıkrasına göre ilan edilen siyasi partilerin gönderecekleri birer temsilcinin, Yüksek Seçim Kurulu üyelerinin, Seçmen Kütüğü Genel Müdü-

rü ve gerekli gördüğü üç personelinin katılacağı ve Yüksek Seçim Kurulu Başkanı başkanlığında yapılacak toplantıda görüşülür.

Toplantı günü üç ayda bir olmak üzere, Yüksek Seçim Kurulu Başkanı tarafından saptanır. Toplantı, belirlenen gün ve saatte gelenlerle yetinilerek açılır. Bu toplantılarda, katılanların, çalışmalar hakkında bilgi alması amaçlanır, karar alınmaz.

Toplantı, bu maddede yazılı olanlar dışındakilere kapalıdır. Görüşme özeti Yüksek Seçim Kurulunca katılanlara toplantıdan sonraki bir ay içinde gönderilir.

Toplantının toplanma ve görüşme kuralları, Yüksek Seçim Kurulu tarafından belirlenir ve katılacaklara bildirilir.

YÜKSEK SEÇİM KURULU KARAR ÖZETLERİ

1) Seçmen kütükleri seçmenlik sıfatının tayininde esas olan belgelerdir. Bu husta 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanunun 28 inci maddesi gereğince bir Seçmen Kütüğü Genel Müdürlüğü Kurulmuş olup, aynı yasanın 29 uncu maddesine göre genel müdürlük; yasalara uygun olarak seçmen vatandaşları eksiksiz belirlemek, vatandaşların görev ve sorumluluklarına uygun siyasal haklarını yüksek oranda kullanmasını sağlamak, bu uğurda gerekli bilgileri toplayarak seçmen kütüğü düzenlemek ve seçimlerde kullanılmak üzere saklanmasını temin etmekle görevlendirilmiştir. Genel Müdürlük çalışmalarını Yüksek Seçim Kurulu'nca belirlenecek ilkeler içinde yürütür. Ayrıca 2839 sayılı Yasanın 40 ıncı maddesinde; seçimlerle ilgili her türlü evrakın Yüksek Seçim Kurulu'nun istem ve izni alınmadan hiçbir yere gönderilemeyeceği, özel hükmü yer almaktadır. YSKK. 23.11.2002/916

Seçmen kütüğünün saklanması ve ilgililere verilmesi:[10]

Madde 47 – (Değişik: 17/5/1979 - 2234/1 md.)

Yüksek Seçim Kurulu Seçmen Kütüğü Genel Müdürlüğü; her yıl sonuna göre seçmen kütüğünü ve bu kütükten elde edilmiş listenin bir suretini Yüksek Seçim Kurulu Başkanına teslim eder.

Seçmen kütüğünün suretleri Seçmen Kütüğü Genel Müdürlüğünde kalır.

Yüksek Seçim Kurulu Başkanına teslim edilen seçmen kütüğünü saklama ve inceleme kuralları Yüksek Seçim Kurulu tarafından belirlenir ve yayınlanır.

(Ek: 29/11/2000 - 4609/1 md.) Seçmen kütükleri; seçimlere katılma yeterliliğini taşıyan siyasi parti merkezlerince yahut yetkilendirilmiş il veya ilçe başkanlarınca, talep edildiğinde; Yüksek Seçim Kurulu tarafından belirle-

[10] Bu madde başlığı, "Seçmen kütüğünün saklanması" iken 29/11/2000 tarihli ve 4609 sayılı Kanunla metne işlendiği şekilde değiştirilmiştir.

nen gideri Maliye veznesine yatırılmak ve makbuzu ibraz edilmek kaydı ile, bir seçim döneminde iki defadan fazla olmamak üzere ilçe seçim kurulu başkanınca, bilgisayar ortamında veya liste düzeyinde imza mukabilinde, istek sahibine verilir.

Seçmen Kütüğü Genel Müdürlüğündeki bilgilerden, diğer devlet kuruluşlarının yararlanma yöntem ve kuralları, yasa ile düzenlenir.

YÜKSEK SEÇİM KURULU KARAR ÖZETLERİ

1) Seçmen kütükleri, 298 sayılı yasanın 34. maddesinde belirtildiği üzere seçmenlik sıfatının tayininde esas olan belgelerdir ve bu amaçla düzenlenip belirli aralıklarla güncelleştirilirler. Aynı yasanın 45 ve 46. maddeleri gereğince bunların gönderilme ve saklama kural ve yöntemleri Yüksek Seçim Kurulunca belirlenir.

2) 298 sayılı yasanın 47/Son maddesinde ise, seçmen kütük bilgilerinden diğer devlet kuruluşlarının yararlanma yöntem ve kurallarının yasa ile düzenleneceği hüküm altına alınmıştır. YSKK. 10.06.2003/405

3) 298 sayılı Kanun'un 47. maddesinin dördüncü fıkrasında; seçmen kütüklerinin seçimlere katılma yeterliliğini taşıyan siyasi partilerin genel merkezlerince veya yetkilendirilmiş il veya ilçe başkanlarınca istenildiğinde; Yüksek Seçim Kurulunca belirlenen giderin maliye veznesine yatırılmak ve makbuzu ibraz edilmek koşuluyla, bir seçim döneminde iki defadan fazla olmamak üzere ilçe seçim kurulu başkanınca bilgisayar ortamında veya liste düzeyinde imza karşılığı yetkili kişiye verileceği düzenlenmiştir. YSKK. 29.06.2014/3093

Seçmen kartlarının dağıtılması:

Madde 48 – (Mülga: 17/5/1979 - 2234/5 md.)

İKİNCİ KESİM
Seçim Propagandası

Propaganda serbestliği ve süresi:

Madde 49 – (Değişik: 25/8/1961 - 356/1 md.)

Seçimlerde propaganda, bu kanun hükümleri dairesinde serbesttir.

(Değişik: 10/9/1987 - 3403/1 md.) Propaganda, oy verme gününden önceki onuncu günün sabahında başlar ve oy verme gününden önceki günün saat 18.00'inde sona erer.

YÜKSEK SEÇİM KURULU KARAR ÖZETLERİ

1) a- Belediye başkanlıklarınca belediyelerin icraatlarına yönelik olarak hazırlanmış afişlerin propaganda kapsamında değerlendirilmesi gerektiğine,

b- Güneş battıktan doğuncaya kadar hoparlörle propaganda yapılamayacağına, yapılacak hoparlörle propaganda da halkın huzur ve rahatını bozmamanın şart olduğuna,

c- Afiş ve duvar ilanı ile propaganda da son 20 günlük süre dışında bunların asılamayacağına, asılanlarla ilgili olarak Mülki İdari Amirlerin yetkili ve görevli olduğuna; 20 günlük süre içerisinde İlçe Seçim Kurullarınca gösterilen yerlerden başka yerlere afiş ve duvar ilanı asılamayacağına, asılanların İlçe Seçim Kurulu kararı ile kaldırılması gerekir. YSKK. 17.1.2004/120

2) 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanunun 49 uncu maddesinde, "Seçimlerde propaganda, bu Kanun hükümleri dairesinde serbesttir. Propaganda, oy verme gününden önceki onuncu günün sabahında başlar ve oy verme gününden önceki günün saat: 18.00'inde sona erer." denilmiş, 50 nci maddede, açık yerlerde propaganda, 51 inci maddede de, kapalı yerde propaganda düzenlenmiş ve ilgili seçim kurullarının görev ve yetkileri belirtilmiştir. YSKK. 06.03.1999/306

3) Seçimlerde açık hava mitingleri yoluyla yapılacak propagandaların başvuran siyasi partiler arasında eşitliği bozmayacak biçimde düzenlenmesi ve kuraya başvuran tüm siyasi partilerin alınması gerekir. YSKK. 30.7.1991/139

Açık yerlerde propaganda:

Madde 50 – Seçim zamanında, genel yollar üzerinde, mabetlerde, kamu hizmeti görülen bina ve tesislerde ve ilçe seçim kurullarınca gösterilecekler-den başka meydanlarda toplu olarak sözlü propaganda yapılması yasaktır.

İlçe seçim kurulları, gidiş - gelişi bozmıyacak ve pazarların kurulmasına engel olmıyacak surette toplantıların genel olarak yapıldığı ve varsa elektrik tesisatı olan yerleri seçmek suretiyle hangi meydanlarda toplu olarak sözlü propaganda yapılabileceğini tesbit ederler.

Siyasi partilerin toplu olarak sözlü propaganda yapmak için müracaatları üzerine, toplantı, meydan, gün, sıra ve saatlerini ilçe seçim kurulu ad çekme ile belirtir ve ilgililere tebliğ eder. Bağımsız adaylar için de aynı suretle haftada bir gün ayrılır.

(Değişik son fıkra: 8/4/2010-5980/2 md.) Açık yerlerde, güneşin batmasını müteakip ikinci saatin sonundan güneşin doğmasına kadar toplu olarak sözlü propaganda yapılamaz.

YÜKSEK SEÇİM KURULU KARAR ÖZETLERİ

1) 298 sayılı Kanunun 50. maddesinde; açık yerlerde propagandanın ne şekilde yapılacağı düzenlenmiş ve ilçe seçim kurulları gidiş-gelişi bozmayacak ve pazarların kurulmasına engel olmayacak surette toplantıların genel olarak yapıldığı ve varsa elektrik tesisatı olan yerleri seçmek suretiyle hangi meydanlarda toplu olarak sözlü propaganda yapılabileceğini tespit ederler, hükmü getirilmiştir. YSKK. 20.3.2004/662

2) a) Seçim zamanında, genel yollar üzerinde, mabetlerde, kamu hizmeti görülen bina ve tesisler ile ilçe seçim kurullarınca gösterileceklerden başka meydanlarda toplu olarak sözlü propaganda yapılmasının yasak olduğuna (298/50-1),

b) İlçe seçim kurullarınca, gidiş-gelişi bozmayacak ve pazarların kurulmasına engel olmayacak surette toplantıların genel olarak yapıldığı ve varsa elektrik tesisatı olan yerleri seçmek suretiyle hangi meydanlarda toplu olarak sözlü propaganda yapılabileceğinin tespit edilmesine (298/50-2),

Siyasi partilerin toplu olarak sözlü propaganda yapmak için müracaatları üzerine, toplantı, meydan, gün, sıra ve saatlerinin ilçe seçim kurullarınca ad çekme ile belirlenip, ilgililerine tebliğ edilmesine ve bağımsız adaylar için de aynı suretle haftada bir günün ayrılmasına (298/50-3),

c) Oy verme gününden önceki onuncu gün olan **2/6/2011 Perşembe günü** sabahından, oy verme gününden önceki **11/6/2011 Cumartesi günü** saat 18.00'e kadar olan propaganda süresinde, denetim ve gözetim yetkisinin ilçe seçim kurullarında, diğer zamanlarda ise, yetkinin mülki idare amirlerinde olduğuna,

d) Açık yerlerde, günesin batmasını müteakip ikinci saatin sonundan, günesin dogmasına kadar toplu olarak sözlü propaganda yapılamayacağına (298/50-4) gibi hükümler düzenlenmiştir. YSKK. 12.3.2011/186(ilgili kısım)

3) Seçim kurulları 298 sayılı Yasanın 50 nci maddesi gereğince siyasi partilerin ve bağımsız adayların kendilerini tanıtma ve propaganda yapmadaki eşitlik ve düzenin sağlanması için, oy verme gününden önceki son on günde açık toplantı yapacakları yer, zaman ve süreleri belirler ve tebliğ eder. Siyasi partilerin bu dönemdeki faaliyetlerinin siyasi propagandaya yönelik olacağı açıktır. Bir siyasi partinin bu dönemdeki ister kültürel, ister siyasal nitelikli tanıtım toplantıları bu maddeye göre belirlenmiş sınırlar içinde yapılabilir ve konu ile ilgili yetki ilçe seçim kurullarına aittir. YSKK. 17.02.2004/331

Kapalı yerlerde propaganda:

Madde 51 – Seçimlere katılan siyasi partiler veya bağımsız adaylar adına kapalı yer toplantısı yapılabilir.

Kapalı yer toplantısı yapmak isteyenler, üç kişilik bir heyet kurar ve en yakın zabıta amir veya memuruna haber verirler. Köylerde, muhtara veya vekiline haber vermek kafidir.

Heyetin görevleri, toplantının düzenini sağlamak, kanunlara karşı hareketleri, edep törelerine aykırı veya suç işlemeye kışkırtıcı mahiyet taşıyan söz veya fiilleri, önlemektir.

Heyet, yukarıki fıkraya aykırı bir durum baş gösterdiğinde, bunu önlemeye çalışır, gerekirse zabıtayı çağırır.

Heyet, toplantıda hazır bulunanlardan söz alacak olanları tayin ve tahdit edebilir.

Bu toplantılarda yapılacak konuşmalar, 56 ncı madde hükmü saklı kalmak üzere, hoparlörle yayınlanabilir.

Kapalı yer toplantılarına, toplantıyı idare eden heyetin isteği veya yetkili seçim kurullarının kararı dışında, zabıta amir ve memurları, muhtar veya ihtiyar meclisleri, hiçbir suretle müdahale edemezler.

Mabetlerde, okullarda, kışla, karargah, ordugah gibi askeri bina ve tesislerle askeri mahfillerde ve kamu hizmeti görülen diğer yerlerde, kapalı yer toplantısı yapılamaz.

YÜKSEK SEÇİM KURULU KARAR ÖZETLERİ

1) Seçime katılan siyasi partiler veya bağımsız adaylar adına kapalı yer toplantısı yapılabileceğine (298/51-1),

Kapalı yer toplantısı yapmak isteyenlerin, üç kişilik bir heyet kurmak suretiyle en yakın zabıta amir veya memuruna haber vermeleri gerektiğine,

Köylerde, muhtara veya vekiline haber verilmesinin yeterli olduğuna (298/51-2),

Heyetin, toplantının düzenini sağlamak, kanunlara karsı hareketleri, edep törelerine aykırı veya suç işlemeye kışkırtıcı mahiyet taşıyan söz veya fiilleri önlemekle görevli bulunduğuna (298/51-3),

Yukarıdaki fıkraya aykırı bir durum bas gösterdiğinde, heyetin, bunu önlemeye çalışarak, gerekirse zabıtayı çağırması gerektiğine (298/51-4),

Heyetin, toplantıda hazır bulunanlardan söz alacak olanları tayin ve tahdit edebileceğine (298/51-5),

Bu toplantılarda yapılacak konuşmaların, 298 sayılı Yasanın 56 ncı maddesi hükmü saklı kalmak üzere, hoparlörle yayınlanabileceğine (298/51-6),

Kapalı yer toplantılarına, toplantıyı idare eden heyetin isteği veya yetkili seçim kurullarının kararı olmadıkça, zabıta amir ve memurları, muhtar ve ihtiyar meclislerinin, hiçbir surette müdahale edemeyeceklerine (298/51-7), gibi hükümler düzenlenmiştir. YSKK. 12.03.2011/186

Seçim büroları

Madde 51/A – (Ek: 8/4/2010-5980/3 md.)

Seçimin başlangıç tarihinden itibaren, seçime katılan siyasi partiler ve bağımsız adaylar, katıldıkları seçim çevrelerinde seçim çalışmalarını yürütmek üzere seçim büroları açabilirler. Ancak Devlet ve diğer kamu tüzel kişileri ve bunlara bağlı kuruluşlara, Devletin veya diğer kamu tüzel kişilerinin doğrudan doğruya ya da dolaylı olarak katıldığı teşebbüs ve ortaklıklara, özel gelir kaynakları ve özel imkanları kanunla sağlanmış kamu yararına çalışan derneklere ve Devletten yardım sağlayan ve vergi muafiyeti olan vakıflara, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ile üretici birlikleri, kooperatif birlikleri, bankalar ve sendikalara ait bina ve tesisler bu amaçla kullanılamaz.

Seçim bürosu, siyasi partilerin il veya ilçe başkanlıkları ile bağımsız adayların, büronun adresini ve en az bir sorumlusunun kimlik ve iletişim bil-

gilerini içeren bildirimi seçimin başlangıcından yazılı propagandanın başlangıç tarihine kadar mahallin en büyük mülki amirine, propaganda süresinin başlamasından sonra ilçe seçim kuruluna vermeleriyle açılmış sayılır. Bildirim suretiyle açılan seçim bürolarının listesi, mahallin en büyük mülki amiri tarafından ilçe seçim kurullarına gönderilir.

Açılma şartlarını taşımayan seçim bürolarının ilgilisine bu eksikliklerin üç gün içinde tamamlanması için süre verilir. Bu süreye uyulmaması halinde bürolar, şartları tamamlanıncaya kadar mülki amirlerce kapatılır.

Diğer seçim faaliyetleri saklı kalmak üzere seçim bürolarında görüntülü ve sesli propaganda yapılabilir. Ancak, seçim bürolarında yapılacak sesli yayınlar, çevresel gürültü ile ilgili mevzuata uygun olmak zorundadır.

Seçim büroları saat 09.00'dan 23.00'e kadar halka açık faaliyette bulunabilir.

YÜKSEK SEÇİM KURULU KARAR ÖZETLERİ

1) Seçimin başlangıç tarihinden itibaren; bütün bu uygulama ve yasakların, genel mevzuat çerçevesinde seçimin başlangıç tarihinden oy verme gününden önceki 10. güne kadar mülkü idare amirlerinin, yetki gözetim ve denetimi altında, bu tarihten itibaren ilçe seçim kurullarının denetimi altında yürütülmesi gerekli olup; ancak duvar ilanı ve afişle propaganda konusunda da son yirmi günlük süre içinde ilçe seçim kurulları yetkilidir. YSKK. 3.1.2004/17

Radyo ve televizyonla propaganda:

Madde 52 – (Değişik: 17/5/1979 - 2234/1 md.)

(Değişik: 10/6/1983 - 2839/46 md.) Özel kanunlardaki hükümler saklı kalmak üzere, seçime katılan siyasi partiler, oy verme gününden önceki 7 nci günden itibaren oy verme gününden önceki gün saat 18.00'e kadar radyo ve televizyonda propaganda yapabilirler.

(Değişik: 23/5/1987 - 3377/3 md.) Seçime katılan;

a) Siyasi partilere ilk gün 10, son gün 10 dakikayı geçmemek üzere, programlarını ve yapacakları işleri anlatan iki konuşma,

b) Mecliste grubu bulunan siyasi partilerin herbirine ilaveten 10'ar dakikalık propaganda,

c) **(Değişik: 27/10/1995 - 4125/4 md.)** İktidar partisine veya iktidar partilerinden büyük olanına 20 dakikalık, iktidar partilerinden diğerlerine 15'er dakikalık ilave propaganda.

d) Ana muhalefet partisine ilaveten 10 dakikalık propaganda,

Hakkı verilir. Bu propaganda sürelerinin yarısını aşmamak üzere siyasi partiler bu propagandalarını görüntülü olarak da verebilirler. Görüntülü propagandalar TRT dışında hazırlatılır. Görüntülü propagandalarda siyasi parti-

ler yaptıkları ve yapacakları icraatı anlatırlar. Bu propagandalarda suç teşkil edecek görüntülere yer verilemez. Siyasi partilerin bu propagandaları bir defada iki dakikadan az olamıyacağı gibi bir günde toplam süresi on dakikayı geçemez. Siyasi partiler propaganda haklarını TRT'nin birden fazla kanalına dağıtabilirler. Yüksek Seçim Kurulu, TRT imkanlarına göre bu görüntülerin hangi süre içinde TRT'ye teslim edileceğini ve TRT'deki gösterilme zamanlarını tanzim eder. Bu görüntülerde suç teşkil eden bir husus bulunduğu takdirde Yüksek Seçim Kurulu bunların yayımına izin vermez.

Siyasi partiler radyo ve televizyonla ilk konuşmalarında seçim beyannamelerini izah ederler.

Radyo ve televizyon konuşmaları Türkiye'deki bütün radyo ve televizyon postaları ile aynı zamanda yayınlanır.

Radyo ve televizyonda, yayınlanacak propaganda konuşmalarının her gün hangi saatte, hangi parti adına yapılacağı, Türkiye Radyo ve Televizyonları tarafından haber yayınları sırasında, önceden duyurulur.

(Değişik: 10/6/1983 - 2839/46 md.) Radyo ve televizyonda yapılacak propaganda yayınlarının, tam bir tarafsızlık ve eşitlik içinde yapılması, Yüksek Seçim Kurulu ile Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu tarafından sağlanır.

(Değişik: 28/3/1986 - 3270/22 md.) Televizyonda seçime katılan siyasi partiler adına (...)[11] yukarıdaki fıkralar gereğince yayınlanacak propaganda konuşmalarında Türk Bayrağı ile Yüksek Seçim Kurulunun tespit edeceği yere asılacak olan bu kurulun belirlediği büyüklükteki parti bayrağı ve konuşmayı yapan kişi dışında hiçbir görüntüye yer verilmez Konuşmacılar, ceket giyme ve kravat takmak zorundadırlar; bayanlar tayyör giyerler.

(Mülga fıkra: 10/9/1987 - 3403/2 md.)

(Ek: 27/10/1995 - 4125/4 md.) Özel radyo ve televizyonlarda siyasi partilerin propaganda konuşmaları TRT'de uygulanan usul ve esaslara göre yapılır. Bu yayınlar ulusal nitelikte olanlarda Yüksek Seçim Kurulunca, yerel nitelikte olanlarda İl Seçim Kurullarınca tanzim ve denetlenir. Bu hüküm dışında propagandaya ilişkin yayın yapılamaz. Bu hükme aykırı davrananlar hakkında 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanunun 151/2 hükmü uygulanır.

---

[11] Bu fıkradaki "2 nci fıkranın (d) bendi dışında" ibaresi Anayasa Mahkemesinin 22/5/1987 tarih ve E. 1987/3, K. 1987/13 sayılı kararı ile iptal edilmiştir.

YÜKSEK SEÇİM KURULU KARAR ÖZETLERİ

1) Sözü edilen 52 nci maddede, siyasi partilerin radyo ve televizyonda yapacakları propaganda "görüntülü" ve "görüntüsüz" olmak üzere ikiye ayrılmış, görüntüsüz propaganda "konuşma", görüntülü propaganda ise partilerin yaptıkları ve yapacakları icraatı görüntüye yer vermek suretiyle anlatmaları olarak tanımlanmıştır. İçerik yönünden farklı olmaları nedeniyle bu iki propaganda türü ayrı ilkelere bağlanmıştır. Kanunun 52 nci maddesinin ikinci fıkrasının (a) bendi hükmü, aynı maddenin 3 ve devamı fıkraları ile 55 inci maddesi birlikte değerlendirildiğinde; siyasi partilerin ilk gün 10, son gün de 10 dakikalık konuşma sürelerini görüntülü olarak kullanmalarına olanak olmadığı sonucuna ulaşılmakta ve uygulamada bu yönde oluşmuş bulunmaktadır. YSKK. 5.10.2002/752

2) Sözü edilen 52 inci maddede, siyasi partilerin radyo ve televizyonda yapacakları propaganda "görüntülü" ve "görüntüsüz" olmak üzere ikiye ayrılmış, görüntüsüz propaganda "konuşma", görüntülü propaganda ise partilerin yaptıkları ve yapacakları icraatı görüntüye yer vermek suretiyle anlatmaları olarak tanımlanmıştır. İçerik yönünden farklı olmaları nedeniyle bu iki propaganda türü ayrı ilkelere bağlanmıştır. YSKK. 26.06.2007/600

3) 298 sayılı Kanunun 52. maddesinde görüntülerde suç teşkil eden bir husus bulunduğu takdirde Yüksek Seçim Kurulunca bunların yayınına izin verilmeyeceği hükme bağlanmış. YSKK. 05.10.2002/752

Müracaat:

Madde 53 – (Değişik: 17/5/1979 - 2234/1 md.)

Seçimlere katılan siyasi partilerin genel merkezleri radyo ve televizyonda propaganda yapmak istediklerini oy verme gününden önceki yirmi birinci gün akşamına kadar Yüksek Seçim Kuruluna yazılı olarak bildirirler.

Yayın zamanının tesbiti:

Madde 54 – (Değişik: 17/5/1979 - 2234/1 md.)

Yüksek Seçim Kurulu, radyo ve televizyonda yayın için başvuran partiler arasında, bunların birer temsilcisiyle Türkiye Radyo - Televizyon Kurumu temsilcilerinin önünde ad çekerek yayın zaman ve sıralarını tayin eder. Bu ad çekme, oy verme gününden en az yirmi gün önce yapılır. Radyo ve televizyon yayınlarının başlangıç saati, partilerin sayısı ve en uygun dinleme imkanları gözönüne alınarak Yüksek Seçim Kurulunca kararlaştırılır. Radyo ve televizyon yayınları en geç saat 22.00 ye kadar devam eder.

YÜKSEK SEÇİM KURULU KARAR ÖZETLERİ

1) 298 Sayılı kanunun 54. Maddesine göre radyo ve televizyonda propaganda için başvuran partilerin yayın zaman ve sıraları, bunların birer temsilcisi ile TRT temsilcilerinin önünde Yüksek Seçim Kurulunca ad çekme suretiyle saptanacaktır. YSKK. 26.6.2007/600

2) 298 sayılı Kanunun 54 üncü maddesine göre radyo ve televizyonda propaganda için başvuran partilerin yayın zaman ve sıraları, bunların birer temsilcisi ile TRT temsilcilerinin önünde Yüksek Seçim Kurulunca ad çekme suretiyle saptanacaktır. YSKK. 5.10.2002/752

3) Seçim döneminden, seçimin başlangıç gününden oy verme günü saat 21.00'e kadar olan süre anlaşılır. YSKK. 3.1.1994/5

Radyo ve televizyon konuşmalarının tesbiti:

Madde 55 – (Değişik: 17/5/1979 - 2234/1 md.)

Siyasi partiler adına radyo ve televizyon ile yapılacak konuşmalar, Yüksek Seçim Kurulunun görevlendireceği bir kurul üyesi huzurunda adına konuşma yapılacak siyasi partinin isteğine uygun olarak yayından önce veya yayın sırasında ses ve görüntü alma cihazı ile tespit edilir. Konuşmanın hangi parti adına ve kimin tarafından yapıldığına dair görevli kurul üyesiyle radyo ve televizyon idaresinde görevli en az iki kişi tarafından tutanak düzenlenir. Konuşmaları tespit eden bant ve sair tespit araçları Yüksek Seçim Kurulu tarafından saklanır.

Konuşmalar bir dava konusu yapıldığı ve istenildiği takdirde merciine verilir.

Suç teşkil eden konuşmaları yapanlar hakkında kanunen belli olan cezalar bir mislinden iki misline kadar artırılarak hükmolunur.

YÜKSEK SEÇİM KURULU KARAR ÖZETLERİ

1) 298 Sayılı kanunun 55. Maddesinde; siyasi parti adına konuşma yapacak konuşmacıların, siyasi parti ile ilişkisi ve kimler olabileceği konusunda herhangi bir niteleme yapılmamıştır. Dolayısıyla; ister, bir siyasi partiye kayıtlı bir üye değilken o partinin listesinden aday gösterilmiş olsun , ister partiyle herhangi bir organik ilişkisi bulunmasın, yetkili organları tarafından partiyi temsilen gönderilen kimselerin, o siyasi parti adına radyo ve televizyon konuşması yapmasında yasal bir sakınca bulunmamaktadır. YSKK. 1.11.1983/500

2) Kanunun 52 nci maddesinin ikinci fıkrasının (a) bendi hükmü, aynı maddenin 3 ve devamı fıkraları ile 55 inci maddesi birlikte değerlendirildiğinde; siyasi partilerin ilk gün 10, son gün de 10 dakikalık konuşma sürelerini görüntülü olarak kullanmalarına olanak olmadığı sonucuna ulaşılmakta ve uygulamada bu yönde oluşmuş bulunmaktadır. YSKK. 5.10.2002/752

3) Siyasi partilerin propagandan etkinliklerinin, haber formatına uygun biçimde, kısa konuşma ve görüntülerle yayınlanması; yalnızca bir siyasi partinin propagandasına yönelik yayından kaçınılması zorunludur. YSKK. 23.10.2002/805

Özel radyo ve televizyonlarla yayın:[12] [13]

Madde 55/A- (Yeniden düzenleme: 15/7/2003-4928/3 md.)

Seçimlerin başlangıç tarihinden oy verme gününün bitimine kadar özel radyo ve televizyon kuruluşları, yapacakları yayınlarda 2954 sayılı Türkiye Radyo ve Televizyon Kanununun 5, 20, 22 ve 23 üncü maddeleri ile 31 inci maddesinin ikinci fıkrası hükümlerine tâbidir.

(Ek ikinci fıkra: 8/4/2010-5980/4 md.) Seçimin başlangıç tarihinden itibaren oy verme gününden önceki yirmi dört saate kadar olan sürede, siyasi partiler veya adaylar radyo ve televizyonlarda birlikte veya ayrı ayrı açık oturum, röportaj, panel gibi programlara katılarak görüşlerini açıklayabilirler. Siyasi partiler veya adayların açık veya kapalı yer toplantıları, radyo ve televizyonlarda canlı olarak yayınlanabilir.

Yukarıdaki fıkra hükümlerine göre özel radyo ve televizyonların yayın ilkelerinin belirlenmesinde, Yüksek Seçim Kurulu görevli ve yetkilidir.

Yapılacak yayınların yukarıdaki esaslara uygunluğunun gözetim, denetim ve değerlendirilmesinde, ülke çapında yayın yapan özel radyo ve televizyonlar için Yüksek Seçim Kurulu; bunun dışında yayın yapan özel radyo ve televizyonlar için yayının yapıldığı yer ilçe seçim kurulları görevli ve yetkilidir.

İlçe seçim kurullarının verdiği kararlara karşı, yirmidört saat içinde il seçim kurullarına itiraz edilebilir. İl seçim kurulu kararları kesindir.

Ülke çapında yayın yapan özel radyo ve televizyonların hangileri olduğunu belirlemeye Yüksek Seçim Kurulu yetkilidir. Yüksek Seçim Kurulunun buna ilişkin kararı Resmî Gazetede yayımlanır.

YÜKSEK SEÇİM KURULU KARAR ÖZETLERİ

1) 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun'un 55/A maddesinin son fıkrasında; "Ülke çapında yayın yapan özel radyo ve televizyonların hangileri olduğunu belirlemeye Yüksek Seçim Kurulu yetkilidir. Yüksek Seçim Kurulunun buna ilişkin kararı Resmî Gazete'de yayımlanır." hükmü yer almaktadır.

Bu nedenle, ülke çapında (ulusal düzeyde) yayın yapan özel radyo ve televizyonlar ile

bölgesel yayın tipinde olup, uydu yayını yapan televizyonların belirlenerek ilân edilmesi amacıyla Kurulumuzun 14/9/2013 tarih, 2013/374 sayılı kararı ile oluşturu-

---

[12] Bu madde başlığı "Özel Radyo ve Televizyonlarla Yayın:" iken, 15/7/2003 tarihli ve 4928 sayılı Kanunun 3 üncü maddesiyle metne işlendiği şekilde değiştirilmiştir.

[13] Bu maddeye, 8/4/2010 tarihli ve 5980 sayılı Kanunun 4 üncü maddesiyle ikinci fıkra olarak bir fıkra eklenmiş ve sonraki fıkralar buna göre teselsül ettirilmiştir.

lan komisyon çalışmalarını tamamlamış olmakla, konu incelenecek. YSKK. 22.06.2014/3057

Basın, iletişim araçları ve internette propaganda

Madde 55/B – (Ek: 8/4/2010-5980/5 md.)

Seçime katılan siyasi partiler ve bağımsız adaylar, seçim propaganda süresinin sona ermesine kadar, yazılı basında ilan ve reklam yoluyla veya internet sitesi açarak sözlü, yazılı veya görüntülü propaganda yapabilirler.

Vatandaşların, elektronik posta adreslerine gönderilecek mesajlarla, taşınabilir veya sabit telefonlarına sesli, görüntülü veya yazılı mesaj göndermek suretiyle propaganda yapılamaz. Ancak, siyasi partilerin kendi üyelerine gönderdiği sesli, görüntülü veya yazılı mesajlar her zaman serbesttir.

Oy verme gününden önceki on günlük sürede, yazılı, sözlü ve görsel basın ve yayın araçları ile kamuoyu araştırmaları, anketler, tahminler, bilgi ve iletişim telefonları yoluyla mini referandum gibi adlarla bir siyasi partinin veya adayın lehinde veya aleyhinde veya vatandaşın oyunu etkileyecek biçimde yayın yapılması ve herhangi bir surette dağıtımı yasaktır. Bu sürenin dışında yapılacak yayınların; tarafsızlık, gerçeklik ve doğruluk ilkelerine uygun olması şarttır. Kamuoyu araştırmaları ve anketlerin yayınlanması sırasında, araştırmanın hangi kuruluş tarafından yapıldığının, denek sayısının, araştırmanın kim tarafından finanse edildiğinin açıklanması zorunludur.

Bu madde hükümlerine göre yapılacak propagandaların ve yayınların ilkeleri Yüksek Seçim Kurulunca belirlenir.

Hoparlörle propaganda:[14]

Madde 56 – (Değişik: 17/5/1979 - 2234/1 md.)

Seçim takviminin başlangıcından itibaren seçim propagandasının sona erdiği ana kadar Hoparlörle propaganda, halkın huzur ve rahatını bozmamak ve 50 nci maddenin son fıkrası hükümlerine uymak şartıyla serbesttir. Şu kadar ki, başka bir parti veya bağımsız aday adına açık veya kapalı yer toplantısı yapılan saatlerde, bu toplantıların yapıldığı yer veya binalardan işitilecek ve bu toplantıları rahatsız edecek biçimde hoparlörle propaganda yapılamaz.

İlçe seçim kurulları kendiliğinden veya siyasi partilerin istekleri üzerine mahallin özelliklerini gözönünde tutarak hoparlörle yayının yerini, zamanını, süresini ve diğer şartlarını tespite yetkilidir.

---

[14] 13/3/2008 tarihli ve 5749 sayılı Kanunun 8 inci maddesiyle; bu maddenin başına "Seçim takviminin başlangıcından itibaren seçim propagandasının sona erdiği ana kadar" ibaresi eklenmiş ve metne işlenmiştir.

Siyasi partiler isterlerse ilçe seçim kurulunun düzenleyeceği programa göre varsa belediye hoparlörlerinden bedeli karşılığında eşit surette faydalanabilirler.

YÜKSEK SEÇİM KURULU KARAR ÖZETLERİ

1) a) Seçim takviminin başlangıcı olan **14/3/2011 Pazartesi** gününden, seçim propagandasının sona erdiği **11/6/2011 Cumartesi günü saat 18.00'e** kadar, halkın huzur ve rahatını bozmamak ve ayrıca 298 sayılı Yasanın 50. maddesinin son fıkrası hükümlerine uymak koşuluyla, hoparlörle propagandanın serbest olduğuna,

Ancak; başka bir parti veya bağımsız aday adına açık ya da kapalı yer toplantısı yapılan saatlerde, bu toplantıların yapıldığı yer ve binalardan işitilecek ve bu toplantıları rahatsız edecek biçimde hoparlörle propaganda yapılmayacağına (298/56-1),

b) İlçe seçim kurullarının, kendiliğinden veya siyasi partilerin istekleri üzerine mahallin özelliklerini göz önünde tutarak hoparlörle yayının, yerini, zamanını, süresini ve diğer şartlarını tespite yetkili olduklarına (298/56-2),

Siyasi partilerin istemeleri halinde, ilçe seçim kurulunun düzenleyeceği programa göre varsa belediye hoparlörlerinden bedeli karşılığında eşit surette faydalanabileceklerine (298/56-son), gibi hükümlere yer verilmiştir. YSKK. 12.03.2011/752

2) 298 sayılı Kanunun değişik 56 ncı maddesinde, hoparlörle propagandanın seçim takviminin başlangıcından itibaren seçim propagandasının sona erdiği ana kadar yapılacağı öngörülmüştür. YSKK. 30.12.2008/341

3) Üzerinde reklam ve ilan bulunan parti ve adayların özel taşıtlarında, konvoylarda halkın huzur ve rahatını bozmamak ve 298 sayılı Kanunun 50. Maddesine uymak koşuluyla hoparlörle propaganda serbesttir. YSKK. 9.6.2007/420

Propaganda amaçlı yayın ve malzeme dağıtma[15]

Madde 57 – (Değişik: 8/4/2010-5980/6 md.)

Seçime katılan siyasi partiler ve adaylar, seçimin başlangıç tarihinden seçim propaganda süresinin sona ermesine kadar, kendilerini tanıtıcı nitelikte broşür, el ilanları, parti bayrağı, poster, afiş veya ses ve görüntü içeren CD, DVD gibi her türlü yayını dağıtmakta serbesttir. Siyasi partiler ve adayların, bu fıkrada belirtilenler dışında herhangi bir hediye ve eşantiyon dağıtmaları, dağıttırmaları veya bunların üçüncü şahıslar ya da kurum ve kuruluşlar aracılığı ile dağıtılması yasaktır.

Bu maddede belirtilen yayın veya malzemeleri dağıtacak kimselerin on sekiz yaşını doldurmuş olması şarttır.

---

[15] Bu madde başlığı "El ilanları:" iken, 8/4/2010 tarihli ve 5980 sayılı Kanunun 6 ncı maddesiyle metne işlendiği şekilde değiştirilmiştir.

YÜKSEK SEÇİM KURULU KARAR ÖZETLERİ

1) 298 sayılı Kanunun 57 nci maddesinde, seçimlere katılan siyasi partilerle, bağımsız adayların el ilanı ve her türlü matbua dağıtmakla serbest olduğu belirtildiğinden, siyasi partiler seçimin başlangıcından propaganda süresinin sonuna kadar propaganda amacı ile açıklanan nitelikte el ilanı ve benzeri matbua dağıtabilirler. YSKK. 06.03.1999/306

2) Siyasi partiler ve sayılanlar dışında herhangi bir hediye ve eşantiyon dağıtmalarının, dağıttırmalarının veya bunları üçüncü kişiler ya da kurum ve kuruluşlar aracı kılınmak Suretiyle dağıtılmasının yasak olduğuna (298/57-1),

Bu maddede belirtilen yayın veya malzemeleri dağıtacak kimselerin on sekiz yasını doldurmuş bulunmaları gerektiğine (298/57-son), gibi hükümler düzenlenmiştir. YSKK. 12.03.2011/186

3) Bağımsız adayların, seçim propagandalarında seçimlere katılan veya katılmayan siyasi partilerin amblemini, bayrağını, afişini, poster vb. materyallerini kullanmalarına yasal olanak bulunmamaktadır. YSKK. 30.12.2008/341

Propaganda yayınlarına ilişkin yasaklar ve propaganda kullanılacak dil:[16]

Madde 58 – (Değişik: 8/4/2010-5980/7 md.)

Propaganda için kullanılan el ilanları ve diğer her türlü matbuat üzerinde Türk Bayrağı ve dini ibareler bulundurulması yasaktır.

(Değişik:2/3/2014-6529/1 md.) Siyasi partiler ve adaylar tarafından yapılacak her türlü propaganda, Türkçe'nin yanı sıra farklı dil ve lehçelerde de yapılabilir.

YÜKSEK SEÇİM KURULU KARAR ÖZETLERİ

1) Seçimin başlangıç tarihinden itibaren, oy verme gününden önceki güne kadar yazılı basında(gazete, dergi vb) siyasi parti reklamları dahil hiçbir siyasi propaganda yasak değildir. Ayrıca, siyasi parti ve adayların reklamları internet ortamında halka izlettirilmemesi koşuluyla serbesttir. YSKK. 9.6.2007/420

2) a) Propaganda için kullanılan el ilanları ve diğer her türlü matbuat üzerinde Türk Bayrağı ve dini ibareler bulundurulamayacağına (298/58-1),

b) Siyasi partiler ve adayların, yapacakları propagandalarda, Türkçe kullanılmasının esas olduğuna (298/58-2; 2820/43-3, 81-c), gibi hükümler düzenlenmiştir. YSKK. 12.03.2011/186

3) Oy verme günü siyasi parti binalarına parti bayrak ve flamalarının asılmasında kanuni bir sakınca yoktur. YSKK. 11.10.1969/1467

---

[16] Bu madde başlığı "Propaganda yayınlarına ilişkin yasaklar" iken, 2/3/2014 tarihli ve 6529 sayılı Kanunun 1 inci maddesiyle metne işlendiği şekilde değiştirilmiştir.

Muafiyet:

Madde 59 – (Değişik: 17/5/1979 - 2234/1 md.)

Propaganda için kullanılan el ilanı mahiyetindeki matbualar, seçimin başlangıcından propaganda süresinin sonuna kadar her türlü harç ve resimlerden muaftır.

İlan ve reklam yerleri[17]

Madde 60 – (Değişik: 8/4/2010-5980/8 md.)

Siyasi partiler ve adaylar, seçim bürolarına, seçimin başlangıç tarihinden itibaren, seçim propaganda süresinin sona erdiği tarihe kadar, parti bayrağı, afiş, poster, pankart ve benzeri malzemeleri asabilir veya yapıştırabilirler. Siyasi partiler genel merkez, il, ilçe ve belde binalarına sayılan malzemeleri her zaman asabilir veya yapıştırabilir.

Siyasi partiler ve adaylar seçimin başlangıç tarihinden seçim propaganda süresinin sona ermesine kadar, açık veya kapalı yer toplantıları ile taşıtlarında; parti bayrağı, afiş, poster, pankart ve benzeri ilan ve reklam malzemesi kullanmakta serbesttirler.

Miting günü, miting alanı çevresindeki güzergâhlarda, toplantı bitimine kadar bu malzemelerin kullanılması serbesttir.

Yukarıda sayılan yerler dışında, propaganda ilan ve reklam malzemeleri, ancak, seçim kurullarınca gösterilecek yerlere aşağıdaki fıkralarda belirtilen usul ve esaslara göre asılır ve yapıştırılır.

Seçime katılan siyasi partiler ve bağımsız adaylar, oy verme gününden önceki otuzuncu günden itibaren, kendilerini tanıtıcı poster, parti bayrağı, ilan, pankart veya afiş gibi malzemeleri asmak veya yapıştırmak amacıyla, o seçim çevresi içinde, belediyelerce doğrudan kullanılan ve ilçe seçim kurullarınca belirlenen sabit ilan ve reklam yerlerinden süresi, sayısı ve ücreti eşit olmak şartıyla yararlanabilirler. Şu kadar ki seçim zamanı dışında ücretsiz olarak isteklisine tahsis edilen ilan ve reklam yerleri için ücret talep edilemez. Bu yerler siyasi partiler ve bağımsız adaylar arasında eşit olarak paylaştırılır.

Belediyelerin izni ile özel kişi ve kuruluşlarca kurulan veya belediyelere ait olup da özel kişi ve kuruluşlara kiraya verilen sabit ilan ve reklam yerlerinin, bu kişi ve kuruluşlar tarafından siyasi propaganda amacıyla kullandırılabilmesi için, bu hususta ilçe seçim kurulu başkanlığına yapılacak başvuru üzerine, ilçe seçim kurulunca, söz konusu yerlerin bu madde hükümlerine göre tahsisi gerekir.

---

[17] Bu madde başlığı "Duvar ilanı ve afişle propaganda yapmak yasağı:" iken, 8/4/2010 tarihli ve 5980 sayılı Kanunun 8 inci maddesiyle metne işlendiği şekilde değiştirilmiştir.

İlçe seçim kurulu, o seçim çevresi içindeki ticari amaçlı sabit ilan ve reklam yerlerini oy verme gününden önceki kırkıncı güne kadar belirleyerek, seçime katılan tüm siyasi partilere ve bağımsız adaylara yazılı olarak bildirir. Siyasi partiler ve bağımsız adaylar bu bildirimden itibaren üç gün içinde yararlanmak istedikleri ilan ve reklam yerlerini ve süresini yazılı olarak ilçe seçim kuruluna bildirirler.

İlçe seçim kurulu, başvuruda bulunan siyasi parti ve bağımsız adaylar arasında bu maddeye göre tahsis yapar.

Aynı ilan ve reklam yerleri için birden fazla siyasi parti ve bağımsız adayın talepte bulunması halinde, ilçe seçim kurulu, ilgilileri aynı anda davet ederek son tercihlerini yazılı olarak bildirmelerini ister. İlgili parti veya bağımsız adaylar arasında anlaşma olmaması durumunda ilan ve reklam yerleri ad çekme işlemi yapılarak eşit süre, sayı ve ücret karşılığında tahsis edilir. Ad çekme işlemi, birden fazla istekte bulunulan her bir ilan ve reklam yeri için, propaganda süresinin tamamı, istekli sayısına bölünmek suretiyle, eşit sürelerle yapılır.

Şehir dışında karayolları kenarında bulunan sabit ilan ve reklam yerlerini de aynı usulle belirlemeye ve tahsis etmeye il seçim kurulu yetkilidir. Ancak il seçim kurulu bu yetkisini, yetkili ilçe seçim kuruluna devredebilir.

Ad çekme işleminden sonra, ilan ve reklam yerinden yararlanmak istemediğini il veya ilçe seçim kuruluna yazılı olarak bildiren siyasi parti veya bağımsız aday için ayrılan yerler, başvuruda bulunan siyasi parti veya bağımsız adaya tahsis edilebilir.

Bu Kanunda yasaklanan yerler dışında, kamuya açık alanlara yerleştirilmiş görüntülü reklam ve ilan yapmaya uygun sabit dijital reklam panoları vasıtasıyla da görüntülü propaganda yapılabilir. Ancak bu araçlarla sesli propaganda yapılamaz. Bu panoların hangi gün ve saatlerde siyasi propagandalar için kullanılacağı seçim kurulları tarafından belirlendikten sonra, bu süre içinde yapılacak propagandaların sıra ve süresi yukarıdaki fıkralarda belirtilen usule göre belirlenerek, siyasi parti veya bağımsız adaylara tahsisi yapılır.

Vatandaşlar, oy verme gününden önceki otuzuncu günden itibaren, propaganda süresinin bitimine kadar konutlarına, işyerlerine veya taşıtlarına, partilere veya adaylara ait bayrak, afiş veya poster gibi tanıtıcı malzemeleri asabilir veya yapıştırabilirler. Bu ilan ve reklamlar her türlü vergi ve harçtan muaftır.

Bu maddede belirtilen ilan ve reklam malzemeleri, birinci fıkrada belirtilen yerler dışında, seçim propaganda süresinin sona erdiği andan itibaren hiçbir suretle asılamaz, yapıştırılamaz ve teşhir edilemez.

Bu maddenin uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar Yüksek Seçim Kurulunca belirlenir.

YÜKSEK SEÇİM KURULU KARAR ÖZETLERİ

1) a) Siyasi partiler ve adayların, seçim bürolarına, seçimin başlangıcı olan **14/3/2011 Pazartesi** gününden, seçim propaganda süresinin son günü olan **11/6/2011 Cumartesi günü saat 18.00'e** kadar, parti bayrağı, afis, poster, pankart, ve benzeri malzemelerini asıp yapıştırabileceklerine (298/60-1),

Siyasi partilerin, sayılan malzemeleri, genel merkez, il, ilçe ve belde binalarına her zaman asıp yapıştırmakta serbest olduklarına (298/60-1),

b) Siyasi partiler ve adayların, seçimin başlangıcı olan **14/3/2011 Pazartesi** gününden propaganda süresinin son günü olan **11/6/2011 Cumartesi günü saat 18.00'e** kadar, açık veya kapalı yer toplantıları ile taşıtlarında; parti bayrağı, afiş, poster, pankart ve benzeri ilan ve reklam malzemelerini serbestçe kullanabileceklerine (298/60-2),

Miting günü, miting alanı çevresindeki güzergahlarda, toplantı süresinin bitimine kadar bu malzemelerin yine serbestçe kullanılabileceğine (298/60-3),

Propaganda ilan ve reklam malzemelerinin, yukarıda sayılan yerler dışında, ancak seçim kurullarınca gösterilecek yerlere, aşağıdaki fıkralarda belirtilen usul ve esaslara göre asılıp yapıştırılabileceğine (298/60-4),

c) Seçime katılan siyasi partiler ve bağımsız adayların, oy verme gününden önceki otuzuncu gün olan **13/5/2011 Cuma** gününden itibaren, kendilerini tanıtıcı poster, parti bayrağı, ilan, pankart veya afis gibi malzemeleri asmak ve yapıştırmak amacıyla, o seçim çevresi içerisinde, belediyelerce doğrudan kullanılan ve ilçe seçim kurullarınca belirlenen sabit ilan ve reklam yerlerinden süresi, **sayısı ve ücreti eşit olmak şartıyla** yararlanabileceklerine (298/60-5),

Seçim zamanı dışında ücretsiz olarak isteklisine tahsis edilen ilan ve reklam yerleri için ücret talep edilemeyeceğine, bu yerlerin siyasi partiler ve bağımsız adaylar arasında eşit olarak paylaştırılacağına (298/60-5),

Belediyelerin izni ile özel kişi ve kuruluşlar tarafından kurulan veya belediyelere ait olup da özel kişi ve kuruluşlara kiraya verilen sabit ilan ve reklam yerlerinin, bu kişi ya da kuruluşlar tarafından siyasi propaganda amacıyla kullandırılabilmesi için, bu hususta ilçe seçim kurulu başkanlığına yapılacak başvuru üzerine, söz konusu yerlerin ilçe seçim kurullarınca bu madde hükümlerine göre tahsis edilmesi gerektiğine (298/60-6),

İlçe seçim kurulunca, o seçim çevresi içindeki ticari amaçlı sabit ilan ve reklam yerlerinin, oy verme gününden önceki kırkıncı gün olan **3/5/2011 Salı** gününe kadar belirlenerek, seçime katılan tüm siyasi partiler ile bağımsız adaylara yazılı olarak bildirilmesine ve siyasi partiler ve bağımsız adayların, bildirimden itibaren üç gün içinde yararlanmak istedikleri ilan ve reklam yerlerini ve süresini yazılı olarak ilçe seçim kuruluna iletmeleri icap ettiğine (298/60-7),

İlçe seçim kurulu tarafından, başvuruda bulunan siyasi parti ve bağımsız adaylar arasında tahsisin, bu maddeye göre yapılmasına (298/60-8),

Aynı ilan ve reklam yerleri için birden fazla siyasi parti ve bağımsız adayın talepte bulunması halinde, ilçe seçim kurulunun, ilgilileri aynı anda davet ederek son tercihlerini yazılı olarak bildirmelerini istemesine, ilgili parti veya bağımsız adaylar arasında, anlamsa sağlanamaması durumunda, ilan ve reklam yerlerinin, ad çekme işlemi yapılarak eşit süre, sayı ve ücret karşılığında tahsis edilmesine, ad çekme işleminin, birden fazla istekte bulunulan her bir ilan ve reklam yeri için, propaganda süresinin tamamı, istekli sayısına bölünmek suretiyle eşit sürelerle yerine getirilmesine (298/60-9),

Şehir dışında karayolları kenarında bulunan sabit ilan ve reklam yerlerinin de aynı yöntemle belirleme ve tahsis etme yetkisinin, il seçim kurullarında olduğuna, ancak il seçim kurulunun bu yetkisini, yetkili ilçe seçim kuruluna devredebileceğine (298/60-10),

Ad çekme işleminden sonra, ilan ve reklam yerlerinden yararlanmak istemediğini il veya ilçe seçim kuruluna yazılı olarak bildiren siyasi parti ve bağımsız aday için ayrılan yerlerin, başvuruda bulunan siyasi parti veya bağımsız adaya tahsis edilebileceğine (298/60-11),

Bu tahsis işlemi yapılırken siyasi partiler ve bağımsız adaylar arasındaki fırsat eşitliğinin gözetilmesinin esas olduğuna, **d)** Bu Kanunda yasaklanan yerler dışında, kamuya açık alanlara yerleştirilmiş görüntülü ilan ve reklam yapmaya uygun sabit dijital reklam panoları vasıtasıyla da görüntülü propaganda yapılabileceğine,

Ancak, bu araçlarla sesli propaganda yapılmasının yasak olduğuna,

Panoların, hangi gün ve saatlerde propagandalar için kullanılacağı seçim kurulları tarafından belirlendikten sonra, bu süre içinde yapılacak propagandaların sıra ve süresi yukarıdaki fıkralarda belirtilen usule göre belirlenerek, siyasi parti ve bağımsız adaylara tahsisinin yapılmasına (298/60-12),

Vatandaşların, oy verme gününden önceki otuzuncu gün olan **13/5/2011 Cuma** gününden, propaganda süresinin bitim günü olan **11/6/2011 Cumartesi günü saat 18.00'e** kadar, konutlarına, iş yerlerine veya taşıtlarına, partilere ya da adaylara ait bayrak, afis veya poster gibi tanıtıcı malzemeleri asıp yapıştırabileceklerine, bu ilan ve reklamların her türlü vergi ve harçtan muaf tutulduğuna (298/60-13),

İlan ve reklam malzemelerinin, seçim büroları, genel merkez, il, ilçe ve belde binaları dışında, seçim propaganda süresinin son günü olan **11/6/2011 Cumartesi günü saat 18.00'den sonra**, asılmasının yapıştırılmasının ve teshirinin yasak olduğuna (298/60-14), karar verilmiştir. YSKK. 12.03.2011/186

2) Özel Halk Otobüsleri, çalışma ilkeleri ve koşulları belediye başkanlıklarınca düzenlenerek belirlenen ve belediye görevlileri tarafından denetlenen, kontrol edilen çalışma ilkelerine, koşullarına uymadıklarında çalışma izinleri askıya alınan özel mülkiyete konu kamuya ayrılmış ve kamu hizmeti yapan toplu ulaşım araçlarıdır.

Bu nedenle, 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkındaki Kanunun kamu araçları için uygulanan yasaklayıcı hükümlerinin, kamu hizmeti yapan Özel Halk Otobüsleri hakkında da uygulanması kaçınılmazdır. YSKK. 15.03.2004/596

3) Kanunun 60 ıncı maddesiyle, duvar ilanı, afis, flama, bayrak ve sabit reklam panoları (billboardlar) siyasi partilerin ve varsa bağımsız adayların yararlanma sıra-

sını belirleme ve 61 inci maddesi ile de; oy verme gününden önceki yirminci günden önce asılan, yapıştırılan bayrak, afis ve flamalarla ilanların kaldırılma görevi yine ilçe seçim kuruluna verilmiştir. YSKK. 30.12.2008/341

İlan ve reklam yerleri ile ilgili yasaklar[18]

Madde 61 – (Mülga: 17/5/1979-2234/5 md.; Yeniden düzenleme: 28/12/1993-3959/4 md.; Değişik: 8/4/2010-5980/9 md.)

Seçimin başlangıç tarihinden oy verme gününü takip eden güne kadar siyasi partiler, bağımsız adaylar, herhangi bir kurum veya kuruluş ya da vatandaşlar tarafından, bu Kanunda belirtilen yerler dışında, siyasi ilan ve reklam içeren afiş, poster, pankart veya parti bayrağı gibi malzemelerin asılması, yapıştırılması veya teşhiri yasaktır. Aksi halde, bu ilan ve reklamlar kaldırılır ve masrafları ilgilisinden tahsil edilir. Bu maddede belirtilen yasaklarla ilgili işlem yapma yetkisi, seçimin başlangıç tarihinden oy verme gününden önceki otuzuncu güne kadar mülki makamlara, son otuz gün içinde ilçe seçim kurullarına aittir. Belediyeler, bu maddede belirtilen yetkili mercilerin talebi üzerine, maddeye aykırı hususları gidermek için gerekli araç, gereç ve personeli sağlamakla yükümlüdür.

Seçimin başlangıç tarihinden oy verme gününü takip eden güne kadar; şehir içi veya şehir dışında, toplu taşıma amacıyla kamu hizmetlerinde kullanılan hava, kara, deniz ve raylı sistem taşıtlarında yer alan reklam yerleri ve araçlarında siyasi propaganda içeren yayın yapılamaz. Yolcuların inip bindiği kapalı alanlarda da bu hüküm uygulanır. İlçe seçim kurulları, bu fıkradaki yasaklara aykırılıkların önlenmesi için mülki makamlar vasıtasıyla gerekli denetimi yaparlar.

YÜKSEK SEÇİM KURULU KARAR ÖZETLERİ

1) 298 sayılı Kanunun 4125 sayılı Kanunla değişik 61/son maddesinde aynen; "Milletvekili genel seçimlerinde, seçimin başlangıç tarihinden itibaren yazılı, sözlü ve görsel basın ve yayın araçları ile kamuoyu araştırmaları, anketler, tahminler, bilgi ve iletişim telefonları yoluyla mini referandum gibi adlarla bir siyasi partinin veya adayın lehinde veya aleyhinde veya vatandaşın oyunu etkileyecek biçimde yayın yapılması ve herhangi bir surette dağıtımı, partilerin ve adayların kendilerini tanıtıcı nitelikte broşür ve el ilanları dışında herhangi bir hediye ve eşantiyon dağıtmaları, dağıttırmaları veya bunların üçüncü şahıslar yada kurum ve kuruluşlar aracılığı ile dağıtılması yasaktır. Başka kanunların bu fıkraya aykırı hükümleri uygulanamaz." denilmektedir. YSKK. 20.3.1999/373

---

[18] Bu madde başlığı "Başka yerlere asma, kamuoyu yoklamaları ve hediye dağıtma yasağı" iken, 8/4/2010 tarihli ve 5980 sayılı Kanunun 9 uncu maddesiyle metne işlendiği şekilde değiştirilmiştir.

2) Seçimin başlangıç tarihinden itibaren, oy verme gününden önceki güne kadar yazılı basında siyasi parti reklamları dahil hiçbir siyasi propaganda yasak değildir. Ayrıca siyasi parti ve adayların reklamları internet ortamında halka izlettirilmemesi koşuluyla serbesttir. YSKK. 9.6.2007/420

3) 298 sayılı kanunun 61/3. Maddesi çerçevesinde değerlendirilmesi, bu yöndeki keyfiyetin gereğinin takdir ve ifası için İlçe Seçim Kurulu Başkanlığınca Cumhuriyet Başsavcılığına bildirilmesi gerekir. YSKK. 5.3.2004/510

Matbua dağıtımı:

Madde 62 – El ilanı mahiyetindeki matbuaları dağıtacak kimselerin seçme yeterliğini haiz olmaları şarttır.

Devlet, katma bütçeli idareler, il özel idareleri, belediyelerle bunlara bağlı daire ve müesseseler, İktisadi Devlet teşekkülleri ve bunların kurdukları müesseseler ve ortaklıkları ile diğer kamu tüzel kişiliklerinde memur ve hizmetli olarak çalışanlar, ilan dağıtamazlar.

YÜKSEK SEÇİM KURULU KARAR ÖZETLERİ

1) El ilanı mahiyetindeki matbuaları dağıtacak kimselerin seçme yeterliğini haiz olmaları gerektiğine (298/62-1), Devlet, katma bütçeli idareler, il özel idareleri, belediyelerle bunlara bağlı daire ve müesseseler, iktisadi devlet teşekkülleri ve bunların kurdukları müesseseler ve ortaklıkları ile diğer kamu tüzel kişiliklerinde memur ve hizmetli olarak çalışanların ilan dağıtamayacaklarına (298/62-2) YSKK. 12.03.2011/186

2) 298 sayılı Kanunun 62 nci maddesinde sayılanlarla, kamuya yararlı dernekler ve bunlarda görev almış bulunan memur ve hizmetlilerin seçimlerde de tarafsızlıklarını korumak zorunda olduklarına, bu kapsamda olanların siyasi partilere veya adaylara her ne nam ve ad ile olursa olsun bağış ve yardımlarda bulunmalarının yasak olduğuna karar verilmiştir. YSKK. 30.12.2008/341

3) Seçim döneminde seçim yasaklarına aykırı bir suçum işlenmesi halinde yetkili mercii Cumhuriyet Başsavcılıklarıdır. YSKK. 13.12.1995/574

Seçim süresince yapılamıyacak işler:

Madde 63 – 62 nci maddede sayılanlarla, umumi menfaatlere hadim cemiyetler ve bunlarda görev almış bulunan memur ve hizmetliler seçimlerde de tarafsızlıklarını muhafaza etmek zorundadırlar.

Yukarıda yazılı olanların, 5830 sayılı kanunda yazılı yasak hükümleri saklı kalmak üzere seçim süresince:

a) Siyasi partilere veya adaylara her ne nam ile olursa olsun bağış ve yardımlarda bulunmaları,

b) Memur ve hizmetlileriyle her türlü araç ve gereç ve imkanlarını siyasi bir partinin veya adayın emrinde veya her hangi bir siyasi faaliyette çalıştırmaları, kullanmaları veya kullandırmaları yasaktır.

Birinci fıkrada yazılı olanlarla, Bankalar Kanununa tabi teşekküllerin, siyasi bir partinin lehinde veya aleyhinde veya vatandaşın oyuna tesir etmek maksadiyle her türlü yayınlarda bulunmaları yasaktır.[19]

Daha önce basılmış ve yayınlanmış ve yukarıki fıkradaki mahiyeti taşıyan her türlü kitap, broşür, afiş ve bunlara benzer yayınlar da aynı hükme tabidir.

YÜKSEK SEÇİM KURULU KARAR ÖZETLERİ

1) a) 298 sayılı Kanunun 62 nci maddesinde sayılanlarla, kamuya yararlı dernekler ve bunlarda görev almış bulunan memur ve hizmetlilerin seçimlerde de tarafsızlıklarını korumak zorunda olduklarına (298/63-1),

b) (a) fıkrasında yazılı olanların, seçim süresince;

2) Siyasi partilere veya adaylara her ne nam altında olursa olsun bağış ve yardımlarda bulunmalarının,

3) Memur ve hizmetlileriyle her türlü araç ve gereç ve imkânlarını siyasi bir partinin veya adayın emrinde veya her hangi bir siyasi faaliyette çalıştırmaları, kullanmaları veya kullandırmalarının,

Yasak olduğuna (298/63-2),

c) Devlet, katma bütçeli idareler, il özel idareleri, belediyelerle bunlara bağlı daire ve müesseseler, iktisadi devlet teşekkülleri ve bunların kurdukları müesseseler ve ortaklıkları ile diğer kamu tüzel kişilikleri, umumi menfaatlere hadim cemiyetler ve Bankalar Kanunu'na tabi teşekküllerin, siyasi bir partinin lehinde veya aleyhinde veya vatandasın oyuna tesir etmek maksadıyla her türlü yayınlarda bulunmalarının yasak olduğuna,

d) 298 sayılı Yasanın 62. maddesinde sayılanlar ile kamu yararına çalışan dernek ve vakıfların, seçmen vatandasın oyunu etkileyebilecek girişimlerde bulunmamak ve anılan Yasa hükümlerine özenle uymak suretiyle faaliyetlerini sürdürmelerine,

Daha önce basılmış ve yayınlanmış ve yukarı fıkradaki mahiyeti taşıyan her türlü kitap, broşür, afis ve bunlara benzer yayınların da aynı hükme tabi tutulduğuna (298/63-3, 4), YSKK. 12.03.2011/186

Törenlere ait yasaklar:

Madde 64 – (Değişik: 19/2/1987 - 3330/4 md.)

Seçim propagandasının başlangıç tarihinden oy verme gününü takip eden güne kadar olan süre içinde, 62 nci maddede sayılı bütün daire, teşekkül ve müesseselerle Bankalar Kanununa tabi teşekküllere ait kaynaklardan yapılan iş ve hizmetler dolayısıyla, (açılış ve temel atma dahil) törenler tertiplemek,

[19] Bu hükmün uygulanmasında ek 6 ncı maddeye bakınız.

nutuklar söylemek, demeçler vermek ve bunlar hakkında her türlü vasıtayla yayınlarda bulunmak yasaktır. (...)[20]

YÜKSEK SEÇİM KURULU KARAR ÖZETLERİ

1) 298 sayılı Kanun'un 62 nci maddesinde sayılı bütün daire, teşekkül ve müesseselerle Bankalar Kanunu'na tabi teşekküllere ait kaynaklardan yapılan is ve hizmetler dolayısıyla, (açılış ve temel atma dahil) törenler tertiplemek, nutuklar söylemek, demeçler vermek ve bunlar hakkında her türlü vasıtayla yayınlarda bulunulmasının yasak olduğuna (298/64, Ek 6), YSKK. 12.03.2011/186

2) Başbakan, bakanlar, milletvekilleri ve adayların seçim propagandası ile ilgili olarak yapacakları gezilere hiçbir memurun katılamayacağına (298/66, Ek 6), hükmü yer alır. YSKK. 12.03.2011/186

Başbakan ve bakanlara ilişkin yasaklar:

Madde 65 – (Değişik birinci fıkra: 19/2/1987 - 3330/5 md.)

Seçim propagandasının başlangıç tarihinden oy verme gününü takip eden güne kadar olan süre içinde Başbakan ve bakanlarla, milletvekilleri, yurt içinde yapacakları seçim propagandası ile ilgili gezileri makam otomobilleri ve resmi hizmete tahsis edilen vasıtalarla yapamazlar. Bu maksatla yapacakları gezilerde, protokol icabı olan karşılama ve uğurlamalarla törenler yapılamaz ve resmi ziyafet verilemez.

Yukarıda yazılı süre içinde Başbakan ve Bakanlar seçimle ilgili faaliyetlerinde ve konuşmalarında bu kanun hükümleriyle bağlıdırlar.

YÜKSEK SEÇİM KURULU KARAR ÖZETLERİ

1) Başbakan ve bakanlarla, milletvekillerinin yurt içinde yapacakları seçim propagandası ile ilgili gezilerini makam otomobilleri ve resmi hizmete tahsis edilen vasıtalarla yapamayacaklarına, bu maksatla yapacakları gezilerde, protokol icabı olan karşılama ve uğurlamalar ile törenlerin yapılamayacağına ve resmi ziyafet verilemeyeceğine (298/65-1),

Yukarıda yazılı süre içinde, Başbakan ve bakanların seçimle ilgili çalışmalarında ve konuşmalarında bu Kanun hükümleriyle bağlı olduklarına (298/65-2), hükmü yer almıştır. YSKK. 12.03.2011/186

2) Başbakan ve Bakanlar seçimle ilgili çalışmalarında ve konuşmalarında bu kanun hükümleriyle bağlı olup, Başbakan, Bakanlar, Milletvekilleri ve adayların seçim propagandası ile ilgili olarak yapacakları gezilere hiçbir memur katılamaz. YSKK. 30.12.2008/341

---

[20] Bu maddedeki "Bu maddedeki yasaklar ara seçimlerde seçim çevresiyle sınırlıdır." ibaresi Anayasa Mahkemesinin 22/5/1987 tarih ve E. 1987/6, K. 1987/14 sayılı kararı ile iptal edilmiştir.

3) Seçim döneminde seçim yasaklarına aykırı bir suçum işlenmesi halinde yetkili mercii Cumhuriyet Başsavcılıklarıdır. YSKK. 13.12.1995/574

Memurların gezilere katılma yasağı:

Madde 66 – (Değişik: 19/2/1987 - 3330/6 md.)

Seçim propagandasının başlangıç tarihinden oy verme gününü takip eden güne kadar geçen süre içinde Başbakan, bakanlar, milletvekilleri ve adayların seçim propagandası ile ilgili olarak yapacakları gezilere hiç bir memur katılamaz.

YÜKSEK SEÇİM KURULU KARAR ÖZETLERİ

1) Başbakan, bakanlar, milletvekilleri ve adayların seçim propagandası ile ilgili olarak yapacakları gezilere hiçbir memurun katılamayacağına (298/66, Ek 6), YSKK. 12.03.2011/186

ÜÇÜNCÜ KESİM
Araçlar

Araçların sağlanması:

Madde 67 – Seçim kurulu başkanları, seçim için gerekli bütün araçları ve parayı zamanında ve muntazam bir surette sağlamak ve yerlerine göndermekle yükümlüdürler.

Bu hususlarda kurul başkanlarının emirleri üzerine zabıta amir ve memurları, belediyeler ve muhtarlıklar gerekli yardımlarda bulunması zorundadırlar.

YÜKSEK SEÇİM KURULU KARAR ÖZETLERİ

1) Görev sırasında arızalanan aracın onarım masrafının seçim ödeneğinden karşılanması mümkün değildir. YSKK. 22.11.1982/479

2) Resmi kuruluşlarca seçim kurulları emrine tahsis olunacak araçların yakıtlarının da aynı kuruluşlar tarafından sağlanması gerekir. YSKK. 22.8.1982/234

Oy verme araçları ve teslimi:[21]

Madde 68 – (Değişik: 17/5/1979 - 2234/1 md.)

(Ek birinci fıkra: 8/4/2010-5980/10 md.) Oy sandıkları, eni 40, boyu 55, yüksekliği 50 santimetre, şeffaf, ısıya ve kırılmaya dayanıklı sert plastikten mamûl, kapağı iple bağlanıp mühürlenmeye elverişli ve kapağının üze-

[21] 8/4/2010 tarihli ve 5980 sayılı Kanunun 10 uncu maddesiyle bu maddeye birinci, ikinci, üçüncü, dördüncü ve beşinci fıkralar eklenmiş diğer fıkralar buna göre teselsül ettirilmiştir.

rinde zarfların atılmasına uygun; boyu 25, eni 1 santimetre ebatlarında bir açıklık olacak şekilde yaptırılır.

(Ek ikinci fıkra: 8/4/2010-5980/10 md.) Milletvekili, il genel meclisi üyeliği, belediye ve muhtarlık seçimlerinde oylar ayrı sandıklarda kullanılır.

(Ek üçüncü fıkra: 8/4/2010-5980/10 md.) Seçimlerde kullanılacak oy verme kabinleri, eni 120, boyu 120, yüksekliği 180 santimetre; portatif, hafif metal profil üzerinde, bir tarafı açılıp kapanabilir ve içini göstermeyen koyu renk dayanıklı sentetik kumaşla kaplı, kolay taşınabilir ve katlanabilir olacak şekilde yaptırılır.

(Ek dördüncü fıkra: 8/4/2010-5980/10 md.) Sandıkların ve oy kabinlerinin üzerinde Yüksek Seçim Kurulu ibaresi ve logosu bulunur. Yüksek Seçim Kurulu zorunlu hallerde, bu maddenin amacına uygun biçimde oy sandıkları ve kabinlerinin standartlarında gerekli değişiklikleri yapabilir.

(Ek beşinci fıkra: 8/4/2010-5980/10 md.) Seçimlerde kullanılacak mühür, mürekkep ve ıstampayı oyların iptaline yol açmayacak şekilde oluşturmaya Yüksek Seçim Kurulu yetkilidir.

Yüksek Seçim Kurulu Başkanlığı; il, ilçe seçim kurulları ile sandık kurulları mühürlerini, (…)[22] ve seçim işleri için mahallerinde sağlanamayan gerekli her çeşit kırtasiye ve gereçleri zamanında il ve ilçe seçim kurulları başkanlıklarına gönderir ve o seçimde hangi malzemenin sandık kurulu başkanlarına teslim edileceğini belirler.[22]

İl seçim kurulu başkanları, oy verme gününden en az on gün önce ilçe seçim kurulları başkanlıklarına, ilçe seçim kurulu başkanları da oy verme gününden en az kırksekiz saat önce, aşağıda yazılı eşyadan o seçim için gerekli olanlarını sandık kurulları başkanlarına teslimini sağlarlar.

1. Seçim bölgesinde her sandık için ağzı mühürlü bir kese içine konulmuş numaralı bir mühür (Hangi sandığa, hangi numaralı mühürün verildiği bir tutanağa geçirilir.).

2. Her seçim bölgesinde bulunacak kapalı oy verme yerleri sayısı toplamına eşit miktarda çevre adaylarının onaylı listesi ile 76 ncı maddede yazılı levha,

3. İlçe seçim kurulu mühürü ile mühürlenmiş ve oy pusulalarının konulmasına mahsus zarfları havi bir paket,

4. Oy sandıkları,

5. Sandık sayısınca ıstampa ve mürekkebi,

6. Sandık sayısınca örneğine uygun onaylı tutanak defteri,

---

[22] 13/3/2008 tarihli ve 5749 sayılı Kanunun 15 inci maddesiyle; bu fıkrada bulunan "seçmen işaret boyası ve ıstampasını" ibaresi yürürlükten kaldırılmıştır.

7. Örneğine uygun basılı sayım cetvelleri,

8. Örneğine uygun basılı tutanak kağıtları,

9. Sandık sayısınca boş torba,

10. Uygun sayıda kopya kalemi,

11. Gerektiği takdirde oy verme yeri inşaası için malzeme,

12. O seçim çevresinde, seçimin özelliğine göre yeteri kadar beyaz boş kağıt ve gerekli başka eşya,

13. Her yaprağı ilçe seçim kurulu tarafından mühürlü ve sonu onaylı, iki nüsha sandık seçmen listesi,

14. Siyasi partiler tarafından kapalı oy verme yerlerine konulmak üzere ilçe seçim kurulu başkanına teslim edilmiş bulunan basılı oy pusulaları,

15. Her bağımsız adayın, yalnız kendi ad ve soyadını taşıyan, ilçe seçim kurulu başkanına teslim edilmiş bulunan oy pusulaları,

16. Üstü ilçe seçim kurulunca mühürlü ve numaralı birleşik oy pusulası paketi,

17. Her sandık için "Evet" yazılı mühür,

18. (Mülga: 13/3/2008-5749/15 md.)

YÜKSEK SEÇİM KURULU KARAR ÖZETLERİ

1) Seçimlerin düzen içerisinde yönetimine ve dürüstlüğüne gölge düşürücü, vatandaşların zihinlerinde ve kamu vicdanında kuşku uyandırıcı her türlü davranıştan sakınılmasının suçlu bulunması karşısında, hangi amaçla olursa olsun kişi, kuruluş ya da siyasi partiler tarafından seçimle ilgili tüm basılı kağıtların bastırılması, dağıtılması, çoğaltılması ve kullanılmasının mümkün bulunmadığına karar verilmiştir. YSKK. 15.4.1999/470

2) Her yaprağı ilçe seçim kurulu başkanı tarafından mühürlü ve sonu onaylı sandık seçmen listesi, sandık alanında, seçmenlerin kolayca görüp inceleyebilecekleri bir yere asılır. YSKK. 26.5.2007/308

3) Seçmen oyunu, milletvekili, belediye, il, köy, mahalle seçimleri için ayrı ayrı belirlenmiş olan sandıklara kullanacaktır. YSKK. 26.5.2007/308; YSKK. 8.2.2004/279

Tutanak defteri:

Madde 69 – Her kurulda bir tutanak defteri bulunur. İl seçim kurulları, kendi tutanak defterlerini; ilçe seçim kurulları da kendi kurullarına ve sandık kurullarına ait tutanak defterlerini, sahifelerini numaralamak ve mühürlemek suretiyle onaylarlar.

Kurulların işlem ve kararları bu defterlere yazılır ve başkan ve üyeler tarafından imza olunur.

YÜKSEK SEÇİM KURULU KARAR ÖZETLERİ

1) Seçimin iptali isteğiyle yapılan itirazın, sandık kurul tutanakları karşısında yöntemince belgelendirilmesi ve yeterli kanıtlara dayanması gerekir. YSKK. 21.6.1991/112

2) Sandık kurulu tarafından verilen kararlar veya yapılan işlemler varsa matbu tutanağa, yoksa olayın mahiyetine göre tutanak defterine yazılarak başkan ve üyeler tarafından imzalanır. YSKK. 8.3.2011/169

3) Seçimin iptali isteğiyle yapılan itirazın, sandık kurul tutanakları karşısında yöntemince belgelendirilmesi ve yeterli kanıtlara dayanması gerekir. YSKK. 21.6.1991/112

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
Seçim Günü İşleri

BİRİNCİ KESİM
Sandık Başı İşleri

Andiçme:

Madde 70 – Sandık kurulu başkan ve üyeleri, oy verme günü göreve başlamazdan önce, ilk iş olarak, sandık başında, sandık kurulu ve hazır bulunanlar önünde birer birer şöyle and içerler:

(Hiçbir tesir altında kalmaksızın, hiç kimseden korkmadan, seçim sonuçlarının tam ve doğru olarak belirmesi için, görevimi kanuna göre dosdoğru yapacağıma, namusum, vicdanım ve bütün mukaddesatım üzerine and içerim.)

YÜKSEK SEÇİM KURULU KARAR ÖZETLERİ

1) Sandık kurulu başkan ve üyeleri, oy verme günü, göreve başlamadan önce, ilk iş olarak sandık basında bulunanlar önünde birer birer aşağıdaki şekilde and içerler. *'Hiçbir tesir altında kalmaksızın, hiç kimseden korkmadan, seçim sonuçlarının tam ve doğru olarak belirmesi için, görevimi kanuna göre, dosdoğru yapacağıma, namusum, vidanım ve bütün mukaddesatım üzerine and içerim'* YSKK. 8.3.2011/169 (Örnek 135 sayılı Genelge, m.5); YSKK. 8.1

Görev ve yetkiler:

Madde 71 – Sandık kurullarının başlıca görev ve yetkileri şunlardır:

1. Sandık alanı içinde seçimin düzenle geçmesi için gereken tedbirleri almak ve oy verme işlerini yürütmek ve denetlemek,

2. Sandık alanında, sandığın konulacağı yeri tayin etmek ve sokak başlarına bu yeri göze çarpacak surette gösterir işaretleri koymak veya alışılmış araçlar ile duyurmak,

3. Oy verme işleri hakkında ileri sürülecek itirazları incelemek ve bir karara, bağlamak ve kararlarını tutanak defterine geçirerek altını imzalamak,

4. Bu kararlardan itiraza uğrayanları derhal ilçe seçim kuruluna göndermek,

5. Bu kanundaki esaslara göre sandığa atılmış olan oy pusulalarını saymak, dökümlerini ve sonuçlarını tutanağa geçirmek ve bunları seçim işlerine ait diğer evrak ile birlikte, derhal ilçe seçim kuruluna teslim etmek,

6. Kendisine kanunla verilen başkaca görevleri yapmak.

YÜKSEK SEÇİM KURULU KARAR ÖZETLERİ

1) Kanuna göre başkan tarafından yapılması gereken işler ve özel olarak sandık başında yapılacak işler başkanın izni ile üyeler tarafından da yapılabilir. YSKK. 8.1.2009/11

2) Milletvekili seçimlerinde oy verme iş ve işlemleri bir sandık bölgesinde aynı sandık kurulu tarafından yürütülür. YSKK. 8.2.2004/279

Müşahitler:

Madde 72 – Siyasi partilerin müşahitleri ile adayları ve bağımsız adaylarla müşahitleri, sandıkbaşı işlemlerini takip etmek üzere hazır bulunabilirler. Bağımsız aday müşahitleri üçten fazla olursa, sandık kurulu başkanı bunlar arasında ad çeker. Adları ilk çıkan üç müşahit, sandık başında bırakılır. Diğerleri, sandık alanında kalabilirler.

YÜKSEK SEÇİM KURULU KARAR ÖZETLERİ

1) Siyasi partilerle, bağımsız adayların sandık baslarında görevlendirecekleri gözlemcilerin kamu hizmetlerinden yasaklı olmayan, ergin kimselerden olması şarttır. Bu şartları taşımayan kimse gözlemci olamaz ve sandık alanından uzaklaştırılır.

Bağımsız adayların gönderdikleri gözlemciler, üçten fazla olursa, sandık kurulu başkanı bunlar arasında ad çeker. Adları ilk çıkan üç gözlemci sandık basında bırakılır. Diğerleri sandık alanında kalabilirler (298/25, 72). YSKK. 8.3.2011/169

2) Siyasi partilerin katılamayacağı köy seçimlerinde ilçede kuruluşu bulunan siyasi partiler sandık başında gözlemci bulundurabilirler. YSKK. 17.10.1963/109

Kurulda çoğunluğun sağlanması:

Madde 73 – Sandık başında, oy verme başlamazdan önce veya oy verme sırasında, sandık kuruluna dahil siyasi parti üyelerinden biri veya birkaçı görevini yapmazsa, ceza hükümleri saklı kalmak üzere, yerine siyasi parti yedek üyelerinden biri getirilir. Bu dahi mümkün olmaz ve kurul üyeleri üçten aşağı düşerse, bu cihet tutanağa geçirilir ve eksikler, o sandık alanında seçme yeterliğini haiz ve okur - yazar olanlar arasından, başkanın seçeceği kimselerle doldurulur.

YÜKSEK SEÇİM KURULU KARAR ÖZETLERİ

1) Sandık kurulu başkanının görevi başına gelmemesi veya bırakıp gitmesi halinde, yerine kurulun partili olmayan üyelerinden en yaşlısı başkanlık eder. Yaş konusunda uyuşmazlık çıkarsa nüfus cüzdanındaki bilgi esas tutulur. YSKK. 8.3.2011/169

2) Göreve gelmeyen, bırakıp giden seçim kurulu başkan ve üyelerinin yerine görevlendirilenler, oy verme iş ve işlemleri sonuçlanıncaya kadar görevlerine devam ederler. YSKK. 8.1.2009/11

Sandığın konulacağı yer:

Madde 74 – (Değişik: 31/7/1998 - 4381/5 md.) Sandıkların konulacağı yerleri ve oy verme işinin vaktinde sona ermesi için gerekli tedbirleri ilçe seçim kurullarının denetiminde sandık kurulu tespit eder. Sandıkların konulacağı yerlerin belirlenmesinde seçmenin oyunu kolaylıkla, serbestçe ve gizli şekilde verebilmesi gözetilir. Engelli seçmenlerin oylarını rahatlıkla kullanabilmeleri için gerekli tedbirler alınır. Sandıklar okul (özel okullar ve özel dersaneler dahil) avlusu ve salonların elverişli kısımları gibi genel yerlere, yetmediği takdirde kiralanacak kahvehane, lokanta gibi yerlere konur. Kışla, karargah, ordugah gibi askeri bina ve tesislerle karakollara ve parti binalarına, muhtarlık odalarına sandık konulamaz. Üçten fazla sandık konulan binalarda bina sorumlularının görev esasları Yüksek Seçim Kurulunca belirlenir.[23]

YÜKSEK SEÇİM KURULU KARAR ÖZETLERİ

1) Kapalı Sandığın konulacağı yer ilçe seçim kurulunun denetiminde sandık kurulunca kararlaştırılır. Sandığın konulacağı yerlerin belirlenmesinde, seçmenin oyunu kolaylıkla, serbestçe ve gizli şekilde verebilmesi göz önünde bulundurulur.

Özürlü seçmenlerin kayıtlı olduğu sandık seçmen listelerine ait sandıklar, bunların rahatlıkla ve kolaylıkla oy kullanmalarını sağlamak amacıyla binaların uygun yerlerine konulur (298 /36-7, 74), YSKK. 8.3.2011/169

2) Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında 298 sayılı Kanunun 74 üncü maddesi; "Sandık konulacağı yeri ve oy verme işinin vaktinde sona ermesi için gerekli tedbirleri, sandık kurulu tespit eder. Sandığın konulacağı yerin belirtilmesinde seçmenin oyunu kolaylıkla, serbestçe ve gizli şekilde verebilmesi düşünülür. 298 sayılı Kanunun değişik 74 üncü maddesi uyarınca camilere ve ibadethanelere seçim sandığının konulamayacağına karar verilmelidir. YSKK. 03.02.1999/81

3) Sandık konulacak yeri ve oy verme işinin vaktinde sona ermesi için gerekli tedbirleri sandık kurulu tespit eder. 298 sayılı kanunun 4381 sayılı Kanunla değişik 74. Maddesi uyarınca, Camilere ve İbadethanelere seçim sandığı konulamaz. YSKK. 03.02.1999/81

---

[23] 25/4/2013 tarihli ve 6462 sayılı Kanunun 1 inci maddesiyle, bu maddede yer alan "Özürlü" ibaresi "Engelli", şeklinde değiştirilmiştir.

Oy verme yeri:

Madde 75 – (Değişik: 17/5/1979 - 2234/1 md.)

Sandık kurulları, oy serbestliğini ve gizliliğini sağlayacak şekilde, yeteri kadar kapalı oy verme yeri hazırlar.

Seçmen, oy pusulasını kapalı oy verme yerinde, kendi eliyle katlayıp, zamklı kenarını yapıştırmak, veya zarf kullanılan seçimlerde zarfa koyup kapatmak zorundadır.

YÜKSEK SEÇİM KURULU KARAR ÖZETLERİ

1) Kapalı oy verme yerleri, oyların gizliliğini ve seçmenlerin oylarını tam bir serbestlik içerisinde vermelerini sağlayan, dışarıdan içerisinin gözetlenmesine imkân bırakmayan biçimde ve elverişli bir durumda olacaktır.

Sandık kurulları, oy serbestliğini ve gizliliğini sağlayacak şekilde kapalı oy verme yeri hazırlar. Kapalı oy verme yerlerinde masa bulundurulacaktır (298 /75, 76). YSKK. 8.3.2011/169

2) Sandık kurulları, oy serbestliği ve gizliliği sağlayacak şekilde birden fazla kapalı oy verme yeri hazırlar. Kapalı oy verme yerlerinde, köy ve mahalle seçimleri için oy pusulası olarak kullanılacak beyaz kağıtlar, kalem, masa ve ıstampa bulundurulacaktır. YSKK. 26.05.2007/308

Oy verme yerinin nitelikleri:

Madde 76 – Kapalı oy verme yeri; içerisi dışardan gözetlenemeyecek ve oy pusulasını seçmenin inceleyip zarflıyabileceği şekil ve nitelikte olur.

Aday listeleri ve bu kanunun oy verme serbestliğine ve gizliliğine dair hükümlerinin levha halinde basılmış metni, kapalı oy verme yerinde asılı durur.

Kapalı oy verme yerinde masa veya benzeri bir şey bulundurulur.

YÜKSEK SEÇİM KURULU KARAR ÖZETLERİ

1) Sandık Kurulu, sandıkların konulacağı yeri ve kapalı oy verme yerlerini belirledikten sonra buralara 298 sayılı Kanunun oy verme serbestliğine ve gizliliğine ilişkin hükümlerini içeren levhayı (Örnek: 19) ve seçim çevresinin aday listesini (Örnek: 44) asar (298/76). YSKK. 8.3.2011/169

2) Sandık Kurulu başkanı, seçime katılan siyasi partilerin kesin adayları ile bağımsız adayları gösteren ve sandık kurulu mührünü taşıyan listeyi oy verme yerine asar. YSKK. 26.05.2007/308

Sandığın, birleşik oy pusulalarının ve zarfların kurulca mühürlenmesi:

Madde 77 – (Değişik: 17/5/1979 - 2234/1 md.)

Sandık kurulu başkanı, oy verme işlerine başlamadan önce, sandığın boş olduğunu hazır bulunan sandık kurulu üyeleri ile müşahitler önünde tespit

ederek sandığı kapatır, mühür bozulmadan açılamıyacak şekilde sandık mührü ile mühürler.

Birleşik oy pusulası kullanılan seçimlerde, (Katlanıp zamklı kenarı yapıştırılarak kapatılmak suretiyle zarf haline getirilen birleşik oy pusulaları) bu Kanunda (zarf) deyimi geçen hallerde zarf olarak kabul edilir.

Şu kadar ki, zarflar için öngörülen çift mühür bulunmasına ilişkin hükümler birleşik oy pusulalarına uygulanmaz.

Sandık kurulu, and içme, sandığı yerleştirme, kapalı oy verme yerini düzenleme işlerini bitirdikten sonra, hazır bulunanlar önünde, birleşik oy pusulalarını sayar, her birinin üzerine, sandık kurulu mührünü basar, böylece üzerinde sandık kurulunun mührü bulunan birleşik oy pusulalarının sayısını tesbit eder. Birleşik oy pusulası kullanılmayan seçimlerde, ilçe seçim kurulu başkanından teslim alınan ve ilçe seçim kurulu başkanlığı mührünü taşıyan özel zarfları sayar, her birinin üzerine sandık kurulu mührünü basar, böylece üzerinde biri ilçe seçim kurulunun, diğeri sandık kurulunun mührleri bulunan çift mühürlü özel zarfların sayısını tespit eder.

Sandık kurulu, bu madde gereğince yaptığı işlemleri tutanak defterine geçirip imzalar.

YÜKSEK SEÇİM KURULU KARAR ÖZETLERİ

1) Sandık kurulu, yaptığı sayımların sonucunu ve işlemleri bu genelge gereğince tutanak defterine geçirip imzalar (298 /77). YSKK. 8.3.2011/169

2) Sandık kurullarının zarf renklerinde yanılma sebebiyle, seçmenlere bir seçim için kullanılması gereken zarfı diğer bir seçim için kullandırmış olması, verilen oyların geçerli sayılmasına engel olmaz. YSKK. 17.11.1963/259

3) İkişer adet ilçe seçim kurulu mührü basılmış olan oy zarflarının ilçe seçim kurulu başkanlığınca imha edilmesi, durumun bir tutanakla tespit olunması, tutanağın bir örneğinin Yüksek Seçim Kurulu Başkanlığına gönderilmesi gerekir. YSKK. 28.9.1975/433

Birleşik oy pusulası ve zarflar:[24]

Madde 78 – (Değişik: 8/4/2010-5980/11 md.)

Milletvekili, il genel meclisi üyeliği, belediye meclisi üyeliği ve belediye başkanlığı seçimlerinde, bu Kanun ve özel kanunlarında yer alan hükümlere göre hazırlanacak birleşik oy pusulaları kullanılır.

Oy zarfları, her seçim için ayrı renkte, eni 15 santimetre, boyu 21 santimetre olacak şekilde, Yüksek Seçim Kurulunca hazırlatılır. Oy zarflarının ön yüzünün sol üst köşesinde 4x4 santimetre ebadında Türkiye Cumhuriyeti Yüksek Seçim Kurulu amblemi bulunur. Yüksek Seçim Kurulu zorunlu hal-

[24] Bu madde başlığı "Birleşik oy pusulası:" iken, 8/4/2010 tarihli ve 5980 sayılı Kanunun 11 inci maddesiyle metne işlendiği şekilde değiştirilmiştir.

lerde bu maddenin amacına uygun biçimde oy zarflarının standartlarında gerekli değişiklikleri yapabilir.

YÜKSEK SEÇİM KURULU KARAR ÖZETLERİ

1) Mahalli idareler seçimlerinde birleşik oy pusulalarına bağımsız adaylar herhangi bir özel işaret koyamazlar. YSKK. 21.2.2004/343

2) Birleşik oy pusulasında kanunda belirtilen bağımsız adayların yalnız ad ve soyadlarına yer verilebileceğinden kol saati amblem olarak yer almaz. YSKK. 16.1.1994/25

3) Bir partinin birleşik oy pusulasında ambleminin ve isminin ters basılması, halkın hür iradesinin yanılgıya düşüreceğinden seçimin iptali ve yenilenmesi gerekir. YSKK. 20.4.1994/1175

İKİNCİ KESİM
Yasaklar ve Sandık Başı Düzeni

İçki ve silah taşıma yasağı:

Madde 79 – Oy verme günü, her ne suretle olursa olsun, ispirtolu içki satılması, içkili yerlerle umumi mahallerde her çeşit ispirtolu içki satılması, verilmesi, içilmesi yasaktır.

Oy verme günü, bütün umumi eğlence yerleri oy verme süresince kapalı kalır. Eğlence yeri niteliğini haiz lokantalarda yalnız yemek verilir.

Oy verme günü, emniyet ve asayişi korumakla görevli olanlardan başka hiçbir kimse, köy, kasaba ve şehirlerde silah taşıyamaz.

(Değişik dördüncü fıkra: 23/1/2008-5728/286 md.) Bu Kanunun uygulanmasında silahtan maksat Türk Ceza Kanununun 6 ncı maddesinin birinci fıkrasının (f) bendinin (1), (2), (3) ve (5) numaralı alt bentlerinde gösterilenlerdir.

YÜKSEK SEÇİM KURULU KARAR ÖZETLERİ

1) 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun'un 79. maddesinin ikinci fıkrası, 2559 sayılı Polis Vazife ve Salâhiyet Kanunu'nun 7. maddesi ve Yüksek Seçim Kurulunun 7/3/2014 tarihli, 2014/675 sayılı kararının sonuç bölümünün 1/b maddesi uyarınca kıraathanelerin ve internet kafelerin eğlence yeri kapsamında olduğuna karar verilmesi gerekmiştir. YSKK. 28.03.2014/935

2) 298 sayılı Kanun'un 79. maddesinde; "Oy verme günü, her ne suretle olursa olsun, ispirtolu içki satılması, içkili yerlerle umumi mahallerde her çeşit ispirtolu içki satılması, verilmesi, içilmesi yasaktır.

Oy verme günü, bütün umumi eğlence yerleri oy verme süresince kapalı kalır. Eğlence yeri niteliğini haiz lokantalarda yalnız yemek verilir.

Oy verme günü, emniyet ve asayişi korumakla görevli olanlardan başka hiçbir kimse, köy, kasaba ve şehirlerde silah taşıyamaz.

Bu Kanunun uygulanmasında silahtan maksat (5237 sayılı) Türk Ceza Kanunu'nun 6. maddesinin birinci fıkrasının (f) bendinin (1), (2), (3) ve (5) numaralı alt bentlerinde gösterilenlerdir.", denilerek yasak kapsamı belirlenmiştir. YSKK. 07.03.2014/675

Yayın yasağı:

Madde 80 – Seçim günü saat 18 e kadar radyolar ve her türlü yayın organları tarafından seçim ve seçim sonuçları ile ilgili haber, tahmin ve yorum yapılması yasaktır.

Saat 18 ile 21 arasında ancak radyolarda Yüksek Seçim Kurulu tarafından seçim ile ilgili olarak verilecek haber ve tebliğler yayınlanabilir.

Saat 21 den sonra bütün yayınlar serbesttir.

YÜKSEK SEÇİM KURULU KARAR ÖZETLERİ

1) Kanun'un 80. maddesinde ise; "Seçim günü saat 18.00'e kadar radyolar ve her türlü yayın organları tarafından seçim ve seçim sonuçları ile ilgili haber, tahmin ve yorum yapılması yasaktır.

Saat 18.00 ile 21.00 arasında ancak radyolarda Yüksek Seçim Kurulu tarafından seçim ile ilgili olarak verilecek haber ve tebliğler yayınlanabilir.

Saat 21.00'den sonra bütün yayınlar serbesttir.",

denilerek yayınlarla ilgili yasak kapsamı belirlenmiştir. YSKK. 07.03.2014/675

2) 298 sayılı kanunun 79. Maddesinde yer alan içki ve silah taşıma yasağı ile 80. Maddesinde öngörülen yasakların uygulanması gerekmektedir. YSKK. 17.3.2004/605

3) 298 sayılı kanunun 79. Maddesi yalnızca ara seçim yapılacak seçim çevrelerinde 80. Maddesindeki yayın yasağı ise tüm yurtta uygulanacaktır. YSKK. 31.5.1997/114

Sandık alanı ve sandık çevresi[25] [26]

Madde 81 – (Değişik: 8/4/2010-5980/12 md.)

Sandık alanı, sandık kurulunun görev yaptığı yer merkez olmak üzere 100 metre yarıçaplı alandır. Ancak yurt dışında belirlenen mahallere, gümrüklere, ceza infaz kurumları ile tutukevlerine konulan sandıklar için bu hüküm uygulanmaz. Bu yerlerde, sandık kurulu başkanı şartları dikkate alarak bir uzaklık belirler ve bunu tutanağa geçirir.

Sandık çevresi, sandık kurulunun görev yaptığı yer merkez olmak üzere 15 metre yarıçaplı çevredir.

---

[25] Bu madde başlığı "Sandık alanı, sandık yeri ve düzenin sağlanması:" iken, 8/4/2010 tarihli ve 5980 sayılı Kanunun 12 nci maddesiyle metne işlendiği şekilde değiştirilmiştir.

[26] 9/5/2012 tarihli ve 6304 sayılı Kanunun 4 üncü maddesiyle, bu maddenin birinci fıkrasının ikinci cümlesine "Ancak" ibaresinden sonra gelmek üzere "yurt dışında belirlenen mahallere, gümrüklere," ibaresi eklenmiş ve metne işlenmiştir.

YÜKSEK SEÇİM KURULU KARAR ÖZETLERİ

1) Sandık çevresi, sandık kurulunun görev yaptığı yer merkez olmak üzere 15 metre yarıçaplı çevredir. Sandık alanı 100 metre yarı çaplı alandır. Ceza infaz kurumları ve tutukevlerinde bu kurallar uygulanmaz. YSKK. 8.3.2011/169

Sandık çevresinde düzenin sağlanması[27]

Madde 82 – (Değişik: 8/4/2010-5980/13 md.)

Sandık çevresinde düzenin sağlanması sandık kurulu başkanına aittir. Sandık çevresinde alınacak tedbirler, o sandık çevresinde bulunma hakkına sahip kimselerin seçim iş ve işlemlerini takip etmelerini engelleyecek mahiyette olamaz.

Sandık çevresinde, sandık kurulu başkan ve üyeleri, adaylar, milletvekilleri, o sandık bölgesinde kayıtlı seçmenler ve o sandıkta görevli müşahitler ile bina sorumluları ve çağrı üzerine gelen görevli kolluk güçlerinden başka kimse bulunamaz. Şu kadar ki, siyasi partilerin seçim kurullarına bildirdikleri itiraza yetkili kişiler ile temsilciler, seçim kurullarınca önceden kendilerine verilen belge ile sandık çevresinde bulunabilirler. Medya mensuplarının sandık çevresinde, sandık başı işlemlerine engel olmamak şartıyla, haber amacıyla görüntü ve bilgi elde etmeleri serbesttir.

Sandık çevresinde seçmenin oyunu tam bir serbestlikle ve gizli şekilde kullanmasına veya sandık kurulunun görevini yapmasına engel olmaya kalkışanlar ile oy verme, oyların sayım ve dökümü veya tutanaklara geçirilmesi gibi tüm sandık başı iş ve işlemlerinin düzenini bozmaya kalkışanları, başkan uyarır. Bu uyarının gereğini yerine getirmeyen kimse, kolluk gücü çağrılarak sandık çevresinden uzaklaştırılır.

Sandık kurulu başkanının bu maddede belirtilen görevini yapmaması halinde, sandık kurulu karar alarak ilgili hakkında yukarıda belirtilen yetkiyi kullanır ve durumu derhal ilçe seçim kurulu başkanına bildirir.

Sandık çevresinde, cebir, şiddet veya tehdit kullanarak sandık başı düzenini bozmaya kalkışanlar, sandık kurulu başkanı veya üyelerinden biri tarafından, derhal kolluk güçleri çağrılmak suretiyle sandık çevresinden uzaklaştırılır.

Ceza infaz kurumları ve tutukevlerinde, yukarıda sayılan tedbirlere uymayanlar, cezaevi idaresinin görüşü alındıktan sonra, güvenliği zayıflatmayacak şekilde uygulama yapılarak, sandık çevresinden dışarı çıkarılır.

Bu madde uyarınca çağrılacak kolluk güçleri, başkanın talebine veya kurulun kararına uymak zorundadır.

---

[27] Bu madde başlığı "Başkana ait yetkiler :" iken, 8/4/2010 tarihli ve 5980 sayılı Kanunun 13 üncü maddesiyle metne işlendiği şekilde değiştirilmiştir.

Sandık kurulunun görev yaptığı yerde cep telefonu ile görüşme yapmak yasaktır. Ancak sandık kurulu başkan ve üyelerinin, görevleri gereği yapacağı görüşmeler bu hükmün dışındadır. Bu hükme aykırı davranan kimseler kurul başkanı tarafından uyarılır. Bu uyarıya rağmen görüşmesini sürdüren kimse, derhal oradan çıkarılır.

Sandık çevresinde bir suç işlenmesi halinde, sandık kurulu, durumu tutanağa geçirir ve ilgili hakkında işlem yapılmak üzere kolluk güçlerini çağırır.

İlçe seçim kurulu başkanı, sandık çevresinde, sandık başı iş ve işlemlerinin düzen içinde yürütülmesini sağlayacak tedbirleri alır. Bu kapsamda, ilçe seçim kurulu başkanınca verilen talimatlara sandık kurulları, mülki ve idari makamlar uymak zorundadır.

YÜKSEK SEÇİM KURULU KARAR ÖZETLERİ

1) 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun'un;

"Sandık çevresinde düzenin sağlanması" başlıklı 82. maddesinde;

"Sandık çevresinde düzenin sağlanması sandık kurulu başkanına aittir. Sandık çevresinde alınacak tedbirler, o sandık çevresinde bulunma hakkına sahip kimselerin seçim iş ve işlemlerini takip etmelerini engelleyecek mahiyette olamaz. 298 sayılı Kanun'un 82. maddesine göre sandık kurulu ve ilçe seçim kurulu başkanları yetkilidir. YSKK. 28.03.2014/920

2) Asıl ve geçici ilçe seçim kurulu başkanları da sandık kurulu başkanlarının yetkilerine, sandık alanında alınacak güvenlik önlemlerine ve sandık alanında suç işlenmesi halinde sandık kurullarının yapacağı işlere ait yetkileri sayım, döküm ve birleştirme işlerinin yapıldığı yerlerde kullanabilirler. YSKK. 3.1.2009/1

Sandık alanında alınacak güvenlik önlemleri ve yasaklar[28]

Madde 83 – (Değişik: 8/4/2010-5980/14 md.)

Sandık alanında, sandık çevresinde bulunma hakkına sahip kimseler ile seçimin güvenliğini sağlamakla görevli kolluk güçlerinden başka kimse bulunamaz.

Seçimin güvenliğini sağlamakla görevli kolluk güçleri dışında, özel güvenlik görevlileri ve belediye zabıtaları gibi görevliler de dâhil olmak üzere resmî üniforma ve silah taşıyan kimseler sandık alanına giremezler.

Sandık çevresi dışında ancak sandık alanı içinde, bu Kanunda gösterilen yasaklara aykırı davranışlar olması veya suç işlenmesi halinde, bina sorumlusunun çağıracağı kolluk güçleri tarafından gerekli işlem yapılır. Bina sorumlusunun bulunmadığı yerlerde bu yetkiler, sandık kurulu başkanı veya

---

[28] Bu madde başlığı "Sandık alanında suç işlenmesi :" iken, 8/4/2010 tarihli ve 5980 sayılı Kanunun 14 üncü maddesiyle metne işlendiği şekilde değiştirilmiştir.

sandık kurulu başkanının görevlendireceği sandık kurulu üyesi tarafından kullanılır.

Sandık alanında hiç kimse, başkalarının görebileceği şekilde bir siyasi parti veya adaya ait rozet, amblem veya benzeri işaretler veya propaganda amaçlı yayınlar taşıyamaz; yazılı, sözlü veya görüntülü propaganda yapamaz.

İlçe seçim kurulu başkanı, sandık alanlarında güvenliği ve bu Kanunda öngörülen yasaklara uyulmasını sağlamak için gerekli tedbirleri alır; seçmenin ve sandık alanında bulunma hakkına sahip diğer kimselerin sandık alanına serbestçe girmesini engelleyen veya güçleştiren her türlü hareketi önler. Mülkî ve idarî makamlar bu hususlarda, ilçe seçim kurulu başkanınca verilen talimatlara uymak zorundadır.

YÜKSEK SEÇİM KURULU KARAR ÖZETLERİ

1) Sandık alanında, sandık çevresinde bulunma hakkına sahip kimseler ile seçimin güvenliğini sağlamakla görevli kolluk güçlerinden başka kimse bulunamaz, ayrıca seçimin güvenliğini sağlamakla görevli kolluk güçleri dışında, özel güvenlik görevlileri ve belediye zabıtaları gibi görevliler de dâhil olmak üzere resmî üniforma ve silah taşıyanlar sandık alanına giremezler (298/83-1-2) YSKK. 8.3.2011/169

2) Resmi üniforma giymiş subaylar ve diğer askeri kişiler, polis ve benzerleri, seçmen dahi olsalar, sandık alanına giremezler, sivil elbise ile oy verirler. YSKK. 3.7.1961/87

Sandık alanında inzıbat tedbirleri:

Madde 84 – (Mülga: 8/4/2010-5980/32 md.)

Sandık alanı dışındaki inzıbat tedbirleri:

Madde 85 – Sandık alanı dışında, zabıtaya emir verme yetkisine sahip makamlarla, zabıta amir ve memurları tarafından alınacak tedbirler, seçmenin sandık alanına serbestçe girmesini engelleyici veya güçleştirici mahiyette olamaz.

(Mülga ikinci fıkra: 8/4/2010-5980/32 md.)

Ceza infaz kurumları ve tutukevlerinde kurulan sandıklarda uygulanacak esaslar

Madde 85/A – (Ek: 27/10/1995 - 4125/6 md.)

Ceza infaz kurumlarında ve tutukevlerinde kurulan sandıklarda uygulanacak esaslar bu Kanunun 81, 82, 83, 84 ve 85 inci maddeleri hükümleriyle bağlı kalınmaksızın Yüksek Seçim Kurulunca belirlenir.

1) Anılan Kanunun 85. maddesinde sandık alanı dışında tedbir alma yetkisinin genel kolluk kuvvetlerine ait olduğu belirtilmiş, ancak bu tedbirlerin seçmenin sandık alanına serbestçe girmesini engelleyici veya güçleştirici mahiyette olamayacağı bu kabil hareketlerin sandık başkanı tarafından önleneceği hüküm altına alınmıştır.

Kişilere münhasır güvenlik önlemlerinin ve tedbirlerin alınması, zabıta amir ve memurlarının görevleri cümlesinden olup, bunun ilgili mevzuata ve amirlerince yasaya uygun biçimde verilecek emirlere göre uygulamaları gerekeceği açıktır.

Yüksek Seçim Kurulu ve seçimleri yönetmekle görevli şahıs ve kuruluşların yetkisi içinde olmayan konularda Kurulumuzca özel veya genel nitelikte, kural koyucu veya tedbir ittihazını gerektirir biçimde görüş bildirilmesi mümkün görülmemektedir.

Bu nedenle, güvenlik kuvvetlerince aranan şahıslarla ilgili çalışma yapmak ve oy kullanılacak sandık bölgesinde inzibati tedbirleri almak maksadıyla seçmen listelerinin verilmesinin mümkün olmadığına karar verilmesi gerekmektedir. YSKK. 28.2.2004/422

ÜÇÜNCÜ KESİM
Oy Verme

Oy verme yetkisi

Madde 86 – (Değişik: 8/4/2010-5980/15 md.)

Onaylı sandık seçmen listesinde yazılı her seçmen, oy verme yetkisine sahiptir.

Bu Kanunda sayılan istisnalar dışında, sandık seçmen listesinde kaydı olmayanların oy kullanmalarına izin verilmez. Ancak, kesinleşen muhtarlık bölgesi askı listelerinde adı yazılı olduğu veya bu listelere yazılması için askı süresi içinde başvurduğu ve listeye kaydedilmesine karar verildiği halde, çoğaltılarak sandık kurullarına verilen sandık seçmen listelerinde ismi yer almayan seçmenlerin, muhtarlık bölgesi askı listelerinin kesinleşmesine bakılmaksızın, ilçe seçim kurulundaki liste ile oy verecekleri sandık seçmen listesine ilave edilmelerine, ilçe seçim kurulu başkanı tarafından karar verilir ve seçmene bu yolda verilecek bir yazı ile sandık kuruluna başvurması ve listeye dâhil edilmek suretiyle seçmenin oy kullanması sağlanır.

Her seçmen, bu Kanunda sayılan istisnalar dışında, hangi sandık seçmen listesinde kayıtlı ise ancak o sandıkta oy kullanabilir.

Bir seçmen aynı seçim türü için birden fazla oy kullanamaz.

Bir seçmen, hangi seçim çevresinin seçmeni ise ancak o seçim çevresinde yapılan seçimler için oy kullanabilir.

Oy verme gününe kadar, haklarında seçme yeterliğini kaybettiğine dair yetkili mercilerden resmî belge gelmiş bulunan seçmenler ile tutuklu sandık

seçmen listesine kaydedilmiş olup da tahliye edilen veya taksirli suçlar dışında bir suçtan hüküm giyerek cezası kesinleşenlerin durumlarını gösteren resmî belge gelmiş bulunanlara, seçmen listesinde kayıtlı olsalar bile oy kullandırılmaz ve bu husus sandık kurulunca tutanağa geçirilir.

YÜKSEK SEÇİM KURULU KARAR ÖZETLERİ

1) 2709 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında ve seçim yasalarında gözaltında bulunan kişilerin oy kullanmalarını engelleyen herhangi bir hüküm bulunmamaktadır. Bu kişilerin istedikleri takdirde oy kullanmaları mümkündür. 298 sayılı kanunun 84. Maddesinde gözönünde bulundurularak refakatçi emniyet mensubu görevlilerin imkan mevcutsa sivil memurlardan oluşturulması hususunun göz önünde bulundurulması ve bunların silah taşıma konusunda görevli kişiler gibi mütalaa olunması gerektiğine karar verilmelidir. YSKK. 13.3.2004/584

2) Oy vermenin nasıl yapılacağı ve oy verme gününde yapılması yasak olan eylemler 298 sayılı kanunun 86 ve devam eden maddelerinde gösterilmiş, ayrıca Yüksek Seçim Kurulu kararları ve genelgeleri ile de bu konular açıklanmıştır. YSKK. 28.6.1992/151

3) Seçimler de gerek seçim kurullarının, gerek seçmenlerin yasalarda öngörüldüğü şekilde hareket etmeleri olağandır. Kanun koyucu oy kullanma şekil ve tarzını tesbit ettiğine göre, seçim kurullarının ve seçmenlerin, yasanın öngördüğü şekil ve tarzda oy kullanmaları zorunludur. YSKK. 22.9.1969/1330

Kimliğin tespiti:

Madde 87 – (Değişik: 17/5/1979 - 2234/1 md.)

Sandık seçmen listesinde yazılı seçmenin kimliği, nüfus hüviyet cüzdanı veya kimlik tespiti amacıyla düzenlenmiş ve Türkiye Cumhuriyeti kimlik numarasını taşıyan resmi belgelerle belirlenir. Hangi resmi belgelerin kimlik belirlenmesinde kabul edileceği, Yüksek Seçim Kurulunca seçimlerin başlangıcında tespit ve ilan edilir. Şu kadar ki, belediyeler ile köy ve mahalle muhtarlıklarınca tanzim ve tasdik edilen kimlik belgeleri bu maddenin uygulanmasında geçerli değildir. [29]

(Mülga ikinci fıkra: 13/3/2008-5749/15 md.)

(Ek fıkra: 8/4/2010-5980/16 md.) Üzerinde Türkiye Cumhuriyeti kimlik numarası olmayan bir kimlik belgesi ibraz eden seçmenin oy kullanabilmesi için, bu belgelerin yanında ayrıca seçmen bilgi kâğıdını veya Türkiye Cumhuriyeti kimliğini ispata elverişli Yüksek Seçim Kurulu tarafından ilan edilen bir belgeyi de ibraz etmesi şarttır.

---

[29] 13/3/2008 tarihli ve 5749 sayılı Kanunun 15 inci maddesiyle; bu fıkrada yer alan "kimlik tespiti amacıyla düzenlenmiş" ibaresinden sonra gelmek üzere "ve Türkiye Cumhuriyeti kimlik numarasını taşıyan" ibaresi eklenmiş ve metne işlenmiştir.

(Ek fıkra: 8/4/2010-5980/16 md.) Ceza infaz kurumları ve tutukevlerinde tutuklu ya da taksirli suçlardan hükümlü bulunan seçmenlerden yukarıda sayılan kimlik belgeleri bulunmayanlar için, cezaevi idaresince verilmiş belge, kimlik belgesi yerine geçer.

YÜKSEK SEÇİM KURULU KARAR ÖZETLERİ

1) Yargı denetiminde yapılan seçimde seçmenlerin kimlik belirlenmesinde '… nüfus cüzdanı, pasaport, askerlik belgesi, trafik şoför sürücü belgesi…' gibi kimliği tereddütsüz ortaya koyan resimli soğuk damgalı resmi belgeler kimlik olarak kabul edilir. Yasada ve ilgili Genelgede yazılı olmayan belgelerle oy kullanılamaz. YSKK. 2.2.2002/88

2) Ceza infaz kurumları ve tutukevlerinde tutuklu veya taksirli suçlardan hükümlü bulunan seçmenlerden maddede sayılan kimlik belgeleri bulunmayanlar için , cezaevi idaresince verilmiş belge kimlik belgesi yerinde geçer. YSKK. 8.3.2011/169

Oy verme düzeni:

Madde 88 – Hiçbir seçmene sandık başında müdahale, telkin veya tavsiyede bulunulamaz ve hiçbir seçmen oyunu kullandıktan sonra sandık başında kalamaz.

YÜKSEK SEÇİM KURULU KARAR ÖZETLERİ

1) Sandık başında seçmene, vereceği oy hakkında hiçbir kimse müdahale, telkin veya öneride bulunamaz. Hiçbir seçmen oyunu kullandıktan sonra sandık başında kalamaz. Oyunu kullandıktan sonra sandık başından ayrılmayan seçmene başkan uzaklaşmasını hatırlatır. Seçmen yine orada kalırsa başkan onu kolluk aracılığıyla uzaklaştırır. YSKK. 8.3.2011/169; YSKK. 26.5.2007/308

2) Seçimler de gerek seçim kurullarının, gerek seçmenlerin yasalarda öngörüldüğü şekilde hareket etmeleri olağandır. Kanun koyucu oy kullanma şekil ve şartını tesbit ettiğine göre, seçim kurullarının ve seçmenlerin, yasanın öngördüğü şekil ve tarzda oy kullanmaları zorunludur. YSKK. 22.9.1969/1330

Oy verme süresi:

Madde 89 – Oy verme günü, saat sekizden on yediye kadar geçecek zaman, oy verme süresidir. Ancak, saat on yediye geldiği halde, sandık başında oylarını vermek üzere bekliyen seçmenler, başkan tarafından sayıldıktan sonra sıra ile oylarını kullanırlar.

(Ek: 28/12/1993 - 3959/6 md.) Oy verme süresinin başlayış ve bitiş saatleri, sürenin korunması kaydıyla, mevsim ve bölge özellikleriyle ulaşım durumlarına göre, bütün yurtta veya gerekli görülen seçim çevrelerinde, seçim gününden en az bir hafta önce ilan edilmek koşuluyla, Yüksek Seçim Kurulunca tespit edilebilir.

YÜKSEK SEÇİM KURULU KARAR ÖZETLERİ

1) Oy vermenin geç başlatılması nedeniyle bir kısım seçmenin oylarını kullanmamış olmaları ihtimali seçim sonucunu şüphe altında bırakacak nitelikte olduğu gibi bir seçmenin yerine başka bir şahsa oy kullandırılması adaylar arasındaki oy farkının bir oydan ibaret olması nedeniyle seçim sonuçlarına etkili bulunduğundan yapılmış olan belediye başkanlığı seçiminin iptalini gerektirmiştir. YSKK. 6.8.1975/ 288

2) Ceza infaz kurumları ve tutukevinde oy verme saat 08.00'de başlar ve Yüksek Seçim Kurulunca başka bir süre belirlenmemiş ise 17.00'de sona erer. Diğer hükümler aynen uygulanır. YSKK. 26.5.2007/308

Oy vermede sıra:[30]

Madde 90 – Oy verme günü sandık başına gelecek seçmenler, sandık kurulu önüne başkan tarafından sıra ile birer birer alınırlar. Gebeler, hastalar ve engelliler bekletilmezler. Yaşlılar önce alınabilirler.

YÜKSEK SEÇİM KURULU KARAR ÖZETLERİ

1) Sandıkların konulacağı yerlerin belirlenmesinde yapılacak işlemler, özürlü seçmenlerin oy kullanmasını kolaylaştırmak amacıyla alınabilecek tedbirler, sandık kurulu başkan ve üyeleriyle bina sorumlularının görev, yetki ve sorumluları dikkate alınarak ve adayların, sandık kurulu başkan ve üyeleriyle, bina sorumlularının ve güvenlik görevlilerinin oy kullanma usulleri belirlenerek, sandık kurulu mühürlerinin nasıl kullanılması gerektiği gibi sorunların çözümü de dikkate alınarak, daha önceki genelgeler gözden geçirilmiştir. YSKK. 8.1.2009/11

2) Oy verme günü sandık başına gelen seçmenler, sandık kurulu önüne sandık başkanı tarafından sıra ile birer birer alınırlar. Gebeler, hastalar ve özürlüler sıra ile bekletilmeden oylarını verirler. Sandıkta görevlendirilen güvenlik görevlileri ve yaşlıların da bekletilmeden oy kullanmalarına izin verilebilir. YSKK. 8.3.2011/169

3) Seçimler de gerek seçim kurullarının, gerek seçmenlerin yasalarda öngörüldüğü şekilde hareket etmeleri olağandır. Kanun koyucu oy kullanma şekil ve şartını tesbit ettiğine göre, seçim kurullarının ve seçmenlerin, yasanın öngördüğü şekil ve tarzda oy kullanmaları zorunludur. YSKK. 22.9.1969/1330

Oy vermeden önceki işler:

Madde 91 – (Değişik: 17/5/1979 - 2234/1 md.)

Sandık kurulu önüne alınan kimse, kimlik belgesini başkana verir ve kimliğini ispat eder.

Başkan, seçmenin adını seçmen listesinde bulur ve masa üzerinde duran birleşik oy pusulasından bir tane vererek, sandık yerinde birden fazla oy verme yeri varsa hangi kapalı oy verme yerine gireceğini söyler ve birleşik

---

[30] 25/4/2013 tarihli ve 6462 sayılı Kanunun 1 inci maddesiyle, bu maddede yer alan "sakatlar" ibaresi "engelliler" şeklinde değiştirilmiştir.

oy pusulasını veya seçimin gereğine göre zarfları usulüne göre katlayıp yapıştırdıktan sonra çıkmasını anlatır.

Birleşik oy puslasını veya zarfı alan seçmen doğruca kapalı oy verme yerine gider ve oyunu kullanmadan başka yere gidemez.

Kapalı oy verme yerine girmeyen veya birleşik oy puslasını alıp oy vermeyen seçmenden birleşik oy puslası geri alınır.

YÜKSEK SEÇİM KURULU KARAR ÖZETLERİ

1) Sandık basına gelen seçmen; Türkiye Cumhuriyeti kimlik numarasını taşıyan; nüfus cüzdanı, resmi dairelerce verilen soğuk damgalı kimlik kartı, pasaport, evlenme cüzdanı, askerlik belgesi, sürücü belgesi, avukatlık kimlik belgesi gibi kimliğini tereddütsüz ortaya koyan resimli, resmi nitelikteki belgelerden birini başkana verir ve seçmen sıra numarasını söyler. Bu belgelerden birini vermeyen seçmen oy kullanamaz. Belediyeler ile köy veya mahalle muhtarlarınca düzenlenip onaylanan kimlik belgeleri seçmenin kimliğinin tespitinde geçerli değildir (298/87, 91). YSKK. 8.3.2011/169

Kapalı oy verme yerinde seçmenin uyması gereken kurallar[31]

Madde 92 – (Değişik: 8/4/2010-5980/17 md.)

Seçmen, kapalı oy verme yerinden dışarı çıkmadıkça, hiç kimse oraya giremez. Ancak, oy pusulasını hazırlamak için, kapalı oy verme yerinde, normal süreden fazla kalan seçmenler, kurul başkanı tarafından makul bir süre verilerek uyarılır. Bu uyarıya rağmen kapalı oy verme yerinden çıkmayan seçmen, oradan çıkarılır.

Seçmenin; cep telefonu, fotoğraf veya film makinesi gibi görüntü kaydedici veya haberleşme sağlayıcı cihazlarla kapalı oy verme yerine girmesi yasaktır. Bu tür cihazlar, kapalı oy verme yerine girmeden önce kapatılarak sandık kurulu başkanına teslim edilir ve oy kullanma işlemi bittikten sonra seçmene iade edilir.

YÜKSEK SEÇİM KURULU KARAR ÖZETLERİ

1) Seçmen, kapalı oy verme yerinden dışarı çıkmadıkça, hiç kimse oraya giremez. Ancak, oy pusulasını hazırlamak için, kapalı oy verme yerinde, normal süreden fazla kalan seçmenler, kurul başkanı tarafından makul bir süre verilerek uyarılır. Bu uyarıya rağmen kapalı oy verme yerinden çıkmayan seçmen, oradan çıkarılır (298/92). YSKK. 8.3.2011/169

2) Oy verme süresinin belli bir kısmında, birden fazla seçmenin kapalı oy verme yerine alınması suretiyle işlenen seçim suçu, bu hareketin seçim sonucu üzerinde ne ölçüde ve ne suretle etkili olduğu delilleri ile gösterilmiş olmadıkça, başlı başına seçimin iptaline neden olamaz. YSKK. 21.12.1984/2548

---

[31] *Bu madde başlığı* "Kapalı oy verme yerinde kalma :" iken, 8/4/2010 tarihli ve 5980 sayılı Kanunun 17 nci maddesiyle metne işlendiği şekilde değiştirilmiştir.

Birleşik oy pusulasının atılması ve işaretleme:

Madde 93 – (Değişik: 17/5/1979 - 2234/1 md.)

Kapalı oy verme yerinde birleşik oy puslasını katlayıp yapıştırdıktan sonra, seçmen burasını terkeder ve birleşik oy puslasını sandığa bizzat atar.

Körler, felçliler veya bu gibi bedeni engellilikleri açıkça belli olanlar, bu seçim çevresi seçmeni olan akrabalarından birinin, akrabası yoksa diğer herhangi bir seçmenin yardımı ile oylarını kullanabilirler. Bir seçmen birden fazla malule refakat edemez.[32]

(Değişik üçüncü fıkra: 13/3/2008-5749/9 md.) Kurul başkanı, oyunu kullanan seçmene kimlik kartını verirken seçmen listesindeki adı karşısına imzasını attırır. İmza atamayanların sol elinin başparmağının izinin alınmasıyla yetinilir. Bu parmağı olmayan seçmenin hangi parmağını bastığı yazılır.

YÜKSEK SEÇİM KURULU KARAR ÖZETLERİ

1) Görme özürlüler, felçliler, elleri eksik olanlar veya bu gibi bedeni aksaklıkları açıkça belli olanlar o seçim çevresi seçmeni olan ve o sırada sandık alanında bulunan akrabalarından birinin, akrabası yoksa diğer herhangi bir seçmenin yardımı ile oylarını kullanabilirler. Bir seçmen birden fazla özürlüye yardım edemez (298/93). YSKK. 8.3.2011/169

2) Tutuklular ve taksirli suçlardan hükümlüler yeterli güvenlik tedbirleri alındıktan sonra, ceza infaz kurumları ve tutukevleri idaresinin belirleyeceği bir düzen içinde oy kullanacakları sandık bölgesine getirilir. Tutuklular ve taksirli suçlardan hükümlülerin serbest ve gizlilik içinde oyunu kullanmaları sandık kurulu tarafından sağlanır. YSKK. 8.1.2009/11; YSKK. 26.5.2007/308

3) Birden fazla seçim birlikte yapıldığında her bir seçim için oy kullanan seçmenin imzasının veya parmak izinin o seçimlere ait seçmen listelerinin her birine ayrı ayrı alınması gerekir. YSKK. 10.1.1978/267

Sandık seçmen listesinde kayıtlı olmayan seçmenlerin oy kullanması[33]

Madde 94 – (Değişik: 8/4/2010-5980/18 md.)

İlçe seçim kurulu başkanı, seçimin yapıldığı çevrede oy verme hakkına sahip olduğu halde, görev yaptığı sandığa ait seçmen listesinde kayıtlı bulunmayan;

a) Sandık kurulu başkan ve üyeleri ile bina sorumlularının,

b) Seçimin güvenliğini sağlamakla görevli kolluk güçlerinin,

---

[32] 25/4/2013 tarihli ve 6462 sayılı Kanunun 1 inci maddesiyle, bu fıkrada yer alan "sakatlıkları" ibaresi "engellilikleri" şeklinde değiştirilmiştir.

[33] Bu madde başlığı "Kurul görevlileri, milletvekilleri ile milletvekili adaylarının oy vermesi: " iken, 8/4/2010 tarihli ve 5980 sayılı Kanunun 18 inci maddesiyle metne işlendiği şekilde değiştirilmiştir.

c) İlçe seçim kurulu tarafından sandık kurulu üyelerini görev yerine ulaştırmak için görevlendirilmiş kişilerin,

her birine seçmen olduğunu ve hangi seçimde oy kullanabileceğini gösteren ve sandık seçmen listesindeki bilgileri kapsayan bir belge verir. Ayrıca, bu seçmenlerin esas kayıtlı olduğu sandık seçmen listesine meşruhat verilmek üzere kayıtlı bulunduğu sandık kurulu başkanlığına durumu yazı ile bildirir.

Bu madde uyarınca, ilçe seçim kurulu başkanı tarafından kendilerine oy kullanma hakkı bulunduğuna ilişkin olarak belge verilen görevliler, bu belge ile görevli oldukları sandık bölgesinde oy verirler.

Milletvekilleri ile milletvekili adayları seçmen bilgi kağıdını göstermek suretiyle kayıtlı oldukları seçim çevresi dışında da oylarını kullanabilirler.

Sandık kurulu, bu madde kapsamında oy kullanan kimselerin ilgili belgelerini, oy verme işleminden önce alır. Bu belgeler, diğer seçim evrakı ile birlikte ilçe seçim kuruluna teslim edilir.

Bu madde uyarınca oy kullanan seçmenlerin ad ve soyadları ile kimlik bilgileri, oy kullandıkları sandık seçmen listesinin sonuna yazılarak karşısına imzaları alınır.

Yurt dışı seçmenlerin oy verme yöntemleri ve genel ilkeler

Madde 94/A – (Ek: 13/3/2008-5749/10 md.)

(Değişik birinci fıkra: 9/5/2012-6304/5 md.) Yurt dışı seçmenlerin oy kullanmasında; sandık, gümrük kapılarında oy kullanma veya elektronik oylama yöntemlerinin birlikte veya ayrı ayrı uygulanmasına, seçim türüne ve yabancı ülkenin durumuna göre, Dışişleri Bakanlığının görüşü alınarak Yüksek Seçim Kurulunca karar verilir. Yurt dışı seçmen kütüğüne kayıtlı seçmenlerin oy kullanmalarına yönelik iş ve işlemlerde, Dışişleri Bakanlığının bilişim altyapısından faydalanılabilir. Dışişleri Bakanlığı, Yüksek Seçim Kurulunun belirleyeceği usul ve esaslar doğrultusunda, kullanılacak olan bilişim altyapısının oluşturulması ve güvenliği için gerekli tedbirleri alır.

Milletvekili genel seçimlerinde, üzerinde Yüksek Seçim Kurulu filigranı bulunan özel imal edilmiş kâğıtlara basılı birleşik oy pusulalarında; sadece seçime katılan siyasi partilerin özel işaretleri, kısaltılmış isimleri ve tam yazı halinde adlarıyla her siyasi parti için ayrılan bölümün altında çapı iki santimetre olan boş bir daire bulunur.

Yurt dışı seçmenler, milletvekili genel seçimi, Cumhurbaşkanı seçimi ve halkoylamasında oy verebilirler.

Yurt dışı seçmenler sadece seçime katılan siyasi partilere oy verebilirler.

Yurt dışında ve yurt dışı temsilciliklerde seçim propagandası yapılamaz.

Yurt dışı seçmenlerin mektupla oy vermesi[34]

Madde 94/B – (Ek: 13/3/2008-5749/10 md.)

Yüksek Seçim Kurulu, özel olarak imal ettirdiği oy pusulası ile özel renkte bastırılmış oy zarflarını, Yurt Dışı İlçe Seçim Kuruluna gönderir. Yurt Dışı İlçe Seçim Kurulu, arkası kendi mührüyle mühürlenmiş oy pusulası ile oy zarflarını, seçimlerin yapılacağı günün yetmişbeş gün öncesinden seçmenin yurt dışında kayıtlı olduğu adresine gönderir.

Seçmene oyunu kullanmak üzere gönderilen özel zarflardan, bir köşesi Yurt Dışı İlçe Seçim Kurulunun mührünü taşıyan küçük zarfa oy pusulası konur. Bu zarf, üzerinde "Yurt Dışı İlçe Seçim Kurulu Ankara/TÜRKİYE" yazılı orta boy ikinci zarfa konur ve bu ikinci zarf, üzerinde seçmenin yurt dışı adresi yazılı üçüncü büyük zarfa konur.

Mektubu alan seçmen, üzerinde kendi adresi yazılı zarfı açar, mühürlü küçük zarf içerisindeki oy pusulasında tercih ettiği siyasi parti sütunundaki daireyi veya cumhurbaşkanı seçimi ya da halkoylaması için düzenlenen oy pusulasındaki tercih ettiği bölümü (X) işareti ile işaretler, sadece oy pusulasını küçük zarfa koyar ve zarfı kapatır. Bu zarfı, üzerinde alıcısı "Yurt Dışı İlçe Seçim Kurulu Ankara/TÜRKİYE" adresi yazılı ikinci zarfa koyar ve ağzını kapatıp seçim günü saat 17:00'a kadar Yurt Dışı İlçe Seçim Kurulunda bulunacak şekilde posta ile gönderir.

Mektupların gönderilmesi, güvenliği ve kimlik tespitine ilişkin usul ve esaslar, Posta ve Telgraf Teşkilatı Genel Müdürlüğünün görüşü alınarak Yüksek Seçim Kurulu tarafından belirlenir. Posta giderleri Yüksek Seçim Kurulunca karşılanır.

Yurt Dışı İlçe Seçim Kuruluna gelen mektup, seçmenin kimliği tespit edilip seçmen kütüğündeki ismi bulunarak işaretlendikten sonra, sandık kurulunca açılır ve içerisinden çıkan oy pusulasının bulunduğu zarf açılmaksızın sandığa atılır. Oy sandığı her gün saat 17:00'da yetkili sandık kurulunca açılır, zarflar oy veren seçmen sayısı ile karşılaştırılır ve uygunluğu tutanakla saptanır. Oy zarfları açılmaksızın tutanağın bir örneği ile birlikte torbaya konularak ağzı mühürlenir ve sandık kurulunca Yurt Dışı İlçe Seçim Kuruluna teslim edilir.

Seçim günü saat 17:00'dan sonra gelen mektuplar tutanakla tespit edildikten sonra yakılarak imha edilir.

Seçimin yapıldığı gün saat 17:00'dan itibaren oy torbaları Yurt Dışı İlçe Seçim Kurulunca açılarak sayım, döküm ve birleştirme işlemleri yapılır ve

---

[34] 94/B maddesi mektupla oy kullanma yönünden, Anayasa Mahkemesi'nin 29/5/2008 tarihli, E.: 2008/33, K.: 2008/113 sayılı Kararıyla iptal edilmiştir.

sonuçlar Ankara İl Seçim Kuruluna iletilir. Bu Kurulca da birleştirme tutanağı düzenlenerek Yüksek Seçim Kuruluna gönderilir.

Yurt dışı seçmenler tarafından kullanılan toplam geçerli oy sayısı, Yüksek Seçim Kurulunca Türkiye genelinde kullanılan toplam geçerli oy sayısına ilave edilerek yurt düzeyinde genel oy miktarı ve her partinin ülke genelinde aldığı geçerli oy miktarı bulunur.

Bu şekilde, 2839 sayılı Milletvekili Seçimi Kanununun 33 üncü maddesine esas teşkil eden toplam oylar bulunmuş olur.

Her seçim çevresinde geçerli toplam oy, Yurt Dışı İlçe Seçim Kurulundan Ankara İl Seçim Kuruluna gelen toplam oyun diğer seçim kurullarından gelen oylara bölünmesiyle elde edilen oranda artırılır. O seçim çevresinde kullanılan toplam oylarla bu şekilde hesaplanan toplam oy arasındaki fark partilere, Ankara İl Seçim Kurulundan gelen oydaki hisseleri oranında taksim edilir ve elde edilen rakamlar o seçim çevresinde aldıkları geçerli oylara ilave edilir. Böylece Milletvekili Seçimi Kanununun 34 üncü maddesinde belirlenen esas seçim çevresinde kullanılan geçerli toplam oy miktarı ve partilerin aldıkları toplam geçerli oy miktarı bulunur.

Yurt dışı seçmenlerin sandıkta oy vermesi

Madde 94/C – (Ek: 13/3/2008-5749/10 md.)

(Değişik birinci fıkra: 9/5/2012-6304/6 md.) Yurt dışı seçmen kütüğüne kayıtlı bulunan seçmenler, yurt dışı temsilciliklerimizde ve ihtiyaç duyulması halinde yerel makamların uygun göreceği diğer yerlerde kurulacak seçim sandıklarında seçimin yapılacağı günün kırk beş gün öncesinden başlamak üzere, Yüksek Seçim Kurulunca belirlenen usul ve esaslar çerçevesinde düzenlenen oy verme gün takvimine göre, seçim gününden önceki yedinci gün saat 17.00'ye kadar oy kullanabilirler. Ancak, yabancı ülkedeki seçmen sayısı gözetilerek oy kullanma gün süresi, Dışişleri Bakanlığının görüşü alınarak Yüksek Seçim Kurulunca kısaltılabilir. Oy kullanma saatleri mahalli saat ile 08.00-17.00 arasıdır. Yabancı ülkenin durumu göz önünde tutularak seçmenlerin hangi yurt dışı temsilciliğinde ve mahalde tatil günleri dâhil yirmi dört saat, hangilerinde daha az süre ile oy kullanabileceğine, Dışişleri Bakanlığının görüşü alınarak Yüksek Seçim Kurulunca karar verilir ve alınan bu karar elektronik ortamda ilan edilir. Yabancı ülkede yaşayan seçmen sayısının fazlalığı hâlinde, her seçmenin kendisi için belirlenen günde ve sandıkta oy kullanmasına da karar verilebilir.

(Değişik ikinci fıkra: 9/5/2012-6304/6 md.) Hangi yurt dışı temsilciliğinde ve mahalde sandık kurulacağı, sandık kurulunun hangi görevlilerden oluşturulacağı Dışişleri Bakanlığının görüşü alınarak Yüksek Seçim Kurulunca belirlenir. Bu belirlemeye göre; sandık kurulu başkan ve üyelerinin seçimi Yurt Dışı İlçe Seçim Kurulunca yapılır. Sandık kurulu bir başkan, bir

kamu görevlisi üye ve son milletvekili genel seçiminde Türkiye genelinde en çok oy alan üç siyasi partinin bildirdikleri birer isimden oluşur ve aynı usulle yedek üye seçilir. Siyasi partiler üye bildirmez ise eksiklik kamu görevlileri veya seçmenler arasından seçilecek üye ile doldurulur. Sandık kurulu başkan ve üye seçimleri, yurt dışında öncelikle sandığın kurulacağı yerde görevli kamu görevlisi ve seçmenler arasından yapılır.

Sandık kurulu başkan ve üyeleri 70 inci madde hükmüne göre yemin ederek görevlerine başlar.

Sandık kurulları oy verme gizliliğini ve serbestliğini sağlayacak şekilde, yeteri kadar kapalı oy verme yeri hazırlar.

(Değişik beşinci fıkra: 9/5/2012-6304/6 md.) Yüksek Seçim Kurulu, özel olarak imal ettirdiği oy pusulası ile özel renkte bastırılmış oy zarflarını Yurt Dışı İlçe Seçim Kuruluna gönderir. Yurt dışında kullanılacak olan oy sandıkları, oy kullanma kabinleri ve diğer oy kullanma araçlarının ebatları dâhil tüm özellikleri ile bir sandıkta oy kullanacak seçmen sayısı, yabancı ülkenin durumu göz önünde tutularak, Dışişleri Bakanlığının görüşü alınarak Yüksek Seçim Kurulu tarafından farklı olarak belirlenebilir.

(Değişik altıncı fıkra: 9/5/2012-6304/6 md.) Seçmen oy vermek için geldiğinde sandık kurulu başkanı seçmenin Türkiye Cumhuriyeti kimlik numarasını taşıyan nüfus cüzdanından veya pasaportundan kimliğini tespit eder ve Bilgisayar Destekli Merkezi Seçmen Kütüğü Sistemi üzerinden diğer yöntemlerle oy kullanıp kullanmadığını kontrol eder. Oy kullanmadığı anlaşılan seçmen, sandık kurulu mührüyle mühürlenmiş olan oy pusulası ve oy zarfıyla "Evet" veya "Tercih" yazılı mührü alarak oyunu kullanmak üzere kapalı oy verme yerine girer. Oyunu kullanan seçmene çizelgede isminin bulunduğu yer imzalattırılır.

(Değişik yedinci fıkra: 9/5/2012-6304/6 md.) Sandık kurulları tarafından her gün oy verme süresinin bitim saati olan 17.00'de veya başka bir bitim saati belirlenmişse bu saatte, bu Kanunda belirtilen usullere göre sandık açılır. Çıkan oy zarfları açılmadan adedi, oy kullanan seçmen miktarı ve bunların birbirine uygunluğu bir tutanakla tespit edilir.

(Değişik sekizinci fıkra: 9/5/2012-6304/6 md.) Her dış temsilcilikte oyları saklamak ve ağzı mühürlü oy torbalarını Yüksek Seçim Kurulu tarafından belirlenecek yöntemlerle Yurt Dışı İlçe Seçim Kuruluna ulaştırmakla görevli olmak üzere; o yer misyon şefi veya en kıdemlinin başkanlığında, o temsilcilikte görevli bir kamu görevlisi üye ve son milletvekili genel seçiminde Türkiye genelinde en çok oy alan üç siyasi partinin bildirdikleri isimlerden oluşturulan sandık kurulu, Dışişleri Bakanlığının görüşü alınarak Yurt Dışı İlçe Seçim Kurulunca kurulur ve aynı usulle yedek üyeler seçilir. Siyasi

partiler üye bildirmez ise eksiklik kamu görevlileri arasından seçilecek üye ile doldurulur.

Kapalı oy zarfları açılmaksızın tutanağın aslı ile birlikte bir torbaya konularak ağzı sandık kurulu mührüyle mühürlenir ve muhafaza altına alınmak üzere sandık kurulu başkanınca ilgili komisyona teslim edilir. Oy torbaları komisyon tarafından en seri vasıtayla Yurt Dışı İlçe Seçim Kuruluna gönderilir. Tutanağın bir sureti ilgili yurt dışı temsilciliğimizde saklanır.

(Değişik onuncu fıkra: 9/5/2012-6304/6 md.) Yurt Dışı İlçe Seçim Kurulunca, yurt içerisinde oy verme süresi bittikten sonra, yurt dışından ağzı mühürlü olarak gelen oy torbaları, genel esaslara uygun bir şekilde, Yurt Dışı İlçe Seçim Kurulunun denetimi altında, sandık kurullarına açtırılarak sayım ve dökümü yaptırılır ve tutanak altına aldırılır. Bu tutanaklar esas alınarak birleştirme işlemlerine ilişkin tutanak düzenlenir ve sonuçlar Ankara İl Seçim Kuruluna iletilir. Ayrıca geçici gümrük kapısı seçim kurullarından gelen geçici birleştirme tutanağındaki sonuçlar kendi içerisinde birleştirilir ve bu sonuçlar Ankara İl Seçim Kuruluna iletilir. Ankara İl Seçim Kurulunca da yurt dışı sandıklarından gelen sonuçlar ile gümrük kapılarından gelen sonuçlar birleştirilir ve düzenlenen tutanak en seri vasıtayla Yüksek Seçim Kuruluna gönderilir.

Yurt dışı sandıklarda kullanılan oyların değerlendirilmesi 94/B maddesinin ilgili hükümlerine göre yapılır.

Yurt dışı seçmenlerin elektronik ortamda oy vermesi

Madde 94/D – (Ek: 13/3/2008-5749/10 md.)

Yüksek Seçim Kurulu; 35 inci madde çerçevesinde belirlenen yurt dışında bulunan vatandaşların Türkiye Cumhuriyeti kimlik numarası aracılığıyla elektronik ortamda oy kullanabilmeleri amacıyla gerekli teknik alt yapıyı kurmaya; güvenli oy kullanılabilmesi amacıyla seçmenler için şifre veya benzeri güvenlik tedbirleri ile mükerrer oy kullanılmasını engelleyecek önlemleri almaya yetkilidir.

Yurt dışı seçmenler, seçimin yapılacağı tarihin otuz gün öncesinden başlamak üzere belirlenen süre içerisinde seçim günü Türkiye saati ile 17:00'a kadar elektronik ortamda oy kullanabilirler.

Elektronik ortamda kullanılan oylar, seçimin yapıldığı gün saat 17:00'dan itibaren Yurt Dışı İlçe Seçim Kurulunca tespit edilerek sayım, döküm ve birleştirme işlemleri yapılır ve sonuçlar Ankara İl Seçim Kuruluna iletilir. Bu Kurulca da birleştirme tutanağı düzenlenerek Yüksek Seçim Kuruluna gönderilir.

Elektronik ortamda kullanılan oyların değerlendirilmesi, 94/B maddesinin ilgili hükümlerine göre yapılır.

Yurt dışı seçmenlerin gümrük kapılarında oy vermesi[35]

Madde 94/E – (Ek: 13/3/2008-5749/10 md.)

Yurt dışı seçmen kütüğüne kayıtlı bulunan seçmenler seçimin yapılacağı günün kırkbeş gün öncesinden başlamak üzere seçim günü saat 17:00'a kadar (…)[35] gümrük kapılarında kurulacak seçim sandıklarında oy kullanabilirler. [35]

Yüksek Seçim Kurulu, özel olarak imal ettirdiği oy pusulası ile özel renkte bastırılmış oy zarflarını oy verme gününden en geç üç gün önce ilgili ilçe seçim kurullarında bulunacak şekilde gönderir.

Yüksek Seçim Kurulunca tespit edilecek gümrük kapılarında, oy verme gününden önceki kırkbeşinci gün saat 08:00'dan oy verme günü saat 17:00'a kadar oy kullanılabilir. Hangi gümrük kapılarında tatil günleri dâhil 24 saat, hangilerinde daha az süreyle oy kullanılabileceğini tespite Yüksek Seçim Kurulu yetkilidir.[36]

Gümrük kapılarında yapılacak oy verme işleminde görev alacak ilgili geçici gümrük kapısı seçim kurulu ile sandık kurullarının adedi, üyelerinin ve yedeklerinin sayısı ile hangi görevlilerden teşkil edileceği Yüksek Seçim Kurulu tarafından önceden belirlenir.[37]

Sandık kurulları, oy serbestliğini ve gizliliğini sağlayacak şekilde, yeteri kadar kapalı oy verme yeri hazırlar. İlgili idari makamlar sandık kurullarına gerekli her türlü kolaylığı gösterir.

Gümrük kapılarında seçim propagandası yapılamaz.

(Değişik yedinci fıkra: 9/5/2012-6304/7 md.) Gümrük kapılarında seçmen oy vermek için geldiğinde sandık kurulu başkanı seçmenin Türkiye Cumhuriyeti kimlik numarasını gösteren nüfus hüviyet cüzdanı veya kimlik tespiti amacıyla düzenlenmiş ve Türkiye Cumhuriyeti kimlik numarasını taşıyan resmi belgeler veya pasaportundan kimliğini tespit eder ve Bilgisayar Destekli Merkezi Seçmen Kütüğü Sistemi üzerinden, diğer yöntemlerle oy kullanıp kullanmadığını kontrol eder. Oy kullanmadığı anlaşılan seçmen, sandık kurulu mührüyle mühürlenmiş olan oy pusulası ve oy zarfı ile "Evet"

---

35 9/5/2012 tarihli ve 6304 sayılı Kanunun 7 nci maddesiyle, bu maddenin birinci fıkrasında yer alan "yetmişbeş gün" ibaresi "kırkbeş gün", üçüncü fıkrasında yer alan "yetmişbeşinci gün" ibaresi "kırkbeşinci gün" şeklinde değiştirilmiş, aynı fıkrada yer alan "yurda giriş ve çıkışlarında" ibaresi madde metninden çıkarılmıştır.

36 9/5/2012 tarihli ve 6304 sayılı Kanunun 7 nci maddesiyle, bu fıkrada yer alan "yetmişbeşinci gün" ibaresi "kırkbeşinci gün" şeklinde değiştirilmiş ve metne işlenmiştir.

37 9/5/2012 tarihli ve 6304 sayılı Kanunun 7 nci maddesiyle, bu fıkrada yer alan "görev alacak" ibaresinden sonra gelmek üzere "ilgili geçici gümrük kapısı" ibaresi eklenmiş ve metne işlenmiştir.

veya "Tercih" yazılı mührü alarak oyunu kullanmak üzere kapalı oy verme yerine girer ve oy verme işlemini genel esaslara göre tamamlar.

(Mülga birinci cümle: 9/5/2012-6304/7 md.) (…) Oyunu veren seçmene çizelgede isminin bulunduğu yer imzalatılarak oy verme işlemi tamamlanır.

Oy verme süresince sandık kurullarının değişikliği sırasında Kanunda gösterilen usulde sandık açılır, çıkan oy zarflarının adedi ile oy kullanan seçmen miktarı ve bunların birbirine uygunluğu bir tutanakla tespit edilir.

Oy zarfları ve tutanağın bir sureti bir torbaya konularak ağzı mühürlenir ve muhafaza altına alınmak üzere sandık kurulu başkanınca ilgili geçici gümrük kapısı seçim kuruluna teslim edilir. [38]

(Değişik onbirinci fıkra: 9/5/2012-6304/7 md.) Seçimin yapıldığı gün saat 17.00'den itibaren sandık ve torbalar genel esaslara uygun bir şekilde açılarak geçici gümrük kapısı seçim kurullarınca sayımı ve dökümü yapılır. Geçici gümrük kapısı seçim kurulu birleştirme tutanağı düzenlenir ve bu tutanakla birlikte seçim işlerine ait diğer evrak, varsa itiraz dilekçeleriyle birlikte, Yurt Dışı İlçe Seçim Kuruluna en seri vasıtayla gönderilir.

Gümrük kapılarında kullanılan oyların değerlendirilmesi, 94/B maddesinin ilgili hükümlerine göre yapılır.

DÖRDÜNCÜ KESİM
Oyların Sayımı ve Dökümü

Sayım tedbirleri:

Madde 95 – Sayım ve döküm açık olarak yapılır. Oy verme yerinde hazır bulunanlar sayım ve dökümü takip ederler.

Kurul, faaliyetinin selamet ve düzeni bakımından, sayım ve döküm masası etrafında boş kalması gereken kısmı, bir karar ile belirtir ve bu kısım etrafında (İp germek gibi) hazır bulunanların bu işlemleri takip etmelerine engel olmıyacak tedbirleri alabilir.

YÜKSEK SEÇİM KURULU KARAR ÖZETLERİ

1) Sayım ve döküm açık olarak yapılır. Oy verme yerinde bulunanlar sayım ve dökümü izleyebilirler.

Kurul; çalışmalarının düzenli yürütülmesi bakımından, sayım ve döküm masası etrafında bos kalması gereken kısmı, bir karar ile belirtir ve bu kısım etrafında orada bulunanların bu işlemleri izlemelerine engel olmayacak (ip germek gibi) tedbirleri alabilir (298/95). YSKK. 8.3.2011/169

---

[38] 9/5/2012 tarihli ve 6304 sayılı Kanunun 7 nci maddesiyle, bu fıkrada yer alan "ilgili" ibaresinden sonra gelmek üzere "geçici gümrük kapısı" ibaresi eklenmiş ve metne işlenmiştir.

2) 298 Sayılı yasanın 95. Maddesi uyarınca seçim sandıklarındaki oyların sayımı ve dökümü açık olarak yapılması gerekir. Bu sayım ve dökümün bütün seçim sandıklarında gizli yapıldığı saptandığı takdirde ortada tam kanunsuzluk bulunduğundan seçimin iptali gerekir. YSKK. 25.12.1977/3339

3) Henüz açılma sırası gelmeyen sandık ve sandıklar sandık kurulunun görev yaptığı yerde ve kurul üyelerinin gözleri önünde zarf atılan yeri kağıtla yapıştırıldıktan ve bu yer alta gelmek üzere sandık ters çevrildikten sonra, kurulca muhafaza edilecektir. YSKK. 8.1.2009/11

Oy verenler sayısının kontrolü:

Madde 96 – (Değişik birinci fıkra: 28/12/1993 - 3959/7 md.) Sandık,89 uncu maddenin son fıkrası uyarınca Yüksek Seçim Kurulu tarafından başka bir süre konulmamış ise saat 17.00'den önce açılamaz. Oy verme işi bitince kurul başkanı bunu yüksek sesle ilan eder. Masa üzerinde, sandıktan başka ne varsa kaldırılır. Oy vermenin bittiği saat tutanak defterine geçirilir.

Bundan sonra, sandık seçmen listesinde yazılı seçmenlerin toplamı ile adları hizasındaki imza veya parmak izleri sayılarak oy vermiş olanların toplamı tesbit edilir ve tutanağa geçirilir. Netice yüksek sesle ilan edilir.

YÜKSEK SEÇİM KURULU KARAR ÖZETLERİ

1) Oy verme bitince, kurul başkanı bunu yüksek sesle ilan eder ve oy vermenin bittiği saat tutanak defterine geçirilir. Oy sandıkları Yüksek Seçim Kurulu tarafından başka bir süre öngörülmemiş ise saat 17.00'den önce açılamaz. (298/96)

Sandık seçmen listesindeki bütün seçmenlerin Yüksek Seçim Kurulu tarafından başka bir süre öngörülmemiş ise saat 17.00'den önce oylarını kullanmış olmaları halinde dahi sandık zamanından önce açılmayacaktır. (298/96) YSKK. 8.3.2011/169

2) 298 Sayılı kanunun 96. Maddesinde ki sandığın 17.00'den önce açılamayacağına ait hüküm, sandıkta oy pusulalarına bir tahrifat ve hile yapılmasına önleme amacına yöneliktir. YSKK. 29.6.1992/123

3) Hatalı oy kullandırıldığı fark edildiğinde o ana kadar kaç seçmene bu şekilde oy kullandırıldığı tespit edilerek tutanak defterine geçirilmeli ve düzgün biçimde oy verme işlemine devam edilmelidir. Bu olaya dayanan itirazın olağanüstü nitelikte olduğunun kabulü ve seçimin iptali gerekir. YSKK. 23.4.1984/940

Kullanılmayan birleşik oy pusulaları ve zarflar:

Madde 97 – (Değişik: 17/5/1979 - 2234/1 md.)

Oy zarflarından veya birleşik oy pusulalarından kullanılmayanlar sayılır, oylarını veren seçmen sayısına eklenir ve böylece kurula teslim edilen zarf veya birleşik oy pusulaları toplamına uygun olup olmadığı tespit edilir. Kullanılmayan zarflar veya birleşik oy pusulaları bir paket halinde mühürlenir ve üzerine sayısı yazılır.

Bundan sonra, sandıktan çıkacak oy pusulalarının konmasına mahsus torbanın boş olduğu tespit edilir. Bütün bu işlemler tutanağa geçirilir.

YÜKSEK SEÇİM KURULU KARAR ÖZETLERİ

1) Oy zarflarından veya birleşik oy pusulalarından kullanılmayanlar sayılır; oylarını veren seçmen sayısına eklenerek kurula teslim edilmiş bulunan birleşik oy pusulası toplamına veya zarf miktarı toplamına uygun olup olmadığı tespit edilir. Kullanılmayan birleşik oy pusulaları ve zarflar ayrı ayrı paketler haline getirilerek mühürlenir, üzerlerine sayıları yazılır.

Kullanılmayan birleşik oy pusulası ve zarf sayısı Örnek:86 sayılı tutanağa yazılır.

Sandık kurulu başkanı (EVET) mühürlerini bir zarfa koyarak bu zarfın ağzını kapatır ve mühürler; kullanılmamış ve paketlenmiş olan birleşik oy pusulaları ve zarflarla birlikte, EVET mühürleri konulmuş olan bu zarfı ilçe seçim veya görevli geçici ilçe seçim kuruluna teslim edilecek torbaya koyar (EVET mührünü taşıyan kapalı zarfın konduğu) ve torbanın bu kısmını sicimle bağlar.

Bu işlemler bitirildikten sonra sandıktan çıkacak birleşik oy pusulalarının konmasına yarayan torbanın bos olduğu tespit ve ilan olunur. Bütün bu işlemler tutanağa geçirilir (298/97). YSKK. 8.3.2011/169

Sandığın açılması ve zarfların sayımı:

Madde 98 – (Değişik: 8/4/2010-5980/19 md.)

Sandık, yukarıdaki maddelerde belirtilen iş ve işlemler tamamlandıktan sonra, oy verme yerinde hazır bulunanların gözü önünde, sandık kurulu başkanı tarafından açılır.

Sandıktan çıkan zarflar, sandık kurulu başkanı tarafından yüksek sesle iki defa sayılır. İki sayım arasında fark olursa, üçüncü sayım yapılarak sonucuna göre işlem yapılır ve o seçimde kullanılan toplam zarf sayısı tespit edilir. Tespit edilen zarf sayısı, o seçim türüne ait özel tutanağın ilgili yerine işlenir.

Bütün zarflar sayıldıktan sonra, geçerli olup olmaması yönünden kontrol edilir.

Sandık kurulunca verilen biçim ve renkte olmayan, üzerinde ilçe seçim kurulu ve sandık kurulu mührü bulunmayan, tamamı yırtılmış olan, üzerinde ilçe seçim kurulu ve sandık kurulu mührü dışında herhangi bir mühür, imza, yazı, parmak izi veya herhangi bir işaret bulunan zarflar geçersiz sayılır. Ancak, zarfın üzerinde, herhangi bir şekilde leke veya çizik olsa bile, bunun özel işaret koymak amacıyla yapıldığının kesin olarak anlaşılamaması halinde, bu zarflar geçerli sayılır.

İtiraza uğrayan zarflar ile itiraza uğramadan geçersiz sayılan zarflar, başkan tarafından bir kenara ayrılır. Sandık kurulu, bütün zarflar kontrol edil-

dikten sonra, itiraza uğrayan zarfları inceleyerek, geçerli veya geçersiz sayılması yönünde kararını verir. Bundan sonra, o sandıktan çıkan geçerli ve geçersiz oy zarflarının toplam sayısı ayrı ayrı o seçim türüne ait özel tutanağın ilgili yerine işlenir.

Geçersiz zarflar paketlenir ve paketin üzeri mühürlenerek zarf sayısı yazılır. Bu zarflar saklanır ve kesinlikle açılmaz.

Bu işlemler yapıldıktan sonra, o sandıktan çıkan geçerli ve geçersiz zarfların toplam sayısı ile o seçim türü için oy kullanan seçmen sayısı karşılaştırılır.

Zarf sayısı, o seçim türü için oy kullanan seçmen sayısına eşit veya eksik ise başkaca bir işlem yapılmaz.

Zarf sayısı oy kullanan seçmen sayısından fazla ise eşitliği sağlamak için önce geçersiz zarf sayısı düşülür. Geçersiz zarf sayısının düşülmesi halinde de eşitlik sağlanamıyorsa, sandık kurulu başkanı geçerli zarflar arasından, eşitliği sağlayacak sayıda zarfı gelişigüzel çeker ve bu zarflar açılmadan derhal yakılarak imha edilir. İmha edilen zarf sayısı tutanağa yazılır.

Yukarıda belirtilen işlemler bittikten sonra, geçerli oy zarfları sandığın içine tekrar konularak sayıma geçilir.

Bütün bu işlemler ayrıca tutanak defterine geçirilerek, sandık kurulu başkan ve üyeleri tarafından imzalanır ve mühürlenir.

Sandıklar, bütün seçimlere ait sayım ve döküm işlemleri bitinceye kadar oy verme yerinden çıkarılamaz.

YÜKSEK SEÇİM KURULU KARAR ÖZETLERİ

1) Oy kullanan seçmen sayısından fazla çıkan zarflar hakkında 298 sayılı Kanunun 98. Maddesi hükmü uygulanır. Sandıktan çıkan zarflar oy kullanan seçmen sayısına eşitlenmeden yapılacak sayım dökümün geçerli sayılmasına olanak bulunmamaktadır. Sandık kurullarının, 298 sayılı yasanın 98. Maddesi hükmünü uygulamamaları sandıktan çıkan zarf sayısının, oy kullanan seçmen sayısına eşitliğini sağlamamaları halinde, anılan yasa hükmünün daha sonra itiraz aşamasında ilçe seçim kurulunca uygulanması da mümkün değildir. YSKK. 22.4.2004/1557

2) Sandık kurullarınca yakılması gereken zarflar, yalnız seçmen listesine göre oyunu kullanan seçmenlerden fazla olarak sandıktan çıkması halinde, bu fazlalığı gidermek üzere ve henüz zarflar açılmazdan önce ayrılacak zarflardır. YSKK. 11.12.1963/884

3) Seçim sandığından oy kullanan seçmen sayısından az sayıda zarf çıkması halinde, sadece çıkan oylar değerlendirilir. Bunun dışında uygulanacak bir işlem yoktur. YSKK. 5.4.1984/424

Oyların sayımı ve dökümü:

Madde 99 – (Mülga: 8/4/2010-5980/32 md.)

Zarfların açılması, oyların sayım ve dökümü[39]

Madde 100 – (Değişik: 8/4/2010-5980/20 md.)

Oyların sayım ve dökümüne derhal başlanır, açık ve aralıksız yapılır. Yapılacak şikâyet ve itirazlar, işi durdurmaz.

Sandık kurulu başkanı, sayım ve döküm işine başlamadan önce, sayım ve döküm cetvellerinin boş ve yazısız olduğunu hazır bulunanlara gösterir.

Sandık kurulu başkanı, oy sayım ve dökümünün düzenini sağlamak bakımından;

a) Bir üyeyi sandıktaki zarfları kendisine vermek,

b) İki üyeyi okunan oy pusulalarını sayım ve döküm cetvellerine işlemek,

c) Bir üyeyi okunan ve dökümü yapılan oy pusulalarını ve açılan zarfları masa üzerine düzenli biçimde yerleştirmek ve korumak,

üzere görevlendirir.

Sayım ve döküm cetvellerinde, ilk önce birleşik oy pusulasındaki sıraya göre siyasi partilerin adları soldan sağa doğru sütunların yukarısındaki hanelere yazılır. Daha sonra, varsa her bağımsız adaya bir sütun ayrılarak, bağımsız adayların ad ve soyadları, birleşik oy pusulasındaki sıraya göre sütunların yukarısındaki hanelere yazılır.

Sandık kurulu başkanı tarafından görevlendirilen üye, oy zarfını sandıktan teker teker alarak başkana verir. Başkan zarfı açarak içinden çıkan oy pusulasının ön yüzünü herkesin görebileceği ve işitebileceği şekilde okur.

Birleşik oy pusulası üzerinde hangi partiye veya bağımsız adaya ait yere "EVET" mührü basılmış ise, o partinin adı veya bağımsız adayın ad ve soyadı okunur. Muhtarlık seçimlerinde ise, zarfın içerisinden çıkan oy pusulaları, hangi muhtar veya üyelere ait ise onların adı ve soyadı okunur.

Büyükşehir belediye seçimlerinde, önce büyükşehir belediye başkanlığına, sonra ilçe belediye başkanlığına ve daha sonra da belediye meclisi üyeliğine ait oy pusulalarının sayım ve dökümü yapılır. Diğer belediye seçimlerinde ise önce belediye başkanlığına, sonra belediye meclisi üyeliğine ait oy pusulalarının sayım ve dökümü yapılır.

Aynı zarf içinde birden fazla oy kullanılan belediye ve muhtarlık seçimlerinde, oy zarfı içinden eksik oy pusulası çıkmış ise eksik çıkan oyların

---

[39] Bu madde başlığı "Zarfların açılması:" iken, 8/4/2010 tarihli ve 5980 sayılı Kanunun 20 nci maddesiyle metne işlendiği şekilde değiştirilmiştir.

hangi seçim türüne ait olduğu ve sayısı ile içinden hiç oy pusulası çıkmayan boş zarf sayısı toplamı, zarfların açılması bittikten sonra tespit edilip sandık sonuç tutanağına işlenir.

Siyasi partilerin ve bağımsız adayların aldığı ve herhangi bir itiraza uğramadan geçerli sayılan her oy, okunmasını müteakiben, görevli üyeler tarafından, aynı anda sayım ve döküm cetvelinde o siyasi partiye veya bağımsız adaya ayrılmış bulunan sütundaki rakamlar birden başlamak üzere, sırasına göre çizilmek suretiyle, ayrı ayrı işaretlenir. Bu işlemin usulüne uygun yapılıp yapılmadığı, sandık kurulu başkanı tarafından sürekli denetlenir.

Okunan geçerli oy pusulaları ve zarfları, görevli üye tarafından, masa üzerinde düzenli biçimde yerleştirilir ve muhafaza edilir.

Geçersiz sayılan veya geçerli olmasına rağmen hesaba katılmaması gereken oy pusulaları ile geçerli olup olmadığı veya hesaba katılıp katılmaması yönünden tereddüt edilen veya itiraza uğrayan oy pusulaları, sayım ve döküm cetveline işlenmeksizin ayrılır ve sandık kurulu başkanı tarafından muhafaza altına alınır.

Bütün zarfların açılıp okunması bittikten sonra; itiraz edilmeksizin geçerli sayılan ve her iki sayım ve döküm cetveline işlenen oy sayıları, her siyasi parti veya bağımsız adayın sütununda işaretlenmiş son rakamlar karşılaştırılarak, her siyasi parti veya bağımsız adayın aldığı geçerli oy sayısının iki cetvelde de aynı olup olmadığı, başkan tarafından kontrol edilir. Oy sayıları aynı ise, her siyasi parti veya bağımsız adayın aldığı geçerli oylar toplanarak, itiraz edilmeksizin geçerli sayılan bu oyların toplam sayısı, o seçim türüne ait sandık kurulunca düzenlenecek özel tutanağa yazı ve rakamla işlenir.

Siyasi partilerin ve bağımsız adayların aldıkları ve kendi hanelerine işlenmiş geçerli oy sayılarını gösterir rakamların her iki sayım ve döküm cetvelinde de aynı olmaması halinde ikinci sayım yapılır. İkinci sayımda, geçerli tüm oy pusulaları yeniden, tek tek okunarak, boş ve yazısız ayrı iki sayım ve döküm cetveline işlenir. Bu cetvellerdeki oy sayıları aynı ise, her siyasi parti ve bağımsız adayın aldığı geçerli oylar toplanarak, itiraz edilmeksizin geçerli sayılan bu oyların toplam sayısı, o seçim türüne ait sandık kurulunca düzenlenecek özel tutanağa yazı ve rakamla işlenir.

İkinci sayımda kullanılan sayım ve döküm cetvelinde yer alan oy sayıları da aynı çıkmazsa, yukarıda belirtilen usûle göre üçüncü sayım yapılır ve kurulun varsa siyasi partili olmayan, yoksa başkan tarafından belirlenecek üyesi tarafından tek sayım ve döküm cetveline işlenmek suretiyle, sonucuna göre işlem yapılır. Birden fazla sayım yapılan hallerde, bu sayımlarda kullanılan sayım ve döküm cetvellerinin üzerine, hangi sayıma ait olduğu büyük harflerle yazılır ve tüm cetveller muhafaza edilir.

Açılan sandığa ait son geçerli zarf açılıp içindeki oy pusulası okunduktan sonra, sandık başkanı tarafından o sandığa ait açılmayan geçerli zarf olup olmadığı kontrol edilir ve açılan zarfların sayısı ile sandıktan çıkan ve tutanağa işlenmiş olan geçerli zarf sayısı karşılaştırılır ve sonuç, tutanak defterine işlenir.

Geçerli oyların sayım ve döküm cetvellerine işlenmesinden sonra, hesaba katılıp katılmaması veya geçerli sayılıp sayılmaması yönünden tereddüt edilen veya itiraza uğrayan oy pusulaları, sandık kurulunca ayrı ayrı değerlendirilerek karara bağlanır ve bu karar, tutanak defterine yazıldıktan sonra mühürlenip imzalanır.

Sandık kurulu kararı ile geçerli sayılan veya hesaba katılan oy pusulaları, sayım ve döküm cetvelinde ait olduğu siyasi partiye veya bağımsız adaya ayrılmış bulunan sütuna işlenir. Bu şekilde geçerli sayılan veya hesaba katılan oy pusulalarının toplam sayısı, o seçim türüne ait özel tutanakta ilgili yere işlenir.

Geçerli sayılmayan veya hesaba katılmayan oy pusulaları, ayrı ayrı paket yapılarak bağlanır ve paketin üzeri mühürlenerek, sayısı yazılır ve saklanır. Bu oy pusulaları yakılmaz, yırtılmaz ve yok edilemez. Bunların sayısı, o seçim türüne ait özel tutanakta ilgili yere işlenir.

Yukarıda belirtilen işlemler tamamlandıktan sonra, sayım ve döküm cetvelinde siyasi partilerin ve bağımsız adayların aldığı oyların toplam sayısı, kendi sütununun altına rakamla ve yazı ile yazılır.

Sayım ve döküm cetvelinde, siyasi partilerin ve bağımsız adayların aldığı oylar, orada bulunanlara, başkan tarafından yüksek sesle ilan edilir.

Bu ilandan sonra, sayım ve döküm cetvelindeki sonuçlar, sandık sonuç tutanağına işlenir. Bu bilgilerin doğruluğu, sandık başkanı tarafından sayım ve döküm cetveli sonuçları ile karşılaştırıldıktan sonra, sandık sonuç tutanağı, başkan ve üyeler tarafından imzalanır ve mühürlenir.

Bütün bu işlemler, tutanak defterine geçirilerek, sandık kurulu başkan ve üyeleri tarafından imzalanır ve mühürlenir.

Parti müşahitleri, sayım masası başında yer alabilir ve oy pusulalarını görebilirler. Ancak, parti müşahitlerinin sayısı beşten fazla ise, hazır bulunanlar arasından başkan tarafından kurul önünde ad çekme suretiyle, sandık başında kalacak beş parti müşahidi her biri ayrı partiden olmak üzere tespit edilir. Diğer müşahitlerle bağımsız aday müşahitleri için sayım işlemini yakından takip edebilecekleri bir yer ayrılır.

YÜKSEK SEÇİM KURULU KARAR ÖZETLERİ

1) Yüksek Seçim Kurulu, itiraz üzerine, oyların geçerli sayılmasına ilişkin sandık işlemlerine kadar olan işlemleri hükümsüz saydığına göre, bunlara dayanan sonraki işlemler ve sonuçlar yani verilen tutanaklar da kendiliğinden hükümsüz sayılmak gerekir. YSKK. 23.12.1963/1021

Geçerli olmayan oy pusulaları[40]

Madde 101 – (Değişik: 8/4/2010-5980/21 md.)

Aşağıda yazılı;

1. Sandık kurulunca verilen ve o seçim için düzenlenmiş biçim ve renkte olmayan,

2. Arkasında "Türkiye Cumhuriyeti Yüksek Seçim Kurulu" filigranı bulunmayan,

3. Arkasında sandık kurulu mührü bulunmayan,

4. Hiçbir yerine "EVET" mührü basılmamış olan,

5. Siyasi partilere veya bağımsız adaylara ayrılan alanlardan birden fazlasına "EVET" mührü basılmış olan,

6. Birden fazla siyasi partiye veya bağımsız adaya ayrılan alana taşmış "EVET" mührü bulunan,

7. Sandığın ait olduğu seçim çevresinden başka bir seçim çevresi için düzenlenmiş olan,

8. Bütünlüğü bozulacak şekilde yırtılmış veya koparılmış olan,

9. Üzerine "EVET" mührü dışında veya "EVET" mührü yerine herhangi bir özel işaret, herhangi bir isim, imza kaşesi, mühür veya parmak izi basılmış olan,

10. Üzerinde yer alan siyasi partilere veya bağımsız adaylara ait bölümleri belirgin bir şekilde ve özel olarak karalanmış, çizilmiş veya işaretlenmiş olan,

11. Üzerinde yer alan matbu yazıların ve şekillerin dışında yazılar veya harfler veya sayılar yazılmış veya şekiller çizilmiş olan,

birleşik oy pusulaları geçerli değildir.

Ancak aşağıdaki haller oy pusulalarını geçersiz kılmaz:

1. Zarfların açılması veya oyların okunması sırasında yırtılması.

2. Bütünlüğü bozulmaksızın bir kısmının kazaen yırtılması.

3. Herhangi bir şekilde lekelenmiş olup da bunun özel olarak işaret koymak amacıyla yapıldığının anlaşılamaması.

---

[40] Bu madde başlığı "Oy pusulaları ile açılan zarflar sayısının denetimi:" iken, 8/4/2010 tarihli ve 5980 sayılı Kanunun 21 inci maddesiyle metne işlendiği şekilde değiştirilmiştir.

4. Birleşik oy pusulasının katlanarak zarfa konulması sebebiyle "EVET" mührü ile oy pusulasının arkasına basılan sandık kurulu mühür izinin oy pusulasının diğer kısımlarına geçmesi.

5. Bir siyasi parti veya bağımsız aday alanına basılan "EVET" mührünün sadece iki parti alanını ayıran çift çizgili bölgeye taşmış olması.

6. Başka bir siyasi partinin veya bağımsız adayın alanına taşmamak kaydıyla, bir siyasi partinin alanına birden çok "EVET" mührü basılması.

Bir zarfta birden fazla oy pusulası kullanılan seçimlerde, zarftan çıkan oy pusulalarından bir seçim türüne ait olanının geçersiz olması, diğerlerinin geçersiz sayılmasını gerektirmez.

Muhtarlık seçimlerinde, bu maddede belirtilen geçersizlik sebeplerinin dışında oy pusulalarının hangi sebeplerle geçersiz sayılacağı Yüksek Seçim Kurulu tarafından belirlenir.

YÜKSEK SEÇİM KURULU KARAR ÖZETLERİ

1) Sandık kurullarınca mühürlenmeyen oyların kullanılmasının, seçmen iradesini engelleyici bir durum olmadığı gibi, bunda seçmenin bir kusurunun bulunmadığı, bu nedenle geçersiz sayılan ve mühürsüz kullanılan 145 oyun yeniden sayılıp değerlendirilerek, kazanan adayın sayım sonucuna göre belirlenmesi gerekir. YSKK. 3.4.2004/935

2) (Muhtarlık seçimlerinde) Bir zarftan aynı aday için birden fazla oy çıkması halinde oylardan bir tanesinin geçerli sayılması gerekir. YSKK. 26.4.2004/1723

3) Seçime sahte oy kullanımı suretiyle seçime hile karıştırılması durumunda seçimin iptali gerekir. YSKK. 29.6.1994/1693

Hesaba katılan ve katılmayan oy pusulaları[41]

Madde 102 – (Değişik: 8/4/2010-5980/22 md.)

Birleşik oy pusulalarında baskıda silinme veya yanlışlık yapılmış olsa bile, hangi siyasi parti veya bağımsız aday lehine kullanılmış olduğu "EVET" mührünün vurulduğu yerden kesin olarak anlaşılan oy pusulaları hesaba katılır.

Zarfın içinden el ilanı, broşür ya da özel bir işaret, yazı veya şekil taşıyan kağıt veya işaret amacı taşıyan herhangi bir madde çıkmış olması halinde, bu zarftan çıkan oy pusulalarının hiçbiri hesaba katılmaz.

Bir zarfta tek oy pusulası kullanılan seçimlerde, zarfın içerisinden o seçim türüne ait oy pusulasının dışında, aynı veya başka bir seçim türüne ait oy pusulası çıkmış olması halinde, bu zarftan çıkan oy pusulalarının hiçbiri hesaba katılmaz.

---

[41] Bu madde başlığı "Oy pusulasına yazılacak isim:" iken, 8/4/2010 tarihli ve 5980 sayılı Kanunun 22 nci maddesiyle metne işlendiği şekilde değiştirilmiştir.

Bir zarfta birden fazla oy pusulası kullanılan seçimlerde, zarfın içerisinden aynı seçim türüne ait birden fazla oy pusulası çıkmış olması halinde, sadece bu seçim türüne ait oy pusulaları hesaba katılmaz, diğerleri hesaba katılır.

Bir zarfta birden fazla oy pusulası kullanılan seçimlerde, o zarfta kullanılması gereken oy pusulalarının dışında başka bir seçim türüne ait oy pusulası çıkmış olması halinde, bu zarftan çıkan oy pusulalarının hiçbiri hesaba katılmaz.

Bir zarfta birden fazla oy pusulası kullanılan seçimlerde, o zarfta kullanılması gereken oy pusulalarından biri veya birkaçı eksik çıksa bile, zarftan çıkan diğer oy pusulaları hesaba katılır.

YÜKSEK SEÇİM KURULU KARAR ÖZETLERİ

1) Birleşik oy pusulalarında baskıda silinme veya yanlışlık yapılmış olsa bile, hangi siyasi parti veya bağımsız aday lehine kullanılmış olduğu "EVET" mührünün vurulduğu yerden kesin olarak anlaşılan oy pusulaları hesaba katılır.

Zarfın içinden el ilanı, broşür ya da özel bir işaret, yazı veya sekil taşıyan kağıt veya işaret amacı taşıyan herhangi bir madde çıkmış olması halinde, bu zarftan çıkan oy pusulalarının hiçbiri hesaba katılmaz (298/102). YSKK. 8.3.2011/169

2) 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanunun 102 nci maddesinde; **"**Oy pusulasında adayın ad ve soyadının bulunması lazımdır. Şu kadar ki, sadece ad veya soyadından adayın kim olduğu tereddütsüz anlaşılmakta ise, oy muteber olur." hükmüne yer almaktadır.

Bu nedenle, süresinde itiraz edilmediğinden ve adayın adının Muhammet yerine Muhammed yazılması kim olduğu konusunda tereddüt edilmesine mani bir hal olmadığından itirazın reddine karar verilmelidir. YSKK. 10.04.2004/1136

Muteber olmayan zarf ve birleşik oy pusulaları:

Madde 103 – (Mülga: 8/4/2010-5980/32 md.)

Hesaba katılan ve katılmayan oy pusulaları:

Madde 104 – (Mülga: 8/4/2010-5980/32 md.)

Sandık sonuç tutanağının düzenlenmesi ve ilanı[42]

Madde 105 – (Değişik: 8/4/2010-5980/23 md.)

Sandık kurulu, her seçim türü için ayrı hazırlanmış sandık sonuç tutanağını, iki nüsha olarak, sayım ve döküm işlemleri sırasında elde edilen bilgilere ve sayım ve döküm cetveli sonucuna göre düzenler. Bu tutanakların ait

---

[42] Bu madde başlığı "Sayımın ilanı ve sonuçların tutanağa geçirilmesi:" iken, 8/4/2010 tarihli ve 5980 sayılı Kanunun 23 üncü maddesiyle metne işlendiği şekilde değiştirilmiştir.

olduğu bölümüne, her seçim türüne ilişkin bilgiler eksiksiz olarak işlendikten sonra, başkan ve üyeler tarafından ad ve soyadları yazılarak imzalanır ve sandık kurulu mührü ile mühürlenir.

Yukarıdaki fıkra gereğince işlenmesi gereken bilgiler şunlardır:

1. Sandığın bulunduğu ilin, ilçenin ve seçim bölgesinin adı ile sandığın numarası.

2. Oy vermenin yapıldığı tarih ve gün.

3. Oy sandığının sandık kurulu üyeleri ve seçim yerinde bulunanlar önünde açılış saat ve dakikası ile şayet sandık saat 17.00'den sonra açılmış ise bunun sebebi.

4. Oy verme saati bitiminde sırada bekleyen ve oy kullandırılan seçmen sayısı.

5. İlçe seçim kurulundan teslim alınan toplam zarf sayısı ile kullanılmayarak artan zarf sayısı.

6. İlçe seçim kurulundan teslim alınan toplam oy pusulası sayısı ile kullanılmayarak artan oy pusulası sayısı.

7. Sandık seçmen listesinde yazılı olan seçmenlerin sayısı.

8. Sandık seçmen listesinde kayıtlı olmayan ancak bu Kanun gereği o sandıkta oy kullanan seçmen sayısı.

9. Oy kullanan seçmenlerin toplam sayısı.

10. Sandıktan çıkan zarf sayısı.

11. Geçerli zarf sayısı.

12. Geçersiz zarf sayısı ve geçersizlik sebebi.

13. Zarf sayısı oy kullanan seçmen sayısından fazla ise, eşitliği sağlamak amacıyla yakılan zarf sayısı.

14. Belediye seçimlerinde, oy zarfı içinden eksik oy pusulası çıkmış ise eksik çıkan oyların hangi seçim türüne ait olduğu ve sayısı.

15. İçinden hiç oy pusulası çıkmayan boş zarf sayısı.

16. İtiraz edilmeksizin geçerli sayılan oy pusulalarının sayısı.

17. İtiraz üzerine geçerli sayılan veya hesaba katılan oy pusulası toplamı.

18. Geçerli oy pusulalarının toplamı.

19. Geçersiz sayılan oy pusulası sayısı ve geçersizlik sebebi.

20. Hesaba katılmayan oy pusulası sayısı ve hesaba katılmama sebebi.

21. Geçersiz sayılan veya hesaba katılmayan oy pusulası toplamı.

22. Siyasi partilerin ve bağımsız adayların aldıkları toplam geçerli oyların yazı ve rakamla belirtilecek sayısı.

23. Oylama iş ve işlemlerine ve oyların sayım ve dökümüne dair yapılan şikâyetlerle bunlara ait kararların nelerden ibaret bulundukları.

24. Birden fazla sayım ve döküm yapılmış ise sayısı.

25. Sayım ve döküm sonucunun başkan tarafından orada hazır bulunanlara ilan edildiği.

Sandık sonuç tutanağının onaylı bir sureti, sandık kurulu tarafından sandık çevresi içinde herkesin görebileceği bir yere asılır. Bu tutanaklar oy verme gününden itibaren bir hafta süreyle asılı kalır.

Sandık sonuç tutanağının birer sureti, o seçim çevresinde seçime katılan ve talep eden siyasi parti ve bağımsız adayların müşahitlerine, yeteri kadar hazırlanarak sandık kurulu başkanı ve üyelerince imzalandıktan ve mühürlendikten sonra verilir. Bu tutanaklar, talep halinde öncelikle sandık kurulunun siyasi partili üyelerine imza karşılığı verilir. Ancak bu halde, o partinin müşahidine ayrıca tutanak verilmez. Müşahitlere verilecek sandık sonuç tutanakları, çok yapraklı kopyalı suret biçiminde hazırlanır. Sandık sonuç tutanağı verilen müşahit ve sandık kurulu üyelerinin ad ve soyadları ile temsilcisi oldukları siyasi partinin adı veya bağımsız adayın adı ve soyadı sandık kurulu tutanak defterine yazıldıktan sonra tutanağın teslim alındığına dair imzaları alınır.

Sandık kuruluna, her seçim türü için oy pusulasındaki siyasi parti ve bağımsız aday sayısından beş fazla sayıda sandık sonuç tutanağı verilir. Bu tutanakların düzenlenmesine ilişkin usul ve esaslar Yüksek Seçim Kurulunca belirlenir.

YÜKSEK SEÇİM KURULU KARAR ÖZETLERİ

1) Sandık kurulu, sandık sonuç tutanağını (Örnek 86), iki nüsha olarak, sayım ve döküm işlemleri sırasında elde edilen bilgilere ve sayım ve döküm cetveli sonucuna göre düzenler. Bu tutanakların ait olduğu bölümüne, seçim bilgileri eksiksiz olarak islendikten sonra, başkan ve üyeler tarafından ad ve soyadları yazılarak imzalanır ve sandık kurulu mührü ile mühürlenir.

Yukarıdaki fıkra gereğince islenmesi gereken bilgiler şunlardır:

1. Sandığın bulunduğu ilin, ilçenin ve seçim bölgesinin adı ile sandığın numarası.

2. Oy vermenin yapıldığı tarih ve gün.

3. Oy sandığının sandık kurulu üyeleri ve seçim yerinde bulunanlar önünde açılış saat ve dakikası ile şayet sandık saat 17.00'den sonra açılmış ise bunun sebebi.

4. Oy verme saati bitiminde sırada bekleyen ve oy kullandırılan seçmen sayısı.

5. İlçe seçim kurulundan teslim alınan toplam zarf sayısı ile kullanılmayarak artan zarf sayısı.

6. İlçe seçim kurulundan teslim alınan toplam oy pusulası sayısı ile kullanılmayarak artan oy pusulası sayısı.

7. Sandık seçmen listesinde yazılı olan seçmenlerin sayısı.

8. Sandık seçmen listesinde kayıtlı olmayan ancak bu Kanun gereği o sandıkta oy kullanan seçmen sayısı.

9. Oy kullanan seçmenlerin toplam sayısı.

10. Sandıktan çıkan zarf sayısı.

11. Geçerli zarf sayısı.

12. Geçersiz zarf sayısı ve geçersizlik sebebi.

13. Zarf sayısı oy kullanan seçmen sayısından fazla ise, eşitliği sağlamak amacıyla yakılan zarf sayısı.

14. İçinden hiç oy pusulası çıkmayan bos zarf sayısı.

15. İtiraz edilmeksizin geçerli sayılan oy pusulalarının sayısı.

16. İtiraz üzerine geçerli sayılan veya hesaba katılan oy pusulası toplamı.

17. Geçerli oy pusulalarının toplamı.

18. Geçersiz sayılan oy pusulası sayısı ve geçersizlik sebebi.

19. Hesaba katılmayan oy pusulası sayısı ve hesaba katılmama sebebi.

20. Geçersiz sayılan veya hesaba katılmayan oy pusulası toplamı.

21. Siyasi partilerin ve bağımsız adayların aldıkları toplam geçerli oyların yazı ve rakamla belirtilecek sayısı.

22. Oylama is ve işlemlerine ve oyların sayım ve dökümüne dair yapılan şikâyetlerle bunlara ait kararların nelerden ibaret bulundukları.

23. Birden fazla sayım ve döküm yapılmış ise sayısı.

24. Sayım ve döküm sonucunun başkan tarafından orada hazır bulunanlara ilan edildiği Sandık sonuç tutanağının onaylı bir sureti, sandık kurulu tarafından sandık çevresi içinde herkesin görebileceği bir yere asılır. Bu tutanak oy verme gününden itibaren bir hafta süreyle asılı kalır.

Sandık sonuç tutanağının birer sureti, o seçim çevresinde seçime katılan ve talep eden siyasi parti ve bağımsız adayların müşahitlerine, yeteri kadar hazırlanarak sandık kurulu başkanı ve üyelerince imzalandıktan ve mühürlendikten sonra verilir. Bu tutanaklar, talep halinde öncelikle sandık kurulunun siyasi partili üyelerine imza karşılığı verilir. Ancak bu halde, o partinin müşahidine ayrıca tutanak verilmez. Müşahitlere verilecek sandık sonuç tutanakları, çok yapraklı kopyalı suret biçiminde hazırlanır. Sandık sonuç tutanağı verilen müsait ve sandık kurulu üyelerinin ad ve soyadları ile temsilcisi oldukları siyasi partinin adı veya bağımsız adayın adı ve soyadı sandık kurulu tutanak defterine yazıldıktan sonra tutanağın teslim alındığına dair imzaları alınır.

Sandık kuruluna, her seçim için oy pusulasındaki siyasi parti ve bağımsız aday sayısından beş fazla sayıda sandık sonuç tutanağı verilir (298/105). YSKK. 8.3.2011/169

2) Sandık kurulları tarafından yapılan hatalar nedeniyle seçim sonuçlarının alınması imkansız hale geldiği takdirde yapılacak iş, itiraz olmasa bile resen bu sandıklara ait seçim evrakının muhafaza edildiği torbaların ilçe seçim kurulunca açılması, yeniden döküm ve sayımın yapılması, gerekli cetvel; tutanakların yeniden ve bu kurulca düzenlenmesinden ibarettir. YSKK. 16.10.1973/1612

Tutanağın asılması:

Madde 106 – (Mülga: 8/4/2010-5980/32 md.)

Sayıma ilişkin evrak ve belgelerin teslimi:

Madde 107 – Hesaba katılan ve muteber sayılan oy pusulaları, sandık kurulunca düzenlenen tutanaklar, sayım ve dökümde kullanılıp alt tarafı, kurulca imza edilen sayım cetvelleri, hesaba katılmayan, muteber sayılmayan veya itiraza uğrayan oy pusulaları ve hesaba katılmıyan zarflar, tutanak defteri, kurulca mühürlü ve imzalı ayrı ayrı paketler halinde kurulun mührü ile mühürlenmiş ve başkan ve üyeler tarafından imzalanmış bir torbaya konularak, kurulun bağlı olduğu ilçe seçim kuruluna sandık kurulu başkanı ve ad çekme ile seçilecek en az iki üye tarafından götürülüp teslim olunur.

Kurulun diğer üyeleri ile, müşahitler de isterlerse ve taşıtta yer varsa veya taşıt kendileri tarafından sağlanmak suretiyle katılabilirler.

İlçe seçim kurulu, bu torbayı getiren üyeler önünde açarak içindekiler hakkında müfredatlı üç nüshadan ibaret bir tutanak düzenler. Bu tutanağın altı, torbayı teslim edenlerle ilçe seçim kurulu başkanı ve üyelerden biri tarafından imza edilir. Bu tutanağın bir nüshası, il seçim kuruluna gönderilecek evraka bağlanır. Bir nüshası da sandık kurulu başkanına verilir.

YÜKSEK SEÇİM KURULU KARAR ÖZETLERİ

1) Sandık kurulları, kâğıt ve belgeleri ayrı ayrı olmak üzere, ilçe seçim kuruluna teslim etmek için aşağıda yazılı şekilde hazırlar;

a) Hesaba katılan ve geçerli oy pusulalarını,

b) Sandık kurulunca düzenlenen tutanakları,

c) Alt tarafı imzalı sayım ve döküm cetvellerini,

d) Geçersiz oy pusulalarını (kendi zarfları içinde olmak üzere),

e) İtiraza uğrayan oy pusulalarını (kendi zarfları içinde olmak üzere),

f) Hesaba katılmayan zarfları (açılmadan önce geçerli olmadığı anlaşılan zarflar saklanan zarflar - ile içine oy pusulası konulmamış olan zarflar),

g) Kullanılmamış olan oy zarfları ve birleşik oy pusulalarını,

h) Tutanak defterini,

Ayrı ayrı paketler halinde sararak, sayılarını üzerlerine yazar ve üzerlerini sandık kurulunun mührü ile mühürleyip imzalandıktan sonra hepsini birden torbaya koyup ağzını yine kurul mührüyle mühürler ve imzalar. Sandık kurulu başkanı sandık alanında seçimle ilgili hiçbir seçim evrakının unutulmamasına özen gösterir. YSKK. 8.3.2011/169

2) Bir sandık kurulunun oy sandığını yasaya göre açarak oyları saydıktan ve oy dağılımını gösteren tutanakları düzenledikten sonra sayılan oyları, olağan ve maddi bir hata sonucu oy sandığı içinde bırakması ihmali bir suç teşkil ederse de, seçime

gölge düşürecek ve seçimin geçersizliğini doğuracak bir olay olarak kabul edilmemesi gerekir. YSKK. 1.7.1977/1581

3) Oy pusulalarının geçerli sayılıp sayılmaması yönü, sandık kurullarının tutanak düzenlenmeleri işlemlerine ilişkin bulunduğundan, İlçe Seçim Kuruluna oy verme gününden sonra yapılan itiraz, bu işleme karşı ileri sürülmüş itiraz niteliğindedir. YSKK. 24.11.1963/376

BEŞİNCİ BÖLÜM
Seçim Sonrası İşleri

BİRİNCİ KESİM
Seçim sonuçlarının ilçe seçim kurullarınca birleştirilmesi ve denetlenmesi[43]

Madde 108 – (Değişik: 8/4/2010-5980/24 md.)

Sandık kurullarından gelen sonuç tutanaklarının, ilçe seçim kurullarınca birleştirilmesi ve seçim sonuçlarının belirlenmesi işlemleri, açık ve aralıksız olarak yapılır.

İlçe seçim kurulunun yapacağı sayım, döküm ve birleştirme işlemleri sırasında, siyasi partilerin aday ve müşahitleri ve bağımsız adaylar ve müşahitleri ile ilçe seçim kurullarındaki siyasi parti temsilcileri istedikleri takdirde hazır bulunurlar. Hazır bulunan bağımsız aday ve müşahitleri üçten fazla olursa ad çekilerek, adı ilk çıkanlardan üçü bu işlemleri takip etmek üzere kalabilirler. Siyasi parti aday ve müşahitleri için ad çekme yapılmaz. Bu işlemlerde hazır bulunanlara, birleştirme iş ve işlemlerini yakından takip edebilecekleri bir yer ayrılır.

İlçe seçim kurulu, sandık kurullarından gelen sandık sonuç tutanaklarını, geldikçe almakla beraber, aralıksız olarak çalışır ve gelen tutanakları, her seçim türü ve çevresine ait özel tutanaklara sandık geliş sırasına göre işlemek suretiyle birleştirmeye devam eder. En son sandık sonuç tutanağı geldikten sonra, ilçe dâhilindeki bütün sandık sonuç tutanaklarının birleştirilmesi tamamlanarak, bunun sonucu bir tutanakla tespit edilir. Bu işlemler, Kanunda belirtilen usul ve esaslara uygun olmak şartıyla, Yüksek Seçim Kurulunca belirlenecek usul ve esaslar çerçevesinde, bilgisayar ortamında da yapılabilir.

İlçe seçim kurulunun düzenleyeceği birleştirme tutanaklarına;

1. İl adı,

2. İlçe seçim kurulu adı ve varsa numarası,

---

[43] Bu madde başlığı "Seçim sonuçlarının ilçe seçim kurullarında birleştirilmesi:" iken, 8/4/2010 tarihli ve 5980 sayılı Kanunun 24 üncü maddesiyle metne işlendiği şekilde değiştirilmiştir.

3. Seçimin türü ve çevresi,

4. Tutanak sayfa numarası,

5. Teselsül sırasına göre sandık kurulu numarası,

6. Sandığın bulunduğu seçim bölgesinin adı,

7. Sandık seçmen listesinde yazılı seçmenlerin sayısı,

8. Oy kullanan seçmenlerin sayısı,

9. İtiraz edilmeksizin geçerli sayılan oy pusulalarının sayısı,

10. İtiraz üzerine geçerli sayılan veya hesaba katılan oy pusulalarının sayısı,

11. Geçerli oy pusulalarının toplamı,

12. Geçersiz sayılan veya hesaba katılmayan oy pusulalarının toplamı,

13. Birleşik oy pusulasındaki sıralamaya göre siyasi partilerin adları ile her birinin aldığı oy sayısı,

14. Bağımsız adayların birleşik oy pusulasındaki sıraya göre ad ve soyadları ile her birinin aldığı oy sayısı,

15. Muhtarlık seçimlerinde kendilerine oy verilen kimselerin alfabetik sırada ad ve soyadları ile her birinin aldığı oy sayısı,

16. Yüksek Seçim Kurulunca gerekli görülen diğer bilgiler,

rakam ve yazı ile yazılır.

Birleştirme işlemi için birden fazla tutanak kullanılmış ise, her tutanağa sıra numarası verilir.

Birleşik oy pusulası kullanılan seçimlerde, ilçe birleştirme tutanağı imzalanmadan önce, birleştirmesi yapılan sandık sonuç tutanaklarındaki bilgilerin tamamını gösterir bir döküm cetveli, ilçe seçim kurulunun siyasi partili üyelerine de birer nüsha çoğaltılarak verildikten sonra, o tutanakta birleştirmesi yapılan sandık sonuç tutanaklarında, siyasi parti ve bağımsız adayların aldıkları oy sayıları, ilçe seçim kurulunda, başkanın görevlendireceği memur üyelerden biri tarafından, birleştirme tutanağındaki sıraya göre, yüksek sesle okunmak suretiyle, ilçe birleştirme tutanağına işlenen oy sayılarında yanlışlık olup olmadığı denetlenir. İlçe seçim kurullarında yeterli imkan olması halinde denetim işlemi hazır bulunanların izleyebileceği şekilde görüntülü olarak cihazlarla yayınlanabilir.

Başkan, denetim sırasında tespit edilen hataları denetim tutanağına geçirmek üzere, kurulun diğer memur üyesini görevlendirir. Denetim tutanağında, ilçe seçim kurulunun adı, denetlenen seçimin türü ve çevresi ile denetim işlemi sırasında hatalı bilgi girişi yapıldığı tespit edilen sandıkların numarasını yazmaya elverişli bir cetvel yer alır. Denetleme sırasında, ilçe birleştirme tutanağına hatalı olarak işlenmiş sandık kurulu sonuç tutanakları bir kenara ayrılır. Denetim işlemi sonucunda, düzenlenen tutanak başkan ve

üyelerce imzalanır. Denetim işlemi tamamlandıktan sonra, hata tespit edilmişse, ayrılan sandık sonuç tutanaklarına göre gerekli düzeltmeler yapılarak hazırlanan ilçe birleştirme tutanağı, kurul başkanı ve üyelerince imzalanır ve sonuçlar hazır bulunanlara sözlü olarak ilan edilir.

İlçe birleştirme tutanağındaki bilgilere göre hazırlanacak tutanak özetinin onaylı bir sureti, ilçe seçim kurulunda herkesin inceleyebileceği uygun bir yere, bir hafta süreyle asılmak suretiyle ilan edilir.

İlçe seçim kurulunun düzenleyeceği ilçe birleştirme tutanak özetlerinde;

1. İl adı,

2. İlçe seçim kurulu adı ve varsa numarası,

3. Seçimin türü ve çevresi,

4. Seçim çevresindeki sandık kurullarının toplam sayısı,

5. Sandık seçmen listesinde yazılı seçmenlerin toplam sayısı,

6. Oy kullanan seçmenlerin toplam sayısı,

7. İtiraz edilmeksizin geçerli sayılan oy pusulalarının toplam sayısı,

8. İtiraz üzerine geçerli sayılan veya hesaba katılan oy pusulalarının toplam sayısı,

9. Geçerli oy pusulalarının toplam sayısı,

10. Geçersiz sayılan veya hesaba katılmayan oy pusulalarının toplamı,

11. Birleşik oy pusulasındaki sıralamaya göre siyasi partilerin adları ile her birinin aldığı toplam oy sayısı,

12. Bağımsız adayların birleşik oy pusulasındaki sıraya göre ad ve soyadları ile her birinin aldığı toplam oy sayısı,

13. Yüksek Seçim Kurulunca gerekli görülen diğer bilgiler,

rakam ve yazı ile yazılır.

İlçe birleştirme tutanak özeti ile denetim tutanağının imzalı ve mühürlü birer sureti, ilçe seçim kurulu başkanınca, kurulun siyasi partili üyelerine imza karşılığı verilir. Ayrıca, ilan süresi içinde yazılı talepte bulunan ve o seçim çevresinde seçime katılan siyasi parti ilçe başkanlıklarına ve bağımsız adaylara da bir defaya mahsus olmak üzere imza karşılığı verilir.

Birden çok ilçe seçim kurulu bulunan ilçelerde, her ilçe seçim kurulu, kendisine bağlı bulunan sandık kurullarından gelen sandık sonuç tutanaklarını, yukarıda belirtilen usule göre birleştirdikten sonra, düzenleyeceği denetim ve birleştirme tutanak özetinin onaylı birer suretini, bir numaralı ilçe seçim kuruluna teslim eder. Birinci ilçe seçim kurulu, aldığı bu tutanaklardaki sonuçları, kendi düzenlediği özel tutanağa, sütun başlıkları altına toplam sayıları yazmak suretiyle veya ayrı bir tutanak düzenleyerek birleştirme işlemini yapar. Birinci ilçe seçim kurulunun düzenleyeceği ilçe birleştirme tuta-

nak özetinin ilanı ve siyasi parti ve adaylara verilmesi hususunda da yukarıdaki fıkraya göre işlem yapılır.

Milletvekili ve büyükşehir belediye başkanlığı seçimlerinde, ilçe birleştirme tutanağının ve özetinin onaylı birer sureti, ilçe seçim kurulu başkanı ile en az iki üye tarafından, en kısa sürede il seçim kuruluna teslim edilir.

Asıl ve geçici ilçe seçim kurulu başkanları, sayım, döküm ve birleştirme iş ve işlemlerinin yapıldığı yerlerde, sandık kurulu başkanlarının, sandık çevresinde sahip oldukları yetkileri kullanabilirler.

Bu maddede belirtilen tutanaklar ile tutanak özetlerinin düzenlenmesi ve seçim sonuçlarının üst seçim kurullarına gönderilmesine dair usul ve esaslar Yüksek Seçim Kurulunca belirlenir.

İKİNCİ KESİM
İl Seçim Kurulunda Birleştirme

İl seçim tutanakları:

Madde 109 – İl seçim kurulları, seçimle ilgili kanunların tutanak düzenlemeyi kendilerine görev olarak verdiği hallerde, ilçe seçim kurullarından gönderilen seçim tutanaklarını birleştirerek il seçim tutanaklarını düzenler.

Birleştirme sonucunu gösteren tutanağın içindekiler hazır bulunanlara ilan edilir, bir sureti il seçim kurulu başkanı tarafından il seçim kurulu kapısına asılır, asılan bu tutanak sureti bir hafta süre ile asılı kalır.

82 nci, 83 üncü ve 84 üncü maddeler gereğince sandık kurulu başkanlarının sandık yerinde haiz oldukları yetkileri, il seçim kurulu başkanları da sayım, döküm ve birleştirme işlerinin yapıldığı yerde, haizdirler.

YÜKSEK SEÇİM KURULU KARAR ÖZETLERİ

1) Tek dereceli nisbi seçim sistemi ile yapılan Milletvekili Genel Seçimlerinde seçim çevrelerine göre seçilenlerin belirlenmesi işlemleri il seçim kurullarınca yapılır. YSKK. 9.5.2007/248

2) İl seçim kurulunun, birleştirme tutanağını düzenledikten sonra yapılacak itirazları inceleme görevi Yüksek Seçim Kurulunundur. YSKK. 12.9.1973/1318

3) Yüksek Seçim Kurulu, itiraz üzerine, oyların geçerli sayılmasına ilişkin sandık işlemlerine kadar olan işlemleri hükümsüz saydığına göre, bunlara dayanan sonraki işlemler ve sonuçlar yani verilen tutanaklar da kendiliğinden hükümsüz sayılmak gerekir. YSKK. 23.12.1963/1021

ALTINCI BÖLÜM
İtirazlar ve Şikayetler

BİRİNCİ KESİM
Genel Hükümler

Kimlerin itiraz edebileceği:

Madde 110 – (Değişik: 24/3/1973 - 1700/1 md.)

Bu kanunda gösterilen kurulların veya kurul başkanlarının kesin olmayan kararlarına karşı seçme yeterliğine sahip yurttaşlar, siyasi partiler veya bunların tüzüklerine göre kuruluş kademelerinin başkanları veya vekilleri, müşahitler, adaylar ve Cumhuriyet Senatosu üyeleri ile milletvekilleri itiraz edebilirler.

YÜKSEK SEÇİM KURULU KARAR ÖZETLERİ

1) Sandık kurulu başkanlarının veya bu kurulların yaptıkları işlemlere veya aldıkları tedbirlere ve bunlara benzer sair işlemlerine veya herhangi bir kimsenin Kanunun koyduğu yasaklara aykırı davranışlarına karsı, bu işlem veya tedbirlerin veya sair işlemlerinin düzeltilmesi veya yasaklara aykırı davranışların önlenmesi için sandık kurullarına başvurulabilir.

Bu şekildeki başvuruya (şikayet) denilir. Sandık kurullarınca verilmiş herhangi bir kararın Kanuna aykırı olması yüzünden kaldırılması veya Kanuna uygun bir sekle sokulması için ilçe seçim kurullarına başvurulabilir. Bu başvurmaya da (itiraz) denilir (298/ 110, 116, 119). YSKK. 8.3.2011/169

2) Şikayete yetkili kimseler;

a) Seçme yeterliğine sahip seçmenler;

b) Siyasi partiler veya bunların tüzüklerine göre kuruluş kademelerinin (örneğin il ve ilçe kuruluşlarının) başkanları veya vekilleri,

c) Gözlemciler,

d) Adaylar ile milletvekilleri (298/110, 116). YSKK. 8.3.2011/169

3) 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanunun 110 uncu maddesinde Yüksek Seçim Kuruluna kimlerin itiraz edebilecekleri gösterildikten sonra, 112 nci maddesinde de itirazın şekli ve itirazlarda aranacak koşullar belli edilmiştir.

Bu düzenlemelere göre, itiraz edenlerin ilçe, il ya da Yüksek Seçim Kuruluna başvurarak kimliğini ve yukarıda değinilen 110 uncu maddede gösterilen kimselerden olduğunu kanıtlaması gerekmektedir. YSKK. 26.06.1999/106

İtiraz mercileri:

Madde 111 – Bu kanunda, kurulların kesin olduğu yazılı bulunmıyan kararlarına karşı, her kurulun bağlı olduğu üst kurul, itiraz merciidir.

Yüksek Seçim Kurulunun re'sen veya itiraz üzerine vereceği kararlar kesindir.

YÜKSEK SEÇİM KURULU KARAR ÖZETLERİ

1) 298 sayılı kanunun 110, 111 ve 112. Maddelerinde itiraz ve şikayetlerin ne şekilde yapılması gerektiği düzenlenmiştir. Buna göre, kimlik bilgilerini içermeyen imzasız dilekçenin işleme konulmasına kanunen imkan bulunmamaktadır. YSKK. 12.4.2004/1179

2) Uyuşmazlığı çözümleyen ve üst kurullarca verilen kararlara, alt seçim kurulları uymak ve hükümlerini hemen ve aynen geciktirmeksizin yerine getirmek zorundadırlar. İlçe seçim kurulunun bu yöndeki kararları uygulamama veya üst kuruldan tekrar konunun incelenmesini isteme yetkisi bulunmamaktadır. YSKK. 13.3.2004/573

3) 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun'un 111. maddesinde; "Bu Kanunda, kurulların kesin olduğu yazılı bulunmayan kararlarına karşı, her kurulun bağlı olduğu üst kurul, itiraz merciidir." hükmü yer almaktadır. İlçe, İl seçim kurullarına ve Yüksek Seçim Kuruluna yapılacak itirazların süresi 298 sayılı Kanunun 128, 129 ve 130. maddelerinde belirtilmiştir. İtirazın sözkonusu maddelerde öngörülen sürelerde ilçe ve il seçim kurullarına yapılması gerekirken mercii atlanmak suretiyle ve yasal süreler geçtikten sonra doğrudan Yüksek Seçim Kuruluna yapmasında anılan yasa hükümlerine uyarlık bulunmamaktadır. YSKK. 20.11.1999/174

İtirazın şekli:

Madde 112 – (Değişik: 17/5/1979 - 2234/1 md.)

İtiraz yazı ile veya sözle yapılır. Sözle yapılacak itirazlar gerekçesiyle birlikte tutanağa yazılır. İtiraz edenin adı, soyadı, açık adresi yazılarak imza ettirilir. İmza bilmeyenlere parmak bastırılır.

Kimliğini ispat edemeyenlerin, delil ve gerekçe gösteremeyenlerin itirazları incelenmez, bu sebeple incelenmediği tutanağa yazılır.

Yazılı itirazlarda da yukarıdaki şartlar aranır ve deliller itiraz dilekçesine eklenir. Gerekçesi ve delili olmayan yazılı itirazlar da incelenmez. Her iki halde de itirazın alındığına ve hangi tarihte yapıldığına dair, itiraz yapana alındı belgesi verilir. İtirazlar seçim kurulu başkanına yapılır. Seçim kurulu başkanı bulunamazsa, yazılı itiraz nöbetçi savcıya alındı belgesi ile yapılır. Savcı yapılan itirazın kaydını işleyerek hemen seçim kurulu başkanına gönderir.

Siyasi partiler, seçim başlangıcında partileri adına kimlerin itiraz edebileceklerini mühür ve imzalı bir yazı ile seçim kurullarına bildirirler. İtiraz edebileceklerin imza sirküleri parti başkanınca onaylanarak bildirilir. Parti adına itiraz edeceklerden kimlik aranmaz.

İtirazlarda, delillerin hangi resmi makamlarda bulunduğunun bildirilmesi delil yerine geçer ve bu delili seçim kurulu temin eder.

Yüksek Seçim Kuruluna yapılacak itirazların yazılı olması lazımdır.

YÜKSEK SEÇİM KURULU KARAR ÖZETLERİ

1) Süresi içinde yetkili kurula başvurulmadan ve prosedüre uyulmadan doğrudan doğruya Yüksek Seçim Kuruluna yapılan itirazın reddi gerekir. YSKK. 1.4.2004/846

2) Kanunda seçim düzeninin gereği olarak konulan ve uzatılması öngörülmeyen sürenin, siyasi parti tüzel kişiliği adına hareket eden gerçek kişinin herhangi bir özrü nedeniyle uzatılması düşünülemez. YSKK. 1.3.2004/436

3) Sandık işlemleri dışındaki konularda, seçimlere ve seçim tutanaklarına itirazın seçim işlerini yöneten ve tutanakları veren kurullara, bunların kararlarına karşı da üstünde bulunan kurullara yapılması gerekir. Bu nedenle, yetkili seçim kuruluna başvurmadan doğrudan doğruya Yüksek Seçim Kuruluna yapılan itirazın incelenmesi mümkün değildir. YSKK. 7.4.2004/1028

İtiraz üzerine verilecek karar:

Madde 113 – Bir kurulun kararını itiraz yolu ile tetkik eden üst kurul, itirazı kabul ettiği takdirde, yapılması gereken işlem hakkında da karar verir.

Kurullar kararlarını salt çoğunlukla verirler. Oyların eşitliği halinde, başkanın katıldığı taraf tercih olunur.

Yüksek Seçim Kurulu, seçimin sonunda verilecek tutanaklara karşı yapılan itirazların incelenmesinde, tam sayısı ile toplanır.

Diğer hususlarda kurulun mürettep adedinin çoğunluğu ile toplanabilir. Her iki halde de salt çoğunlukla karar verir.

Oyların eşitliği halinde Başkanın bulunduğu taraf tercih olunur.

YÜKSEK SEÇİM KURULU KARAR ÖZETLERİ

1) Sandık işlemleri dışındaki konularda, seçimlere ve seçim tutanaklarına itirazın, seçim işlerini yöneten ve tutanakları veren kurullara bunların kararlarına karşı da üstünde bulunan kurullara yapılması gerekir. Bu nedenle yetkili seçim kuruluna başvurulmadan doğrudan doğruya Yüksek Seçim Kuruluna yapılan itirazın incelenmesi mümkün değildir. YSKK. 07.04.2004/1028

2) 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanunun 111 inci maddesinde, "Bu Kanunda, kurulların kesin olduğu yazılı bulunmayan kararlarına karşı, her kurulun bağlı olduğu üst kurul, itiraz merciidir." hükmü ile; yine aynı Kanunun 113 üncü maddesinde "Bir kurulun kararını itiraz ile tetkik eden üst kurul..." denilmektedir. YSKK. 10.03.1999/341

3) 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanunun 111 inci maddesinde, "Bu Kanunda, kurulların kesin olduğu yazılı bulunmayan kararlarına karşı, her kurulun bağlı olduğu üst kurul, itiraz merciidir." hükmü ile; yine aynı Kanunun 113 üncü maddesinde "Bir kurulun kararını itiraz ile tetkik eden üst kurul..." denilmektedir. YSKK. 10.03.1999/341

Kararların bildirilmesi ve tebliği:

Madde 114 – İtiraz üzerine kesin olmayarak verilen kararlar, itiraz eden hazır ise sözle bildirilir.

Sözle bildirmelerde, kararın bildirildiği gün ve saat tutanağa geçirilerek kendisine de imza ettirilir. İsterse kararın bir örneği de verilir.

İtiraz eden hazır değilse, seçim kurullarının bulunduğu kasaba veya şehirde, muayyen bir yer gösterilmiş olması halinde, karar, bu yere tebliğ olunur.

Kurulların kesin kararları tebliğ olunmaz. Ancak itiraz eden başvurduğu takdirde kendisine gösterilir ve isterse bir suret de verilir.

YÜKSEK SEÇİM KURULU KARAR ÖZETLERİ

1) İtiraz üzerine kesin olmayarak verilen kararlar itiraz eden hazır ise sözle bildirilir, sözlü bildirmede, kararın bildirildiği gün ve saat tutanağa geçirilerek kendisine imza ettirilir. İsterse kararın bir örneği de verilir. İtiraz eden hazır değilse, seçim kurullarının bulunduğu kasaba veya şehirde muayyen bir yer gösterilmiş olması halinde, karar bu yere asılmak suretiyle tebliğ olunur (298/114). YSKK. 8.3.2011/169

2) Bir seçim Kanununda açıklık bulunmadığı ve diğer bir kanuna gönderme yapılmadığı hallerde, seçim kurullarına intikal eden olaylar ve uyuşmazlıklar, seçim hukuku ilkelerinden ve diğer seçim kanunlarında yer alan benzer hükümlerden yararlanılarak çözümlenir. YSKK. 16.4.1970/144

Resim ve harç:

Madde 115 – Şikayet ve itiraza ilişkin her türlü evrak, resim ve harçdan muaftır.

YÜKSEK SEÇİM KURULU KARAR ÖZETLERİ

1) Sandık seçmen listelerine karşı olan itirazlarda da, itiraz ve şikayetlere ilişkin 110 uncu maddeden 115 inci maddeye kadar olan hükümler uygulanır. YSKK. 23.6.1961/80

İKİNCİ KESİM
Şikayet

Tarifi ve mercii:

Madde 116 – Şikayet, kütüklerin düzenlenmesi ile görevli ilçe seçim kurulu başkanlariyle, kütüklerin düzenlenmesine memur edilen sair kimselerin ve il, ilçe seçim kurullariyle sandık kurullarının veya kurullar başkanlarının bu kanunun verdiği yetkilere dayanarak yaptıkları işlemlere ve aldıkları tedbirlere ve bunlara benzer sair muamelelerine veya herhangi bir kimsenin bu kanunun koyduğu yasak hükümlerine aykırı hareketlerine karşı bu işlemlerin, tedbirlerin sair muamelelerin düzeltilmesi, veyahut kanunun koyduğu

yasaklara uymayanların, bu hareketlerinin önlenmesi maksadiyle yapılan müracaatlardır. Şikayet bu kurullara veya başkanlarına veya sair görevlilere sözlü veya yazı ile 110 uncu maddede gösterilenler tarafından yapılır.

YÜKSEK SEÇİM KURULU KARAR ÖZETLERİ

1) Şikayet dilekçe veya sözle yapılabilir. Sözlü şikayetler gerekçesiyle birlikte özel bir tutanağa yazılır. Bu tutanak adı, soyadı ve adresi de yazılarak şikayetçiye imza ettirilir. Şikayetçi imza atamaz ise sol elinin bas parmağı bastırılır. (298/110, 116) YSKK. 8.3.2011/169

2) İl genel meclisi üyeliğinin boşalması durumunda meydana gelen itiraz üzerine 298/129 uncu maddesi uyarınca il seçim kurullarınca verilen kararlar kesindir. YSKK. 25.1.1997/25

3) Seçim hukuku ve seçim yasaları yönünden Yüksek Seçim Kurulu Başkanlığına yapılan başvurulara ilişkin evrakın birleştirme olanağı yoktur. Bu yolda vuku bulacak isteklerin reddi gerekir. YSKK. 11.1.1978/279

Şikayetin incelenmesi:

Madde 117 – (Değişik: 17/5/1979 - 2234/1 md.)

Şikayet kabul edildiği takdirde, şikayete konu olan işlem veya tedbirler düzeltilir ve kanuna aykırı hareketler önlenir.

Şikayet kabul edilmediği takdirde, derhal tutanağa geçirilerek karara bağlanır. Bu kararın bir sureti şikayetçiye verilir. Bu kararlara karşı kanunda ayrıca bir müddet tayin edilmemiş ise, kırksekiz saat içinde itiraz olunabilir.

YÜKSEK SEÇİM KURULU KARAR ÖZETLERİ

1) Şikayetin haklı veya yerinde görülmesi halinde, kurul, karar yazmaya ihtiyaç olmaksızın, şikayet konusu tedbir veya işlemi düzeltir yahut bu tedbir veya işlemi kaldırır.

Şikayetçinin şikayete yetkili olmaması veya şikayetin süresinden sonra yapılmış olması veya haksız yahut yersiz görülmesi halinde kurulca şikayetin reddine karar verilir. Bu halde kurulun kararını tutanak defterine yazması ve bu kararın başkan ve üyeler tarafından imzalanması lazımdır.

Kurul kararları salt çoğunlukla yani kurul başkan ve üyelerinin yarıdan fazlasının oylarının o karar üzerinde toplanmasıyla verilir. Oylarda eşitlik halinde başkanın katıldığı tarafın oyu üstün tutulur.

Şikayetin reddine ilişkin kararın bir örneği şikayetçiye verilir (298/117). YSKK. 8.3.2011/169

İtiraz ve şikayetin işlemleri durduramaması:

Madde 118 – İşlemlere, tedbirlere ve kararlara karşı yapılan şikayet ve itirazlar, oy vermeye ve her türlü seçim işlerinin devamına engel olmaz.

YÜKSEK SEÇİM KURULU KARAR ÖZETLERİ

1) Sandık kurullarının kararlarına veya tutanakları düzenleme islerine itiraz edilmiş veyahut kurulların veya başkanlarının işlemlerine yahut tedbirlerine karsı şikayet edilmiş olması, oy vermeye ve her türlü seçim islerinin devamına engel olmaz. Yani herhangi bir itiraz veya şikayet yokmuş gibi seçim islerine sandık kurullarınca devam olunur (298/118). YSKK. 8.3.2011/169

2) Sandık kurullarının kararlarına veya tutanakları düzenleme işlerine itiraz edilmiş veyahut kurulların veya başkanlarının işlemlerine yahut tedbirlerine karşı şikayet edilmiş olması, oy vermeye ve her türlü seçim işlerinin devamına engel olmaz. Yani herhangi bir itiraz veya şikayet yokmuş gibi seçim işlerine sandık kurullarınca devam olunur. YSKK. 8.1.2009/11

3) Milletvekili genel seçimine katılabilme koşulunu taşımadığı halde evrakta sahtecilik yapmak suretiyle seçime girdiği ve belli bir oy aldığı ve bunun diğer siyasi partilerin oy oranlarını değiştirerek genel barajı geçmesine engel olduğu, bu durumun mahkeme kararıyla da ispatlanmış olması nedeniyle, bu siyasi partiye verilen oyların geçersiz sayılarak, diğer partilere dağıtılması ve barajı geçen siyasi partilerin durumunun yeniden değerlendirilmesi istenilmiş ise de; seçim sürecinde yer alan; seçim öncesi, seçim günü ve seçim sonrası işlemler nihayet bulmuştur. Bundan sonra yapılacak her türlü itiraz ve şikayet süreleri geçmiş olup, itiraz, şikayet ve olağanüstü itirazların süre ve kesinlik yönünden reddine karar verilmelidir. YSKK. 4.10.2003/832

ÜÇÜNCÜ KESİM
Kurulların Teşekkül ve İşlemlerine Karşı Şikayet ve İtiraz

Sandık kurullarına ait itiraz ve şikayet:

Madde 119 – Sandık kurullarının teşkiline dair, ilçe seçim kurulu veya başkanı tarafından yapılan işlemlerin düzeltilmesi için, bu işlemlerin neticesinden itibaren en geç iki gün içinde şikayet yoliyle düzeltilmesi istenebilir.

Şikayetin reddine dair olan kararlara karşı, bildirilmesinden veya tebliğinden itibaren iki gün içinde il seçim kuruluna itiraz olunur. İl seçim kurulları, iki gün içinde kesin karar verirler.

Bu şikayetin yapılmamış olması sandık kurulunun teşekkülüne karşı itiraza engel değildir.

Ancak, bu itirazın teşekkülünden itibaren iki gün içinde il seçim kuruluna yapılması şarttır.

İl seçim kurulunun vereceği karar kesindir.

YÜKSEK SEÇİM KURULU KARAR ÖZETLERİ

1) Sandık kurulu başkanlarının veya bu kurulların yaptıkları işlemlere veya aldıkları tedbirlere ve bunlara benzer sair işlemlerine veya herhangi bir kimsenin Kanunun koyduğu yasaklara aykırı davranışlarına karsı, bu işlem veya tedbirlerin veya sair işlemlerinin düzeltilmesi veya yasaklara aykırı davranışların önlenmesi için sandık kurullarına başvurulabilir.

Bu şekildeki başvuruya (şikayet) denilir. Sandık kurullarınca verilmiş herhangi bir kararın Kanuna aykırı olması yüzünden kaldırılması veya Kanuna uygun bir sekle sokulması için ilçe seçim kurullarına başvurulabilir. Bu başvurmaya da (itiraz) denilir (298/ 110, 116, 119). YSKK. 8.3.2011/169

2) Kanunda seçim düzeninin gereği olarak konulan ve uzatılması öngörülmeyen sürenin, siyasi parti tüzel kişiliği adına hareket eden gerçek kişinin herhangi bir özrü nedeniyle uzatılması düşünülemez. YSKK. 1.3.2004/436

3) 298 sayılı kanunun 119. Maddesine göre, sandık kurullarının teşkiline dair ilçe seçim kurulu veya başkanı tarafından yapılan işlemlerin şikayet yoluyla düzeltilmesi iki gün içinde istenebilir, şikayet reddine dair olan kararlara karşı, tebliğinden itibaren iki gün içinde il seçim kuruluna itiraz edilebilir. İl seçim kurulları iki gün içinde kesin karar verirler. YSKK. 17.9.1984/2302

İlçe seçim kurullarına ait itiraz ve şikayet:

Madde 120 – İlçe seçim kurulu teşkili işlemlerine karşı, il seçim kurullarına bunların teşekkülünden itibaren en geç iki gün içinde itiraz olunabilir.

İl seçim kurulları, itirazları en geç iki gün içinde, kesin olarak karara bağlar.

YÜKSEK SEÇİM KURULU KARAR ÖZETLERİ

1) 298 sayılı Kanunun 120 inci maddesinde, ilçe seçim kurullarının oluşum işlemlerine karşı bunların oluşumundan itibaren iki gün içinde il seçim kurullarına, 121 inci maddesinde de, il seçim kurullarının oluşumuna karşı bu kurulların oluşumundan itibaren üç gün içinde Yüksek Seçim Kuruluna itiraz olunacağı belirtilmiştir. YSKK. 25.04.1998/86

2) Kanunda seçim düzeninin gereği olarak konulan ve uzatılması öngörülmeyen sürenin, siyasi parti tüzel kişiliği adına hareket eden gerçek kişinin herhangi bir özrü nedeniyle uzatılması düşünülemez. YSKK. 1.3.2004/436

3) Seçim kanunlarındaki süreler resmi tatil günlerinde dahi cereyan eder. YSKK. 15.6.1970/199

İl seçim kurullarına ait itiraz ve şikayet:

Madde 121 – İl seçim kurullarının teşekkülüne karşı kurulun teşkilinden itibaren en geç üç gün içinde, Yüksek Seçim Kuruluna itiraz olunabilir. Yüksek Seçim Kurulu üç gün içinde bir karar verir.

YÜKSEK SEÇİM KURULU KARAR ÖZETLERİ

1) Kanunda seçim düzeninin gereği olarak konulan ve uzatılması öngörülmeyen sürenin, siyasi parti tüzel kişiliği adına hareket eden gerçek kişinin herhangi bir özrü nedeniyle uzatılması düşünülemez. YSKK. 1.3.2004/436

2) Seçim kurullarının oluşumundaki itiraz değerlendirilmeli ve Yüksek Seçim Kurulunca görevli hakim ismen belirlenmelidir. YSKK. 10.2.1996/50

3) İl ve ilçe seçim kurullarının oluşumuna karşı kanunda gösterilen belirli süreler geçtikten sonra yapılan itirazın incelenmesine yasal olanak bulunmamaktadır. YSKK. 29.4.1995/144

DÖRDÜNCÜ KESİM
Sandık Seçmen Listelerine İtiraz

Muhtarlık bölgesi askı listelerine itiraz:

Madde 122 – (Değişik: 17/5/1979 - 2234/1 md.)

Muhtarlık bölgesi askı listelerine, siyasi partilerin 112 nci maddede belirtilen ilçe yetkilileri, o ilçede oturan seçmenlerle ilgili olarak ilçe seçim kurulları başkanlıklarına; genel merkez yetkilileri tüm seçmen kütüğü ile ilgili olarak Yüksek Seçim Kurulu Başkanlığına; seçmen niteliğini haiz vatandaşlar kendileri ile ilgili olarak ilçe seçim kurulu başkanlarına şikayet ve itirazda bulunabilirler.

Muhtarlık bölgesi askı listesine yapılan itirazlar; itirazın yapıldığı kurul başkanınca kesin karara bağlanır.

Karar sureti; Seçmen Kütüğü Genel Müdürlüğüne gönderilir ve kütüğe işlenir.

YÜKSEK SEÇİM KURULU KARAR ÖZETLERİ

1) Sandık seçmen listelerinin güncelleştirilmesi ile ilgili tüm şikayet ve itirazları incelemek, kesin olarak karara bağlamak ilçe seçim kurulu başkanına verilmiş bir görev olduğundan, Yüksek Seçim Kurulunca bu konuda bir karar verilmesi mümkün değildir. YSKK. 29.4.2004/1806

2) 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanunun değişik 122 nci maddesidir. Bu maddenin 2 nci fıkrası gereği olarak da ilçe seçim kurulu başkanına yapılacak itirazlar kesin olarak karara bağlanacaktır. YSKK. 03.02.1999/86

3) 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanunun değişik 122 nci maddesinin 2 nci fıkrası gereği olarak ilçe seçim kurulu başkanına seçmen listeleriyle ilgili olarak yapılacak itirazlar kesin olarak karara bağlanacaktır. YSKK. 24.06.2000/390

Sandık bölgesi askı listelerine itiraz:

Madde 123 – (Değişik: 17/5/1979 - 2234/1 md.)

Sandık bölgesi askı listesine; 14 üncü maddenin dördüncü fıkrasına göre ilan edilen siyasi parti il ve ilçe başkanları, ilçe seçim kurulu üyeleri, sandık askı listesindeki bilgilerin askı listesine ve itiraz sonucu verilen kararlara sandık ayırımının yasa ve genelgelere uygun olmadığı yolunda, ilçe seçim kuruluna askı süresince itiraz edebilirler.

Bu itiraz, ilçe seçim kurulu tarafından incelenir ve alınan karar itiraz edene ve il seçim kurulu başkanlığına bildirilir.

Bu karara karşı, il seçim kuruluna muteriz itiraz edebilir.

İl seçim kurulunun kesin kararı, itiraz edilmeyen ilçe seçim kurulu başkanının kararları ile birlikte Yüksek Seçim Kurulu Seçmen Kütüğü Genel Müdürlüğüne gönderilir.

YÜKSEK SEÇİM KURULU KARAR ÖZETLERİ

1) Kanunda seçim düzeninin gereği olarak konulan ve uzatılması öngörülmeyen sürenin, siyasi parti tüzel kişiliği adına hareket eden gerçek kişinin herhangi bir özrü nedeniyle uzatılması düşünülemez. YSKK. 13.2004/436

Listelere itirazların yöntemi:

Madde 124 – (Değişik: 17/5/1979 - 2234/1 md.)

Siyasi partilerin genel merkez yetkilileri ile Seçmen Kütüğü Genel Müdürü, 122 ve 123 üncü maddelerle bu maddede yazılı şikayet ve itirazlar üzerine verilen kesin kararların bir kez de Yüksek Seçim Kurulunda tetkik edilip karara bağlanmasını isteyebilirler.

122 ve 123 üncü maddelerle bu maddede yazılı şikayet ve itirazların zaman, süre, inceleme ve sonuçlandırılma kuralları Yüksek Seçim Kurulunca, ilk askıdan en az bir ay önce yayınlanır.

İtiraz üzerine verilecek kararların, seçmen kütüğünde değiştirdiği, çıkardığı veya eklediği bilgiler ayrı bir "güncelleştirme kütüğünde" saklanır.

YÜKSEK SEÇİM KURULU KARAR ÖZETLERİ

1) Sandık seçmen listelerinin güncelleştirilmesi ile ilgili tüm şikayet ve itirazları incelemek kesin olarak karara bağlamak ilçe seçim kurulu başkanına verilmiş bir görev olduğundan ve seçmen kütükleri kesinleştiği anlaşılmakla Yüksek Seçim Kuruluna yapılan itirazın yetkisizlik ve kesinlik yönünden reddi gerekmektedir. YSKK. 9.3.2004/551

2) Kanunda seçim düzeninin gereği olarak konulan ve uzatılması öngörülmeyen sürenin, siyasi parti tüzel kişiliği adına hareket eden gerçek kişinin herhangi bir özrü nedeniyle uzatılması düşünülemez. YSKK. 1.3.2004/436

3) Yüksek Seçim Kurulunun, belli bir itiraz veya belli bir şikayet üzerine, il seçim kurullarınca yöneltilen soruya karşılık verme yetkisi yoktur. YSKK. 14.11.1963/233

Adaylığa itiraz:

Madde 125 – (Değişik: 17/5/1979 - 2234/1 md.)

Özel kanunlarında aykırı bir hüküm bulunmadığı takdirde, adaylıklarını koyanlara özel kanunları gereğince yapılacak ilandan itibaren iki gün içinde 110 uncu maddede gösterilenler tarafından adaylık şart veya vasıflarını haiz olmamaları sebebine dayanılarak itiraz edilebilir.

Şu kadar ki, bir siyasi partinin listesinde yer alan adayların tespiti sırasında o partinin tüzük ve yönetmeliklerinde yazılı hükümlere aykırı davranıldığından bahisle, ilgili siyasi partinin üyesi olmayan kimseler tarafından itiraz edilemez. Bu tür itirazlarda, itiraz edenin aynı siyasi partiye kayıtlı olduğunu kanıtlayan belge eklenmemiş itiraz dilekçeleri işleme konulmaz.

Bu itirazlar, seçimin özelliğine göre kanunen seçimi idare ile görevli seçim kurullarına yapılır ve bu kurulun kararına karşı kesin karar vermek yetkisini haiz üst seçim kuruluna da itiraz olunabilir.

İtirazın yazıyla yapılması ve itiraz dilekçesine itiraza sebep gösterilen belgelerin bağlanması şarttır.

(Ek: 27/10/1995 - 4125/7 md.; İptal: Ana. Mah.'nin 18/11/1995 tarih ve E. 1995/54, K. 1995/59 sayılı kararı ile.)

YÜKSEK SEÇİM KURULU KARAR ÖZETLERİ

1) Kanunda seçim düzeninin bir gereği olarak konulan ve uzatılması öngörülmeyen sürenin, siyasi parti tüzel kişiliği adına hareket eden gerçek kişinin herhangi bir özrü nedeniyle uzatılması düşünülemez. YSKK. 1.3.2004/436

2) Şahsın hukukuna ait ilamlarda bulunan yaş tahsisine dair karar kesinleşmediğinden, milletvekili adayının adaylığının iptaline dair il seçim kurulu kararı yerindedir. YSKK. 3.12.1995/482

3) Adaylara itiraz konusundaki il seçim kurulu kararı kesin olmakla birlikte, aday listeleri kesinleşinceye kadar meydana gelebilecek boşalmalar süresi içerisinde ilgili siyasi partice doldurulabilir. YSKK. 8.3.1994/209

İtirazın incelenmesi süresi:

Madde 126 – Adaylıklar özel kanunlarında gösterilen süre içinde kesinleşir. Kesin karar vermeye yetkili üst kurullar, adaylıkların kesinleşmesi tarihinden önce itirazları karara bağlarlar.

YÜKSEK SEÇİM KURULU KARAR ÖZETLERİ

1) Kanunda seçim düzenini bir gereği olarak konulan ve uzatılması öngörülmeyen sürenin, siyasi parti tüzel kişiliği adına hareket eden gerçek kişinin herhangi bir özrü nedeniyle uzatılması düşünülemez. YSKK. 1.3.2004/436

2) Adaylığın kesinleşmesinden sonra ancak , 298 sayılı kanunun 130. maddedeki son fıkrasına uygun şekilde itiraz edilebilir. YSKK. 12.4.1994/890

3) Aday listesinin kesinleşmesinden sonra adaylığa itiraz mümkün değildir. YSKK. 22.11.1983/560

BEŞİNCİ KESİM

Sandık kurullarının veya başkanlarının şikayet üzerine verecekleri kararlara itiraz:

Madde 127 – Sandık kurullarının veya başkanlarının işlemlerine ve her türlü sandıkbaşı işlerine 110 uncu maddeye göre yapılacak şikayetlerin reddine dair verilecek kararlara karşı ilgililer, derhal, ilçe seçim kurulu başkanına itiraz edebilirler.

İlçe seçim kurulu başkanı, itirazı derhal tetkik ederek kesin karara bağlar.

Başkanın kararı, durumu tashih veya sandık kurulunun şikayet üzerine verdiği kararı iptal eder mahiyette ise, bu karar derhal sandık kurulu başkanına bildirilir, karara uymak mecburidir.

Şikayet ve itirazlar en geç seçim sonuçlarını tesbit eden tutanağın düzenlenmesine kadar yapılır.

YÜKSEK SEÇİM KURULU KARAR ÖZETLERİ

1) İtiraz üzerine ilçe seçim kurulu başkanınca veya ilçe seçim kurulunca verilen karar ile sandık kurulunun bir işlemi veya tedbiri düzeltilirse veya sandık kurulunun kararı hükümsüz bırakılırsa, bu karar hemen sandık kuruluna bildirilir. Sandık kurulu bu karara uymak, yani bu kararı olduğu gibi yerine getirmek zorundadır (298/127). YSKK. 8.3.2011/169

2) Bir şikayetin reddine ilişkin sandık kurulu kararları ile seçim sonuçlarını gösteren tutanakların sandık kurullarınca düzenlenmesi işlerine veya sandık kurullarının diğer kararlarına karşı itiraz olunabilir. YSKK. 8.1.2009/11

3) Kanunda seçim düzeninin gereği olarak konulan ve uzatılması öngörülmeyen sürenin, siyasi parti tüzel kişiliği adına hareket eden gerçek kişini herhangi bir özrü nedeniyle uzatılması düşünülemez. YSKK. 1.3.2004/436

Sandık kurulu kararlarına ve tutanağa itiraz:

Madde 128 – (Değişik: 8/4/2010-5980/25 md.)

Sandık kurullarının kararları, oyların sayım ve dökümü ile tutanakların düzenlenmesine ilişkin iş ve işlemleri aleyhine, ilçe seçim kuruluna itiraz olunabilir.

Bu itirazlar, sandık sonuç tutanağının düzenlenip başkan ve üyeler tarafından imzalanmasına kadar sözle veya yazıyla, sandık kurulları vasıtasıyla yapılabileceği gibi, oy verme gününden sonraki salı günü saat 15.00'e kadar doğrudan ilçe seçim kurullarına yazılı olarak yapılabilir.

Sandık başı iş ve işlemlerine karşı, ilçe seçim kuruluna itiraz edilebilmesi için, önce sandık kuruluna şikâyet veya itirazda bulunulmuş olması şart değildir.

İlçe seçim kurulları, itirazları en geç itirazın yapıldığı tarihten sonraki ikinci gün saat 17.00'ye kadar karara bağlar. İtirazı yapan hazır ise, karar kendisine bildirilir; değilse tebliğ edilir.

İlçe seçim kurulları, yukarıda gösterilen itiraz süresi sona ermeden veya süresinde yapılan itirazları inceleyip bir karara bağlamadan önce, ilçe birleştirme tutanağını düzenleyemez. Bu hükme rağmen, bu tutanağın düzenlenmiş olması, üst seçim kurullarına itiraz için Kanunda öngörülen sürelere başlangıç teşkil etmez.

YÜKSEK SEÇİM KURULU KARAR ÖZETLERİ

1) Sandık kurullarının kararları, oyların sayım ve dökümü ile tutanakların düzenlenmesine ilişkin is ve işlemleri aleyhine, ilçe seçim kuruluna itiraz olunabilir.

Bu itirazlar, sandık sonuç tutanağının düzenlenip başkan ve üyeler tarafından imzalanmasına kadar sözle veya yazıyla, sandık kurulları vasıtasıyla yapılabileceği gibi, oy verme gününden sonraki salı günü saat 15.00'e kadar doğrudan ilçe seçim kurullarına yazılı olarak yapılabilir.

Sandık bası is ve işlemlerine karsı, ilçe seçim kuruluna itiraz edilebilmesi için, önce sandık kuruluna şikâyet veya itirazda bulunulmuş olması şart değildir.

İlçe seçim kurulları, itirazları en geç itirazın yapıldığı tarihten sonraki ikinci gün saat 17.00'ye kadar karara bağlar. İtirazı yapan hazır ise, karar kendisine bildirilir; değilse tebliğ edilir.

İlçe seçim kurulları, yukarıda gösterilen itiraz süresi sona ermeden veya süresinde yapılan itirazları inceleyip bir karara bağlamadan önce, ilçe birleştirme tutanağını düzenleyemez. Bu hükme rağmen, bu tutanağın düzenlenmiş olması, üst seçim kurullarına itiraz için Kanunda öngörülen sürelere başlangıç teşkil etmez (298/128). YSKK. 8.3.2011/169

2) 298 sayılı Kanunun 128 inci maddesi sandık kurulu kararlarına ve tutanağa ilişkin itirazların oy verme gününden sonraki Salı günü saat: 14.00'ye kadar yapılabileceğini öngörmüştür. YSKK. 1.5.1999/65

ALTINCI KESİM

İlçe seçim kurullarının veya başkanlarının şikayet üzerine verecekleri kararlarla sair kararlarına ve ilçe birleştirme tutanaklarına itiraz:

Madde 129 – İlçe seçim kurullarının veya başkanlarının, kendi işlemleri aleyhine vakı şikayet üzerine verdikleri kararlar ile, sair kararları aleyhine, en geç ilçe birleştirme tutanağının düzenlenmesine kadar; ilçe birleştirme tutanağının düzenlenmesi ve buna ait işlerle neticelerine karşı bu tutanağın düzenlenmesini takip eden gün saat on yediye kadar, doğrudan doğruya veya ilçe seçim kurulları eli ile il seçim kurullarına itiraz edilebilir.

İlçe seçim kurullarının veya başkanlarının işlemlerine, tedbirlerine ve sair muamelelerine karşı yapılan şikayetlerin reddine dair verilen kararlara yapılan itirazlar, iki gün içinde kesin karara bağlanır.

İtirazın kabulüne karar verildiği takdirde, bu karar en seri vasıta ile ilçe seçim kurulu başkanına bildirilir.

Sair itirazlar, iki gün içinde karara bağlanır, itiraz eden hazır ise kendisine sözle bildirilir. Hazır değil ise tebliğ olunur.

YÜKSEK SEÇİM KURULU KARAR ÖZETLERİ

1) Yüksek Seçim Kuruluna yapılacak itirazların süresi 298 sayılı Kanunun 128, 129 ve 130. maddelerinde belirtilmiştir. İtirazın söz konusu maddelerde öngörülen sürelerde yetkili ilçe seçim kuruluna yapılması gerekirken mercii atlanmak suretiyle ve yasal süreler geçtikten sonra doğrudan Yüksek Seçim Kuruluna yapılmasında anılan yasa hükümlerine uyarlık bulunmamaktadır.

Bu nedenle, yapılan itirazın süre ve belgesizlik yönünden incelenmesi mümkün bulunmadığından reddi gerekmektedir. YSKK. 21.2.2004/345

2) 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun'un 128 inci maddesine göre, sandık kurulu kararlarına ve tutanağa karşı yapılacak itirazın ilçe seçim kuruluna, aynı Kanunun 129 uncu maddesi gereğince ilçe seçim kurulu kararlarına karşı il seçim kuruluna, il seçim kurulu kararlarına karşı da Yüksek Seçim Kurulu'na itiraz edilmesi gerekmektedir. YSKK. 12.02.2000/91

3) İstifa etmeden aday olup, il genel meclisi üyeliğine seçilen kamu görevlisinin, seçildiği il genel meclisi üyeliğini sürdüremeyeceğine ilişkin itirazın, il genel meclisince incelenip karara bağlanması gerekir. Kaldı ki, adaylığa ilişkin olarak yasada belirtilen süreler geçtiğinden ve konu tam kanunsuzluk halini de içermediğinden konunun seçim kurullarınca ve Yüksek Seçim Kurulunca incelenmesi mümkün değildir. YSKK. 13.01.2001/19

YEDİNCİ KESİM

İl seçim kurulu ve başkanlarının şikayet üzerine verecekleri kararlarla, sair kararlarına ve tutanaklara itiraz ve olağanüstü itiraz:

Madde 130 – (Değişik: 17/5/1979 - 2234/1 md.)

İl seçim kurullarının kararlarına karşı aşağıdaki şekilde itiraz olunur:

1. İl seçim kurullarıyla başkanlarının kendi işlemleri aleyhine vaki şikayetlerin reddine dair verdikleri kararlara, tebliğ veya tefhiminden itibaren üç gün,

2. Bu kurulların teşekkülüne, kurulun teşkilinden itibaren üç gün,

3. Oy verme günü işlemlerine ait kararlara karşı derhal,

4. Sair kararlar aleyhine bu kararların öğrenildiği tarihten itibaren üç gün içinde ve en geç il birleştirme tutanağının düzenlenmesini takip eden üçüncü gün saat 17.00 ye,

5. Oyların dökümüne, sayımına, oyların seçilenlere göre ayrılmasına; il birleştirme tutanağının düzenlenmesinden sonraki üçüncü gün saat 17.00 ye,

6. Seçilme yeterliğine; veya kendilerine tutanak verilenlerin, seçilmediğine veya seçimin sonucuna tesir edecek olaylara karşı, seçilenlere verilecek tutanağın düzenlenmesinden sonraki üçüncü gün saat 17.00 ye,

Kadar 110 uncu maddede yazılı kimseler tarafından doğrudan doğruya veya il seçim kurulları vasıtasıyla Yüksek Seçim Kuruluna itiraz edilebilir.

Şu kadar ki; siyasi partilerin il başkanlarıyla genel merkezleri veya bağımsız aday tarafından tutanağın düzenlenmesinden sonra (7) gün içinde seçimin neticesine müessir olaylar ve haller sebebiyle yapılan itirazlar, seçimin sonucu hakkında kesin karar vermek yetkisine sahip olan kurullarca, seçimin neticesine müessir görüldüğü takdirde, alt kademelerce verilen kararların kesin veya kesinleşmiş olması veya kurullara derece derece ve müddeti içinde müracaat edilmemiş olması, bu itirazın incelenmesine ve reddine sebep teşkil etmez.

Bu itirazlar yazılı olarak yapılır. İtiraz dilekçesine, itiraz edenin adının, soyadının ve açık adresinin yazılması, ihbar ve iddia olunan vakıaların mahiyetinin ve gerekçesinin beyanının, delillerinin gösterilmesi ve belgelerinin bağlanması, bu belgelerin elde edilmesi mümkün değil ise, sebeplerinin ve nereden ve ne suretle temin olunabileceğinin bildirilmesi lazımdır.

Ancak, adaylığın kesinleşmesinden sonra, adayın Türk olmadığına, yaşının kanunda gösterilenden küçük olduğuna, okur - yazar olmadığı veya seçilme yeterliğini kaybettiren bir mahkümiyeti bulunduğuna ilişkin iddialar dışındaki nedenlerle adaylara itiraz olunamaz. Bu hüküm olağanüstü itirazlar için de geçerlidir.

Bu şartları haiz olmayan dilekçeler reddolunur.

YÜKSEK SEÇİM KURULU KARAR ÖZETLERİ

1) Kesinleşmiş seçmen kütüklerindeki yolsuzluklara ve 298 sayılı kanunun 130. Maddesinin 1. fıkrasının 6. Bendindeki hükme dayanılarak mazbatanın veya seçimin iptali istenemez. YSKK. 14.7.2004/2400

2) 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanunun 130. maddesinin son paragrafında da, adaylığın kesinleşmesinden sonra adayın Türk olmadığına, yaşının kanunda gösterilenden küçük olduğuna, okur-yazar olmadığına veya seçilme yeterliğini kaybettiren bir mahkumiyeti bulunduğuna ilişkin iddialarla itiraz olunabileceği hükme bağlanmıştır. Madde metninden açıkça anlaşılacağı üzere seçimden önce var olan seçilme yeterliğine engel bir tam kanunsuzluk halinin seçimden sonra herhangi bir yolla öğrenilmesi üzerine konunun Yüksek Seçim Kurulunca inceleneceği, seçimden sonra oluşacak bir yetersizlik nedeniyle alınacak kararın ise Türkiye Büyük Millet Meclisine ait olduğunun kabulü gerekir. YSKK. 17.05.1999/82

3) 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanunun 130. maddesi olağanüstü itirazla ilgilidir. Bu madde de kimlerin bu yolla itiraz edebilecekleri gösterilmiştir. Bunlar siyasi partilerin il başkanları, genel merkezleri veya bağımsız adaylardır. İtirazcı bu kişilerden olmazsa itirazın reddi gerekmektedir. YSKK. 15.04.1999/76

SEKİZİNCİ KESİM

Yüksek Seçim Kurulunun işlem ve tedbirlerine karşı şikayet:

Madde 131 – Her türlü seçimin devamı sırasında, Yüksek Seçim Kurulunun itiraz eylediği veya itiraz yolu ile verdiği kararlar dışında kalan işlemleri, tedbirleri ve sair muameleleriyle, bu kanunda başka bir mercie şikayet veya başvurma yolu gösterilmemiş ve fakat alt kurulların görevleri sınırlarını aşmış olan veya bu mahiyette bulunan, kanuna aykırı hareketlerden dolayı 110 uncu maddede gösterilenler tarafından, yazılı olarak, doğrudan doğruya, Yüksek Seçim Kuruluna şikayet olunabilir.

Yazılı şikayetlerin 112 nci maddedeki şartları ihtiva etmesi lazımdır. Bu şikayetler üzerine, Yüksek Seçim Kurulunca derhal ve kesin olarak karar verilir.

YÜKSEK SEÇİM KURULU KARAR ÖZETLERİ

1) Anayasanın 79. Maddesi ile 298 sayılı kanunun 131. Maddeleri hükümlerine göre Yüksek Seçim Kurulu kararları kesindir. Bu kararlar aleyhine başka bir mercie başvurulamayacağı gibi, kanun yollarına da müracaat edilemez. YSKK. 2.3.1989/123

2) Seçim hukuku ve seçim yasaları yönünden Yüksek Seçim Kurulu Başkanlığına yapılan başvurulara ilişkin evrakın birleştirme olanağı yoktur. Bu yolda vuku bulacak isteklerin reddi gerekir. YSKK. 11.1.1978/279

Tetkik ve tahkik usulü:

Madde 132 – Yüksek Seçim Kurulu evrak üzerinde, incelemeler yapar. Ayrıca lüzum gördüğü bilcümle tahkik ve her türlü tetkik işlemlerini de yapar. Gerekli mercilerden her türlü bilgi ve belgeleri ister. Bu mercilerin, en kısa bir zamanda ve en geç yedi gün içinde istenilen bilgi ve belgeyi vermeleri mecburidir.

Kurul başkanı, lüzum ve ihtiyaca göre, bu işlerde çalışmak üzere, Yargıtay ve Danıştay memurlarını da vazifelendirebilir.

İtiraz dilekçesinin bir sureti, tutanağına itiraz edilene tebliğ olunur. Tutanağına itiraz olunan kimse, isterse yazı ile savunabileceği gibi, isteği üzerine, Yüksek Seçim Kurulunun tayin edeceği günde bizzat veya bir vekil marifetiyle kendini kurul huzurunda savunabilir. Kurul, yapılan itiraz ve ihbarları kendisine verildiği tarihten itibaren en geç üç ay içinde bir karara bağlar.

Kurulun kararı kesindir. Aleyhine hiçbir mercie ve kanun yoluna başvurulamaz.

Seçimin özelliğine göre seçim sonuçları hakkında kesin karar vermeye yetkili mercie yapılacak itirazlarda da yukarıki 1 inci ve 3 üncü fıkralar hükümleri uygulanır.

Ancak, bu kurul itirazları onbeş gün içinde kesin karara bağlar.

Yukarıki fıkralarda yazılı kararlar aleyhine hiçbir mercie ve kanun yoluna başvurulamaz.

Tutanakların iptali halinde özel kanunlarındaki hükümler uygulanır.

YÜKSEK SEÇİM KURULU KARAR ÖZETLERİ

1) Yüksek Seçim Kurulunun seçilmeye engel hükümlülük nedeniyle 298 sayılı Kanunun 132. Maddesi kapsamında verdiği tutanak iptal kararı kesin karar niteliğinde bulunduğundan şikayet yoluna gidilemez ve istemin incelenmeksizin reddi gerekir. YSKK. 12.1.1991/10

2) Yüksek Seçim Kurulunun resen veya itiraz üzerine verdiği kararlar kesindir. Yasalar bu kararların şikayet, itiraz, karar düzeltme, tavzih ve yeniden incelenme yoluyla ele alınmasına imkan tanımıştır. YSKK. 16.2.2002/121

3) Anayasanın 79 ve 298 sayılı Kanunun 132/4 üncü maddelerine göre Yüksek Seçim Kurulunun verdiği kararlar kesindir. Hukuk açısından kesin yargı kararı demek, o kararın artık ne kararı veren yargı yeri ve ne de bir başka yargı mercii tarafından her ne sebeple olursa olsun incelenmesini yasak ettiği karar demektir. Bu durumda yasalar Yüksek Seçim Kurulu Kararlarının şikayet, itiraz, karar düzeltme, tavzih ve yeniden inceleme yoluyla ele alınmasına imkan vermemiştir. YSKK. 12.09.1998/241

YEDİNCİ BÖLÜM
Seçim Suçları ve Cezaları

Kurullara karşı suçlar:

Madde 133 – (Değişik: 23/1/2008-5728/287 md.)

Hileli faaliyetlerle veya herhangi bir şekil ve surette cebir veya şiddet kullanarak veya tehdit ederek, bu Kanunda yazılı kurulların toplanmalarına veya görevlerinin ifasına mani olanlar, iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

Yukarıdaki fıkrada yazılı fiiller, silahla işlenirse, verilecek ceza üç yıldan aşağı olamaz. Bu fiiller, aralarından biri silahlı en az üç kişi tarafından birlikte işlendiği takdirde, failler hakkında beş yıldan onbeş yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.

Kurulların tedbirlerine riayetsizlik:

Madde 134 – (Değişik: 23/1/2008-5728/288 md.)

Seçim işlerinin cereyanı sırasında, seçimin düzenli yürütülmesini sağlamak maksadı ile, bu Kanunda yazılı kurullar veyahut kurul başkanları tarafından alınan karar ve tedbirlere, ihtara rağmen riayet etmeyen kişilere ikiyüz Türk Lirası idarî para cezası verilir.

Herhangi bir şekilde alınan karar ve tedbirlerin uygulanmasını zorlaştıran veyahut karar ve tedbirlerin neticesiz kalmasına sebebiyet veren kimseler, altı aya kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

Yukarıda yazılı fiiller, görevli kimseler tarafından işlendiği ve fiilleri daha ağır cezayı gerektiren suç oluşturmadığı takdirde, birinci veya ikinci fıkraya göre verilecek ceza yarı oranında artırılır.

YÜKSEK SEÇİM KURULU KARAR ÖZETLERİ

1) Seçimlerin yönetimi ve bütün yurtta düzenleme, serbest ve eşit şartlar içinde yapılmasını sağlayacak hertürlü tedbiri almak Yüksek Seçim Kurulunun görev ve yetkisi dahilindedir. YSKK. 12.10.1975/458

YARGITAY KARAR ÖZETLERİ

1) Belediye başkanı olan sanığın, seçim işlerinde kullanılmak üzere İlçe Seçim Kurulunca istenilen aracı vermemekten ibaret eylemi, 298 sayılı 'Yasanın 67/2. madde ve fıkrası delaletiyle 134/3. madde ve fıkrası kapsamında değerlendirilmelidir.

Belediye başkanı olan sanığın, seçim işinde kullanılmak üzere İlçe Seçim Kurulunca istenilen aracı vermemekten ibaret eyleminin, 298 sayılı Yasanın 67/2. madde ve fıkrası delaletiyle 134/3. madde ve fıkrası kapsamında değerlendirilmesi gerektiği gözetilmeksizin, yazılı şekilde aynı Yasanın 138. maddesi delaletiyle 765 sayılı TCK.nın 230. maddesi uyarınca mahkumiyetine karar verilmesi,

Bozmayı gerektirmiş, Yerel C. Savcısı ve sanığın temyiz itirazları bu itibarla yerinde görülmüş olduğundan, hükmün bu sebepten dolayı istem gibi BOZULMASINA, 27.1.1997 gününde oybirliği ile karar verildi.**(Yargıtay 8.CD. E. 1996/16230, K. 1997/432, T. 27.01.1997)**

2) 298 sayılı Yasa'nın 134/2. madde ve fıkrasındaki suçun oluşması için uyarıya rağmen alınan karar ve tedbirlerin uygulanmasını zorlaştırmak veya neticesiz kalmalarına sebebiyet vermek gerekmektedir.

Dosya kapsamından, sanığın mahalli seçimlerin kızı .....'nın oy kullanacağı sandık görevlilerinden hastası olduğundan söz ederek oy kullanmada öncelik verilmesini talep ettiği, sandık başkanınca bu talebin ret edilmesi üzerine sanığın oy kullanılan odadan çıkarken görevlilere hakaret ve tehditte bulunma suretiyle gerçekleştirdiği anlaşılan eyleminin 298 sayılı Yasa'nın 134/2. madde ve fıkrasındaki suçun unsurlarını oluşturmadığı, hakaret ve tehdit suçlarından ayrıca dava açıldığı da gözetilerek sanık hakkında atılı suçtan beraat kararı verilmesi gerekirken yazılı biçimde mahkumiyet hükmü kurulması;

Bozmayı gerektirmiş, sanığın temyiz itirazları bu nedenle yerinde görülmüş olduğundan, hükmün bu sebepten dolayı BOZULMASINA, 14.06.2010 gününde oybirliği ile karar verildi.

(Yargıtay 8.CD. E. 2008/12446, K. 2010/8504, T. 14.06.2010)

Kurul üyelerinin kurul kararlarına riayetsizliği:

Madde 135 – Bu kanunda yazılı kurulların çoğunlukla vermiş oldukları her çeşit kararlara riayet etmiyen kurul üyeleri, üç aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

Kurul üyelerinin göreve gelmemesi:

Madde 136 – (Değişik: 23/1/2008-5728/289 md.)

Kurullara seçildiği halde haklı sebep olmaksızın vazifesi başına gelmeyenler elli günden az olmamak üzere adlî para cezası ile cezalandırılır.

Seçim başladıktan sonra kuruldaki görevlerini haklı bir sebep olmaksızın terk edenler, üç aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

Araç ve gereçlerin vaktinde gönderilmemesi:

Madde 137 – (Değişik: 23/1/2008-5728/290 md.)

Seçim kurulları başkan ve üyelerinden herhangi biri veya bu Kanunda yazılı işlerden biriyle görevlendirilen kimseler sandık seçmen listelerini, aday listelerini, seçime ait kağıt ve paketleri ve oy pusulalarını, oy sandıklarını, oy zarflarını veya maddi ve malî vasıtaları ve bilcümle seçim araç ve gereçlerini vaktinde yerlerine göndermezler veya gönderilmesine mani olurlar veya teslim etmezler veya teslim almazlarsa, iki yıldan beş yıla kadar hapis cezasıyla cezalandırılır.

Bu fiilleri görevlilerden başkaları yaparsa, cezanın alt sınırı bir yıldır.

Görevi kötüye kullanma:[44]

Madde 138 – (Değişik: 23/1/2008-5728/291 md.)

Bu Kanunun tatbiki ile görevli veya bu Kanuna göre görevlendirilen kimseler görevlerini her hangi bir şekilde kötüye kullandıkları takdirde, fiilleri bu Kanunda ayrı bir suç olarak tanımlanmamış ise, Türk Ceza Kanununun 257 nci maddesine göre verilecek ceza altıda birden üçte bire kadar artırılarak hükmolunur.

YARGITAY KARAR ÖZETLERİ

1) Seçim sistemimizde vekâleten oy kullanma müessesesi bulunmamasına karşın sanıkların birlikte verdikleri karar gereğince Yüksek Seçim Kurulunun ilke kararlarının uygulanmasındaki usulsüzlük, bilgisizlik, gerekli dikkat ve özeni göstermeyerek gerçekleştirdikleri eylemin, görevi savsaklamak niteliği de bulunduğu sabit olmakla, 765 Sayılı TCK.'nın 230. maddeleri uyarınca cezalandırılmaları yerine 164/1-2. maddeleri ile hükümlendirilmeleri, bozmayı gerektirmiştir. **(Yargıtay 9.CD. E. 1986/1939, K. 1986/2011, T. 20.03.1986)**

2) Muhtar olan sanığın kimi seçmenlerin ikametgahları konusunda gerçek dışı belge düzenlemekten ibaret eyleminin hüviyet cüzdanı ve nüfus tezkeresi, pasaport, ruhsatname, ilmühaber, şahadetname ve beyannamelerde sahtekarlık suçunu oluşturduğu, onayladığı suç oluşturan belgelerin Yüksek Seçim Kurulu'nca hazırlanan basılı kağıda yazılı olmasının da muhtarın genel olarak seçim işlediğinde görevli bulunmasının eylemin niteliğini değiştiremeyeceği gözetilmeden suç niteliğinde yanılgıya düşülerek hüküm kurulması, bozmayı gerektirmiştir. **(Yargıtay 8.CD. E. 2000/22910, K. 2001/10196, T. 07.05.2001)**

Memur olanların cezaları:

Madde 139 – (Mülga: 23/1/2008-5728/578 md.)

Seçmen kütüğü hazırlıklarına ilişkin suçlar:

Madde 140 – (Değişik: 23/1/2008-5728/292 md.)

Seçmen kütüğünün düzenlenmesine esas teşkil edecek olan krokilerle, binalar cetvelini ilçe seçim kurulu başkanınca bildirilen süre içinde düzenleyerek vermeyenler veya kroki ve binalar cetvellerini seçmen kütüğünün düzenlenmesine elverişli bir şekilde yapmayanlar hakkında, Türk Ceza Kanununun 257 nci maddesinde yazılı cezalar altıda birden üçte bire kadar artırılarak hükmolunur.

Sayım ve yazım ve denetim işlemleri sırasında, belli edilen esaslara aykırı harekette bulunanlarla, sorulara cevap vermeyenler veya bilerek gerçeğe

---

[44] Bu madde başlığı "Görevi savsama ve kötüye kullanma:" iken, 23/1/2008 tarihli ve 5728 sayılı Kanunun 291 inci maddesiyle metne işlendiği şekilde değiştirilmiştir.

aykırı cevap verenler yahut ilk sayım ve yazım gününde, ilan edilecek süreden önce bulundukları yeri terk edenlere, fiilleri suç oluşturmadığı takdirde yüz Türk Lirası idarî para cezası verilir.

YÜKSEK SEÇİM KURULU KARAR ÖZETLERİ

1) Kesinleşmiş seçmen kütüklerinde ki yolsuzluklara ve 298 sayılı kanunun 130. Maddesinin 1. Fıkrasının 6. Bendinde ki hükme dayanılarak mazbatanın veya seçimin iptali istenemez. YSKK. 14.7.2004/2400

2) Gerçeğe aykırı olarak ikametgah ilmühaberi düzenleyip, bazı kişileri seçmen kütüğüne kayıtlandırarak oy kullanmaları sonucu yolsuzluk yapan şahıslar aleyhine, ilgili mercilerce takibat yapılması, dava açılması ve bu yolda verilip kesinleşen mahkumiyet hükümleri, seçimin iptalini gerektirmez. YSKK. 02.12.2000/718

YARGITAY KARAR ÖZETLERİ

1) Seçmen kütüklerinin yazımı ve nüfus sayımı yapılabilmesi için ilan edilen sokağa çıkma yasağının ihlaline ilişkin cezai müeyyidenin 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun'da düzenlenmiş olduğu gözetilmeden olayda uygulama yeri olmayan salahiyettar mercilerin emirlerine itaatsizlik hükmü uyarınca ceza tayini, bozmayı gerektirmiştir.

Seçmen kütüklerinin yazımı ve nüfus sayımı yapılabilmesi için 4300 sayılı Kanunla belirlenen ve ilan edilen 30.11.1997 günlü sokağa çıkma yasağının ihlaline ilişkin cezai müeyyidenin 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun'un 140. maddesinin son fıkrasında düzenlenmiş olduğu gözetilmeden olayda uygulama yeri olmayan TCK'nun 526. maddesi gereğince ceza tayini, Üst C.Savcısının temyiz itirazları yerinde görüldüğünden hükmün bu sebepten dolayı BOZULMASINA, 13.11.2000 tarihinde oybirliği ile karar verildi. (Yargıtay 2.CD. E. 2000/11677, K. 2000/12234, T. 13.11.2000)

Seçmen kütüğünün düzenlenmesi:

Madde 141 – (Değişik: 17/5/1979 - 2234/1 md.)

Bu Kanunla görevlendirilmiş oldukları halde, belli, süre içinde ve şekillerine uygun olarak seçmen kütüğüne müteallik evrak ve vesikaları gereği gibi düzenlemeyen veya muhafaza etmeyenler veya gereken mercie vermeyenler altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılırlar.

Bu fiiller kayıtsızlık veya gereken dikkat ve itinanın gösterilmemesi sonucu husule gelmiş ise üç aydan bir seneye kadar hapis cezası hükmolunur.

Yukarıda yazılı fiil ve hareketler yüzünden herhangi bir bölgede, seçmen kütüğünün veya sandık seçmen listelerinin yazılması veya bu sebeple seçmenlerin oy vermesi imkansız hale gelmiş ise, birinci fıkrada yazılı halde bir seneden iki seneye kadar, ikinci fıkrada yazılı halde de altı aydan iki seneye kadar hapis cezası hükmolunur.

Kütük düzenlemekle görevli olanların suçları:

Madde 142 – (Değişik: 17/5/1979 - 2234/1 md.)

Seçmen kütüğüne yazılmak hakkı olmayan bir seçmeni yazan veya yazılmak hakkı olan bir seçmeni yazmayan veya kütüğe yazılmış olup da silinmesi gereken seçmenin adını silmeyen veya silinmemesi gerektiği halde o seçmenin adını silenler bir yıldan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

Eğer bu fiiller kayıtsızlık ve görevde gereken dikkat ve itinanın gösterilmemesinden ileri gelmiş ise üç aydan altı aya kadar hapis cezası verilir.

YARGITAY KARAR ÖZETLERİ

1) Sanık askı yeri görevlisi olarak görevlendirilmiş ve köyde oturmadıklarını bildiği şahıslar için veya düzenlemek suretiyle seçmen kütüğüne kayıt olmalarını sağlamış ise 298 sayılı Yasa'nın 142/1. madde ve fıkrası uyarınca cezalandırılması, böyle bir görevlendirme olmaksızın ikametgah belgesi düzenlemek suretiyle şahısların seçmen kütüğüne kayıt olmalarını sağlamış ise 765 sayılı TCK'nın 355. maddesi uyarınca cezalandırılmasına karar verilmesi ve eylemin müteselsilen işlenmesi halinde her iki halde de hakkında aynı Yasa'nın 80. maddesinin uygulanması gerekir.

Dosyadaki bilgi ve belgelerden, şahısların G... ilçesi Ö... köyünde oturmadıkları halde bu köye ait seçmen kütüklerine kayıt edildiklerinin anlaşılması karşısında, köy muhtarı olan sanığın askı yeri görevlisi olarak seçim işleri ile doğrudan görevlendirilmiş olup olmadığı ilçe seçim kurulundan sorulduktan ve anılan kayıtların dayanağı olan belgeler getirtildikten sonra, şayet sanık askı yeri görevlisi olarak görevlendirilmiş ve köyde oturmadıklarını bildiği şahıslar için veya düzenlemek suretiyle seçmen kütüğüne kayıt olmalarını sağlamış ise 298 sayılı Yasa'nın 142/1. madde ve fıkrası uyarınca cezalandırılması, böyle bir görevlendirme olmaksızın ikametgah belgesi düzenlemek suretiyle şahısların seçmen kütüğüne kayıt olmalarını sağlamış ise 765 sayılı TCK'nın 355. maddesi uyarınca cezalandırılmasına karar verilmesi ve eylemin müteselsilen işlenmesi halinde her iki halde de hakkında aynı Yasa'nın 80. maddesinin uygulanması gerekirken, eksik soruşturma ve yerinde olmayan gerekçeyle beraat hükmü kurulması,

Bozmayı gerektirmiş, müdahil vekilinin temyiz itirazları bu itibarla yerinde görülmüş olduğundan, hükmün bu sebepten dolayı BOZULMASINA, 27.06.2007 gününde oybirliği ile karar verildi. **(Yargıtay 8.CD. E. 2007/1312, K. 2007/5031, T. 27.06.2007)**

Seçme yeterliği olmayanların seçmen kütüğüne kaydı:

Madde 143 – (Değişik: 17/5/1979 - 2234/1 md.)

Seçme yeterliği bulunmadığı halde kendisini veya bu yeterliği olmayan bir başkasını her ne suretle olursa olsun seçmen kütüğüne kaydettiren veya bu şekilde kaydedilmiş olanları seçmen kütüğünden silinmesine aynı şekilde mani olan veya seçme yeterliği bulunan birinin aynı fiil ve hareketlerle seç-

men kütüğünden silinmesine sebep olan altı aydan iki seneye kadar hapis (…) [45] cezası ile cezalandırılır. [45]

Yukarıda yazılı fiiller cebir veya tehdit veya şiddet veya nüfuz veya tesir icrası suretiyle yapıldığı takdirde faile verilecek ceza, bir seneden beş seneye kadar hapistir.

Seçmen kütüğüne birden fazla kayıt:

Madde 144 – (Değişik: 23/1/2008-5728/294 md.)

Seçmen kütüğüne kendisini veya bir başka seçmeni bilerek birden fazla kayıt ettirenler veya bu sonucu veren fiilleri bilerek yapanlar altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

Yukarıdaki fıkrada yazılı suçlar bu işlerle görevlendirilenler tarafından işlendiği takdirde bir yıldan üç yıla kadar hapis cezasıyla cezalandırılır.

YÜKSEK SEÇİM KURULU KARAR ÖZETLERİ

1) Seçmen listelerine bilerek mükerrer kayıt olmak, 298 sayılı kanunun 144 üncü maddesi gereğince cezalandırılmayı gerektirir. Mükerrer kayıtlı bir seçmenin, aynı seçimde birden fazla oy kullandığı saptanmadıkça sadece mükerrer kayıt, seçimin sonucunu etkileyen bir yolsuzluk olarak kabul edilmez. YSKK. 24.4.1989/552

YARGITAY KARAR ÖZETLERİ

1) İlk kaydın mükerrer kalması sebebiyle ilçe seçim kurulunca iptal edildiği, sanığın oyunu da Kaşyayla köyünde kullandığı anlaşılmakla; bu oluş içerisinde sanığın ilk kaydını naklettirme yerine, yeniden seçmen kütüğüne kayıt yaptırması eyleminde atılı suç kastının oluşmadığı gözetilmelidir.

Oluşa ve dosya içeriğine göre sanığın, 1999 yılında Yeni mahalle seçmen listesinde oy kullanmasından sonra, 1.9.2003 gününe kadar Kaşyayla köyünde ikamet ettiği, 3.11.2002 gününde yapılan seçim öncesi burada ikamet ettiğinden seçmen kütüğüne de burada kaydını yaptırması gerektiği ve muhtemelen önceki kaydın değerinin kalmadığı düşüncesi ile Kaşyayla köyünde seçmen kütüğüne kaydolduğu, ilk kaydın mükerrer kalması sebebiyle ilçe seçim kurulunca iptal edildiği, sanığın oyunu da Kaşyayla köyünde kullandığı anlaşılmakla; bu oluş içerisinde sanığın ilk kaydını naklettirme yerine, yeniden seçmen kütüğüne kayıt yaptırması eyleminde atılı suç kastının oluşmadığı gözetilmeden, beraatı yerine yazılı biçimde mahkumiyet hükmü kurulması,

Sonuç: Bozmayı gerektirmiş sanığın temyiz itirazları bu sebeple yerinde görülmüş olduğundan hükmün bu sebepten dolayı istek gibi BOZULMASINA, 23.11.2005 tarihinde oybirliği ile karar verildi. **(Yargıtay 8.CD. E. 2004/8907, K. 2005/10918, T. 23.11.2005)**

---

[45] 23/1/2008 tarihli ve 5728 sayılı Kanunun 293 üncü maddesiyle; bu fıkrada yer alan "üç aydan bir seneye" ibaresi "altı aydan iki seneye" şeklinde değiştirilmiş ve "ve ikibinbeşyüz liradan onbin liraya kadar ağır para" ibaresi madde metninden çıkartılmıştır.

Seçmen kütüğüne kaydolunmamaya teşvik:

Madde 145 – Seçme yeterliğine sahip olanların seçmen kütüğüne kaydolunmalarını önlemek maksadiyle teşvik ve telkinlerde bulunanlar üç aydan altı aya kadar hapis cezasına mahkum edilirler.

Yukarıda yazılı fiillerden dolayı seçmenler, seçmen kütüğüne kaydolunmadıkları takdirde verilecek hapis cezası altı aydan bir seneye kadardır.

Bu fiil ve hareketler cebir veya tehdit veya şiddet kullanarak vukubulduğu takdirde, yukarıki fıkralara göre verilecek cezalar iki kat olarak hükmedilir.

Bu fiil ve hareketler, memur ve memur hükmünde olanlar tarafından işlenirse, ayrıca 139 uncu madde hükmü de uygulanır.

Seçmen listeleri üzerinde işlenen suçlar:

Madde 146 – (Değişik: 17/5/1979 - 2234/1 md.)

141, 142, 143 ve 144 üncü maddelerde yazılı fiiller seçmen kütüğünün düzenlenmesinden sonra sandık bölgelerine göre düzenlenecek olan sandık seçmen listeleri ile Yüksek Seçim Kurulunca düzenlenmesine karar verilecek diğer listeler üzerinde işlendiği takdirde sözü geçen maddelerde yazılı cezalar verilir.

Seçmen listesine ilişkin suçlar:

Madde 147 – (Değişik: 17/5/1979 - 2234/1 md.)

Asılması gereken seçmen listelerini asmayan veya vaktinden evvel indiren veya her ne suretle olursa olsun seçmenlerin tetkikine imkan vermeyen veya bu listelere karşı yapılan itirazları kabul etmiyen veya mercilerine bildirmeyen görevliler hakkında üç aydan iki yıla kadar hapis (…)[46] cezası verilir.

Bu fiiller kayıtsızlık veya gereken dikkat ve itinanın gösterilmemesi sonucu meydana gelmiş ise, verilecek ceza bir aydan altı aya kadar hapis (…)[46] cezasıdır.[46]

YARGITAY KARAR ÖZETLERİ

1) Sandık seçmen listelerinin güncelleştirilmesi amacıyla kendisine verilen seçmen listesini 2.12.2003 tarihinde askıya çıkarmakla görevli olan muhtar sanığın aksi kanıtlanmayan savunmasına ve dosya içeriğine göre işi nedeniyle B...'e gittiği ve döndüğünde listeyi 5.12.2003 günü saat 17.00'de askıya çıkardığı anlaşılmış bulun-

---

[46] 23/1/2008 tarihli ve 5728 sayılı Kanunun 295 inci maddesiyle; bu maddenin birinci fıkrasında yer alan "ve bin liradan beşbin liraya kadar ağır para" ve ikinci fıkrasında yer alan "ve beşyüz liradan ikibinbeşyüz liraya kadar ağır para" ibareleri madde metninden çıkartılmıştır.

masına göre, sanığın bu eylemi kasten işlediğini gösterir kanıt bulunmaması karşısında; ihmali davranışından kaynaklanan fiilinin 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun' un ilgili madde ve fıkrasında düzenlenen suçu oluşturacağı gözetilmeden hüküm kurulması isabetsizdir.

(Yargıtay 8.CD. E. 2004/8941, K. 2005/11281, T. 30.11.2005)

Seçmen kütüğü, seçmen listeleri ve diğer belgeler üzerinde işlenen suçlar:

Madde 148 – (Değişik: 17/5/1979 - 2234/1 md.)

(Değişik birinci fıkra: 23/1/2008-5728/296 md.) Tamamen veya kısmen sahte seçmen kütüğü veya seçmen listesi tanzim eden veya bozan veya çalan veya yok eden kimse hakkında Türk Ceza Kanununun belgede sahtecilik suçuna ilişkin hükümlerine göre verilecek ceza yarı oranında artırılır.

Seçmen kütüğü veya seçmen listelerine ait vesikaları çalan veya bozan veya yok eden veya tahrip eden kimseye de aynı ceza verilir.

Oy hakkının kullanılmasına engel olmak maksadıyla seçmenlerin kimliklerini ispata yarayan herhangi bir belge üzerinde yukarıdaki fıkrada yazılı fiilleri işleyenler veya bu belgeleri saklayanlar altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

Seçmen, kimliğini ispat ederek oyunu kullandığı takdirde, yukarıdaki fıkrada yazılı ceza yarısına kadar indirilir.

YÜKSEK SEÇİM KURULU KARAR ÖZETLERİ

1) Kesinleşmiş seçmen kütüklerinde ki yolsuzluklara ve 298 sayılı kanunun 130. Maddesinin 1. Fıkrasının 6. Bendinde ki hükme dayanılarak mazbatanın veya seçimin iptali istenemez. YSKK. 14.7.2004/2400

2) Seçmen kütükleri üzerindeki yapılan yolsuzluklar için 298 sayılı Kanunun 140 ıncı maddesinden 148 inci maddeye kadar olan bölüm içerisinde cezai müeyyideler getirmiştir. YSKK. 02.12.2000/718

YARGITAY KARAR ÖZETLERİ

1) Seçim işlerinde yapılan yolsuzlukların seçim sonuçlarını etkileyip-etkilemeyeceği konusunun ancak o bölgede seçimin yenilenip yenilenmeyeceğinin ölçüsü olabileceği, seçimde bir siyasi partinin ilçe başkanı olan müşteki ile aynı seçimde muhtar adayı olup seçimi kaybeden müştekinin sanıklar hakkında bir kısım şahıslara o yerde oturmadıkları halde seçmen sıfatı kazanmalarını sağlamak amacıyla yalan şahadeti içerir biçimde gerçek dışı belge verdikleri iddiasıyla açılan davada suçtan zarar gördüklerinin kabulüyle katılma istemlerinin kabulü gerekir.

Seçim işlerinde yapılan yolsuzlukların seçim sonuçlarını etkileyip-etkilemeyeceği konusu ancak o bölgede seçimin yenilenip yenilenmeyeceğinin ölçüsü olabileceği, 18 Nisan 1999 tarihli seçimde bir siyasi partinin ilçe başkanı olan müşteki M.K. ile aynı seçimde muhtar adayı olup seçimi kaybeden müşteki M.A.Ç.'ın sanık-

lar O.E. ve A.H. hakkında bir kısım şahıslara o yerde oturmadıkları halde seçmen sıfatı kazanmalarını sağlamak amacıyla yalan şahadeti içerir biçimde gerçek dışı belge verdikleri iddiasıyla açılan davada suçtan zarar gördüklerinin kabulüyle katılma istemlerinin kabulü gerekirken, oluşa uygun düşmeyen gerekçe ile reddine karar verilmesi aykırılığı nedeniyle adı geçen müştekiler vekilinin temyiz istemlerinin reddine ilişkin ek karar kaldırılarak esas hükme yönelik olarak yapılan incelemede;

Müştekiler M.K. ve M.A.Ç.'ın davaya katılma istemlerini belirtilen nedenlerle kabulü gerekirken, reddine karar verilmesi, bozmayı gerektirmiş müştekiler ve vekili ile sanıklar vekilinin temyiz itirazları bu itibarla yerinde görülmüş olduğundan başka yönler incelenmeksizin hükmün bu sebepten dolayı istem gibi BOZULMASINA, 04.06.2001 gününde oybirliği ile karar verildi.

(Yargıtay 8.CD. E. 2001/1968, K. 2001/11493, T. 04.06.2001)

2) Sanıkların gerçekte var olmayan kimseleri seçmen kütüğüne yazdıkları iddia edildiği, bu hali ile eylemlerinin kısmen sahte seçmen kütüğü düzenlemek suçunu oluşturabileceği, bu suça ait delillerin takdir ve değerlendirilmesi üst dereceli Ağır Ceza Mahkemesine ait olmakla görevsizlik kararı verilmesi gerekirken, yargılamaya devamla hüküm kurulması bozmayı gerektirmiş ve Üst C. Savcısı'nın temyiz itirazları bu itibarla yerinde görülmüş olduğundan sair yönleri incelenmeyen hükmün bu sebepten dolayı BOZULMASINA, 27.06.2001 gününde oybirliği ile karar verildi. **(Yargıtay 8.CD. E. 2000/20467, K. 2001/12318, T. 27.06.2001)**

Propaganda toplantılarına karşı suçlar:

Madde 149 – (Değişik: 23/1/2008-5728/297 md.)

Her kim 51 inci maddede gösterilen heyetin kurulmamış olduğu toplantıda söz alır ve söylerse, üç aydan altı aya kadar hapis cezasıyla cezalandırılır.

Herhangi bir vasıta ile bir seçim propagandası toplantısına engel olan veya devamına imkân vermeyecek hareket ve tertiplerle onu ihlal eden kimse altı aydan bir yıla kadar hapis cezasıyla cezalandırılır. Bu fiiller ikiden fazla kimse tarafından birlikte ve cebir veya şiddet kullanılarak ya da tehdide başvurularak işlenirse, failler hakkında iki yıldan beş yıla kadar hapis cezasına hükmolunur. Eğer fiil, aralarından biri silahlı en az üç kişi tarafından birlikte işlenirse, failler hakkında beş yıldan sekiz yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.

YARGITAY KARAR ÖZETLERİ

1) Sanığın, bütün dosya içeriğinden bir siyasi parti veya bağımsız adayların leyh veya aleyhlerinde propaganda yaptığına veya herhangi bir suretle telkin veya tesirde bulunduğuna ait savunmasının aksine kesin ve inandırıcı kanıt elde edilemediğinden beraatine karar verilmesi gerekir. **(Yargıtay 8.CD. E. 2003/11959, K. 2005/11556, T. 06.12.2005)**

Özel radyo ve televizyon yayınlarına ilişkin suçlar[47]

Madde 149/A- (Yeniden düzenleme: 15/7/2003-4928/4 md.)

Bu Kanunun 55/A maddesine ve Yüksek Seçim Kurulunca belirlenen esaslara aykırı olarak yayın yapılması halinde, ülke genelinde yayın yapan özel radyo ve televizyon kuruluşlarını Yüksek Seçim Kurulu, yerel yayın yapan özel radyo ve televizyon kuruluşlarını ise yayının yapıldığı yer ilçe seçim kurulu uyarır veya aynı yayın kuşağında açık bir şekilde özür dilemesini ister. Bu talebe uyulmaması veya aykırılığın tekrarı halinde, Yüksek Seçim Kurulu veya yayının yapıldığı yer ilçe seçim kurulunca, ihlâle konu programın yayını bir ilâ oniki kez arasında durdurulur. Aykırılığın tekrarı hâlinde, ülke genelinde yayın yapan özel radyo ve televizyon kuruluşlarının yayınlarının Yüksek Seçim Kurulunca beş günden onbeş güne kadar durdurulmasına, yerel yayın yapan özel radyo ve televizyonların yayınlarının ise yayının yapıldığı yer ilçe seçim kurulunca üç günden yedi güne kadar durdurulmasına karar verilir.

Bu kararlar ilgili en yüksek mülkî amirlerce derhâl yerine getirilir.

(Değişik üçüncü fıkra: 23/1/2008-5728/298 md.) Birinci fıkra hükmüne göre hakkında yayın durdurulması kararı verilen özel radyo ve televizyon kuruluşlarının sorumlularına, onbeşbin Türk Lirasından yüzbin Türk Lirasına; yerel yayın yapan özel radyo ve televizyon kuruluşlarının sorumlularına, beşyüz Türk Lirasından beşbin Türk Lirasına kadar idarî para cezası verilir.

YÜKSEK SEÇİM KURULU KARAR ÖZETLERİ

1) 06.01.2004 gün ve 21 sayılı kararımızda belirtildiği gibi, 3984 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkında Kanun, işitsel ve görsel basını, yazılı basından ayırarak farklı ilke ve kurallara bağlamıştır. Anılan yasal düzenlemeye göre, hukukun üstünlüğüne uygun biçimde kamu hizmeti anlayışıyla faaliyetlerini sürdürmeleri gereken radyo ve televizyon kuruluşları, siyasi partiler arasında fırsat eşitliğini sağlamak; tek yönlü, taraf tutan yayınlar yapmamak zorundadırlar.

Nitekim Kurulumuzun ilke kararının sonuç kısmının 1. maddesi "Tarafsızlık, gerçeklik, doğruluk ilkelerine uygun davranmakla yükümlü radyo ve televizyon kuruluşları, tek yönlü, taraf tutan, yalnızca tek bir siyasi partinin propagandasına yönelik yayın yapamazlar. Bu kuruluşlar yayınlarında, kamunun siyasal beklentilerini dikkate alarak, siyasi partiler arasında fırsat eşitliğini sağlamak zorundadırlar." hükmünü içermektedir.

Bu durumda, 3984 sayılı Kanunun değişik 4/n maddesi ve Kurulumuzun 21 sayılı ilke kararının sonuç bölümünün 1. ve 4. maddesine aykırı davranan adı geçen kuruluşun 298 sayılı Yasanın 149/A maddesine göre uyarılması gerekmektedir. YSKK. 21.2.2004/358

---

[47] Bu madde başlığı "Özel Radyo ve Televizyon Yayınlarına İlişkin Suçlar" iken, 15/7/2003 tarihli ve 4928 sayılı Kanunun 4 üncü maddesiyle metne işlendiği şekilde değiştirilmiştir.

Toplantı heyetlerine karşı suçlar:

Madde 150 – 51 inci maddede yazılı heyeti kurmıyan veya haber vermiyen toplantı tertipçileri ve mezkür maddede yazılı görevleri yapmıyan heyet üyeleri (…)[48] üç aya kadar hapis cezasiyle cezalandırılırlar.[48]

YARGITAY KARAR ÖZETLERİ

1) Kapalı yer toplantısı ile ilgili olarak üç kişilik bir heyet kurulup kurulmadığı, zabıta amir ve memuruna haber verilip verilmediği hususları araştırılıp saptandıktan sonra sanığın eyleminin 298 Sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkındaki Kanunun 150. maddesinde öngörülen suçu oluşturup oluşturmadığının tayin ve takdiri gerekirken açık hava toplantısı için dilekçe ve izin bulunmadığı yönündeki emniyet yazısıyla yetinilerek noksan soruşturmayla ve suç niteliğinin tayininde yanılgıya düşülerek hüküm kurulması isabetsizdir.

Olay tarihinde F.Partisi ilçe başkanı olan sanığın, seçim döneminde usulüne uygun müracaatı olmaksızın aday tanıtımı için seçim bürosunda düzenlediği kapalı salon toplantısında yapılan konuşmaların dışarıda parti amblemi taşıyan araç üzerinden hoparlörlerle topluma yansıtılmasından ibaret eyleminin; 2911 Sayılı Toplantı Gösteri Yürüyüşleri Kanunu'nun 4. maddesinin (a) bendindeki Siyasi Partilerin Özel Kanunlarına ve Tüzüklerine göre yapacakları kapalı yer toplantılarının anılan yasa kapsamına girmeyeceğine ilişkin istisnai kural ve 298 Sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkındaki Kanun hükümleri karşısında, 298 Sayılı Kanunun 51. maddesi uyarınca söz konusu kapalı yer toplantısı ile ilgili olarak üç kişilik bir heyet kurulup kurulmadığı, zabıta amir ve memuruna haber verilip verilmediği hususları araştırılıp saptandıktan sonra sanığın eyleminin aynı yasanın 150. maddesinde öngörülen suçu oluşturup oluşturmadığının tayin ve takdiri gerekirken açık hava toplantısı için dilekçe ve izin bulunmadığı yönündeki emniyet yazısıyla yetinilerek noksan soruşturmayla ve suç niteliğinin tayininde yanılgıya düşülerek yazılı şekilde hüküm kurulması, bozmayı gerektirmiş sanığın temyiz itirazları bu itibarla yerinde görülmüş olduğundan hükmün bu sebepten dolayı BOZULMASINA, 02.11.2000 gününde oybirliği ile karar verildi. **(Yargıtay 8.CD. E. 2000/18222, K. 2000/17921, T. 02.11.2000)**

Yasak propaganda:

Madde 151 – (Değişik: 23/1/2008-5728/300 md.)

Oy verme gününden önceki günün saat 18.00'inden sonra ve oy verme gününde umumi veya umuma açık yerlerde seçim propagandası için toplantı veya propaganda yapanlar veya bu maksatla yayınlarda bulunanlar veya ne suretle olursa olsun seçimin düzenini bozabilecek veya oy vermenin tam bir serbestlikle yapılmasına tesir edebilecek mahiyette söz, yazı veya sair suret-

---

[48] 23/1/2008 tarihli ve 5728 sayılı Kanunun 299 uncu maddesiyle; bu yer alan "on beş günden" ibaresi madde metninden çıkartılmıştır.

lerle propaganda yapanlar veya asılsız şayialar çıkaranlar üç aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(Değişik ikinci fıkra: 8/4/2010-5980/26 md.) Bu Kanunun 58 inci maddesinin birinci fıkrası ile 60 ve 61 inci maddelerinde yazılı yasaklara aykırı hareket edenler, altı aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

YARGITAY KARAR ÖZETLERİ

1) Sanığın seçim propagandası amacıyla düzenlenen toplantı sırasında yaptığı konuşmada Türkçe'nin yanında etnik ayırımcılığa karşı çıkan, barış ve kardeşlik mesajları içeren Kürtçe ifadeler kullanmasının yasada belirlenen anlamda Kürtçe propaganda niteliğinde olmadığı gibi sanığın suç kastı da yoktur.

Sanığın seçim propagandası amacıyla düzenlenen toplantı sırasında yaptığı konuşmada Türkçe'nin yanında etnik ayırımcılığa karşı çıkan, barış ve kardeşlik mesajları içeren Kürtçe ifadeler kullanmasının yasada belirlenen anlamda Kürtçe propaganda niteliğinde olmadığı gibi sanığın suç kastı da bulunmadığı gözetilmeden, beraati yerine yazılı biçimde mahkumiyetine karar verilmesi,

Bozmayı gerektirmiş sanığın temyiz itirazları bu itibarla yerinde görülmüş olduğundan hükmün bu sebepten dolayı BOZULMASINA, 17.10.2005 gününde oybirliği ile karar verildi.

(Yargıtay 8.CD. E. 2003/11488, K. 2005/9697, T. 17.10.2005)

Haksız oy temini:

Madde 152 – (Değişik birinci fıkra: 10/6/1983 - 2839/50 md.) Her kim kendisine veya başkasına oy veya tercih işareti verilmesi veya verilmemesi için bir veya birkaç seçmene menfaat, sair kıymetler teklif ve vadeder veya verir, yahut resmi, umumi vazifeler veya hususi hizmet ve menfaatler vait veya temin ederse, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezasıyla cezalandırılır. Verilen, vait veya temin edilen menfaatler seçmenin seyahat, yemek, içki ve nakil masrafları veya hizmetlerinin mukabili olarak gösterilse dahi hüküm aynıdır.

Yukarda yazılı para, menfaat, vait veya hizmetleri kabul eden seçmen dahi aynı ceza ile cezalandırılır.

Bu fiilleri, tehdit veya cebir veya şiddet kullanarak işliyenler hakkında ceza, bir misli artırılarak hükmedilir.

Oy kullanmaya engel olmak:

Madde 153 – (Değişik: 10/6/1983 - 2839/51 md.)

Yukarıdaki maddede yazılı maksatlar için, o maddede yazılı suretlerle seçmenleri toplayanlar ve bir köy veya bir mahalleden veya bir meskün mahalden veya sair yerlerden sandık yerine gelmelerini menedenler hakkında bir yıldan dört yıla kadar hapis cezası verilir.

Bu fiiller memuriyet nüfuzunun veya sıfatının veya herhangi bir kimsenin haiz bulunduğu selahiyetin suiistimali suretiyle işlendiği takdirde, verilecek hapis cezası iki yıldan az olamaz.

(Ek fıkra: 8/4/2010-5980/27 md.) Seçim günü, sandık seçmen listesinde kayıtlı olan seçmenin, sandık alanına girmesine veya oy kullanmasına, kanuna aykırı biçimde engel olan kimse, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(Ek fıkra: 8/4/2010-5980/27 md.) O seçim çevresinde yapılan seçimlerde, oy kullanma hakkına sahip olan bir seçmenin, oy kullanmaya gitmesine veya sandık alanına girmesine veya oy kullanmasına engel olmak amacıyla, tehdit veya cebir veya şiddet kullanan kimse, üç yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Bu fiillerin birden fazla seçmene karşı işlenmesi halinde, verilecek ceza üçte birden yarısına kadar artırılır.

Adaylık hükümlerine aykırı hareketler ve propaganda yapamayacak olanlar:

Madde 154 – (Değişik: 23/1/2008-5728/301 md.)

Özel kanunların adaylık koyma hususunda kabul ettiği esas ve şekillere uymaksızın adaylıklarını koyan memurlar ve yargıçlarla, adaylığını koymak için ordudan ayrılma isteğinde bulunmuş ve bu istekleri kabul edilmiş olmasına rağmen herhangi bir sebeple görevinden fiilen ayrılmadan veya resmi elbisesiyle propaganda yapan veya bu mahiyette herhangi bir harekette bulunan subaylar, askerî memurlar ve astsubaylar yüz günden az olmamak üzere adlî para cezası ile cezalandırılır.

Yargıç ve yargıç sınıfından sayılanlarla, askerî şahıslar ve bu Kanunun 62 nci maddesinin ikinci fıkrasında yazılı memur ve hizmetlilerin özel kanunlarına göre ilan olunan seçimin başlangıç tarihinden oy vermenin sona ermesine kadar bir siyasi parti veya bağımsız adayların leh veya aleyhinde propaganda yapmaları veya herhangi bir suretle telkin ve tesirde bulunmaları halinde, fiili daha ağır cezayı gerektiren bir suç oluşturmadığı takdirde, üç aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılırlar.

63 üncü maddede belirtilen yasaklara uymayanlar altı aydan bir seneye kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

Başbakan ve bakanların yasaklara uymamaları:

Madde 155 – (Değişik: 23/1/2008-5728/302 md.)

64, 65 ve 66 ncı maddelerde yazılı yasaklara uymayanlar üç aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

Sair propaganda suçları:

Madde 156 – (Değişik: 23/1/2008-5728/303 md.)

Bu Kanunda ayrıca ceza hükmüne bağlanmayan ve Kanun hükümlerine aykırı olan sair propagandaların failleri hakkında Kabahatler Kanununun 32 nci maddesinin birinci fıkrası uygulanır.

YARGITAY KARAR ÖZETLERİ

1) Sanığın eyleminin cezai müeyyide altına alınmadığı gözetilmeden, Kaymakamlığın kanunu hükmünün hatırlatılmasından ibaret olup Belediye hoparlörü ile ilçe sakinlerine duyurulan sözlü emrine aykırılık şeklinde kabul edilen eylemden dolayı yazılı şekilde mahkumiyet hükmü kurulması bozmayı gerektirmiştir.

Sanığın dava konusu yapılan eylemi Anayasa'nın halk oyuna sunulduğu gün eğlence yeri addedilen kahvehanesini oy verme süresi içinde açık bulundurmaktan ibarettir.

Anayasa'nın halk oyuna sunulmasına dair 2707 sayılı Kanunun 1. maddesinde; bu kanunda özel hüküm bulunmayan hallerde 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütüklerine Dair Kanunun uygulanacağı tasrih edilmiştir.

298 sayılı Kanunun 79. maddesinin eylemle ilgili 2. fıkrasında (oy verme günü, bütün umumi eğlence yerleri oy verme süresince kapalı kalır, eğlence yeri niteliğini haiz lokantalarda yalnız yemek verilir) denilmekte, diğer fıkralarda içki ve silah taşıma yasağına ilişkin hükümler yer almaktadır.

Oy verme süresi, 298 sayılı Kanunun 89. maddesinde saat 8.00'den 17.00'ye, 2707 sayılı Kanunun 7. maddesinde ise 8.00'den 19.00'a kadar geçecek süre olarak tespit edilmiştir. Ancak; 298 sayılı Kanunun 79. maddesinde tasrih edilen eylemlere matuf 170. maddesindeki içki yasağına aykırılık, 171. maddesinde ise silah taşıma halleri müeyyide altına alındığı halde, oy verme süresi içinde eğlence yerini açık bulundurulan hakkında cezai müeyyide getirilmediği gibi, bu ahvalde TCK.nun 526/1. maddesinin uygulanacağı yolunda bir hükme de yer verilmemiştir. Yasa koyucunun amacı, bu eylemi sözü edilen madde kapsamı içine almak doğrultusunda olsa idi Kanunun 156. maddesinde olduğu gibi bu husus tasrihen ifade olunurdu. Filhakika 298 sayılı Kanunun 156. maddesinde (bu kanunda ayrıca ceza hükmüne bağlanmayan ve kanun hükümlerine aykırı olan sair propagandaların failleri hakkında TCK.nun 526/1. maddesi uygulanır) denilmektedir. Yasada inceleme konusu eylem bakımından bir atıf söz konusu değildir.

Bizatihi 2707 sayılı Kanunda da bu konuda bir yasaklama ve müeyyideye yer verilmemiştir.

Dosyaya göre, sanığın zabıtaca yapılan ihtar veya kapatmaya rağmen iş yerini tekrar açtığına veya açık tuttuğuna dair bir iddia ve delil bulunmamaktadır.

Bu yasal açıklık karşısında; sanığın eyleminin cezai müeyyide altına alınmadığı gözetilmeden, Kaymakamlığın kanunu hükmünün hatırlatılmasından ibaret olup Belediye hoparlörü ile ilçe sakinlerine duyurulan sözlü emrine aykırılık şeklinde kabul edilen eylemden dolayı yazılı şekilde mahkumiyet hükmü kurulması, kabul ve uygulamaya göre hafif yerine hapis, hafif para cezası yerine ağır para cezası verilmesi, sanığın adli sicil kaydı temin edilmeden hüküm tesisi,

Bozmayı gerektirmiş, C. Savcısının temyiz itirazları bu bakımlardan yerinde görülmüş olduğundan hükmün BOZULMASINA, istem gibi 16.12.1983 tarihinde oybirliği ile karar verildi. **(Yargıtay 2.CD. E. 1983/8199, K. 1983/8614, T. 16.12.1983)**

Matbua ve ilanların tahribi:

Madde 157 – (Değişik: 10/6/1983 - 2839/52 md.)

Seçim propaganda matbualarının, yayınlanmasına veya ilanına mani olanlar veya bunları tahrip edenler üç aydan altı aya kadar hapis cezası ile cezalandırılırlar.

Sandık düzeni ve oy verme ile ilişkin suçlar:

Madde 158 – (Değişik: 23/1/2008-5728/304 md.)

Sandık başında bu Kanuna göre oy verme yönünden kendisine yükletilmiş olan ödevleri ihtara rağmen yapmayan seçmenlere ikiyüzelli Türk Lirası idarî para cezası verilir.

Sandık başında müdahale ve ihtara riayetsizlik:

Madde 159 – (Değişik: 23/1/2008-5728/305 md.)

Oyunu kullandıktan sonra ihtara rağmen sandık başından ayrılmayan veya herhangi bir müdahale telkin veya tavsiyede bulunan veya bunlara teşebbüs eden kimse üç aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

Seçmen olmayanların oy vermesi:

Madde 160 – (Değişik: 23/1/2008-5728/306 md.)

Her kim oy verme sırasında seçme yeterliği olmadığını bildiği halde oy vermeye teşebbüs eder veya verirse iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

Başkasının adını taşıyarak oy vermeye teşebbüs eden veya veren üç yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(Değişik üçüncü fıkra: 13/3/2008-5749/12 md.) Mükerrer oy vermeye teşebbüs eden veya veren kimse hakkında da ikinci fıkra hükmü uygulanır.

YÜKSEK SEÇİM KURULU KARAR ÖZETLERİ

1) Bir seçmenin başka başka seçmen kütüklerinde kayıtlı olması ve her iki seçimde de oy kullanması seçimin iptali için başlıbaşına bir neden teşkil etmez. Seçimin sonucu üzerinde ne ölçü de ve ne surette etkili olduğununu delilleri gösterilmiş olmadıkça sadece bir seçim suçu işlenmiş olması halinde seçimin sonuçlarının değiştiği ileri sürülemez. Bu nedenle itirazcının dilekçesine eklediği seçmen listeleri örnekleriyle mahalle muhtarlarının düzenledikleri il seçim kurulunca yeterli ve geçerli bir belge olarak sayılmamış olması isabetlidir. YSKK16.1.1974/359

YARGITAY KARAR ÖZETLERİ

1) Sanığın yaşı nedeniyle seçmen yeterliği bulunmadığının anlaşılmasına göre eyleminin 298 sayılı yasanın 160/2. maddesi kapsamında olduğu gözetilmeden, sanığın da 164/1. maddesi ile hükümlendirilmesi, bozmayı gerektirmiştir. (Yargıtay 8.CD. E. 1986/4200, K. 1986/4920, T. 16.10.1986)

2) 1992 yerel seçimlerinde her iki sandık seçmen listesinde de kaydı bulunan sanığın, 153 nolu sandıkta oyunu kullandıktan sonra aynı salonda bulunan 152 nolu sandıkta mükerrer oy vermek üzere sıraya girdiği de dikkati çekerek görevlilerce müdahale edildiği ve eylem bu aşamada kaldığından; sanığın eylemi, eksik teşebbüs safhasına dahi erişmediği cihetle norma uygun suç tipi oluşmadığı için beraatine karar verilmelidir.

1 Kasım 1992 yerel seçimlerinde, her iki sandık seçmen listesinde de kaydı bulunan sanığın; Bağcılar Yıldıztepe Mahallesi 153 nolu sandıkta oyunu kullandıktan sonra, ikinci defa 152 nolu sandıkta mükerrer oy vermek üzere sıraya girdiği esnada, her iki sandığın aynı salonda bulunması nedeniyle dikkati çekerek görevlilerce kendisine müdahale edildiği, eylemin bu aşamada kaldığı anlaşılmış, her ne kadar 298 sayılı Kanunun 160. maddesinde (teşebbüs hali) dahi müeyyideye bağlanmış ise de sanığın bu suçun icrai hareketlerine henüz başlayamadığı, müşahede edilen davranışlarının ancak ihzari hareketler olarak değerlendirilebileceği, eksik teşebbüs safhasına dahi erişmediği cihetle norma uygun suç tipi oluşmadığından beraatine hükmedilmesi uygun olacak iken yazılı şekilde ceza hükmü tesisi, bozmayı gerektirmiş, sanığın temyiz itirazları bu itibarla yerinde görülmüş olduğundan hükmün bu sebeplerden dolayı istem hilafına BOZULMASINA, 17.2.1994 gününde oybirliği ile karar verildi. **(Yargıtay 8.CD. E. 1994/358, K. 1994/1484, T. 17.02.1994)**

3) Seçmen listesine isteği dışında iki ayrı yerde kaydedildiği anlaşılan sanığın, seçim günü oyunu kullandıktan sonra eşinin baskı ve yönlendirme niteliğinde olan sözleri üzerine mükerrer oy kullandığı anlaşılmakla; oluşa, sanığın içerisinde bulunduğu aile yapısı ve çevre koşulları göz önüne alınarak suç kastının bulunmadığı gözetilip beraatine karar verilmesi gerekir.

Seçmen listesine isteği dışında iki ayrı yerde kaydedildiği anlaşılan sanığın, seçim günü Beşpınar köyünde oyunu kullandıktan sonra eşi M.'nin baskı ve yönlendirme niteliğinde olan sözleri üzerine mükerrer oy kullandığı anlaşılmakla; oluşa, sanığın içerisinde bulunduğu aile yapısı ve çevre koşulları göz önüne alınarak suç kastının bulunmadığı gözetilip beraatine karar verilmesi gerekirken yazılı şekilde mahkumiyet hükmü kurulması,

Bozmayı gerektirmiş sanığın temyiz itirazları bu itibarla yerinde görülmüş olduğundan hükmün bu sebepten dolayı istek gibi BOZULMASINA, 13.09.2005 tarihinde oybirliği ile karar verildi. **(Yargıtay 8.CD. E. 2003/14116, K. 2005/8113, T. 13.09.2005)**

4) Sandık başında müdahale ve ihtara riayetsizlik suçunun oluşumu için failin, bir sandıkta oy verdikten sonra başka bir sandıkta da oy vermesinin veya buna kalkışmasının gerekmesine göre, olay tarihinde iki kez oy kullanan sanığın eyleminde atılı suçun unsurlarının bulunmadığı gözetilmeden, bu suçtan mahkumiyetine karar verilmesi isabetsizdir.

298 s. Kanunun 160. maddesinin 3. fıkrasındaki suçun oluşumu için failin, bir sandıkta oy verdikten sonra başka bir sandıkta da oy vermesinin veya buna kalkışmasının gerekmesine göre, olay tarihinde Gülçatı köyündeki 76 numaralı sandıkta, 223. ve 252. sıralarda iki kez oy kullanan sanığın eyleminde atılı suçun unsurlarının bulunmadığı gözetilmeden, bu suçtan yazılı şekilde mahkumiyetine karar verilmesi,

Bozmayı gerektirmiş, sanık müdafiinin temyiz itirazları bu sebeple yerinde görülmüş olduğundan hükmün bu sebepten dolayı BOZULMASINA, 14.12.2005 tarihinde oybirliği ile karar verildi. **(Yargıtay 8.CD. E. 2004/7236, K. 2005/12020, T. 14.12.2005)**

5) Sanık iki ayrı sandıkta oy kullanmıştır. Bu durumda sanığın mükerrer oy kullanma suçunu oluşturduğunun gözetilmesi ve sadece ceza yasası değil özel yasaya göre cezalandırılması gerekir.

Sanığın 238 ve 240 numaralı sandıklarda oy kullanması şeklinde gerçekleşen eyleminin 5237 sayılı TCK'nın 42. maddesi uyarınca mükerrer oy kullanma suçunu oluşturduğu ve yalnızca 298 sayılı Yasa'nın 160/3. madde ve fıkrası yollamasıyla aynı maddenin 2. fıkrasına göre cezalandırılması gerektiği gözetilmeden, ayrıca anılan Yasa'nın 144/1. madde ve fıkrası uyarınca da mahkumiyet hükmü kurulması suretiyle fazla ceza tayini,

Bozmayı gerektirmiş, sanık müdafiinin temyiz itirazları bu nedenle yerinde görülmüş olduğundan, hükmün CMUK'nun 321. maddesi gereğince BOZULMASINA, 12.11.2007 gününde oybirliği ile karar verildi. **(Yargıtay 8.CD. E. 2006/9344, K. 2007/7575, T. 12.11.2007)**

6) Sanığın oy kullandıktan sonra seçmen kütüğüne mükerrer olarak kaydedilmiş olmasından yararlanarak ayrıca başka sandıkta da oy kullandığı saptanmıştır. Bu eylem, mükerrer oy kullanma suç tipine uygundur. Bu itibarla, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı itirazının reddine karar verilmelidir.**(Yargıtay CGK. E. 2008/8-44, K. 2008/39, T. 26.02.2008)**

7) 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun' un ilgili maddesinde hapis cezası yanında para cezası öngörülmediğinden sadece hapis cezasına hükmedilmesi zorunluluğu yasaya aykırı görüldüğünden hükmün bozulmasına, ancak, bu aykırılığın düzeltilmesi mümkün bulunduğundan, hükmün düzeltilerek onanmasına karar verilmiştir. (Yargıtay 8.CD. E. 2008/10668, K. 2010/10900, T. 29.09.2010)

Oy sandığı üzerinde suçlar:

Madde 161 – (Değişik: 17/5/1979 - 2234/1 md.)

(Değişik birinci fıkra: 23/1/2008-5728/307 md.) Usulüne aykırı olarak veya yetkisi olmadığı halde her ne sebep ve maksatla olursa olsun oy sandığının yerini değiştirenler, yerinden kaldıranlar, oy sandığını açan, çalan veya tahrip eden veya içindeki veya içinden çıkan oy zarflarını alan, çalan veya değiştiren kimse üç yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

Bu fiil ve hareketler, cebir veya şiddet veya hileyle işlendiği takdirde hükmedilecek ceza bir misli artırılarak hükmolunur.

YARGITAY KARAR ÖZETLERİ

1) Yerel seçimlerde sandıkta sandık başkanı olarak görev yapan M...'un sayım işlerini yapıp tutanakları tuttuktan sonra kendisini ilçe seçim kuruluna götürmeleri amacıyla Jandarmayı aradığı, ancak diğer sandık bölgelerinde çıkan olaylar sebebiyle Jandarmanın gecikmesi ve sanık A...'in ısrarları üzerine başka şansı kalmayan müştekinin sanıklar A..., H..., E...'in bulunduğu araca binip köyden ayrılıp yaklaşık 500 metre kadar gittiklerinde sanık A.'ın bulunduğu aracın selektör yapması üzerine durdukları ve sanık A.'in giderek A. ile konuşmasından sonra A.'ın açık olan araç kapısından müştekinin kucağında içinde oy pusulaları ve tutanakların bulunduğu seçim torbasını zor kullanarak alıp götürmesi şeklinde gelişen olayda sanıkların fikir ve eylem birliği içinde gerçekleştirdikleri eylemlerinin 298 sayılı Kanun'un 161. maddesindeki yaptırıma bağlanan suçu oluşturduğu anlaşılmaktadır. (Yargıtay 8.CD. E. 2010/12982, K. 2010/13927, T. 09.12.2010)

Siyasi partilerle bağımsız adayların oy pusulaları üzerinde işlenecek suçlar

Madde 162 – (Değişik: 10/6/1983 - 2839/56 md.) Siyasi partilerin veya bağımsız adayların oy pusulalarını veya seçime müteallik her türlü evrakı zapt veya imha eden veya bozan veya oy verme yerine götürülmelerine veya dağıtılmalarına mani olanlar bir yıldan üç yıla kadar hapis cezasıyla cezalandırılırlar.

Bu filler cebir veya şiddet veya tehdit veya hile ile veya içlerinden biri silahlı olan birden fazla kimseler tarafından veyahut meskene veya siyasi parti binalarına her ne suretle olursa olsun girerek işlenirse bu maddede yazılı cezalar bir misli eklenerek hükmolunur.

Bu fiiller resmi sıfatı haiz olanlar tarafından işlendiği takdirde yukarıki fıkrada yazılı ceza verilir.

Kurul başkan ve üyelerinin seçim işlerini bozması:

Madde 163 – (Değişik: 17/5/1979 - 2234/1 md.)

(Değişik birinci fıkra: 23/1/2008-5728/308 md.)

Seçim kurulları başkan ve üyelerinden herhangi biri kanuna aykırı hareketleriyle seçim muamelelerinin yapılmasını ve oy verilmesini kısmen veya tamamen imkânsız kılar yahut seçimlerin butlanına bilerek sebebiyet verirse, iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

Bunlar seçim neticelerini ilan etmezler, tutanağı asmazlar veya kanunen vermeye mecbur oldukları tutanak suretlerini vermezlerse aynı ceza ile cezalandırılırlar.

Oy Verme Sonucuna Tesir Edecek Haller:

Madde 164 – (Değişik: 23/1/2008-5728/309 md.)

1. Her kim, sandık başında seçmenlerin imzalarını koydukları sandık seçmen listesine gelmeyenler adına sahte imza atmak, mühür koymak veya parmak basmak gibi hileli bir hareket ile sandığa oy atar veya attırır ise üç yıldan beş yıla kadar hapis ve bin günden beşbin güne kadar adlî para cezasıyla cezalandırılır.

2. Bu fiil sandık başkan ve üyeleri ile resmi memurlar tarafından işlendiği takdirde, yukarıdaki fıkrada yazılı cezaya yarısı eklenerek hükmolunur.

3. Her kim, herhangi bir şekilde seçimin neticesini tağyir eder veya ettirir veya seçim tutanaklarını tamamen veya kısmen sahte olarak tanzim veya tahrif eder veya ettirirse, beş yıldan sekiz yıla kadar hapis cezasıyla cezalandırılır.

4. Yukarıdaki fıkrada yazılı fiil ve hareketler, kurul başkan ve üyeleri ve resmi memurlar tarafından işlendiği takdirde haklarında verilecek ceza beş yıldan on yıla kadar hapistir.

5. **(Mülga birinci paragraf: 13/3/2008-5749/15 md.)**

Her kim, kurulları, üçüncü fıkrada yazılı fiilleri işlemeye, herhangi bir suretle icbar ederse üçüncü fıkrada yazılı ceza üçte birden yarıya kadar artırılarak hükmolunur.

Eğer bu fiil kurul mensuplarına herhangi bir suretle menfaat temini veya vaadi suretiyle meydana gelmiş ise, kurul mensuplarıyla menfaat temin veya vadedenler hakkında dördüncü fıkrada yazılı ceza üçte birden yarısına kadar eklenerek hükmolunur.

İtirazları ve şikayetleri kabul etmemek:

Madde 165 – (Değişik: 23/1/2008-5728/310 md.)

Bu Kanunla kendilerine şikâyet ve itiraz yetkisi tanınanların bu yoldaki müracaatlarını tutanağa geçirmeye mecbur oldukları ahvalde tutanağa geçirmeyi reddeden kurul başkan ve üyeleri bir yıla kadar hapis cezasıyla cezalandırılır.

Kötü niyetle itiraz:

Madde 166 – (Değişik: 23/1/2008-5728/311 md.)

Seçim sonunda seçilenlere verilen tutanaklara veya seçilenlerin yeterliğine makbul bir sebep olmaksızın ve kötü niyetle itiraz edenlere, itirazı reddeden merciin ihbarı üzerine bin Türk Lirasından beşbin Türk Lirasına kadar idarî para cezası verilir.

Kötü niyetle şikayet:

Madde 167 – Oy vermenin yolunda cereyanını veya seçim kurullarının vazifelerini selametle görmelerini yahut sayım neticelerini geciktirmek gibi kötü niyetle şikayet ve itirazda bulunanlar hakkında yukarıki madde hükmü uygulanır.

Çeşitli hükümler:

Madde 168 – (Değişik: 10/6/1983 - 2839/58 md.)

Kurullarca düzenlenen ve oy verme ve seçim neticelerini gösteren tutanakların asılı suretlerini yırtan, bozan, kaldıran kimse hakkında altı aydan bir yıla kadar hapis cezası verilir.

Resmi makamların bildirilerine karşı işlenen suçlar:

Madde 169 – (Değişik: 10/6/1983 - 2839/59 md.)

Her kim, seçim muamelelerine ait olmak üzere mercileri tarafından yayınlanan beyanname ve tebliğlerin, ilan ve asılmasına mani olur veya bunları yırtar veya bozar veya kaldırırsa üç aydan altı aya kadar hapis cezasıyla cezalandırılır.

İçki yasağına aykırı hareketler:

Madde 170 – (Değişik: 10/6/1983 - 2839/60 md.)

Oy verme günü, oy verme müddetince, umuma açık yerlerde ispirtolu içki verenler, satanlar veya içenler veya herhangi bir suretle açık veya kapalı şişelerde ispirtolu içki satanlar veya alanlar üç aydan altı aya kadar hapis cezasıyla cezalandırılırlar.

YARGITAY KARAR ÖZETLERİ

1) Seçim günü oy verme süresi sona erdikten sonra içki satışı yapan sanığın atılı suçtan beraatı gerekir.

298 sayılı Yasanın 89. maddesinde "oy verme süresi", 170. maddesinde ise "içki yasağına aykırı hareketler" düzenlenmiş olup; andan maddelerin açık hükümleri karşısında, seçim günü oy verme süresi sona erdikten sonra İçki satışı yapan sanığın atılı suçtan beraatı yerine yazılı şekilde mahkumiyetine karar verilmesi ile kabul ve uygulamaya göre de; 8.1.2003 gün ve 4786 sayılı Yasanın suç tarihinde yürürlükte olmadığı gözetilmeden, ödenmeyen para cezasına gecikme zammı uygulanmasına karar verilmesi,

Bozmayı gerektirmiş sanığın temyiz itirazları bu itibarla yerinde görülmüş olduğundan hükmün bu sebeplerden dolayı istem gibi BOZULMASINA, bozma kararının CMUK.nun 325. maddesi uyarınca hükmü temyiz etmeyen diğer sanıklara da teşmiline, 18.4.2005 gününde oybirliği ile karar verildi. **(Yargıtay 8.CD. E. 2003/13406, K. 2005/2363, T. 18.04.2005)**

Silah taşıyanlar:

Madde 171 – (Değişik: 23/1/2008-5728/312 md.)

79 uncu maddenin koyduğu silâh taşıma yasağına aykırı hareket edenler hakkında, fiilleri daha ağır cezayı gerektiren bir suç oluşturmadığı takdirde, yirmibeş günden az olmamak üzere adlî para cezasına hükmolunur. Fiilin diğer kanunlara göre daha ağır cezayı gerektiren bir suç oluşturması halinde, bu kanunlara göre verilecek ceza üçte biri oranında artırılır.

YARGITAY KARAR ÖZETLERİ

1) 298 sayılı Yasada; oy verme günü emniyet ve asayişi korumakla görevli olanlar dışında silah taşıyanlara, 6136 sayılı yasa hükümleri saklı kalmak koşuluyla 2500 liradan 10.000 liraya kadar ağır para cezası hükmolunacağı belirlenmiş olup, ağır para cezası cürüm olduğundan ve cürümde kullanılan eşyanın zoralımına karar verilmesi gerektiğinden, oy verme günü ruhsatlı tabanca taşıyan sanığın tabancasının zoralımına karar verilmelidir. (Yargıtay CGK. E. 1993/8-244, K. 1993/261, T. 18.10.1993)

2) Seçim günü taşıma ruhsatlı silahın taşınmış olması 298 sayılı Yasada yaptırıma bağlanan bir suç olduğundan, silahın zoralımına karar verilmelidir.

Sanığın, 298 sayılı Yasanın 79. maddesine aykırı olarak seçim günü taşıma ruhsatlı silahını taşımış olması, aynı yasanın 171. maddesi uyarınca yaptırıma bağlanan bir suç olduğundan, bu nedenle silahın zoralımına karar verilmesi gerekirken, oluşa ve dosya içeriğine uymayan bir gerekçeyle iadesine karar verilmesi,

Bozmayı gerektirmiş, C. Savcısının temyiz itirazları bu itibarla yerinde görülmüş olduğundan hükmün bu sebepten dolayı istem gibi BOZULMASINA, 22/03/2000 gününde oybirliği ile karar verildi. **(Yargıtay 8.CD. E. 2000/3319, K. 2000/4672, T. 22.03.2000)**

3) Sanığın 298 sayılı Yasada sayılan görevlilerden olmadığı ve seçim yasağı saati dolmadığı halde ruhsatlı silahını taşırken yakalandığı ve 298 Sayılı Yasada tanımını bulan suç oluştuğu halde, tabancanın zoralımı yerine sanığa iadesine karar verilmesi yasaya aykırı görüldüğünden; hükmün CMUK.'nun 321. maddesi gereğince istem gibi BOZULMASINA, ancak bu aykırılığın CMUK.'nun 322. maddesine göre düzeltilmesi mümkün bulunduğundan, sanığa ait taşıma ruhsatlı silahın TCK.'nun 36. maddesi uyarınca denilmek suretiyle hükmün istem gibi DÜZELTİLEREK ONANMASINA, 18.06.2001 gününde oybirliği ile karar verildi. (Yargıtay 8.CD. E. 2000/23676, K. 2001/12010, T. 18.06.2001)

4) Geçici köy korucusu ve köy muhtarı olan sanığın, olay günü sandık görevlisi olması nedeniyle seçim evrakını İl Seçim Kurulu'na götürdüğü sırada, bölgenin özellikleri de dikkate alındığında, evrakı güven içinde il merkezine ulaştırmak amacına da matuf biçimde ruhsatlı tabancasını taşıdığı ve Valilik binasına girerken de orada bulunan emniyet mensuplarına teslim ettiği anlaşılmakla; olayda 298 sayılı Yasa'nın 79. maddesi delaletiyle 171. maddesinde yazılı "oy verme gününde silah taşıma" suçunun kasıt öğesinin oluşmadığı gözetilerek beraat kararı verilmelidir. (Yargıtay 8.CD. E. 2003/13275, K. 2005/2359, T. 18.04.2005)

Kovuşturma usullerine aykırı hareket

Madde 172 – Kovuşturma ve soruşturma usullerini gösteren maddedeki yasaklara aykırı hareket edenler hakkında altı aydan bir seneye kadar hapis cezası hükmolunur.

SEKİZİNCİ BÖLÜM[49]
Soruşturma ve Kovuşturma Usul ve Şekilleri

Soruşturma ve kovuşturma zamanı[50]

Madde 173 – (Değişik: 23/1/2008-5728/313 md.)

Seçim işleriyle görevlendirilenlerin oy verme günü ile bundan önceki yirmi dört saat içinde işledikleri bu Kanunda yazılı seçim suçlarından ötürü bağlı bulundukları kurullarca düzenlenmesi gereken seçim tutanaklarının tanzim edildiğinin ertesi günü soruşturma başlatılır.

Bu süre içinde ağır ceza mahkemesinin görevine giren suçlarla asliye ceza mahkemesinin görevine giren suçüstü hali, infazı gerektiren hükümler ve merciinden verilmiş tutuklama kararı veya yakalama emri dışında başka hiçbir sebepten dolayı bir seçmen hakkında soruşturma ve kovuşturma yapılamaz ve oy verme günü ile ondan önceki üç gün içerisinde seçmenin hürriyetini ve oy verme imkânını kaldıracak veya tahdid edecek idarî ve malî hiçbir tedbir alınamaz.

Genel hükümlerin uygulanması:

Madde 174 – (Değişik: 23/1/2008-5728/314 md.)

Bu Kanunda yazılı suçlardan birini işleyenler veya bu Kanunun uygulanmasına taalluk edip de genel hükümlere göre cezalandırılmaları gerekenlerin sıfat ve memuriyetleri ne olursa olsun haklarında umumi hükümler dairesinde soruşturma ve kovuşturma yapılır.

Valiler hakkındaki soruşturma Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı veya Cumhuriyet Başsavcıvekili; kovuşturma ise Yargıtayın ilgili ceza dairesi tarafından umumi hükümlere göre yapılır.

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı soruşturmayı Yargıtay Cumhuriyet savcılarına da yaptırabilir. Ancak, kamu davasını açmak veya kovuşturmaya yer olmadığına dair karar vermek yetkisi Cumhuriyet Başsavcısına aittir.

---

[49] Bu bölüm başlığı "Kovuşturma Usul ve Şekilleri" iken, 23/1/2008 tarihli ve 5728 sayılı Kanunun 313 üncü maddesiyle metne işlendiği şekilde değiştirilmiştir.

[50] Bu madde başlığı "Kovuşturma ve soruşturma zamanı:" iken, 23/1/2008 tarihli ve 5728 sayılı Kanunun 313 üncü maddesiyle metne işlendiği şekilde değiştirilmiştir.

Soruşturma sırasında Başsavcı tarafından istenilen yakalama emri, tutuklama, tahliye, elkoyma ve aramaya Yargıtay ilgili ceza dairesi başkanı tarafından karar verilir. Bu kararlara karşı yapılan itirazları ise, numara itibariyle izleyen ceza dairesi inceler. Son numaralı daire başkanının kararı söz konusu ise, itirazları inceleme yetkisi Birinci Ceza Dairesine aittir.

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı tarafından verilen kovuşturmaya yer olmadığına dair karara yapılan itirazı, soruşturma konusu suçun en ağırına bakmakla görevli ceza dairesini numara itibariyle izleyen ceza dairesi başkanı inceler. Soruşturma konusu suç, son numaralı ceza dairesinin görevine giriyorsa, itirazı inceleme yetkisi Birinci Ceza Dairesi Başkanına aittir.

Kaymakamlar hakkında soruşturma yapmaya ve kamu davası açmaya il Cumhuriyet başsavcısı veya başsavcıvekili ve kovuşturma yapmaya il ağır ceza mahkemesi yetkilidir.

Hâkimler ve Savcılar Kanunu hükümleri mahfuzdur.

İlgili kimseler ve siyasi partiler, Ceza Muhakemesi Kanunu gereğince kamu davasına katılabilirler.

İdarî para cezasına karar verme yetkisi[51]

Madde 175 – (Değişik: 23/1/2008-5728/315 md.)

Bu Kanun hükümlerine göre idarî para cezasına karar vermeye Cumhuriyet savcısı yetkilidir.

Seçim zamanında cevap hakkı:

Madde 176 – Seçim süresi içinde özel ve tüzel kişilerin haysiyet ve şerefine dokunan veya menfaatini bozan yahut kendileriyle ilgili hakikate aykırı hareketler, düşünceler ve sözler izafesi suretiyle açık veya kapalı şekilde bir mevkutede yapılan yayından dolayı o özel ve tüzel kişiler 9/6/2004 tarihli ve 5187 sayılı Basın Kanununun 14 üncü maddesine göre cevap vermek veya düzeltme istemek hakkına sahiptirler.[52]

Özel ve tüzel kişiler cevap ve düzeltmeyi bulundukları yerin sulh yargıcına da verebilirler. Ücretini öderlerse metin telgrafla da bildirilir.

Ancak oy verme gününden önceki 7 nci günden sonra sulh yargıcının kararı ile yetinilir.

Yukardaki fıkralara riayet etmiyenler hakkında Basın Kanununun hükümleri uygulanır.

---

[51] Bu madde başlığı "Kovuşturma usulü:" iken, 23/1/2008 tarihli ve 5728 sayılı Kanunun 315 inci maddesiyle metne işlendiği şekilde değiştirilmiştir.

[52] 23/1/2008 tarihli ve 5728 sayılı Kanunun 316 ncı maddesiyle bu fıkrada yer alan "5680 sayılı kanunun 143 sayılı kanunla değiştirilen 19 uncu" ibaresi "9/6/2004 tarihli ve 5187 sayılı Basın Kanununun 14 üncü" şeklinde değiştirilmiş ve metne işlenmiştir.

Kurulda görevli yargıcın bakamıyacağı davalar:

Madde 177 – İl ve ilçe seçim kurulu başkan ve üyeliklerini yapan yargıçlar kendi çevreleri içinde vukua gelecek seçim suçlarına mütaallik davalara bakamazlar.

Aynı mahalde bu davaları görecek başka yargıçlar bulunmaması veya mahkemenin teşekkül edememesi halinde mezkür davalara bu mahalle en yakın yargı çevresinde bulunan aynı derecedeki mahkeme veya vazifeli yargıç tarafından bakılır.

YÜKSEK SEÇİM KURULU KARAR ÖZETLERİ

1) Hakimin davaya bakamaması ve reddi müesseselerinin Yüksek Seçim Kurulu Başkanı, Başkanvekili ve Üyeleri için uygulanmasına olanak bulunmadığından, Kurul Başkanının Kuruldan çekilmesi isteminin reddine karar verilmelidir. YSKK. 4.10.2003/833

Tutanakların delil kıymeti:

Madde 178 – (Mülga: 23/1/2008-5728/578 md.)

Seçim suçu:

Madde 179 – Bu kanuna göre seçim suçundan maksat, seçim işlerinde bu kanun hükümleri uyarınca görevlendirilmiş bulunan kimselerin bu görevleri dolayısiyle işlemiş oldukları fiil ve hareketlerle her kim tarafından işlenirse işlensin bu kanuna aykırı bulunan fiil ve hareketlerdir.

Dava süresi:

Madde 180 – (Değişik: 17/5/1979 - 2234/1 md.)

(Değişik: 10/6/1983 - 2839/61 md.) Seçim suçlarından doğan kamu davası, seçimin bittiği tarihten itibaren altı ay içinde açılmadığı takdirde kovuşturma yapılamaz. [53]

Kamu davasının açılması izin veya karar alınmasına bağlı olan suçlarda izin veya kararın alınması için yapılan müracaat tarihi ile izin veya kararın verildiği tarih arasında geçen süre dava süresi hesabına katılmaz. Ancak, bu süre üç ayı geçemez.

YÜKSEK SEÇİM KURULU KARAR ÖZETLERİ

1) 298 sayılı Kanunun 179 uncu maddesinde tanımlanan ve anılan kanunun 133-172 nci maddelerinde düzenlenen seçim suçlarıyla ilgili dava süresi aynı kanunun 180 inci maddesinde iki yıl olarak düzenlenmişken, 4381 sayılı Kanunda üç ayla sınırlandırılmıştır. YSKK. 23.10.1999/157

---

[53] 4/7/2012 tarihli ve 6353 sayılı Kanunun 3 üncü maddesiyle, bu fıkrada yer alan "iki yıl" ibaresi "altı ay" şeklinde değiştirilmiştir.

DOKUZUNCU BÖLÜM
Çeşitli Hükümler

Seçim giderleri:

Madde 181 – (Değişik: 17/5/1979 - 2234/1 md.)

Yüksek Seçim Kurulu ve Seçmen Kütüğü Genel Müdürlüğü giderleri ile her türlü seçim işleri giderleri genel bütçeden ödenir. Bunun için gerekli ödenek Adalet Bakanlığı Bütçesi içindeki ayrı bir programda gösterilir.

Bu ödeneğin harcanmasında, birinci derecede ita amiri, Yüksek Seçim Kurulu Başkanıdır. Başkan, yetkilerinin bir kısmını Seçmen Kütüğü Genel Müdürüne devredebilir, Genel Müdürün de diğer görevlilere devretmesine izin verebilir.

Seçim işleri için mahallerinde yapılması gereken her türlü harcamaların ita amiri il ve ilçe seçim kurulları başkanlarıdır.

Ödenecek ücretler:

Madde 182 – (Değişik: 10/9/1987 - 3403/3 md.)

(Değişik: 26/8/1999 - 4448/3 md.) Seçim Kurulu Başkan ve üyeleri ile bu Kanun gereğince görevlendirileceklere ve bu işlerde mesai saatleri içinde ve dışında çalıştırılacak memur ve hizmetlilere, siyasi parti temsilcilerine ve hariçten alınarak çalıştırılacaklara ödenecek gündelikler, gündelik miktarı 600 (altıyüz) gösterge rakamının memur aylık katsayısı ile çarpımı sonucu bulunacak tutarı geçmemek üzere, Yüksek Seçim Kurulunca belirlenir. **(Ek cümle: 13/3/2008-5749/13 md.)** Bakanlar Kurulu bu rakamı Yüksek Seçim Kurulunun görüşünü alarak, dört katına kadar artırmaya yetkilidir. Bu ödemeler herhangi bir vergiye tabi tutulmaz. [54]

Bulundukları yerin haricinde bir mahalle gönderileceklerin yol masrafları Harcırah Kanunu hükümlerine göre verilir.

YÜKSEK SEÇİM KURULU KARAR ÖZETLERİ

1) Seçim kurulları başkanlıklarınca seçim işleri ile ilgili yaptırılacak bütün tebliğ işlemlerinin hukuki nitelik bakımından ivedi işlerden olması dolayısıyle, bu kurullar başkanlarının gerekli gördüğü hallerde, mülkiye amirlerinin tebliğ işlerini zabıta amir ve memurları eliyle sağlaması gerekir. YSKK. 12.5.1973/324

---

[54] 23/6/2008 tarihli ve 2008/13851 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile; bu fıkradaki gündelik miktarının hesaplanmasında dikkate alınan 600 (altıyüz) gösterge rakamının Yüksek Seçim Kurulu Başkan ve üyeleri için 2000 (ikibin)'e, diğerleri için 1000 (bin)'e yükseltilmesi hüküm altına alınmıştır.

Satın alma ve avans:

Madde 183 – (Değişik: 17/5/1979 - 2234/1 md.)

Bu Kanun gereğince yapılacak işler için lüzumlu satın alma ve kiralama işleri 2490 sayılı Kanuna tabi olmaksızın yapılabilir. İlan zorunlu değildir.

Her çeşit seçim giderleri için il ve ilçe adalet daireleri mutemetlerine il ve ilçe seçim kurulları başkanlarının tasvibi ile ayrıca yüzbin liraya kadar avans verilebilir. Bu had içinde kalmak üzere mahsup edilen miktara kadar yeniden avans verilebilir.

Yüksek Seçim Kurulu, gerekli gördüğü ahvalde avans miktarını artırabilir.

(Ek: 23/5/1987 - 3377/5 md.) Bu Kanun gereğince yapılacak işler için lüzumlu her türlü satın alma, hizmet, yapım, kiralama ve taşıma işleri 2886 sayılı Devlet İhale Kanununa tabi olmaksızın yapılabilir. İlan zorunlu değildir.

Seçim eşyasının muhafazası:

Madde 184 – İl, ilçe ve sandık kurullarına ait mühürler, seçim işlemlerine taallük eden tutanaklar, matbu defterler veya sair evrak il, ilçe adalet daireleri emanet memurluklarında ve oy sandıklariyle kapalı oy verme yerlerinin eşya ve malzemesi köylerde muhtarlıklarca ve kasaba ve şehirlerde belediyelerce muhafaza olunur.

YÜKSEK SEÇİM KURULU KARAR ÖZETLERİ

1) Seçimle ilgili her türlü evrak Yüksek Seçim Kurulunun istemi olmadıkça hiçbir yere gönderilemez. YSKK. 18.2.1975/37

Muaflık:

Madde 185 – Bu kanunun uygulanmasında, yapılacak müracaatlara ait her türlü evrak ve vesikalar ile kurullarca verilecek kararlar resim ve harçtan muaftır.

Siyasi partilerin kağıt ihtiyacı:

Madde 186 – Siyasi partiler oy pusulası ve propaganda işleri için ihtiyaç duydukları kağıdı Devlet fabrikalarından veya Devlet sermayesinin iştiraki olan fabrikalardan temin etmek isterlerse bedeli kendileri tarafından ödenmek şartiyle Yüksek Seçim Kurulu, partilerin bu isteklerini yerine getirir.

Yüksek Seçim Kurulunun bu konuda, resmi makamlar ve fabrikalar nezdinde, yapacağı talepler süratle ve her şeye tercihli olarak yerine getirilir.

Yüksek Seçim Kurulunca Yapılacak İşlemler:

Ek Madde 1 – (Ek: 13/2/1965 - 533/10 md; Değişik: 24/3/1973 - 1700/1 md.)

Yüksek Seçim Kurulu tarafından, Türkiye Radyoları vasıtasiyle, haber yayınları saatinde veya başka uygun saatlerde yayımlanacak bildirilerle; vatandaşın ilgisi uyandırılmak ve kendisine seçmen olmanın görev ve yetkileri hatırlatılmak suretiyle; daimi seçmen kütüklerinin düzenlenmesi, ilk sayım ve yazım işlerinin yapılması, yeniden yapılacak yazım işlemleri, denetlemeler, sandık seçmen listelerinin düzenlenmesi, askıya çıkarılması ve askıdan indirilmesi, itiraz ve ilave kayıt işlemlerinin ne şekilde yapılacağı, seçmen kartlarının dağıtılması ve oy verme konusunda yapılacak işlemler, sair lüzum görülen hususlarla birlikte, süreler de belirtilerek duyurulur.

Ayrıca, il ve ilçe seçim kurulları tarafından alışılmış yayın araçları ile, halkın ilgisini uyandıracak aynı nitelikteki bildirilerle keyfiyet ilan olunur.

Yüksek Seçim Kurulunun ve il seçim kurullarının bu konudaki her türlü bildirilerinden Türkiye Radyolarınca ücret alınmaz.

Her seçmenin, kütüklere ve bunlara uygun olarak sandık seçmen listelerine eksiksiz geçmesi seçmen kartlarının dağıtılmasının tam yapılması, ilkesine uygun olarak, Yüksek Seçim Kurulu, her konuda yapılacak işlemleri, yayımlayacağı genelgelerle gösterir. İl ve ilçe seçim kurulu başkanları da, bu ilke ve Yüksek Seçim Kurulunun genelgeleri doğrultusunda, bölgelerindeki görevlilerin eğitimini ve görevlerini yapmalarını sağlarlar.

Ek Madde 2 – (Ek: 14/7/1965 - 656/14 md.)

Yüksek Seçim Kurulunca kanun hükmünce radyolarla yayınlanması zorunlu olan veya gerekli görülen her türlü konularda ve il seçim kurulları tarafından kanun hükmünce kendi illeri radyolarında yayınlanması zorunlu olan veya gerekli görülen konularda, yapılacak radyo yayınlarından, Türkiye'de yayın yapan radyolarda ücret alınmaz.

Ek Madde 3 – (Ek: 14/7/1965 - 656/14 md.)

Yüksek Seçim Kurulunca gerekli gösterilecek ilçe ve seçimlerde, seçimlerin başlangıcından ilçe birleştirme tutanağının düzenlenmesine kadar, ilçe seçim kurulu başkanlarının esas hakimlik görevleri, hakimin tayin edeceği ölçü ve şekilde tamamen veya kısmen, Yüksek Hakimler Kurulunca, yetki verilecek başka hakimlere gördürülür.

Ek Madde 4 – (Ek: 17/5/1979 - 2234/2 md.)

Yüksek Seçim Kurulu, zorunlu gördüğü takdirde, adaylığa müracaat tarihi, müracaatların incelenmesi, adaylığa karşı itiraz, itirazların karara bağlanması, adayların geçici ve kesin ilanı gibi seçim işlemleri için bu Kanunda veya başka kanunlarda öngörülen tarihleri ve süreleri değiştirebilir. Yüksek Seçim Kurulu bu kararını gerekçesiyle birlikte derhal ilan eder. Şu kadar ki,

süre ve tarihlerde değişiklik yapma yetkisi, siyasi partilerce gösterilecek adaylar hakkında kullanılamaz.

Ek Madde 5 – (Ek: 28/3/1986 - 3270/25 md.)

Anayasa değişikliklerine ilişkin kanunların halk oyuna sunulmasında kullanılacak olan oy pusulalarının şekli; oy verme, oyların sayım ve dökümü, geçersiz oyların tespiti, sonuçların tutanağa geçirilmesi, ilçe, il ve Yüksek Seçim Kurulunca yapılacak birleştirme işlemleri; halk oyuna sunulan kanunla ilgili Türkiye Büyük Millet Meclisindeki çoğunluk ve azınlık görüşleri ile Cumhurbaşkanının görüşünün ve halk oyu sonuçlarının Türkiye Radyo ve Televizyonları aracılığı ile seçmenlere açıklanması ilkeleri bu Kanunda yer alan benzer hükümler dikkate alınarak Yüksek Seçim Kurulunca tespit ve ilan edilir.

Ek Madde 6 – (Ek: 19/2/1987 - 3330/7 md.)

Milli Bayramlar, kurtuluş günleri, Cumhurbaşkanının karşılanması ve uğurlanması ile yabancı Devlet ve Hükümet Başkanlarının ve bakanların resmen ülkemizi ziyaretleri sebebiyle yapılacak karşılama, ağırlama ve uğurlama, adli yıl ile üniversitelerin, uluslararası toplantı ve fuarların açılış törenlerinde ve tabii afet hallerinde bu Kanunda yer alan yasaklar uygulanmaz.

Seçim propagandasının başlangıç tarihinden oy verme gününü takip eden güne kadar olan süre içinde 62 nci maddede sayılan bütün daire, teşekkül ve müesseselerle Bankalar Kanununa tabi teşekküllerin kanun veya bir idari tasarruf gereği yapacakları mutad ticari, iktisadi ve pazarlama faaliyetleri, vatandaşın oyuna tesir etmek maksadına müteveccih olmadıkça, 63 ve 64 üncü maddelerde belirtilen yasak hükümleri uygulanmaz.

Ek Madde 7 – (Ek: 15/3/1990 - 3617/1 md.)

Yüksek mahkeme üyeleri, hâkimler, savcılar ve bu meslekten sayılanlar ile Subay ve Astsubaylar hariç olmak üzere; milletvekili ve mahalli idareler genel ve ara seçimlerinde aday ve aday adayı olan Devlet memurları ve diğer kamu görevlileri, adaylığı veya seçimi kaybetmeleri halinde, Yüksek Seçim Kurulunca seçim sonuçlarının ilanını takip eden bir ay içinde müracaat etmeleri kaydıyla eski görevlerine veya kazanılmış hak aylık derecelerindeki başka bir göreve dönebilirler.[55]

Ek Madde 8 – (Ek: 13/3/2008 - 5749/14 md.)

Bu Kanunda ve diğer mevzuatta 298 sayılı Kanunun 94 üncü maddesinin (II) numaralı fıkrasına yapılan atıflar, 94/E maddesine yapılmış sayılır.

---

[55] Bu maddede geçen "Subay, Astsubaylar hariç olmak üzere" ibaresi, 22/12/2005 tarihli ve 5435 sayılı Kanunun 47 nci maddesiyle "Yüksek mahkeme üyeleri, hâkimler, savcılar ve bu meslekten sayılanlar ile Subay ve Astsubaylar hariç olmak üzere" şeklinde değiştirilmiş ve metne işlenmiştir.

Ek Madde 9 – (Ek: 8/4/2010-5980/28 md.)

İlçe seçim kurullarından Yüksek Seçim Kuruluna elektronik ortamda gönderilen sandık ölçekli seçim sonuçlarını, talepleri halinde seçime katılan siyasi parti genel merkezlerinin de eş zamanlı olarak izleyebilmeleri ve aynı formatta bilgisayar ortamında saklayabilmeleri için gerekli her türlü tedbir, Yüksek Seçim Kurulu tarafından alınır. Siyasi parti genel merkezleri bu suretle elde ettikleri seçim sonuçlarını, Yüksek Seçim Kurulunca belirlenen süre bitimine kadar kendi teşkilatlarına veya üçüncü şahıslara gönderemez ve kamuoyuna açıklayamaz.

Yüksek Seçim Kurulu, siyasi parti genel merkezlerinin kullanımına açılacak veri tabanları ile ilgili her türlü güvenlik tedbirlerini de alır.

ONUNCU BÖLÜM
Geçici Hükümler

Geçici Madde 1 – Bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren:

A) Üç gün içinde Yüksek Seçim Kurulu teşekkül eder.

B) Yedi gün içinde il ve ilçe seçim kurulları teşkil olunur.

Bundan sonra, kütüklere dair hükümler dairesinde işleme devam olunur.

Geçici Madde 2 – İçişleri Bakanlığı bütçesinin 418 inci bölümündeki seçmen kütük ve kartlarının düzenlenme giderleri ödeneği olan 1 500 000 lira, Adalet Bakanlığı bütçesinin 420 nci bölümüne aktarılır ve eklenir.

Geçici Madde 3 – Bu kanunun 19 uncu ve 23 üncü maddelerindeki, siyasi partilerin onbeş il çevresinde il ve ilçe teşkilatı kurmuş olmaları hükmü saklı kalmak şartiyle, bu teşkilatı altı aydan beri kurmuş ve ilk genel kurul toplantısını yapmış bulunmak kayıtları, bu Kanunun yayınlanmasından sonra yapılacak her türlü seçimlerde bir defaya mahsus olmak üzere aranmaz.

Geçici Madde 4 – 157 sayılı kanunun 2 nci ve 18 inci maddelerine göre, Anayasanın halkoyuna sunulmasında, bu kanun hükümleri uygulanır.

Geçici Madde 5 – (Ek: 16/8/1961 - 347/1 md; Mülga: 27/10/1988 - 3488/1 md)

Geçici Madde 6 – (Ek: 16/8/1961 - 347/1 md; Mülga: 27/10/1988 - 3488/1 md)

Geçici Madde 7 – (Ek: 16/8/1961 - 347/1 md; Mülga: 27/10/1988 - 3488/1 md)

Geçici Madde 8 – (Ek: 16/8/1961 - 347/1 md; Mülga: 27/10/1988 - 3488/1 md)

Geçici Madde 9 – (Ek: 16/8/1961 - 347/1 md; Mülga: 27/10/1988 - 3488/1 md)

Geçici Madde 10 – (Ek: 16/8/1961 - 347/1 md; Mülga: 27/10/1988 - 3488/1 md)

Geçici Madde 11 – (24/3/1973 - 1700/2 md. ile gelen numarasız geçici madde hükmü olup 17/5/1979 - 2234/2 md. ile numarası teselsül ettirilmiştir.)

29 uncu maddede öngörülen, daimi seçmen kütükleri bürolarında görevlendirilecek personel için gerekli kadrolar alınıncaya kadar, bu bürolarca yapılacak hizmetlerde çalıştırılmak üzere, ilçe seçim kurulu başkanları, 33 üncü maddede yazılı yetkiyi kullanabilirler. Bu takdirde, görevlerin nasıl yürütüleceği Yüksek Seçim Kurulu tarafından belli edilir.

Daimi seçmen kütükleri bürolarında görevlendirilecek şef ve memurlarla ilgili atamaların herhangi bir nedenle tamamlanamamış bulunduğu ilçelerde de, yukarıdaki fıkra, hükmü uygulanabilir.

Geçici Madde 12 – (20/2/1979 - 2181/1 md. ile gelen numarasız geçici madde hükmü olup 17/5/1979 - 2234/2 md. ile numarası teselsül ettirilmiştir.)

26/4/1961 tarih ve 298 sayılı Kanunun 24/3/1973 tarih ve 1700 sayılı Kanunla değişik; 35 ve müteakip maddelerine göre bütün Türkiye'de 1979 yılının Mart ve Nisan ayları içinde yapılması gereken seçmen kütüklerinin denetimi bir ay ertelenmiştir. Bu denetim işlemi 1979 yılına münhasır olmak üzere sadece Cumhuriyet Senatosu üçte bir yenileme seçimlerinin yapılacağı (C) Grubu illeri ile boşalan Cumhuriyet Senatosu üyelikleri ve milletvekillikleri için ara seçimi yapılacak illerde yapılır.

Geçici Madde 13 – (Ek: 17/5/1979 - 2234/2 md.)

Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihte görev yapmakta olan Yüksek Seçim Kurulu üyelerinin görevi 1981 yılı Ocak ayına kadar devam eder. 1980 yılının Aralık ayının ilk haftasında Yargıtay ve Danıştay üyeleri arasından ad çekme ile 3'er üye ayrılır. Ad çekme, Yüksek Seçim Kurulu huzurunda, kurul başkanı tarafından yapılır. Başkan ve başkanvekili bu ad çekmeye girmezler.

1981 Ocak ayının ilk haftasında, Yargıtay ve Danıştay Genel Kurullarında, ad çekme sonucunda boşalan 3'er üyelik için seçim yapılır.

Geri kalan üyeliklerin seçimi 1983 Ocak ayında yenilenir.

Geçici Madde 14 – (Ek: 17/5/1979 - 2234/2 md.)

Bu Kanunun yürürlüğe girmesini takip eden bir aylık sürenin son haftasında, 15 inci maddede yazılı usulle il seçim kurulları, 18 ve 19 uncu maddelerde yazılı usulle ilçe seçim kurulları kurulur. Bu kurulların yenilenmesi, bu Kanunun yürürlüğe girmesini takip eden Ocak ayından bir yıl sonraki Ocak ayının son haftasında yapılır.

Geçici Madde 15 – (Ek: 17/5/1979 - 2234/2 md.)

24/3/1973 tarihli ve 1700 sayılı Kanunla değiştirilen 298 sayılı Kanunun 28 ve müteakip maddelerine göre, kadroları Adalet Bakanlığına bağlı daimi seçmen kütüğü bürolarında çalışan personelden, kadrolarıyla birlikte Seçmen Kütüğü Genel Müdürlüğüne geçmeleri Genel Müdürlükçe uygun görülmeyenler, Adalet Bakanlığınca başka görevlere atanırlar ve kadroları iptal edilir.

Geçici Madde 16 – (Ek: 17/5/1979 - 2234/2 md.)

İlk yazım, bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten sonra gelen altmışıncı günü takibeden ilk pazar günü yapılır.

Bu yazımda elde edilen bilgiler, ilgili ilçe seçim kurullarında liste haline getirilerek bu listeler ilçe seçim kurulu başkanlıklarında saklanır; geçici 17 nci maddenin uygulanmasında bu listelerde yazılı bilgiler esas alınır.

Geçici Madde 17 – (Ek: 17/5/1979 - 2234/2 md.)

1. Bu Kanun hükümleri gereğince Seçmen Kütüğü Genel Müdürlüğü tarafından düzenlenecek seçmen kütüğünün ve bu kütüğe uygun olarak yayınlanacak sandık seçmen listelerinin hazırlanıp yayınlanmasında; 14 Ekim 1979 tarihinde Cumhuriyet Senatosu üçte bir yenileme, Cumhuriyet Senatosu üyeliği ile Milletvekili ara seçimleri yapılacak illere ve ilk sandık seçmen listelerinin yayınlanmasına kadar geçecek süre içinde mahalli idareler seçimleri yapılacak seçim çevrelerine öncelik verilir.

2. İlk yazım ve birinci bentte belirtilen seçimlerin yapılma tarihlerine göre; bu seçimlerin yapılacağı seçim çevrelerine ait kütük ve sandık seçmen listelerinin zaman darlığı sebebiyle Seçmen Kütüğü Genel Müdürlüğünce hazırlanıp yayınlanmasına ve yapılacak bu seçimlere yetiştirilmesine imkan olmadığının Yüksek Seçim Kurulunca tespit edilmesi halinde:

a) 14 Ekim 1979 tarihinde yapılacak Cumhuriyet Senatosu üçte bir yenileme, Cumhuriyet Senatosu üyeliği ve milletvekili ara seçimlerinde, ilçe seçmen kütüğü bürolarının geçici 16 ncı maddeye göre yapılan ilk yazımla elde edilen bilgilerden çıkardığı listelere göre hazırlanacak sandık seçmen listeleri kullanılır.

Bu şekilde hazırlanan sandık seçmen listeleri, listelerin hazırlanmasından sonra bu illere bağlı bütün seçim çevrelerinde yapılacak mahalli idareler seçimleri içinde geçerlidir.

b) Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten yukarıda (a) fıkrasında belirtilen şekilde sandık seçmen listelerinin hazırlanmasına kadar geçecek süre içinde, bütün seçim çevrelerinde yapılacak; belediye başkanlığı, belediye ve il genel meclisi üyelikleri, köy ve mahalle muhtarlıkları, ihtiyar heyeti ve meclisi üyelikleri seçimlerinde kullanılacak sandık seçmen listelerinin tanzim esaslarıyla, (a) fıkrasında yer alan ve ilk yazımla elde edilen bilgileri kapsayan listelerin düzenlenmesine, askıya çıkarılmasına ve askıdan indiril-

mesine, sandık seçmen listelerine ayrılmasına ve kesinleşmesine, itirazların süre ve şekillerine dair esasları Yüksek Seçim Kurulu tespit ve ilan eder.

Geçici Madde 18 – (Ek: 19/2/1987 - 3330/8 md.)

Bu Kanunun 28 inci maddesinde tanımlanan seçmen kütüğü tam olarak oluşturulup işlerlik kazanıncaya kadar yapılacak seçimlerde ve halk oylamalarında kullanılacak seçmen kütüklerinin düzenlenmesi; kütüğe yazılma, muhtarlık bölgesi askı listelerinin düzenlenmesi, askıya çıkarılması, askı süresi, sandık seçmen listelerinin ayrılması, kesinleşmesi ve kütüğün güncelleştirilmesi esas ve ilkeler ile listelere itiraz yöntemleri ve süreleri, seçimlerin özellikleri gözetilmek suretiyle, Yüksek Seçim Kurulunca tespit ve ilan edilir.

Geçici Madde 19 – (Ek: 19/2/1987 - 3330/8 md.)

Yüksek Seçim Kuruluna 1985 Ocak ayında seçilenlerin yerine Ocak 1990 tarihinde yenileme seçimi yapılır.

Geçici Madde 20 – (Ek: 5/6/1997 - 4265/3 md.)

Yüksek Seçim Kuruluna 1993/Ocak ayında seçilenlerin yerine Ocak/2000 tarihinde yenileme seçimi yapılır.

Geçici Madde 21 – (Ek: 26/8/1999 - 4448/6 md.)

Yüksek Seçim Kuruluna 1993 ve 1996 Ocak ayında Yargıtay ve Danıştay'dan seçilmiş üyeler ile bu üyelerin yerine seçilenler arasından ad çekme ile üçer kişi belirlenir. Başkan ve başkanvekili ad çekmeye girmezler. Belirlenen bu altı üye için 2001 Ocak ayının ikinci yarısında yenileme seçimi yapılır. Diğer beş üye için yenileme seçimleri 2004 Ocak ayında yapılır.

Geçici Madde 22- (Ek: 11/6/2003-4885/1 md.)

Yüksek Seçim Kurulu; 28 inci maddede tanımlanan bilgisayar ortamında seçmen kütüğü oluşturmanın alt yapısını teşkil eden SEÇSİS Projesi kapsamında, seçmen olan vatandaşları bilgisayar kayıtlarına aktarmasına kadar, 36 ncı maddenin birinci fıkrasında öngörülen genel yazım ve denetleme yapılmaz.

Geçici Madde 23- (Ek: 9/5/2012-6304/8 md.)

31.12.2016 son tarih olmak üzere milletvekili genel seçimi, cumhurbaşkanlığı seçimi ve halkoylamalarında 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanunun 35 inci maddesindeki hükümlerle sınırlı kalınmaksızın Türkiye Cumhuriyeti kimlik numarası esas alınarak veya mevcut bilgilerle Yurt Dışı Seçmen Kütüğü oluşturulabilir.

Ek Geçici Madde 1 – (Ek: 5/4/1983 - 2812/1 md.)

Anayasaya dayalı olarak hazırlanacak Siyasi Partiler ve Seçim Kanununa göre yapılacak ilk genel seçimlerde; 1/7/1982 tarihli ve 2687 sayılı Kanun gereğince Anayasanın halkoyuna sunulması için hazırlanan seçmen kütükleri, aynı Kanunun ilgili hükümlerine göre güncelleştirilerek kullanılır.

Güncelleştirme işlemi, Anayasa için yapılan halkoylamasına katılmayanların tesbit edilmesinden sonra, kütüklerin muhtarlık bölgesi askı listesi halinde askıya çıkarılması, bu listelerde ismi bulunmayanların ve yanlış yazılanların, başvurmalarına imkan sağlanması, yanlışlıkların düzeltilmesi ve eksiklerin giderilmesi suretiyle yapılır.

Askıya çıkarılma tarihi ve askı süresi ile itirazlar, itiraz belgeleri kütüklerin kesinleşme tarihi, evvelce yazılmamış olanların yeniden ne suretle yazılacağı ve yazılma şartları Yüksek Seçim Kurulunca belirlenir.

Kütüklerde ismi bulunmayanlardan, seçmen kütüklerinin kesinleştiği tarihe kadar 21 yaşını bitirmiş olanlar, başvuruları üzerine seçmen kütüklerine kaydedilirler. Nüfus kütüğünde doğduğu ay ve günü belli olmayanlar o yılın son günü doğmuş gibi işleme tabi tutulurlar.

Ek Geçici Madde 2 – (Ek: 5/4/1983 - 2812/1 md.)

1/7/1982 tarihli ve 2687 sayılı Kanunun 8 inci maddesine göre oy kullanma yeterliğine sahip olup yazım için gelen memurlara kendilerini yazdırmayanlardan, bu Kanun hükümlerine göre kütüklerin askı süresi içinde başvurarak kendilerini kütüğe yazdıranlar hakkında, bu suçtan dolayı takibat yapılmaz, ceza mahkümiyetleri sonuçlarını da kapsamak üzere ortadan kalkar. Ancak tahsil edilmiş para cezaları iade edilmez.

Bu şekilde kütüğe kendilerini yazdıranlar, genel ve ara seçimleri ile mahalli seçimlerde ve halkoylamalarında oy kullanabilirler ve aday olabilirler.

Ek Geçici Madde 3 – (Ek: 5/4/1983 - 2812/1 md.)

Anayasanın halkoylamasına ilişkin oy verme kütüğünde ve sandık listesinde kaydı ve oy kullanma yeterliği bulunduğu halde hukuki veya fiili herhangi bir mazereti nedeniyle halkoylamasına katılmayan ve süresinde mazeretini ileri sürmeyen veya bu yönde başvuruda bulunduğu halde delil yetersizliği veya süre veya sair sebeplerle başvurusu reddedilenlerden, seçmen kütüklerinin askıdan indirildiği tarihten önce kayıtlı oldukları ilçe seçim kurulu başkanlıklarına başvurarak mazeretlerini tevsik edenler hakkında 24/9/1982 tarihli ve 2707 sayılı Kanunun 12 nci maddesinin birinci fıkrasında yazılı yasaklar uygulanmaz.

Başvuruların incelenmesine ilişkin usul ve esaslar Yüksek Seçim Kurulunca belirlenir.

ONBİRİNCİ BÖLÜM
Son Hükümler

Kaldırılan kanunlar:

Madde 187 – 5545 sayılı Milletvekilleri Seçimi Kanunu ile onu tadil eden 6272, 6428, 7037 ve 7053 sayılı kanunlar yürürlükten kaldırılmıştır.

Yürürlük:

Madde 188 – Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütmekle görevli makam:

Madde 189 – Bu kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

26/4/1961 TARİH VE 298 SAYILI ANA KANUNA İŞLENEMEYEN HÜKÜMLER:

1 – 13/9/1991 tarih ve 455 sayılı KHK'nin Geçici Maddesi:

Geçici Madde – Kadroları ve görev unvanları değişenler veya kaldırılanlar yeni bir kadroya atanıncaya kadar durumlarına uygun işlerde görevlendirilirler ve bu süre içinde eski kadrolarına ait aylık, ek gösterge ve diğer haklarını almaya devam ederler.

2 – 8/4/2010 tarihli ve 5980 sayılı Kanunun Geçici Maddesi:

Geçici Madde 1 – Yüksek Seçim Kurulu, bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten sonra yapılacak ilk milletvekili genel seçimleri için kullanılacak miktardaki oy verme araç ve gereçlerini bu Kanun hükümlerine göre hazırlatır.

Mevcut oy sandıkları, oy kabinleri veya kullanılamayacak seçim araç ve gereçleri ilgili mevzuat gereğince terkin işlemi yapılarak maliyeye, "Evet" ve "Tercih" mühürleri ise Darphane ve Damga Matbaası Genel Müdürlüğüne devredilir.

Bu Kanun gereğince hazırlanacak oy verme araç ve gereçlerinin alımı veya imali için gerekli ödenek ayrılır.

298 SAYILI KANUNA EK VE DEĞİŞİKLİK GETİREN MEVZUATIN YÜRÜRLÜĞE GİRİŞ TARİHİNİ GÖSTERİR LİSTE

Değiştiren Kanunun/ KHK'nin Numarası	298 sayılı Kanunun değişen veya iptal edilen maddeleri	Yürürlüğe Giriş Tarihi
306	—	30/5/1961
347	—	17/8/1961
356	—	29/8/1961
533	—	20/2/1965
656	—	20/7/1965
1700	—	30/3/1973
1783	—	8/7/1973
2181	—	28/2/1979
2234	—	30/5/1979
2812	—	7/4/1983
2839	—	13/6/1983
3270	—	15/4/1986
3330	—	4/3/1987
3377	—	3/6/1987
3403	—	11/9/1987
KHK-290	—	20/10/1987
3420	—	13/4/1988
3488	—	27/10/1988
KHK/455	—	18/9/1991
3959	—	30/12/1993
3969	—	18/2/1994
4125	—	28/10/1995
KHK-572	—	6/6/1997
4265	—	11/6/1997
4381	—	2/8/1998
4448	—	29/8/1999
4609	–	2/12/2000

4885	–	17/6/2003
4928	–	19/7/2003
5435	15,18,30, Ek madde 7	24/12/2005
5728	79,133,134,136,137,138,139,140,143,144,147,148,149,149/A, 150,151,154,155,156,158,159,160,161,163,164, 165,166, 171,173,174,175,176,178	8/2/2008
5749	10,14,28,33,35,36,40,56,68,87,93,94,94/A,94/B, 94/C,94/D,94/E, 106,160,164,182 ve Ek Madde 8	22/3/2008
5980	17, 50, 51/A, 55/A, 55/B, 57, 58, 60, 61, 68, 78, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 92, 94, 98, 99,100, 101, 102, 103, 104, 105, 106, 108, 128, 151, 153, Ek Madde 9 ve İşlenemeyen Hüküm	10/4/2010
6271	1	26/1/2012
6304	14, 20, 35, 81, 94/A, 94/C, 94/E, Geçici Madde 23	18/5/2012
6353	180	12/7/2012
6462	36, 74, 90, 92, 93	3/5/2013
6529	58	13/3/2014

SİYASİ PARTİLER KANUNU

Kanun Numarası : 2820
Kabul Tarihi : 22/4/1983
Yayımlandığı R.Gazete : Tarih : 24/4/1983 Sayı : 18027
Yayımlandığı Düstur : Tertip : 5 Cilt : 22 Sayfa : 290

BİRİNCİ KISIM
Genel Esaslar

Amaç:

Madde 1 – Bu Kanunun amacı, siyasi partilerle ilgili esasları düzenlemektir.

YÜKSEK SEÇİM KURULU KARAR ÖZETLERİ

1) Siyasi partiler kanunu kamu düzenine ilişkin bir kanun olup, taşıdığı hükümler, aksine bir açıklamayı kapsayanların dışında, emredici niteliktedir. Bir başvurma veya herhangi bir işlem emredici hükmün öngördüğü şekil ve koşullara uygun olarak yapılmamışsa, geçersizdir. Her ne kadar seçim konularında Yüksek Seçim Kurulu en yüksek derecede yönetme ve karar alma yetkisine haiz ise de, diğer seçim kurulları gibi bu kurulunda görevleri kanunlar tarafından sınırlandırılmıştır. YSKK. 30.7.1969/407

Kapsam:

Madde 2 – (Değişik: 12/8/1999 - 4445/1 md.)

Bu Kanun, siyasi partilerin kurulmaları, teşkilatlanmaları, faaliyetleri, görev, yetki ve sorumlulukları, mal edinimleri ile gelir ve giderleri, denetlenmeleri kapanma ve kapatılmalarıyla ilgili hükümleri kapsar.

Tanım:

Madde 3 – Siyasi partiler, Anayasa ve kanunlara uygun olarak; milletvekili ve mahalli idareler seçimleri yoluyla, tüzük ve programlarında belirlenen görüşleri doğrultusunda çalışmaları ve açık propagandaları ile milli iradenin oluşmasını sağlayarak demokratik bir Devlet ve toplum düzeni içinde ülkenin çağdaş medeniyet seviyesine ulaşması amacını güden ve ülke çapında faaliyet göstermek üzere teşkilatlanan tüzel kişiliğe sahip kuruluşlardır.

Siyasi partilerin vazgeçilmezliği ve niteliği:

Madde 4 – Siyasi partiler, demokratik siyasi hayatın vazgeçilmez unsurlarıdır. Atatürk ilke ve inkılaplarına bağlı olarak çalışırlar.

Siyasi partilerin kuruluşu, organlarının seçimi, işleyişi, faaliyetleri ve kararları Anayasada nitelikleri belirtilen demokrasi esaslarına aykırı olamaz.

ANAYASA MAHKEMESİ KARAR ÖZETLERİ

1) 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun "Genel Esaslar" başlıklı birinci kısımda yer alan 4. maddesinin ikinci fıkrası şöyledir:

"Siyasi partilerin kuruluşu, organlarının seçimi, işleyişi, faaliyetleri ve kararları Anayasada nitelikleri belirtilen demokrasi esaslarına aykırı olamaz."

Gerekçeye göre bu fıkra, parti içinde demokrasiyi egemen kılma ve oligarşik eğilimleri önlemeyi amaçlamaktadır. Esasen, siyasi partilerin kuruluş, işleyiş, faaliyet ve organlarının seçiminden söz edildiğine göre, fıkrayla, parti içi demokrasinin amaçlandığı kuşkusuzdur. AYMK., E. 2002/3; K. 2003/1; T. 22/01/2003

Siyasi parti kurma hakkı:

Madde 5 – Vatandaşlar siyasi parti kurma hakkına sahiptirler.

Siyasi partiler, Anayasa ve kanunlar çerçevesinde, önceden izin almaksızın serbestçe kurulurlar.

(Üçüncü fıkra mülga: 12/8/1999 - 4445/2 md.)

Üye olma ve üyelikten çekilme hakkı:

Madde 6 – Her Türk vatandaşı, kanunda ve parti tüzüğünde gösterilen şartlara ve usullere göre siyasi partilere üye olma ve dilediği anda üyelikten çekilme hakkına sahiptir.

Kimse, aynı zamanda birden fazla siyasi partinin üyesi olamaz, aksi halde üyelik sıfatı bu siyasi partilerin hepsinde birden sona ermiş sayılır.

Kimse, bir partinin birden fazla teşkilat birimine üye kaydolamaz, aksi halde son kayıt tarihinden önce yapılmış olan üyelik kayıtları geçersizdir.

YÜKSEK SEÇİM KURULU KARAR ÖZETLERİ

1) 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanununun 6. maddesinin ikinci fıkrasında; "Kimse, aynı zamanda birden fazla siyasi partinin üyesi olamaz, aksi halde üyelik sıfatı bu siyasi partilerin hepsinde birden sona ermiş sayılır." hükmüne yer verilmiştir. Buna paralel olarak da; Adalet ve Kalkınma Partisi Kongre Yönetmeliğinin 54. maddesinin 3. fıkrasından da; Kesinleşen listeler üzerinde hiçbir değişiklik yapılamayacağı, şu kadar ki; aynı zamanda birden fazla partiye veya partinin birden fazla teşkilat birimine üye olduğu tespit edilenlerin delegeliklerinin iptal edileceği öngörülmüştür. YSKK. 18.02.2006/59

Siyasi partilerin teşkilatı:

Madde 7 – (Değişik: 21/5/1987 - 3370/1 md.)

Siyasi partilerin teşkilatı; merkez organları ile il, ilçe ve belde teşkilatlarından; Türkiye Büyük Millet Meclisi Grubu ile il genel meclisi ve belediye

meclisi gruplarından ibarettir. **(Ek Cümle: 12/8/1999 - 4445/3 md.)** Siyasi partilerin tüzüklerinde ayrıca kadın kolu, gençlik kolu ve benzeri yan kuruluşlarla, yabancı ülkelerde yurtdışı temsilciliği kurulması öngörülebilir.

Belde teşkilatı il ve ilçe merkezleri dışında belediye teşkilatı olan yerlerde kurulur.

Belde teşkilatları ilçe başkanlığına bağlıdır. Bu teşkilatların seçim tarzı, kuruluş ve faaliyet şekil ve şartları, üye sayısı, il ve ilçe teşkilatlarıyla münasebetleri siyasi partilerin tüzüklerinde gösterilir.

Şu kadar ki, belde teşkilatının üye sayısı üçten az olamaz.

(Beşinci fıkra mülga: 12/8/1999 - 4445/3 md.)

YÜKSEK SEÇİM KURULU KARAR ÖZETLERİ

1) 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunun 7. Maddesinin 1. Fıkrasında; siyasi partilerin teşkilatının, merkez organları ile il, ilçe ve belde teşkilatlarından, Türkiye Büyük Millet Meclisi grubu ile il genel meclisi ve belediye meclisi gruplarından ibaret olduğu belirtildikten sonra, aynı maddenin ikinci fıkrasında, 'belde teşkilatının', il ve ilçe merkezleri dışında belediye teşkilatı olan yerlerde kurulacağı, son fıkrasında da, siyasi partilerin bunlar dışında belediye teşkilatı olan yerlerde kurulacağı, son fıkrasında da siyasi partilerin bunlar dışında herhangi bir yerde ve herhangi bir ad altında teşkilat kuramayacakları belirtilmiş, söz konusu kanunun 21 . maddesinde de, siyasi partilerin genel merkez il ve ilçe organları seçimleri ile il kongresi ve büyük kongre delegelerinin seçimlerinin yargı gözetimi altında yapılacağı öngörülmüştür. YSKK. 6.2.2005/19

2) 504 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname gereğince kurulan alt kademe belediyelerinde, siyasi partilerin ilçe teşkilatı kurmalarına olanak yoktur. YSKK. 5.11.1994/1959

3) İşlemeye başlayan seçim takviminin varlığı karşısında, siyasi partilerin yeniden tespiti mümkün değildir. Ayrıca, delil ve gerekçe ile ispatlanamayan teşkilatında dikkate alınması söz konusu değildir. YSKK. 09.04.1995/127

İKİNCİ KISIM
Siyasi Partilerin Teşkilatlanması

BİRİNCİ BÖLÜM
Kuruluş

Partilerin kurulması:

Madde 8 – (Değişik birinci fıkra: 2/1/2003-4778/6 md.) Siyasî partiler, partiye üye olma yeterliğine sahip en az otuz Türk vatandaşı tarafından kurulur.

Siyasi partilerin genel merkezi Ankara'da bulunur.

Siyasi partiler, aşağıda belirtilen bildiri ve belgelerin, İçişleri Bakanlığına verilmesiyle tüzelkişilik kazanırlar.

Bildiride, kurulacak siyasi partinin adı, genel merkez adresi, kurucuların adı, soyadı, doğum yeri ve tarihi, öğrenim durumları, meslek veya sanatlarıyla ikametgahlarının belirtilmesi ve bu bildirinin bütün kurucular tarafından imzalanması ve bildiriye beşer adet olmak üzere kurucuların nüfus kayıt örnekleri, adli sicil belgeleri ve kurucuların ayrı ayrı düzenledikleri siyasi parti kurucusu olabilme şartlarını taşıdıklarını belirten imzalı beyannameler ile kurucular tarafından imzalanmış parti tüzüğü ve programının eklenmesi şarttır.

Bilgi ve belgelerin alındığı anda, İçişleri Bakanlığınca bir alındı belgesi verilir.

İçişleri Bakanlığı, kuruluş bildirisi ve alındı belgesinin onaylı birer örneği ile bildiri eklerinin birer takımını üç gün içinde Cumhuriyet Başsavcılığı ile Anayasa Mahkemesine gönderir.

Cumhuriyet Başsavcılığının partilerin kuruluşunu denetlemesi:

Madde 9 – (Mülga: 12/8/1999 - 4445/25 md.)

Siyasi parti sicili:

Madde 10 – Cumhuriyet Başsavcılığınca her siyasi parti için bir sicil dosyası tutulur.

Bu sicil dosyasında:

a) Kuruluş bildirisi ve ekleri;

b) **(Değişik: 21/5/1987 - 3370/2 md.)** Merkez organları ile, teşkilat kurdukları il, ilçe ve beldeleri, bunların organlarında görev alanların adlarını, soyadlarını, doğum yer ve tarihlerini, meslek veya sanatlarını ve ikametgahlarını gösterir onaylı listeleri,

c) Partinin faaliyetlerini düzenleyen her türlü yönetmelikler ve diğer yayınları,

d) Partiye kayıtlı üyelerin, ilçelere göre (b) bendindeki bilgileri içeren listeleri,

Bulunur.

Cumhuriyet Başsavcılığınca istenilen sicille ilgili diğer bilgi ve belgeler de bu dosyaya konulur.

Siyasi partiler, (b) ve (c) bentlerindeki bilgi ve belgeler ile bunlarda ve parti tüzük ve programlarında yapılan değişiklikleri, yayın veya değişiklik tarihinden itibaren onbeş gün içinde; (d) bendindeki listeler ile bunlarla ilgili değişiklikleri ise, altı ayda bir Cumhuriyet Başsavcılığına gönderirler.

Siyasi partilerin kapatılmaları veya kapanmaları sicillerine işlenir.

Bu sicil herkese açıktır. Soruşturma ile ilgili bilgilerin gizliliğine ilişkin hükümler saklıdır.

(Ek:31/3/1988 - 3420/2. md.) Siyasi Partilerin bu Kanuna göre yapacakları kongre delege seçimlerinde ve ön seçimlerde (b) ve (d) bentleri gereğince Cumhuriyet Başsavcılığına bildirilmiş üye listeleri esas alınır.

(Ek:31/3/1988 - 3420/2. md.) Cumhuriyet Başsavcılığı, üye listelerinin düzenlenmesi, yazımı, bunların ilçe seçim kurullarına gönderilmesi ve buna ait işlerde 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanunun 31 inci maddesinin üçüncü fıkrasındaki esaslar dairesinde personel görevlendirebileceği gibi, bu işlerin yürütülmesinde kamu kurum ve kuruluşlarına ait teknik araçlardan da yararlanabilir. Görevlendirilecekler e 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanunun 182 nci maddesine göre ücret ödenir. Bu ücretler ile hizmetin ifası için gerekli ödenek Genel Bütçeden ödenir.

YÜKSEK SEÇİM KURULU KARAR ÖZETLERİ

1) 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanununun 10. maddesinin altıncı fıkrasında; "Siyasi partilerin bu Kanuna göre yapacakları kongre delege seçimlerinde ve ön seçimlerde (b) ve (d) bendleri gereğince Cumhuriyet Başsavcılığına bildirilmiş üye listeleri esas alınır." hükmüne yer verilmiştir. YSKK. 26.01.2008/54

2) 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanunun değişik 19. maddesinin ikinci fıkrası ile 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanununun 10. maddelerine göre Genç Partinin ilçede teşkilatının halen bulunup bulunmadığının araştırılarak, ayrıca 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanununun 20. maddesi ve yukarıda belirtilen açıklamalar da göz önüne alınarak işlem yapılması, şayet yapılacak araştırma sonucunda Genç Partinin Ladik İlçesinde teşkilat yeri saptanamayıp iletişim kurulacak muhatabın da olmadığı belirlendiğinde, bu siyasi partinin ilçe teşkilatı bulunmadığı kabul edilerek bu partiden ilçe seçim kuruluna üye alınamayacağına karar verilmelidir. YSKK. 26.01.2006/26

3) Anayasamız, siyasi partileri Demokratik siyasi hayatın vazgeçilmez unsuru olarak kabul etmiştir. Siyasi Partiler Kanunu da; Siyasi partilerin kurulmaları üye kayıtları ve özellikle seçime katılabilmeleri hususuna ayrı bir önem vermiştir. Nitekim 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun 10. maddesi ile; Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına her siyasi parti için bir sicil dosyası tutmasını, bu sicil dosyasında; siyasi partilerin merkez organları ile, teşkilat kurdukları, il, ilçe ve beldeleri, bunların organlarında görev alanların adları, soyadları, doğum yer ve tarihleri, meslek veya sanatları ile ikametgahlarını gösterir onaylı listelerin bulunmasını bu bilgi ve belgeleri siyasi parti yöneticilerinin doğrudan Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına vermelerini, ayrıca sicil dosyasının sağlıklı tutulması ve denetimi sağlamak için aynı Kanunun 33. maddesi de aynı bilgi ve belgeleri resmi yoldan Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına ve İçişleri Bakanlığına iletilmek üzere mahallin en büyük mülki amirliğine on beş günlük süre içinde vermeleri yükümlülüğünü getirmiştir. YSKK. 04.10.2003/832

İKİNCİ BÖLÜM
Üyelik

Siyasi partilere üye olma:

Madde 11 – (Değişik birinci fıkra: 12/8/1999 - 4445/4 md.) Onsekiz yaşını dolduran, medeni ve siyasi hakları kullanma ehliyetine sahip bulunan her Türk vatandaşı bir siyasi partiye üye olabilir.

Ancak;

a) **(Değişik: 12/8/1999 - 4445/4 md.)** Hakimler ve savcılar, Sayıştay dahil yüksek yargı organları mensupları, kamu kurum ve kuruluşlarının memur statüsündeki görevlileri, yaptıkları hizmet bakımından işçi niteliği taşımayan diğer kamu görevlileri, Silahlı Kuvvetler mensupları ile yükseköğretim öncesi öğrencileri siyasi partilere üye olamazlar.

b) 1 – Kamu hizmetlerinden yasaklılar,

2 – **(Değişik: 2/1/2003-4778/7 md.)** Basit ve nitelikli zimmet, irtikâp, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, inancı kötüye kullanma, dolanlı iflas gibi yüz kızartıcı suçlar ile istimal ve istihlak kaçakçılığı dışında kalan kaçakçılık suçları, resmî ihale ve alım satımlara fesat karıştırma veya Devlet sırlarını açığa vurma suçlarından biriyle mahkûm olanlar,

3 – **(Değişik: 2/1/2003-4778/7 md.)** Taksirli suçlar hariç beş yıl ağır hapis veya beş yıl ve daha fazla hapis cezasına mahkûm olanlar,

4 – Türk Ceza Kanununun İkinci Kitabının birinci babında yazılı suçlardan veya bu suçların işlenmesini aleni olarak tahrik etme suçundan mahküm olanlar,

5 – **(Değişik: 2/1/2003-4778/7 md.)** Terör eyleminden mahkûm olanlar,

6 – **(Mülga: 12/8/1999 - 4445/4 md.)**

Siyasi partilere üye olamazlar ve üye kaydedilemezler.

(Ek: 12/8/1999 - 4445/4 md.) Yükseköğretim elemanları, yasaklamanın dışındadır. Bunlar hakkında Yükseköğretim Kanunu uygulanır.

YÜKSEK SEÇİM KURULU KARAR ÖZETLERİ

1) Anayasada yapılan değişiklik nedeniyle T.C Anayasanın 68/1. Madde hükmü uyarınca 18 yaşını doldurmuş olanlar siyasi partilere üye olabilirler. YSKK. 23.03.1996/95

2) Seçim kurulları yasa ile verilen görevler dışında görevli değildir. Bir kişinin iki görevi bir arada yürütüp yürütemeyeceği görevi Yüksek Seçim Kuruluna ait değildir. YSKK. 30.03.1996/103

3) Bir siyasi partiden istifa konusunu incelemek Yüksek Seçim Kurulunun görevi dışındadır. YSKK. 1.12.1973/1990

Üyeliğe kabul şartları:

Madde 12 – Siyasi parti üyesi olmaya kanuna göre engel hali bulunmayanların, üyeliğe kabul şartları parti tüzüklerinde gösterilir. Tüzükte üyelik için başvuranlar arasında dil, ırk, cinsiyet, din, mezhep, aile, zümre sınıf ve meslek farkı gözeten hükümler bulunamaz.

Siyasi partiler üye olma istemlerini sebep göstermeksizin de reddedebilirler. Ancak, üyeliğe kaydını isteyenin, istemini reddeden teşkilatın bir üst kademesine, parti tüzüğünde gösterilen şekilde itiraz hakkı vardır. İtiraz üzerine verilen karar kesindir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
Merkez Teşkilatı

Partilerin genel merkez teşkilatı:

Madde 13 – (Değişik: 21/5/1987 - 3370/3 md.)

Siyasi partilerin merkez organları büyük kongre, genel başkan ile diğer karar, yönetim, icra ve disiplin organlarından ibarettir. Bu organların isimleri ve üye sayıları tüzüklerinde gösterilir.

Parti tüzüğünde, partinin gayesine uygun olarak, danışma ve araştırma amaçlı ihtiyari kurullar da teşkil olunabilir.

İhtiyari kurulların görev ve yetkileri ile üyelerinin sayısı ve seçilme usulleri tüzüklerinde gösterilir.

YÜKSEK SEÇİM KURULU KARAR ÖZETLERİ

1) 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanunun 14 üncü maddesinin 11 inci fıkrası gereğince Yüksek Seçim Kurulunun tespit ve ilan ettiği seçime katılabilecek siyasi partiler, 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu hükümlerine göre, bütün seçim çevrelerinde aday gösterebilirler." İller toplamının en az yarısında tam aday göstermeyen siyasi partilerin durumu baslıklı 13. maddesinde; "Herhangi bir sebeple iller toplamının en az yarısında 12 nci maddede öngörülen sayı kadar aday göstermemiş olan veya bu illerin seçim çevrelerinin herhangi birinde 12 nci maddede öngörülen sayıdan eksik aday göstermiş bulunan siyasi partilerin genel merkezlerindeki yetkili organlarına Yüksek Seçim Kurulu tarafından, eksiklerin derhal tamamlanması lüzumu bildirilir. YSKK. 18.04.2011/404

Büyük kongre:

Madde 14 – Siyasi partinin en yüksek organı büyük kongredir.

Büyük kongre, seçilmiş üyeler ile tabii üyelerden oluşur.

Seçilmiş üyeler, Türkiye Büyük Millet Meclisi üye tamsayısının iki katından fazla olmamak kaydıyla, parti tüzüğünde gösterilen şekilde ve sayıda il kongrelerince seçilen delegelerdir. Tabii üyeler; parti genel başkanı, mer-

kez karar ve yönetim kurulu ile merkez disiplin kurulu üyeleri ve partinin üyesi olan bakanlar ve milletvekilleridir.

Taşıdıkları sıfat dolayısıyla büyük kongre üyesi olan kimseler, ayrıca il kongrelerince delege olarak seçilemezler.

Parti genel başkanını, partinin merkez karar ve yönetim kurulu ile merkez disiplin kurulu üyelerini gizli oyla seçmek; partinin tüzük ve programında değişiklik yapmak; partinin gelir - gider kesinhesabını kabul ve merkez karar ve yönetim kurulunu ibra etmek veya kesinhesabı reddetmek; kanunlar, parti tüzük ve parti programı çerçevesinde toplumu ve Devleti ilgilendiren konularla kamu faaliyetleri ve parti politikası hakkında genel nitelikte olmak şartıyla temenni kararları veya bağlayıcı kararlar almak; kanunun veya parti tüzüğünün gösterdiği sair hususları karara bağlamak; partinin kapanmasına veya başka bir partiyle birleşmesine ve böylece hukuki varlığı sona erecek partinin mallarının tasfiye veya intikal şekline dair kararlar vermek, büyük kongrenin yetkilerindendir.

(Değişik: 28/3/1986 - 3270/3 md.) Büyük kongre parti tüzüğünün göstereceği süreler içerisinde toplanır. Bu süre iki yıldan az üç yıldan fazla olamaz. Olağanüstü toplantılar, genel başkanın veya merkez karar ve yönetim kurulunun lüzum göstermesi veya büyük kongre üyelerinin en az beşte birinin yazılı istemi üzerine yapılır.

(Değişik: 21/5/1987 - 3370/4 md.) Parti kurucuları seçilmiş delegelerin % 15'inden fazla olmamak kaydıyla, parti üyelikleri devam ettiği müddetçe, ilk büyük kongre dahil büyük kongrenin tabii üyesidirler. Parti kurucuları seçilmiş delegenin % 15'inden fazla ise tabii delegelerin kurucular arasından nasıl seçileceği siyasi partilerin tüzüklerinde gösterilir. Parti kurucuları ilk büyük kongreyi, partinin tüzelkişilik kazanmasından başlayarak iki yıl içinde toplamak zorundadırlar.

Büyük kongre ilk toplantısını yapıncaya kadar, bu kongrenin yetkilerini kurucular kurulu kullanır. Partinin genel başkanı ile yaş kaydı aranmaksızın kuruculuk şartlarını haiz merkez karar ve yönetim kurulu ile merkez disiplin kurulu üyeleri ve milletvekilleri, bu kurulun tabii üyeleridir.

Büyük kongrenin toplantı yeter sayısı, büyük kongre üye tamsayısının salt çoğunluğudur. İlk çağrı üzerine yapılan toplantıda toplantı yeter sayısı bulunamıyorsa, ikinci çağrı üzerine yapılacak toplantıda toplantı yeter sayısı aranmaz. Büyük kongrenin karar yeter sayısı, kanunda veya parti tüzüğünde daha büyük bir sayı gösterilmediği hallerde, hazır bulunan üyelerin salt çoğunluğudur.

Parti tüzük ve programında değişiklik yapılmasına ilişkin olan veya parti politikasını ilgilendiren konularda karar alınmasına dair teklifleri karara bağlamak için, bunların genel başkan, merkez karar ve yönetim kurulu veya bü-

yük kongre üyelerinin en az yirmide biri tarafından ileri sürülmüş olması gerekir. Kanunlar, parti tüzük ve parti programı çerçevesinde toplumu ve Devleti ilgilendiren konularla kamu faaliyetleri konularında karar alınmasına dair teklifleri karara bağlamak için bu tekliflerin büyük kongrede hazır bulunan üyelerin üçte biri tarafından yapılmış olması şarttır. Bu teklifler, büyük kongrece seçilecek bir komisyonda görüşüldükten sonra, komisyon raporuyla birlikte incelenir ve karara bağlanır.

YÜKSEK SEÇİM KURULU KARAR ÖZETLERİ

1) 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanununun 14 üncü maddesinde düzenlenen ve parti tüzüklerinin göstereceği süreler içinde olağan ya da yasada sayılan organ ve üyelerin istemi üzerine olağanüstü olarak toplanan "Büyük Kongre"; gerek hazırlanış ve gerekse gündemi yönünden partilerin yetkili organlarınca belirlenen yöntemle yürütülen en yüksek merkez organını oluşturmaktadır. Bu oluşuma ilişkin olarak, organ seçimleri dışında seçim kurullarına verilmiş yasal bir görev bulunmamaktadır. YSKK. 25.09.2000/555

ANAYASA MAHKEMESİ KARAR ÖZETLERİ

1) 2820 sayılı Kanun'un 104. maddesinde, bir siyasi partinin bu Kanun'un 101. maddesi dışında kalan emredici hükümleriyle diğer kanunların siyasi partilerle ilgili emredici hükümlerine aykırılık halinde bulunması sebebiyle o parti aleyhine Anayasa Mahkemesine, Cumhuriyet Başsavcılığınca resen yazı ile başvurulacağı, Anayasa Mahkemesinin söz konusu hükümlere aykırılık görmesi durumunda bu aykırılığın giderilmesi için ilgili siyasi parti hakkında ihtar kararı vereceği; 14. maddesinin altıncı fıkrasında da büyük kongrenin parti tüzüğünün göstereceği süreler içerisinde toplanacağı ve bu sürenin iki yıldan az üç yıldan fazla olamayacağı hüküm altına alınmıştır. AYMK., E. 2012/3; K. 2013/3; T. 18/06/2013

Genel başkan:

Madde 15 – Parti genel başkanı, büyük kongrece gizli oyla ve üye tamsayısının salt çoğunluğu ile seçilir. İlk iki oylamada sonuç alınamazsa, üçüncü oylamada en çok oy alan seçilmiş sayılır.

(Değişik: 28/3/1986 - 3270/4 md.) Genel başkan en çok üç yıl için seçilir. (Mülga: 17/5/1990 - 3648/1 md.)

Partiyi temsil yetkisi genel başkana aittir. Kanunlardaki özel hükümler saklı kalmak kaydı ile parti adına dava açma ve davada husumet yetkisi, genel başkana veya ona izafeten bu yetkileri kullanmak üzere parti tüzüğünün göstereceği parti mercilerine aittir.

Parti genel başkanı, merkez karar ve yönetim kurulunun tabii başkanıdır.

Parti tüzüğü, genel başkana görevinin yerine getirilmesinde ve yetkilerinin kullanılmasında yardımcılık etmek üzere genel başkan yardımcısı ve ge-

nel sekreter adlarıyla gerekli gördüğü sayıda yardımcılar öngörebilir. Bunların ne suretle seçileceği, görev ve yetkileri parti tüzüğünde gösterilir.

Genel başkanlığın herhangi bir sebeple boşalması halinde, büyük kongre toplanıncaya kadar, merkez karar ve yönetim kurulu partiyi temsil yetkisini kendi içinden seçeceği bir üyeye tevdi eder ve en geç kırkbeş gün içerisinde büyük kongreyi toplantıya çağırır.

(Ek fıkra: 2/3/2014 – 6529/2 md.) Siyasi partiler, tüzüklerinde yer almak ve iki kişiden fazla olmamak kaydıyla eş genel başkanlık sistemini uygulayabilirler. Eş genel başkanlar, bu Kanunda genel başkan için öngörülen hükümlere tabidir.

Merkez karar, yönetim ve icra organları:

Madde 16 – (Değişik: 21/5/1987 - 3370/5 md.)

Siyasi partilerin merkez karar, yönetim ve icra organları parti tüzüğünde belirtilen isim, şekil ve sayıda kurulur. Büyük Kongrece seçilecek merkez organlarının herbirinin üye sayısı 15'den az olamaz.

Bu organlar iki büyük kongre arasında, parti tüzük ve programına ve büyük kongre kararlarına uymak şartıyla, partiyi ilgilendiren hususlarda karar almak ve alınan kararları uygulamak yetkisine sahiptirler.

Merkez karar organı, zorunlu sebepler dolayısıyla büyük kongrenin toplanamadığı hallerde, partinin hukuki varlığına son verilmesi ve tüzük ve programının değiştirilmesi dışındaki bütün kararları alabilir.

Parti işlerini düzenleyen parti iç yönetmelikleri merkez karar organı tarafından yapılır.

Merkez karar ve yönetim organlarının üyeleri büyük kongrece seçilir. Diğer merkez organlarının seçim usul ve esasları parti tüzüğünde belirtilir. Parti genel başkanı merkez karar, yönetim ve icra organlarının herbirinin de başkanlığını yapar. Büyük kongrece seçilen merkez organlarının herbirinin üyeleri büyük kongrenin ve büyük kongre yetkilerini kullanan kurucular kurulunun tabii üyeleridir.

Organların toplanma ve çalışma usulleri, görev ve yetkileri, birbirleriyle münasebetleri parti tüzüğünde gösterilir.

YÜKSEK SEÇİM KURULU KARAR ÖZETLERİ

1) Siyasi partilerin Aday Tespit Komisyonlarının Genel Merkez Organı sayılması gerekir. YSKK. 30.9.1991/272

Merkez disiplin kurulu:

Madde 17 – Siyasi partinin merkez disiplin kurulu, bu Kanunda ve parti tüzüğünde gösterilen şekilde kurulur. Bu kurulun üye sayısı yediden az olamaz.

1) 2820 sayılı Yasa'ya göre parti tüzüğünde daha fazla sayı öngörülmemiş ise, siyasi partinin merkez karar ve yönetim kurulunun en az onbeş (md 17/1), merkez disiplin kurulunun en az yedi (md 17) kişiden oluşması gerekmektedir. Ayrıca parti genel başkanı da (md 15) düşünüldüğünde, en az otuz kurucu üye ile (md 8/1) kurulması gereken bir siyasi partinin (kurucu) üye sayısının yirmi üçün altına düşmesi halinde; partinin, zorunlu merkez organlarını tekrar oluşturması mümkün değildir. (...) Parti'nin üye sayısı da on bir olmakla, artık partinin zorunlu organlarını oluşturması ve bu oluşturacağı organlardan sonra üye kaydına başlaması ve hukuken faaliyette bulunması olanağı kalmamıştır. AYMK., E. 2004/2; K. 2008/5; T. 08/01/2008

Küçük kongre:

Madde 18 – (Mülga: 21/5/1987 - 3370/9 md.)

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
İl ve İlçe Teşkilatı

İl teşkilatı:

Madde 19 – Siyasi partilerin il teşkilatı; il kongresi, il başkanı, il yönetim kurulu ve il disiplin kurulundan oluşur.

İl kongresi, sayısı altıyüzden fazla olmamak üzere, parti tüzüğüne göre ilçe kongrelerince seçilen delegelerden oluşur. O ilin partili milletvekilleri ile yönetim ve disiplin kurulları başkan ve üyeleri, il kongresinin tabii üyeleridir. Geçici yönetim kurulu başkan ve üyeleri de kongreye katılma hakkına sahiptirler. Ancak geçici il yönetim kurulu başkanı ve üyelerinden delege sıfatı olmayanların kongrede oy kullanma hakları yoktur.

(Değişik: 23/5/1987 - 3377/11 md.) İl kongresi, büyük kongrenin yapılmasına engel olmayacak şekilde parti tüzüğünde gösterilen süreler içinde toplanır.

(Değişik: 21/5/1987 - 3370/6 md.) İl yönetim kurulu, parti tüzüğünün göstereceği sayıda üyeden oluşur. Bu sayı 7'den az olamaz.

İl başkanı ile il yönetim kurulu il kongresince seçilir. İl başkanı ile yönetim kurulunun, seçim şekli ve merkez karar ve yönetim kurulunca hangi hallerde ve nasıl işten el çektirileceği ve geçici yönetim kurulunun nasıl oluşturulacağı parti tüzüğünde gösterilir. El çektirme kararı, 101 inci maddenin (d - 1) bendinde gösterilen haller dışında, yetkili kurulların üye tamsayısının üçte iki çoğunluğu ve gizli oyla alınır. İşten el çektirme kararının il yönetim kuruluna bildirilmesinden itibaren kırkbeş gün içinde il kongresi toplanarak yeni

il yönetim kurulunu seçer. Bu süre içerisinde il kongresi için yeni delegeler seçilmiş değilse, kongre eski delegelerle toplanır.

(Değişik:28/3/1986 - 3270/5 md.) İl başkanı en çok üç yıl için seçilir. **(Mülga: 17/5/1990- 3648/1 md.)**

İl teşkilatında bir il disiplin kurulu bulunur. İl disiplin kurulunun üye sayısı ve bu üyelerde aranacak nitelikler parti tüzüğünde belirtilir.

Bu maddede yazılı kurulların; görev ve yetkileriyle yedek üyelerinin sayısı, nasıl seçileceği ve ne suretle göreve çağrılacağı parti tüzüğünde açıklanır.

YÜKSEK SEÇİM KURULU KARAR ÖZETLERİ

1) 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanununun 19. maddesinin ikinci fıkrasında; "İl kongresi, sayısı altıyüzden fazla olmamak üzere, parti tüzüğüne göre ilçe kongrelerince seçilen delegelerden oluşur. O ilin partili milletvekilleri ile yönetim ve disiplin kurulları başkan ve üyeleri, il kongresinin tabii üyeleridir. Geçici yönetim kurulu başkan ve üyeleri de kongreye katılma hakkına sahiptirler. Ancak geçici il yönetim kurulu başkanı ve üyelerinden delege sıfatı olmayanların kongrede oy kullanma hakları yoktur." Hükmüne yer verilmiştir. YSKK. 23.08.2008/229

2) Siyasi partilerin, Anayasanın 69 uncu maddesine dayalı 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu çerçevesinde teşkilatlanması zorunludur. Anılan Yasanın dördüncü bölümünde, 19 uncu ve devamı maddelerinde, siyasi partilerin il ve ilçe teşkilatı düzenlemekte; il teşkilatı başlıklı 19 uncu maddede, il kongresi il başkanı, il yönetim kurulu ve il disiplin kurulu ile birlikte il teşkilatının bir öğesi olarak sayılmaktadır. Aynı maddenin ikinci fıkrasında da; "il kongresi, sayısı altı yüzden fazla olmamak üzere, parti tüzüğüne göre ilçe kongrelerince seçilen delegelerden oluşur." kuralı yer almaktadır. Bu yasa kuralına göre, ilçe kongreleri toplanıp, delege seçimleri yapılmadan il kongresinin oluşturulması mümkün değildir. YSKK. 06.09.2008/235

3) Siyasi parti kongrelerinin ne zaman ve nasıl yapılacağı 2820 sayılı kanunun 21. Maddesinde ve parti tüzüklerinde belirtilmiş olup, siyasi parti kongreleri izne tabi kılınmamıştır. Bu nedenle, kongreye izin verilmeyeceği ilçe seçim kurulu başkanının görev ve yetkisinde değildir. Kaldı ki, bu konuda çıkacak ihtilaflar yasa ve tüzük hükümlerine göre genel yargı yolu ile denetlenir. YSKK. 24.01.2004/148

İlçe teşkilatı:

Madde 20 – (Değişik birinci fıkra: 2/3/2014 – 6529/3 md.) Siyasi partilerin ilçe teşkilatı; ilçe kongresi, ilçe başkanı, ilçe yönetim kurulu ve kurulmuş ise belde teşkilatından meydana gelir. Parti tüzüğünde ilçe disiplin kurulu teşkili de öngörülebilir. Beldelerde teşkilat kurulması zorunlu değildir.

(Değişik: 31/3/1988 - 3420/3 md.) İlçe kongresi, ilçe ve çevresindeki köy ve mahallelerde partinin son genel seçimde aldığı oy sayısına göre, seçime katılmamış partilerde ise üye sayısına göre, bu Kanunun 10 uncu mad-

desinde gösterilen siyasi partiler sicilinde kayıtlı ilgili parti üyelerinin seçtikleri, sayısı 400'ü aşmayan delegelerden oluşur. İlçe yönetim kurulu ve varsa ilçe disiplin kurulu başkan ve üyeleri ilçe kongresinin tabii üyeleridir. Geçici ilçe yönetim kurulu başkan ve üyeleri de kongreye katılma hakkına sahiptir. Ancak geçici ilçe yönetim kurulu başkan ve üyelerinden delege sıfatı olmayanların kongrede oy kullanma hakkı yoktur.

(Değişik: 28/3/1986-3270/6 md.) Delege seçimleri; köy ve mahallelerde partinin bu yerlerde son genel seçimde aldığı oy miktarı, seçime katılmamış partilerde ise üye sayısı esas alınmak suretiyle bu yerlere verilecek kontenjanlara göre yapılır. Köy ve mahallelerdeki üye sayısı delege kontenjanı verilmesini gerektiren nispetin altında ise bu durumdaki köy ve mahallelerin diğer köy ve mahallelerle birleştirilerek delege seçilmesi mümkündür.

Yapılan delege seçimleri bir tutanakla tespit edilerek, tutanak parti ilçe başkanlığına gönderilir.

Parti tüzüğünde, münhasıran delege seçimi işlemlerini yürütmek üzere köy veya mahallelerdeki üyelerden birinin görevlendirilmesi öngörülebilir.

Delege seçimiyle ilgili diğer hususlar parti tüzüğünde gösterilir.

(Değişik: 23/5/1987 - 3377/12 md.) İlçe kongresi, il kongresinin yapılmasına engel olmayacak şekilde parti tüzüğünde gösterilen süreler içinde toplanır.

(Değişik: 21/5/1987 - 3370/7 md.) İlçe yönetim kurulu, parti tüzüğünün göstereceği sayıda üyeden oluşur. Bu sayı 5'ten az olamaz.

İlçe başkanı ile ilçe yönetim kurulu ilçe kongresince seçilir. İlçe başkanı ile ilçe yönetim kurulunun; seçim şekli ve il yönetim kurulunca veya merkez karar ve yönetim kurulunca hangi hallerde ve nasıl işten el çektirileceği ve geçici yönetim kurulunun nasıl oluşturulacağı parti tüzüğünde gösterilir. El çektirme kararı 101 inci maddenin (d-1) bendinde gösterilen haller dışında yetkili kurulların üye tamsayısının üçte iki çoğunluğu ve gizli oyla alınır. İşten el çektirme kararının ilçe yönetim kuruluna bildirilmesinden itibaren otuz gün içinde ilçe kongresi toplanarak yeni ilçe yönetim kurulunu seçer. Bu süre içerisinde ilçe kongresi için yeni delegeler seçilmiş değilse, kongre eski delegelerle toplanır.

(Değişik:28/3/1986 - 3270/6 md.) İlçe başkanı en çok üç yıl için seçilir. **(Mülga: 17/5/1990 - 3648/1 md.)**

Bu maddede yazılı kurulların görev ve yetkileri ile yedek üyelerinin sayısı ve ne suretle göreve çağrılacağı parti tüzüğünde gösterilir.

Siyasi partilerin, illerin merkez ilçelerinde teşkilat kurmaları hususunda ilçe teşkilatına ilişkin hükümler uygulanır.

YÜKSEK SEÇİM KURULU KARAR ÖZETLERİ

1) 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun 20. maddesinin birinci fıkrasına göre, bir ilçede teşkilatlanmanın (büyükşehir statüsündeki iller hariç olmak üzere), ilçe sınırları içerisindeki beldelerin en az yarısında teşkilat kurmayı gerektirdiği; belde sayısı üç veya daha az ise beldenin sadece birinde teşkilat kurulmuş olmasının yeterli olduğu belirtilmiş, aynı Kanun'un 36. maddesinde de, buna paralel düzenlemeye yer verilmiştir. YSKK. 29.06.2014/3092

2) 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanununun; 20. maddesinin sekizinci fıkrasında; ilçe başkanı ve ilçe yönetim kurulunun ilçe kongresince seçileceği, seçim şeklinin parti tüzüğünde düzenleneceği öngörülmektedir. YSKK. 29.12.2007/927

3) 298 sayılı Kanun'un 14. maddesinin 11. fıkrası ile 2820 sayılı Kanun'un 20. ve 36. maddeleri ile güdülen amaç, siyasi partilerin seçime katılabilmesi için belirli bir tarihte, kanunun aradığı koşulların tümüne birlikte sahip olmak ve eşit koşullarda seçime girmelerini sağlamaktır. YSKK. 16.01.2014/67

Seçimlerin yapılması:

Madde 21 – Siyasi partilerin genel merkez, il ve ilçe organları seçimleri ile il kongresi ve büyük kongre delegelerinin seçimleri, yargı gözetimi altında gizli oy ve açık tasnif esasına göre aşağıdaki şekilde yapılır.

Seçim yapılacak büyük kongreyle il ve ilçe kongrelerinin toplantılarından en az onbeş gün önce, kongreye katılacak parti üyelerini belirleyen listeler, büyük kongreyle il kongreleri için Yüksek Seçim kurulunun önceden belirleyeceği seçim kurulu başkanına, ilçe kongreleri için o yer ilçe seçim kurulu başkanına ilçede birden fazla ilçe seçim kurulunun bulunması halinde birinci ilçe seçim kurulu başkanına iki nüsha olarak verilir. Ayrıca toplantının gündemi, yeri, günü, saati ile çoğunluk sağlanamadığı takdirde yapılacak ikinci toplantıya ilişkin hususlar da bildirilir.

Seçim kurulu başkanı, gerektiğinde ilgili kayıt ve belgeleri de getirtip incelemek suretiyle varsa noksanları tamamlattırdıktan sonra seçime katılacakları belirleyen liste ile yukarıdaki fıkrada belirtilen diğer hususları onaylar. Onaylanan liste ile toplantıya ilişkin diğer hususlar kongrenin toplantı tarihinden yedi gün önce siyasi partinin ilgili teşkilatının bulunduğu binada asılmak suretiyle ilan edilir. İlan süresi üç gündür.

İlan süresi içinde, listeye yapılacak itirazlar hakim tarafından incelenir ve en geç iki gün içinde kesin olarak karara bağlanır. Bu suretle kesinleşen listeler ile toplantıya ilişkin diğer hususlar, hakim tarafından onaylanarak siyasi partinin ilgili teşkilatına gönderilir.

(Değişik: 28/3/1986 - 3270/7 md.) Kongrelerde yapılacak seçimler ilgili seçim kurulunun gözetimi ve denetiminde yapılır. Bu seçimlerin usul ve şekilleri ile seçimlerde kullanılacak oy pusulası ve listelerin tanzim tarzı siyasi partilerin tüzük ve kongre yönetmelikleri ile düzenlenir.

(Değişik: 28/3/1986 - 3270/7 md.) Seçim kurulu başkanı, bir başkan ile iki üyeden oluşan yeteri kadar seçim sandık kurulu oluşturur. Sandık kurulu başkanı ile bir üyesi memurlar, diğer üyesi de aday olmayan parti üyeleri arasından seçilir. Ayrıca her sandık için aynı şekilde üçer yedek üye de belirlenir. Seçim sandık kurulu başkanının yokluğunda, kurula memur üye başkanlık eder.

Seçim sandık kurulu, kanunun ve parti tüzüğünün öngördüğü esaslara göre seçimlerin yürütülmesi, yönetimi ve oyların tasnifi ile görevli olup, bu görevleri seçim ve tasnif işleri bitinceye kadar aralıksız olarak devam eder.

(Değişik: 31/10/1990 - 3673/1 md.) Listede adı yazılı bulunmayanlar oy kullanamazlar. Oylar, oy verenin nüfus hüviyet cüzdanı veya resimli üyelik kimlik kartı veya kimlik tespiti amacıyla düzenlenmiş resmi belge ile ispat edilmesinden ve listedeki isminin karşısındaki yerin imzalanmasından sonra kullanılır. Oylar, oy verme sırasında sandık kurulu başkanınca verilen, seçim kurulu başkanınca mühürlenmiş ve adayları gösterir listelerin tüzük ve kongre yönetmeliklerinde gösterilen usule uygun bir şekilde işleme tabi tutularak sandığa atılması suretiyle kullanılır. Oy kullanma ve oyların muteberlik şekil ve şartları siyasi partilerin tüzük ve kongre yönetmelikleri ile düzenlenir.

Seçim süresinin sonunda seçim sonuçları tutanakla tespit edilip, seçim sandık kurulu başkan ve üyeleri tarafından imzalanır. Tutanakların bir örneği seçim yerinde asılmak suretiyle ilan edilir. Kullanılan oylar ve diğer belgeler, tutanağın bir örneği ile birlikte üç ay süre ile saklanmak üzere seçim kurulu başkanlığına verilir.

Seçimin devamı sırasında yapılan işlemler ile tutanakların düzenlenmesinden itibaren iki gün içinde seçim sonuçlarına yapılacak itirazlar hakim tarafından aynı gün incelenir ve kesin olarak karara bağlanır.

Hakim, seçim sonuçlarını etkileyecek ölçüde bir usulsüzlük veya kanuna aykırı uygulama nedeniyle seçimlerin iptaline karar verdiği takdirde bir aydan az ve iki aydan fazla bir süre içinde olmamak üzere seçimlerin yenileneceği tarihi tespit ederek ilgili siyasi partiye bildirir. Belirlenen günde yalnız seçim yapılır ve seçim işlemleri bu madde ile kanunun öngördüğü diğer hükümlere uygun olarak yürütülür.

İlçe seçim kurulu başkanı ve seçim sandık kurulu başkanı ile üyelerine, "Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun" da belirtilen esaslara göre Genel Bütçeden ücret ödenir.

Seçimler sırasında sandık kurulu başkan ve üyelerine karşı işlenen suçlar. Devlet memurlarına karşı işlenmiş gibi cezalandırılır.

YÜKSEK SEÇİM KURULU KARAR ÖZETLERİ

1) 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun 21 inci maddesine göre siyasi partilerin genel merkez, il ve ilçe organları seçimleri ile il kongresi ve büyük kongre delegelerinin seçimleri yargı denetimi ve gözetimi altında yapılır. Aynı Kanunun 20. maddesinin dokuzuncu fıkrasında "İlçe başkanı ile ilçe yönetim kurulu ilçe kongresince seçilir. İlçe başkanı ile ilçe yönetim kurulunun; seçim şekli ve il yönetim kurulunca veya merkez karar ve yönetim kurulunca hangi hallerde ve nasıl işten el çektirileceği ve geçici yönetim kurulunun nasıl oluşturulacağı parti tüzüğünde gösterilir. El çektirme kararı 101 inci maddenin (d-1) bendinde gösterilen haller dışında yetkili kurulların üye tamsayısının üçte iki çoğunluğu ve gizli oyla alınır. İşten el çektirme kararının ilçe yönetim kuruluna bildirilmesinden itibaren otuz gün içinde ilçe kongresi toplanarak yeni ilçe yönetim kurulunu seçer. Bu süre içerisinde ilçe kongresi için yeni delegeler seçilmiş değilse, kongre eski delegelerle toplanır. " hükmü yer almaktadır. YSKK. 10.01.2008/5

2) 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanununun 21/10 maddesi; "Seçimin devamı sırasında yapılan işlemler ile tutanakların düzenlenmesinden itibaren iki gün içinde seçim sonuçlarına yapılacak itirazlar hâkim tarafından aynı gün incelenir ve kesin olarak karara bağlanır." hükmünü haizdir. Bu hükümden de anlaşılacağı üzere Kanun ilçe seçim kurulu başkanının kararlarına karşı il seçim kuruluna başvurulabileceği hususunda bir düzenleme getirmemiş, aksine ilçe seçim kurulu kararının kesin olduğunu belirtmiştir. YSKK. 19.01.2008/22

3) 2820 sayılı Kanunun 21 inci maddesinde, yapılacak itirazların İlçe Seçim Kurulu Başkanı (Hakim) tarafından inceleneceği ve kesin olarak karara bağlanacağı hüküm altına alınmıştır. Bu nedenle, siyasi partilerin organ seçimlerinde İlçe Seçim Kurulu Başkanı (Hakim) görevlendirilmiş ve İlçe Seçim Kurulu Başkanının vermiş olduğu kararlara karşı yapılan itirazları bir üst kurula inceleme yetkisi ve görevi verilmemiştir. YSKK. 26.01.2008/44

ANAYASA MAHKEMESİ KARAR ÖZETLERİ

1) 2820 sayılı Kanun'un seçimlerin yapılmasına ilişkin 21. maddesinde, siyasi partilerin genel merkez, il ve ilçe organları seçimleri ile il kongresi ve büyük kongre delegelerinin seçimlerinin yargı gözetimi altında gizli oy ve açık tasnif esasına göre yapılacağı hükme bağlandıktan sonra maddenin devamında bunun şekli ayrıntılı olarak düzenlenmiştir. Böylece maddede, siyasi partilerin genel merkez, il ve ilçe organları seçimleri ile il kongresi ve büyük kongre delegelerinin seçimleri düzenlenmiş olup, seçim sonuçlarını etkileyecek ölçüde bir usulsüzlük veya kanuna aykırı uygulama olması halinde hâkime, söz konusu seçimin iptaline ve bu takdirde belli sürelerde o seçimin yenilenmesine karar verme yetkisi tanınmıştır. AYMK., E. 2005/3; K. 2011/1; T. 12/10/2011

BEŞİNCİ BÖLÜM
Türkiye Büyük Millet Meclisi Siyasi Parti Grupları

Grup kurma:

Madde 22 – En az yirmi milletvekiline sahip siyasi partiler, Türkiye Büyük Millet Meclisinde grup kurabilirler.

Bir siyasi partinin grup kurduğu, o partinin genel başkanlığı tarafından Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına yazıyla bildirilir.

Grup iç yönetmeliği:

Madde 23 – Grup iç yönetmeliği, grubun kurulduğunun bildirildiği tarihten itibaren onbeş gün içinde, grubu oluşturan milletvekilleri tarafından hazırlanır. Bu içyönetmeliğin, milletvekillerinin salt çoğunluğu tarafından kabul edilmesi zorunludur. Bu şekilde hazırlanan içyönetmelik, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına gönderilir.

Grup içyönetmeliğine, parti tüzük ve programına aykırı hükümler konulamaz.

Grup genel kurulu:

Madde 24 – Bir siyasi partinin grup genel kurulu, o partinin milletvekillerinden oluşur.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı ve başkanvekilleri, üyesi bulundukları siyasi partinin ve parti grubunun Meclis içinde veya dışındaki faaliyetlerine katılamazlar. Ancak, yeniden milletvekili adayı olmaya ilişkin faaliyetleri bu hükmün dışındadır.

Grup yönetim ve disiplin kurulları:

Madde 25 – Her siyasi parti grubunda; kuruluşu, görev ve yetkileri grup içyönetmeliğinde belirtilen birer yönetim ve disiplin kurulu bulunur.

Grup disiplin kurulunun, hangi hallerde merkez disiplin kurulu ile bir arada çalışacağı, parti tüzüğünde gösterilir.

Grup başkanı:

Madde 26 – Partinin genel başkanı milletvekili ise parti grubunun da başkanıdır; değilse grup başkanı grup üyeleri arasından içyönetmelikte gösterilen yöntemle seçilir.

Grupta gizli oylama:

Madde 27 – Grup genel kurulunda, seçimlere ait oylamalar ile milletvekillerini bağlayıcı nitelikteki konulara ilişkin kararların oylamaları, gizli oyla yapılır.

Grup ve hükümet ilişkileri:

Madde 28 – Bakanlar Kuruluna veya bir bakana Türkiye Büyük Millet Meclisinde veya grupta güven veya güvensizlik oyu verilmesi konusunda karar alma yetkisi, grup genel kuruluna aittir. Bu yetki, başka bir organa veya mercie bırakılamaz.

Bakanlar Kuruluna katılacak üyeler, parti gruplarında ve diğer parti organlarında tespit edilemez.

ALTINCI BÖLÜM
Teşkilatla İlgili Diğer Hükümler

Kongrelerle ilgili genel hükümler:

Madde 29 – 22 Kasım 1972 tarihli ve 1630 sayılı Dernekler Kanununun bu Kanuna aykırı olmayan hükümleri, siyasi partilerin her kademedeki kongreleri için de uygulanır.

Şu kadar ki, parti tüzükleri ve yönetmelikleri, parti kongreleri için gerekli ilanın gazete ile yapılması şartını kaldırabileceği gibi, toplantı yeter sayısını ve yeter sayının sağlanamadığı hallerde birinci ve ikinci toplantı arasındaki süreyi de azaltabilir. Bu Kanundaki özel hükümler saklıdır.

İbra için oya katılamayacak olanlar:

Madde 30 – Değişik kademelerdeki kongrelerde tabii üye olarak bulunan merkez karar ve yönetim kurulu ile yönetim kurulları üyeleri, mensup oldukları, kurulun ibrası için yapılan oylamalara katılamazlar.

Teşkilatın merkezleri:

Madde 31 – (Değişik: 12/8/1999 - 4445/5 md.)

Siyasi partilerin merkez teşkilatı Ankara il merkezinde; il ve ilçe teşkilatları, ilgili il ve ilçe merkezlerinde; belde teşkilatları, il ve ilçe merkezleri hariç olmak üzere, belediye teşkilatı olan yerlerde; yan kuruluşları ve yurtdışı temsilcilikleri ise tüzüklerinde belirtilen yerlerde bulunur.

YÜKSEK SEÇİM KURULU KARAR ÖZETLERİ

1) 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanununun 20 nci maddesinin 1 inci fıkrasında da; bir ilçede teşkilatlanmanın, ilçe sınırları içerisindeki beldelerin en az yarısında teşkilat kurmayı gerektirdiği, belde sayısı üç veya daha az ise beldenin sadece birinde teşkilat kurulmuş olmasının yeterli olduğu, 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun 31. maddesinde; belde teşkilatlarının, il ve ilçe merkezleri hariç olmak üzere, belediye teşkilatı olan yerlerde bulunacağı, öngörülmüştür. Bu esaslar çerçevesinde, seçime katılabilecek olan siyasi partileri tespit ve ilan etme görev ve yetkisi Yüksek Seçim Kuruluna ait bulunmaktadır. YSKK. 16.03.2013/92

Bağdaşmayan görevler:

Madde 32 – Siyasi partilerin merkez karar ve yönetim kurullarına üye olanlar, o partinin Türkiye Büyük Millet Meclisi parti grubu yönetim kurulunda görev alamazlar.

Siyasi partilerin disiplin kurullarında görev alanlar, kongreler, Türkiye Büyük Millet Meclisindeki parti grubu üyelikleri hariç, partinin diğer organ, kurul ve görevlerinde bulunamaz, partiye bir hizmet bağıyla bağlı olamaz ve partiden herhangi bir suretle gelir sağlayamazlar.

Bir disiplin kurulunda görev alan kimse, diğer bir disiplin kurulunda görev alamaz.

Eşler ile bir ve ikinci derecedeki kan ve sıhri hısımlar, aynı disiplin kurulunda görev alamazlar. Bunlarla ilgili kararlara katılamazlar.

Siyasi partilerin il ve ilçe yönetim kurullarından birinde üye olan kimse, diğer bir il veya ilçe yönetim kurulunda üye olamaz. İl ve ilçe başkanları hakkında da aynı hüküm uygulanır.

Organlarda görev alanların ilgili makamlara bildirilmesi:

Madde 33 – Parti kongreleri hariç olmak üzere, her kademedeki parti organlarıyla parti tüzüğünde belirtilen bir göreve getirilenlerin adları, soyadları, doğum yer ve tarihleri, meslek veya sanatları, ikametgahları ve nüfus cüzdanı örnekleri; o mahallin en büyük mülki amirliğine seçim veya atanmadan başlayarak onbeş gün içinde yazı ile bildirilir. Valiliklerce birleştirilen bu bilgi ve belgeler İçişleri Bakanlığına ve Cumhuriyet Başsavcılığına gönderilir.

Merkez organlarında görevlendirilenlerle ilgili bilgi ve belgeler de aynı süre içinde doğrudan İçişleri Bakanlığına ve Cumhuriyet Başsavcılığına verilir.

YÜKSEK SEÇİM KURULU KARAR ÖZETLERİ

1) 2820 sayılı Kanunun 33. maddesinde yazılı bildirimi yerine getirmeyenlere para cezasının öngörüldüğü, bu yola gidilmeden parti kuruluş işlemlerini yok saymanın ilgili Anayasa ve kanun hükmünün ruhuna uygun düşmeyeceği belirtilmiştir. YSKK. 06.01.2009/7

Kamu yararına dernek sayılmama:

Madde 34 – 22 Kasım 1972 tarihli ve 1630 sayılı Dernekler Kanununun kamu yararına çalışan dernek sayılma hükümleri siyasi partiler hakkında uygulanmaz.

Anamuhalefet partisi ve genel başkanı:

Madde 35 – Bakanlar Kuruluna katılmayan ve grubu bulunan siyasi partiler arasında en fazla milletvekiline sahip olan partiye anamuhalefet partisi, genel başkanına da anamuhalefet partisi genel başkanı denir. Bu siyasi partilerin milletvekili sayılarının eşit olması halinde, son milletvekili seçimlerinde aldıkları muteber oy sayısına bakılır.

YEDİNCİ BÖLÜM
Siyasi Partilerin Seçimlere Katılması ve Adayların Tespiti

Siyasi partilerin seçimlere katılması:

Madde 36 – (İptal:Anayasa Mahkemesinin 22/5/1987 tarih ve E. 1986/17. K. 1987/11 sayılı Kararı ile.)[1] **(Yeniden düzenleme: 31/3/1988 - 3420/4. md.)** Siyasi partilerin seçimlere katılabilmesi için illerin en az yarısında oy verme gününden en az altı ay evvel teşkilat kurmuş ve büyük kongrelerini yapmış olması veya Türkiye Büyük Millet Meclisinde grubu bulunması şarttır.

Bir ilde teşkilatlanma, merkez ilçesi dahil o ilin ilçelerinin en az üçte birinde teşkilat kurmayı gerektirir.

YÜKSEK SEÇİM KURULU KARAR ÖZETLERİ

1) 2820 sayılı Yasanın 36 ncı maddelerine göre, bir siyasi partinin seçime katılabilmesi için " illerin en az yarısında oy verme gününden en az altı ay evvel teşkilat kurmuş ve büyük kongrelerini yapmış olmaları veya Türkiye Büyük Millet Meclisinde gruplarının bulunması şarttır." Hükmüne yer verilmiştir. YSKK. 24.01.2004/196

2) 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun 36 ncı maddesinde belirtildiği üzere Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde gruplarının bulunması zorunlu olduğu vurgulandıktan sonra, bir ilde teşkilatlanmanın; merkez ilçesi dahil o ilin ilçelerinin en az üçte birinde teşkilat kurmayı gerektirdiği belirtilmiş, 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun 20 nci maddesinin 1 inci fıkrasında, bir ilçede teşkilatlanmanın ilçe sınırları içerisindeki beldelerin en az yarısında teşkilat kurmayı gerektirdiği, belde sayısı üç veya daha az ise beldenin sadece birinde teşkilat kurulmuş olmasının yeterli olduğu ifade edilmiştir. YSKK. 26.01.2002/46

3) Siyasi partilerin seçimlere katılabilme şartları 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanununun 36. maddesinde: "İllerin en az yarısında, oy verme gününden en az altı ay evvel teşkilat kurmak ve büyük kongrelerini yapmış olmak veya Türkiye Büyük Millet Meclisinde grubu bulunmak" olarak açıkça belirlenmiştir. Muteriz Toplumcu Demokratik Parti Genel Başkanlığı her ne kadar seçimlerin erken yapılmasına karar

---

[1] Bu iptal kararı 18/9/1987 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanmış olup yayımlandığı tarihten başlıyarak altı ay sonra yürürlüğe gireceği söz konusu Anayasa Mahkemesi kararında hükme bağlanmıştır.

verildiği, bu nedenle de evvelce kazanılmış hakların ihlal edilemeyeceği, mali yardım için teşkilatın tamamlanıp başvurunun yapıldığı, bu yeni duruma göre seçimlere girme haklarının mevcut olduğunu iddia etmiş ise de, anılan şartlar yasanın emredici hükümleri olup, bunların Kurulumuzca kısaltılması mümkün olmadığı gibi Kurulumuzca 02.08.2002 tarih ve 411 sayılı kararımızla ilan edilen seçimlere girecek siyasi parti listesinde bir yanlışlık bulunmadığından istemin reddi gerekmiştir. YSKK. 03.08.2002/425

Parti adaylarının tespiti:

Madde 37 – (Değişik: 28/3/1986 - 3270/9 md.)

Siyasi partiler, milletvekilliği genel veya ara seçimlerinde, adaylık için müracaat eden ve adaylığı uygun bulunanlar arasından, adayların tespitini; serbest, eşit, gizli oy, açık tasnif esasları çerçevesinde, tüzüklerinde belirleyecekleri usul ve esaslardan herhangi biri veya birkaçı ile yapabilirler.

(Ek: 31/7/1998 - 4381/7 md.) Siyasi partiler, ön seçim ya da aday yoklaması yaptıkları seçim çevrelerinde, toplam olarak Türkiye Büyük Millet Meclisi üye tamsayısının % 5'ini aşmamak üzere, ilini, seçim çevresini, aday listesindeki sırasını, ön seçim veya aday yoklaması tarihinden en az on gün önce Yüksek Seçim Kuruluna bildirmek koşuluyla merkez adayı gösterebilirler. Ön seçim ya da aday yoklaması yapılmayan yerlerde, siyasi partilerin merkez yoklaması veya diğer usullerden biri veya bir kaçı ile aday belirleme yetkileri saklıdır.

(...)[1], partilerin tüzüklerinde gösterilen merkez yoklaması dışındaki parti aday seçimleri seçim kurullarının yönetim ve denetimi altında yapılır.

Partilerin tüzüklerinde herhangi bir seçim çevresinde bütün üyelerin iştiraki ile yapacakları ön seçimde bu Kanunun ön seçimlerle ilgili hükümleri uygulanır.

Aday tespitinin yapılacağı gün, Yüksek Seçim Kurulu tarafından genel seçimlerden en az yetmişbeş gün önceki bir tarih olarak belirlenip ilan edilir. Seçime katılacak bütün siyasi partilerin tüzüklerindeki usullere göre il ve ilçelerde yapacakları aday tespitleri bütün yurtta aynı günde yapılır.

Genel seçimler için kabul edilen seçim çevresi, aday tespiti için de esas alınır.

YÜKSEK SEÇİM KURULU KARAR ÖZETLERİ

1) 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun; "Parti adaylarının tespiti" baslıklı 37. maddesinin; Birinci fıkrasında; "Siyasi partiler, milletvekilliği genel veya ara seçimlerinde, adaylık için müracaat eden ve adaylığı uygun bulunanlar arasından, adayların tespitini; serbest, eşit, gizli oy, açık tasnif esasları çerçevesinde, tüzüklerinde belirleyecekleri usul ve esaslardan herhangi biri veya birkaçı ile yapabilirler." Hükümleri yer almaktadır. YSKK. 30.01.2014/227

2) 2972 sayılı Kanun'un "Adaylık" kenar baslıklı 10. maddesinde, mahalli idareler seçimlerinde aday tespitinin 2820 sayılı Kanun'un 37. maddesindeki hükümlere göre yapılacağı belirtildikten sonra, maddenin devam eden fıkralarında aday tespiti konusunda 2820 sayılı Kanun'un 37 ve 51. maddeleri hükümlerinin yeri geldikçe uygulanabilme olanağı bulunduğuna işaret edilmektedir. YSKK. 10.01.2014/33

3) 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun 37. ve sonra gelen maddeleri hükümlerine göre, Milletvekili Genel Seçiminde adaylar; İlçe Seçim Kurulu Başkanının yönetim ve denetimi altında yapılan siyasi partilerin belli bir seçim çevresindeki bütün kayıtlı üyelerinin katılımıyla (önseçim) veya aday yoklaması usullerinden biriyle yada bunların dışında siyasi partilerin tüzüklerinde belirtilen Merkez Yoklaması yöntemiyle belirlenir. YSKK. 19.05.2007/268

ANAYASA MAHKEMESİ KARAR ÖZETLERİ

1) 2820 sayılı Kanun'un 37. maddesinde, siyasi partilerin milletvekilliği genel veya ara seçimlerinde, adayların, müracaat eden ve adaylığı uygun bulunanlar arasından tespitini serbest, eşit, gizli oy açık tasnif esasları çerçevesinde, tüzüklerinde belirleyecekleri usul ve esaslardan herhangi biri veya birkaçı ile yapabilecekleri öngörülmektedir. Ancak merkez yoklaması dışındaki yöntemlerin uygulanması halinde parti aday seçimlerinin seçim kurullarının yönetim ve denetimi altında yapılması gerekmektedir. Nihayet maddenin son fıkrasında, "Siyasi partiler, ön seçim ya da aday yoklaması yaptıkları seçim çevrelerinde, toplam olarak Türkiye Büyük Millet Meclisi üye tamsayısının % 5'ini aşmamak üzere, ilini, seçim çevresini, aday listesindeki sırasını, ön seçim veya aday yoklaması tarihinden en az on gün önce Yüksek Seçim Kuruluna bildirmek koşuluyla merkez adayı gösterebilirler. Ön seçim ya da aday yoklaması yapılmayan yerlerde, siyasi partilerin merkez yoklaması veya diğer usullerden biri veya bir kaçı ile aday belirleme yetkileri saklıdır." denilmektedir. Görüldüğü üzere maddede, öncelikle bu seçimin usul ve esasları tamamen tüzüğe bırakılmakta; ancak, ön seçim veya aday yoklaması usullerinin uygulanması benimsenirse bunun seçim kurullarının denetiminde yapılması gereği ile %5'lik merkez adayı gösterebilme yetkisi hüküm altına alınmaktadır. AYMK., E. 2005/3; K. 2011/1; T. 12/10/2011

Kontenjan adaylığı:

Madde 38 – (Mülga: 27/10/1995 - 4125/21 md.)[2]

Adayların tespitinde uygulanacak hükümler:

Madde 39 – 26 Nisan 1961 tarihli ve 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanunun bu Kanuna aykırı olmayan hükümleri, önseçimlerde ve kullanılacak parti seçmen kütükleri hakkında da uygulanır.

---

[2] Bu fıkrada yeralan, "Bu Kanunun 38 inci maddesinde yazılı kontenjan adaylığı ile" ibaresi, 27/10/1995 tarih ve 4125 sayılı Kanunun 21 inci maddesiyle yürürlükten kaldırılmış olup, metinden çıkarılmıştır.

Siyasi partilerde aday adaylığı ve merkez adaylığı:

Madde 40 – (Değişik birinci fıkra: 28/3/1986 - 3270/11 md.) Siyasi partiler, Anayasa ve kanunlarda belirtilen şartlara aykırı olmamak kaydıyla adaylarda daha başka ne gibi şartlar bulunması gerektiğini tüzüklerinde gösterebilirler.

Bir kimse, aynı zamanda, önseçimlerde ve merkez adaylığında değişik siyasi partilerden veya aynı partiden, aynı seçim için birden fazla seçim çevresinden önseçime katılamaz.

Bir kimse, bir partiden önseçim veya merkez adaylığı yoklamasına katıldıktan sonra başka bir partiden merkez adayı gösterilemez ve partisinden istifa etmedikçe bağımsız aday olamaz.

(Değişik: 25/12/1993 - 3945/1 md.) Mahalli teşkilatın yönetim kurulu başkan ve üyelerinden, görev yaptıkları yerden aday adayı olmak isteyenlerin görevlerinden istifa etmelerine ilişkin usul ve esaslar siyasi partilerin tüzüklerinde belirlenir.

Bu hükümlere aykırı hareket edenlerin adaylığı Yüksek Seçim Kurulu tarafından iptal edilir.

Siyasi partilerin genel başkanlığı; partilerinin, aday adayları listelerini ve seçim çevrelerini önseçimin yapılacağı tarihten en az yirmi gün önce saat onyediye kadar Yüksek Seçim Kuruluna ve ilgili il ve ilçe seçim kurullarına bildirir. Kurullarca ilgiliye bir alındı belgesi verilir.

Bu bildirimden sonra adaylıktan çekilmek önseçime kadar dikkate alınmaz. Ancak, bu gibiler aday seçilmişlerse çekilmeleri hüküm ifade eder. Ölüm halinde de aynı hüküm uygulanır.

YÜKSEK SEÇİM KURULU KARAR ÖZETLERİ

1) 2820 sayılı Kanun'un 40. maddesinin üçüncü fıkrasındaki; "… bir partiden önseçim veya merkez adaylığı yoklamasına katıldıktan sonra başka bir partiden merkez adayı gösterilemez…" amir hükmünün, seçim kurullarının denetim ve gözetiminde yapılan önseçim ya da merkez adaylığı yoklamasına katılan aday adaylarının başka bir partiden aday olamayacağına yönelik olduğu, bir siyasi partinin merkez yoklamasına katılan aday adayına ilişkin bulunmadığı seklinde değerlendirilmesi gerekmektedir. Esasen, siyasi partinin yetkili kurulu marifetiyle merkez yoklaması seklinde yaptığı aday tespiti işlemi seçim kurullarının yönetim ve denetimi dışında gerçekleştirildiğinden, siyasi partilerin iç isleri niteliğini taşımaktadır. YSKK. 30.01.2014/227

2) 2820 sayılı Kanunun 40. maddesinin dördüncü fıkrası; Mahalli teşkilatın yönetim kurulu başkan ve üyelerinden, görev yaptıkları yerden aday adayı olmak isteyenlerin görevlerinden istifa etmelerine ilişkin usul ve esasların siyasi partilerin tüzüklerinde belirleneceği hükmüne amirdir. YSKK. 29.11.2008/307

3) 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanununun 40 ıncı maddesinin 3 üncü fıkrası "bir kimse bir partiden önseçime veya merkez adaylığı yoklamasına katıldıktan sonra

başka bir partiden merkez adayı gösterilemez ve partisinden istifa etmedikçe bağımsız aday olamaz." hükmünü taşımaktadır. Kurulumuzun 17.02.2004 gün ve 334 sayılı ilke kararına göre de; bir siyasi partiden aday yoklaması için başvuran kimsenin, sonuç kendisine tebliğ veya usulünce ilan edilmişse, bu tarihlerden, bunlar yoksa, yoklama sonucunun ilgili seçim kuruluna verildiği tarihten önce adaylık başvurusunu geri alması halinde başka bir partiden merkez adayı gösterilmelerinde 40/3 üncü maddeye aykırılık olmayacağı görüşüne varılmıştır. YSKK. 03.03.2004/459

Kurulların oluşumu:

Madde 41 – Önseçimde:

a) İlçe seçim kurulu; ilçe seçim kurulu başkanı ile dört üyeden oluşur.

(Değişik: 28/3/1986 - 3270/12 md.) Üyelerden ikisi o ilçede görev yapan Devlet memurları arasından seçilir. Bunlar kurulun devamlı üyesidirler. İki üye ise aday adayı olmayan parti üyeleri arasından belirlenir. Bunlar, üyesi bulundukları parti adına o parti adayları için yapılacak önseçim işlemleri ile ilgili olarak kurula katılırlar.

Aynı usulle ikişer yedek üye de seçilir.

Birden fazla ilçe seçim kurulu bulunan ilçelerde, bu Kanunla ilçe seçim kurulu başkanına veya ilçe seçim kuruluna verilmiş bulunan görevler, birinci ilçe seçim kurulu başkanı veya kurulu tarafından yerine getirilir.

b) Sandık kurulu; bir başkan ile dört asıl ve dört yedek üyeden oluşur. Sandık başkanı ile iki asıl, iki yedek üye Devlet memurları arasından, iki asıl iki yedek üye de partiler tarafından yukarıdaki fıkra esaslarına göre belirlenir.

Kurullardaki üyelerin gelmemesi halinde yedekleri alınır; noksanlık yedeklerle giderilemiyorsa durum bir tutanakla tespit edilir ve kurul başkanı tarafından yukarıda nitelikleri açıklanan kimselerden seçilmek suretiyle tamamlanır.

Önseçimlere hangi siyasi partilerin hangi seçim çevrelerinden katılacakları, partilerin aday adayları listelerinin Yüksek Seçim Kuruluna bildirildiği tarihten itibaren üç gün içinde ilan edilir. İlçe seçim kurulunca siyasi partilerin her biri için parti seçmen listesinde kayıtlı her bin seçmene bir sandık ve kapalı hücre bulundurulur ve sandıkların yerleri tespit edilerek mutat vasıtalarla ilan olunur. Bu husus ayrıca ilgili siyasi partilere de duyurulur.

YÜKSEK SEÇİM KURULU KARAR ÖZETLERİ

1) 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu ve ilgili diğer seçim Kanunları gereğince yapılacak önseçimleri yönetecek önseçim ilçe seçim kurulları, bu kararda yer alan ilçe seçim kurulları dışında olup, 2820 sayılı Kanunun 41. maddesi uyarınca gerektiğinde ayrıca kurulacaktır. Gümrük kapılarında yurtdışında bulunan seçmenler için seçim zamanı kurulan seçim kurulları ile geçici ilçe seçim kurulları bu karar kapsamında değildir. YSKK. 19.01.2008/19

Parti seçmen listesi:

Madde 42 – Siyasi partilerin ilçe teşkilatı, kendi çevrelerindeki üyelerini muntazam kayıt ve sıra numarası ve partiye giriş çıkış tarihleri ve üye hakkında diğer bilgileri ihtiva eden bir üye kayıt defterine kaydederler.

Üye kayıt defterleri, ilçe seçim kurulu başkanının denetimi altındadır. Üye kayıt defterleri, en az altı ayda bir defa ilçe seçim kurulu başkanı tarafından incelenir ve kayıtların usule uygun olarak tutulup tutulmadığı bir tutanakla tespit edilir.

(Değişik: 31/3/1988 - 3420/5 md.) Üye Kayıt Defterinde Parti üyesi olarak kayıtlı bulunan ve Cumhuriyet Başsavcılığınca seçim kurullarına gönderilen listelerde yer alan üyeler önseçimde oy kullanabilir.

(Değişik: 31/3/1988 - 3420/5 md.) Önseçimlerin yapılacağı tarih itibariyle bir önceki yılın son gününe kadar bu Kanunun 10 uncu maddesine göre Cumhuriyet Başsavcılığına bildirilen üyeler önseçimde oy kullanabilir.

(Değişik: 31/3/1988 - 3420/5 md.) İlçe Seçim Kurulları üye listelerini önseçimden en az otuz gün evvel elinde olacak şekilde Cumhuriyet Başsavcılığından temin eder.

(Değişik: 31/3/1988 - 3420/5 md.) Siyasi Partiler kayıtlı üyelerin tamamı dışında başka bir usulle aday yoklaması yapacaksa bu halde oy kullanacak seçmen listelerini önseçimden en az otuz gün önce ilçe seçim kurulu başkanlığına üye kayıt defterleri ile birlikte vermek zorundadırlar.

(Değişik: 31/3/1988 - 3420/5 md.) Bu listeler önseçim tarihinden 25 gün önce parti yönetim kurulu ve ilçe seçim kurulu binaları önüne asılır. Sekizinci fıkradaki itiraz süresinden sonra kesinleşen listelere göre parti seçmen kartları ilçe seçim kurulu başkanlığınca her üyeye dağıtılır.

Parti üyeleri, parti seçmen listesine, asıldığı tarihten itibaren onbeş gün içinde yazıyla itiraz edebilirler. İtirazlar ilçe seçim kurulu tarafından incelenir ve en geç iki gün içinde kesin olarak karara bağlanır. İtirazın yerinde görülmesi halinde parti seçmen listesi düzeltilir.

YÜKSEK SEÇİM KURULU KARAR ÖZETLERİ

1) Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına üye kaydı bildirilmediği anlaşılan yerde önseçim yapılamaz. Parti tüzüğüne göre önseçim dışındaki bir yöntemle aday belirlemesi yapılması gerekir. YSKK. 24.1.1994/32

2) Önseçim sebebiyle parti seçmen listesine yapılan itirazlar konusunda ilçe seçim kurulu başkanınca verilen karar kesin olup itiraz edilemez. YSKK. 6.2.1994/55

3) Siyasi partilerin üye kayıt defterlerinin denetlenmesi çalışmaları nedeniyle ilçe seçim kurulu başkanlarına ücret ödenemez. YSKK. 14.9.1985/422

Önseçimde propaganda ile ilgili hükümler:

Madde 43 – Aday yoklamalarına katılan aday adayları için propaganda yapmak amacı ile açık hava toplantıları, örf ve adete göre sohbet toplantısı sayılanlar hariç olmak üzere kapalı salon toplantıları tertiplenemez, duvar ilanı, el ilanı ve her nevi matbua, ses ve görüntü bantlarıyla propaganda yapılamaz. Bu tür toplantılarda başka aday adaylarına karşı kötüleyici beyanlarda bulunulması yasaktır.

Siyasi partiler, tüzüklerinde gösterilmek kaydıyla aday adayları için bunların vereceği bilgileri de esas alarak aday adaylarının meslek veya sanat hayatlarındaki derece, başarı ve eserlerini, memlekete yaptığı hizmetleri gösterir, vesikalık fotoğraflarını taşıyan matbualar bastırıp dağıtabilir. Aday adaylarının soyadı alfabe sırasına göre düzenlenecek benzer bilgileri içeren matbualar sandık başlarına asılabilir.

Aday adayları, mensup oldukları partinin programı, büyük kongresinin ve yetkili merkez organlarının kararları ile partinin seçim bildirisi dışında, milli, mahalli yahut mesleki çapta herhangi bir vaadde bulunamazlar (…)[3]

Aday adayları, önseçimlerde oy kullanacak partili üyelere veya yakınlarına maddi çıkar sağlama amacı güdemezler; önseçimlerde oy kullanacakları etkilemek maksadıyla meşru ve hukuka uygun olmayan davranışlarda bulunamazlar.

Kuruldaki parti üyesinin görevini yerine getirmemesi:

Madde 44 – Önseçim günü oy verilmesine başlanmazdan önce veya oy verme sırasında ilçe seçim kuruluna dahil siyasi parti üyesi görevini yapmazsa, ceza hükümleri saklı kalmak üzere, yerine siyasi partilerin sıradaki yedek üyesi getirilir. Bu da mümkün olmazsa, bu husus tutanağa geçirilir ve eksikler sandık alanı çevresindeki parti üyesi olabilme yeterliğine sahip ve okur - yazar olanlar arasından ilçe seçim kurulu başkanının seçeceği kimse ile tamamlanır.

Müşahitler:

Madde 45 – Önseçim sırasında siyasi partilerin birer müşahidi, kendi partilerine ait sandık başı işlemlerini takip etmek üzere hazır bulunabilir. Önseçimde aday olanlar, müşahit sıfatıyla sandık başında bulunamazlar.

---

[3] Bu fıkrada yer alan "ve Türkçe 'den başka dil ve yazı kullanamazlar" ibaresi, 2/3/2014 tarihli ve 6529 sayılı Kanunun 16 ncı maddesiyle yürürlükten kaldırılmıştır.

YÜKSEK SEÇİM KURULU KARAR ÖZETLERİ

1) Önseçim sırasında siyasi partilerin birer müşahidi kendi partilerine ait sandık başı işlemlerini takip etmek üzere hazır bulunabilir. Önseçimde aday olanlar, müşahit sıfatıyla sandık başında bulunamazlar. (2820 S.K. 45). YSKK. 8.5.2007/242

Oy pusulası:

Madde 46 – Siyasi partiler, 40 ıncı maddeye göre bildirdikleri aday adayları listelerini içeren oy pusulalarını çoğaltarak il ve ilçe seçim kurulu başkanlıklarına yeteri kadar zarf ile birlikte verirler. İlçe seçim kurulu başkanlıkları oy pusulalarını ve zarfları mühürledikten sonra, seçim günü sandık başkanlıklarında hazır bulundururlar.

Sandık başına gelen partili seçmene, sandık kurulu başkanı veya görevlendireceği kurul üyesi oy pusulasını, sandık kurulu başkanlığının mührü ile mühürledikten sonra verir.

(Değişik: 28/3/1986 - 3270/14 md.) Partili seçmen, aday adaylarının karşısına işaret koymak suretiyle tercihini kullanır. İşaretleme, (...)[4] o seçim çevresinin çıkaracağı milletvekili sayısından çok ve yarısından az olamaz. İşaretlemede belirlenen miktar ve nispetlere uyulmaması, oy pusulalarının geçersiz sayılmasını gerektirir.

YÜKSEK SEÇİM KURULU KARAR ÖZETLERİ

1) Aday adaylığından çekilmeye ilişkin irade beyanı, henüz bir işleme konu edilmeden ve önseçim oylaması da yapılmadan geri alınır ve aday adaylığına devam edileceği bildirilmiş olursa, çekilme nazara alınmaz. YSKK. 4.11.1987/558

Kimliğin tespiti:

Madde 47 – Önseçimlerde oy vermek için parti seçmen kartının gösterilmesi şarttır. Bu belgeyi göstermeyenlerden veya belgenin sahibi olduğunda tereddüt edilenlerden parti hüviyet cüzdanı, o da yoksa nüfus hüviyet cüzdanı istenir.

YÜKSEK SEÇİM KURULU KARAR ÖZETLERİ

1) Siyasi parti önseçim sandık seçmen listesine kayıtlı her seçmen ön seçimde oy verme hakkına sahiptir. Sandık listesinde kaydı olmayanlar oy kullanamazlar. Önseçimde oy vermek için parti seçmen kartının gösterilmesi şarttır. Bu belge ile birlikte kimlikte istenir. YSKK. 8.5.2007/242-YSKK. 27.12.1998/383

---

[4] Bu fıkrada yer alan "kontenjan adayları hariç" ibaresi, 27/10/1995 tarih ve 4125 sayılı Kanunun 21 inci maddesiyle yürürlükten kaldırılmış olup, metinden çıkarılmıştır.

Son işlemler:

Madde 48 – Yüksek Seçim Kurulu, il seçim kurullarından gelen önseçimle tespit edilmiş parti adayları listelerinin tasdikli birer örneğini derhal ilgili partilerin genel başkanlıklarına teslim eder. Parti genel başkanlıkları, 38 inci madde ve parti mevzuatı gereğince merkez adayı olarak seçilen parti adaylarını bu listelere dahil ederek seçim çevrelerine göre düzenleyecekleri parti adayı cetvellerini, kanun hükümlerine göre Yüksek Seçim Kuruluna süresi içerisinde bildirirler.

Önseçim evrakının saklanması:

Madde 49 – Hesaba katılan, katılmayan ve itiraza uğramış olan oy pusulaları; sayım ve döküm cetvelleri ve adaylığa seçilme tutanaklarıyla diğer her türlü evrak, milletvekili seçimlerinin kesin sonuçlarının ilanı tarihinden itibaren üç ay süreyle ilçelerde ilçe seçim kurulu başkanı ve illerde il seçim kurulu başkanı tarafından saklanır.

Bu evrak, Yüksek Seçim Kurulunun istemi olmaksızın hiçbir yere gönderilmez.

YÜKSEK SEÇİM KURULU KARAR ÖZETLERİ

1) Hesaba katılan, katılmayan ve itiraza uğramış olan oy pusulaları, sayım döküm cetvelleri ve adaylığa seçilme tutanaklarıyla diğer her türlü evrak, seçimin kesin sonuçlarının ilanı tarihinden itibaren üç ay süreyle ilçelerde ilçe seçim kurulu başkanı ve illerde il seçim kurulu başkanı tarafından saklanır. Bu evrak, Yüksek Seçim Kurulunun istemi olmaksızın hiçbir yere gönderilmez. (2820 S.K 49) YSKK. 8.5.2007/242-YSKK. 27.12.1998/383

İtiraz hakkı:

Madde 50 – Seçim ve sandık kurullarının veya kurul başkanlarının kesin olmayan kararlarına karşı ilgili siyasi parti, o siyasi partiden önseçimde aday adayı olanlar veya o siyasi partilerin teşkilat kademelerinin başkanları veya vekilleri ile parti müşahitleri itiraz edebilirler.

YÜKSEK SEÇİM KURULU KARAR ÖZETLERİ

1) Seçim ve sandık kurullarının veya kurul başkanlarının kesin olmayan kararlarına karşı ilgili siyasi parti, o siyasi partiden önseçimde aday adayı olanlar veya o siyasi partilerin teşkilat kademelerinin başkanları veya vekilleri ile parti müşahitleri itiraz edebilirler.(2820 S.K 50) YSKK. 8.5.2007/242-YSKK. 27.12.1998/383

Önseçim tutanağı ve tutanağın iptali:

Madde 51 – Önseçimlerde, her siyasi parti için ayrı ayrı düzenlenecek basılı tutanak kâğıdında o partiden aday olmak üzere önseçimde aday olmuş bulunanların aldıkları oyların toplamı, rakam ve yazı ile belirtilir. Bu tutanak ilçe seçim kurulu başkanı ve üyelerince imzalanır.

Aynı miktarda oy almış olanlar arasındaki sırayı ilgili siyasi partinin merkez karar ve yönetim kurulu tespit eder.

Adaylık tutanağına yapılan itiraz, oyların dökümüne veya sayımına ilişkin olduğu ve yeniden yapılan döküm ve sayım sonucunda tutanakların iptaline karar verildiği takdirde, yeniden yapılan döküm ve sayım sonucuna göre seçildikleri anlaşılanlara Yüksek Seçim Kurulu tarafından tutanakları verilir.

Bir seçim çevresinde önseçimin, önseçim işlemleri sebebiyle iptaline karar verildiği takdirde, önseçim yenilenmez ve bu seçim çevresi için bütün adaylar 38 inci maddede yazılı kurul tarafından tespit edilir.

Adaylardan yalnız birinin veya birkaçının tutanağının iptaline karar verildiği hallerde, tutanakları iptal olunan adayların yerine önseçimde aldıkları oy sırasına göre başta gelenlere tutanak verilir. Sırada olanlar yetmediği takdirde boş kalan yerlerin doldurulması için bu maddenin yukarıdaki fıkrası uygulanır.

Belli bir seçim için parti adaylarının Yüksek Seçim Kuruluna bildirilmesinden sonra, önseçim ve adaylarla ilgili itiraz ve şikayetler dikkate alınmaz. Daha önce yapılmış olan itiraz ve şikayetler üzerine başlamış olan işlemler durdurulur.

Mahalli seçimler yoklaması:

Madde 52 – Siyasi partilerin, mahalli idareler seçimleri için aday gösterebilecekleri hallerde, bu adayların nasıl seçilecekleri ve yoklamalarının nasıl yapılacağı ilgili kanundaki esaslara göre belirlenir.

SEKİZİNCİ BÖLÜM
Disiplin işleri

Disiplin suçları ve cezaları:

Madde 53 – Siyasi partilerin disiplin kurullarınca verilebilecek cezalar, uyarma, kınama, partiden veya gruptan geçici veya kesin olarak çıkarma cezalarıdır.

Disiplin kurullarının vermeye yetkili oldukları disiplin cezaları ile hangi halde ne tür disiplin cezası verileceğinin parti tüzüğünde belli edilmesi zorunludur.

Partinin hangi organ ve mercilerinin kimler hakkında ve hangi disiplin kurulunda disiplin cezası isteminde bulunabileceği ve disiplin cezalarına karşı yapılan itirazları incelemeye yetkili üst disiplin kurulları ve itirazın usul ve şartları, kanunda belirtilmeyen hallerde, parti tüzüğü ile düzenlenir.

Disiplin kurullarınca parti üyeleri hakkında verilen kararlar gerekçeleriyle birlikte en geç otuz gün içinde ilgiliye tebliğ olunur.

Bir partiye mensup milletvekilinin; o partinin Türkiye Büyük Millet Meclisi grubu üyeliğinden kesin olarak çıkarılması, partiden çıkarılmayı ve partiden kesin olarak çıkarılması da Türkiye Büyük Millet Meclisi parti grubu üyeliğinden çıkarılmayı gerektirir.

Bir üyenin, Türkiye Büyük Millet Meclisi parti grubundan geçici olarak çıkarılması hakkında verilen ceza, bu üyenin ceza süresince gruptaki çalışmalara katılmamasını gerektirir.

Hakkında geçici çıkarma cezası verilen parti üyesi, faaliyetine katılamayacağı parti organlarına hiçbir teklif yapamaz. Ancak bu hüküm o üyenin parti tüzüğüne, programına, partinin diğer mevzuatına ve organlarının bağlayıcı kararlarına uyması zorunluğunu ortadan kaldırmaz. Geçici çıkarma cezası verilen parti üyelerine, parti içinde hiçbir görev verilemez.

Disiplin kurulları üyelerinin seçilmesi:

Madde 54 – Siyasi partilerin disiplin kurullarının üyeleri kongrelerce gizli oyla seçilir. Türkiye Büyük Millet Meclisi grubu disiplin kurulu üyelerinin seçimi, en az iki yıl için olmak üzere, parti tüzüğünde gösterildiği şekilde yapılır.

Disiplin kurullarının çalışması:

Madde 55 – Disiplin kurulları, üye tamsayısının en az üçte iki çoğunluğuyla toplanır ve hazır bulunanların çoğunluğuyla karar verir. Ancak 101 inci maddenin (d - 1) bendinde gösterilen haller dışında, partiden kesin çıkarma cezaları için üye tamsayısının çoğunluğunun kararı gereklidir.

Disiplin kuruluna sevk edilen partili, yazılı veya sözlü savunma hakkına sahiptir. Savunma için süre, savunmaya çağrı belgesinin ilgiliye tebliği tarihinden başlamak üzere onbeş gündür. Ancak, seçimlerde veya herkesin gözü önünde açıkça veya yayın yoluyla işlenen disiplin suçlarında bu süre yedi gündür. Savunma süresini geçirenler, savunma hakkından vazgeçmiş sayılırlar. Savunmaya çağırma, disiplin kurulu başkanlığınca yazı ile yapılır. Bu yazıda uygulanması istenen disiplin cezası ile bu cezanın istenmesine sebep olan fiiller açıkça gösterilir.

Disiplin işleriyle ilgili görüşme ve karar yasağı:

Madde 56 – Disiplin kurullarına sevk yetkisine sahip bulunan parti organ ve mercilerinin kararları ile disiplin kurullarınca verilen disiplin cezaları hakkında, siyasi partilerin her kademesindeki kongrelerinde görüşme yapılamaz ve bu konularda karar alınamaz.

58 inci madde hükmü saklıdır.

Disiplin cezalarına itiraz:

Madde 57 – (Değişik: 28/3/1986 - 3270/15 md.)

Hakkında partiden veya gruptan geçici veya kesin çıkarma cezası verilen parti üyesi, bu cezaya karşı disiplin kuruluna sevkeden organ veya merci veya disiplin kurulunun görev ve yetkisizliği veya alınan kararların kanuna, parti tüzüğüne ve içyönetmeliğe şekil ve usul bakımından aykırı bulunduğu iddiasıyla, parti itiraz yollarını kullandıktan sonra nihai karar niteliğindeki son karara karşı otuz gün içinde nihai kararı veren merciin bulunduğu yer asliye hukuk mahkemesine itiraz edebilir. Mahkeme bu itirazları, diğer işlerden önce ve en geç otuz gün içinde basit muhakeme usulüne göre inceleyerek karara bağlar, bu karar kesindir.

Af yetkisi:

Madde 58 – Disiplin kurullarınca verilen cezaların partinin hangi organı tarafından ve ne şekilde affedileceği siyasi partilerin tüzüklerinde gösterilir.

Disiplin konusunda tedbir kararı:

Madde 59 – Partiden geçici çıkarmayı veya kesin çıkarmayı gerektiren hallerde, disiplin cezası verilmesi için sevk kararı almaya yetkili olan parti organları, tedbir niteliğinde olmak üzere, disiplin kuruluna sevk edilen üyeyi parti içindeki görevlerinden derhal uzaklaştırabilirler.

İlgili, bu tedbir kararının kaldırılmasını sevk edildiği disiplin kurulundan isteyebilir. Bu istek, disiplin kurulu tarafından yedi gün içinde karara bağlanır.

DOKUZUNCU BÖLÜM
Parti Defterleri

Tutulacak defter ve kayıtlar:

Madde 60 – Her kademedeki parti organları üye kayıt defteri, karar defteri, gelen ve giden evrak kayıt defteri, gelir ve gider defteri ile demirbaş eşya defteri tutmak zorundadırlar.

Üye kayıt defteri, mahalle ve köy esasına göre tutulur.

Karar defteri, ilgili organın kararlarını, tarih ve numara sırasıyla ihtiva eder. Kararlar oylamaya katılanlar tarafından imzalanır. Kongrece alınan kararları da ihtiva etmesi gereken kongre tutanak özetleri başkanlık divanı üyelerince imzalanır.

Gelen ve giden evrak tarih ve numara sırasıyla gelen ve giden evrak kayıt defterine kaydedilir ve gelen evrakın asılları ile gönderilen evrakın örnekleri bu tarih ve numaralar altında dosyalarda saklanır.

Parti adına elde edilen gelirlerin alındığı ve yapılan giderlerin ne gibi işlere ve yerlere harcandığı ilgili defterlere sıra ile ve belgeleri de belirtilerek geçirilir.

Bütün defterlerin sayfaları ve kaç sayfadan ibaret oldukları teşkilatın bulunduğu ilgili seçim kurulu başkanı tarafından mühürlenir ve tasdik edilir.

Partiye giriş işlemlerini gösteren üyelik beyannamelerinin birer örneği ilçe ve il kademesinde, alfabetik sıra esasına göre tasnif edilmiş olarak ayrı bir dosyada saklanır.

Parti organ ve kurullarınca tutulmasında fayda görülen diğer defterler, parti tüzük ve içyönetmeliklerinde gösterilir.

Parti genel merkezinde üye kayıt defterlerinin özetinin nasıl tutulacağı, bütçe ve kesin hesabın nasıl hazırlanıp düzenleneceği parti içyönetmeliğiyle belirtilir.

YÜKSEK SEÇİM KURULU KARAR ÖZETLERİ

1) 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun 60. maddesinin birinci fıkrasında, her kademedeki parti organlarının tutmak zorunda oldukları defterler belirtilmiş, altıncı fıkrasında da bütün bu defterlerin sayfalarının kaç sahifeden ibaret olduklarının teşkilatın bulunduğu ilgili ilçe seçim kurulu başkanı tarafından mühürlenip tasdik edilmesi gerektiği, 113. maddesinde ise; 60. maddede yazılı defter ve kayıtları tutamayanların, altı aydan bir yıla, bu defter ve kayıtları tahrif veya yok edenlerin veya gizleyenlerin bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılacağı, belirtilmiştir. Şu hale göre; 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun 60. maddesiyle mühürleme ve tasdik işlemlerinin defter üzerinden yapılması zorunluluğunun getirilmiş olması nedeniyle, Yasanın bu açık hükmü karşısında defter yerine kullanılmak üzere bilgisayar ortamında tutulan formların tasdiki ile yetinilemeyeceğine karar verilmelidir. YSKK. 09.12.2006/389

2) Siyasi partilerce tutulması zorunlu olan defterler tasdike tabidir. Bu defterlerin tasdikinde sadece defterlerle yetinilmesi gerekir. Defter yerine kullanılmak üzere bilgisayar ortamında tutulan sürekli formlara itibar edilemez. YSKK. 27.04.2002/ 256

ÜÇÜNCÜ KISIM
Mali Hükümler

BİRİNCİ BÖLÜM
Partilerin Gelirleri

Gelirler ve kaynakları[5]

Madde 61 – (Birinci fıkra Ek: 12/8/1999 - 4445/6 md.) Siyasi partilerin gelirleri amaçlarına aykırı olamaz.

Siyasi partiler aşağıda belirtilen gelirleri elde edebilirler:

a) Parti üyelerinden alınacak giriş aidatı ile üyelik aidatı,

b) Partili milletvekillerinden alınacak milletvekilliği aidatı,

---

[5] Bu madde başlığı, "Gelir Kaynakları" iken; 12/8/1999 tarih ve 4445 sayılı Kanunun 6 ncı maddesiyle metne işlendiği şekilde değiştirilmiştir.

c) **(Değişik: 31/3/1988 - 3420/6. md.)** Milletvekili, belediye başkanlığı, belediye meclis üyeliği ve il genel meclis üyeliği aday adaylarından alınacak özel aidat, (Bu aidatlar 64 üncü maddedeki esaslar dahilinde siyasi partilerin yetkili merkez karar organlarınca tespit ve tahsil olunur.)

d) Parti bayrağı, flaması, rozeti ve benzeri rumuzların satışından sağlanacak gelirler,

e) Parti yayınlarının satış bedelleri,

f) Üye kimlik kartlarının ve parti defter, makbuz ve kağıtlarının sağlanması karşılığında alınacak paralar,

g) Partice tertiplenen balo, eğlence ve konser faaliyetlerinden sağlanacak gelirler,

h) Parti mal varlığından elde edilecek gelirler,

i) Bağışlar.

j) **(Ek: 27/6/1984 - 3032/1 md.)** Devletçe yapılan yardımlar.[6]

(h) bendinde yazılı parti mal varlığından elde edilen gelirler hariç olmak üzere, diğer bentlerde yazılı kaynaklardan elde edilen gelirlerden hiçbir surette vergi, resim ve harç alınmaz.[7]

Giriş ve üyelik aidatı:

Madde 62 – Parti üyelerinden alınacak giriş aidatının miktarı ile üyelik aidatının alt ve üst sınırları parti tüzüğünde gösterilir.

Her üye, aylık veya yıllık olarak üyelik aidatı ödemeyi partiye girişinde kabul etmek zorundadır.

Parti üyesi, vermeyi kabul ettiği aidatın miktarını, parti tüzüğüne uygun olmak şartıyla, kayıtlı bulunduğu teşkilat kademesi başkanlığına yazı ile bildirerek artırabilir.

Partiye borçlu olduğu yıla ait aidatın tamamını veya bir kısmını ödemeyen parti üyesi hakkında, partiden geçici veya kesin olarak çıkarmaya dair disiplin cezaları uygulanmaz. Aidatını ödemesi için yapılan yazılı tebligata rağmen belirtilen süre içerisinde ödemede bulunmayan üye hakkında yapılacak işlem ve uygulanacak yasaklamalar parti tüzüğünde gösterilir.

Milletvekili aidatı:

Madde 63 – Bir siyasi partiye mensup milletvekillerinin, ne miktar aidat ödeyeceği ve bu suretle toplanan paraların grup faaliyetlerine ve parti merkezine hangi miktarlarda ayrılacağı, Türkiye Büyük Millet Meclisi parti gru-

---

6 Bu hükmün uygulanmasında ek 1 inci maddeye bakınız.

7 İthalde alınan her türlü vergi, resim ve harç muafiyeti hükümleri, 6/5/1986 tarih ve 3283 sayılı Kanunun 1 inci maddesi ile yürürlükten kaldırılmıştır.

bu kararıyla belli edilir. Ancak, bu miktarın yıllık tutarı milletvekili ödeneğinin net bir aylık tutarını geçemez.

Grubu olmayan milletvekillerinin ödeyeceği aidat, yukarıdaki fıkrada belirtilen miktarın yarısını geçmemek kaydıyla merkez karar ve yönetim kurulunca tespit edilir.

Milletvekili aday adaylığı aidatı:

Madde 64 – Milletvekili aday adaylarından alınacak özel aidat, milletvekili ödeneğinin net bir aylık tutarını aşmamak kaydıyla parti içyönetmeliklerinde gösterilir.

Satış bedelleri:

Madde 65 – Bu Kanunun 61 inci maddesinin (d), (e) ve (f) bentlerinde gösterilen satış bedelleri, merkez karar ve yönetim kurulunun kararı ile tespit edilir.

Bağışlar:

Madde 66 – (Değişik: 12/8/1999 - 4445/7 md.)

Genel ve katma bütçeli dairelerle mahalli idareler ve muhtarlıklar, kamu iktisadi teşebbüsleri, özel kanunla veya özel kanunla verilen yetkiye dayanılarak kurulmuş bankalar ve diğer kuruluşlar, kamu iktisadi teşebbüsü sayılmamakla beraber ödenmiş sermayesinin bir kısmı Devlete veya bu fıkrada adı geçen kurum, idare, teşebbüs, banka veya kuruluşlara ait müesseseler, siyasi partilere hiçbir suretle taşınır veya taşınmaz mal veya nakit veya haklar bağışlayamaz ve bu gibi mal veya hakların kullanılmasını bedelsiz olarak bırakamazlar; bağlı oldukları kanun hükümleri dışında siyasi partilere ayni hakların devrine dair tasarruflarda bulunamazlar. Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, işçi ve işveren sendikaları ile bunların üst kuruluşları, dernekler, vakıflar ve kooperatifler, özel kanunlarında yer alan hükümlere uymak koşuluyla siyasi partilere maddi yardım ve bağışta bulunabilirler.

Yukarıdaki fıkranın dışında kalan gerçek ve tüzel kişilerin her birinin bir siyasi partiye aynı yıl içerisinde iki milyar liradan fazla kıymette ayni veya nakdi bağışta bulunması **(Ek ibare: 2/1/2003-4778/8 md.)** veya yayınları kullandırması yasaktır. Bağış veya bağışların bağışta bulunana veya yetkili temsilcisine veya vekiline ait olduğunun partice verilen makbuzda açıkça belirtilmesi gerekir. Böyle bir belgeye dayanılmaksızın siyasi partilerce bağış kabul edilemez.**(Ek cümle: 13/2/2011-6111/181 md.)** Siyasi partilerin adına açılmış banka hesaplarına yapılan bağışlar için ayrıca gelir makbuzu düzenlenmez.

Siyasi partiler, yabancı devletlerden, uluslararası kuruluşlardan, Türk uyrukluğunda olmayan gerçek ve tüzel kişilerden herhangi bir suretle ayni veya nakdi yardım ve bağış alamazlar.

Ticari faaliyet, kredi ve borç alma yasağı[8]

Madde 67 – (Değişik birinci cümle: 12/8/1999 - 4445/8 md.) Siyasi partiler ticari faaliyette bulunamazlar, kredi veya borç alamazlar. Ancak, ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla 66 ncı maddenin 1 ve 3 üncü fıkralarında gösterilenler dışında kalan gerçek ve tüzelkişilerden kredili veya ipotek karşılığı mal satın alabilirler.

Taşınmaz mal edinme:

Madde 68 – Siyasi partiler, ikametleri ile amaç ve faaliyetleri için gerekli olanlardan başka taşınmaz mal edinemezler. Partiler, amaçları içinde olmak şartıyla sahip oldukları taşınmaz mallardan gelir sağlayabilirler.

(İkinci fıkra Mülga: 12/8/1999 - 4445/25 md.)

Gelirlerin sağlanmasında usul:

Madde 69 – Bir siyasi partinin bütün gelirleri, o siyasi partinin tüzelkişiliği adına elde edilir.

Siyasi partilerin genel merkezlerinin ve teşkilat kademelerinin gelirleri, parti merkez karar ve yönetim kurulunca bastırılan makbuzlar karşılığında alınır. Bastırılan ve parti teşkilat kademelerine gönderilen gelir makbuzlarının seri ve sıra numaralarına ait kayıtlar parti genel merkezinde tutulur. Parti teşkilat kademeleri aldıkları ve kullandıkları makbuzlar dolayısıyla parti merkez karar ve yönetim kuruluna karşı mali sorumluluk taşırlar.

Sağlanan gelirin türü ve miktarıyla, gelirin sağlandığı kimsenin adı, soyadı ve adresi, makbuzu düzenleyenin sıfatı, adı, soyadı ve imzası, makbuzda ve dip koçanlarında yer alır.

Makbuzların asıl kısımlarıyla dip koçanlarında aynı sıra numarası bulunur. Makbuz dip koçanlarının saklama süresi, Anayasa Mahkemesinin ilk inceleme kararının ilgili partiye bildirilme tarihinden itibaren beş yıldır.

---

[8] Bu maddenin başlığı, "kredi ve borç alma yasağı" iken, 12/8/1999 tarih ve 4445 sayılı Kanunun 9 uncu maddesiyle metne işlendiği şekilde değiştirilmiştir.

İKİNCİ BÖLÜM
Partilerin Giderleri

Giderlerin yapılmasında usul:

Madde 70 – (Ek: 12/8/1999 - 4445/9 md.) Siyasi partilerin giderleri amaçlarına aykırı olamaz.

Bir siyasi partinin bütün giderleri, o siyasi parti tüzelkişiliği adına yapılır.

Beşmilyon liraya kadar harcamaların makbuz veya fatura gibi bir belge ile tevsik edilmesi zorunlu değildir. Ancak, bütün harcamaların yetkili organ veya merciin kararına dayanması şarttır. Şu kadar ki, yetkili organca onaylanan bütçede öngörülmüş bulunmak kaydıyla beşmilyon lirayı aşmayan harcamalar ile genel tarifeye bağlı giderler için ayrıca karar alınmasına gerek yoktur.[9]

Giderlere ait belgeleri saklama süresi, özel kanunlarda gösterilen daha uzun süreye ilişkin hükümler saklı kalmak üzere, kesinhesabın Anayasa Mahkemesinin ilk inceleme kararının ilgili partiye bildirilme tarihinden itibaren beş yıldır.

Parti teşkilatı bağlı bulunduğu üst kademeye, gelir ve giderleri hakkında parti tüzüğünde gösterilen sürede hesap vermekle yükümlüdür. Bu süre altı aydan fazla olamaz.

Mali sorumluluk:

Madde 71 – Siyasi partilerin yapacakları giderler, sözleşmeler ve girişecekleri yükümlülükler; genel merkezde parti tüzelkişiliği adına, illerde il yönetim kurulu adına ve ilçelerde ilçe yönetim kurulu adına yetkili kılınan kişi veya kurulca yapılır.

Siyasi partilerin il ve ilçelerdeki teşkilat kademeleri tarafından parti tüzelkişiliği adına sözleşme yapılmasına ve yükümlülük altına girilmesine ilişkin esaslar, merkez karar ve yönetim kurulunca tespit olunur. Bu esaslara aykırı olarak yahut siyasi partilerin tüzüklerine göre merkez karar ve yönetim kurulunca önceden yazılı yetki verilmediği veya sonradan bir kararla onaylanmadığı takdirde, partinin teşkilat kademelerinin yaptıkları sözleşme ve giriştikleri yükümlülüklerden dolayı, parti tüzelkişiliği hiçbir suretle sorumlu tutulamaz; merkez karar ve yönetim kurulu veya genel başkan veya parti tüzelkişiliği aleyhine takipte bulunulamaz. Bu takdirde sorumluluk, sözleşmeyi yapan veya yükümlülük altına giren kişi veya kişilere ait olur.

---

[9] Bu fıkrada yer alan "beşbin" ibaresi, 12/8/1999 tarih ve 4445 sayılı Kanunun 9 uncu maddesiyle "beşmilyon" olarak değiştirilmiş ve metne işlenmiştir.

Borç verme yasağı:

Madde 72 – Siyasi partiler, üyelerine ve diğer gerçek ve tüzelkişilere hiçbir şekilde borç veremezler.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
Parti İçi Mali İşlemler

Parti bütçeleri ve kesinhesabı:

Madde 73 – Siyasi partilerin, bağlı ilçeleri de kapsamak üzere iller teşkilatı ayrı ayrı gelir tahminlerini ve gider miktarlarını gösteren bir yıllık bütçe hazırlarlar ve ilgili takvim yılından önceki Ekim ayı sonuna kadar genel merkeze gönderirler. Bu bütçeler ile aynı süre içinde hazırlanacak genel merkez bütçesi en geç ilgili takvim yılından önceki Aralık ayı sonuna kadar parti merkez karar ve yönetim kurulunca incelenir ve karara bağlanır.

Siyasi partilerin hesapları bilanço esasına göre düzenlenir.

Parti merkezi ve bağlı ilçeleri de kapsamak üzere iller teşkilatı her bütçe yılını izleyen Nisan ayı sonuna kadar, bir evvelki yıla ait uygulama sonuçlarını gösteren kesinhesaplarını hazırlarlar. İller teşkilatından gönderilenler ve parti merkezine ait olan kesinhesaplar, merkez karar ve yönetim kurulunca incelenerek karara bağlanır ve birleştirilir.

Siyasi partilerin bütçeleri, bilançoları, gelir ve gider cetvelleri ile kesinhesaplarının nasıl düzenleneceği partilerin iç yönetmeliklerinde gösterilir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
Anayasa Mahkemesince Yapılacak Mali Denetim

Kesinhesabın gönderilmesi:

Madde 74 – (Değişik: 12/8/1999 - 4445/10 md.)

Siyasi partilerin mali denetimi Anayasa Mahkemesince yapılır. Anayasa Mahkemesi, siyasi partilerin mal edinimleri ile gelir ve giderlerinin Kanuna uygunluğunu denetler. **(Ek cümleler: 13/2/2011-6111/180 md.)** Ancak yapılacak kanuna uygunluk denetimi siyasi partilerin amaçlarına ulaşmak için yapılmasında fayda görülen faaliyetleri daraltacak veya bu faaliyetlerin yerindeliğini içerecek şekilde yapılamaz. Denetimde harcamaların gerçek mahiyeti esas alınır. Şekle ve usule ilişkin eksiklikler harcamaların kabul edilmemesini gerektirmez.

Siyasi partilerin genel başkanları, karara bağlanarak birleştirilmiş bulunan kesin hesap ile parti merkez ve bağlı ilçeleri de kapsayan iller teşkilatının kesin hesaplarının onaylı birer örneğini Haziran ayı sonuna kadar Anayasa Mahkemesine ve bilgi için Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına vermek

zorundadırlar. Bu belgelere, ilgili siyasi partinin aynı hesap döneminde edindiği taşınmaz ve değeri yüz milyon lirayı aşan taşınır malların, menkul kıymetlerin ve her türlü hakların değerleri ile edinim tarihlerini ve şekillerini de belirten listeleri eklenir.

(Ek fıkra: 13/2/2011-6111/180 md.) Siyasi parti hakkında kapatma kararı verilmiş olması halinde kapatma kararının verildiği tarihe kadar olan döneme ilişkin hesaplar da Anayasa Mahkemesi tarafından denetlenerek karara bağlanır. Bu takdirde denetime esas kesin hesabın verilmesi ve denetime ilişkin diğer esas ve usuller Anayasa Mahkemesi tarafından belirlenir.

(Ek fıkra: 13/2/2011-6111/180 md.) Siyasi partiler amaçlarına ulaşmak için gerekli gördükleri siyasi faaliyetleri kapsamında her türlü harcama yapabilirler.

(Ek fıkra: 13/2/2011-6111/180 md.) Siyasi partiler mal ve hizmet alımı ile yapım işlerini, açık ihale, kapalı zarf usulü ve yazılı veya sözlü olmak üzere doğrudan veya pazarlık usullerinden herhangi biri ile yapabilir.

(Ek fıkra: 13/2/2011-6111/180 md.) Siyasi partiler harcamalarını fatura, fatura yerine geçen belgeler ile bu belgelerin temin edilmesinin mümkün olmadığı hallerde harcamanın doğruluğunu gösterecek muhtevaya sahip olmak şartıyla diğer belgelerle tevsik ederler. Ancak kaybolma, yırtılma ve yanma gibi mücbir sebeplerle aslının temin edilemediği hallerde, fatura ve fatura yerine geçen belgeler yerine bu belgeleri düzenleyenlerden alınacak tasdikli örnekleri kullanılabilir.

(Ek fıkra: 13/2/2011-6111/180 md.) Siyasi partiler ücret mukabili geçici veya sürekli olarak çalıştırdıkları kişilere ödedikleri ayni ve nakdi sağlık ve sosyal yardım giderleri ile amaçlarına ulaşmak için görevlendirdikleri kişiler tarafından yapılan yurt içi ve yurt dışı seyahatlere ilişkin konaklama, yol masrafları ve diğer zorunlu harcamaları gider olarak kayıt edebilirler.

(Ek fıkra: 13/2/2011-6111/180 md.) Siyasi partiler, mal ve hizmet alım sözleşmelerinden kaynaklanan mahkeme kararları ile ödedikleri miktarı ve masraflarını gider olarak kaydedebilirler.

Denetim:

Madde 75 – Anayasa Mahkemesi, kesinhesaplara ait bilgilerin belgelendirilmesini siyasi partilerden her zaman isteyebilir.

Anayasa Mahkemesi denetimini evrak üzerinde yapar. **(Değişik ikinci cümle: 12/8/1999- 4445/11 md.)** Bu denetimi, Sayıştaydan yardım sağlanarak hazırlatacağı raporlar üzerinden yapabileceği gibi, siyasi partilerin genel merkezlerinde ve mahalli teşkilatlarında doğrudan doğruya veya kendi üyeleri arasından görevlendireceği bir naip üye veya mahallin en kıdemli adli veya idari yargı hakimi niyabetinde yaptıracağı inceleme ve araştırmalar üzerinden de yapabilir. Bu maksatla, yeminli bilirkişi görevlendirebilir.

Anayasa Mahkemesi, ilgili siyasi partinin başkanından veya temsilcisinden yazılı mütalaa isteyebilir; gerekli görürse sorumlu uzman muhasipler de dahil ilgililerin sözlü açıklamalarını dinleyebilir.

Anayasa Mahkemesi denetimi sonunda, o siyasi partinin gelir ve giderlerinin doğruluğuna ve kanuna uygunluğuna veya kanuna uygun olmayan gelirler ile giderler dolayısıyla da bunların Hazineye gelir kaydedilmesine karar verir.

Siyasi partilerin büyük kongrelerinin kesinhesaplar hakkındaki kararları, Anayasa Mahkemesinin denetimini etkilemez. **(Ek cümle: 12/8/1999 - 4445/11 md.)** Anayasa Mahkemesinin bu denetim sonucunda vereceği kararlar kesindir.

BEŞİNCİ BÖLÜM
Mali Hükümlerin Müeyyideleri

Hazinece elkoyma:

Madde 76 – (Değişik birinci fıkra: 12/8/1999 - 4445/12 md.) Bu Kanun hükümlerine aykırı olarak bağış kabul ettiği, mal veya gelir edindiği Anayasa Mahkemesince tespit edilen siyasi partilerin, bu yolla elde ettikleri gelirlerin tamamının, Kanunda belirtilen miktarlardan fazla gelirlerle, taşınmaz malların kanuni miktarı geçen kısmının karşılığının Hazineye irat kaydedilmesine, taşınmaz malların ise Hazine adına tapuya tesciline karar verilir.

Bu Kanunun 67 nci maddesi hükmüne aykırı olarak siyasi partilere sağlanan kredi veya borçlar üzerine Anayasa Mahkemesi kararıyla Hazinece elkonulur, kredi veya borcu verene karşı Hazine hiçbir yükümlülük altına girmez.

Bu Kanunun 69 uncu maddesinde belirtilen esaslara aykırı olarak bir siyasi partinin tevsik edilmeyen kaynaklardan gelir sağladığı anlaşılırsa, Anayasa Mahkemesi kararıyla bu gelir Hazineye irat kaydedilir.

Belgelendirilmesi gerektiği halde belgelendirilmeyen parti giderleri miktarınca parti malvarlığı, Anayasa Mahkemesi kararıyla Hazineye irat kaydedilir.

Paraya çevirme:

Madde 77 – Bu Kanunun 68 inci maddesinde belirtilen esaslara aykırı olarak bir siyasi partinin taşınmaz mallara sahip olduğu anlaşılırsa, Anayasa Mahkemesinin kararıyla ve bu Mahkemenin göstereceği süre içinde siyasi parti tarafından bu malların paraya çevrilmesi yoluna gidilir.

DÖRDÜNCÜ KISIM
Siyasi Partilerle İlgili Yasaklar

BİRİNCİ BÖLÜM
Amaçlar ve Faaliyetlerle İlgili Yasaklar

Demokratik Devlet düzeninin korunması ile ilgili yasaklar:

Madde 78 – Siyasi partiler:

a) Türkiye Devletinin Cumhuriyet olan şeklini; Anayasanın başlangıç kısmında ve 2 nci maddesinde belirtilen esaslarını; Anayasanın 3 üncü maddesinde açıklanan Türk Devletinin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğüne, diline, bayrağına, milli marşına ve başkentine dair hükümlerini; egemenliğin kayıtsız şartsız Türk Milletine ait olduğu ve bunun ancak, Anayasanın koyduğu esaslara göre yetkili organları eliyle kullanılabileceği esasını; Türk Milletine ait olan egemenliğin kullanılmasının belli bir kişiye, zümreye veya sınıfa bırakılamayacağı veya hiçbir kimse veya organın, kaynağını Anayasadan almayan bir Devlet yetkisi kullanamayacağı hükmünü; seçimler ve halkoylamalarının serbest, eşit, gizli, genel oy, açık sayım ve döküm esaslarına göre, yargı yönetim ve denetimi altında yapılması esasını değiştirmek;

Türk Devletinin ve Cumhuriyetin varlığını tehlikeye düşürmek, temel hak ve hürriyetleri yok etmek, dil, ırk, renk, din ve mezhep ayrımı yaratmak veya sair herhangi bir yoldan bu kavram ve görüşlere dayanan bir devlet düzeni kurmak;

Amacını güdemezler veya bu amaca yönelik faaliyette bulunamazlar, başkalarını bu yolda tahrik ve teşvik edemezler.

b) Bölge, ırk, belli kişi, aile, zümre veya cemaat, din, mezhep veya tarikat esaslarına dayanamaz veya adlarını kullanamazlar.

c) Sosyal bir sınıfın diğer sosyal sınıflar üzerinde egemenliğini veya zümre egemenliğini veya herhangi bir tür diktatörlüğü savunmayı ve yerleştirmeyi amaçlayamazlar ve bu amaca yönelik faaliyette bulunamazlar.

d) Askerlik, güvenlik veya sivil savunma hizmetlerine hazırlayıcı nitelikte eğitim ve öğretim faaliyetlerinde bulunamazlar.

e) Genel ahlak ve adaba aykırı, amaçlar güdemezler ve bu amaca yönelik faaliyette bulunamazlar.

f) Anayasanın hiçbir hükmünü, Anayasada yer alan hak ve hürriyetleri yok etmeye yönelik bir faaliyette bulunma hakkını verir şekilde yorumlayamazlar.

İKİNCİ BÖLÜM
Milli Devlet Niteliğinin Korunması

Bağımsızlığın korunması:

Madde 79 – Siyasi partiler:

a) Türkiye Cumhuriyetinin, milletlerarası hukuk alanında bağımsızlık ve eşitlik ilkesine dayanan hukuki ve siyasi varlığını ortadan kaldırmak yahut milletlerarası hukuk gereğince münhasıran Türkiye Cumhuriyetinin yetkili olduğu hususlara diğer devletlerin, milletlerarası kuruluşların ve yabancı gerçek ve tüzelkişilerin karışmasını sağlamak amacını güdemezler ve bu amaçlara yönelik faaliyette bulunamazlar.

b) **(Mülga: 12/8/1999 - 4445/25 md.)**

c) **(Değişik: 12/8/1999 - 4445/13 md.)** Yabancı devletlerden, uluslararası kuruluşlardan Türk uyruğunda olmayan gerçek ve tüzel kişilerden herhangi bir suretle, doğrudan doğruya veya dolaylı olarak yardım kabul edemezler, bunlardan emir alamazlar ve bunların Türkiye'nin bağımsızlığı ve ülke bütünlüğü aleyhindeki karar ve faaliyetlerine katılamazlar.

Devletin tekliği ilkesinin korunması:

Madde 80 – Siyasi partiler, Türkiye Cumhuriyetinin dayandığı Devletin tekliği ilkesini değiştirmek amacını güdemezler ve bu amaca yönelik faaliyette bulunamazlar.

Azınlık yaratılmasının önlenmesi:

Madde 81 – Siyasi partiler:

a) Türkiye Cumhuriyeti ülkesi üzerinde milli veya dini kültür veya mezhep veya ırk veya dil farklılığına dayanan azınlıklar bulunduğunu ileri süremezler.

b) Türk dilinden veya kültüründen başka dil ve kültürleri korumak, geliştirmek veya yaymak yoluyla Türkiye Cumhuriyeti ülkesi üzerinde azınlıklar yaratarak millet bütünlüğünün bozulması amacını güdemezler ve bu yolda faaliyette bulunamazlar.

c) Tüzük ve programlarının yazımı ve yayınlanmasında, kongrelerinde, açık veya kapalı salon toplantılarında, mitinglerinde, propagandalarında Türkçe'den başka dil kullanamazlar; Türkçe'den başka dillerde yazılmış pankartlar, levhalar, plaklar, ses ve görüntü bantları, broşür ve beyannameler kullanamaz ve dağıtamazlar; bu eylem ve işlemlerin başkaları tarafından da yapılmasına kayıtsız kalamazlar. Ancak, tüzük ve programlarının kanunla yasaklanmış diller dışındaki yabancı bir dile çevrilmesi mümkündür.

Bölgecilik ve ırkçılık yasağı:

Madde 82 – Siyasi partiler, bölünmez bir bütün olan ülkede, bölgecilik veya ırkçılık amacını güdemezler ve bu amaca yönelik faaliyette bulunamazlar.

Eşitlik ilkesinin korunması:

Madde 83 – Siyasi partiler, herkesin dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşit olduğu prensibine aykırı amaç güdemez ve faaliyette bulunamazlar.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
Atatürk İlke ve İnkılaplarının ve Laik Devlet Niteliğinin Korunması

Atatürk ilke ve inkılaplarının korunması:

Madde 84 – Siyasi partiler, Türk toplumunu çağdaş uygarlık seviyesinin üstüne çıkarmak ve Türkiye Cumhuriyetinin laiklik niteliğini korumak amacını güden:

a) 3 Mart 1340 tarihli ve 430 sayılı Tevhidi Tedrisat Kanunu,

b) 25 Teşrinisani 1341 tarihli ve 671 sayılı Şapka İktisası Hakkında Kanun,

c) 30 Teşrinisanı 1341 tarihli ve 677 sayılı Tekke ve Zaviyelerle Türbelerin Seddine ve Türbedarlıklar ile Bir Takım Unvanların Men ve İlgasına Dair Kanun,

d) 17 Şubat 1926 tarihli ve 743 sayılı Türk Kanunu Medenisiyle kabul edilen, evlenme akdinin evlendirme memuru önünde yapılacağına dair medeni nikah esası ile aynı Kanunun 110 uncu maddesi,

e) 20 Mayıs 1928 tarihli ve 1288 sayılı Beynelmilel Erkamın Kabulü Hakkında Kanun,

f) 1 Teşrinisani 1928 tarihli ve 1353 sayılı Türk Harflerinin Kabul ve Tatbiki Hakkında Kanun,

g) 26 Teşrinisani 1934 tarihli ve 2590 sayılı Efendi, Bey, Paşa gibi Lakap ve Unvanların Kaldırıldığına Dair Kanun,

h) 3 Kanunuevvel 1934 tarihli ve 2596 sayılı Bazı Kisvelerin Giyilemeyeceğine Dair Kanun,

Hükümlerine aykırı amaç güdemezler ve faaliyette bulunamazlar.

1) 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun 84. maddesinde ise Atatürk İlke ve İnkılaplarının Korunması hükmü getirilmiş olup, bu bağlamda; siyasi partilerin, Türk toplumunu çağdaş uygarlık seviyesinin üstüne çıkarmak ve Türkiye Cumhuriyetinin laiklik niteliğini korumak amacını güdecekleri, hüküm altına alınmıştır. YSKK. 11.09.2010/744

Atatürk'e saygı:

Madde 85 – Siyasi partiler, Türk Milletinin Kurtarıcısı, Türkiye Cumhuriyetinin Kurucusu Atatürk'ün şahsiyet ve faaliyetlerini veya hatırasını kötülemek veya küçük düşürmek amacını güdemez ve buna yol açabilecek davranış ve faaliyetlerde bulunamazlar. Parti adları ile amblemlerinde Atatürk'ün adını veya resmini kullanamazlar.

Laiklik ilkesinin korunması ve halifeliğin istenemeyeceği:

Madde 86 – Siyasi partiler, Türkiye Cumhuriyetinin laiklik niteliğinin değiştirilmesi ve halifeliğin yeniden kurulması amacını güdemez ve bu amaca yönelik faaliyetlerde bulunamazlar.

Dini ve dince kutsal sayılan şeyleri istismar yasağı:

Madde 87 – Siyasi partiler, Devletin sosyal veya ekonomik veya siyasi veya hukuki temel düzenini, kısmen de olsa dini esas ve inançlara uydurmak amacıyla veya siyasi amaçla veya siyasi menfaat temin ve tesis eylemek maksadıyla dini veya dini hissiyatı veya dince mukaddes tanınan şeyleri alet ederek her ne suretle olursa olsun propaganda yapamaz, istismar edemez veya kötüye kullanamazlar.

Dini gösteri yasağı:

Madde 88 – Siyasi partiler, herhangi bir şekilde dini tören ve ayin tertipleyemez veya parti sıfatıyla bu gibi tören ve ayinlere katılamazlar.

Siyasi partiler, dini bayramları, ayinleri ve cenaze törenlerini parti gösterilerine ve propagandalarına vesile yapamazlar.

Devlet protokolünce düzenlenen cenaze törenleri ile partisinden bir üyenin ölümü halinde veya parti nezaketinin gereği olarak bir diğer parti üyesinin veya bağımsız kişinin cenaze töreninde partinin temsili ve parti adına çelenk gönderilmesi ile anma törenleri, bayramlaşmalar, siyasi propagandaya dönüştürülmemek şartıyla birinci fıkradaki yasağın dışındadır.

Diyanet İşleri Başkanlığının yerinin korunması:

Madde 89 – Siyasi partiler, laiklik ilkesi doğrultusunda, bütün siyasi görüş ve düşünüşlerin dışında kalarak ve milletçe dayanışma ve bütünleşmeyi

amaç edinerek özel kanunda gösterilen görevleri yerine getirmek durumunda olan Diyanet İşleri Başkanlığının, genel idare içinde yer almasına ilişkin Anayasanın 136 ncı maddesi hükmüne aykırı amaç güdemezler.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
Çeşitli Yasaklar

Tüzük ve programlar ile parti faaliyetlerine ilişkin sınırlamalar:

Madde 90 – Siyasi partilerin tüzük, program ve faaliyetleri Anayasa ve bu Kanun hükümlerine aykırı olamaz.

Siyasi partiler, tüzük ve programları dışında faaliyette bulunamayacakları gibi seçimlerde başka bir partiyi destekleme kararı da alamazlar.

YÜKSEK SEÇİM KURULU KARAR ÖZETLERİ

1) Bir siyasi partinin seçimde bir diğer siyasi partiyi destekleme kararına ilişkin inceleme ve yaptırım uygulama mercii Cumhuriyet Başsavcılığı olup, Yüksek Seçim kurulu görevli değildir. YSKK. 28.2.1994/161

2) Yasa, siyasi partilerin seçimlerde başka bir siyasi partiyi destekleme kararı almalarını yasaklamış ve bu yasak fiili işleyenlerin hapis cezası ile cezalandırılmalarını açıklamıştır. YSKK. 17.4.1984/787

Yan kuruluşlar yasağı:

Madde 91 – (Mülga: 12/8/1999 - 4445/25 md.)

Dernek, sendika, vakıf, kooperatif ve meslek kuruluşlarıyla siyasi ilişki ve işbirliği yasağı:

Madde 92 – (Mülga: 12/8/1999 - 4445/25 md.)

Parti içi çalışmaların demokrasi esaslarına uygun olma zorunluluğu:

Madde 93 – Siyasi partilerin parti içi çalışmaları, parti yönetimi, denetimi; parti organları için yapılacak seçimler ile parti genel başkanlığınca, genel merkez organlarınca ve parti gruplarınca alınan kararları ve yapılan eylem ve işlemleri parti tüzüğüne, parti üyeleri arasındaki eşitlik ilkesine ve demokrasi esaslarına aykırı olamaz.

Üniforma giydirme ve güvenlik kuvvetlerinin görevlerini üstlendirme yasağı:

Madde 94 – Siyasi partiler, üyeleri ve personeli için üniforma, üniforma niteliğinde kıyafet veya kol bağı ve benzeri alametler ihdas edemez ve bunları kullandıramazlar. Ancak her kademedeki parti kongreleri ile toplantılarında görevlendirilen parti üyeleri ve personel bu görevleri gereği olarak şerit, kurdela ve benzeri işaretler kullanabilirler.

Siyasi partiler herhangi bir kimseye veya topluluğa güvenlik kuvvetlerinin görev veya yetkilerini üstlenmesi görevini veremezler ve parti kongre ve toplantılarında üyelerinin bu şekilde hareketlerine müsaade edemezler.

Kapatılan siyasi partiler ve mensuplarının durumu [10]

Madde 95 – (Değişik: 12/8/1999 - 4445/14 md.)

Kapatılan siyasi parti bir başka ad altında kurulamaz. Bir siyasi partinin kapatılmasına söz veya eylemleriyle neden olan kurucuları dahil üyeleri, Anayasa Mahkemesinin kapatmaya ilişkin kesin kararının Resmi Gazetede gerekçeli olarak yayımlanmasından başlayarak beş yıl süreyle bir başka partinin kurucusu, üyesi, yöneticisi ve denetçisi olamazlar. Siyasi partiler bu kişileri hiçbir suretle seçimlerde aday gösteremezler.

Kullanılamayacak parti adları ve işaretler:

Madde 96 – (Değişik birinci fıkra: 19/6/1992 - 3821/8 md.) Anayasa Mahkemesince temelli kapatılan veya siyasi parti siciline kayıtlı bulunan siyasi partilerin isimleri, amblemleri, rumuzları, rozetleri ve benzeri işaretleri aynen veya iltibasa mahal verecek şekilde başka bir siyasi partice kullanılmayacağı gibi, daha önce kurulmuş Türk devletlerine ait topluma mal olmuş bayrak, amblem ve flamalar da siyasi partilerce kullanılmaz.[11]

(Değişik: 19/6/1992 - 3821/8 md.) Kurulacak siyasi partiler Anayasa Mahkemesince kapatılan siyasi partilerin devamı olduklarını beyan edemez ve böyle bir iddiada bulunamazlar.

Komünist, anarşist, faşist, teokratik, nasyonal sosyalist, din, dil, ırk, mezhep ve bölge adlarıyla veya aynı anlama gelen adlarla da siyasi partiler kurulamaz veya parti adında bu kelimeler kullanılamaz.

YÜKSEK SEÇİM KURULU KARAR ÖZETLERİ

1) 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanununun 96. maddesi ile "Siyasi parti siciline kayıtlı bulunan siyasi partilerin isim, amblem, rumuz ve benzeri işaretlerinin, başka bir siyasi parti tarafından kullanılması yasaklanmıştır. YSKK. 16.07.2006/278

2) 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun Dördüncü Kısmında siyasi partilerle ilgili yasaklara yer verilmiş; 96. maddesinin son fıkrasında komünist, anarşist, faşist, teokratik, nasyonal, sosyalist, din, dil, ırk, mezhep ve bölge adlarıyla ve aynı anlama

---

[10] Bu madde başlığı, "Temelli kapatılan siyasi partiler mensuplarının durumu" iken, 12/8/1999 tarih ve 4445 sayılı Kanunun 14 üncü maddesiyle metne işlendiği şekilde değiştirilmiştir.

[11] 18/6/2014 tarihli ve 6545 sayılı Kanunun 38 inci maddesiyle, bu fıkrada yer alan "ve benzeri işaretleri" ibaresinden sonra gelmek üzere "aynen veya iltibasa mahal verecek şekilde" ibaresi eklenmiştir.

gelen adlarla da siyasi partiler kurulamayacağı veya parti adında bu kelimeler kullanılamayacağı belirtilmiştir. YSKK. 09.01.2002/18

3) 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanununun 96, 298 sayılı Seçimlerinin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanunun 58 ve 2893 sayılı Türk Bayrağı Kanununun 7. maddelerinde; Türk Bayrağının nerelerde ve ne amaçlarla kullanılacağı belirtilmiş ve özellikle 2893 sayılı Türk Bayrağı Kanununun "Yasaklar" başlıklı maddesinin 2. fıkrasında, "Hiçbir siyasi parti, teşekkül, dernek, vakıf ve tüzükte belirlenecek kamu kurum ve kuruluşları dışında kalan kurum ve kuruluşların amblem, flama, sembol ve benzerlerinin ön veya arka yüzünde esas veya fon teşkil edecek şekilde kullanılamaz." ve aynı Kanunun "Cezalar" başlıklı 8. maddesinde de; "Bu Kanun hükümlerine aykırı davranışta bulunanlar suçları daha ağır bir cezayı gerektirmediği taktirde Türk Ceza Kanununun 526 ncı maddesi uyarınca cezalandırılır." hükmüne yer verilmiştir. YSKK. 23.09.2002/655

12 Eylül 1980 Harekatına karşı beyan ve tutum yasağı:

Madde 97 – (Mülga: 12/8/1999 - 4445/25 md.)

BEŞİNCİ KISIM
Siyasi Partilerin Kapatılması

Görevli mahkeme ve savcılık:

Madde 98 – (Değişik: 12/8/1999 - 4445/15 md.) Siyasi partilerin kapatılması davaları, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı tarafından Anayasa Mahkemesinde açılır. **(Ek cümle: 2/1/2003-4778/9 md.)** Siyasî partilerin kapatılması davalarında kapatılmaya karar verilebilmesi için beşte üç oy çokluğu şarttır.

Anayasa Mahkemesince verilen kararlar kesindir.

Cumhuriyet Başsavcılığı, iddianamesine esas teşkil edecek olayların araştırılması ve soruşturulmasında ve davanın açılması ve yürütülmesinde Cumhuriyet savcılarına ve sorgu hakimlerine tanınan bütün yetkilere sahiptir. Ancak; Anayasanın ve kanunların sadece hakimler tarafından kullanılabileceğini belirttiği yetkiler bunun dışındadır.

(Değişik: 12/8/1999 - 4445/15 md.) Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı siyasi partilerden incelenmek üzere gerekli gördüğü belgeleri isteyebilir.

Siyasi partiler, Cumhuriyet Başsavcılığının isteklerine en geç onbeş gün içinde cevap vermek zorundadırlar.

Cumhuriyet Başsavcısı, soruşturmayı Cumhuriyet Başsavcıvekili veya yardımcıları eliyle de yürütebilir.

Cumhuriyet Başsavcısının soruşturma için görevlendirdiği Başsavcı yardımcılarının, Yargıtay üyeliğine seçilmeleri hali hariç, soruşturma sonuçla-

nıncaya kadar süreli veya süresiz başka bir göreve atanmaları Cumhuriyet Başsavcısının yazılı muvafakatına bağlıdır.

YÜKSEK SEÇİM KURULU KARAR ÖZETLERİ

1) 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun 98. maddesinde Anayasanın 69/4. maddesine paralel olarak siyasi partilerin kapatılmasının, Cumhuriyet Başsavcısı veya Cumhuriyet Başsavcıvekilinin açacağı dava üzerine Anayasa Mahkemesince, Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu hükümleri uygulanmak suretiyle, dosya üzerinde inceleme yapılarak karara bağlanacağı öngörülmüştür. YSKK. 09.01.2002/18

Siyasi partilerle ilgili yasakları inceleme kurulu:

Madde 99 – Siyasi partilerin kapatılmasına ilişkin isteklerin, Cumhuriyet Başsavcılığınca reddi halinde, yapılan itirazları incelemek üzere Siyasi Partilerle İlgili Yasakları İnceleme Kurulu kurulmuştur.

Bu Kurul, Yargıtay ceza daireleri başkanlarından kurulur. Bunların en kıdemlisi Kurulun Başkanıdır. Daire başkanlarının özürleri halinde dairenin en kıdemli üyesi Kurula katılır. Kurul üye tamsayısı ile toplanır. Karar yeter sayısı, üye tamsayısının salt çoğunluğudur.

Siyasi partilerle ilgili yasaklara aykırılık halinde dava açılması:

Madde 100 – (Değişik birinci fıkra: 2/1/2003-4778/10 md.) Anayasada yazılı nedenlerle Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından bir siyasî partinin kapatılması davasının açılması;

a) Re'sen,

b) Bakanlar Kurulu kararı üzerine Adalet Bakanının istemiyle,

c) Bir siyasî partinin istemi üzerine,

Olur.

Ancak, bir siyasi partinin Cumhuriyet Başsavcılığından dava açılmasını isteyebilmesi için, bu partinin son milletvekili genel seçimlerine katılmış olması, Türkiye Büyük Millet Meclisinde grubu bulunması, ilk büyük kongresini yapmış olması, partinin merkez karar ve yönetim kurulunun üye tamsayısının salt çoğunluğunun oyu ile dava açılmasının istenmesi yolunda karar alınmış bulunması ve istemin parti adına parti genel başkanı tarafından Cumhuriyet Başsavcılığına yazılı olarak yapılmış olması gerekir.

Cumhuriyet Başsavcılığı, Adalet Bakanının veya partinin yazılı isteminde yeterli delil bulunduğu kanısına varırsa davayı açar. Yeterli delil bulunmadığı kanısına varırsa dava açmayacağını istemde bulunan Adalet Bakanına veya siyasi parti genel başkanlığına yazı ile bildirir.

Adalet Bakanının veya siyasi partinin, cumhuriyet Başsavcılığının bildirimi üzerine, bu bildirimin tebliği tarihinden başlayarak otuz gün içinde Si-

yasi Partilerle İlgili Yasakları İnceleme Kuruluna yazı ile itirazda bulunma hakkı vardır.

Kurul, itirazı ivedilikle en geç otuz gün içinde inceler; itirazı haklı görmezse dava açılmaz; haklı görürse, Cumhuriyet Başsavcılığı Anayasa Mahkemesine dava açmakla yükümlüdür.

Bu maddenin birinci fıkrasının (b) ve (c) bentlerinde yer alan hükümler milletvekili genel seçimiyle, bu seçimin yenilenmesine veya milletvekili ara seçimlerine dair verilen kararın Resmi Gazetede yayımlandığı tarihten başlayarak oy verme gününün ertesi gününe kadar geçecek süre içinde uygulanamaz.

YÜKSEK SEÇİM KURULU KARAR ÖZETLERİ

1) Siyasi partilerin kapatılması konusunda ilçe, il ve Yüksek Seçim Kuruluna herhangi bir görev verilmediğine göre, seçim kurullarının kendisini ilgilendirmeyen konu üzerinde inceleme yapıp karar vermiş olması, bu görev Anayasa Mahkemesine ait bulunduğundan yetki gaspı niteliğindedir. YSKK. 09.01.2002/18

2) Bir siyasi partinin seçimde diğer siyasi partiyi destekleme kararına ilişkin inceleme ve yaptırım uygulama mercii Cumhuriyet Başsavcılığı olup, Yüksek Seçim Kurulu görevli değildir. YSKK. 28.2.1994/161

Anayasadaki yasaklara aykırılık halinde partilerin kapatılması[12]

Madde 101 – (Değişik: 12/8/1999 - 4445/16 md.)

Anayasa Mahkemesince bir siyasi parti hakkında kapatma kararı;

a) Bir siyasi partinin tüzük ve programının Devletin bağımsızlığına, ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğüne, insan haklarına, eşitlik ve hukuk devleti ilkelerine, millet egemenliğine, demokratik ve laik cumhuriyet ilkelerine aykırı olması, sınıf veya zümre diktatörlüğünü veya herhangi bir tür diktatörlüğü savunmayı ve yerleştirmeyi amaçlaması, suç işlenmesini teşvik etmesi,

b) Bir siyasi partinin, Anayasanın 68 inci maddesinin dördüncü fıkrasına aykırı eylemlerin işlendiği odak haline geldiğinin Anayasa Mahkemesince tespiti,

c) Bir siyasi partinin, yabancı devletlerden, uluslararası kuruluşlardan ve Türk uyrukluğunda olmayan gerçek ve tüzel kişilerden maddi yardım alması,

Hallerinde verilir.

(Ek:26/3/2002-4748/4 md.) Anayasa Mahkemesi, yukarıdaki fıkranın (a) ve (b) bentlerinde sayılan hallerde temelli kapatma yerine, dava konusu fiillerin ağırlığına göre ilgili siyasî partinin almakta olduğu son yıllık Devlet

[12] Bu madde başlığı 12/8/1999 tarihli ve 4445 sayılı Kanunun 16 ncı maddesiyle metne işlendiği şekilde değiştirilmiştir.

yardımı miktarının (...)[12] (...)[13] kısmen veya tamamen yoksun bırakılmasına, yardımın tamamı ödenmişse aynı miktarın Hazineye iadesine karar verebilir.

YÜKSEK SEÇİM KURULU KARAR ÖZETLERİ

1) 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun 100. ve 101. maddelerinde siyasi partilerle ilgili yasaklara aykırılık halinde dava açılması ve partilerin kapatılması usulü düzenlenmiştir. YSKK. 09.01.2002/18

Cumhuriyet Başsavcılığının isteklerine uyulmaması halinde yapılacak işlem:

Madde 102 -(Değişik birinci fıkra:26/3/2002-4748/4 md.) Siyasî partilerin faaliyetlerinin izlenmesi amacıyla Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının istediği bilgi ve belgeleri bildirilen süre içinde vermeyen siyasî partiye Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından ikinci bir yazı tebliğ olunur. Bu yazıda, bildirilen süre içinde cevap verilmediği ve istek yerine getirilmediği takdirde o siyasî partinin (…) [13] Devlet yardımından kısmen veya tamamen yoksun bırakılması için dava açılabileceği de belirtilir. Bu tebliğde bildirilecek süre içinde yine istek yerine getirilmez veya cevap verilmezse Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı o siyasî partinin (...)[14] Devlet yardımından kısmen veya tamamen yoksun bırakılması için Anayasa Mahkemesinde re`sen dava açabilir. **(Ek cümle: 2/1/2003-4778/11 md.)** Siyasi parti, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının bu istemlerine karşı Anayasa Mahkemesine itiraz edebilir.

(Ek:12/8/1999-4445/17 md.) Parti büyük kongresi, merkez karar ve yönetim kurulu veya bu kurulun iki ayrı kurul olarak oluşturulduğu haller, Türkiye Büyük Millet Meclisi grup yönetim kurulu, Türkiye Büyük Millet Meclisi grup genel kurulu, parti genel başkanı dışında kalan parti organı, mercii veya kurulu tarafından Anayasanın 68 inci maddesinin dördüncü fıkrasında yer alan hükümlere aykırı fiilin işlenmesi halinde, fiilin işlendiği tarihten başlayarak iki yıl geçmemiş ise Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı söz konusu organ, mercii veya kurulun işten el çektirilmesini yazı ile o partiden ister. Parti üyeleri 68 inci maddenin dördüncü fıkra hükümlerine aykırı fiil ve konuşmalarından dolayı hüküm giyerler ise Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı bu üyelerin partiden kesin olarak çıkarılmasını o partiden ister.[15]

---

[13] Bu arada bulunan "... yarısından az olmamak kaydıyla,..." ve "... bu yardımdan ..." ibareleri; Anayasa Mahkemesinin 16/7/2003 tarihli ve E.:2002/104, K.:2003/72 sayılı Kararı ile iptal edildiğinden madde metninden çıkarılmıştır.

[14] Bu arada geçen, "kapatılması ya da" ibareleri, 2/1/2003 tarihli ve 4778 sayılı Kanunla metinden çıkarılmıştır.

[15] Bu fıkrada geçen "Cumhuriyet Başsavcılığı" ibaresi, 26/3/2002 tarih ve 4748 sayılı Kanunun 4 üncü maddesiyle "Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı" olarak değiştirilmiş ve metne işlenmiştir.

(Değişik:26/3/2002-4748/4 md.) Siyasî parti, tebliğ tarihinden itibaren otuz gün içinde istem yazısında belirtilen hususu yerine getirmediği takdirde, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı Anayasa Mahkemesinde o siyasî partinin (...)[15] Devlet yardımından kısmen veya tamamen yoksun bırakılması için dava açar. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığınca düzenlenen iddianamenin tebliğinden itibaren otuz gün içinde ilgili siyasî parti tarafından söz konusu parti organı, merci veya kurulun işten el çektirilmesi ve parti üyesi veya üyelerin partiden kesin olarak çıkarılmaları halinde, o partinin (...)[16] Devlet yardımından kısmen veya tamamen yoksun bırakılması için açılan dava düşer. Aksi takdirde Anayasa Mahkemesi, dosya üzerinde inceleme yaparak, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının ve siyasî parti temsilcilerinin sözlü açıklamalarını, gerekli gördüğü hallerde diğer ilgilileri ve konu üzerinde bilgisi olanları da dinlemek suretiyle açılmış bulunan davayı karara bağlar.

Bir siyasi partinin yasak eylemlere odak olması hali:

Madde 103 - (Değişik:12/8/1999-4445/18 md.)

Bir siyasi partinin Anayasanın 68 inci maddesinin dördüncü fıkrası hükmüne aykırı eylemlerin odak halini oluşturup oluşturmadığı hususu Anayasa Mahkemesince belirlenir.

(İptal: Ana.Mah.'nin 12/12/2000 tarihli ve E.: 2000/86, K.:2000/50 sayılı kararı ile.)

(Ek:26/3/2002-4748/4 md.) Bir siyasî parti, bu nitelikteki fiiller o partinin üyelerince yoğun bir şekilde işlendiği ve bu durum o partinin büyük kongre veya genel başkan veya merkez karar veya yönetim organları veya Türkiye Büyük Millet Meclisindeki grup genel kurulu veya grup yönetim kurulunca zımnen veya açıkça benimsendiği yahut bu fiiller doğrudan doğruya anılan parti organlarınca kararlılık içinde işlendiği takdirde, söz konusu fiillerin odağı haline gelmiş sayılır.

Diğer sebeplerle başvuru

Madde 104 - (Değişik birinci fıkra:12/8/1999-4445/19 md.) Bir siyasi partinin bu Kanunun 101 inci maddesi dışında kalan emredici hükümleriyle diğer kanunların siyasi partilerle ilgili emredici hükümlerine aykırılık halinde bulunması sebebiyle o parti aleyhine Anayasa Mahkemesine, Cumhuriyet Başsavcılığınca re`sen yazı ile başvurulur.

(Değişik: 2/1/2003-4778/12 md.) Anayasa Mahkemesi, söz konusu hükümlere aykırılık görürse bu aykırılığın giderilmesi için ilgili siyasî parti

---

[16] Bu arada geçen, "kapatılması ya da" ibareleri, 2/1/2003 tarihli ve 4778 sayılı Kanunla metinden çıkarılmıştır.

hakkında ihtar kararı verir. **(İptal ikinci cümle: Ana.Mah.'nin 11/6/2009 tarihli ve E.: 2008/5, K.:2009/81 sayılı Kararı ile.)**

(Ek fıkra: 18/6/2014-6545/39 md.) Tüzüklerinde Anayasa Mahkemesince temelli kapatılan veya siyasi parti siciline kayıtlı bulunan siyasi partilerin isimleri, amblemleri ve rumuzlarını aynen veya iltibasa mahal verecek şekilde kabul eden veya kullanan siyasi parti aleyhine Anayasa Mahkemesine, Cumhuriyet Başsavcılığınca resen veya ilgili siyasi parti tarafından doğrudan yazı ile başvurulur. Anayasa Mahkemesi başvuru tarihinden itibaren en geç otuz gün içinde isim, amblem ve rumuzlarla ilgili olarak siyasi parti siciline kayıt önceliğine göre yapacağı incelemede bu Kanunun 96 ncı maddesinin birinci fıkrasına aykırılık görürse, aykırılık teşkil eden isim, amblem ve rumuzların hükümsüzlüğüne ve siyasi parti sicilinden terkinine karar verir.

YÜKSEK SEÇİM KURULU KARAR ÖZETLERİ

1) Siyasi partiye üye olma şartları ile bu şartları taşımayan üyeler hakkında Yargıtay Başsavcılığınca Anayasa Mahkemesinde dava açılması mümkün olup bu konuda seçim kurullarına bir görev verilmemiştir. YSKK. 14.7.1991/127

Seçimlere katılmama nedeniyle dava açılması:

Madde 105 – (İptal: Ana. Mah.nin 1/4/2003 tarihli ve E.:2003/21, K.:2003/13 sayılı Kararı ile.)

İdari mercilerin, savcıların ve mahkemelerin görevi:

Madde 106 – Bu Kanunun 101, 103 ve 104 üncü maddelerinde belirtilen fiil ve haller hakkında bilgi edinen idari merciler, bu bilgileri mahalli Cumhuriyet savcılığına derhal ve yazılı olarak intikal ettirirler. Mahkemeler de, bu gibi fiil ve halleri öğrendikleri zaman durumu derhal mahalli Cumhuriyet savcılığına yazı ile duyururlar. Cumhuriyet savcılıkları, bu bilgileri hemen Adalet Bakanlığına ve belgeleriyle birlikte Cumhuriyet Başsavcılığına yazı ile bildirirler.

YÜKSEK SEÇİM KURULU KARAR ÖZETLERİ

1) Siyasi partilerin kapatılması konusunda ilçe il ve Yüksek Seçim Kuruluna herhangi bir görev verilmediğine göre, seçim kurullarının kendisini ilgilendirmeyen konu üzerinde inceleme yapıp karar vermiş olması, bu görev Anayasa Mahkemesine ait bulunduğundan yetki gaspı niteliğindedir. Bu sebeple, siyasi partilerin olağanüstü kongrelerinde alınan karar doğrultusunda defter tasdiki isteği, kanuna aykırılık gerekçesi ile reddedilemez. Bu nedenle 2820 sayılı kanunun 60. Maddesine göre parti defterlerinin ilçe seçim kurulu başkanınca tasdiki gerekir. YSKK. 09.01.2002/18

2) Kapatılması istemiyle hakkında dava açılan partiye özgü olarak 2820 sayılı kanunun 105. maddesinin anlam ve kapsamı ile uygulama koşullarını belirleme görev ve yetkisi Anayasa Mahkemesine ait olup, Yüksek Seçim Kurulu görevli olma-

dığından istemle ilgili olarak görüş bildirmesine olanak yoktur. YSKK. 02.05.1996/133

Kapatılan partinin malları:

Madde 107 – Anayasa Mahkemesi kararıyla kapatılan siyasi partinin bütün malları Hazineye geçer.

Kapatma kararını Bakanlar Kurulu uygular.

Kapanma kararının kapatmaya ilişkin hükmün sonuçlarına etkili olamayacağı:

Madde 108 – (İptal: Anayasa Mahkemesi'nin 8/12/2010 tarihli ve E.: 2010/17, K.: 2010/112 sayılı Kararı ile.)

ALTINCI KISIM
Siyasi Partilerin Kapanması

Kapanma kararı:

Madde 109 – Bir siyasi partinin kapanmasına ancak büyük kongrece karar verilebilir. Bu karar gizli oyla alınır; karar yeter sayısı, parti tüzüğünde belirtilen toplanma yeter sayısının salt çoğunluğudur.

Siyasi partinin kapanmasına karar verilirse, bu karar derhal kapanan partinin genel başkanlığı tarafından, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı, Anayasa Mahkemesi Başkanlığı, Cumhuriyet Başsavcılığı ve İçişleri Bakanlığına bildirilir.

Siyasi partinin tüzelkişiliği, büyük kongrenin kapanma kararını aldığı tarihte sona erer.

YÜKSEK SEÇİM KURULU KARAR ÖZETLERİ

1) Birleşme amacıyla katılma ve kapanma kararı olan partinin üyelerinin, ayrıca bir işleme gerek olmaksızın diğer partinin kurultayında aldıkları katılmayı kabul kararı ile diğer partinin üyesi olduklarının kabulü gerekir. Bu nedenle, ilçe seçim kurullarında halen görevini sürdüren kapanan partiden seçilmiş üyelerin, aksine bir irade beyanında bulunmadıkları sürece, katıldıkları partinin üyesi olarak görevlerini sürdürebilirler. YSKK. 08.07.1995/243

Kapanan siyasi partilerin malları:

Madde 110 – Kapanan bir siyasi partinin malları, büyük kongre toplanma yeter sayısının salt çoğunluğunun oyu ile alacağı bir karar üzerine, bir diğer siyasi partiye veya başka bir parti ile birleşmek için kapanma kararı alınmışsa, birleşeceği partiye, ilgili partinin de kabul etmesi şartıyla devredilebilir. Aksi halde kapanan siyasi partinin malları Hazineye geçer.

Kapanma kararları, Hükümetin devamlı gözetim ve denetimi altında, büyük kongrenin görevlendireceği bir tasfiye kurulu eliyle uygulanır.

Kapatılması için hakkında soruşturma veya dava açılmış olan bir siyasi parti, kapanma ve buna bağlı olarak parti mallarının devrine dair karar aldığı takdirde, soruşturma veya dava sonuçlanıncaya kadar devir işlemi yapılmaz.

ANAYASA MAHKEMESİ KARAR ÖZETLERİ

1) 2820 sayılı Yasa'nın 110. maddesinde, "Kapanan bir siyasi partinin malları, büyük kongre toplanma yeter sayısının salt çoğunluğunun oyu ile alacağı bir karar üzerine, bir diğer siyasi partiye veya başka bir parti ile birleşmek için kapanma kararı alınmışsa, birleşeceği partiye, ilgili partinin de kabul etmesi şartıyla devredilebilir. Aksi halde kapanan siyasi parti malları Hazineye geçer" denilmektedir. Bu durumda, tüzelkişiliği sona eren Parti'nin mallarının Hazine'ye geçirilmesi gerekir. AYMK., E. 2009/3; K. 2009/2; T. 15/10/2009

YEDİNCİ KISIM
Ceza Hükümleri

Cumhuriyet Başsavcılığına ve Anayasa Mahkemesine gerekli bilgilerin verilmemesi:

Madde 111 – Siyasi partilerin:

a) Cumhuriyet Başsavcılığınca tutulacak siciller için istenen bilgi ve belgeleri vermeyen veya 102 nci madde hükümlerine aykırı hareket eden sorumluları hakkında, üç aydan altı aya kadar hafif hapis ve onbeş milyon liradan otuz milyon liraya kadar hafif para cezası,[17]

b) 74 üncü madde hükümlerine aykırı hareket eden sorumluları hakkında, üç aydan altı aya kadar hafif hapis ve onbeş milyon liradan otuz milyon liraya kadar hafif para cezası,[16]

c) 75 inci madde gereğince yapılan inceleme ve araştırmaları engelleyen sorumluları ile aynı madde gereğince istenen bilgileri vermeyen sorumluları hakkında altı aydan bir yıla kadar hapis ve altmış milyon liradan az olmamak üzere ağır para cezası,[18]

d) **(Ek: 2/1/2003-4778/13 md.)** 104 üncü maddeye göre verilen ihtar kararının gereğini yerine getirmeyerek partiyi Devlet yardımından kısmen veya tamamen yoksun bırakan sorumlular ile Devlet yardımından faydalanmayan

---

[17] Bu fıkralarda yeralan "beşbin liradan onbin liraya kadar hafif para cezası" ibareleri; 12/8/1999 tarih ve 4445 sayılı Kanunun 22 nci maddesi ile metne işlendiği şekilde değiştirilmiştir.

[18] Bu fıkrada yeralan "ellibin" ibaresi, 12/8/1999 tarih ve 4445 sayılı Kanunun 22 nci maddesi ile metne işlendiği şekilde değiştirilmiştir.

siyasî partilerin sorumluları hakkında üç aydan altı aya kadar hafif hapis cezası,

Verilir.

Tekerrür halinde, bu cezalar yarı nispette artırılarak hükmolunur.

Oylamaya hile karıştırılması:

Madde 112 – Önseçimler ile siyasi parti kongrelerinin seçimleri ve kararları için yapılan oylamalarla, her kademedeki her çeşit parti görevlileri ve yedeklerinin seçimi için yapılan oylamalara ve bu oylamaların sayım ve dökümüne hile karıştıranlar, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılırlar.

Parti defter ve kayıtlarının tutulmaması, tahrifi, defterlerin yok edilmesi veya gizlenmesi:

Madde 113 – Bu Kanunun 60 ıncı maddesinde yazılı defter ve kayıtları tutmayanlar, altı aydan bir yıla, bu defter ve kayıtları tahrif veya yok edenler veya gizleyenler, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılırlar.

YÜKSEK SEÇİM KURULU KARAR ÖZETLERİ

1) Siyasi partilerce tutulması zorunlu olan defterler tasdike tabidir. Bu defterlerin tasdikinde sadece defterlerle yetinilmesi gerekir. Defter yerine kullanılmak üzere bilgisayar ortamında tutulan sürekli formlara itibar edilemez. YSKK. 27.04.2002/ 256

Gerçek dışı üye kaydı yapılması:[19]

Madde 114 – (Değişik: 18/6/2014-6545/40 md.)

Siyasi partiye yazılı üyelik başvurusu bulunmayan veya mevcut olmayan kişileri gerçeğe aykırı olarak üye kaydedenler hakkında bir aydan üç aya kadar hapis ve elli günden iki yüz güne kadar adli para cezasına hükmolunur.

Organlarda görev alanların bildirilmemesi:

Madde 115 – (Değişik: 28/3/1986 - 3270/19 md.)

Bu Kanunun 33 üncü maddesinde yazılı bildirimi yerine getirmeyen parti sorumluları, onbeşmilyon liradan otuzmilyon liraya kadar hafif para cezasına mahkum edilirler.[20]

---

[19] Bu madde başlığı "Mükerrer kayıt:" iken, 18/6/2014 tarihli ve 6545 sayılı Kanunun 40 ıncı maddesiyle metne işlendiği şekilde değiştirilmiştir.

[20] Bu fıkrada yeralan "beşbin liradan onbin liraya kadar" ibaresi, 12/8/1999 tarih ve 4445 sayılı Kanunun 22 nci maddesi ile metne işlendiği şekilde değiştirilmiştir.

Aynı hüküm, her kademedeki parti görevlileri ile yedeklerinin seçimi için yapılacak toplantıların gün ve yerlerini, kongre veya toplantıdan yedi gün önce mahallin en büyük mülki amirliğine bildirmeyen parti sorumluları hakkında da uygulanır.

Kanuna aykırı bağış, kredi veya borç alınması, borç verilmesi:

Madde 116 – (Değişik: 12/8/1999 - 4445/20 md.)

Bu Kanun hükümlerine aykırı olarak bağışta bulunan kimse ve bağışı kabul eden parti sorumlusu, altı aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

Bu Kanun hükümlerine aykırı olarak kredi veya borç veren veya alanlar ile bu krediyi veya borcu alan veya veren parti sorumlusu hakkında da yukarıdaki fıkra hükmü uygulanır.

Yabancı devletlerden, uluslararası kuruluşlardan, Türk uyrukluğunda olmayan gerçek ve tüzel kişilerden yardım veya bağış kabul eden parti sorumlusu veya aday veya aday adayı bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

Kanuna aykırı sair davranışlar:[21]

Madde 117 – (İptal: Anayasa Mahkemesi'nin 12/1/2012 tarihli ve E.: 2011/62, K.: 2012/2 sayılı Kararı ile.)

Genel ceza hükümleri:

Madde 118 – Bu Kanunla, 22 Kasım 1972 tarihli ve 1630 sayılı Dernekler Kanununa yapılan atıflar hakkında, söz konusu Kanunda yer alan ve bu Kanun hükümlerine aykırı bulunmayan ceza müeyyideleri, siyasi partiler ve sorumluları hakkında da uygulanır.

Özel yasaklılarla ilgili cezalar:

Madde 119 – (Mülga: 21/5/1987 - 3370/9 md.)

Seçimlerde alınan tedbirlere uymama:

Madde 120 – Bu Kanun hükümlerine göre yapılan seçimlerin düzen içerisinde ve sağlıklı biçimde yürütülmesi amacıyla hakimin ve sandık kurulunun aldığı tedbirlere uymayanlara, eylem daha ağır bir cezayı gerektirmediği takdirde üç aydan altı aya kadar hafif hapis cezası verilir.

---

[21] Bu madde Anayasa Mahkemesi'nin 12/1/2012 tarihli ve E.: 2011/62, K.: 2012/2 sayılı Kararı ile iptal edilmiş olup, iptal hükmünün, Kararın Resmi Gazete'de yayımlandığı 5/7/2012 tarihinden başlayarak altı ay sonra yürürlüğe girmesi hüküm altına alınmıştır.

SEKİZİNCİ KISIM
Çeşitli Hükümler

Diğer kanunların genel olarak uygulanacak hükümleri:

Madde 121 – Türk Kanunu Medenisi ile Dernekler Kanununun ve dernekler hakkında uygulanan diğer kanunların bu Kanuna aykırı olmayan hükümleri, siyasi partiler hakkında da uygulanır.

Bu Kanunun hükümlerine göre soruşturma yapan Cumhuriyet Başsavcısı, Cumhuriyet Başsavcıvekili ile Cumhuriyet Başsavcı Başyardımcısı veya Cumhuriyet Başsavcı yardımcılarına verilecek yol giderleri, tazminat ve gündelikler hakkında, 4/2/1983 tarihli ve 2797 sayılı Yargıtay Kanununun 67 nci maddesi hükümleri uygulanır.

Uygulanmayacak kanun hükümleri:

Madde 122 – 22 Kasım 1972 tarihli ve 1630 sayılı Dernekler Kanununun 40 ıncı maddesi ile 24 Temmuz 1953 tarihli ve 6187 sayılı Vicdan ve Toplanma Hürriyetinin Korunması Hakkında Kanunun 2 ve 3 üncü maddelerinin hükümleri, siyasi partiler hakkında uygulanmaz.

Devletçe yardım:

Ek Madde 1 – (27/6/1984 - 3032/2 md. ile gelen Ek Madde hükmü olup teselsül için numaralandırılmıştır.)

Yüksek Seçim Kurulunca son milletvekili genel seçimlerine katılma hakkı tanınan ve 2839 sayılı Milletvekili Seçimi Kanununun 33 üncü maddesindeki genel barajı aşmış bulunan siyasi partilere her yıl Hazineden ödenmek üzere o yılki genel bütçe gelirleri "(B) Cetveli" toplamının beşbinde ikisi oranında ödenek mali yıl için konur.[22]

(Değişik birinci cümle: 12/8/1999 - 4445/21 md.) Bu ödenek, yukarıdaki fıkra gereğince Devlet yardımı yapılacak siyasi partiler arasında, bu partilerin genel seçim sonrasında Yüksek Seçim Kurulunca ilan edilen toplam geçerli oy sayıları ile orantılı olarak bölüştürülmek suretiyle her yıl ödenir. Bu ödemelerin o yılki genel bütçe kanununun yürürlüğe girmesini takiben on gün içinde tamamlanması zorunludur.

(Mülga üçüncü fıkra: 12/8/1999 - 4445/21 md.)

(Değişik dördüncü fıkra: 2/3/2014 – 6529/4 md.) Bu madde uyarınca yapılacak yardımlar sadece parti ihtiyaçları veya parti çalışmalarında kullanılır.

---

[22] Bu fıkradaki "beşbinde biri" ibaresi, 24/3/1992 tarih ve 3789 sayılı Kanunla "beşbinde ikisi" olarak değiştirilmiş ve metne işlenmiştir.

(Ek fıkra: 7/8/1988 - 3470/1 md.; Değişik beşinci fıkra: 2/3/2014 – 6529/4 md.) Milletvekili genel seçimlerinde toplam geçerli oyların %3'ünden fazlasını alan siyasi partilere de Devlet yardımı yapılır. Bu yardım en az Devlet yardımı alan siyasi partinin ikinci fıkra gereğince almış olduğu yardım ve genel seçimlerde aldığı toplam geçerli oy esas alınarak kazandıkları oyla orantılı olarak yapılır. Bu fıkra uyarınca yapılacak yardım bir milyon Türk Lirasından az olamaz. Bunun için her yıl Maliye Bakanlığı bütçesine yeterli ödenek konulur.

(Ek fıkra: 7/8/1988 - 3470/1 md.) Yukarıdaki fıkralarda öngörülen yardım miktarları; bu yardımdan faydalanabilecek siyasi partilere, milletvekili genel seçiminin yapılacağı yıl üç katı, mahalli idareler genel seçim yılı için iki katı olarak ödenir. Her iki seçim aynı yıl içerisinde yapıldığında bu ödemenin miktarı üç katı geçemez. Bu fıkra gereğince yapılacak katlı ödemeler, Yüksek Seçim Kurulunun seçim takvimine dair kararının ilanını izleyen 10 gün içinde yapılır.

(Ek fıkra: 12/8/1999 - 4445/21 md.) Bu Kanunun 76 ncı maddesi hükmü dairesinde gelirleri Hazineye irat kaydedilen ve taşınmaz malları Hazine adına tapuya tescil edilen siyasi partilere, bu madde gereğince yapılacak Devlet yardımından, Hazineye irat kaydedilen gelirin Hazine adına tapuya tescil edilen taşınmazların toplam değerinin iki katı indirilir.

Ek Madde 2 - (21/5/1987 - 3370/10 md. ile gelen Ek 1 inci Madde hükmü olup numarası teselsül ettirilmiştir.)

İlçe belediye başkanı ile ilçeye bağlı diğer belediyelerin başkanları, üyesi olduğu partinin ilçe kongresinin; büyükşehir belediye başkanları dışındaki il belediye başkanları ile merkez ilçe çevresindeki diğer belediyelerin başkanları merkez ilçe kongresinin; büyükşehir belediye başkanları il kongresinin tabii üyesidirler.

Ek Madde 3 - (21/5/1987 - 3370/10 md. ile gelen Ek 2 nci Madde hükmü olup numarası teselsül ettirilmiştir.)

Bu Kanunun çeşitli maddelerinde adı geçen merkez karar ve yönetim kurulu deyiminden 13 üncü maddedeki merkez karar, yönetim ve icra organları anlaşılır.

Ek Madde 4 – (Ek: 31/3/1988 - 3420/12 md.; Mülga: 12/7/1999 - 4445/25 md.)

Ek Madde 5 – (Ek: 31/10/1990 - 3673/3 md.)

2972 sayılı Mahalli İdareler ile Mahalle Muhtarlıkları ve İhtiyar Heyetleri Seçimi Hakkında Kanunun 29 uncu maddesi gereğince yapılan seçimlerin yenilenmesi hallerinde, 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanunun 63,64 ve 65 inci maddelerindeki yasaklar Tür-

kiye Radyo ve Televizyon Kurumunun radyo ve televizyon yayınları hakkında uygulanmaz.

Ek Madde 6 – (Ek: 12/8/1999 - 4445/23 md.)

Bu Kanunun 66 ve 70 inci maddelerinde yer alan parasal değerler her takvim yılı başından geçerli olmak üzere, o yıl için 4.1.1961 tarihli ve 213 sayılı Vergi Usul Kanunu hükümleri uyarınca tespit ve ilan olunan yeniden değerleme oranında artırılır.

Defter, sicil ve kayıtların tutulma usulü:

Ek Madde 7 – (Ek: 18/6/2014-6545/41 md.)

Bu Kanuna göre tutulacak sicil, dosya, defter ve kayıtlar elektronik ortamda da tutulabilir. Ancak form veya sürekli form şeklinde tutulacak defterler, kullanılmaya başlanmadan önce her bir sayfasına numara verilerek ve onaylatılarak kullanılabilir. Onaylı sayfalar kullanıldıktan sonra defter hâline getirilerek muhafaza edilir.

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı siyasi parti sicillerine işlenmek üzere elektronik ortamda veri aktarımı, ancak siyasi parti genel merkezleri tarafından ve bu işlerle görevlendirilecek kişilerce yerine getirilir.

DOKUZUNCU KISIM
Geçici Hükümler

Geçici Madde 1 – (Mülga: 21/5/1987 - 3370/9 md.)

Geçici Madde 2 – Bu Kanunun geçici 1 inci maddesi kapsamında olup da maddede gösterilen süreler içerisinde siyasi parti kuramayacakları belirtilenlerin, herhangi bir siyasi partinin kurucuları arasında bulunmaları halinde, o siyasi parti tüzelkişilik kazanamaz.

Geçici Madde 3 – Bu Kanunun geçici 1 inci maddesi uyarınca kendilerine özel yasak getirilen kişilerin kimlikleri, statüleri ile hukuki durumları belirtilmek suretiyle Kanunun yayımı tarihinden itibaren yedi gün içinde İçişleri Bakanlığınca tespit edilerek Resmi Gazetede yayımlanır.

Resmi Gazetede yayım tarihinden itibaren onbeş gün içinde ilgililerin İçişleri Bakanlığına itiraz hakları vardır. İçişleri Bakanlığı yapılan itirazları onbeş gün içinde inceleyerek karara bağlar.

Özel yasaklamaya tabi olduğu sonradan anlaşılanlar hakkında da yukarıdaki hükümler uygulanır.

Geçici Madde 4 – Bu Kanunun yürürlüğe girmesini müteakip yapılacak ilk milletvekili genel seçimlerinin sonucunun Yüksek Seçim Kurulu tarafından ilanına kadar, Milli Güvenlik Konseyi;

Siyasi parti kurmak üzere İçişleri Bakanlığına verilen kuruluş bildirisinde adı yazılı bulunan parti kurucuları üzerinde incelemede bulunmak yetkisine sahiptir. Bu inceleme sonucunda bu görevler için uygun görülmeyenler hakkında; Milli Güvenlik Konseyi, temelli kapatılan siyasi partilerin her kademedeki yöneticileri ile üyelerine parti faaliyetlerine katılma kısıtlılığı getiren Anayasanın 69 uncu maddesi hükümlerine dayalı olarak, üye tamsayısı ile karar alır. Bu suretle hakkında olumsuz karar alınan kurucu yerine, diğer kurucular tarafından yenileri önerilebilir.

Bu inceleme işlemi, kuruluş bildirisinin İçişleri Bakanlığına verilmesi ile birlikte partinin tüzelkişilik kazanması hakkını önlemez ve geciktirmez.

İçişleri Bakanlığı, kendisine verilen kuruluş bildirisi ve eklerinin (Program ve tüzük hariç) birer örneğini yirmidört saat içinde Milli Güvenlik Konseyi Başkanlığına ulaştırır.

Milli Güvenlik Konseyi inceleme sonucunu ilgili partiye iletmek üzere İçişleri Bakanlığına ve aynı zamanda Cumhuriyet Başsavcılığına yirmi gün içinde bildirir.

Tebliğ tarihinden itibaren beş gün içinde Milli Güvenlik Konseyinin kararını yerine getirmeyen siyasi partiler hakkında Cumhuriyet Başsavcılığınca Anayasa Mahkemesinde kapatma davası açılır.

Geçici Madde 5 – Bu Kanunun yürürlüğe girmesini müteakip kurulacak siyasi partilerin teşkilatlanmaları aşağıdaki esaslara göre yapılır:

a) İlk genel seçimler sonucu Türkiye Büyük Millet Meclisi toplanıp, Başkanlık Divanı oluşuncaya kadar geçecek süre içinde kurulan siyasi partilerin, genel başkan, merkez karar ve yönetim kurulu ve merkez disiplin kurulu üyeleri; partinin tüzelkişilik kazanmasını takip eden yedi gün içinde ilgili siyasi parti tarafından İçişleri Bakanlığı ile Cumhuriyet Başsavcılığına bildirilir. Bu organlarda meydana gelen değişiklikler de, değişikliğin yapıldığı tarihten itibaren yedi gün içinde aynı makamlara bildirilir.

Yukarıdaki fıkrada belirtilen süre içinde gerekli bildirimi yapmayan parti sorumluları hakkında bu Kanunun 115 inci maddesi hükümleri uygulanır.

b) Bu Kanuna göre kurulacak siyasi partiler ilçe, il ve büyük kongrelerini ilk genel seçimler sonucu Türkiye Büyük Millet Meclisi toplanıp, Başkanlık Divanı oluşumundan sonra ve bu tarihten itibaren iki yıl içinde yaparlar.

c) Bu Kanunun öngördüğü şekilde çeşitli parti kademelerinin kongreleri yapılıncaya kadar, partilerin geçici il ve ilçe teşkilatına ait zorunlu organları, kurucular kurulu (genel başkan, merkez karar ve yönetim kurulu ile merkez disiplin kurulu üyeleri ve bu kurullara katılmayan kurucular) tarafından oluşturulur.

Geçici Madde 6 – (Değişik: 10/6/1983 - 2839/62 md.)

Bu Kanunun yürürlüğe girmesini müteakip, yapılacak ilk milletvekili genel seçimleri için önseçim yapılmaz.

Milletvekili adayları, seçim çevrelerinin çıkaracakları milletvekili sayısı kadar gösterilir.

Milletvekili adayları; doğrudan kurucular kurulu üyelerinin en az üçte iki çoğunluğu tarafından milletvekili genel seçim tarihinden en az yetmiş gün önce tespit edilir ve Yüksek Seçim Kurulu Başkanlığı ile Adalet Bakanlığına bildirilir. Seçimle ilgili müteakip işlemler seçim mevzuatına göre yürütülür.

Bu Kanunun ve Seçim Kanununun çeşitli hükümlerinde yer alan seçim çevrelerinde iki kat aday gösterilmesine ilişkin hükümler, ilk milletvekili genel seçimlerinde uygulanmayıp seçim çevrelerinin çıkaracakları milletvekili sayısı şeklinde uygulanır.

Geçici Madde 7 – Bu Kanunun yayımlanmasını müteakip yapılacak ilk milletvekili genel seçim tarihinden yetmiş gün öncesine kadar geçecek süre içinde bir siyasi partinin; bir başka siyasi partinin kapatılmasına ilişkin dava açma isteminde bulunabilmesi için bu Kanunun 100 üncü maddesinde öngörülen;

a) Milletvekili genel seçimlerine katılmış olmak,

b) Türkiye Büyük Millet Meclisinde grubu bulunmak,

c) İlk büyük kongresini yapmış olmak,

Şartları aranmaz.

İlk milletvekili genel seçimlerinden sonra Türkiye Büyük Millet Meclisi toplanıp Başkanlık Divanı oluşuncaya kadar geçecek süre içinde, bu Kanunun dördüncü kısmında yer alan hükümleri ihlal sebebiyle Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından bir partinin kapatılması için dava açılması konusunda Milli Güvenlik Konseyi de Adalet Bakanı kanalıyla istemde bulunabilir.

100 üncü maddede gösterilen itiraz ve itirazın incelenmesiyle ilgili süreler, bu geçici madde kapsamına giren istemler bakımından onar gün olarak uygulanır.

Geçici Madde 8 – Kurulacak siyasi partilerin tüzelkişilik kazanabilmeleri için bu Kanunun 8 inci maddesine göre, düzenlemekle yükümlü bulundukları kuruluş bildirisi ve buna eklenecek belgeler 16 Mayıs 1983 gününden itibaren İçişleri Bakanlığına verilir.

Bu tarihe kadar olan süre içerisinde siyasi parti kurmak için gerekli olan ve bu Kanunda öngörülen hazırlık çalışmalarında ve temaslarda bulunulabilir.

Geçici Madde 9 – 29 Haziran 1981 tarih ve 2485 numaralı Kurucu Meclis Hakkında Kanunun Danışma Meclisi üyelerinin ilk genel seçimlerde herhangi bir siyasi partinin kontenjan adayı olamayacaklarına ilişkin 31 inci maddesi yürürlükten kaldırılmıştır.

Geçici Madde 10 – 16 Ekim 1981 tarih ve 2533 sayılı Kanunla feshedilmiş bulunan siyasi partilerin 11 Eylül 1980 tarihindeki il ve ilçe başkanlarından,

a) 11 Eylül 1980 tarihine kadar beş defa arka arkaya seçilmiş bulunanların, bu Kanuna göre kurulacak yeni bir partideki aynı görevlere yeniden seçilebilmeleri için aradan dört yıllık bir sürenin geçmesi gerekir. Bu sürenin başlangıç tarihi olarak 16 Ekim 1981 tarihi kabul edilir.

b) On yıldan az süreyle il veya ilçe başkanlığı yapmış olanlar ise bu Kanun hükümlerine göre kurulacak siyasi partilerde il veya ilçe başkanlığı yapabilirler, ancak 16 Ekim 1981 tarihinden önce yapmış oldukları il veya ilçe başkanlığı süreleri bu Kanun hükümlerine göre yapabilecekleri azami il ve ilçe başkanlığı sürelerinin hesabında göz önünde bulundurulur.

Bu madde hükümlerine uymayan siyasi partiler hakkında bu Kanunun 104 üncü maddesi hükümleri uygulanır.

Geçici Madde 11 – Bu Kanunun yürürlüğe girmesini müteakip yapılacak ilk milletvekili genel seçimleri tarihinden önce kurulacak siyasi partilerin çeşitli kademedeki kongreleri yapılıncaya kadar geçecek sürede genel başkanlık ile il ve ilçe başkanlığına getirilenlerin bu görevlerde bulunmaları arka arkaya altı veya beş defa seçilme haklarında herhangi bir kayba sebep teşkil etmez.

Geçici Madde 12 – Bu Kanunun yürürlüğe girmesini müteakip kurulacak siyasi partilerin, il ve ilçe yönetim kurulu başkan ve üyelik görevlerine getirilenlerden, geçici 6 ncı madde hükümlerine göre partilerinin kurucular kurulu tarafından görev yaptıkları yerden milletvekili adayı olarak tespit edilip Yüksek Seçim Kuruluyla Adalet Bakanlığına bildirilenlerin, bildirim tarihinde bulundukları il ve ilçe yönetim kurulu başkanlıkları ile üyelik görevleri sona erer.

Geçici Madde 13 – (27/6/1984 - 3032/3 md. ile gelen Geçici 11 inci Madde hükmü olup madde numarası teselsül ettirilmiştir.)

1984 yılı içinde siyasi partilere Devletçe yapılacak yardım bu Kanun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren on gün içerisinde genel bütçe gelirleri "B" Cetveli toplamı dikkate alınmak suretiyle Maliye ve Gümrük Bakanlığı bütçesinde yer alan yedek ödenekten karşılanır.

Bu Kanun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren yapılacak, ilk genel milletvekili seçimine kadar, 25 Mart 1984 tarihinde yapılmış olan; Mahalli İdareler seçimine katılmış siyasi partilere o yılın bütçesine, siyasi partilere Devlet yardımı için konan ödeneğin % 30'u ayrılır ve ayrılan bu ödenek Siyasi Partilerin İl Genel Meclisi seçimlerinde kazandıkları sandalye sayısına göre paylaştırılır.

Ödeneğin geri kalan % 70'i ise T. B. M. M.'nde grubu bulunan partilere 6 Kasım 1983 tarihinde yapılmış olan genel seçimlerde aldıkları geçerli oyların, bu partilerin toplam olarak aldıkları geçerli oylara oranına göre bölüştürülerek ödenir.

(Ek fıkralar: 9/4/1987 - 3349/1 md.):

Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarih itibariyle Türkiye Büyük Millet Meclisinde Grubu bulunan Siyasi Partiler yukarıdaki fıkralarda ifade edilen seçimlere katılmamış olsalar bile Devlet yardımından faydalanırlar. Bu miktar 150 000 000 (yüzelli milyon) TL. sından aşağı olamaz. Bu maksatla gerekli ödenek 27/6/1984 tarih ve 3032 sayılı Kanunla konulan Ek Maddede öngörülen sınırlamaya bağlı olmaksızın Maliye ve Gümrük Bakanlığı Bütçesinin yedek ödenek tertibinden karşılanır.

Siyasi Partiler Kanununa 27/6/1984 tarih ve 3032 sayılı Kanunla Eklenen Ek 1 inci maddede yazılı beşbinde bir oranındaki yardım miktarı bu Kanun yürürlüğe girdiği tarihten sonra yapılacak ilk milletvekili genel seçimi yılı için üç misline çıkartılır. Artırılan miktar bu Kanunun Türkiye Büyük Millet Meclisinde kabul edildiği tarihte Grubu Bulunan Siyasi Partilere milletvekili sayılarına göre taksim edilerek ödenir.

Geçici Madde 14 – (28/3/1986 - 3270/20 md. ile gelen Geçici 13 üncü Madde hükmü olup madde numarası teselsül ettirilmiştir.)

Siyasi Partiler Kanununda yapılan değişikliklerin yürürlüğe girmesini müteakip, siyasi partilerin olağan büyük kongreleri toplanıncaya kadar, partilerin merkez karar ve yönetim kurulları bu değişikliklerin gerektirdiği tüzük tadilatını yapmaya yetkilidir.

Geçici Madde 15 – (21/5/1987 - 3370/11 md. ile gelen Geçici 14 üncü Madde hükmü olup numarası teselsül ettirilmiştir.)

Bu Kanunda yapılan değişikliklerin yürürlüğe girmesini müteakip siyasi partilerin olağan büyük kongreleri toplanıncaya kadar, Merkez Karar ve Yönetim Kurulları bu değişikliğin gerektirdiği tüzük tadilatını yapmaya yetkilidir.

Geçici Madde 16 – (Ek: 31/10/1990 - 3673/4 md; Mülga: 29/4/2005 – 5341/1 md.)

Geçici Madde 17 – (Ek: 25/12/1993 - 3945/2 md.)

Siyasi partiler tüzüklerinde gerekli değişiklikleri yapıncaya kadar merkez karar organları istifaya ilişkin usul ve esasları tespite yetkilidir.

Geçici Madde 18 – (Ek: 12/8/1999 - 4445/24 md.)

Siyasi partilerin merkez karar ve yönetim kurulları, bu Kanunun yürürlüğe girmesinden itibaren altı ay içerisinde gerekli görülen tüzük değişikliğini yapmaya yetkilidir. Bu değişiklikler izleyen ilk büyük kongrenin onayına sunulur.

Geçici Madde 19 – (Ek: 3/4/2013-6456/54 md.)

13/2/2011 tarihli ve 6111 sayılı Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılması ile Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu ve Diğer Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanunla Siyasi Partiler Kanununun 74 üncü maddesinde yapılan değişiklik hükümleri, anılan değişikliklerin yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla Anayasa Mahkemesi tarafından sonuçlandırılmamış denetimler hakkında da uygulanır.

ONUNCU KISIM
Yürürlük ve Yürütme

Yürürlük:

Madde 123 – Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme:

Madde 124 – Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

22/4/1983 TARİHLİ VE 2820 SAYILI KANUNA İŞLENEMEYEN HÜKÜMLER:

1 – 31/3/1988 tarih ve 3420 sayılı Kanunun geçici maddeleri:

Geçici Madde 1 – Cumhuriyet Başsavcılığının, Siyasi Partiler Kanununun 10 uncu maddesine bu Kanunla eklenen fıkra gereğince 1988 yılı içinde yapacağı harcamalarını karşılayacak miktarı, Adalet Bakanlığı 1988 yılı bütçesi seçim giderleri ödeneğinden, bu Bakanlığın talebi üzerine Yargıtay Başkanlığı bütçesine aktarmaya ve bu konuda gerekli işlemleri yapmaya Maliye ve Gümrük Bakanı yetkilidir.

Geçici Madde 2 – Siyasi Partiler, bu Kanunun 5 inci maddesi ile değiştirilen 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanununun 42 nci maddesine göre önseçime esas üye listelerinin eksiklerini tamamlayarak bu Kanunun yayımı tarihinden itibaren iki ay içinde 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanununun 10 uncu maddesi gereğince Cumhuriyet Başsavcılığına bildirirler.

Geçici Madde 3 – Bu Kanunda yapılan değişikliklerin yürürlüğe girmesini müteakip, siyasi partilerin olağan büyük kongreleri toplanıncaya kadar Merkez Karar ve Yönetim Kurulları bu değişikliğin gerektirdiği tüzük tadilatını yapmaya yetkilidir.

2 – 17/5/1990 tarih ve 3648 sayılı Kanunun geçici maddesi:

Geçici Madde – Siyasi partilerin merkez karar ve yönetim kurulları, bu Kanunun yürürlüğe girmesinden itibaren üç ay içerisinde, gerekli görülen tüzük değişikliğini yapmaya yetkilidir.

3 – 31/10/1990 tarih ve 3673 sayılı Kanunun geçici maddesi:

Geçici Madde – Siyasi partilerin merkez karar, yönetim ve icra organları, bu Kanunun yürürlüğe girmesinden itibaren üç ay içerisinde gerekli görülen tüzük değişikliğini yapmaya yetkilidir.

2820 SAYILI KANUNA EK VE DEĞİŞİKLİK GETİREN MEVZUATIN YÜRÜRLÜĞE GİRİŞ TARİHİNİ GÖSTERİR LİSTE

Değiştiren Kanunun/ Numarası	2820 sayılı Kanunun değişen veya iptal edilen maddeleri	Yürürlüğe Giriş Tarihi
2839	–	13/6/1983
3032	–	9/7/1984
3270	–	15/4/1986
3349	–	22/4/1987
3370	–	26/5/1987
3377	–	3/6/1987
3420	–	13/4/1988
3470	–	1/1/1988 tarihinden geçerli olmak üzere 13/8/1988
3648	–	25/5/1990
3673	–	2/11/1990
3789	–	28/3/1992
3821	–	3/7/1992
3945	–	28/12/1993
4125	–	28/10/1995
4381	–	2/8/1998
4445	–	14/8/1999
4748	–	9/4/2002
4778	–	11/1/2003
5341	Geçici Madde 16	7/5/2005
6111	66, 74	25/2/2011
Anayasa Mah-kemesinin 12/1/2012 tarihli ve E.:2011/62 ve K.: 2012/2 sayılı kararı	117	1/5/2013

6456	Geçici Madde 19	18/4/2013
6529	15, 20, 43, Ek Madde 1	13/3/2014
6545	96, 104, 114, Ek Madde 7	28/6/2014

MİLLETVEKİLİ SEÇİMİ KANUNU[1]

Kanun Numarası : 2839
Kabul Tarihi : 10/6/1983
Yayımlandığı R.Gazete : Tarih : 13/6/1983 Sayı : 18076
Yayımlandığı Düstur : Tertip : 5 Cilt : 22 Sayfa : 380

BİRİNCİ BÖLÜM
Genel Hükümler

Amaç ve kapsam:

Madde 1 – Bu Kanun, milletvekili seçimi sistem ve usulünü, seçim çevreleriyle milletvekili sayısını, seçim dönemi ve zamanını, ara seçimi, seçimin yenilenmesi, seçilebilme ve aday olma esasları ile milletvekili seçimine ilişkin ilkeleri ve uygulamaları düzenler.

Seçim sistemi ve usulü:

Madde 2 – Milletvekili seçimi tek derecelidir. Seçim nispi temsil sistemine göre, genel, eşit ve gizli oyla, bütün yurtta aynı günde yargı yönetim ve denetimi altında yapılır.

Seçmen, oyunu tam bir serbestlikle kendisi kullanır.

Oyların sayımı, dökümü ve tutanaklara bağlanması, açık olarak yapılır.

YÜKSEK SEÇİM KURULU KARAR ÖZETLERİ

1) Tek dereceli, nisbi temsil sistemi ile yapılan Milletvekili Genel Seçimlerinde seçim çevrelerine göre seçilenlerin belirlenmesi işlemleri il seçim kurullarınca yapılır. YSKK. 9.5.2007/248

Milletvekili sayısı ve dağılımı[2]

Madde 3 – (Değişik: 27/10/1995 - 4125/8 md.)

Milletvekili sayısı 550'dir. **(Son iki cümle İptal: Ana.Mah'nin; 18/11/1995 tarih ve E. 1995/54, K. 1995/59 sayılı Kararı ile)**.

---

1 Bu Kanunun 12, 14, 26, 28, 34, 35, 63 ve 93 üncü maddelerinin XIX uncu Dönem Milletvekili Genel Seçimindeki uygulaması için, Kanunlar Külliyatının 7247 sayfasında yayımlanan 24/8/1991 tarih ve 3757 sayılı Kanuna bakınız.(R.G.26/8/1991 - 20972)

2 Bu madde başlığı, 27/10/1995 tarih ve 4125 sayılı Kanunun 8 inci maddesiyle değiştirilmiş olup, metne işlenmiştir.

Seçim çevreleri ve çıkaracağı milletvekili sayısı:

Madde 4 – (Değişik: 27/10/1995 - 4125/9 md.)

İllerin çıkaracağı milletvekili sayısının tespitinde toplam milletvekili sayısından (...) her il'e önce bir milletvekili verilir.(3)

(Değişik: 23/11/1995 - 4138/1 md.) Son genel nüfus sayımı ile belli olan Türkiye nüfusu, birinci fıkradaki illere verilen milletvekili sayısı çıkarıldıktan sonra kalan milletvekili sayısına bölünmek suretiyle bir sayı elde edilir. İl nüfusunun bu sayıya bölünmesi ile her ilin ayrıca çıkaracağı milletvekili sayısı tespit olunur.

(...) nüfusu milletvekili çıkarmaya yetmeyen illerin nüfusları ile artık nüfus bırakan illerin artık nüfusları büyüklüklerine göre sıraya konulur ve ilk hesapta iller arasında bölüştürülmemiş bulunan milletvekillikleri bu sıraya göre dağıtılır. **(Ek cümle: 22/10/2009 - 5922/1 md.; İptal: Anayasa Mahkemesi'nin; 10/2/2011 tarihli ve E.:2009/88, K.: 2011/39 sayılı Kararı ile)**[3]

Son kalan milletvekilliğinin verilmesinde, iki veya daha fazla ilin eşit nüfus veya nüfus artığı göstermesi halinde, bunlar arasında ad çekilir.

Yapılan tespit sonunda, çıkaracağı milletvekili sayısı 18'e kadar olan iller, bir seçim çevresi sayılır. Çıkaracağı milletvekili sayısı 19'dan 35'e kadar olan iller iki, 36 ve daha fazla olan iller üç seçim çevresine bölünür. Bu seçim çevreleri, numara sırasına göre adlandırılır.

Bu illerin seçim çevreleri belirlenirken:

a) Seçim çevreleri, mümkün olduğu ölçüde eşit veya birbirine yakın sayıda milletvekili çıkaracak şekilde oluşturulur.

b) Mümkün olduğu ölçüde ilçelerin mülki bütünlüğü dikkate alınır.

c) Aynı seçim çevresinde yer alacak ilçelerin nüfus ve coğrafi yakınlıkları ile ulaşım imkanları gözönünde bulundurulur.

Bu illerin milletvekili sayısının seçim çevrelerine dağıtımında; seçim çevrelerinin çıkaracakları milletvekili sayısı, nüfusları bakımından illerin milletvekili sayısını tespit etmeye ilişkin esaslara göre belirlenir.

YÜKSEK SEÇİM KURULU KARAR ÖZETLERİ

1) Başbakanlık Türkiye istatistik Kurumu Başkanlığınca 31.12.2010 tarihi itibariyle resmi olarak ilan edilen ve Başkanlığımıza da gönderilmiş bulunan Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS) 2010 nüfus sayım sonuçları ve 2839 sayılı Mil-

---

3 Birinci fıkrada yeralan, "100 milletvekili çıkarıldıktan sonra kalan milletvekili sayısından" ve üçüncü fıkrada yer alan "bu suretle hesaplanan milletvekillerinin sayısı 450'yi bulmadığı takdirde" sözcükleri Anayasa Mahkemesinin 18/11/1995 tarih ve E.1995/54, K.1995/59 sayılı kararı ile iptal edilmiştir. (R.G.: 21/11/1995-22470 Mük.)

letvekili Seçimi Kanununun 5 inci maddesi gereğince, Kurulumuz tarafından seçim çevreleri ve her seçim çevresinin çıkaracağı milletvekili sayısı genel nüfus sayımı sonuçlarının açıklanmasından itibaren en geç altı ay içinde Kanunun 4 üncü maddesi uyarınca tespit edilerek Resmi Gazetede, Radyo ve Televizyonda ilan edilmektedir.

Kurulumuzun 19.02.2011 tarihli ve 2011/106 sayılı kararı ile Yüksek Seçim Kurulu Üyeleri Hüseyin EKEN Başkanlığında, Üyeler Mehmet KÜRTÜL ve Nilgün İPEK' ten oluşturulan komisyonca hazırlanan ve Kurulumuza sunulan ve 25.02.2011 tarihli Komisyon Raporunda aynen;

"2839 sayılı Milletvekili Seçimi Kanununun, 3 üncü maddesinde; milletvekili sayısının 550 olduğu, 5 inci maddesinde; seçim çevreleri ve her seçim çevresinin çıkaracağı milletvekili sayısının Yüksek Seçim Kurulu tarafından genel nüfus sayımı sonuçlarının açıklanmasından itibaren, 4 üncü madde uyarınca tespit edilerek ilan edileceği, hükümleri yer almaktadır.

Anılan Kanunun 4 üncü maddesine göre; milletvekillerinin seçim çevrelerine dağılımı yapılırken; toplam milletvekili sayısından (550) önce her İl'e bir milletvekili tahsis edilir. Son genel nüfus tespiti ile belli olan Türkiye nüfusu, kalan milletvekili sayısına (469) bölünmek suretiyle bir sayı elde edilir. İl nüfusunun bu sayıya bölünmesi ile her ilin ayrıca çıkaracağı milletvekili sayısı tespit olunur.

Bu suretle hesaplanan milletvekillerinin sayısı, 550'yi bulmadığı takdirde, nüfusu; milletvekili çıkarmaya yetmeyen illerin nüfusları ile artık nüfus bırakan illerin, artık nüfusları büyüklüklerine göre sıraya konulur ve ilk hesapta iller arasında bölüştürülmemiş bulunan milletvekilleri bu sıraya göre dağıtılır.

Yapılan tespit sonunda çıkaracağı milletvekili sayısı (18)'e kadar olan iller bir seçim çevresi sayılır.

Çıkaracağı milletvekili sayısı (19)'dan (35)'e kadar olan iller iki, (36) ve daha fazla olan iller üç seçim çevresine bölünür. Bu seçim çevreleri numara sırasına göre adlandırılır.

22.10.2009 tarihli ve 5922 sayılı Kanunun 1 inci maddesiyle 10.06.1983 tarihli ve 2839 sayılı Milletvekili Seçimi Kanununun 4 üncü maddesinin üçüncü fıkrasına eklenen "Su kadar ki nüfusu iki milletvekili çıkarmaya yetmeyen iller, artık nüfus sıralamasında da milletvekili sayısını ikiye çıkaramazsa, önce iki milletvekili çıkaramayan illere ikinci milletvekili verilir." hükmü, 18 Şubat 2011 tarih ve 27850 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmış bulunan Anayasa Mahkemesinin 10.02.2011 tarih ve E: 2009/88, K: 2011/39 sayılı kararı ile iptal edilmiştir.

Anayasanın 67. maddesinin son fıkrasında "Seçim Kanunlarında yapılan değişiklikler, yürürlüğe girdiği tarihten itibaren bir yıl içinde yapılacak seçimlerde uygulanmaz." hükmü yer almakta ise de, Anayasa Mahkemesinin anılan iptal kararı seçim kanunlarında değişiklik yapılması olarak değerlendirilmemiştir.

2839 sayılı Kanunun 3 ve 4 üncü maddelerinin ortaya koyduğu yukarıda belirtilen hükümler ve Türkiye İstatistik Kurumu Başkanlığınca 31.12.2010 tarihi itibariyle resmi olarak ilan edilmiş ve Başkanlığımıza gönderilmiş bulunan Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS) 2010 nüfus sayımı sonuçları birlikte göz önünde bulundurulmak suretiyle, 550 milletvekilinin (81) İl'e dağılımı yapılmıştır.

Yapılan belirlemeye istinaden;

31 milletvekili çıkaracağı tespit edilen Ankara İl'inin 2,

85 milletvekili çıkaracağı tespit edilen İstanbul İl'inin 3,

26 milletvekili çıkaracağı tespit edilen İzmir İl'inin ise 2,

seçim çevresine bölünmesi gerekli görülmüştür.

Seçim çevreleri belirlenirken, seçim çevrelerinin mümkün olduğu ölçüde eşit veya birbirine yakın sayıda milletvekili çıkaracak şekilde oluşturulması, ilçelerin mülki bütünlüklerinin bozulmaması ve idari teşkilat yapısının değiştirilmemesi gözetilmiş, ayrıca aynı seçim çevresinde yer alan ilçelerin nüfus ve coğrafi yakınlıkları ile ulaşım imkânları da göz önünde bulundurulmuştur.

Öte yandan, birden fazla seçim çevresine bölünen illerin milletvekili sayısının seçim çevrelerine dağılımında da, nüfusları bakımından illerin milletvekili sayısını tespit etmeye ilişkin esaslara göre belirlenmesi ilkesi benimsenmiştir.

……" görüsü bildirilmiştir.

Yukarıda yapılan açıklamalar çerçevesinde, Kurulumuzun 19.02.2011 tarihli, 2011/106 sayılı kararı ile oluşturulan komisyonca yürütülen çalışma sonrası düzenlenen rapor incelenmiş olmakla,

a) Milletvekillerinin illere göre dağılımını gösterir (EK:1),

b) 18'den fazla milletvekili çıkaracak illerin Ankara, İstanbul ve İzmir illeri olduğu,

c) İstanbul ve İzmir illerinin EK (II/B) ve EK (II/C) sayılı cetvellerde gösterildiği şekilde birden fazla seçim çevresine bölünmesi gerektiği, yönündeki görüşlerin Kurulumuzca da uygun görüldüğüne,

Ancak, Komisyon raporunda EK (II/A) sayılı cetvelde gösterilen Ankara İli seçim çevresinin ikiye bölünmesinde birinci seçim çevresi (158.658) ile ikinci seçim çevresi (148.897) arasında bir milletvekiline düşen nüfus sayısı farkının (9.779) olması nedeniyle, 2839 sayılı Kanunun 4. maddesinin son fıkrasında yer alan "Bu illerin milletvekili sayısının seçim çevrelerine dağıtımında; seçim çevrelerinin çıkaracakları milletvekili sayısı, nüfusları bakımından illerin milletvekili sayısını tespit etmeye ilişkin esaslara göre belirlenir." hükmü gözetilerek, Komisyon raporunda birinci seçim çevresinde yer alan Elmadağ İlçesinin, ikinci seçim çevresine alınması gerektiğine ve EK (II/A) sayılı cetvelin bu düzenlemeye göre yapılmasına, karar verilmesi gerekmiştir.

S O N U Ç:

Açıklanan nedenlerle;

1- 2839 sayılı Milletvekili Seçimi Kanunu'nun 4 ve 5 inci maddeleri gereğince belirlenecek seçim çevreleri ve her seçim çevresinin çıkaracağı milletvekili sayısının tespitinde, Başbakanlık Türkiye istatistik Kurumu Başkanlığınca 31.12.2010 tarihi itibariyle resmi olarak ilan edilen ve Başkanlığımıza da gönderilmiş bulunan Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS) 2010 nüfus sayım sonuçlarının esas alınmasına,

2- 2839 sayılı Milletvekili Seçimi Kanununun 3 ve 4 üncü maddeleri göz önünde bulundurularak, milletvekillerinin illere göre dağılımının (EK: I) sayılı Cetvelde belirtildiği gibi tespitine,

3- Belirlenen duruma göre (18)'den fazla milletvekili çıkaracak illerin Ankara, İstanbul ve İzmir İlleri olduğuna ve bu illerin EK: (II-A) - (II-B) - (II-C) sayılı cetvellerde gösterildiği şekilde birden fazla seçim çevresine bölünmesi gerektiğinin tespit ve kabulüne,

4- Kararın bir örneğinin ve eki cetvellerin İl ve İlçe Seçim Kurulu Başkanlıklarına, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına ve siyasi parti genel başkanlıklarına gönderilmesine,

5- Karar ve eki cetvellerin Resmi Gazete'de yayımlanmasına,

6- Karar özeti ve eki cetvellerin Türkiye Radyo ve Televizyonunda yayınlanmasına,

26.2.2011 tarihinde oybirliği ile karar verildi. YSKK. 26.2.2011/119

ANAYASA MAHKEMESİ KARAR ÖZETLERİ

1) 2839 sayılı Milletvekili Seçimi Kanunu'nun 4. maddesinin, dava konusu kuralla değiştirilmeden önceki halinde, her ilin nüfusuna bakılmaksızın bir milletvekiline sahip olacağı kuralına yer verilmişti. Dava konusu kural ise, bu hükmü korumakla birlikte, nüfusu ne olursa olsun her ilin en az iki milletvekiline sahip olması sonucunu doğuran bir ek düzenleme getirmektedir. Türk seçim sisteminde kural olarak her il'in bir seçim çevresi sayılacağı ve illere nüfusları oranında milletvekillikleri tahsis edileceği esası benimsenmiştir. Kural, illerin nüfusları oranında milletvekilliklerine sahip olmalarıdır. Buna karşılık, her ile nüfusuna bakılmaksızın belli sayıda milletvekilliği tahsis edileceğine ilişkin düzenlemeler, ana kuralın istisnasını oluşturmaktadır.

Dava konusu yasa kuralı, seçim sisteminin bir unsurunu oluşturan milletvekilliklerinin seçim çevrelerine dağıtımı sorunu ile ilgilidir. Özü itibariyle nüfusu az olan illerin de en az ikişer milletvekili ile TBMM'nde temsil edilmesini öngörmektedir.

AYMK., E. 2009/88; K. 2011/39; T. 10/02/2011

Seçim çevreleri ve çıkaracakları milletvekili sayısının ilanı:

Madde 5 – Seçim çevreleri ve her seçim çevresinin çıkaracağı milletvekili sayısı, Yüksek Seçim Kurulu tarafından, genel nüfus sayımı sonuçlarının açıklanmasından itibaren en geç altı ay içinde, 4 üncü madde uyarınca tespit edilerek Resmi Gazete, radyo ve televizyonla ilan edilir.

YÜKSEK SEÇİM KURULU KARAR ÖZETLERİ

1) İllerin seçim çevresi ve milletvekili sayısının saptanması seçimin ve hazırlıklarının bir parçası olduğundan, bu konuda ki şikayet ve isteklerin en geç seçimin başlangıç tarihine kadar yapılması gerekir. YSKK. 3.9.1991/169

Seçim dönemi, seçimin başlangıcı ve seçim günü:

Madde 6 – (Değişik birinci fıkra: 22/10/2009 - 5922/2 md.) Türkiye Büyük Millet Meclisinin seçimleri dört yılda bir yapılır.

(Değişik ikinci fıkra: 22/10/2009 - 5922/2 md.) Bir önceki seçimin yapıldığı tarihten itibaren dört yılın dolmasından önceki son Pazar günü oy verilir. Oy verme gününden geriye doğru hesaplanacak doksan günlük sürenin ilk günü seçimin başlangıç tarihidir.

Savaş sebebiyle yeni seçimlerin yapılmasına imkan görülmezse, Türkiye Büyük Millet Meclisi, seçimlerin bir yıl geriye bırakılmasına karar verebilir.

Geri bırakma sebebi ortadan kalkmamışsa, erteleme kararındaki usule göre bu işlem tekrarlanabilir.

YÜKSEK SEÇİM KURULU KARAR ÖZETLERİ

1) Seçim dönemi kavramının 5768 sayılı Kanunun 1. Maddesi ile değişik 2709 sayılı T.C Anayasasının 77. Maddesinde yer alan dört ve 2972 sayılı Kanunun 8. Maddesinde belirtilen beş yıllık dönemler olarak anlaşılması gerekir. YSKK. 19.1.2008/18

2) Kanunda dönemi belirtilmiş olan seçimlerde, seçilen kimselerin ne zaman seçilmiş olurlarsa olsunlar, o seçimin dönemi bittiği zaman görevleri de sona erer. YSKK. 7.10.1966/215

Ara seçimi:

Madde 7 – Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeliklerinde boşalma olması halinde, ara seçime gidilir.

Ara seçimleri, her seçim döneminde bir defa yapılır ve genel seçimden otuz ay geçmedikçe ara seçime gidilemez. Ancak, boşalan üyeliklerin sayısı, üye tamsayısının yüzde beşini bulduğu hallerde, ara seçimlerinin üç ay içinde yapılmasına Türkiye Büyük Millet Meclisince karar verilir.

Genel seçimlere bir yıl kala ara seçimi yapılamaz.

(Ek: 2/1/2003-4778/14 md.) Yukarıda yazılı haller dışında, bir ilin veya seçim çevresinin Türkiye Büyük Millet Meclisinde üyesinin kalmaması halinde, boşalmayı takip eden doksan günden sonraki ilk Pazar günü o seçim çevresinde ara seçim yapılır.

YÜKSEK SEÇİM KURULU KARAR ÖZETLERİ

1) Milletvekili ara seçim tarihinin Yüksek Seçim Kurulunca belirleneceğine ilişkin yürürlükteki seçim mevzuatında bir hüküm bulunmamaktadır. Yüksek Seçim Kurulunun ancak kanunlarla günü belli edilmiş seçimlerin yapılmasını düzenleme yetkisi vardır. YSKK. 18.8.1995/276

Seçimin yenilenmesi:

Madde 8 – Seçim dönemi bitmeden önce, seçimin yenilenmesine Türkiye Büyük Millet Meclisi veya Cumhurbaşkanınca karar verilmesi halinde, durum Bakanlar Kurulu tarafından kırksekiz saat içinde ilan olunur.

(Değişik: 10/9/1987 – 3403/4 md.) Yenileme kararı Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından verilmişse Meclis, seçimin yapılacağı tarihi de belirler. Yenileme kararının Cumhurbaşkanınca verilmesi halinde, bu kararın verildiği günden sonra gelen doksanıncı günü takip eden ilk Pazar günü oy verilir.

Sürelerin tespiti:

Madde 9 – Seçimlerin yenilenmesine veya ara seçimi yapılmasına karar verildiği hallerde, Yüksek Seçim Kurulu, bu Kanun ile 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanunun ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanununun seçimlere ilişkin olarak tespit ettiği süreleri kısaltarak uygulayabilir.

YÜKSEK SEÇİM KURULU KARAR ÖZETLERİ

1) 2839 sayılı Milletvekili Seçimi Hakkında Kanunun 9. maddesi uyarınca Yüksek Seçim Kurulunun seçimle ilgili süreleri kısaltma yetkisine istinaden, aday listelerinde meydana gelen eksikliklerin tamamlanması için verilen sürenin seçim iş ve işlemlerini aksatmamak ve Seçim Takvimimizde belirtilen sürelere riayet edilmesi için kısaltılmıştır. YSKK. 08.03.2004/540

2) 2972 sayılı Kanunun 36. maddesinin yollamada bulunduğu 2839 sayılı Milletvekili Seçimi Kanununun 9 uncu maddesinde de; "Seçimlerin yenilenmesine veya ara seçimi yapılmasına karar verildiği hallerde, Yüksek Seçim Kurulu, bu Kanun ile 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanunun ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun seçimlere ilişkin olarak tespit ettiği süreleri kısaltarak uygulayabilir." hükmünü içermektedir. YSKK. 10.11.2006/355

Seçilme yeterliği:

Madde 10 – Yirmibeş yaşını dolduran her Türk vatandaşı milletvekili seçilebilir.[4]

YÜKSEK SEÇİM KURULU KARAR ÖZETLERİ

1) 2839 sayılı Milletvekili Seçimi Kanununun 10. ve 2709 sayılı T.C. Anayasasının 76. maddelerine göre; otuz yaşını dolduran her Türk vatandaşının milletvekili seçilebileceği hüküm altına alınmıştır. 2839 sayılı Kanunun 10. ve 2709 sayılı T.C. Anayasasının 76. maddelerine göre Otuz (30) yaşını doldurmadığı anlaşılan istemlerin reddine karar verilmelidir. YSKK. 11.06.2007/433

---

[4] Bu maddede geçen "Otuz yaşını" ibaresi, 19/10/2006 tarihli ve 5552 sayılı Kanunun 1 inci maddesiyle "Yirmibeş yaşını" olarak değiştirilmiş ve metne işlenmiştir.

2) 2839 sayılı Kanunun 10. ve 11. maddelerinde, milletvekili seçilebilme yeterliliği ve milletvekili seçilemeyecek olanlar sayılmış olup, sayılanlar arasında milletvekili seçilebilmek için ikametgâh koşulu seçilmeye engel hal olarak belirtilmemiştir. Bu konu da yapılan itirazların reddine karar verilmelidir. YSKK. 12.06.2007/445

3) Şahsın hukukuna ait ilamlardan bulunan yaş tahsisine dair karar kesinleşmediğinden, milletvekili adayının adaylığının iptaline dair il seçim kurulu kararı yerindedir. YSKK. 03.12.1995/482

Milletvekili seçilemeyecek olanlar:

Madde 11 – Aşağıda yazılı olanlar milletvekili seçilemezler:

a) İlkokul mezunu olmayanlar,

b) Kısıtlılar,

c) Yükümlü olduğu askerlik hizmetini yapmamış olanlar,

d) Kamu hizmetinden yasaklılar,

e) Taksirli suçlar hariç, toplam bir yıl veya daha fazla hapis veya süresi ne olursa olsun ağır hapis cezasına hüküm giymiş olanlar,

f) Affa uğramış olsalar bile;

1. **(Değişik: 2/1/2003-4778/15 md.)** Basit ve nitelikli zimmet, irtikâp, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, inancı kötüye kullanma, dolanlı iflas gibi yüz kızartıcı suçlar ile istimal ve istihlak kaçakçılığı dışında kalan kaçakçılık suçları, resmî ihale ve alım satımlara fesat karıştırma veya Devlet sırlarını açığa vurma suçlarından biriyle mahkûm olanlar,

2. Türk Ceza Kanununun İkinci Kitabının, birinci babında yazılı suçlardan veya bu suçların işlenmesini aleni olarak tahrik etme suçundan mahkum olanlar,

3. **(Değişik: 2/1/2003-4778/15 md.)** Terör eylemlerinden mahkûm olanlar,

4. Türk Ceza Kanununun 536 ncı maddesinin birinci, ikinci ve üçüncü fıkralarında yazılı eylemlerle aynı Kanunun 537 nci maddesinin birinci, ikinci, üçüncü, dördüncü ve beşinci fıkralarında yazılı eylemleri siyasi ve ideolojik amaçlarla işlemekten mahkûm olanlar.

YÜKSEK SEÇİM KURULU KARAR ÖZETLERİ

1) 2839 sayılı Kanunun 10. ve 11. maddelerinde, milletvekili seçilebilme yeterliliği ve milletvekili seçilemeyecek olanlar sayılmış olup, sayılanlar arasında milletvekili seçilebilmek için ikametgâh koşulu seçilmeye engel hal olarak belirtilmemiştir. YSKK. 12.06.2007/445

2) 2972 sayılı Kanunun 36 ncı maddesinin göndermede bulunduğu 2839 sayılı Kanunun 11 inci maddesinin (e) ve (f) bentleri, taksirli suçlar hariç, toplam bir yıl veya daha fazla hapis veya süresi ne olursa olsun ağır hapis cezasına hüküm giymiş olması ve affa uğrasa dahi basit ve nitelikli zimmet, ihtilas, irtikâp, rüşvet, hırsızlık,

dolandırıcılık, sahtecilik, inancı kötüye kullanma, dolanlı iflas gibi yüz kızartıcı... suçlardan biriyle mahkûm edilmiş bulunmasını seçilmeye engel hal olarak kabul etmektedir. YSKK. 24.06.2006/247

3) 2839 sayılı Milletvekili Seçimi Kanunu'nun 11 inci maddesine göre yüz kızartıcı suçtan dolayı mahkûmiyet affa uğramış olsa bile seçilmeye engeldir. Hangi suçların yüz kızartıcı suç olduğu 11 inci maddede bir bir ve sınırlı biçimde sayılmıştır. Maddede geçen "gibi" sözcüğünün örnekleme amacını taşımadığı, tersine orada sayılan suçları amaçladığı Yüksek Seçim Kurulu'nun yerleşmiş görüşlerindendir. Başka bir anlatımla, sadece anılan maddede belirtilen suçlardan mahkûm edilenlerin seçilme yeterliliği bulunmamaktadır. Bu hüküm, benzetme yoluyla başka suçlardan hüküm giyenlere uygulanamaz. Kurulun böyle bir görüşü benimsemesinin temelinde yatan asıl amaç, uygulama birliğini sağlamaktır. Aksi takdirde hangi suçun yüz kızartıcı suç olduğunun belirlenmesinde istikrar sağlanamaz. YSKK. 02.12.2006/379

ANAYASA MAHKEMESİ KARAR ÖZETLERİ

1) 2820 sayılı Siyasi Partiler Yasası'nın 3. maddesine göre, siyasi partiler, Anayasa ve yasalara uygun olarak faaliyet göstermek üzere teşkilatlanan tüzel kişiliğe sahip kuruluşlardır. Siyasi partilerin uymaları gereken esaslar Siyasi Partiler Yasası'nda gösterilmiştir.

Anılan Yasa'nın siyasi partilerin örgütlenmesi ile ilgili ikinci kısmının üyeliğe ilişkin ikinci bölümünde yer alan 11. maddesindeki düzenleme, hem kişilere hem de siyasi partilere yükümlülük getirmiştir. Buna göre, maddede sayılan türden mahkumiyeti bulunanlar siyasi partilere üye olamayacaklar, siyasi partiler de bu durumda olan kimseleri üye kaydedemeyeceklerdir. AYMK., E. 2002/6; K. 2007/4; T. 27/02/2007

2) 2820 Sayılı Siyasî Partiler Kanunu'nun 8. maddesinin birinci fıkrasında siyasî partiler, milletvekili seçilme yeterliliğine sahip en az otuz Türk vatandaşı tarafından kurulabileceği belirtilmiştir.

Anayasa'nın "Milletvekili Seçilme Yeterliliği" başlığını taşıyan 76. maddesinin konuyla ilgili ikinci fıkrası "En az ilkokul mezunu olmayanlar, kısıtlılar, yükümlü olduğu askerlik hizmetini yapmamış olanlar, kamu hizmetinden yasaklılar, taksirli suçlar hariç toplam bir yıl veya daha fazla hapis ile ağır hapis cezasına hüküm giymiş olanlar; zimmet, ihtilâs, irtikâp, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, inancı kötüye kullanma, dolanlı iflas gibi yüz kızartıcı suçlarla, kaçakçılık, resmi ihale ve alım satımlara fesat karıştırma, devlet sırlarını açığa vurma, ideolojik veya anarşik eylemlere katılma ve bu gibi eylemleri tahrik ve teşvik suçlarından biri ile hüküm giymiş olanlar, affa uğramış olsalar bile milletvekili seçilemezler..." şeklindedir.

2839 sayılı Milletvekili Seçimi Kanunu'nun 11. maddesinde affa uğramış olsalar bile, Türk Ceza Kanunu'nun 312 nci maddesinin ikinci fıkrasında yazılı halkı sınıf, ırk, din, mezhep veya bölge farklılığı gözeterek kin ve düşmanlığa, açıkça tahrik etme suçlarından mahkum olanlar milletvekili seçilemeyecekler arasında sayılarak Anayasa'ya koşut düzenleme yapılmıştır. AYMK., E .2001/8; K. 2002/9; T. 09/01/2002

İKİNCİ BÖLÜM
Seçim Öncesi İşleri

Adaylık:

Madde 12 – Bir siyasi partiye mensup olsun veya olmasın seçilme yeterliğine sahip her Türk vatandaşı bu Kanun hükümlerine göre milletvekilliğine adaylığını koyabilir.

(Değişik: 28/3/1986 - 3270/28 md.) 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanunun 14 üncü maddesinin 11 inci fıkrası gereğince Yüksek Seçim Kurulunun tespit ve ilan ettiği seçime katılabilecek siyasi partiler, 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu hükümlerine göre, bütün seçim çevrelerinde aday gösterebilirler. **(Son cümle mülga: 27/10/1995-4125/21 md.)**

YÜKSEK SEÇİM KURULU KARAR ÖZETLERİ

1) İşlemeye başlayan seçim takviminin varlığı karşısında, siyasi partilerin yeniden tespiti mümkün değildir. Ayrıca, delil ve gerekçe ile ispatlanamayan teşkilatın da dikkate alınması söz konusu değildir. YSKK. 09.04.1995/127

2) Her iki siyasi parti listesinden adaylık, iki adaylığında iptalini gerektirir. YSKK. 01.12.1995/454

3) Hem bağımsız hem siyasi parti listesinden birlikte adaylık, her iki adaylığın birlikte iptalini gerektirir. YSKK. 02.12.1995/455

İller toplamının en az yarısında tam aday göstermeyen siyasi partilerin durumu:

Madde 13 – (Değişik birinci fıkra: 24/8/1991 - 3757/2 md.) Herhangi bir sebeple iller toplamının en az yarısında 12 nci maddede öngörülen sayı kadar aday göstermemiş olan veya bu illerin seçim çevrelerinin herhangi birinde 12 nci maddede öngörülen sayıdan eksik aday göstermiş bulunan siyasi partilerin genel merkezlerindeki yetkili organlarına Yüksek Seçim Kurulu tarafından, eksiklerin derhal tamamlanması lüzumu bildirilir.

İlgili parti teşkilatı bu tebliğden itibaren iki gün içinde eksik kalan adaylıkları doldurur. Aksi takdirde o siyasi parti bütün seçim çevrelerinde seçime katılma hakkını kaybeder.

YÜKSEK SEÇİM KURULU KARAR ÖZETLERİ

1) 2839 sayılı Kanunun 13. maddesi gereğince; seçime katılan siyasi partilerin iller toplamının en az yarısında o seçim çevresinin çıkaracağı Milletvekili sayısı kadar aday göstermeleri gerektiğine, eksik aday gösteren siyasi partilerin bu eksikliği Yüksek Seçim Kurulunca verilen sürede tamamlamamaları halinde anılan Kanunun 13. ve 14. Maddeleri uyarınca seçime katılma hakkını kaybederler. YSKK. 19.05.2007/268

2) Bazı seçim çevrelerine ait aday listelerinin süresi içinde verilmemesi halinde, bu eksikliğin 2839 sayılı Kanunun 13 ve 14. Maddeleri çerçevesi içinde tamamlatılması mümkündür. YSKK. 3.9.1983/280

3) Siyasi partiler, aday listelerinde; istifa, ölüm ile boşalma ve eksikliklerin tamamlanması halleri dışında sair nedenlerle değişiklik yapamaz. YSKK. 28.11.1995/428

İller toplamının yarısından fazlasında aday gösteren partilerin durumu:

Madde 14 – (Değişik birinci fıkra: 24/8/1991 - 3757/3 md.) Siyasi partiler tarafından iller toplamının yarısından fazlasında 12 nci maddede öngörülen sayı kadar aday gösterilmiş olmakla beraber yarıyı geçen seçim çevrelerinin bir veya bir kaçında eksik aday gösterilmesi halinde, Yüksek Seçim Kurulunca o partinin genel merkezindeki yetkili organlarına aday listelerinin tamamlanması lüzumu bildirilir.

İlgili parti teşkilatı bu tebliğden itibaren iki gün içinde o çevrelerin listelerindeki eksikleri tamamlar. Aksi takdirde, yukarıdaki madde hükmü saklı kalmak şartıyla, adayları eksik kalan seçim çevresinde o siyası parti, seçime katılma hakkını kaybeder.

YÜKSEK SEÇİM KURULU KARAR ÖZETLERİ

1) 2839 sayılı Milletvekili Seçimi Kanununun 14 üncü maddesi hükmü dikkate alınarak tamamlanmasını ve buna ait listelerin üç (3) örnek halinde yeniden düzenlenip ekleriyle birlikte (Nüfus kaydı örneği, adli sicil sabıka kaydı, öğrenim durumunu gösterir belge) hemen Başkanlığımıza tevdiine karar verilmelidir. YSKK. 17.09.2002/576

2) Kanunda seçim düzeninin gereği olarak konulan ve uzatılması öngörülmeyen sürenin, siyasi parti tüzel kişiliği adına hareket eden gerçek kişinin herhangi bir özrü nedeniyle uzatılması düşünülemez. YSKK. 1.3.2004/436

İtiraz üzerine meydana gelen eksikler:

Madde 15 – Siyasi partilerin aday listelerinde, yapılan itirazlar üzerine eksiklik husule geldiği takdirde, Yüksek Seçim Kurulunun tebliğinden itibaren iki gün içinde bu eksikler tamamlanır. Aksi takdirde yukarıdaki maddeler hükümleri, bu hallerde de uygulanır.

YÜKSEK SEÇİM KURULU KARAR ÖZETLERİ

1) Siyasi partiler, aday listelerinde; istifa, ölüm ile boşalma ve eksikliklerin tamamlanması halleri dışında sair nedenlerle değişiklik yapamaz. YSKK. 28.11.1995/428

Siyasi partilerin adayları ve bağımsız adaylar:

Madde 16 – Siyasi partiler anlaşarak müşterek liste halinde aday gösteremezler.

Siyasi partilere kayıtlı olmayan kimselerin, herhangi bir siyasi parti tarafından aday gösterilmeleri, kendilerinin yazılı muvafakatlerine bağlıdır.

Bir kimse aynı zamanda değişik siyasi partiden veya aynı partiden aynı seçim için birden fazla seçim çevresinden aday olamaz, aday gösterilemez ve seçilemez.

Bağımsız adaylar da, aynı seçim için birden fazla seçim çevresinde aday olamaz ve seçilemez.

YÜKSEK SEÇİM KURULU KARAR ÖZETLERİ

1) 2839 sayılı yasanın 16. maddesinde "bir kimsenin aynı partiden, aynı seçim için, birden fazla seçim çevresinde aday olamayacağı" belirtilmiş. YSKK. 20.02.2003/151

2) Siyasi partiye yazılı olmayan kimselerin rızaları alınmak şartıyla, siyasi partilerce bağımsız aday gösterilmelerinde sakınca yoktur. YSKK. 18.6.1968/797

3) Her iki siyasi parti listesinden adaylık, iki adaylığında iptalini gerektirir. YSKK. 01.12.1995/454

Kurullarda görevli hakimlerin durumu:

Madde 17 – Yüksek Seçim Kurulu ve il seçim kurulu başkan ve üyeleri ile ilçe seçim kurulu başkanları, bu görevlerinden ancak adaylıklarını koymaları halinde çekilebilirler. Adaylığı tercih edenler, bu tercih haklarını genel ve ara seçimlerin başlangıcından bir ay önce, seçimin yenilenmesine karar verilmesi halinde yenileme kararının ilanından başlayarak yedi gün içinde kullanabilirler.

Adaylığı tercih edenler, 18 ve 19 uncu maddelerde, memurlar hakkında konulan kayıtlara tabi olurlar.

İl ve ilçe seçim kurullarında görevlendirilen hakimlerin görevli bulundukları seçim çevrelerinde, eşleri ve ikinci dereceye kadar (bu derece dahil) kan ve sıhri hısımları adaylıklarını koydukları veya aday gösterildikleri takdirde, bu hakimler seçim kurullarındaki görevlerinden çekilmek ve durumu derhal yetkili merciine bildirmek zorundadırlar.

Yüksek Seçim Kurulu Başkanı ve üyeleri, eşleri ve ikinci dereceye kadar (bu derece dahil) kan ve sıhri hısımları hakkındaki işlemlerde kurul toplantılarına katılamazlar.

YÜKSEK SEÇİM KURULU KARAR ÖZETLERİ

1) 2839 sayılı Milletvekili Seçimi Hakkında Kanunun 17. maddesi 3. fıkrasında öngörülen koşulların gerçekleşmesi hali dışında il seçim kurulu başkan ve üyeleri ile ilçe seçim kurulu başkanlarına bu görevlerinden çekilme imkanı vermemiştir. Anılan maddenin 3. fıkrası uyarınca il ve ilçe seçim kurullarında görevlendirilen hakimlerin görevli bulundukları seçim çevrelerinde eşleri ve ikinci dereceye kadar kan ve sıhhi hısımları adaylıklarını koydukları veya aday gösterildikleri takdirde, seçim kurullarındaki görevlerinden çekilmek zorundadırlar. Anılan hüküm seçim kurulunun oluşumundan sonraki hukuksal durumu düzenlemekte ise de, yasanın bu düzenlemesinde yer alan ana düşünce ve Anayasamızın 79. maddesinde ifade edilen ilkeler Kurul oluşturulurken de gözardı edilmemeli ve özellikle seçim kurulu başkanının, eşinin de içinde yer aldığı siyasi parti ile ilgili kararlar alması görevi kendisine yüklenmemelidir. YSKK. 11.02.2006/41

2) Görevine devam etmesi konusundaki bildirime karşın göreve fiilen gelmeyen Yüksek Seçim Kurulu üyesinin görevle ilişiğinin kesildiği ve üyeliğin boşaldığının kabulü zorunlu görüldüğünden eksik üyeliğin seçim yapılarak doldurulması gerekir. YSKK. 14.1.1994/14

3) Yüksek Seçim Kururlu Üyesinin sağlık nedenleri dışından bir özürle üyelikten çekilmesine herhangi bir olanak bulunmamaktadır. YSKK. 2.1.1991/4

Adaylık için görevden çekilmesi gerekenler[5]

Madde 18 – (Değişik: 8/4/2010-5980/29 md.)

Hâkimler ve savcılar, yüksek yargı organları mensupları, yüksek öğretim kurumlarındaki öğretim elemanları, Yükseköğretim Kurulu, Radyo ve Televizyon Üst Kurulu üyeleri, kamu kurumu ve kuruluşlarının memur statüsündeki görevlileri ile yaptıkları hizmet bakımından işçi niteliği taşımayan diğer kamu görevlileri, aday olmak isteyen belediye başkanları ve subaylar ile astsubaylar, aday olmak isteyen siyasi partilerin il ve ilçe yönetim kurulu başkan ve üyeleri ile belediye meclisi üyeleri, il genel meclisi üyeleri, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ile sendikalar, kamu bankaları ile üst birliklerin ve bunların üst kuruluşlarının ve katıldıkları teşebbüs veya ortaklıkların yönetim ve denetim kurullarında görev alanlar genel ve ara seçimlerin başlangıcından bir ay önce seçimin yenilenmesine karar verilmesi halinde yenileme kararının ilanından başlayarak yedi gün içinde görevlerinden ayrılma isteğinde bulunmadıkça adaylıklarını koyamazlar ve aday gösterilemezler.

---

5 Bu madde başlığı "Kamu görevlileri, siyasi parti yöneticileri ve Türk Silahlı Kuvvetleri mensuplarının adaylığı" iken, 8/4/2010 tarihli ve 5980 sayılı Kanunun 29 uncu maddesiyle metne işlendiği şekilde değiştirilmiştir.

YÜKSEK SEÇİM KURULU KARAR ÖZETLERİ

1) 2839 sayılı Milletvekili Seçimi Kanununun 18. maddesinde; "Hakimler ve Savcılar yüksek yargı organları mensupları, yüksek öğretim kurullarındaki öğretim elemanları, Yükseköğretim Kurulu, Radyo ve Televizyon Üst Kurulu Üyeleri, kamu kurumu ve kuruluşlarının memur statüsündeki görevlileri ile yaptıkları hizmet bakımından işçi niteliği taşımayan diğer kamu görevlileri aday olmak isteyen belediye başkanları ve subaylar ile astsubaylar, aday olmak isteyen siyasi partilerin il ve ilçe yönetim kurulu başkan ve üyeleri ile belediye meclisi üyeleri, il genel meclisi üyeleri, genel ve ara seçimlerin başlangıcından bir ay önce seçimin yenilenmesine karar verilmesi halinde yenileme kararının ilanından başlayarak yedi gün içinde görevlerinden ayrılma isteğinde bulunmadıkça adaylıklarını koyamazlar ve aday gösterilemezler." Hükmüne yer verilmiştir. YSKK. 12.06.2007/439

2) 2839 sayılı Milletvekili Seçimi Kanununa yollamada bulunulmuş ise de, bu yollama, az önce belirtildiği gibi "seçilmeye mani hal" olarak sınırlandırılmıştır. Anılan Kanunun seçilemeyeceklere ilişkin 11 inci maddesinde, memuriyet seçilmeye engel, diğer bir deyimle "seçilmeye mani" hal olarak sayılmamıştır. Aynı Kanunun 18 inci maddesinde, kamu görevlilerinin belli sürelerde "ayrılma isteğinde bulunmadıkça" adaylıklarını koyamayacakları ve aday gösterilemeyecekleri belirtilmiştir. Maddedeki ifadeden de açıkça anlaşılacağı üzere, memuriyet adaylığa engeldir, fakat seçilmeye engel değildir. Adaylığa engel bir husus, seçimden sonra da seçilmeye engel bir durum arz eder ise de bu durum, sadece "adaylık" söz konusu hallerde vardır. Adaylık söz konusu değil ise, bu durumun seçimden sonra seçimi yapılan görev için yasal bir engel oluşturup oluşturmadığına bakılmalıdır. Bu konu ise seçim kurullarının görevi dışındadır. YSKK. 10.08.2004/2486

3) 2839 sayılı Yasanın 18. maddesinde Milletvekili Seçimlerinde aday adayı olabilmek için belirli bir tarihte "görevden ayrılma isteğinde bulunma" koşulu getirilmiş, bu koşulun istifa şeklinde ayrılma ile sınırlı olduğu, emeklilik suretiyle daha sonra vaki olacak ayrılmalarda bu tarihin aranamayacağı yolunda bir hükme yer verilmemiştir. Başka bir anlatımla, istifa veya emeklilik suretiyle ayrılma arasında fark aranmadan, "görevden ayrılma" biçiminde kapsayıcı bir ifade kullanılmıştır. YSKK. 26.08.2002/509

Görevden ayrılmaya ilişkin hükümler:

Madde 19 – 18 inci madde kapsamına girenlerin ayrılma istekleri en yakın amire verilecek bir dilekçeyle yapılır. Dilekçedeki imzanın sahibine ait olduğu, amir tarafından onanır ve doğruca bağlı bulunduğu bakanlığa veya kuruma derhal gönderilir. Dilekçe sahibine, dilekçenin alındığına dair bir belge ve mertebeler silsilesiyle amirlere de bilgi verilir. Aynı esaslar dairesinde telgrafla da müracaat yapılabilir.

Dilekçenin bakanlığa veya kuruma geldiği tarihten itibaren, en geç on gün içinde ayrılma isteğinin kabul edildiği dilekçe sahibine ve amirlerine tebliğ olunur.

Subay ve astsubayların savaş ve seferberlik hallerindeki ayrılma istekleri hariç olmak üzere, ayrılma hakkını kazanmış olanların, ayrılma istekleri reddedilemez. 1402 sayılı Sıkıyönetim Kanununun 2 nci maddesinin yedinci fıkrası hükmü saklıdır. Ayrılma istekleri kabul edilen subay ve astsubaylardan milletvekili seçilmemiş olanlar sonradan bu isteklerinden vazgeçemezler ve silahlı kuvvetlere dönemezler.

Ayrılma hakkını kazanmamış olduklarından dolayı, ayrılma istekleri reddedilenler, aday listesine giremezler ve adaylıklarını koyamazlar.

Ayrılma istekleri kabul edilenler, görev başında bulundukları sürece propaganda mahiyetinde hiç bir harekette bulunamazlar. Subaylar ile astsubaylar ve görevleri gereği resmi elbise giyenler, resmi elbiseyle propaganda yapamaz ve bu mahiyette herhangi bir harekette bulunamazlar.

YÜKSEK SEÇİM KURULU KARAR ÖZETLERİ

1) 2839 sayılı Milletvekili Seçimi Kanununun 19. maddesinde; 18. madde kapsamına girenlerin ayrılma isteklerini en yakın amire verilecek bir dilekçeyle yapacağı ve dilekçedeki imzanın sahibine ait olduğunun amir tarafından onanacağı ve doğruca bağlı bulunduğu bakanlığa veya kuruma derhal gönderileceği, dilekçenin kuruma geldiği tarihten itibaren en geç on gün içinde ayrılma isteğinin kabul edildiğinin dilekçe sahibine ve amirlerine tebliğ olunacağı ve ayrıca, ayrılma hakkını kazanmamış olduklarından dolayı ayrılma istekleri reddedilenlerin, aday listelerine giremeyecekleri ve adaylıklarını koyamayacakları belirtilmiştir. YSKK. 28.05.2005/254

2) 2839 sayılı Milletvekili Seçimi Kanununun 19. maddesinde; 18. madde kapsamına girenlerin ayrılma isteklerini en yakın amire verilecek bir dilekçeyle yapacağı ve dilekçedeki imzanın sahibine ait olduğunun amir tarafından onanacağı ve doğruca bağlı bulunduğu bakanlığa veya kuruma derhal gönderileceği, dilekçenin kuruma geldiği tarihten itibaren en geç on gün içinde ayrılma isteğinin kabul edildiğinin dilekçe sahibine ve amirlerine tebliğ olunacağı ve ayrıca, ayrılma hakkını kazanmamış olduklarından dolayı ayrılma istekleri reddedilenlerin, aday listelerine giremeyecekleri ve adaylıklarını koyamayacakları belirtilmiştir. YSKK. 28.05.2005/254

Siyasi partilerin aday listelerini vermeleri:

Madde 20 – (Değişik birinci fıkra: 27/10/1995 - 4125/11 md.) Siyasi partilerin genel merkezleri, seçime katılacakları seçim çevrelerine ait aday listeleri (...) Yüksek Seçim Kuruluna (...) alındı belgesi karşılığında ön seçim gününden en geç on gün sonraki gün, saat 17.00'ye kadar verirler.[6]

Yüksek Seçim Kurulu, bunları derhal il seçim kurullarına bildirir. Yüksek Seçim Kurulu, bütün siyasi partilerin aday listelerini Resmi Gazete ve

---

[6] Bu fıkrada yeralan, "ile ülke seçim çevresi milletvekilleri aday listelerini" ile "ayrı ayrı" sözcükleri, Anayasa Mahkemesinin 18/11/1995 tarih ve E.1995/54, K.1995/59 sayılı Kararı ile iptal edilmiştir. (R.G.: 21/11/1995-22470 Mük.)

radyo ile il seçim kurulları da kendi çevrelerine ait olanları alışılmış araçlarla geçici listeler halinde ilan ederler.

YÜKSEK SEÇİM KURULU KARAR ÖZETLERİ

1) Kanunda seçim düzeninin gereği olarak konulan ve uzatılması öngörülmeyen sürenin, siyasi parti tüzel kişiliği adına hareket eden gerçek kişinin herhangi bir özrü nedeniyle uzatılması düşünülemez. YSKK. 1.3.2004/436

2) Aday listelerinin Yüksek Seçim Kuruluna verildikten sonra yasal açıdan boşalma dışında siyasi partilerin aday listeleri üzerinde değişiklik yapmaya yetkileri bulunmamaktadır. YSKK. 03.03.1999/239

3) Seçim takviminde belirlenen tarihten ayrı yeni bir tarih belirlenmesine gerek ve olanak yoktur. YSKK. 06.11.1995/368

Bağımsız adayların müracaatı:

Madde 21 – (Değişik birinci fıkra: 27/10/1995 - 4125/12 md.) Bağımsız milletvekili adaylığı için yapılacak başvuru, adayın milletvekili seçilmek istediği çevrenin il seçim kurulu başkanlığına, bu Kanunun adaylık için aradığı şart ve nitelikleri taşıdığını belirten bir yazı ile (...)[7] yapılır. Kurul başkanlığı başvurunun alındığına ilişkin bir belge verir ve derhal Yüksek Seçim Kuruluna duyurur. Yüksek Seçim Kurulu bu başvuruları, il seçim kurulları da kendi çevrelerine ait olanları, alışılmış araçlarla geçici listeler halinde ilan ederler.

Bağımsız adaylık için başvuranlar, en yüksek derecedeki Devlet memuruna mali haklar kapsamında yapılmakta olan her türlü ödemelerin bir aylık brüt tutarını ilgili mal sandığına emaneten yatırıp makbuzunu milletvekili seçilebilmek için gerekli başvurma belgelerine eklerler.[8]

YÜKSEK SEÇİM KURULU KARAR ÖZETLERİ

1) 2839 sayılı Milletvekili Seçimi Kanununun 21. maddesinde; Bağımsız milletvekili adaylığı için yapılacak başvurunun, adayın milletvekili seçilmek istediği çevrenin il seçim kurulu başkanlığına, bu Kanunun adaylık için aradığı şart ve nitelikleri taşıdığını belirten bir yazı ile yapılacağı, Kurul Başkanlığınca da başvurunun alındığına ilişkin bir belge vererek derhal Yüksek Seçim Kuruluna duyuracağı, Yüksek Seçim Kuruluda bu başvuruyu, il seçim kurulları da kendi çevrelerine ait olanları, alışılmış araçlarla geçici listeler halinde ilan edeceği, bağımsız adaylık için başvu-

---

7 Bu arada yeralan "ön seçim gününden bir gün önce saat 17.00'ye kadar" sözcükleri Anayasa Mahkemesinin 18/11/1995 tarih ve E.1995/54, K.1995/59 sayılı kararı ile iptal edilmiştir. (R.G.: 21/11/1995-22470 Mük.)

8 8/4/2010 tarihli ve 5980 sayılı Kanunun 30 uncu maddesiyle, bu fıkrada yer alan "en yüksek derecedeki Devlet memurunun brüt aylığı kadar parayı" ibaresi "en yüksek derecedeki Devlet memuruna mali haklar kapsamında yapılmakta olan her türlü ödemelerin bir aylık brüt tutarını" şeklinde değiştirilmiş ve metne işlenmiştir.

ranların; en yüksek derecedeki Devlet Memurunun brüt bir aylığı kadar parayı ilgili mal sandığına emaneten yatırıp makbuzunu milletvekili seçilebilmek için gerekli başvurma belgelerine ekleyecekleri öngörülmüştür. YSKK. 09.06.2007/426

2) 2839 sayılı Milletvekili Seçimi Kanununun 21. maddesinde; bağımsız milletvekili adaylığı için yapılacak başvurunun, adayın milletvekili seçilmek istediği çevrenin il seçim kurulu başkanlığına, bu Kanunun adaylık için aradığı şart ve nitelikleri taşıdığını belirten bir yazı ile yapılacağı, Kurul Başkanlığınca da başvurunun alındığına ilişkin bir belge vererek derhal Yüksek Seçim Kuruluna duyuracağı, Yüksek Seçim Kuruluda bu başvuruyu, il seçim kurulları da kendi çevrelerine ait olanları, alışılmış araçlarla geçici listeler halinde ilan edeceği, bağımsız adaylık için başvuranların; en yüksek derecedeki Devlet memurunun brüt bir aylığı kadar parayı ilgili mal sandığına emaneten yatırıp makbuzunu milletvekili seçilebilmek için gerekli başvurma belgelerine ekleyecekleri belirtilmiştir. Belirtilen yasal düzenleme ve genelgemizde öngörülen usul ve esaslar dâhilinde istenen belgelerle başvurması gerekirken başvurulmadığında adaylık müracaatının reddine karar verilmelidir. YSKK. 12.06.2007/446

3) 2839 sayılı Milletvekili Seçimi Kanununun 21. maddesinde; Bağımsız milletvekili adaylığı için yapılacak başvurunun, adayın milletvekili seçilmek istediği çevrenin il seçim kurulu başkanlığına, bu Kanunun adaylık için aradığı şart ve nitelikleri taşıdığını belirten bir yazı ile yapılacağı, Kurul Başkanlığınca da başvurunun alındığına ilişkin bir belge vererek derhal Yüksek Seçim Kuruluna duyuracağı, Yüksek Seçim Kuruluda bu başvuruyu, il seçim kurulları da kendi çevrelerine ait olanları, alışılmış araçlarla geçici listeler halinde ilan edeceği, bağımsız adaylık için başvuranların; en yüksek derecedeki Devlet Memurunun brüt bir aylığı kadar parayı ilgili mal sandığına emaneten yatırıp makbuzunu milletvekili seçilebilmek için gerekli başvurma belgelerine ekleyecekleri öngörülmüştür. YSKK. 09.06.2007/426

Adaylara karşı itiraz:

Madde 22 – Adayların geçici olarak ilanından itibaren iki gün içinde il seçim kuruluna itiraz edilebilir. İtirazlar, İl secim kurullarınca, en geç iki gün içinde karara bağlanır.

İlgililer, bu kararlara karşı iki gün içinde Yüksek Seçim Kuruluna itiraz edebilirler.

Yüksek Seçim Kurulu, üç gün içinde ve en geç, kesin aday listelerinin ilanı gününe kadar bu itirazları karara bağlar.

YÜKSEK SEÇİM KURULU KARAR ÖZETLERİ

1) Milletvekili Genel Seçimi için Anayasa ve Yasanın öngördüğü seçilme yeterliliğine sahip olmayan adayların milletvekili geçici aday listesinden çıkartılması gerekir. YSKK. 20.09.2002/620

2) Seçilme yeterliğini kazanmamış veya yitirmiş olan kimselerin bu durumları göz önünde tutularak adaylıklarına itiraz edilebileceği gibi seçilmiş olmaları halinde tutanaklarına da itiraz olunabilir. YSKK. 15.6.1972/126

3) Bir kimsenin daha önceki genel seçimde herhangi bir siyasi partiden aday gösterilmiş olması, daha sonraki genel seçimde, her iki partide kayıtlı olduğunu belgelendirmedikçe, başka bir siyasi partiden aday gösterilmesine engel teşkil edemez. YSKK. 25.6.1968/964

Adayların incelenmesi:

Madde 23 – Bir il, bir kaç seçim çevresine bölünmüş olsa bile il seçim kurulları, kendi seçim çevrelerinin adayları hakkında yaptıkları inceleme sonunda, bu Kanunda yazılı adaylık şartlarında noksanlık veya aykırılık bulunduğunu görürlerse, durumu geçici ilan tarihinden itibaren iki gün içinde ilgili adaya, siyasi partilerin il başkanlarına ve Yüksek Seçim Kuruluna bildirirler.

YÜKSEK SEÇİM KURULU KARAR ÖZETLERİ

1) Milletvekili Genel Seçiminde adayların seçilme yeterliğini kaybettiren bir mahkumiyetlerinin bulunup bulunmadığı 2839 sayılı Kanununun 22. ve 23. maddeleri, Seçim Takvimindeki hükümler ve sürelerde göz önünde bulundurularak T.C. Anayasasının 79 uncu maddesinin verdiği görev ve yetkiye istinaden Yüksek Seçim Kurulunca ele alınıp incelemeye tabi tutulmuştur. YSKK. 20.09.2002/620

2) İl seçim kurullarının kendi seçim çevrelerinin adayları hakkında yaptıkları inceleme sonunda, gerekli gördükleri diğer belgeleri ilgili yerlerden isteyebilecekleri açıktır. YSKK. 19.5.2007/268

3) Aynı ve benzer ad ve soyadının taşıyan adayların aynı kimse olup olmadıklarının, başvurma evrakının, bağlı bulundukları siyasi parti genel başkanlıklarından Yüksek Seçim Kurulunca getirilip incelenmek suretiyle saptanması gerekir. YSKK. 20.8.1973/893

Adayların ilanı:

Madde 24 – Adaylıklar kesinleştikten sonra, Yüksek Seçim Kurulu bütün adayları oy verme gününden önceki ellibeşinci gün, seçim çevreleri itibariyle Resmi Gazete ve radyo ile ilan eder.

İl seçim kurulları da kendi seçim çevrelerindeki adayları, Yüksek Seçim Kurulunun belirttiği tarihte, alışılmış araçlarla ilan ederler.

Adaylıktan istifa ve ölüm:

Madde 25 – Aday listelerinin kesinleştiği tarihten, oy verme günü saat 17.00'ye kadar ölüm veya istifa nedeniyle aday listelerinde meydana gelecek eksilmeler, listelerin tamamlanmasını gerektirmez. Ancak, aday listelerinde yukarıdaki nedenlerle boşalma olması halinde listedeki adaylar liste sırasına göre kaydırılmak suretiyle boşalan yerler doldurulur.

YÜKSEK SEÇİM KURULU KARAR ÖZETLERİ

1) 2839 sayılı Milletvekili Seçimi Kanununun İkinci Bölümünde, seçim öncesi işlere yer verilmiş ve bu bölümde adaylıktan seçime kadar olan süreç açıklanmıştır. Söz konusu Kanunun "Adaylıktan İstifa ve Ölüm" başlıklı 25. maddesinde; "Aday listelerinin kesinleştiği tarihten, oy verme günü saat 17.00'ye kadar ölüm veya istifa nedeniyle aday listelerinde meydana gelecek eksilmeler, listelerin tamamlanmasını gerektirmez. Ancak, aday listelerinde yukarıdaki nedenlerle boşalma olması halinde listedeki adaylar liste sırasına göre kaydırılmak suretiyle boşalan yerler doldurulur." İfadesi yer almaktadır. YSKK. 27.07.2007/716

2) 2839 sayılı Milletvekili Seçimi Kanunu'nun 25. maddesine göre bu tarihten sonra adaylıktan çekilme dileği seçim sonuna kadar nazara alınmaz ve adayın bulunduğu listede değişiklik yapılamaz. Ancak adayın seçim sonunda yasama meclisi üyeliğine seçilmiş bulunması halinde çekilme hüküm ifade eder ve yerine listede sıra itibariyle kendisinden sonra gelen seçilmiş sayılır. YSKK. 08.10.2002/750

3) Adaylıktan istifa ettikten ve istifası partiye bildirildikten sonra geri alma dikkate alınmaz. YSKK. 29.11.1995/435

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
Seçim Günü İşleri

Kullanılacak oy pusulasının şekli:

Madde 26 – (Değişik: 27/10/1995 - 4125/13 md.)

Milletvekili seçimlerinde kullanılacak siyasi partilerin birleşik oy pusulaları ile bağımsız adayların oy pusulaları aşağıdaki esaslar dâhilinde hazırlanır:

a) Oy pusulaları, 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanunun 14 üncü maddesinin (1) numaralı bendindeki esaslara uygun olarak, kâğıdında "Türkiye Cumhuriyeti Yüksek Seçim Kurulu" fligranı bulunan kağıtlara Yüksek Seçim Kurulu tarafından bastırılır.

b) Birleşik oy pusulasının en üstüne "Siyasi Partiler ve Bağımsız Adaylar" ibaresi yazılır. Bu ibarenin altına seçime katılan siyasi parti temsilcileri huzurunda Yüksek Seçim Kurulu tarafından çekilen kura sırasına göre, en başta ve ortada partinin özel işaretinin altında kısaltılmış adı, onun altında da tam yazı halinde adı, onun altında koyu renkli harflerle parti genel başkanının adı ve soyadı, belirli bir aralık veya çizgiden sonra çapı iki santimetre olan bir boş daire basılır ve bütün bunların altı çizilir. Bu çizginin altına o partinin kesinleşen aday listesinde yer alan adayların ad ve soyadları, aldıkları sıra numarasına göre yazılır. **(Son cümle iptal Ana.Mah.'nin 18/11/1995 tarih ve E. 1995/54, K. 1995/59 sayılı kararı ile.)**[9]

---

[9] 12/10/2006 tarihli ve 5550 sayılı Kanunun 2 nci maddesiyle ; bu bentte yer alan "Siyasî Partiler" ibaresi "Siyasî Partiler ve Bağımsız Adaylar" olarak değiştirilmiş ve metne işlenmiştir.

c) **(Değişik: 8/4/2010-5980/31 md.)** Siyasi parti sütunları arasında (0,75) santimetre ve iki çizgi ile belirlenmiş bir aralık bırakılır.

d) **(Değişik: 8/4/2010-5980/31 md.)** Bağımsız adaylar, birleşik oy pusulasının en sağ tarafındaki siyasi parti sütununun sonra ve aynı hizada olmak üzere, (0,75) santimetre aralık bırakılarak, dikey ve kalın bir çizgi çizildikten sonra yerleştirilir. Bir seçim çevresinde birden fazla bağımsız aday varsa sıra, aralarında çekilecek kura ile belirlenir. Başta ve ortada bağımsız adayın adı ve soyadı yazılır. Belirli bir aralık veya çizgiden sonra çapı iki santimetre olan bir boş daire basılır ve bunların altı çizilir. Birden fazla bağımsız aday sütunları arasında, (0,75) santimetre ve iki çizgi ile belirlenmiş bir aralık bırakılır.

Siyasi parti sütunlarının altında bağımsız adaylara yer verilmez. Ancak, bağımsız aday sayısının fazla olması ve bunların oy pusulasına yerleştirilmesinin mümkün olmaması halinde, siyasi parti adaylarından sonra kalın bir çizgi çizildikten ve beş santimetre boşluk bırakıldıktan sonra tekrar bir çizgi çizilerek, kalan bağımsız adaylar filigranlı kağıt ebadına uygun olarak yerleştirilir.

e) **(Ek: 8/4/2010-5980/31 md.)** Oy pusulasında, genel başkan ve adayların nüfus kimlik belgelerindeki ad ve soyadları tam olarak yazılır. Herhangi bir kısaltma, unvan veya sıfat kullanılamaz.

f) **(Ek: 8/4/2010-5980/31 md.)** Birleşik oy pusulasında siyasi partilerin özel işaretleri, tüzüğüne uygun biçimde renkli olarak bastırılır. Siyasi partilerin oy pusulasında kullanılacak özel işareti, adı ve kısaltılmış adının belirlenmesinde parti tüzüğü esas alınır. Tüzüklerine göre, kısaltılmış adları mevcut olmayan siyasi partilerin, birleşik oy pusulalarında tam adı yazılır. Birleşik oy pusulalarında, bağımsız adaylar için herhangi bir özel işaret veya ibare kullanılamaz.

(Ek ikinci fıkra: 8/4/2010-5980/31 md.) Yurt dışı seçmenler tarafından kullanılacak birleşik oy pusulaları, bu maddede öngörülen usul ve esaslara göre hazırlanır.

YÜKSEK SEÇİM KURULU KARAR ÖZETLERİ

1) 2839 sayılı Milletvekili Seçimi Kanununun değişik 26/d bendinde "Bağımsız adaylar, son sıradaki siyasî partiden sonra yer alır. Bir seçim çevresinde birden fazla bağımsız aday varsa sıra, aralarında çekilecek kura ile belirlenir. Başta ve ortada bağımsız adayın adı ve soyadı yazılır. Belirli bir aralık veya çizgiden sonra çapı iki santimetre olan bir boş daire basılır ve bunların altı çizilir. Birden fazla bağımsız aday sütunları arasında, yarım santimetre ve iki çizgi ile belirlenmiş bir aralık bırakılır." denilmektedir. 2839 sayılı Kanunun 26. maddesinin (b) bendinde, birleşik oy pusulasında siyasi partilere ait özel işaretlerin yer alacağı öngörülmüş ise de, aynı oy pusulasında yer verilecek olan bağımsız adayların herhangi bir simge (amblem vs.)

kullanabileceğine veya kullanılmasına yer verilmesine olanak bulunmadığından istemin reddine karar verilmelidir. YSKK. 20.06.2007/572

2) 2839 sayılı Milletvekili Seçimi Kanununun 26. maddesinin ikinci fıkrasının (d) bendinde; "Bağımsız adaylar, son sıradaki siyasî partiden sonra yer alır. Bir seçim çevresinde birden fazla bağımsız aday varsa sıra, aralarında çekilecek kura ile belirlenir…" hükmü çerçevesinde, bir seçim çevresinde birden fazla bağımsız aday olduğu takdirde birleşik oy pusulasındaki yerlerinin belirlenmesi için aralarında kur'a çekilmesi gerekmektedir. Söz konusu kura çekimi işlemine ise adayların bizzat katılmaları gerektiğinden, bağımsız milletvekili adayların o seçim çevresinin bağlı bulunduğu ilgili il seçim kurulu tarafından belirli bir gün ve saat tespit edilerek, il seçim kurulu huzurunda kuraya davet edilmesi ve aralarında kura çekilerek birleşik oy pusulasındaki yerlerinin belirlenmesi gerekmektedir. YSKK. 22.06.2007/578

3) 2839 sayılı Milletvekili Seçimi Kanununun 26. maddesinde ise partilerin seçimlerde kullanılacak oy pusulalarındaki özel işaretlerinin şekli, yeri ve biçim düzenlenmiştir. Bu yasal düzenlemeler ile olayımıza ışık tutacak Markalar Yasası ve Fikri ve Sınaî Haklar Mevzuatı genel kurulları göz önünde bulundurulduğunda; a) Bir siyasi partinin amblemi onu tanıtmak, başka bir siyasi partiden ayırt edilmesini sağlamak koşulu ile kullanacağı yazılar, şekiller, sayılar, harfler ve sözcükler gibi her türlü işaretlerden oluşur. b) Bir amblemi ilk defa kabul ve tescil ettirip kullanan parti o amblem üzerinde öncelikli hak sahibi olur. c) Bir siyasi partinin ambleminin aynısı veya ayırt edilemeyecek kadar benzeri, başka bir siyasi parti tarafından kullanılmamalıdır. d) Siyasi Parti amblemleri oy pusulalarında o partinin tanıtıcı işareti olarak işlev gördüğünden ve seçmenin tercihini kullanırken önemli bir etken olduğundan amblemlerin halk tarafından karıştırılmayacak ve birbiri ile ilişkili olduğu izlenimini vermeyecek kadar ayırdedici niteliklerinin bulunması gerekir. Keza bir parti amblemini seçerken onu tanınmış bir parti amblemine benzeterek haksız çıkar sağlamak veya onu kötülemek amacıyla hareket etmemelidir. YSKK. 15.07.2006/278

ANAYASA MAHKEMESİ KARAR ÖZETLERİ

1) 2839 sayılı Milletvekili Seçimi Kanunu'nun 26. maddesi ile 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun'un 94. maddesinde de oy pusulalarında, seçime katılan siyasi partilerin özel işaretleri, kısaltılmış isimleri ve tam yazı halinde isimlerinin bulunacağı belirtilmektedir.

Bir partinin kullanacağı isim, amblem veya işaretlerin başka bir parti izlenimi vermemesi, yanılgı veya yanlış anlamaya sebep olmaması gerekir. Siyasi partilerin isim, amblem ve işaretleri açık olmalı ve kişiler için o siyasi partinin başka bir siyasi parti ile karıştırılmasına yol açmamalıdır. Bir siyasi partinin daha önce kurulmuş olan ve siyasi parti siciline kayıtlı bulunan bir başka partinin adını ve kısaltılmış adını aynen veya sonuna bir rakam eklemek suretiyle kullanmasının, o partinin diğer partiyle karıştırılması ve o partiden ayırt edilememesi sonucunu doğuracağı açıktır. AYMK., E. 2012/1; K. 2013/1; T. 10/01/2013

Birleşik oy pusulalarının mahalline yollanması ve mühürlenmesi:

Madde 27 – Her sandıkta kullanılacak birleşik oy pusulaları dörtyüzlük paketler haline getirilerek Yüksek Seçim Kurulunca numaralanıp mühürlendikten sonra yeteri kadar zarf ile birlikte seçim çevrelerine gönderilir.

Paketleri alan ilçe seçim kurulları, hangi numaralı paketin hangi sandık kuruluna verildiğini bir tutanakla tespit eder.

Paketi alan sandık kurulu, oy verme günü, oy vermeye başlamadan evvel paketi açar ve birleşik oy pusulalarının tamamını sandık kurulu mühürlü ile mühürler. Sandık kuruluna gelen seçmene bu oy pusulalarından bir adet verilirken sandık kurulu mührünü taşıdığı ve hiçbir tarafında herhangi bir işaret bulunmadığı kurul üyelerine, müşahitlere ve seçmene gösterilir.

Siyasi partilerin kesin adaylarının ad ve soyadları liste sırasına göre il seçim kurullarınca basılı listeler halinde oy verme ve sandık alanında görülebilir yerlere asılır. **(Son cümle Mülga: 27/10/1995 - 4125/21 md.)**

Oyların kullanma şekli:

Madde 28 – (Değişik: 28/3/1986 - 3270/32 md.)

Seçmen, Yüksek Seçim Kurulu tarafından yaptırılıp sandık kurullarına kadar ulaştırılmış bulunan ve sandık kurulu başkanında oy verme süresince bulundurulması mecburi olan ve birleşik oy pusulası ile birlikte kendisine verilen "Evet" yazılı mühürü alarak oyunu kullanmak üzere kapalı oy verme yerine girer.

(Değişik ikinci fıkra:12/10/2006-5550/3 md.) Seçmen, "Evet" mührünü sadece tercih ettiği siyasî partiye veya varsa yalnızca oy vermek istediği bağımsız adaya ait özel daire içine basmak ve oy pusulasını zarfa koymak suretiyle oyunu kullanır.

(Değişik: 27/10/1995 - 4125/14 md.) Oyunu kullanan seçmen oy pusulasını katlayarak zarfa koyar ve zarfı yapıştırır. "Evet" yazılı mühürü sandık kurulu başkanına geri verir ve oyunu sandığa atar.

(Değişik dördüncü fıkra: 12/10/2006-5550/3 md.) Seçmen, "Evet" mührünü bastığı siyasî partiye veya bağımsız adaya oy vermiş sayılır.

(Beş ve altıncı fıkralar Mülga: 27/10/1995 - 4125/14 md.)

Geçerli oyların hesabı:

Madde 29 – (Değişik: 27/10/1995 - 4125/15 md.) Bir seçim çevresinde seçime katılan siyasi partinin 28 inci maddenin ikinci fıkrası uyarınca almış olduğu geçerli oyların toplamı siyasi partinin o seçim çevresinde almış olduğu geçerli oyu gösterir.

(Değişik: 27.10.1995 - 4125/15 md.) Bağımsız adayın almış olduğu geçerli oy, 28 inci maddenin ikinci fıkrası uyarınca elde ettiği geçerli oyların toplamıdır.

Birinci ve ikinci fıkralar uyarınca siyasi partiler ile bağımsız adayların aldıkları geçerli oyların toplamı o seçim çevresinin geçerli oylarını gösterir.

Ülke düzeyindeki geçerli oylar, bütün seçim çevrelerine ait geçerli oyların toplamıdır.

Sayımın tutanağa geçirilmesi:

Madde 30 – (Mülga: 27/10/1995 - 4125/21 md.)

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
Seçimden Sonra Yapılacak İşler

İlçelerde seçim sonuçlarının birleştirilmesi:

Madde 31 – İlçe seçim kurulu, sandık tutanaklarının birleştirilmesinde, siyasi partiler ile bağımsız adayların herbirinin aldıkları oy sayısını tespit ederek tutanağa geçirir. **(İkinci cümle Mülga: 27/10/1995 - 4125/21 md.)**

İl Seçim kurullarında birleştirme:

Madde 32 – İl seçim kurulu, ilçe seçim kurullarından gelen tutanakları, yukarıdaki maddede belirtilen şekilde birleştirir ve her seçim çevresindeki;

a) Seçmenlerin sayısını,

b) Oylarını kullanan seçmenlerin sayısını,

c) İtiraz edilmiş veya ihtilaflı görülmüş olup da, geçerli sayılarak hesaba katılan oy pusulaları sayısını,

d) Geçerli sayılmayan ve hesaba katılmayan oy pusulaları sayısını,

e) Geçerli sayılan ve hesaba katılan oy pusulaları genel toplamını,

f) Seçime katılmış olan siyasi partiler ile bağımsız adaylardan herbirinin aldığı oy miktarını gösteren geçerli oy pusulaları sayısını,

g) **(Mülga: 27/10/1995 - 4125/21 md.)**

h) **(Mülga: 27/10/1995 - 4125/21 md.)**

Seçim çevrelerine göre ayrı ayrı tutanağa geçirir.

Genel baraj ve hesaplanması:

Madde 33 – (Değişik birinci fıkra: 23/5/1987 - 3377/9 md.) Genel seçimlerde ülke genelinde, ara seçimlerde seçim yapılan çevrelerin tümünde, geçerli oyların % 10'unu geçmeyen partiler milletvekili çıkaramazlar. Bir siyasi parti listesinde yer almış bağımsız adayların seçilebilmesi de listesinde

yer aldığı siyasi partinin ülke genelinde ve ara seçimlerde seçim yapılan çevrelerin tümünde yüzde onluk barajı aşması ile mümkündür.

İl seçim kurulları, yukarıdaki maddeye göre, birleştirme tutanağını düzenledikten sonra sonuçları en seri şekilde telgrafla, ayrıca telefon veya telsizle Yüksek Seçim Kuruluna bildirirler.

Yüksek Seçim Kurulu, bütün illerden bu şekilde alınan bilgilere göre, Türkiye genelinde geçerli oyların toplamını yapar ve her siyasi partinin aldığı geçerli oy toplamını genel geçerli oy toplamına bölerek, siyasi partilerin ülke genelinde aldığı oy yüzdesini hesaplar ve yüzde onluk barajı aşan siyasi partilerin isimlerini il seçim kurullarına bildirir ve ilan eder.

Bu ilandan sonra, bir veya bir kaç seçim çevresinde, seçimin iptaline karar verilmesi ülke genelinde alınan oy yüzdesinin yeniden tespitini gerektirmez.

YÜKSEK SEÇİM KURULU KARAR ÖZETLERİ

1) Milletvekili genel seçimine katılabilme koşunu taşımadığı halde evrakta sahtecilik yapmak suretiyle seçime girdiği ve belli bir oy aldığı ve bunun diğer siyasi partilerin oy oranlarını değiştirerek genel barajı geçmesine engel olduğu, bu durumun mahkeme kararı ile de ispatlanmış olması nedeniyle, bu siyasi partiye verilen oyların geçersiz sayılarak, diğer partilere dağıtılması ve barajı geçen siyasi partilerin durumunun yeniden değerlendirilmesi istenilmişse de seçim sürecinde yer alan; seçim öncesi, seçim günü ve seçim sonrası işlemler son bulmuştur. Bundan sonra yapılacak her türlü itiraz ve şikâyet süreleri geçmiş olup, itiraz, şikâyet ve olağanüstü itirazların süre ve kesinlik yönünden reddine karar verilmelidir. YSKK. 04.10.2003/ 832

2) Ara seçimlerde, seçim yapılan tüm çevrelerdeki toplam geçerli oyların yüzde onunu geçemeyen siyasi partiler milletvekili çıkaramayacaklarından, ara seçimi yapılan seçim çevresinde boş bulunan milletvekilliğinin, bağımsız adaylarla genel barajı aşan siyasi partiler arasından en fazla oy alana tahsisi gerekir. YSKK. 13.8.1986/325

ANAYASA MAHKEMESİ KARAR ÖZETLERİ

1) 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun Ek 1. maddesinin birinci fıkrasına göre, bir siyasi partinin devlet yardımından yararlanmaya hak kazanabilmesi için Yüksek Seçim Kurulunca son milletvekili seçimlerine katılma hakkı tanınmış olması ve 2839 sayılı Milletvekili Seçimi Kanunu'nun 33. maddesindeki geçerli oyların % 10'unu aşması gerekmektedir. Maddenin dördüncü fıkrası gereğince, bir siyasi parti bu barajı aşamamış olsa da geçerli oyların %7'sinden fazlasını almış ise devlet yardımına hak kazanabilmektedir. Dolayısıyla, bir siyasi partinin devlet yardımından yararlanabilmesi ülke genelinde belli ölçüde örgütlenme, seçime girme ve girilen seçimden belirli oranda oy alma koşuluna bağlanmıştır. Buna göre, belirtilen koşulları taşımayan siyasi partilerin devlet yardımı alamayacakları açıktır. AYMK., E. 2008/5; K. 2009/81; T. 11/06/2009

Bir seçim çevresinde siyasi partilerin ve bağımsız adayların elde edecekleri milletvekili sayısının hesabı:

Madde 34 – Bağımsız adaylar ile yukarıdaki maddede yazılı oranı aşan siyasi partilerin, bir seçim çevresinde elde edecekleri milletvekili sayısı aşağıdaki şekilde hesaplanır:

(Değişik: 27/10/1995 - 4125/16 md.; İptal: Ana.Mah.'nin 18/11/1995 tarih ve E. 1995/54, K. 1995/59 sayılı kararı ile.)

(Değişik: 23/5/1987 - 3377/10 md.) (Değişik birinci cümle: 23/11/1995 - 4138/2 md.) Seçime katılmış siyasi partilerin ve bağımsız adayların adları alt alta ve aldıkları geçerli oy sayıları da hizalarına yazılır. Siyasi partilerin oy sayıları, önce bire, sonra ikiye, sonra üçe.... ila o çevrenin çıkaracağı milletvekili sayısına ulaşıncaya kadar bölünür. Elde edilen paylar ile bağımsız adayların aldıkları oylar ayrım yapılmaksızın en büyükten en küçüğe doğru sıralanır. Seçim çevresinden çıkacak milletvekili sayısı kadar bu payların sahibi olan partilere ve bağımsız adaylara rakamların büyüklük sırasına göre milletvekili tahsis olunur. **(Ek cümle: 17/10/1987 - 3404/1 md. Mülga: 27/10/1995 - 4125/21 md.)**

Son kalan milletvekilliği için birbirine eşit rakamlar bulunduğu takdirde, bunlar arasında ad çekilmek suretiyle tahsis yapılır.

(Değişik: 23/11/1995 - 4138/2 md.) Seçime katılan siyasi partilerden hiçbirisi yukarıdaki maddede yazılı oranı aşamamış ise milletvekilleri üçüncü ve dördüncü fıkra hükümlerine göre paylaştırılır.

(Ek: 28/3/1986 - 3270/33 md.; Mülga: 23/11/1995 - 4138/2 md.)

Siyasi partilerin çıkaracakları ülke seçim çevresi milletvekili sayısının hesabı

Madde 34/A- (Ek: 27/10/1995 - 4125/17 md.; İptal: Ana.Mah.'nin 18/11/1995 tarih ve E. 1995/54, K. 1995/59 sayılı kararı ile.)

Siyasi parti adaylarından seçilenlerin tespiti:

Madde 35 – (Değişik: 27/10/1995 - 4125/18 md.)

İl seçim kurulu başkanı alınan sonuçlara göre, o seçim çevresinden; siyasi parti aday listelerinde ve varsa bağımsız adaylardan seçilenleri tespit eder ve tutanağın bir suretini o seçim çevresinde ilan ettirir. Diğer bir suretini, bir hafta süre ile il seçim kurulu kapısına astırır.

YÜKSEK SEÇİM KURULU KARAR ÖZETLERİ

1) Kanunun Dördüncü Bölümünde seçimden sonra yapılacak işler kademeli olarak anlatılmış ve anılan Kanunun; "Siyasi Parti Adaylarından Seçilenlerin Tespiti" başlıklı 35. maddesinde; "İl seçim kurulu başkanı alınan sonuçlara göre, o seçim

çevresinde; siyasi parti aday listelerinden ve varsa bağımsız adaylardan seçilenleri tespit eder ve tutanağın bir suretini o seçim çevresinde ilan ettirir. Diğer bir suretini, bir hafta süre ile il seçim kurulu kapısına astırır.", ifadesi yer almaktadır. YSKK. 27.07.2007/716

Milletvekili seçilenlerin Yüksek Seçim Kuruluna bildirilmesi ve tutanakların verilmesi:

Madde 36 – Milletvekili seçilenler belli olur olmaz, seçilenlerin ad ve soyadları ve parti adayı iseler mensup oldukları siyasi parti, il seçim kurullarınca en seri şekilde telgrafla, ayrıca telefon veya telsiz ile seçim çevreleri de gösterilerek Yüksek Seçim Kuruluna bildirilir.

(Değişik: 27/10/1995 - 4125/19 md.) Milletvekili seçilenlere il seçim kurulu tarafından, milletvekili seçildiklerine dair derhal bir tutanak verilir. Bu tutanaklardan iki örneği de Yüksek Seçim Kurulu Başkanlığına en seri vasıtayla gönderilir. **(İkinci cümle İptal: Ana.Mah.nin 18/11/1995 tarih ve E. 1995/54 K. 1995/59 sayılı kararı ile.)** Yüksek Seçim Kurulu Başkanlığı tutanaklardan birini Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına verir.

YÜKSEK SEÇİM KURULU KARAR ÖZETLERİ

1) "Milletvekili Seçilenlerin Yüksek Seçim Kurulu'na Bildirilmesi ve Tutanakların Verilmesi" başlıklı 36. maddesinde; "Milletvekili seçilenler belli olur olmaz, seçilenlerin ad ve soyadları ve parti adayı iseler mensup oldukları siyasi parti, il seçim kurullarınca en seri şekilde telgrafla, ayrıca telefon veya telsiz ile seçim çevreleri de gösterilerek Yüksek Seçim Kurulu'na bildirilir., Milletvekili seçilenlere il seçim kurulu tarafından, milletvekili seçildiklerine dair derhal bir tutanak verilir. Bu tutanaklardan iki örneği de Yüksek Seçim Kurulu Başkanlığı'na en seri vasıtayla gönderilir. Yüksek Seçim Kurulu Başkanlığı tutanaklardan birini Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına verir.", hükümleri yer almaktadır. YSKK. 27.07.2007/716

Seçim sonuçlarının yayımı:

Madde 37 – Yukarıdaki maddenin birinci fıkrası uyarınca il seçim kurullarından bilgi verildikçe, Yüksek Seçim Kurulu bu bilgileri bekletmeden radyo ve televizyon ile derhal yayımlar.

Bütün illerden verilecek bilgiler tamamlanır tamamlanmaz, tasdikli tutanak suretlerinin alınması veya itiraz varsa bu itirazın incelenerek karara bağlanması beklenmeksizin, her partinin kazandığı milletvekili sayısı ve milletvekili seçilenlerin ad ve soyadları Yüksek Seçim Kurulunca Türkiye Radyo ve Televizyonları ile derhal yayımlanır.

Seçim sonuçlarını gösteren tutanakların bütün illerden gönderilmesi üzerine, Yüksek Seçim Kurulu, en kısa zamanda Radyo ve Televizyon ve Resmi Gazete ile ikinci bir bildiri yayımlayarak, iller ve seçim çevreleri itibariyle, milletvekili seçilenlerin ad ve soyadlarını, seçmen sayısını, oy kullanan seç-

men sayısını, katılma oranını, geçerli oy pusulası sayısını her parti ile bağımsız adayların kazandıkları oy sayısını açıklar.

Devlete ait bütün ulaştırma ve haberleşme araçları, seçim kurulları arasında seçimle ilgili haber, yazı, bilgi ve malzemenin ulaştırılmasında öncelikle kullanılır.

YÜKSEK SEÇİM KURULU KARAR ÖZETLERİ

1) 2839 Sayılı Milletvekili Seçimi Kanunun 37. Maddesine göre yapılan ilanların bütün illeri kapsaması gerekmekte ise de, bazı illerden sonuçlar gelmese bile Yüksek Seçim Kurulu, Millet Meclisi İç Tüzüğünün 3. Maddesini göz önüne alarak, seçim sonuçlarını gösteren tutanakları, 2839 sayılı kanunun 37. Maddesinde öngörülen biçimde açıklar. YSKK. 31.10.1991/403

Seçim sonuçlarının Devlet İstatistik Enstitüsü Başkanlığı tarafından yayımlanması:

Madde 38 – Devlet İstatistik Enstitüsü Başkanlığı, Yüksek Seçim Kurulu tarafından kendisine verilecek belgelere dayanarak, iller, seçim çevreleri ve ilçeler, seçim bölgeleri ve sandık bölgeleri itibariyle, sandık kurulları tutanaklarında bulunan bilgileri en geç, seçimi takip eden bir yıl içinde yayımlar.

YÜKSEK SEÇİM KURULU KARAR ÖZETLERİ

1) Seçim sonuçlarının yayınlanarak kamuoyunun bilgisine sunulması işlemi 2839 sayılı kanunun 31-38 ve 2972 sayılı kanunun 22-27 maddelerine göre Devlet İstatistik Enstitüsü (Türkiye İstatistik Kurumu) Başkanlığının görevinde bulunması nedeniyle, Antalya iline ait 28 Mart 2004 Mahalli İdareler seçim sonuçlarının istemde bulunan siyasi partiye verilmesine ilişkin talebinin reddi gerekir. YSKK. 25.12.2004/2730

Seçimin veya tutanağın iptali:

Madde 39 – Oyların dökümüne, sayımına veya bu oyların partiler ile bağımsız adaylara bölümüne ilişkin olarak milletvekili tutanaklarına yapılan itiraz üzerine yeniden yapılan döküm, sayım ve hesap sonucunda tutanakların iptaline karar verildiği takdirde, yeniden yapılacak döküm, sayım ve hesap sonucuna göre seçilmiş oldukları anlaşılanlara Yüksek Seçim Kurulu tarafından tutanakları verilir.

Bir seçim çevresinde yapılan seçimin, seçim işlemleri sebebiyle iptaline karar verildiği takdirde, o seçim çevresinde yeniden seçim yapılır ve Yüksek Seçim Kurulu seçimin iptaline dair kararla birlikte o çevrede, seçimin yapılacağını Resmi Gazete ve diğer vasıtalarla derhal ilan eder.

Bu ilandan sonra gelen doksanıncı günü takip eden ilk Pazar günü oy verme günüdür.[10]

Yukarıdaki fıkralar dışında milletvekillerinden bir veya birkaçının tutanaklarının iptaline karar verildiği takdirde, tutanakları iptal olunan milletvekilleri yerine, 34 ve 35 inci madde esaslarına göre sıradaki adaya tutanak verilir.

Sırada olanlar yetmediği takdirde, açık kalan milletvekillikleri için Kanunun ara seçimi hakkında kabul ettiği hükümlere uyulur.

YÜKSEK SEÇİM KURULU KARAR ÖZETLERİ

1) 2839 Sayılı Milletvekili Seçimi Kanununun 39. Maddesi milletvekili tutanaklarına yapılan itiraz üzerine tutanakların iptaline karar verildiği takdirde, yeniden yapılacak döküm sayım ve hesap sonucuna göre seçilmiş oldukları anlaşılanlara verilecek tutanakları, düzenlemektedir. YSKK. 27.07.2007/716

2) Seçimden sonra Türk Vatandaşlığını kaybeden milletvekilinin, milletvekilliğinin düşürülmesi yetki ve görevi, T.C Anayasasının 84. Maddesi hükmüne göre, Türkiye Büyük Millet Meclisine aittir. YSKK. 17.05.1999/1585

3) Milletvekili Genel Seçiminde bir sandıkta siyasi partiye ait oyun maddi hata sonucu, sandık kurulunca bir partinin üstündeki sırada bulunan diğer siyasi partiye yazılması ve tutanağa dayalı o9larakta sonuçların bu şekilde birleştirme tutanağına geçirilmesi anlaşılması durumunda yapılan maddi hatanın düzeltilerek, daha önceden milletvekilliği tutanağı verilen siyasi parti adayının tutanağının iptal edilerek, tutanağın milletvekilliğine hak kazanan adaya verilmesi gerekir. YSKK. 01.01.1996/7

Seçim belgelerinin saklanması:

Madde 40 – Hesaba katılan ve katılmayan ve itiraza uğramış olan oy pusulaları, sayım ve döküm cetvelleri ve milletvekilliğine seçilme tutanakları ve seçimle ilgili diğer her türlü evrak, iki yıl süre ile ilçelerde ilçe seçim kurulu başkanı, illerde il seçim kurulu başkanı tarafından saklanır ve Yüksek Seçim Kurulunun talebi olmadıkça hiçbir yere gönderilemez.

YÜKSEK SEÇİM KURULU KARAR ÖZETLERİ

1) 2839 sayılı Milletvekili Seçimi Kanunu'nun 40. ve 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun'un 47/son maddeleri uyarınca; verilmesi Yüksek Seçim Kurulunun iznine tabi olan bilgi ve belgelerin çeşitli Devlet kuruluşlarınca talep edilmesi ve bu nedenle Kurulumuz Başkanlığından ve ayrıca ilçe seçim kurulu başkanlıklarından izin istenilmesi durumunda Yüksek Seçim Kurulunun iş yükünü artırarak gereksiz yazışmalara neden olduğu gerekçesiyle, Mahkemelerin ve Cumhuriyet Savcılıklarının bilgi ve talepleri ile sınırlı olmak kay-

[10] Bu fıkrada bulunan "altmışıncı günü ibaresi, 2/1/2003 tarihli ve 4778 sayılı Kanunun 16 ncı maddesiyle "doksanıncı günü" olarak değiştirilmiş ve metne işlenmiştir.

dıyla ilçe seçim kurulu başkanlıklarınca Yüksek Seçim Kurulundan izin alınmasına gerek olmadığına ve bu tür taleplerin doğrudan ilçe seçim kurulu başkanlıklarınca değerlendirilmesine, diğer Devlet kuruluşlarının bilgi ve belge talepleri konusunda ise yine Kurulumuzdan izin alınması gerektiğine, Yüksek Seçim Kurulunca 07/02/2004 gün ve 2004/257 sayı ile karar verilerek söz konusu ilke kararımız tüm teşkilatımıza duyurulmuştu. Bugüne kadar, özel kanunlarında yer alan hükümler çerçevesinde; tebligata elverişli ikametgah ve iş adreslerinin tespit edilerek bildirilmesinin istenilmesi üzerine, 298 sayılı Kanun'un 47/son ve 2839 sayılı Kanun'un 40. maddeleri gereğince, adres tespitinde bulunan kurumların istemleri Yüksek Seçim Kurulunca yapılan değerlendirme sonucuna göre karşılanmaktadır. YSKK. 23.05.2008/180

2) 2839 sayılı Yasanın 40 ıncı maddesinde; seçimlerle ilgili her türlü evrakın Yüksek Seçim Kurulu'nun istem ve izni alınmadan hiçbir yere gönderilemeyeceği, özel hükmü yer almaktadır. YSKK. 13.01.2007/14

3) Seçim Mevzuatında ve ilgili Kanunlarda kesinleşmemiş delege listelerinin seçim kurullarınca istemde bulunanlara verileceğine ilişkin bir hüküm bulunmadığı gibi, seçimle ilgili her türlü evrakın Yüksek Seçim Kurulunun istem ve izni olmadan hiçbir yere gönderilemeyeceği 2839 sayılı Kanunun 40. maddesinde hüküm altına alınmıştır. YSKK. 04.03.2007/78

BEŞİNCİ BÖLÜM
Çeşitli Hükümler

Bağımsız adayların emaneten yatırdıkları para hakkında yapılacak işlemler:

Madde 41 – (Değişik birinci fıkra: 27.10.1995 - 4125/20 md.) Milletvekili seçimi sonucunda bağımsız adayın aldığı oy seçilmesine yetmezse emanete alınan para Hazineye gelir yazılır.

Ölen veya kanuni süre içinde adaylıktan vazgeçen veya adaylıkları reddedilen veya yukarıdaki fıkrada belirtilen sayıdan çok oy alan bağımsız adaylara veya kanuni mirasçılarına seçimden sonra müracaat etmeleri halinde emanetteki para geri verilir.

Özel hüküm bulunmayan hallerdeki uygulama:

Madde 42 – Bu Kanunda özel hüküm bulunmayan hallerde, 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanunun bu Kanuna aykırı olmayan hükümleri uygulanır.

Yüksek Seçim Kurulu, milletvekili seçimlerinin sağlıklı ve düzenli bir şekilde gerçekleşmesini sağlamak amacıyla gerekli ilke kararları almaya yetkilidir.

YÜKSEK SEÇİM KURULU KARAR ÖZETLERİ

1) 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun'un 1. maddesinde; Özel kanunlarına göre yapılacak milletvekili, il genel meclisi üyeliği, belediye başkanlığı, belediye meclisi üyeliği, muhtarlık, ihtiyar meclisi üyeliği, ihtiyar heyeti üyeliği seçimlerinde ve Anayasa değişikliklerine ilişkin kanunların halkoyuna sunulmasında bu Kanun hükümlerinin uygulanacağı, 2839 sayılı Milletvekili Seçimi Kanun'un 42. maddesinde de; Bu Kanunda özel hüküm bulunmayan hallerde, 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanunun bu Kanuna aykırı olmayan hükümleri uygulanacağı, öngörülmüştür. YSKK. 28.10.2014/4103

ALTINCI BÖLÜM
Değiştirilen Kanun Hükümleri

Madde 43 – 26/4/1961 tarih ve 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanunun Maddelerinde bulunan "Cumhuriyet Senatosuna ilişkin hükümler" madde metinlerinden çıkarılmıştır.

Madde 44 – 61 – (Bu maddeler 24 Nisan 1961 tarih ve 298 sayılı "Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun" un 7, 14, 52, 103, 149, 151, 152, 153, 157, 159, 160, 161, 162, 164, 168, 169, 170 ve 180 inci maddelerinde değişiklik yapılmasına dair olup adı geçen kanundaki yerlerine işlenmişlerdir.)

Madde 62 – (22 Nisan 1983 tarih ve 2820 sayılı "Siyasi Partiler Kanunu"nun geçici 6 ncı maddesinin değiştirilmesine dair olup adı geçen kanundaki yerine işlenmiştir.)

YEDİNCİ BÖLÜM
Geçici Hükümler

Geçici Madde 1 – Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten sonra yapılacak milletvekili seçimi için oy verme günü 6 Kasım 1983 tarihidir.

Seçim döneminin başlangıç tarihi Yüksek Seçim Kurulunca, yukarıdaki fıkrada belirtilen oy verme günü esas alınarak tespit ve ilan edilir.

Yüksek Seçim Kurulu, bu Kanun ile 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanununun seçimlere ilişkin olarak tespit ettiği süreleri kısaltarak uygulayabilir.

6 Kasım 1983 tarihinde yapılacak Türkiye Büyük Millet Meclisi seçimlerinin bu Kanunun 6 ncı maddesinde öngörülen beş yıllık süresinin hesabında, oy verme günü olarak Ekim 1983 ayının ikinci pazar gününün tarihi esas alınır.

Geçici Madde 2 – Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten sonra yapılacak ilk milletvekili seçiminde siyasi partilerin seçime katılabilmeleri için büyük kongrelerini yapmış olmaları şartı aranmaz. Ancak, Yüksek Seçim Kurulunca tespit ve ilan edilecek seçim döneminin başlangıç tarihine kadar illerin en az yarısında teşkilat kurmuş olmaları gerekir.

Geçici Madde 3 – 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanununun geçici dördüncü maddesinde, siyasi parti kurucuları üzerinde, Milli Güvenlik Konseyinin incelemede bulunmak ve haklarında olumsuz karar alınanların değiştirilmesini talebetmek yetkisi, aynı kanunun geçici altıncı maddesine göre, bu Kanunun yürürlüğe girmesini müteakip yapılacak ilk milletvekili genel seçimleri için siyasi partilerin kurucular kurulunca tespit edilecek milletvekilleri adayları hakkında da aşağıdaki esaslara göre uygulanır.

a) Milli Güvenlik Konseyi; Siyasi Partilerce hazırlanan milletvekili aday listelerini, Yüksek Seçim Kurulu Başkanlığı tarafından geçici olarak ilan edildiği tarihten itibaren oniki gün içinde inceler.

b) Yukarıdaki (a) bendi hükümlerine göre yapılan inceleme sonunda Milli Güvenlik Konseyince hakkında olumsuz karar alınan milletvekili adaylarının isimleri ilgili siyasi parti listelerinden çıkartılmak üzere Yüksek Seçim Kurulu Başkanlığına bildirilir. Milli Güvenlik Konseyinin adaylar hakkında aldığı bu karar kesindir.

c) **(Değişik: 19/9/1983 - 155 No.lu M.G.K. kararı)**[11] Milli Güvenlik Konseyinin (a) bendi uyarınca ilk incelemesi sırasında haklarında olumsuz karar alınması nedeniyle siyasi parti aday listelerinden çıkartılan milletvekili adaylarının yerine, ilgili siyasi partiler iki gün içinde yeni adaylarını birer yedeği ile beraber sıralarını da belirtmek suretiyle Yüksek Seçim Kurulu Başkanlığı aracılığıyla Milli Güvenlik Konseyine bildirebilirler.

Milli Güvenlik Konseyi bildirilen bu adaylar üzerindeki incelemesini yedi gün içinde tamamlar.

Yapılan inceleme sonunda Milli Güvenlik Konseyince adaylıkları olumlu görülenlerin adları Yüksek Seçim Kurulu Başkanlığına bildirilir.

d) Kanunun siyasi partilerin seçimlere katılabilmelerine ilişkin hükümleri saklı kalmak koşuluyla Milli Güvenlik Konseyi tarafından olumsuz karar alınmak suretiyle listeden çıkartılmış bulunan adaylar nedeniyle listenin, herhangi bir nedenle tamamlanamamış olması o siyasi partinin kalan adaylarla seçime katılmasına engel olmaz.

Geçici Madde 4 – Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten sonra yapılacak ilk milletvekili genel seçiminde; Milli Güvenlik Konseyi, Yüksek Seçim

---

[11] İlgili Milli Güvenlik Konseyi Kararı, 21.9.1983 tarih ve 18168 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

Kurulu Başkanlığı tarafından geçici olarak ilan edilen listedeki bağımsız adayların durumunu, ilan tarihinden itibaren oniki gün içinde inceler.

Hakkında olumsuz karar alınan bağımsız aday, listeden çıkarılmak üzere Yüksek Seçim Kurulu Başkanlığına bildirilir. Milli Güvenlik Konseyinin bağımsız adaylar hakkında aldığı bu kararlar kesindir.

Geçici Madde 5 – Bu Kanunun yürürlüğe girmesini müteakip, yapılacak ilk milletvekili genel seçimlerinde, seçmenler "Evet" mührünü sadece tercih ettiği siyasi partiye veya varsa yalnızca bir bağımsız adaya ait özel daire içine basmak suretiyle oylarını kullanırlar. Adaylar için tercih işareti kullanılmaz.

Seçmen tarafından ilgili siyasi partiye ait özel daire içine mühür basıldıktan sonra o partiye ait listede tercih işaretleri konmuş ise bu işaretler oy pusulasını geçersiz kılmaz.

Sayımın tutanağa geçirilmesi, ilçelerde, il seçim kurullarındaki birleştirme işlemleri yukarıdaki fıkraların esasları göz önünde bulundurularak yapılır.

34 üncü madde uyarınca partilerin kazandığı milletvekillikleri sayısı tespit edildikten sonra birleşik oy pusulasında yer alan parti listesindeki sıraya göre o partiden milletvekilliğine seçilenler tespit edilir.

Geçici Madde 6 – Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren en geç otuz gün içinde Yüksek Seçim Kurulu tarafından son genel nüfus sayımı sonuçlarına göre, 4 üncü madde uyarınca seçim çevreleri ve her seçim çevresinin çıkaracağı milletvekili sayısı tespit edilerek Resmi Gazete, radyo ve televizyonla ilan edilir.

Geçici Madde 7 – Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten sonraki ilk milletvekili genel seçimlerinde ilçe seçim kurulu, bir başkan ile altı asıl ve altı yedek üyeden oluşur. İlçe seçim kurulunun iki asıl ve iki yedek üyesi memurlar arasından, dört asıl ve dört yedek üyesi seçim çevresinde seçime katılmış siyasi parti üyeleri arasından seçilir. O seçim çevresinde dörtten fazla siyasi parti seçime katılmış ise, ilçe seçim kurulunun partili asıl üyelerinin hangi partilerden alınacağı, ilçe seçim kurulu başkanı tarafından kura ile tespit edilir. Bu halde partili yedek üyeler asıl üyelik alamayan siyasi partilere öncelik verilmek suretiyle aynı şekilde kura ile belirlenir.

Bu seçim çevresinde dörtten az siyasi parti seçime katıldığı takdirde ilçe seçim kurulunun boş kalan üyelikleri, parti üyesi olmayan ve bu görevi yapabilecek kişilerin seçilmesi suretiyle tamamlanır.

Geçici Madde 8 – Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten sonraki ilk milletvekili genel seçimlerinde sandık kurulu bir başkan ile altı asıl ve altı yedek üyeden oluşur.

İlçe seçim kurulu başkanı;

a) Sandık kurulunun başkanı ile iki asıl ve iki yedek üyesini memurlar arasından,

b) Sandık kurulunun partili dört asıl ve dört yedek üyesini o seçim çevresinde seçime katılmış bulunan siyasi parti üyeleri arasından,

Seçer.

O seçim çevresinde dörtten fazla siyasi parti seçime katılmış ise her sandık kurulu için ayrı ayrı olmak üzere ilçe seçim kurulu başkanı tarafından kura ile sandık kurullarının asıl üyeliğinin hangi siyasi partilere verileceği tespit edilir. Bu halde sandık kurullarının partili yedek üyeleri asıl üyelik alamayan siyasi partilere öncelik verilmek suretiyle aynı şekilde kura ile belirlenir.

Sandık kurulu üyesi olarak görevlendirilecek memur bulunamadığı veya o seçim çevresinde dörtten az siyasi parti seçime katıldığı takdirde, kurulun boş kalan üyelikleri parti üyesi olmayan ve bu görevi yapabilecek kişilerin seçilmesi suretiyle tamamlanır.

Geçici Madde 9 – Yapılacak ilk milletvekili genel seçimlerinde;

a) Önceden kütüğe yazıldıkları halde oy verme tarihinde kısıtlı veya kamu hizmetlerinden yasaklı olanlar veya ceza infaz kurumlarında hükümlü veya tutuklu olarak bulunanlar oy kullanamazlar.

b) Yazım veya güncelleştirme sırasında hükümlü veya tutuklu oldukları için kütüğe yazılmayanlardan, bilahare tahliye edilenler oy verme gününden önceki onbeşinci gün saat 17.00'ye kadar ikametgahlarının bulunduğu yer ilçe seçim kuruluna tahliye edildiklerine ilişkin belge ile birlikte başvurmaları ve oy verme yeterliğine sahip olmaları halinde sürenin geçmiş ve kütüğün kesinleşmiş olmasına bakılmaksızın kütüğe ve ikametgahlarının bulunduğu sandık listelerine dâhil edilmelerine ilçe seçim kurullarınca karar verilir.

Geçici Madde 10 – İlk milletvekili genel seçiminde kullanılacak seçmen kütüklerinin yazım veya güncelleştirilmesi sırasında yurt dışında bulunan Türk vatandaşları seçim gününden önceki onbeşinci gün saat 17.00'ye kadar ikametgahlarının bulunduğu yer ilçe seçim kuruluna pasaportlarıyla başvurmaları ve oy verme yeterliğine sahip olmaları halinde sürenin geçmiş ve kütüğün kesinleşmiş olmasına bakılmaksızın kütüğe ve sandık listelerine dahil edilmelerine ilçe seçim kurullarınca karar verilir ve durum, hangi sandıkta oy kullanabilecekleri de belirtilmek suretiyle pasaportlarına işlenir.

Geçici Madde 11 – İlk milletvekili genel seçiminde kullanılacak seçmen kütüklerinin yazım veya güncelleştirilmesi Sırasında er, onbaşı, kıta çavuşu veya askeri öğrenci oldukları için kütüğe yazılmayanlardan; terhis edilen veya askerlikle ilişiği kesilenler ile subay veya astsubay olanlar oy verme gününden önceki onbeşinci gün saat 17.00 ye kadar ikametgâhlarının bulundu-

ğu yer ilçe seçim kurullarına bu durumlarına ilişkin belge ile birlikte başvurmaları ve oy verme yeterliğine sahip olmaları halinde sürenin geçmiş ve kütüğün kesinleşmiş olmasına bakılmaksızın kütüğe ve ikametgahlarının bulunduğu sandık listelerine dâhil edilmelerine ilçe seçim kurullarınca karar verilir.

Geçici Madde 12 – (Mülga: 23.5.1987 - 3377/14 md.)

Geçici Madde 13 – (Ek: 21.11.1995 - 4135/1 md.)

10.6.1983 tarih ve 2839 Sayılı Milletvekili Seçimi Kanununun 27.10.1995 Tarih ve 4125 Sayılı Kanunla Değişik 20 nci maddesinin birinci fıkrasındaki on günlük süre, 20 nci Dönem Milletvekili Seçimlerinde onbeş gün olarak uygulanır ve bu süre kısaltılamaz. Yüksek Seçim Kurulu seçim takvimi düzenlemesini buna göre yapar.

Geçici Madde 14 – (Ek: 23/11/1995 - 4138/3 md.; İptal Ana. Mah.'nin 1/12/1995 tarihli ve E. 1995/56, K. 1995/60 sayılı Kararıyla.)

SON HÜKÜMLER

Seçimde oy kullanmayanlar:

Madde 63 – (Değişik: 28/3/1986 - 3270/35 md.)

Seçmen kütüğünde kaydı ve sandık listesinde oy kullanma yeterliği bulunduğu halde, Milletvekilliği genel ve ara seçimlerinde meşru mazeretleri olmaksızın katılmayanlar, ilçe seçim kurulu başkanı tarafından onbin lira para cezasıyla cezalandırılırlar. Bu karar kesindir. [12]

Yürürlükten kaldırılan kanunlar:

Madde 64 – 24/5/1961 tarih ve 304 sayılı Cumhuriyet Senatosu Üyelerinin Seçimi Kanunu ile 25/5/1961 tarih ve 306 sayılı Milletvekili Seçimi Kanunu ve bu kanunların bütün ek ve değişiklikleri yürürlükten kaldırılmıştır.

Yürürlük:

Madde 65 – Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme:

Madde 66 – Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

---

[12] Bu maddede belirtilen para cezasının XX dönem Milletvekili Genel Seçimleri için 250 000 (ikiyüzellibin) lira olarak uygulanacağı 27.10.1995 tarih ve 4125 sayılı Kanunun 22 nci maddesiyle hükme bağlanmıştır.

10/6/1983 TARİHLİ VE 2839 SAYILI KANUNA İŞLENEMEYEN GEÇİCİ MADDELER

1 - 23/5/1987 tarihli ve 3377 sayılı Kanunun Geçici Maddesi:

Geçici Madde – Yüksek Seçim Kurulu, bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren en geç bir ay içerisinde seçim çevrelerini tesbit eder.

2839 SAYILI KANUNA EK VE DEĞİŞİKLİK GETİREN MEVZUATIN YÜRÜRLÜĞE GİRİŞ TARİHİNİ GÖSTERİR LİSTE

Kanun No	Farklı tarihte yürürlüğe giren maddeler	Yürürlüğe giriş tarihi
3270	—	15.4.1986
3377	—	3.6.1987
3403	—	11.9.1987
3404	—	19.10.1987
3757	—	26.8.1991
4044	—	1.10.1994
4125	—	28.10.1995
4135	—	21.11.1995
4138	—	24.11.1995
4778	—	11.1.2003
5550	6, 26, 28	20.10.2006
5552	10	28.10.2006
5922	4, 6	30.10.2009
5980	18, 21, 26	10.4.2010